

3 1761 08116684 5

20

396 c

BESEDY ČASU

AP
52
B4
100.18

ROČNÍK XVIII.
POŘÁDAL JAN HERBEN

1913

MAJITEL
TISKAŘSKÉ A NAKLADATELSKÉ
DRUŽSTVO „POKROK“, SPOLEČ-
NOST S RUČENÍM OBMEZENÝM

VYDAVATEL A ODPOVĚDNÝ
REDAKTOR CYRILL DUŠEK

VYDÁNO V PRAZE V ROCE 1913

ROČNÍK XVIII.
POŘÁDAL JAN HERBERN

92B v. 1. 2P 20

V OSMNÁCTÉM ROČNÍKU BESED ČASU JSOU OBSAŽENY PRÁCE:

BELLETRIE:

a) BÁSNĚ.

- GAB. d'ANNUNZIO: Krásy (přel. S. Mu-
tovský) 244.
MAGDA BÍLA: Zpověď 298. U moře 309.
JOS. BÍLÝ: Ve stínu tuij. Břízky v zimě 54.
Na moři. Věštírna 225.
R. BOJKO: Nesesmilníš 89. Jsi anebo ne-
jsi? 291.
ED. BRÉSKÝ: Noční dumy 177, 178.
NORDAL BRUN: Norská zima 6.
W. BUDZYSZ: Vyzpívat chtěl bych. Vzta-
hují dnes já své ruce. Dvě chvíle. Pověst
(přel. Dr. A. Frinta) 116.
A. C. BÜRGER: Lenora (přel. J. Kamenář)
101, 109.
JOS. CIPR: Fragment dopisu 194.
STAN. CYLIÁK: Pěvci »Máje« 145. Recept
314. Kdo tím rekem bude? 348. Umrlec
369.
J. J. DAVID: Má píseň Mimochodem (přel.
Zd. Broman) 21.
A. F.: Pod křížem v poli 390.
C. GINCEV: Boží síla (přel. Jar. Mudra)
180.
F. K. GINZKEY: Poslední povinnost (přel.
Zd. Broman) 22.
Z. N. GIPPIUS: Píseň (přel. Jos. Pelíšek)
133.
J. W. GOETHE: Mignon. Pěvec. Thulský
král (přel. J. Kamenář) 227, 228. Ballada
o zapuzeném a vracejícím se hraběti. Král
Olšovin. Krysař 233, 234.
SER. GORODĚCKIJ: Jak jsem se s tebou
setkal (přel. Jos. Pelíšek) 133.
OT. HANUŠ: Cesta k šilenství. Píseň ele-
gická 11. Ave Maria. Epilog 12. Portréty
hereček 137, 138. Z cyklu dedikací 206.
Věžňové města 377
- T. A. HANUŠKA: Polonéza života 1. K 50.
výročí polského povstání 57. Píseň lásky
a rozkoše 209.
O. JUL. HLAVÁČ: Příteli, ty piješ? Poeta
182.
HNÁTEK: Malířům kubistům 333.
F. M. HOLEJŠOVSKÝ: Na Piazza del Giar-
dino. Dalmatská noc 190.
J. J. HORČICKA: V Praze. Vysvědčení
chudoby. Na Karlově mostě 394, 395.
J. D. HRBEK: Český hřbitov (přel. J. A.
Mann) 95.
VIC. HUGO: O, přijď, když ve snách dlím!
(přel. H. Váňová-Růžicková) 386.
K. CHRISTOV: Topol (přel. Jar. Mudra)
180.
JAR. JASPIS: Boží svět. In memoriam A. K.
Hlubiny života 198, 199.
P. JAVOROV: Tichá noc (přel. Jar. Mudra)
180.
FR. KALDA: Dle Tennysona 37. Dle Scotta.
Motto: Ave Maria. Tannhäuser 38.
JUR. KAPIC: Skadarská dívka (přel. J. K.
Pojezdny) 190.
J. KAUFMANN: Noci zpěv (přel. H. Váňová-
Růžicková) 385.
MARYA KONOPNICKÁ: »Gli ucellie. Ach,
klámem je... (přel. Jos. Pelíšek) 270.
MIL. KOPRIVA: V boj. Ve chvíli útisku
188, 189.
JAR. KRĚNEK: List 121. Smrt paní marký-
zy de Pompadour 187. Mému kraji 381.
VLAD. MACH: Snad někdo umřít má. Pod-
zimní 342.
J. S. MACHAR: Z veršů 370, 371.
A. MAJKOWSKI: Strašidelný mlýn (přel.
A. Frinta) 197.
IVAN MALINA: Z epigramů J. M. 255.

- VOJTĚCH MARTÍNEK: A přijde hodina... Ten závěr. Tu ránu 49. Hudba. Sám. 324, 325.
- ST. MICHAJLOVSKÝ: Aforismy (přel. Jar. Mudra) 180.
- FRED. MISTRAL: Písňe provencalské (přel. A. Mufovský) 181.
- E. MÖRIKE: O půlnoci. K ránu (přel. E. Hauner) 157.
- N. A. NĚKRASOV: Zelený šum. Návrát. Paměti Dobroľubova. Věnováno neznámému příteli (přel. Jos. Pelíšek) 123, 124.
- L. B. NOVÁKOVÁ: Z nových veršů 73. Macharovi 324. Jak kdy. Nad fotografií. Bělozářky 361.
- KAR. NOVÝ: Leden. Únor. Jarní 81. Bez názvu 82. Krvavé květy 174. Tůknem si 214. VĚRA PÁDOVSKÁ: Nad básní v cizí řeči 9. Římový večer 353.
- JOS. PELÍŠEK: Zvony. Ten večer 193. Odjezd 217. Aňuta. Lístot 379.
- OLDR. PEVNÝ: Z epigramů 86.
- J. P. POLONSKIJ: Na smrt Nadsonovu (přel. Jos. Pelíšek) 134.
- KAZ. PRZERWA-TETMAJER: Brnění Zawiszovo (přel. Jos. Kudela) 363.
- ZD. V. PRIBIK: Výkřiky 75. Tak chtěl bych 76. Jaro 153.
- O. v. REDWITZ: Jak překrásně to musí být...! (přel. H. Váňová-Růžicková) 278.
- R. M. RILKE: Modlitby dívek k Marii (přel. Zd. Broman) 22.
- JAN ROKYTA: Stará píseň 25. Z balkánských zpěvů 33. Za M. Šimáčkem 65. Z jadranských dojmů 113. Za mrtvým přítelem 169. Husovy ohně 241. Jiné doby... 249. Rodné město 257. Pravnucci 265. Mír 273. Jdi libat ruce! 281. Neopřel jsem spojit... 289. Pět set let 297. Farizeové 305. Selskému lidu 313. Pátý stav 321. Husitský prapor 329. Kalich 37. Náš strom 45.
- O. ROQUETTE: Ó, neprchej, líbezná chvíle! (přel. H. Váňová-Růžicková) 385.
- FR. RÜCKERT: Miluješ krásu mou (přel. H. Váňová-Růžicková) 278.
- A. von SCHACK: Dostaveníčko (přel. H. Váňová-Růžicková) 385.
- F. SKÁCELÍK: Řeko...! V touze po moři 17. Tak náhle 97. Drinopol 105. Jarní. Lesy. Sloupkové hodiny. Nejistota života 201, 202.
- EM. SOBOTA: Lamačům kamene 161.
- FED. SOLOGUB: Probouzím se záhy (přel. Jos. Pelíšek) 133.
- JAROSL. SUTNAR: Za Novým rokem 41.
- JAR. SVOBODA: Jak moh' bych neplakat! 69.
- AL. ŠANTIČ: Na pobřeží Drače (přel. J. K. Pojezdny) 189.
- CH. V. TOMY: Ulice 237.
- ANNA TURKOVÁ: Mláďi Ovidiovo 316.
- JAN URBÁNEK: V Praze. Rodičům. V letním večeru. Bojím se lásky 185, 186. Po přijetí prvních veršů. Co mi říkají Tvé oči. Co svět dal nám a co my jemu 330, 331. Zvony. V prázdninách. Mé srdce nekvetlo 348, 349. Co jsem viděl na hřbitově 393.
- H. VÁŇOVÁ-RŮŽICKOVÁ: Překlady písní 278, 385, 386.
- FEL. VONDRUŠKA: Dokonáno 30. Soumrak 130. Útěcha 220. Vzpomínka 262. Svitání 340. Poledne 355.
- M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ: Když voní ženy 169. Tři epigramy 247. Písníčka o podkově 274.
- WACLAW WOLSKI: Hymny na Bohorodičku (přel. Jos. Kudela) 284.
- KAR. ZITNÝ: Na jitra 156.
- Kraljević Marko poznává otcovu šavli (ze srbských junáckých písní přel. B. Novák) 260.
- Z nové bulharské poesie 180.

b) PROSA.

- FRANT. ALBERT: V malostranském paláci 105.
- AD. BRABEC: Modlitba v přírodě 313.
- Dr. JOHN BROWN: Rab a jeho přátelé 204, 210, 219, 226.
- M. BUREŠOVÁ: Z Boskovska 165.
- SV. ČOŘOVIČ: Po koupeli 220.
- J. DROSINIS: Nepronajme se 153.
- JOHN GALSWORTHY: Kus společenské bída 246.
- M. GORKIJ: Pohádky 273, 281, 289.
- HEN. HOUSSAYE: Granátník Magnachov 267.
- ALFRED HUMANUS: Droby 174, 180. V hřeče 297.
- CYR. CHRISTOV: Hlubiny hrůzy 84.
- K. JASJNKATIS: Zápalky 261.
- BOH. KÄDNER: Želva 387.
- JAN KLECANDA: Ajda 19, 27, 36, 44, 49.
- JAK. KOLAS: Dudák 294.
- LUD. LOŠTÁK: A tak jsem žil 347.
- LYNKEUS: Po bitvě 97.
- MAARTEN MAARTENS: Jenda 369, 377, 386, 393.
- JAN MACLAREN: Slepá Marjorie 73.
- MAR. MAJEROVÁ: Opičák 338.
- JUST. A. MANN: Vánoce lovcovy 12, 17.
- PAV. MARTAN: Věřím... 189. Zvíře 371.
- VJÄČESL. MENCEL: Kouzelný les 324.
- J. MERÁN: Šumí Marica 364.
- K. MICHAELISOVÁ: Z divčeho denníku 92.
- B. MICHAJLOV: Most 59.
- JAR. MUDRA: Před Turky 314.
- M. NEKVINDOVÁ-NEŠPOROVÁ: Dojezdil 329.
- JOS. PELÍŠEK: Vzkříšení 11.
- S. G. PETROV: viz Skitalec.
- FRANT. PRAŽÁK: Hrbáček Gorej 268.
- JUL. RENARD: Nejstarší 253.
- FR. SACCHETTI: Jistý hubený 251.
- SKITALEC: Setkání 131, 140.
- PAV. SULA: Aleš ve škole 5.
- JAR. SVOBODA: Večer 124.
- ANNA SVOBODOVÁ: Milý příteli 188.
- M. SYCHROVSKÁ: Čtyři procházky 181.
- ED. ŠTORCH: Moře 114, 121 (134).
- HĚL. VÁŇOVÁ-RŮŽICKOVÁ: Episoda 301, 309.

- DECIMA: Splynutí duší 182.
 F. H.: Ze slovácké školy 334.
 F. R.: Ještěd 364.
 J. R.: Když duše bolea 245.
 M. K. D.: Do přetrhávky 178, 186, 193.
 P. z B.: Z listů tetě Haně... 195, 277, 285, 316.
 ŠEBASTIÁN Z.: Sen 207.
 T. G—A: Paraple 149.
 Úsměv 125.

c) DĚTSKÝ KOUTEK.

- L. M. ALCOTTOVA: Malí muži (pokračování z »Besed Času«, ročník 1911 a 1912) 16, 23, 31, 39, 47, 55, 62, 71, 79, 88. Malé ženy 238, 247, 255, 263, 271, 279, 288, 296, 302, 312, 319, 327, 335, 350, 359, 367, 376, 382, 391, 398.
 F. H. BURNETTOVÁ: Eduščin zloděj 111, 119, 128, 135, 143.
 VIL. EISENSTEINOVÁ: Z moudrosti malíčkových 312.
 JIN. WURMOVÁ: Drvoplen topolový 223.
 V. ZACHOVALOVÁ: O lišejníku 192.
 BN—A: Jak Věra šla poprvé do kostela 104.
 F. H.: Ze slovácké školy 96.
 J. Č.: Z moudrostí malíčkových 64.
 Dotův nárok 7.
 Z časopisu »Svět zvířat« 167.
 Z moudrostí malíčkových 64, 176, 232, 312.

ÚVAHY A RŮZNÉ ČLÁNKY DELŠÍ:

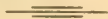
- ARNE LAURIN: Havlíčkův pomník 31.
 MAGDA BILÁ: O ženách, modě a umění 85.
 AD. ČERNÝ: Vzpomínka na Václ. Jansu 388.
 Dr. A. FRINTA: Z kašubské poesie 199.
 M. GÖRKIJ: Dostojevský v Uměleckém divadle 337 (348).
 EBERH. GÖTHEIN: Tovaryšstvo Ježíšovo 3, 9, 25, 34, 42, 51, 57, 69.
 EM. HAVELKA: Mlynář Ůhlela 252.
 KAREL HAVLÍČEK-BOROVSKÝ: Překlady z němčiny 241, 249, 257, 265, 275, 283, 292, 299, 321, 331, 340.
 J. HERBEN: Arcibiskup a dějiny 110. Opičí mozek (F. X. Šalda a katolicism) 125. Studující pražští 141, 150. Jisté překvapení (Jos. Holý) 143. Nevezmeš jména Nerudova nadarmo 151, 158. Třísky 166. Vidle 166. Trochu literární statistiky 175. Básníková aféra a zluzování 207. České nár. písně 317. Ke sporu o literaturu 318. Divadelní paměti 366. Mírová čítanka pro mládež 375. Politika v literárním časopise 391.
 BR. HERBENOVÁ: Garšín 129, 138, 147, 161.
 ANNA HLAVATÁ: Na besedách mistra Alše 395.
 HNÁTEK: Havlíčkův pomník 22 (31), 53.
 KAR. HOVORKA: Farář Springer 2, 353.
 L. HUDCOVÁ: Z názorů Nietzscheových 325.
 MIL. HÝSEK: Kritika či sofistika? 159.
 K. JANOUŠ: Níngrův zápisník 98, 107.
 K. KNĚŽOUREK: Seebach 357.
 L. KOPAL: Petra Chelčického názory o manželství, čistotě a rodině 202, 212, 217, 228, 234.
 ŽOFKA KVEDROVÁ: Vlada a Marja 145.
 K. LHOTÁK: Nemoci a poslední chvíle F. L. Čelakovského 14.
 IVAN MEŠTROVIČ: (Sochař-politik) 65 (70). Proč Meštrovič odejel z Rakouska? 116.
 A. R. NYKL: Polibky smrti 117.
 JOS. PELÍSEK: Černé studně 157. Obrana Dostojevského 356.
 ERASMUS ROTTERDAMSKÝ: Panna lituje 379.
 KAR. SCHEINPFLUG: Herecké kusy 362.
 KAR. SCHMID: Nová Myšlenka 372.
 C. J. SCHWARZ: Český Jih v literatuře 156.
 ANT. SPRINGER: Duch roku 1813 342.
 AL. VEČERKA: Z Ječmínkova království 183.
 S. ZEMAN: Drážďanská Gehe-Stiftung 271.
 J. ŽILKIN: Sebetrestání 94.
 Č.: Původ Valachů 7.
 F. C.: Dopis sochaře J. Meštroviče 70.
 H. F.: Mlynáři 77.
 T. A. HANUŠKA: Výstava památek roku 1863 ve Lvově 345.
 K. HOVORKA: Mikuláš Aleš uměl 225. Farář Springer 353. Jaroslav Vrchlický a Bohdan Jelínek 359.
 J. KUDELA: Recitační závod čili mládež se organizuje 248. Hymnus na Bohorodičku 287.
 P.: Josef Brodík 232.
 P. P.: Mlynáři 44, 51 (77). O veršičku: Chval každý duch Hospodina 86.
 Š.: L. M. Alcottová 237.
 Co mám dělat? 349.
 Dokumenty o klášterní výchově 198.
 Historie knížky z lipského bojiště 374.
 Lincolnova silnice 381.
 Několik dopisů M. Alše 305.
 O radostech života 216.
 Pěvecké sdružení moravských učitelů v Krakově 38.
 Proč Meštrovič odejel z Rakouska 103, 116.
 Vdané ženy jako učitelky 365.
 Věda a náboženství před 100 lety 200.
 Visítek neměli Římané 310.
 V Praze roku 1786 60, 67, 76, 82, 91.
 A. VOLFOVÁ: Frankovský a Volfová 375.
 Vzpomínka na Fr. Jos. Smetanu 86.

DROBNOSTI:

- Deb. Alcocková 46.
 M. Aleš mládeži 87.
 M. Aleš na Valašsku 256.
 Archivy našich měst 87.
 Básníková aféra a zluzování 207.
 Beroun 344.
 Blázni 134.
 Bratskaja zaščita 302.
 Jos Brodil 232.
 E. Brontěové »Bouřlivé výšiny« 45.
 Dr. John Brown 223.
 P. J. Buriánek 15.
 Co se zahrnilo v literatuře 382.
 Česká historie 46.
 Český hřbitov 96.
 Čeští vyhnanci pobělohorskí 319.
 Domovský list 143.
 Dopis vystěhovalce Slováků z Komny v Americe 295.
 Dospívání žen 390.
 K. Dostál-Lutinov o židech v české literatuře 398.
 Drtínova čítanka 160.
 R. W. Emerson o básnících 7.
 Mich. Fesl 16.
 Gehe-Stiftung v Drážďanech 271.
 Goethe v Mar. Lázních 78.
 M. Gorkij o Dostojevském 344, 348.
 G. Hauptmanna slavnostní hra 207.
 Havlíčkův pomník 22, 31, 53.
 »Historie o těžkých protivenstvích« 7.
 K. M. Hofbauer 344.
 Jes. Holý 143.
 Hřích proti přírodě 311.
 Husovy podobizny 222, 232.
 Husův týden 216.
 Hymnus na Bohorodičku 287.
 Petr Chelčický 238.
 »Jako rak se rozjídající poněmčilost« 191.
 Jazyková čistota 78.
 J. V. Jensen: Exotické novely 334.
 Josef II. u Jihoslovanů 222.
 H. P. Judson o Slovanech 350.
 Junácká epika jihoslovanská 359.
 Zď. Kaplíř 62.
 Kašubská poesie 199.
 Katolická renaissance 104.
 Kolek 96.
 Kolumbův dopis 358.
 Křesť sv. Vladimíra 62.
 Pav. Křížkovský 326.
 Kar. Kúdělka 71.
 J. Laichtra: »Budoucnost« 391.
 Stan. Letovský 23.
 Lidumilnost milionů 54.
 Lístkový slabikář 382.
 Literární nadace moravská a domovský list 143.
 K. H. Mácha 334.
 I. S. Machar 6.
 Duš. Makovický 375.
 Město Komenského 119.
 Ivan Meštrovič 70, 116.
 Mírová čítanka pro mládež 375.
 Moderní kostel 127.
 Hel. Molnárová-Šašková 176.
 J. P. Morgan 160.
 J. Mrazík 176.
 A. Muchy »Slovanská epopoeje« 104, 111
 Myslit podstatným jménem 398.
 Na prospěch umělců 78.
 Jan Neruda v nových dopisech 30.
 Dr. A. Nováka: Příruční dějiny literatury české 159.
 Dr. A. Novák a Nár. Listy 166.
 Občanský list Spoj. Států 71.
 Palacký o literatuře pro lid 23.
 Paříž 54.
 P. Fr. Petera 70.
 Pohořelský okres 381.
 Pohřby starých spisovatelů českých 344.
 Politické myšlenky vlasteneckého kněze 279.
 Politika v literárním časopise 391.
 Fr. Pravdy: Povídky z kraje 184.
 Prešpurské Noviny 62.
 Prorocství, které se vyplnilo 39.
 Provolání k Pražanům roku 1848 134.
 Původ Valachů 7.
 Recitační závod čili mládež se organizuje 248.
 Petr Rosegger a český renegát 262.
 Rusové v Cechách 1813—1823 358.
 Mik. Rutze 366.
 Schiller a Čechové 238.
 J. V. Sládka: Mrzutá ballada 176.
 Slavičkovy pohlednice 350.
 Slovník novočeského spisovného jazyka 327.
 Současná srbská literatura v Hercegovině 231.
 K. M. Staňukoviče: Divoký admirál 119.
 Staropražské obrázky 38.
 Kar. Světlá 71.
 K. H. Sýkora 302.
 F. X. Šalda a šerm literární 127; 151, 158, 166, 318.
 Alexa Šantič 231.
 Šněrovačky 7.
 Špatné knihy 191.
 Špatní umělci 191.
 Alf. Štastný 390.
 L. N. Tolstoj 191.
 Turecká beletrie 199.
 Týdenní hovory 311.
 M. Tyrš 184.
 Věda a náboženství před 100 lety 200.
 Volební právo žen v Colorado 208.
 Ad. Volfové: Divadelní paměti 366.
 Jar. Vrchlický a Boh. Jelínek 359.
 P. Wurm 279.
 Zpráva o Museu král. Českého 334.
 Železná kráva 350.
 Ženy, móda a umění 87.
 Židé v české poesii 398.
 Židé a polské povstání 78.

ZVLÁŠTNÍ ČÍSLA:

Číslo našich mladších a neimladších (po- Knižkace »Besed Času« 111 (čís 9., 13.)
známka na str. 184). | Opravy chyb tisku 127, 191, 272, 345, 375, 383

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro oděratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

T. A. HANUŠKA:

POLONÉZA ŽIVOTA.

Božská má paní, má bílá a čistá,
diadem hvězdný jsem na tvou skráň vložil,
zaved tě v mučivé rozkošná místa,
věčnost jsem oddané v tvých stopách prožil,
stín můj se po květech za tebou vláčí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Dobrá má duše a sličná jak vesna,
dechem ti zahřívám ruce, když chladnou,
chvějícím pocelem budím tě ze sna,
duše když rozkvětem zemdleny vadnou,
rosa když věčného jitra je smáčí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Nebež mi ruky své měkké a krásné,
vždyť snadno zabloudíš v bezcestí jasu,
vidíš přec hvězda jak za hvězdou hasne
v úzkostně bezedných hlubinách času;
se mnou tak sladce a lehce se kráčí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Úsměv tvůj tichý jak hlubina vodní
rozšumím opojným kankanem smíchu,
radostně vzbuzená jitra, den po dni,
zkolébám v mrazivé lhostejném tichu,
tvrdý a mrtvý klid cestu nám značí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Rozteskním srdce a rozšířím zraky
napiatou úzkostí marného žití,
vznítím v nich krvavě omamné náky,
abys jim mohla svou naději vlítí,
útěcha srdcím těm přeče snad stačí,
proč tedy oči tvé pláčí?

Rudé rty, dozrálé v slunci, svou tíží
spojíme v jediný vášnivý pocel,
ve kterém pohledy naše se skříží,
jako když v souboji zableskne ocel,
na tvářích našich se nenávisť zračí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Za mnou pojď, dobrá, jak úsměvy děti,
které si v bělostných světlicích hrají,
hluboko v zapadlých uliček spleti
nemocné matky se na tebe ptají,
holá a hladová pisklata ptací,
proč tedy oči tvé pláčí?

V cestu jsem rozprostřel koberec noci,
ticho jsem rozchvěl bezedným smutkem,
výkřik jsem udusil silou a mocí,
nepoznáš v oddechu horkém a prudkém.
jsou-li to vzbouřenci anebo spáčí,
proč tedy oči tvé pláčí?

Přetancí duhový oblouk své pouti
v rozkošně vábném a rytmickém kroku,
sněžnému čelu dej v oblacích plouti
oddané v blaženém nadzemském toku,
nohy tvé lehce nad propastmi skáčí,
proč tedy oči tvé pláčí?

Rozžehneš na horách volnosti světla,
silou a odvahou rozzvoníš duše:
v údolí dopadne krvavá metla,
smrtelné výkřiky odpoví hluše,
obloha požárů dýmem se zmračí,
proč jenom oči tvé pláčí?

Rozhodíš v úhoru života tvrdém
pokory, pravdy a čistoty sémě —
pohled, jak vyrůstá v božství svém hrdém,
vzpíná se vysoko na horské témě —
nežli znak smrti mu dlaň tvoje vtláčí,
proč tedy oči tvé pláčí?

Jasná a krásná jak zklamané mládí,
úsvite života zšeřený smrtí,
píseň tvá milostná k tanci mne svádí,
úběl tvých nohou můj rudý květ drtí:
hrajeme o srdce, hazardní hráči.
proč tedy oči tvé pláčí?

FARÁŘ ŠPRINGER.

„Co jste mi kdo dlužen, odpouštím vám. Bez-tohu byste mně nic nedali.“ Tak farář Jan Špringer loučil se na konec kázání se svými osadníky, když odcházel z Vápenného Podola. Měl dosti peněz u nich, zvláště u chudých. „Máš-li peníze?“ ptával se, když došlo na placení za obřady církevní. „Nemáš, nemáš. Jaká pomoc! Dáš tedy, až budeš mít,“ končil účtování. Tykal koltarníkům skoro všem. Vždyť za čtyřicet bez mála let, co žil ve Váp. Podole, znal většinu z nich od jejich mladosti. S kazatelny nejen kázal, ale i hovořil ke svým posluchačům.

„Co tu spíš!“ zavolal beze všeho na farníka, jenž v chladu kostelním podímoval. „Vyspí se doma! Tady není na to místo.“ — Sousedce ženy, která o kázání hodně klímala, radil: „Máro, polož ji tam šátek, ať si nerozbijí o lavici nos.“ — Chasník z Boukalky, Hovorkův Jan, který rád si v lese zapytlačil, přišel do kostela i kleknuv na koleno, křížoval se. Špringer, zahlednuv ten střelecký poklek s kazatelny, zvolal: „Honzo, přisels střílet na Pánaboha? Nemůžeš kleknout na obě kolena?“ — Stávalo se, že děti před kostelem dováděly. Farář přerušil kázání, sestoupil s kazatelny a šel ven, děti sehnal do kostela i kázal dál.

Jednou o svátek Petra a Pavla Špringer začal: „Svatí Petr a Pavel — — zatracení kluci!“ dodal hned na to, shlédnuv oknem výrostky proháňené se po stránkách u kostela, a už šel na ně. — Po kraji zdejším do dnes neznámějším je kázání Špringrovo, kterým chtěl působiti na své osadníky, aby se polepšili: „Až po smrti své půjdu na poslední soud s ostatními v zástupu, vyvolá také Hospodin mé jméno. Já nebudu mít ani dost odvahy jít před boží tvář. Schovám se.“ A Špringer přikřídil se v kazatelně, jakoby se schovával v zástupu souzených. Po chvílce pokračoval: „I ozve se boží hlas po druhé: „Jan Špringer, z Vápenného Podola!“ — Já se zase schovám.“ Kněz přikřídil se opět. „Až po třetí zavolá Pán: „Jene Špringře, kde jsi?“ nebudu se už moci schovávat. Přistoupím: Pane Bože, zde jsem! — A Bůh se zeptá: „Ustanovil jsem tě pastýřem v Podole. Jak pak jsi mi tam opatroval svěřené ti ovečky a beránky?“ — Co mu mohu říci o vás, kteří mých napomenutí nedbáte a po příkazáních božích nežíjete! Řeknu: Pane Bože, tys mi svěřil beránky a ovečky, a já ti odvádím — hovada. Proto žijte, abych o posledním soudě takto mluvití nemohl.“

Vypravují někteří, že šlo tehdy o sázku. Špringer se vsadil s učitelem, že o kázání vypije más piva. Proto prý se schovával do kazatelny, aby mohl nepozorován pít. Tak obyčejně za léta nepravdivě přibarvuje legenda. Té povahy Špringer nebyl, aby v kostele žerty tropil. Byl rádný kněz, přímý člověk, který každému řekl vše do očí, často jadrně. „Měl svou povahu, která se nedala předělat,“ řekl mi pamětník, jeho synovec. „Všichni jste byli u zpovědi,“ ohlašoval Špringer v kostele svým osadníkům. „Jen jeden nebyl. Nechci ho jmenovat. Je to z čísla pátého švec.“

Jindy mluvil určitěji. Jeden z jeho koltarníků přicházel zřídka do kostela. Když tam zase

zabloudil, Špringer, spatřiv ho, podotkl, že vidí tu dnes vzácného hosta, který přichází do kostela za uherský měsíc jednou. Lidé se ohlížejí, kdo to asi je. „Co se ohlížíte,“ povídá Špringer. „Je to tamhle Horáček z Tasovic.“

Zpovídala se žena z Prachovic, že vzala sousedce len. Špringer spatřiv ji státi v kostele, vzpomněl si na její provinění a připomenul ještě přede všemi mírně: „Ty jí to vrať, víš, ona je chudší nežli ty.“

Bába přinesla ke křtu děcko kteréhosi děvčete. Farář dal se do ni zle, až se žena plácky bránila: „Já přeče za to nemohu!“ — „Tobě nic nevytýkám,“ klidil ji Špringer už ne tak ostře. „Jen mi řekni, proč ty holky se —.“ Dořekl lidovým slovem jadrným. —

Za cholery r. 1832 byl rádcem svých osadníků. Až se rozhněval o pohřbu, kdy lidé báli se přistoupit k rakvi zemřelého na tuto nemoc. „Zatracené duše!“ zlobil se na ně, jak tu stál v rouše obřadním. „Já šel s kostelníkem nemocného zapopřít, teď tu jsme zas a nebojíme se jako vy. Jděte a dejte truhlu na vůz!“ — Z pohorských dědin jeho kolatury — kde bývaly tehdy cesty neschůdné zvláště zimního času a návštěvy nemocných i pohřby knězi dost obtížné — dováželi mrtvé na hřbitov podolský nebo k filiálnímu kostelíku v Hrbokově. V pozdějších letech, kdy už dobře nohy nesloužily Špringerovi, často přisedal na vůz k rakvi i on sám. Když někdy lesní rohy doprovázely cestou pohřební zpěv a některý z hudebníků nedobře troubil, Špringer vzal jeho nástroj („Dej to sem, foukáš mizerně!“) i hrál sám.

Tak působil ve Vápenném Podole tento kněz nevelké, slabší postavy, zahnutého nosu ve výrazném obličejí. Jda po jeho stopách, nahléd jsem i do spisů na farách jeho působiti. Mimo prosté úřední sáznamy (české) ostřeho, pěkně vyrovnaného písma, Špringer nepsal do farních knih nic. (O něm zmiňuje se tu jeden z nástupců jeho v Podole pochvalně německy, že Špringer vylámal skálu pro farský dvorek a vysázel stromovým holou stráň u kostela.) Žil na chudé horské lokalitě s nahluchlou svou hospodyní, zabýváje se vedle svých povinností výrobou houslí a pak přípravou léků a rozličných bylin. Měl ve farském pokojíku dílnu, kde zástěrou opasán zpracovával dříví, které si byl vyhlédl a jež užito, nasmělo, jak dbal, padnouti na zemi, aby housle měly pěkný zvuk. Špringer sám byl dobrým hudebníkem.

S pány, kteří přicházeli do zdejších lázní, mnoho se nestýkal, více s prostým lidem, kterému, mohl-li, pomáhal.

Jedenkrátě přišel do Váp. Podola lázeňský host: rektor králohradeckého semináře kněžského. Nefeknův nic faráři, dal se ustrojiti od kostelníka a sloužil mši. Špringera urazil ten nedostatek slušnosti, i zakázal rektora strojiti, přijde-li ještě do kostela. Rektor přišel zas. Kostelník se vymlouval, že nesmi nikoho strojiti bez vědomí farářova. „Jděte a vyřídte panu faráři, že jsem rektorem v Hradci Králové,“ nakazoval velký pán. Kostelník vrátil se po chvílce s odpovědí Špringerovou: „Pan farář vzkazuje, oni že jsou rektorem v Hradci a on je prý rektorem v Podole.“

Když uprázdnila se fara v Heřmanově Městci, patronátu knížete Kinského z Vchynic, Špringer šel se představit kněžně jako uchazeč o ni: „Páni kněžno, já nejdu o faru prosit, jdu vám jen říci, že mně patří.“ — „Když vám patří, tedy ji dostanete,“ řekla prý kněžna Kinská. — Byl právě zemřelý farář heřmanoměstceký Richter dříve také kaplanem v Heřm. Městci a pak lokalitistou ve Váp. Podole jako Špringer. Tento však chudě lokalie užil dlouhá léta. Tím lze vysvětliti jeho slova o audienci u kněžny.

Špringer dostal se do Heřmanova Městce. „I židi ho vítali v Městci. I židi!“ líčil slavný farářův příchod jeho synovec. Na Podol Špringer nemohl zapomenouti. Prožil tam skoro polovinu svého života. Rád se s Podolskými sešel a s nimi pohovořil.

I v Heřm. Městci zachovaly se několik historiků o Špringerovi. Také tady označoval toho, kdo nebyl u zprávy, že ho nechce jmenovat, sedí tu v lavici a má takový a takový kabát. Kdysi o kázání postavilo se pod kazatelnu děvče se šaty na prsou vystrizenými vic, než farář snesl. Špringer káže, pojednou zavadí očima o dívku. Podíval se na ni po druhé a už letěl zašunpaný modrý šátek s kazatelny na její nádra se slovy: „Tu máš a přikryj si své hříšné tělo!“

Farář šňupal i kouřil. Jednoho odpoledne přišel s dýmku i do kostela. Kostelník připravoval tu cosi pro příští den. Vida kouřícího faráře, divil se a praví, co by řekli lidé, kdoby to viděli. „No, co by řekli,“ odpověděl Špringer. „Každý dělá ve své dílně, co chce. Já taky.“

O kázáních Špringerových mluvilo se ovšem po okolí. Přišla z Chrudimé společnost schválně na jeho kázání pro zábavu. Farář se to dověděl. Vyšel na kazatelnu, přečetl evangelium, pak rozhlédl se po kostele a řekl: „Á, páni Chrudimáci přišli poslechnout pátera Špringera. Kázání nebude.“ A slezl s kazatelny. Vypravoval stařec ve Váp. Podole, syn Špringerova kostelníka, že farář z nařízení biskupova kázal o biskupské visitaci v Chrudimí. Byla prý to znamenitá řeč. — Jaké byly náboženské názory tohoto kněze? Kdosi chtěl zvědět od Špringera něco o věčnosti. „Já vím tolik jako ty,“ dostal odpověď. „Je-li tam něco a bude-li zde dělat dobře, budeš tam míti taky dobře. Když tam nic nebude a ty na světě budeš rádně žít — tím nechybíš.“

V Heřm. Městci zemřel chudý krejčí Chládek. Několik jen dětí po něm zůstalo. Vdova přišla dát za nebožtíka muže na modlení. „Máš moc peněz?“ spustil na ni Špringer. „To jako když dáš mrtvému koni ovsu. Kup raději dětem chleba. Já sloužím mši, pomodlí se sama.“ Vypravoval to stařec, který jako ministrant farářova slova slyšel. Prý si nikdy potom „na modlení nejednal“.

Když byl Špringer ještě ve Váp. Podole, chystalo se tam za velkého sucha procesí z Heřm. Městce k sv. Václavu (jemuž je podolský kostel zasvěcen) prosit za dešť. Vůdcové přišli ohlásit procesí a požádat faráře, aby mu šel naproti.

„Co tu chcete?“ ptal se jich Špringer ostře. „Jdeme prosit Pánaboha o dešť.“

„Tak, teď teprve jdete prosit, když už vám teče do bot!“

Špringer řekl prý to ještě jadrněji

To je část paměti, které dochovaly se o tomto rázovitém knězi a jež sebral jsem šedesát let po jeho smrti od řídkých už pamětníků Špringerových ve Vápenném Podole, Heřmanově Městci a České Třebové. Člověk všední jistě by tak dlouho za hrob nežil v paměti lidu.

Mnoho rázovitých vypravování zašlo se současníky do hrobu, jak jsem seznal. Snad žije ještě něco v tradici. Před půl stoletím kolovaly anekdoty o Špringerovi i v hradeckém semináři, jak mi sdělil starý kněz, tehdy majstr. Když r. 1911 uveřejnil jsem asi tři tehdy mně známé historky o Špringerovi, otiskly je z našich novin americké Šippy. Ty četl za mořem starý vystěhovalc z Váp. Podola. Dopsal do Čech, jak rád četl o panu faráři Špringerovi a sdělil příhodu, kterou z dopisu jeho uvádím. Šli dva vesničané z Mičova do Polánky pro Iněné semeno. Ve Váp. Podole vešli do kostela. Špringer právě přečetl o učednicích Kristových jdoucích do Emazu a jal se evangelium vykládati. „Kam jdou tam ti dva cizí mužové?“ užil řečnické otázky. V obcanech z Mičova hrklo. Snad se neptá jich! „Kam se ubírají?“ Špringer opětoval. „Prosím, jdeme do Polánky pro semeno,“ odpověděl přichozí z cizí kolatury.

Jan Josef Špringer pocházel z České Třebové (dům č. 16 na náměstí). Studoval na gymnasiu v Litomyšli a na kněžství v Hradci Králové. Kaplanoval v Heřmanově Městci po Fr. Richterovi, který se stal lokalistou ve Váp. Podole.

Lokalie podolská fary heřmanoměstcecké zřizena byla r. 1785. Prvními lokalisty byli tu Per. Hrdlička (1785—1801) a Fr. Richter (1802—1808). Po něm dostal se sem Jan Špringer r. 1808 a působil zde do r. 1845. Roku 1837 byl na svém působišti jmenován osobním farářem. R. 1845 Špringer dostal faru v Heřm. Městci.

Když v červnu 1848 národní garda heřmanoměstcecká chystala se na pomoc Praze, kde vojsko šlo proti lidu, Špringer před kostelem udělil gardistům pozhnání a přál jim vítězství. V té vážné slavnostní chvíli farář dal zvonit; hlahol kostelních zvonů padal do náměstí plného lidu, který přišel rozloučit se s občany odcházejícími do boje. Brzy potom — r. 1850 — osobní děkan Špringer po kariéře pozdní odešel na odpočinek do rodného města svého České Třebové k přibuzným, kde 30. prosince 1852 zemřel v věku 81 léta. Pochován byl na starém hřbitově kateřinském proti hlavnímu vchodu do hřbitovního kostelíka, v místech, kde nyní je dvorek městského chudobince.

Karel Hovorka.

—o—

ERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠSTVO JEŽÍŠOVO.

Tovaryšstvo Ježíšovo jest dílo jediného muže, Ignáce Loyoly; a tento muž ještě více než jiní zakladatelé řádů, i než František z Assisi, vtiskl svému dílu ráz své osobnosti. Každý Ježíšita měl se vždy vynasnažovati, aby následoval

*) Je-li co známo čtenářům, prosím sdělte mi do Mostu č. 612.

svého vzoru. Ignácius sám žádal to způsobem výchovy; neboť tato výchova má vésti Jesuity touž cestou, kterou šel sám: v úpravě duševního života, v postupu studijním, v činnosti. Tento muž osvojil si všechny vývoje schopné živly katolictví oné doby, provedl rozlišení toho, co slouží jen za prostředek, a toho, co jest vlastně podstatou, ne ve smyslu reformátorském, také ne jako obnovitel, nýbrž jen jako bojovní obránce, jenž musí znáti své cíle a síly. S ním vystoupila do popředí svéráznost španělská, jež do té doby uplatňovala se v církvi jen příležitostně, a to v okamžiku, kdy také politicky počínala vykonávat svůj nejmocnější vliv. Věda, askese i mystika, jejichž hrůz Ignácius zakusil jako malokdo, znamenaly pro tohoto muže mnohem více stanice, jimiž musil projíti on i jeho učedníci, než cíle, u nichž by se byli měli zastavit, pro ně samé.

Starý voják — a Ignácius cítil se vždy vojákem, třebaš ve vyšších službách než dříve — znal v základě jen dvě věci: čin a kázeň, jež připravuje k činu. Učnil, aby jeho Tovaryšstvo bylo řádem činu, neustanoviv jednotlivosti. Zdůrazňoval neustále tento rozdíl od starých pohodlných řádů, které slouží sebezdonalování; také jej položil v čelo Konstituci. Jeho ideálem jest Pavel, apoštol činného života, týž apoštol, jenž pro své učení o víře stal se vůdcem reformace. Ignácius nevyčelil si z něho heslo: „Spravedlivý z víry živ bude“, nýbrž výzvu: „Všechněm všechno jsem učiněn, abych vždy některé k spasení přivedl.“ —

Jest ovšem ještě jiný učitel a mistr než veliký apoštol pohanů, jehož Ignácius doporučuje svým stoupencům: s a t a n. V instrukci, kterou Ignácius vydal hned, když poprvé vyslal dva Jesuity do nepřátelského území, vyslovil se o tom s vojenskou rozhodností: „Kdo chce lidi volati k ctnosti, musí potírati satana jeho vlastními zbraněmi, musí užívatí ke spase duší jeho chytrosti, již on zneužívá k jejich zahubení. Neboť satan nepočíná také otevřeným útokem, nýbrž skrytým; s počátku nejsou jeho rady v žádném odporu s dobrými zásadami; ba našeptává všelicos, co se zdá dobré; tak se ponenáhlu chytrým pokrytectvím veře v důvěru, až člověka nic netušícího, přetvářky neznalého, zcela opřede svými kličkami a takto oblouzeného na vždy pevně uchopí.“ S pronikavou chytrostí Ignácius vyložil již zde, jak Jesuita dle této metody (avšak k dobrému účelu) má se zmocniti vlády nad dušemi těch, jichž chce získati; často předpisoval podrobně tento způsob nenápadného postupu, libivého zdání a přelstivání.

Je známo, že sestručující polemika odpůrců z takových výroků vydestilovala jako jádro jesuitické metody větu „Účel světi prostředky“, které žádný Jesuita nestanovil jako mravní zásadu. Pro harcovnické sbory církevní bylo právě samozřejmé, že v boji předních stráží jest nutno nepříteli přelstít a porazit jej vlastními jeho prostředky. Zejména Španěl přivykl tomuto způsobu boje jako samozřejmému ve stáletém zápase s Islamelem, v němž se splétalo národní nepřátelství s náboženským a činilo z něho vyhazovací boj; odpovídal všem jeho pudům a nalézal ve

všech nových odpůrcích vždy zase Maury a nepřátele svého Boha.

Abý Jesuité dosáhli tohoto cíle neustále, mnohotvárné činnosti, jež všude jest pohotově připravena na pomoc, kde se ukáže možnost působiti pro blaho církve, ani Tovaryšstvo ani jednotliví jeho členové nesmějí uvázati se trvale v jedinou úlohu. Mají všude dávat popudy, buditi, organizovat, ale potom přichystanou činnost přenechat jiným. Vnější a vnitřní misie jest původní myšlenka Ignaciava a zůstává Ideálem Tovaryšstva Ježíšova. Také „čtvrtý slib“, onen odlišný znak řádu, jenž mu ukládá naprostou poslušnost vůči papeži, pochází odtud: Jesuita má býti vždy pohotově na každý rozkaz papežův; proto nesmí se dát pouatí žádným jiným. Tovaryšstvo na př. od počátku podnikalo právě válečné a vítězné výpravy pro zpodobení a přijímání oltární svátosti, ale Jesuitovi bylo zakázáno přijímatí trvale úřad zповědnický. Jen u kníže učinil již Ignácius výjimky; neboť vykonávat dozor nad těmito dušemi bylo péce jen příliš důležité. Tak jest také potírání kacířství jen jedno odvětví této činnosti; a také to nebyl první cíl, jímž vzbuzoval nadšení u svých prvňch druhů, nýbrž misie mezi pohaný. Ovšem Jesuité neváhali oslavovati Ignácia hned jako Anti-Luthera a viděli v tom moudrost boží, jež dává současně vzniknouti velikému kacířství i těm, kteří je přemohou. Když Ignaciava zobrazovali, činili tak nejraději v podobě, jak poráží draka kacířství. Ignácius by byl velmi rád převzal řízení inkvizice, ačkoli to byl trvalý úkol, když mu bylo nabízeno v Portugalsku, aby tak duchovní vládu řádu v této zemi, dobytou při prvém útoku, učinil úplnou. Zadržela ho jen obava před stále se projevující žárliivostí zbraňových řádů, které byly ve své působnosti ohroženy, ne úvaha, že těžko lze zastat tuto dvojitou činnost: získávat odpadlíky přemlouváním a zároveň je souditi a trestat.

Ve zvláštním rozporu Ignácius ocitl se — a řád v něm byl od té doby neustále — otázkou, jak se zachovati k účasti v politice. Zásadně politiku odmítal; neboť řád má býti mezinárodní: v tom ohledu úplný obraz církve. Jest přísně zakázána každá politická rozmluva v koleji, zejména všechny zbytečné hádky o přednostech a vadách národů. Dle možnosti Ignácius promichal také v činnosti řádové členy různého původu a dovedl v mezinárodním Římě všechny zegaliovati. A přece vystval řádu v nejbližších generacích po jeho smrti — v Portugalsku dokonce již za jeho života — těžké boje z rozporů mezi jednotlivými provinciemi řádovými, z jejich rostoucího vědomí národní samostatnosti. Jest méně Ignácius mohl zabrániti, že během doby nejvýznačnější státy připouštěly ve svých zemích za členy řádu jen své vlastní poddané. Přes to Tovaryšstvo překonalo vždy šťastně toto nebezpečí zpolitívání se, a dovedlo si zachovati svou mezinárodní povahu.

Zvláštní jest při tom stanovisko, jež Ignácius zaujímal k antisemitismu, této zaslepující a osudné vášni španělského národa. Ignácius sám té vášně nesdílel, nýbrž naopak ustanovil v Kon-

stitucích, že při přijímání členů nesmí se přihlížet k „dobré pověsti“, kterou dle španělského způsobu vyjadřování myslí se „l'impieza del sangre“, čistě křesťanský původ. Také se s počátkem hrnuli do Tovaryšstva Marranové, pokřtění Židé, a Ignacius rád s nimi pracoval; jeho pravá ruka, tajemník Dolanco, sám byl takový. Ještě po smrti třetího generála kladl nedůvěřivý Filip II. podmínku, aby alespoň žádný Marrane nebyl zvolen generálovým nástupcem. Ale poněáhlu se list obracel, když se vidělo, že vliv a vážnost Tovaryšstva ve Španělsku a v Portugalsku se zmenšuje pro toto mšiení. Že tím zejména se budi nepohodlný dozor inkvisice, který se týkal zvláště „Novokřesťanů“. Tovaryšstvo tedy ustoupilo nátlaku a ještě v 16. století doplnila generální kongregace řádu Konstituce v tom smyslu, že každý, kdo měl být přijat, musí podat důkaz naprosté čistoty krve v mnoha generacích. Jak se v této věci postupuje nyní, není mně známo. (Pokračování.)

PAVEL SULA:

ALEŠ VE ŠKOLE.

Škola bzučela zase dnes jak oúl. Bylo tu vždy rušno, ale dnes obzvláště projíždělo třídou cosi vzrušujícího, nějaký popud k důležitějšímu hovoru. Rozkývali se i hoši tiché nebo skryté povahy, — a děvčata nakláněla se nad čínsi s úsměvem.

Po třídě kolovaly nové Špalíčky, které si děti samy shromáždily z leccjakých ceníků a prospektů nebo starých kalendářů — a nalepily největší věci na temný papír. Takových Špalíčků už nahromadily několik, cožpak se za ten rok uhledá málo obrázků? Nosily je děti bůhsuď odkud, síla jich už byla. Tedy se nalepily a pak je po straně některá holčína spíchla šňůrkou — jako Špalíček.

V jednom tom Špalíčku byl samý Aleš, „máš mistr Aleš“, jak říkali školáci. V jiném byly obrázky jen dějepisné nebo jen samé podobizny a tak. Někde jen smíchané; ty teprve čekaly, až je děti roztřídí na skupiny. Dnes budou zase vystřihovat a nalepovat a tříditi. Pan učitel přinesl občas nějaké obrázkové staré sešity — tam bylo vždy něco „pro nás“. Chvilka se vždy uhledá pro tuto radostnou práci, třeba při kreslení nebo při čtení, kdykoli, co na tom.

Dokonce pořídily si děti letos svůj Obrázkový dějepis, stále doplňovaný, mistr Aleš měl na něm arci největší podíl, zvláště mnoho obrázků z dob husitských. Oj, taková kronika obrázková, to se jinak učilo dějinám, když se viděly obrázky, radostněji se vypravovalo a pozornost naprostá.

I zeměpis byl zajímavější se spoustou obrázků, ať to byly třeba pohlednice nebo fotografie, všecko přišlo vhod. Škoda je obrázek pohodit, dětem je vždy milý a dá se o něm ledaco říci. Každý kraj a český kout měl svůj Špalíček v tuhých deskách s nápisem, který také děti psaly, všecko samy vlastní rukou, za rok bude z toho celá Vlastivěda.

Před vyučováním školáci prohlíželi znovu a znovu, protože nikdy nebylo dost těch pohledů na ty obrázky staré a vždy se našlo něco nového, co jsme dříve neviděli. Některé obrazy se věšivaly do koutka k oknu na světlo, aby byly stále na očích, a to v rámečku, který si děti zrobily a v němž se daly obrázky často střídat.

Dnes z čista jasna přinesl p. učitel velkou podobiznu Alšovu a zavěsil ji tam k oknu. Při slohu se o něm hovořilo, už po kolikáté a stále zajímavě. A najednou za řeči ptal se p. učitel, nač asi pan Aleš myslí, proč je tak zaduman v té lenošce? A Fanda Hruškův začal vypravovat doslova: U Alšů mají při okně veliký stůl. Za stolem sedí v lenošce mistr, před ním lahvička tuže a péro. Na papíře nahozeno několik čar. Mistr se nad nimi zamyslí. Vzpomněl si, jak tenkrát za mlada jel přes Mirovice dragouni v červených kalhotách, s palašem a helmou. Koně jen řehtali a zvonili kopyty. Zmizeli na přesecké silnici. Mistr se napnul, pousmál a kreslil koně od kopyta, jak na něm sedí mladý voják. Kopyta jen zněla o tvrdou silnici na tom obrázku. Pak kresbu tužkou obtohal pérem. Hlava se mu nakláněla. Liboval si. —

A Marjánka Stoupova povídala zase svoje, jak pan Aleš vzpomněl asi na tu písničku, co mu nebožka maminka zpívala o mirotickém hřbitově:

Mirotický kostelíčku,
stojíš na pěkném vršíčku.
Až tam budem odpočívát,
budou o nás vrabci zpívat.

Málokdy vzpomíná sice pan Aleš smrti, není toho třeba, raději žít a pracovat, to je cílem života. Ale když už vzpomene na zubatou s kosou, která mu požala bratra Františka i Jana, vzpomíná jí se vzdorem, že on se jí nepoddá tak snadno, že on vyvzdoruje, za všechny. Na to poslední pomýšlení času dost, nutno ještě dětem a lidem mnoho obrázků nakreslit. Ani prý pekla se nebál a všem čertům se jen vysmíval. Ti Alšovi čerti snad neměli jakživi nic zlého v úmyslu, jen topili pod kotlem a sami se hráli a

nechali žít každého, jak sám žil, dobráci čerti, pro smích a masopustní posměšky, takovi Jankové-hlupáčkové, černí s ostrým nosem, neměl z nich nikdo strachu, ani dětem ho nenaháněli. Každý sedlák a každá babka na nich vyzrála.

Tak se povídalo, jak co komu hezkeho napadlo při pohledu na tu Alšovu tvář. Všichni pracovali radostně, doplňovali podrobnosti, pan učitel sem tam jen slovo doložil nebo výkladem přičinil a přispěl ke společné radosti.

Konečně napadlo p. učitele, aby napsali taky dopis panu Alšovi k jeho šedesátce, co mu dobrého české děti přejí. Hned se dali do hovoru. Andula Hlaváčková pry napíše takovýhle:

Milý pane Alši! Vzpomínáme na Vás právě všichni a srdečně Vás pozdravujeme. Prohlížíme skoro denně Vaše obrázky, sešili jsme si z nich sami špalíček, jak to dělávala Vaše nebožka maminka. Máme už několik špalíčků, ale ten s Vašimi obrázky je nejmilejší. Musím Vám říci, že je v naší vsi takový dědeček Pokornův ve věčných koženkách a s fajfíčkou, která mu roste z úst, neodložil jí nikdy. Ten by se Vám hodil na obrázek. Taký pár dětí baculatých tu máme, jakoby utekly z Vašeho obrázku. Pak tu žije kořenářka babička Novotnová, sbírá květy a kořínky, sváří z toho léky nebo mastičky. Proti revma udělá takovou zelenou voňavku, proti pichání na prsou z diviznového květu žlutou a z jitrocele jarního dovede mastičku na všecko. Babička Novotnová každému pomůže, všecko srovná a napravi. Řikal pan učitel, že už je Vám šedesát. Tak si myslím, že zajdu k babičce Novotnové, aby na Vás pamatovala, jestli by Vás někdy trápily revma v kloubech. Ale radši ji řeknu rovnou, co si myslím: Aby Vám uvařila takovou nějakou medicínu, po které se nikdy ani nezastuně ani neumírá. Vy nesmíte nám nikdy zastonat a umřít, protože čekáme stále na Vaše obrázky věčně věkův.

Babičku Novotnovou o takovou medicínu uprosím, buďte bez starosti. Vy nesmíte nikdy stonat ani umřít. — To Vám přeje ze srdce upřímného

Andula Hlaváčková.

Dopis se všem líbil. Každý arciť přál podle své vůle, co za nejlepší uznal. Dopis Andulin byl upřímný a prostý. Proto si ho pan učitel vyzádal, když byl napsán.

Brzy na to zvonilo. Všichni mrzutě hubovali, že to prý ani není možno, aby tak

rychle hodiny utíkaly. Rozhodně je v tom mýlka, to školníkoví jdou hodiny zas podle plánu!

NORSKÁ ZIMA.

Již letí hoši, větrem hnání
po zasnežené horské stráni,
jak šíp když z luku vyletí,
tu na bruslích se rozhánějí,
a saní rolničky zas zneří,
až z toho všeho v uších zní.

A rudy vozí z útrob hory
a ze dřev spojují si vory,
a zima štípe do kostí,
a na horách sních cestu razí,
pro sedláky, jimž údy mrazí,
jeť pile jejich radostí.

Nordal Brun (1746—1816).

DROBNOSTI.

J. S. Machar

se znenáhla zotavuje. Itálie nebo Capri zacelí snad dokonale, co chirurgický nůž musil nařinout. Mezi veřejnými projevy, kterými se v národě ozvala radost z básnickova uzdravení, příjemně se dotýkal přítel Macharových srdečný list F. A. Šuberta v Národní Politice 21. prosince. Obecnostv tohoto staročeského žurnálu dovědělo se, o čem obecnostv žurnálu Kramářova vědět nesmělo: Smrt poklepala Macharovi na rameno. Rozumí se, že Machar nešel. Na toho bude muset ještě něco jiného poklepat, nežli si dá říci. Ale jsem jist, že i tak do toho sídla bez hranic zahleděl se hluboko, hluboko; tak hluboko, jako dosud nikdy. Lec vrátil se k životu. A doufáme, že se do něho vrátil s veškerou tou svojí silou dosavadní i se svou horící láskou k němu i s tou vnitřní jednotou, která je hlavní podstatou jeho síly duchové. Jeť vnitřní jednotnost u Machara v době nynější, roztržité, něco zvláště osobitého a zrak k sobě pouzajícího. Člověk a básník, slovo a čin, kryje se u Machara způsobem takovým, jaký ne tak hned vidáme u jiných zástupců a hlasatelů dnů našich. At' jde o jednotlivé otázky lidstva či o hlediska na jisté naše vady a nedostatky národní, o antikv, či křesťanské doby nynější, o zjevny politického života veřejného či o některou stránku duševního života jednotlivcova, Machar ve svých názorech vždy je důsledný. Snad zachází v tom neobonem tak daleko, že jednání jeho má ve svých krajnostech povahu přikře tvrdosti — ale i ta tvrdost je právě jen plodem jeho důslednosti. Machar bojuj o pravdu vyrostl v bronzový charakter. Odtud jeho osobitosti neměte upřít uznání ani ten, kdo je odporcem

jeho, máje snad i jednotlivé názory zcela protilehlé. Zejména v nynější době poddajně a prodajně, v době bahenních kompromisů pro osobní zisk, v době prosté přímých směrů a zásad... Nad šarvátkami dnů stojí vysoko to, z čeho se rozlévá jas do našich i budoucích dnů, básnické Macharovo dílo, verše i prasy. Tomuto dílu jest opět navrácen básník po těžkých hodinách, v nichž se kolísal mezi životem a smrtí, a jest tedy vrácen i národu, jejž miluje a pro nějž pracuje svým způsobem osobitým. Budiž pozdraven na prahu nového oddílu svého života — před novými lány, kterými opět dále pokvete jeho poesie jako květla doposud! — Pěkně to F. A. Šubert napsal.

Básník

podle R. W. Emersona stojí mezi nedokonalými lidmi jako člověk dokonalý... Není člověka, který by neušil nadmyslné prospěšnosti a významnosti na slunci, hvězdách, na zemi a vodě. Avšak v naší konstituci tkví jakási překážka, nebo jistá přemíra váhavosti, která nepřipouští plného účinku. Přírodní dojmy působí na nás slabě, aby nás učinily umělci. Každý jejich dotyk měl by námi zachvít. Každý člověk měl by býtí do té míry umělcem, aby mohl podati v rozmluvě, co se s ním a v něm událo. Ovšem mají dle naší zkušenosti paprsky a podněty dostatečnou sílu, aby vešly do smyslu, ale není jí dostatek, aby taly do živého a vynutily si jejich podání mluve. Básník jest tou osobou, u níž tato schopnost jest v rovnováze.

Původ Valachů

kladou někteří až do Rumunska, ac proti tomu mluví vše. Nebožtík Mat. Václavek podporoval tento Miklosichův názor tím, že v nářečí valašském jsou některá slova, která prý nejsou slovanského původu. Mezi jinými nezdálo se mu slovanské slovo ogar. Ogar na Valašsku říká se chlapi. A myslím, že jest původu úplně slovanského. Kdysi přišel ke mně otec školákův a ptal se na něho. Když jsem mu řekl, jak se ve škole drží, dodal: O to je pes! Nehaněl jsem synka, opíš k jeho chvále jsem něco řekl a ze smyslu další rozmluvy s otcem poznal jsem, že on také výrazem pes nechtěl chlapi ublížit, spíše pochváliti si ho. I jindy alýchál jsem v rozmluvě slovo to, a vždy ve smyslu pěkném. Chtěl-li otec o svém synku říci, že je vtipný, rychlý, schopný, pojmenoval jej tím výrazem „pes“. Pouklo mne to k tomu, abych srovnal to se slovem ogar. Vždyť ogar také není nic jiného než pes. Dnes bychom řekli — ohař a ve staré formě bylo to snad ogar. Ohař je a jistě byl z nejbystřejších psů a proto říkávalo se na Valašsku chlapecům v pěkném slova smyslu, ne nadávkou, ogar. A jelikož nářečí valašské má více takových slov prastarých (žatě — hacc, nohavice, kalhoty), možno snad i slovo ogar považovati za slovo staré, ale domácí, slovanské. Zdrobněné: ogarátko, ogarček, ogarec zvětšené: ogarisko. ě.

Historie o těžkých protivěstvicích

byla v Cechách zakázána; i za císaře Josefa II. Litoměřický krajský úřad poslal zemskému guberniu (místodržitelství) do Prahy 5 evangelických knížek, které přinesl z ciziny Jan Novotný z Krabčic. Novotný předložil totiž podle povinnosti knihy ty litoměřikému úřadu k vyčení a úřad v nich našel některá zavadná místa. Poněvadž v Litoměřicích neměli katalogu zapovězených knih, požádali pražské gubernium, aby knihy předložilo c. k. revisnímu úřadu k dobrému zdání. Došla odpověď do Litoměřic 17. února 1790, že revisní úřad prohlédl knihy a že jedna z nich v Cechach je zakázána — totiž Historie o těžkých protivěstvicích církve české. Čtyři byly nezávadné, a zejména Komenského Labyrint světa. Novotný tedy dostal zpět jen čtyři knihy. Zprávu tuto podal v Musejníku 1912 dr. Volf.

Šněrovačky

byly v nemilosti u císaře Josefa II. Když r. 1784 otevřena byla v Praze dvoutřídní škola dívčí, císařské nařízení ze dne 14. srpna 1784 zakazovalo jejím žačkám nosit šněrovačky.

— 0 —

DETSKÝ KOUTEK.

Dotův nárok.

(Z anglické čítanky.)

Je tomu osm let co jsem přišel sem ze Západního pobřeží, vyprávěl ředitel dolů jednoho večera. Kopal jsem, ale neměl jsem štěstí, usadil jsem se tedy zde a ujal se hospodářství.

Sousední dvorec patřil bývalému námořníku a jeho ženě, jménem Farleightovým. Měli jediné dítě, kterému byly právě čtyři roky, a jež nesmírně milovali. A opravdu to byl velmi rozmilý malý chlapeček. Skorem všichni jsme jej milovali, jako by to byl náš vlastní. Nebylo možno něčeho odepřítí Dotovi — tak se totiž jmenoval — když na tebe upřel své velké modré oči.

Hospodářství nezdálo se prospívatí o nic lépe Farleightovým než nám. Bylo to s námi jako na ruby, neboť jsme chudli víc a více. Nu bylo to všecko na ruby.

Jedné divoké bouřlivé noci Bill a já ležíce byli jsme zabrání ve čtení. Asi v deset hodin dvěře se prudce otevřely a Farleigh vběhl bledý jako stěna, promočen a bez klobouku. Zůstal státi nepohnutě jako sloup a ztrnule beze slova se na nás díval.

„Co se stalo?“ řekl jsem konečně. A tu on rukama prudce zamával a zabědoval: „Dot se ztratil v Ranžích.“

Můžete si pomyslet, jaká to pro nás byla rána. Viděl jste Ranže na vlastní oči a můžete posoudit, jaké neštěstí to je pro tak malé citlivé dítě jako Dot, když se octne uprostřed skal za takové noci. Ten pošetilý plavec — ani byste nevěřil — od soumraku se svojí ženou hledal venku dítě, místo aby vzbouřil sousedy. Aby neštěstí bylo ještě větší, objevilo se, že ztratil i svoji ženu. Vešli každý zvlášť do křovin a pak jí nemohl naléztí. Náhodou uviděl jiskry z našeho kominu a dal se směrem k nám. Když konečně dorazil, byl pokryt ranami a boulemi, a zdálo se, že pozbývá rozumu.

Bill vyšel, aby to rozhlásil, a v brzku celý dvůr byl vzhůru a připraven na cestu. Aniž bylo třeba jakého přemlouvání. Bill a já často jsme hledali zlato v Ranžích. Nikdy jsme nic nenašli, ale kraj jsme znali dobře, proto jsme byli vybráni za vůdce.

Když jsme vyšli, bylo hrozné temno, vál prudký vítr s deštěm a řeka hučela mezi skalnatými břehy. Tak jsme se křovím prodírali, křičeli, lezouce a hledající v té tmě — myslím, že nic podobného se tam před tím ještě neudálo. A podařilo se nám držeti se jakž takž v řadě a zabratí velký kus kraje. Musili jsme plných pět mil vniknouti do Ranží, než jsme přišli na paní Farleighovou. V prvním okamžiku jsme mysli, že jest mrtvá, ale po chvíli maličko ožila, i poslali jsme ji pod ochranou dvou mužů domů.

Hledali jsme pak do svítání a po celou tu dobu přšlo, i po celý následující den, ale bez úspěchu. Farleigh byl úplně zdrcen i musil být odnesen domů ke svoji ženě. Potom jsme si odpčinuli a najedli se. Když vyšel měsíc, dali jsme se opět do práce. Bylo nás právě padesát, roztáhli jsme se a zabrali co možno největší kus krajiny.

Asi v půl noci uviděl jsem něco lesklého. Byla to ocelová přeska na botičce ubohého Dota. Byla zde pouze jedna botička a úplně deštěm promočená. Kolem dokola nebylo žádné stopy, viděli jsme, že ubohý malý chlapec zde ležel predešlé noci za nejhorší bouře.

Teprve před východem slunce vyšli jsme s Billem z křovin na malé holé skalisko. Zde na pusté stezce ležel Dot, nadobro mrtvý, s modrýma očima široce rozevřenýma, a dlouhé vlnité vlasy — na které jeho matka bývala hrdá — celé zmotané pískem a deštěm.

Hoch asi před chvílí teprve zemřel. V jedné ruce držel kousek hole. Druhou držel svoji zástěrku zmáčknutou vzhůru, jako děti dělávaj, když pláč.

Truchlivý byl to pohled. Zavolali jsme ostatní; po dvou a třech se shromáždili; jediné oko nebylo suché, kdo spatřil malého Dota.

Bez odkladu Bill zvedl těličko, při čemž ze zástěrky vypadlo několik překrásných kousků zlaté rudy. Ihned jsem to zpozoroval a se mnou současně tři nebo čtyři jiní.

Ohlédli jsme se kolem a zrovna takřka u samého nosu vidíme útes skály s kousky zlata, jež se na slunci třpytily. Pochybuji, že Němci, kteří zde byli, to chápali. Mnozí z nich nedávno přišli a nikdy před tím neviděli kousek přírodního zlata. Ostatní ovšem ano a hned se rozvinul živý rozhovor.

Bill a já jsme chvílku naslouchali. Na to se podívám na Billa, kynul mi hlavou a já promluvil:

„Podívejte se, muži,“ řekl jsem, „může to být pouze na povrchu, jak někteří z vás myslí, nebo to může být něco lepšího. Nezáleží na tom, jaké to je. Ale náleží to Farleighovi. Dítě, které zde leží mrtvé, to našlo a jeho otcí jest třeba oznámiti to nejprve. Půjdu oznážit, co uznávám za jeho nárok. Potom si můžete dělat, co je vám libo. Vyslovíte-li nesouhlas s mým návrhem, nejste muži. Jsme všichni dost chudí, ale žádný z nás neztratil jediné své dítě.“

Nikdo proti tomu nic nenamítal a my jsme ohraničovali přímou čarou, co jsme uznali za nárok Farleighův.

Ukázalo se, že země je bohata zlatem od povrchu. Ferleigh musí být nyní asi velmi bohat. Nám všem se daří dosti dobře. On však zřídka kdy se octne na blízku onoho místa. Od té noci, co našli jeho chlapce mrtvého, chodí stále s hlavou sklopenou. A když o tyden později zemřela také jeho žena, se srdcem pulkým okres náš opustil a my zřídka kdy ho spatříme.

Víte tedy nyní, proč tomu místu se říká Dotův nárok.

Přeložila Hana Kuchařová.

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
nebo poštovným.

Vlastník Tiskarecké a nakladatelské družstvo POKROK
společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyril Duček. — Tiskem E. Basařova v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

ÉRA PÁDOVSKÁ:

NAD BÁSNÍ V CIZÍ ŘEČI.

Slov temno tajemná je stínů skupina,
kam dychtivě se oko upíná
v pohádku dobrou nebo zlou —
však rytmus bezpečně mne nese v ni,
oř ve stříbrném dešti noci měsíční,
jenž jede doubravou.

A na něm ráda projedu se vždy
jak jezdec s kytarou, neb rýmů akkordy
mi zahrají, co slovo nepoví:
vždy dva a dva si ruku podají
a duše ví už hned, co stiskem říkají,
jak milenec to ví.

Jsou verše ty zakrytých panen řad, —
mám Zlatovlásku slepě ukázat,
to v pohádce je těžká věc;
však prohlížím je a nad nimi sním
a poznám, bůhví jakým znamením
ten nejkrásnější přec.

—o—

EBERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠSTVO JEŽIŠOVO.

(Pokračování.)

Odpor zakladatelův k politice v Tovaryšstvu nebránil jemu ani jeho nástupcům, aby se stavěli do služeb té politiky, kterou právě kurie uznala za dobré provozovat. Brzy se naučili také bez zvláštního vyzvání papežova podporovat politiku oněch knížat, od nichž očekávali pro sebe i pro katolickou věc nejvíce výhod. Proto Tovaryšstvo Ježíšovo pokládáno od počátku až do naší doby vždy za rád politický a této skutečnosti nevvyrátí žádné opatné tvrzení a ujišťování. Vždyť v dobách protireformace i později byla církevní politika příliš těsně spjata s ostatní vnitřní i vnější politikou jednotlivých států, aby bylo možno vyhnouti se politisování. Úkoly, k jejichž provedení se rád propůjčoval papeži, byly od počátku politické. Zpovědnícký úřad u knížat, k němuž otcové Tovaryšstva se zvláště hodili, doplňoval jejich činnost. A tak se

Ignacius jen ještě obával, aby jednotliví Jesuiti se nekompromitovali politicky u knížat; ostatně dal císaři Ferdinandovi I. sám podrobné politické rady pro žádoucí protireformaci.

Tak stalo se Tovaryšstvo již za obou jeho nástupců vynikající politickou mocností, jejíž působení pozorujeme všude, kde se jednalo o aktivní katolickou politiku. Jest přece významné, že Jesuité vědecky dokázali nejvíce v politické theorii. Ale když z politické důslednosti, kterou vyvodil Mariana, z učení o vraždě tyranů, vyrostlo jim samým politické nebezpečí, generál Aquaviva zakázal další rozbor této otázky. Rád chce provozovati politiku, ale nesmí býti neoprotuní, a zásady přicházejí a mizejí dle potřeby.

Jesuité musili také zaplatit náklady takové činnosti. Pro své politické postavení byli na určitou dobu vypovězeni z Francie a z Benátek. Zejména pronásledování v protestantských a pohanských zemích bylo vyvoláno jejich politickým působením; tvořili násilné reakce států, jež se cítily jimi ohroženy ve svých životních základech. Tak byli vyhlazeni v Japonsku a v Číně. Pro toto hlavní území misijní vydal již František Xaverský heslo: že Činy musí býti dobyto pro křesťanství tak jako kdysi Říma, tím že se získá císař a dvůr.

Ve své neunavné politické činnosti Jesuiti osvědčili přímo podivuhodným způsobem důvtip, energii, kázeň a obětavost ve všech jednotlivostech; ale jen zřídka byli prozíraví ve velkých věcech, takže jim obyčejně úspěch vyklouzl z rukou v okamžiku, kdy se domnívali, že jim náleží zcela jistě. Čeho dosáhli všemi konversemi knížat, v nichž byli mistry? Obyčejně jako v Anglii pravý opak toho, oč usilovali. Jako praví politikové nikdy neutkvěli na výhradném stanovisku, ačkoli stanovisko jednou zaujaté hájili tím živěji. Změna fronty nepůsobila jim nikdy nesházeti. Po obnovení řádu v 19. století se zdálo nějakou dobu, že se dali úplně do služeb politické reakce; útoky, jež tehdy řád zakusil a jež vycházely od Lammenais v jeho pozdějším období a Giobertiho, teprve tím nabýly své plné prudkosti. Avšak od té doby osvojili si Jesuiti zase skvělým způsobem svou starou politickou přízpůsobivost. Leč nejvyšší naivnost jest věřiti, že Tovaryšstvo se někdy zřekne činnosti, k níž jest určeno svým složením, jakož i vlohami a výchovou jednotlivých členů, a která dnes slibuje větší úspěchy než kdy před tím. Bude vždy jen tvrditi, že co provozuje, není politika. Avšak jako činnost

kursorická, výkon okamžiku bude politika pro ně mít vždy nejvyšší půvab, a Tovaryšstvo nebude se nikde už snažit získati vlivu než u mužů, kteří dělají politiku.

Jednouvíř Jesuita může sice velmi dlouhou dobu, snad celý život, věnovat se určitému úkolu, ale jest vždy připraven, že bude povolán k jinému: jako důstojník může očekávati každou hodinu své přeložení; a ten, k jehož pomoci jest komandován, nesmí se nikdy domýšleti, že má na něho trvalý nárok. To dal již Ignacius dosti často pocítit knížatům, biskupům a universitám a kde mu bylo trapné dopustiti se urážky, tam měl vždy ve „zvláštním rozkazu papežově“ dle čtvrtého slibu pohodlné výchoďisko.

Jednu činnost však není nikdy možno vykonávati jen na skok: zabývati se vědou a učiti jí. A právě na tuto činnost měla brzy býti kladena zvláštní váha; ještě za Ignáce měla škola státi se střediskem všech prací řádu. Vznikl z universitního sdružení, měl býti vždy společností učenců. Právě myšlenka misijní, kterou Ignacius učinil základem všeho, pudila tímto směrem. Jen ostrovtipné diskuse, jež mohli vésti jen mužové v teologii vyškolení, mohly s úspěchem přesvědčovati židy, Moslemíny a kacíře. To byl starošpanělský zvyk přes všechny nucené křty nebo vymítání ďábla, jež ovšem tvořili obvyklé zakončení takových horůrů o víře. František Xaverský, pohanský apoštol Tovaryšstva, brzy poznal, že v Indii a v Japonsku není možno jinak postupovati, kdežto všechny hromadné přestupy, že jsou jen zdánlivými úspěchy. Když se Ignacius přestěhoval do Itálie, upozoroval brzy, že v této zemi věc se nedá vyříditi pouze scholastickou teologií po způsobu španělském a pařížském. Humanistické vzdělání se stalo předpokladem každé činnosti ve vzdělaných vrstvách. Většího významu nemělo nabýti; hlavní věc musila vždy zůstati theologie. Okolnost, že Tovaryšstvo vzalo do rukou celý rozsáhlý, přesně vypočtený aparát učené výchovy svých členů, měla přirozeně za následek, že rozšířilo učitelskou činnost také mimo řád. Caritas, nejvyšší zákon řádu, prý k tomu nutila, tak to vyjadřovali nejstarší dějepisci řádu.

Od počátku se usilovalo o vliv na university; collegia, v nichž se sdružovali tito scholáři, odpovídala jen ostatním universitním korporacím; teprve časem stávaly se z nich samostatné studijní ústavy. Nejstarší činnost Jesuitů spočívala v tom, že z nich vykonávali vliv na ostatní studenty a z těch ze si vybírali nejlepší hlavy. Odtud pochází nesmířitelná nenávisť starých universit k Tovaryšstvu, zejména pařížské Sorbonny, z jejížho lůna vyšlo, a která tohoto dítěte nikdy nechťela uznati. Reformace universit, první pokus v Ingolstadtě, znamenala první velký úspěch v Německu. Ještě mohli Jesuité doufati, že i zde vystáči s nestálou činností; ale vše je nutkalo, aby také výchovu mládeže vzali do rukou a vychovávali mladou generaci v duchu restaurovaného katolicismu a klasicistického vzdělání. Sem směřovala přání jejich příznivců i vlastní prospěch; avšak tento úkol bylo možno spojiti jen se stálou, závažnou činností. Jen těžce

odhodl se Ignacius k tomuto kroku; určil výhradně k tomuto úkolu zvláštní třídu Jesuitů, koadjutory; avšak dožil se ještě sám opravdového vítězství jeho pochodu jesuitské školy katolickými zeměmi a vybudoval nejdůležitější specializovaný ústav: ono Collegium Germanicum, německý výchovný ústav v Římě, štepnicí protireformace, z níž byly do vlasti přesazovány pečlivě vypěstěné stromky.

K ostatní činnosti Tovaryšstva Ježíšova přistouplila činnost školského řádu. Misie a škola, počáteční a konečný článek řetězu, zůstaly nejdůležitějším polem jeho působnosti. Školou dovedli se Jesuiti učiniti nepostrádatelnějšími než všim ostatním těkavým zasahováním; teprve škola jim zjednala pevnou půdu a trvalou existenci. Neboť zisk z ostatní činnosti často, ba skoro pravidelně, obracel se jim v pravý opak. Takové mimořádné pomoci požadujeme se právě jen někdy ve zlých dobách. Avšak brzy se musilo poznati, že touto pomoci Jesuité se všude vedrali, všude chtěli kontrolovati, aniž bylo možno nějak je přistihnouti, nějak nad nimi vykonávati dozor. Taková mimořádná činnost musila se jevit brzy jako přerušování a zkracování řádné činnosti. Od počátku ozývají se neustálé žaloby v tom smyslu. Jsou stejné v oněch dnech, kdy Ignacius vysílal poprvé své bojovné druity do různých zemí, jako v dobách katastrofy řádu a jako tehdy, když Gioberti vypálil proti řádu svou polemiku proti moderním Jesuitům jako obžalovací spis mladé Itálie.

Jinak jesuitská škola. Zde slibovalo Tovaryšstvo, že trvale převeźme a jednotně zorganizuje jeden z nejdůležitějších úkolů, jemuž dosud věnována péče jen nedokonalá nebo nerovnoměrná. Rozřešilo skvěle otázku, jak býti zároveň zbožný, pravověrný a vzdělaný, a zmocnilo se budoucnosti v okamžiku, kdy přítomnost viděla ještě všude opadání nebo vlažnost. Tak nesetkali se Jesuiti nikde s odporem, až na několik školometů, jež vytlačili. Všude jinde byli prvek neklidu; školou dobyli téměř výhradně oboru, na který církev sice vždy si činila nároky, který však docela si pustila z rukou.

Jesuitská škola vlastně vždy zůstala převáženek škol pro vlastní potřebu. Tak o ní jedná nejen Ignacius v Konstitucích řádu, nýbrž také podrobná osnova učebná ratio studiorum, vydaná roku 1599 za tím účelem, aby byla vytvořena uniformita ve všech provinciích řádových. Na ní spočívá také neprehledné množství jednotlivých školních řádů a také, když ji r. 1832 obnovený řád přehlížel, provedl jen velmi málo změn, odvolávaje se na tristaletou zkušenost. Teprve požadavky, jež klade moderní stát na přípravné vyšší vzdělání, vedly asi k rozšíření a ku přeměněm v rozdělení látky, aniž se bylo něco změnilo v zásadách vychovávacích. Kdo klade v pedagogice váhu na nepřetržitou souvislost historickou, pozná ji nejvíce ve škole jesuitské; a rozhodní zastánci výhradně klasicistického vzdělání mají někdy nepřijmý pocit, vidouce, že právě černí otocvé bez výjimky stojí v jejich táboře.

Základ tohoto systému tvoří středověká

klášterní škola nejen tím, že se dává přednost internátům, nýbrž také v organizaci vyučování. Následují za sebou kurs gramatiky, rhetorický, filosofický a theologický, při čemž oba poslední spadají mimo vlastní gymnasium. Avšak od počátku byla do tohoto schematu zařazena také nová látka, čerpaná ze vzdělání humanistického: do kursu rhetorického spadá největší část četby klasiků, a tak byl vsunut také zvláštní kurs humanistický, jenž již svým jménem se přizpůsobuje dobovým zájmům 16. století.

Tak jest nejhlavnějším úkolem vzdělání ve starých jazycích nebo vlastně v latině, neboť řečtina většinou zůstávala pouhou dekorací. Později bylo ovšem poněkud rozšířeno nepatrné místo, jež bylo ponecháno mateřskému jazyku; ale ještě v 19. století tvořilo zanedbávání mateřštiny zejména v Itálii hlavní výtku, jež činěna jezuitské škole. Nyní snaží se paedagogičtí spisovatelé Tovaryšstva velice horlivě oslabit tuto výtku. Bylo ovšem rovněž pýchou řádu, že měl ve svých řadách elegantní spisovatele, písaři národními jazyky, neboť v dobách lesku pečlivě dbal toho, aby nebyl vyloučen ze žáného oboru. Avšak výlučné vyškolení v klassické latině projevuje se i u jejich nejslavnějších spisovatelů Bonhourse, Bartolho, Graciana a mluvě brzy přehnaně ozdobně, brzy zase pompésní nebo přesyrcené sentencemi.

(Pokračování.)

—o—

JOSEF PELÍŠEK:

VZKRÍŠENÍ.

Jak zpívaly zvony, jak zpívaly zvony jarní večerem!

Husté davy lidí proudily ulicemi, staří, mladá i děti. Vyšly matky s nemluvněty na rukou, vybelhali se chotři. A byly tváře všech jakoby projasněny vnitřním uspokojením a licho, družnou radostí.

V ten večer, kdy nad setmělými domy váł vlahý vítr, šife hrud' neznámou slastnou iuchou!

Tehdy, do jarního toho večera, do ulic rozšumělých davem, vyšel on, vždy osamělý a tesknící. Neboť i k němu do podkroví zaléla duňivá píseň zvonů, aby volala k životu a štěstí. Poslední paprsky slunce hořely na stítech domů, když stál dole v davu, v nitru s radostným tušením. — Ano, zde byla i ona. S hlavičkou na zad poněkud vypiatou, svěží, rozvítá, s lehkým úsměvem na pootevřených rtech a v hnědých očích. Tak, jak o ní snil a jak mu měla udělati život obsažným a žádoucím. A zdálo se mu, že omdlévá bázní a bláhem, když se k ní sklonil a promluvil. Chtěl říci rázem vše, vše o sobě i o ní, o nejtrpčí skutečnosti i nejdražších snech, a řekl pouze:

— Jak zpívají zvony, slyšíte? Jak zpívají zvony!

Udiveně a cize naň pohlédla. A cizí a nepřátelské byly rázem všechny tváře kolem a chladný byl nastalý modravý soumrak.

Vrátil se a usedl k otevřenému oknu. Dalkou tlumeny doléhaly hluboké, husté tóny. Cośi puklého bylo v nich, cośi zoufale sruutného.

— Zvony! — šeptal, třesa se zimou. — Zvony! — Jak pláči — — —

A stál, bledý a bez hnutí, jako by zkameněl, a jen rty se svíraly a křečovitě chvěly.

—o—

OTAKAR HANUŠ:

CESTA K ŠÍLENSTVÍ.

Noc. Pozdě přijde svítání a pozdě přijde den, krvinky v cévách bubnují jak tambor na buben a všade tma a všade tma, že bojíš se a chvíš.

A mimo rámů okenních ničeho nevidíš.

Roh pokoje je táborem. Tam hluchet začíná nejprotivnějších myšlenek prokletá družina a pak se vrhne k podušce a vydá temný skřek a skrze leбку žhavící dotírá na mozek. Závity zvolna vibrují. A vůdce náhle výsk'.

A vojsko, vojsko prokleté se pouští v mocný trysk a rejdí, východ nenajde a děsně rejdí tam.

A proto mívám aversi k půlnočním myšlenkám.

Zdlouhavou cestou k šílenství se vleču, zdrcený, opuštěn všemi, bez přátel, bez práva, bez ženy, jdu noci, noci bez konce a marně čekám den. Tím životem jsem znechucen, docela unaven, neb těžce žít, když's bez síly a skorem bez moci.

A proto se vždy bojím, když se chýlí k půlnoci.

A někdy se mi náhle zdá, že slyším nový pád, že k milence kdos přišel zas, by moje statky krad, ten sen, ten sen je příšerný, je hrůzně děsivý jak popel, který ze sopek klesává na nivy. A vím a vím a dobře vím, že láskou hříjí tam.

A proto mívám aversi k půlnočním myšlenkám.

PÍSEŇ ELEGICKÁ.

Šlo spat mé mládi. Lethargicky pláči. V budoucnost krácím skorem zdrcené. Žlutá na mých tvářích. V plicích malí hráči vrhají kostky o kus červené.

Když dohrají, tu tančí kankán v hrudi. Noc vleče se jak stařec ku ránu. Pak kradou výhru. Výhra ta mne zbudí. A páli to a páli v hrtanu.

AVE MARIA.

Už je to trapné . . . Už se protiví
ta perlidní, neomalená shoda.
V kavárnu vstoupím; slyším motivy
„Ave Maria“ — tuším od Gounoda.

Ave Maria . . . V duši nadeje
a na čele již šikují se chmury.
Oh! Ave Caesar! Neboť pozdě je.
Oh! Ave! Te salutant morituri . . .

EPILOG.

Tedy jsme dožili.
A půjdeme zvolna spát.
Proč proklamat davu to, co chceme?
Smutkem jsme opili.
Co se nám bude zdát?
Pro dobré sny se více opijeme.

A zvolna dožijem.
A půjdeme zvolna spát.
A zahojíme bolestně rány.
Co vlastně tady chcem?
Bolesti duši drát
a zničení pak klesnout do Nirvány.

31./XII. 1912.

— — —

JUST. A. MANN:

VÁNOCE LOVCOVY.

(Die anglického motivu.)

I. Medvěď.

Byla toho roku krutá zima. Nejhorší, jakou
zažil starý medvěď za celý život. Začala v
září ostrými mrazy, v říjnu dostavil se sníh a pak
již sněhová vánice stíhala nepřetržitě vánici. Při
tom mrzlo tak, že sníh, jako bělounek, tvrdý pí-
sek tvořil na rovinách závěje, tak vysoké jako
vlny rozbouřeného okeánu a zarovnal všechna
menší údolí do úrovně. I los, kterého příroda ob-
darila širokými kopyty jako sněhovými střevíci,
zapadal do sypaných závějí až po břicho. Ani v
největších houštinách smrkového mlázi nebylo
možno najít úkrytu, poněvadž se větve prolom-
ovaly pod tíží navátého sněhu, z čehož pak
vychývaly jen vrcholky korun tenkých smrčinek.
Divoké kočky frásly se zimou ve svých skalních
doupatech a hlubokých skrýších pod kořeny vy-
vrácených stromů.

Za svého mládí náš grizly býval poslušen
hlasu matičky přírody a každým podzimem, dříve
než se přihnala krutá zima, zalezal do svého
měkce vystlaného brlohu, kde přespával v polo-
snění hrůzy zimy a její nepohody. Jahody, maliny,
různé bobule, kořínky a med vykrmily jeho tělo
za léto tak, že tomu byl konečně sám rád, když
mohl, dušen jsa tukem, zalezl někam do dou-
pěte a oddal se zimmu spánku. Sněhové vá-
nice přikryly pak jeho skrýši a pod touto při-

krývkou spal klidně, až jarní slunce začalo vo-
lati přirodu k novému životu. Ale když sestaral,
stal se mrzutým, samotářským, nespokojeným,
zprotivil se mu kořínky a strava rostlinná, za-
čal si libovati více v mase a v krvi, což působilo
na něho tak, že se nemohl a nemohl k zimmu
spánku připravit, až zima se všemi hrůzami pře-
kvapila jej bdícího uprostřed zasněžených lesů.

Zatím co medvědi samice a vypasení mláď
samci přespávali v klidu a pokojí nepohodu zimní,
on sám a sám bloudil lesem a brodil se závějemi,
lřápen i mučivým hladem. Časem narazil náho-
dou na zajíce, který unaven nemohl závějemi
dále, anebo vyhrabal ze sněhu v caňonu malého
skalního králíčka, který mu stačil tak na jedno
polknutí. Jen tak, tak, že se držel při životě a své
staré, ocelové, otužilé svaly v jakés, takés síle.

V druhé polovině prosince již i rysově, lišky,
kuny a sobolové hynuli hladem a vysílením v
závějích, a tu se přihnala od severu nová bouře,
bouře tak krutá, že podobné ještě nikdy nezažil.
S ní přitáhli z horských lesů do zasněžených ro-
vin lesní vlci. Smečky jich potloukaly se po kra-
jině v podhoří a jich vytím a skučením chvěl se
vzduch za mrazivých nocí, kdy severní záře kmi-
tala se v dlouhých pruzích a obloucích na severní
obloze. Od té doby, co byl malým koťetem, náš
grizly nepoznal, co je strach. Ale když slyšel nyní
na všech stranách táhlé vytí smeček hladových
šelem, ženoucích se závějemi, tu i jeho staré, otu-
žilé medvědí srdce bilo rychleji. Když se jednou
prodral sněhem z caňonu na rovinu a našel tam
nesčetné jejich stopy, které páchly kysele, zje-
žila se mu za krkem srst a tělem mu projel tak-
ový podivný pocit, jakého ještě nikdy před tím
nepoznal. Posavad pouštěl se po každé stopě,
na kterou přišel, ale tentokrát obrátil se rychle
zpět a dal se do běhu v opačnou stranu.

Jeho nocléhárnu byla až dosud houštinka
mladých smrčků na pokraji lesíka, kde pod zá-
vějí nalézal přece trochu ochrany před mrazivým,
řezavým větrem a odkud mohl časem vyraziti
na zvěř z lesa do rovin sněhem se brodicí. — Ale
během posledních tří dnů i tam vítr navál sněhu
na roveň s korunami stromů a ani známky ži-
vota se neukázalo v celém okolí. Medvěď hladem
puzen pustil se dolů do roviny. Celá rovina
leží před ním zavátá sněhem, ale v dáli, na po-
kraji hlubokého caňonu černá se několik skalí-
sek. Hlavně jedna ze skal, nejvyšší ze všech,
upoutala na sebe pozornost huňatého samotáře
a pustil se rovnu k ní závějemi, hodlaje za ní
najít lepšího úkrytu než v lese. Možná, že jest
pod ní jeskyně nebo doupě a je-li již obsazeno,
tím lépe. Najde alespoň v přibytku připravené
zásoby.

Grizly se brouzdal namáhavě v před, a pře-
šel již přes polovinu roviny, když k jeho uším
zaletělo táhlé zavýtí. Krátké sice, ale končící
zvláštním zvukem, kterým dravá šelma oznamuje
šelmě, že je na stopě kořisti. — Hlahol nespo-
četných hrdel, který je následoval, ozval se již
poněkud blíže. — Co medvědu na tom záleží?
Leč že by záviděl smečce šelem kořist, za níž se
ženou. Nejspíše karibů nebo snad docela los,
který jim dá hodně práce, než ho srazí k zemi.
Primo před jeho čenichem zjevila se stopa sněž-

ního zajice, která mizela v díře vysoké závěje. Ah, zde jest něco na zub! Číchal chtivě k díře ve sněhu a cítil kořist v dosahu. Ale tu ozvalo se příšerné vytí skoro za jeho zády. Vzpřimil se, aby se rozhlédl kolem — a jeho srdce, které tak jako tak únavou mocně bušilo, udělalo několik prudkých rázů a otráso se zvláštním pocitem, jakého dosud ve svém životě nepoznal. Vyděšené podíval se na malou díрку králíci v závěji. Ta jest příliš malá, aby se mohl do ní skrýti. Ohlédl se zase zpět. Na vrcholku nejvyšší závěje objevil se první vlk, s očima zelenýma a krvavým jazykem daleko dolů vyplazeným. Více nebylo třeba. Medvěd dal se závějí v silěný běh, rozrážeje hlavou sněh, jenž lítal vysoko kolem jeho mohutného, černého těla. Skalka, k níž původně měl namířeno, byla dosud jeho cílem. Poznal, že on sám jest onou kořistí, za kterou se žene smečka hladových vlků — a k tě skalce jej cosi táhlo, aby byl v nastávajícím boji chráněn alespoň ze zadu.

II. Traper zálesák.

Jak krutá a trapná byla třeskutá zima čtvernohým obyvatelům kanadských lesů a pustin, tak mrzutou se stala traperu (lovce, zálesák) Johnu Smithovi, jehož kabina stála ukryta v závěti pod nejvyšší skalkou hlubokého cañonu. Hned v říjnu zavála je víchřice sněhem, a John udržoval pouze chod do ní volný. Ostatně mu na zimě tak mnoho nezáleželo. Polovina srubu byla zaplněna suchými poleny pro velký krb, při jedné stěně z válečných kamenů zbudovaný. Za domkem byla jiná veliká hromada paliva a konečně v druhém rohu světnice byly narovnané zásoby potravin, které nepřipouštěly strachu o chléb vezejší.

Když mrazy připalovaly nos a uši i pod sokolí čepici, John neměl na práci než přikládat do krbu, spát, vařit, jíst a znovu a znovu čistit několik čísel dva roky starých novin, které uměl již skoro nazpaměť od záhlaví až po nejmenší oznamku na poslední straně. Všichni čtvernozí obyvatelé těchto širých pustin již hynuli hladem, ale John se smál. Byl on nade všemi pánem. Zrak měl jako rys, znal stopy zvěře lépe než kuna a jeho dobrá kulovnice zasáhla vyhlédnutou oběť dříve než se této vůbec zdálo o jakém nebezpečí. Na sněhových stěvičích udržel se snadno i nad nehlubší závějí a zatím co vysilená zvěř do ní hluboko zapadala, dostal se lovec snadno až k ní a odpravoval ji někdy jen sekerkou na onen svět, snadno a lehce. — John si byl na prosto jist svou mocí a schopostí bojovati se živly, že mu ani nenapadlo střílet zvěř do zásoby. Doma to tak jako tak nevydržel a proto si vyšel raději denně pro čerstvé maso. I když zastřelil zajíčka sto kroků od kabiny, úlovek byl zmrzlý, než ho donesl domů, že ho mohl zlomit přes koleno.

A tak se stalo, že nebylo doma zásob, kromě malého králíčka, když Johna potkala nehoda, která mu na dlouho znemožnila lovecké vycházky.

Jak obvykle vyšel si na lov a hnal se ku předu na lyžích při samém pokraji cañonu. Díval se dolů, nespátl-li mezi balvány nějaké známky života. Znenadání zakopl o pahýl, který třel

zrovna pod samým povrchem kypřého sněhu, a než mohl své tělo znovu zbalancovati, letěl střemhlav ve straně do cañonu. V letu ve vzduchu se poněkud naklonil a dopad bokem na balvan a jednou nohou ohnutou pod tělo. Ucítil v ní prasknutí a celým tělem prošlo mu palčivé horko jako při doteku elektrického drátu. Když se chtěl opět postavit, poznal, že nemůže. Noha, zlomená, ležela bezvládně — jako mrtvá.

Starý zálesák věděl hned, co to pro něj znamená. Tak dlouho bojoval s rozkácenými živly, aby tyto konečně v několika minutách zvířetily nad ním a vyhnaly z jeho mrznoucího těla poslední jiskru života? Tak dlouho byl postrachem a pánem zvěře, aby tato v několika hodinách rvala se o jeho tělo a roznášela jeho kosti do svých doupat? John cítil, že se o něj pokoušejí mloby, a jako ve snách sáhl k pasu po revolveru. Ať je tomu krátký a bezbolestný konec. Ale myšlenka ta trvala jen okamžik —

Láska k životu a pud sebezachování v zápětí ji zapudil, a John, polovztýčen, zamračil se hněvivě a rozhlédl se jiskrným zrakem kolem, jako by vyzýval přírodu a kde koho k boji na život a na smrt. Pomalu se převrátil a začal se plaziti v před, táhna zlomenou nohu za sebou. Napřed však musí zachrániti pušku, která při pádu odletěla stranou do rokle. Pomalu se doplazil až k ní a chopiv ji zádstivě do obou rukou, přitiskl ji k prsoum jako jediného přítele, který mu na na světě zbyl. A zase se plazil dále, postrkuje pušku před sebou a táhna zlomenou, bezvládnou nohu, ve které cítil brnění a palčivou bolest. Dal se do hlasitého smícní, aby si dodal odvahy a pak si hvízdal — nevěda ani co. Myšlenky záletaly zpět, daleko do dob dávno zašlých, až se zastavily u jedné osoby, která ho jako malého hochu chovala v klíně, líbávala a hladila mu vlásky. A tou osobou se obíral stále ve svých myšlenkách celých dlouhých sedm hodin, co se zvolna plazil ku své kabině. Ani nevěděl, že to tak dlouho trvalo.

Chýlílo se k večeru, když se doplazil přede dveře srubu. Poí mu zmrzal ve vlasech a tělo se chvělo vysílením a horečným napjetím. U dveří se namáhavě vztýčil, odstrčil závoru. Dveře se tíží těla rozletěly. John zůstal ležeti bezvládně přes práh. Zase tisíce jiskry kmitaly se mu před očima a zuby cvakaly zimou a horečným záchvatem.

„Tak dlouho jsem bojoval, abych nyní podlehl u samého cíle? Hoj, ještě ne, Honziku, ještě jsi Ty pánem!“ Napětím posledních přičeloz do světnice, zavřel za sebou dveře, opřel je polemem, dolezl ku krbu, vhodil na jeho uhasinající oheň několik kláček a sotva plameny vyšlehly, zavřel oči, převrátil se na znak a upadl v bezvědomí. —

Za dvě hodiny se probudil, osvícen a dosti silen, že si mohl uvariti koněvku čaje a když ji vypil, cítil se býti opět pánem svého Osudu.

Z kůry a prkének jedné bedničky upravil si desky na zlomenou nohu. Roztrhal božihodní košili na obvazy a když měl vše připraveno, vzal ku silného provazu, uvázal jeden jeho konec k pelesti postele, která byla sbitá z prken doma, sekerou dělaných) a pak si na ní sám vylezl.

„Tak, pane doktore, můžete začít s operací.“
prohodil sám k sobě s kyselým úsměvem.

Druhý konec provazu si uvázal kolem zlomené nohy nad kotníkem, prkénka obložil kolem holeně a jen tak lehce je prozatím obvazky ovázal. Pak se zvrátil na znak a začal tahat. —

Zase mu tančil milion hvězdiček před očima, na čele vystával studený pot, skřípal zuby a slově, která vyražel z úst, jej jistě jeho dobrá matička nikdy neučila. Ale ulevila mu více než Jakubský olej. Najednou s nehorší kletbou, jakou našel ve svém slovníku se opřel, v noze se zase ozvalo jakési chrupnutí, John si z hluboka oddech, odplivl si rovnou nahoru ke stropu, (vlastně ku střeše) — opatrně se zvedl, srovnal desky na noze a pevně je zatáhl obvazkem. Pak se zvrátil zpět. Chtělo se mu zvracet — bylo mu mdo, — myslel, že jeho poslední hodinka jistě udeřila. Ale neudeřila. V zápětí upadl v hluboký, posilující spánek, z něhož se probudil zase ten starý zálesák bez bázně a hany, pán svého Osudu.

V následujících dnech neměl John nic jiného na práci než dolezt od postele ke krbu a od krbu k posteli. Udržoval oheň ve dne v noci, neb venku se střídali jeden blízard za druhým a rtuť byla pevně zmrzlá dole v kuličce teploměru. Noha jej sice šeredně bolela, ale nejvíce ho trápila myšlenka, jak bude dále? Malického králíčka, kterého měl doma, snědl za dva dny a tím zásoba masa vyčerpána. Začal brátí ze slaniny, ale poznal, že za týden byl by i s tou hotov. Pekl placky z mouky a vody, ale záhy si rozpočítal, že takovým způsobem mu ani moka dlouho nevydrží. Proto začal si odměřovati menší porce a jedl jen tolik, aby netrpěl zrovna hladu a udržel se při životě.

Za čtrnáct dní se začal pokoušeti o ulovení něčeho ke dveřím domu a vyseďel tam celé hodiny s puškou k výstřelu připravenou, ale marně. Pak se pustil několik kroků za dům do závějí, kde nastražil menší pastě. Jako by se mu osud vysmíval. Stále nic. Jednoho rána přece byl v jedné pastí malický skalní králíček, ale John přišel v nejvyšší čas, aby ho vyval takřka z tlamy veliké vlčici, která se nechtěla nechat ani křikem člověka od lupu odehnat.

John si dělal na prkénku, na stěně přibitém, čárky, aby přece věděl, který měsíc a který den v týnu právě jest. Když okusoval poslední kůstku králíčka, dobelhal se ku svému kalendáři a začal počítat.

(Pokračování.)

—o—

NEMOCI A POSLEDNÍ CHVÍLE

F. L. ČELAKOVSKÉHO.

(Z časopisu lékařů českých podává K. Lhoták.)

Dr. V. Staněk uveřejnil r. 1864 v Časopise českých lékařů zprávu nadepsanou: „Poslední nemoc F. L. Čelakovského i její předchůdcové.“

Zpráva ta zapadá v odborném lékařském listě. Myslím proto, že jest vhodno uveřejněním výtahu znova na ni upozornit. Jsou v ní také

důležité okolnosti pro poznání života Čelakovského a také pro širší veřejnost jest zajímavá.

První oddíl nadepsán jest: Chudokrevnost, kloubní bolesti, smrt z hladu, a vypravuje: Čelakovský byl muž kostnatého a silného složení těla, skorem nadprůměrné velikosti, pleti blédé. Měl povahu cholerickou, jízto často strojenou flegmaticností zakrýval. Někdy se ho zmocňovala melancholie, zvláště v posledních dobách. Jsa velmi citliv, skrýval urážky lidské i všeliké rány, jimižto jej nepřiznivý osud hojně stíhal, ve hlubině své duše, z kteréhožto úkrytu však tím zhoubněji působily na ústrojí tělesné, zvláště nervové. Do té doby, kdy mu první manželka zemřela, (27. dubna 1845), býval ve společnosti vesel, při čemž mu ironie a satyra vždy po boku stály; potom ho ale opouštěla veselá mysl znenáhla, až se stal po smrti své druhé choti (2. května 1852) melancholickým, navštěvoval často hrob její a mnohé hodiny strávil na hřbitově Volšanském; až jej konečně poslední nemoc zachvátila.

Roku 1836 maje 37 roku věku svého rozstátnal se těžce na zánět mandlí, hlitanu i požerada spojený s velikou horečkou, při čemž se mu obě mandle podebraly a do úst provalily. Nemoc ta dlouho potrvávši zanechala značnou seslábnost. Když konečně opět síly nabyly, uhmžidly se mu do pravé horější končetiny prudké bolesti, které, když se mihnly a posléze takřka zmizely, pozůstavovaly po sobě velikou slabost tohoto údu a mravenčení i kopnatost v něm, tak že již ani psáti nemohl. Tento neduh se vlekl po dlouhý čas, někdy skorem zmizel, ale z většího dílu jej více neb méně trápil. Až konečně, když se Čelakovský r. 1842 do Vratislavi za profesora dostal a tam se neduh značně opět zhoršil, jel s tím do slezských lázní Wurmbrunu, kdežto se zcela uzdravil.

Navštíviv Č. roku 1845 z jara Prahu, přes. l zde horečku více než 14 dní trvající, podobnou příznakověmu souboru, který jindy nazývali horečku rhumaticko-gastrickou, jejížto čelnější příznaky byly: kostčné bolesti v končetinách, zvláště v kloubech, v krátkém čase ustupující, tlustá vrstva hlenu bílého na jazyku, jenž později okoral, hlava zajatá, těžká, pitomá, tiché blábolení, neustálá ospalost.

Roku 1849 upadl Č. na ulici, obrazil si pravé koleno. Lékař mu dal sázení pijavky bez většího prospěchu; potom mu dával masti a 6 gramů kolomelu na šest dílů. Od té doby přestal konati vycházky botanické, kterými se každého léta ve Vratislavi bavíval. I ač se za tři neděle uzdravil, nepožávil již více takového zdraví, jako dřívě.

Když se téhož roku (6. srpna) do Prahy přestěhoval, byl z počátku vesel a jeho zdraví se počalo opět zotavovati. Veliká drahota, jízto se v Praze nenadál, když sobě ze skromnosti při rak. ministerstvu příliš skrovný plat profesorský vymíňoval, navzdor tomu, že mu prof. Purkyně a dr. Frič důrazně k větším požadavkům radili, jej počala velmi sužovati; a když se drahota neustále zmáhala, uvalila na něj žravé starosti. Č. bral proto na sebe více a více práce, a když mu konečně druhá manželka zemřela, počalo se jeho zdraví znova bourati. Neboť místo, aby své nad-

míru spotřebované a kleslé síly nahražoval i ob-
novoval dužnými pokry, místo aby trávení a
zažívání podporoval procházením a odpočívá-
ním v čerstvějším vzduchu i veselou myslí, počal
se č. špatnější stravou odbývat, do svého po-
koje při neustálé práci zavíratí, přátelů svých se
vzdalovati a nevrlostí svou je zapuzovati.

V zimě r. 1850 měl velikou horečnou chřipku,
i ačkoliv velmi chrapltě, přece vycházel a na
univerzitě svá čtení vykládal. Téhož roku počal
sobě časem stěžovati na hostečné bolesti v ra-
meně i v nadpaží.

Začátkem r. 1852 opět ulehl od nemoci, jižto
měl za hostečnou horečku; a užívaje léku ve Vra-
tislavi již potřebovaného (spiritus Mindereri),
uzdravil se za týden.

Čelakovský byl vždy strdmě i pravidelně živ;
kouřil velmi zřídka, šňupal ale velmi mnoho a
sice tabák zabalený do olověného papíru, od kte-
rého balení bylo v novější době otrávení šňupáků
pozorováno.

Nemoc poslední. Dne 25. června 1852
ulehl č. a ležel po celý týden, aniž lékařé byl
povolal a jelikož se domníval, že nemoc ta jest
hostečná jako předešlé bývaly, užíval opět zná-
mého již spirit. Mindereri. Dne 29. června vy-
skytly se bolesti kloubní, dříve v levém, potom
v pravém kolenně a konečně — i v kříži. Ještě od-
píral lékařé povolati, tvrdě, že nemoc tu zná, že
ji po týden přibývá, že pak po celý týden stojí
a potom po týden jí ubývá. Dne 2. července dal
sobě vložnou lázeň připraviti, která mu bolesti
docela odňala. Ty však se v noci opět vrátily
a po celou noc jej mučily. Dne 4. července dal
si ráno i večer po jedné lázni dělati. Noc byla
sice obstojná; k ránu však přišly nové bolesti.
Činil si ještě po 8 dní lázně; než účinek byl čím
dále tím méně přízniv, tak že konečně byly po
nich bolesti až i zhoršeny. Bolesti v kolennu i v
kříži se množily, střílely z kříže do stěhna a z
kolena do bérce, aniž by dosud jakého otoku
pozorovati bylo. Konečně dal č. dne 10. července
zavolati lékařé dr. J. Ten nalezl plíce emfyse-
matické, játra o něco málo zvětšená.

Po ten celý čas potíral se č. často po celém
těle, někdy jen po částkách příkrých. Proto,
že levé koleno nejvíce trpělo, nejčastěji jím po-
krývkou odhazoval. Po celou nemoc levým kole-
nem a levou nohou pohyboval. Lihával buď na
hřbetě aneb na pravé straně.

Lékař pravil, že důžnou příčinu bolesti hledati
v míše; že bezpochyby jest v kosti křížové infil-
trace tuberkulózná, a tím že jest mícha mačkána.
Předepsal rozmanité léky, pro spaní též morfium.
Z nespání a z dlouhého trvání nemoci, z častého
hojného potu a z prudkosti bolesti velmi se č.
přepadl; ještě však chořoval chvílemi po pokoji
a odpočívá na pohovce, kdež se mu zdávaly
bolesti mírnějšími.

Dne 11. července chválil si č., že měl dobrou
noc po morfiu a že mu bolesti ulevily zvláště po
mastí. Při tom ale tratil chuť k jídlu a slábl poř-
ád více; tak že již ani z postele vstávati nemohl.
Podávány mu rozmanité léky. Nemoc se však
pořád horšila. Při ulevujících bolestech od morfia
nemocný pořád více se v těle tratil a slábnul.

Dne 29. července sešla se porada lékařská.
Při vyšetřování byla nalezena slezina naduřená.
Na poradu volaný dr. L. projevil mínění, jakoby
nádor ten byl rakoviny. Podávány rozmanité
léky.

Dne 3. srpna dávána na proležená místa voda
Goulardova. Téhož dne počal se nemocnému
dech krátit, avšak pocit slabosti jaksi zmizel,
neboť se hbitěji než dříve brzo na záda, brzo na
pravou stranu obracel, kdežto dříve již asi po
pět dní byl nucen na prostíradle při přenášeti
i obraceti. Dýchání a puls ale neustále slably,
až pak dne 5. srpna dopoledne ztrácel nemocný
vědomí; k večeru přestával puls chvílkami tepati.
Po sedmé hodině zůstával dech i srdce beze všo-
ho zápasu státi, nic jinak, než jakoby svíce do-
hořela neb hodiny došly. Před povoláním dr. J.
i za jeho prvních návštěv ještě č. jídal maso a
píval pivo; později nejedl ničeho a jenom z do-
nucení vypil některý den půl nebo celý koflíček
čisté hovězí polévky. Po tři první neděle jemu
tabák chutnal, až konečně přestal v posledních
14 dnech šňupati.

Při své obyčejné povaze stal se Čelakov-
ský na konci své nemoci mírným a trpělivým.

Potom následuje chorobopitevní ohledání,
které provedl prof. Lambl za přítomnosti prof.
Purkyně. Prof. Purkyně obstaral sádrový odtlek
lebky a tváře a prof. Lambl uložil srdce do líhu.

Mozek byl ponechán ve fysiolog. ústavu. Ještě
roku 1887 udává prof. Chodounský, že mozek
Čelakovského je ve fysiologickém ústavu německ-
kém, kde patrně při rozdělení university zůstal.
Kde se nalézá dnes, nemohl jsem vypátrati. Také
je neznámo, co se stalo se srdcem č. Bylo by zá-
hodno a slušno, aby alespoň mozek, nalézá-li se
dosavad v německém ústavu fysiologickém, ode-
vzdán byl některé instituci české, po př. pro-
střednictvím potonáků F. L. Čelakovského.

—=0=—

DROBNOSTI.

Páter J. Buriánek,

farář ve Světlé pod Ještědem, byl Bolzanovec, Karo-
lina Světlá vypravuje o něm (Z literárního soukromí),
že se upřímně staral o duševní probudění i mrávi
upravdovost svých žánků. „Není mnoho osob, na
které bych si tak ráda vzpomínala jako na tohoto
ctihodného kněze vzdělání vzácného, vlastnestejný ho-
roučích, povahy cozmilé, zásad skvostných.“ Taková
krásná slova nepovídá ovšem nic o muži, na něhož
jsou psána. Více nám praví fakt, že Buriánek stal se
knězem, protože ho příklad Bolzanův lákal. Chtěl být
pastýřem duchovním, aby mohl výdatně působit mezi
lidem duševně zanedbaným, Karolina Světlá několik-
rát zaznamenala, že Josef Barák byl literárně pově-
řen svými vrstevníky, aby vylíčil Bolzana a jeho pů-
sobiání. Také ho upomínala o to v několika článcích,
leč nedožili jsme se toho a co máme o Bolzanovi nej-
lepšího, napsala Marie Červínková. Světlá pamato-
vala Bolzanovce pražské a napsala o nich: „A z houfu
osob málomyslných, záduměných, pochybujících stal
se znenáhla voj nadšených významů evangélie hu-
manity, jakého v Čechách nebylo od času, kdy učení
českoobraské, tak příbuzné svými zásadami: mravo-
uce Bolzanem hlášané v nich se zmáhati a kvásti po-

čalo." Už se někdo nevrátí ke studiu Bolzana a jeho stoupenců? Jsou Fesl a biskup Hurdálek tak málo lákavé zjevy pro dnešní mladé lidi?

Michal Fesl,

bývalý profesor a ředitel semináře litoměřického za biskupství Hurdálkova, r. 1820 sesazený a zatčený, ve Vídni vězněný, psal dopis Karlu Havlíčkovi z Vídne do Prahy 6. listopadu 1849, který čtoucímu připadá jako dopis z hrobu. Kdyby člověk nic jiného neznal než tento dopis, musil by být puzen touhou zvědět o tomto tomtu více. Nikdo se dosud neoddal studiu dra Mich. Josefa Fesla. Kromě toho, co vypravuji o něm oba naše Naučné slovníky, nemáme už o něm nic lež stručně zmínky roztroušené po jiných knihách. Jaké to události! Dva alumní poslání z Litoměřic do Říma, aby tam žalovali a svědčili. Aby žalovali u papeže na Fesla, Bolzana a Hurdálka jakožto nebezpečné kacíře. Bolzano a Fesl vyličení jako následovníci Husovi a Lutherovi. Na to přišel r. 1819 biskupu Hurdálkovi z Říma rozkaz, aby okamžitě Fesla z úřadu propustil a dvorní farář vídeňský Frint aby zavedl vyšetřování se sesazeným Feslem. Dne 11. března 1820 Fesl v Litoměřicích zatčen a v klášteře Servitů ve Vídni uvězněn. Shledáno při něm učení a smýšlení nebezpečné. Proto 1824 odevzdán biskupu Sekovskému ve Štýrsku a jako vězeň ubytován v klášteře františkánském. Až r. 1832 směl se vrátit do Vídne, však ne jako volný kněz, nýbrž střežený a policejně dohlídkou stížený. Tam zemřel 6. února 1864. Jak se Karel Havlíček s Feslem seznámil, nevím; zdá se, že Havlíček Fesla ve Vídni vyhledal. Fesl píše v dopise z 6. list. 1849: „Čtený pane! Od té doby, co mně popráno bylo Vás osobně poznati a s Vámi si porozprávěti — bylo to 18. června — kde jste co nejochotněji přijal návrh můj, abyste do češtiny přeložil mnou pro tisk uspořádané tři přednášky dosud medostí oceněného zvěčnělého prof. Bolzana, které tento již r. 1816 o poměru obou národností v Čechách měl, těšil jsem se naději, že takto počátek učiněn jest, aby důkladně spisy mistrovny vcházely také v onu část milovaných mých krajanů, kteříž právě k novému životu se probudili...“ Nic nevíme, kam zapadly památky po Feslovi a není spisovatele, který by se o jeho jméno staral. Z našich vídeňských lidí jistě by někdo k tomu byl povolán.

—o—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

Kapitola XX.

U krbu.

S říjnovými mrazíky začaly příjemně ohně v krbu a Jenikovo nasbírané roští a šišky pomáhaly hořet Danovým pařezům, jež osvětlovaly pokoj a s praskotem se měnily v kouř a popel.

Všichni hoši se rádi shromažďovali kolem ohně, a když se večery dloužily, hráli hry nebo kuli plány na zimu.

Nejmilejší kratochvíli večerní však přece jen bývalo vypravování povídek. Pan Bór a paní Jožena musili mfti vždy pohotově poví-

ku „nějakou pěknou a dlouhou“. — Někdy však jim přece došla nit, a tu bývali hoši odkázáni na svoje vlastní zásoby, které nebyly vždycky nejlepšího druhu. Tuto zimu počala zuřit epidemie strašidelných historií. Celá věc dělala se tak, že hoši zhasili světlo, shrabali uhlíky v krbu pod popel a potom sedíce po tmě vypravovali nejhrůznější a nejnemožnější historie, na jaké si kdo mohl jenom pomyslit. Když se však několikrát vydělili, když Tomek ve spani vlezl za střechu u kulny, a maličti se báli vyjít přede dvěře, — všechny „strašidelné“ povídky byly zakázány. — Hoši se musily spokojiti s nevinnějšími požitky.

Jednou večer, když maličti už spali a starší obcházeli kolem ohně ve školní světnici, a nemohli se nikterak rozhodnout, co by dnes měli dělat, Jeník vymyslel novou hru, a tak rázem rozhodl spornou záležitost. Vzal smetáček a chodil sem a tam po pokoji, volaje: „Do řady, do řady“, a když se všichni hoši sestavili, postavil se před ně a povídal: „Tak, teď vám dám minutu na rozmyšlenou, ustanovte, co máme dělat! Fanouš psal, a Emil četl „život lorda Nelsona“. Žádný z nich nešel do řady, ale ostatní se postavili a přemýšleli a přemýšleli...“

„Tomku, pověz,“ a smetáček dopadl hochovi na hlavu.

„Na slepou bábu,“ zněla odpověď.

„Jakube!“

„Hrajme o peníze, ale všichni dohromady.“

„Strýček nám nedovolí hrát o peníze, však víš. Co ty, Dane?“

„Bitvu mezi Řeky a Římany.“

„Jiříku!“

„Pečená jablka, bukvice, ořechy.“

„Sláva,“ vykřiklo několik hlasů, a na to byl Jedlíkův návrh většinou hlasů přijat.

A tak šli někteří pro jablka, někteří do komůrky pro liskovce a cpět jini pro bukvice.

„Myslím, že bychom měli pozvat děvčata,“ pravil Jeník, zachvácen jsa náhlou zdvořilostí.

(Pokračování.)

) Námořní hrdina anglický.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2-40 s donátkou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK
 společnost s ruč. omezen. — Vydávatel a zodpovědný redaktor
 Cyrilil Dašek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

F. SKÁČELÍK:

ŘEKO ...

Řeko smutná! — Tekoucí zrcadlo vodní!
Sestro hluboko širé země,
ve které v lásce hmotou svou ležíš jemně
a k obloze se v párách odděluješ od ní!

Hladino mírem sil jejich srovnaná,
všechn klam věcí, barev věrně obrazící,
při tom s ní tisíce prameny spoutaná
až v hloubky na vždy tajemstvím se tmící! —

Řeko vždy plná tvárných sil a jímavého lesku
v jaře, v jítu, v mlze zimomřivé,
jež duše zrazené vždy k sobě poutáš v stesku
po dálkách neznámých, po síle věčně živé! —

Popřej mně růst tak, jak tvá bytost roste,
jak do dalek se tvoje voda šíří,
a naplň vzorem nitro boha prosté,
ať nevědomo čas svůj neprohýří.

Nuž spoj mě s jasem výšin étherových
a zákonně zas přiblíž k hlině země vonné,
bych vysvětlení našel v ní i oddych
a jako v zrcadlech tvých jasnovodých
hrály na mé duši krásy bezúhonně ...!

V TOUZE PO MOŘI.

Čevami srdce zarostl jsem
do tvrdé české své země,
neklamným přírody zákonem
krev její probíhá ve mně.

I světlem vzduchu i hlíny tmou
rostu v ní jak kořen k stvolu
a s každou bolestnou pohromou
jsem shroucen s zemí svou spolu.

A tak jak žiju jen z jejich sil,
v jejího boha jen věřím,
až dojde počet živých mých chvil
v tmě její na prach pak steřím ...

Někdy-li květ šípku smutného
hrob můj mdlým poroste nachem,
s vroucností srdce živého
kofoeny sevřu svým prachem.

JUST. A. MANN:

VÁNOCE LOVCOVY.

(Dokončení.)

III.

„Prosinec. Jeden týden, dva, tři, čty —
hrrrome,“ zvolal John, jako by křičel na hlu-
chého. „Vánoce —.“ Zadíval se na hladce olíza-
nou kůstku a mrzutě jí praštil o zem. „Placky z
mouky a ze sněhu. Hotel první třídy,“ bručel si
a prohlížel sve zásoby mouky. — „Ne, nejde to!
Ještě čtyři měsíce, a čert ví, nezlámu-li do té
doby ještě několik jiných hnátů! — Honziku,
žádné vánoce, žádné koledy, — žádná trachtace,
žer co máš a posad si zlab hezky vysoko!“

Převalil se na lože a začal uvažovat. Nej-
prve dozal, že mu vlastně nic nechybí a že má
za mnoho děkovat. Byl stejného kalibru jako
všichni západní zálesáci. Modlit se už dávno za-
pamněl a ani se nepamatoval, zdali to kdy vůbec
uměl. Ale kletby, které mu byly obyčejným vý-
razem, nepronášel se žádným zlým úmyslem a
docela již ne, aby urážel Toho, na kterého si sice
nikdy nevzpomněl. Leč když došlo tak daleko,
že se svým vlastním rozumem byl v koncích, pak
mu zůstala jedině neotřesená důvěra a jistota,
že ten Veliký Neznámý ho nenechá v bryndě a
že ho v posledním okamžiku vytrhne z bryndy.
V tom spočívalo celé Johnovo náboženství,
všechna jeho víra. Tak dalece věřil v tu nevy-
zpytatelnou Moc a Sílu a byl si tak jist, že ruka
Toho, o kterého se nikdy nestaral, nad ním bdí,
že mu ani nenapadlo trápit se tam, kde by si
jiný člověk zoufal. Právě se obíral vzpomínkami,
jak častokrát stál smrti tváří v tvář a že pře-
ce to asi byla jenom ruka toho Velikého Nezná-
mého, která ho vyvedla bezpečně z pokraje zká-
zy, když k jeho uchu zalitlo z blízkosti kabiny
zavytí smečky lesních vlků. John vyskočil tak
rychle, jak mu bezvládná ještě noha dovolovala,
zbystřil sluch a rázem poznal, že se vlci hotoví
k boji s nějakou velkou kořistí. Jako by mu nový
život vjel do těla. Rychle zkusil opakovačku, pum-
puje-li dobře, nabil magacin, nacpal si patron do
kapes, zastrčil revolver za pas, pro jistotu přivá-

zal si k boku zaesáckou sekerku a takto vy-zbrojen pustil se ven.

Venku bylo ticho. Ale John dobře slyšel, že první zvuky šly z rovinky nad caňonem a zamířil rovnou k velkému balvanu, jenž stál na pokrajích strže asi sto kroků nad kabinou. Sotva vystrčil hlavu na roveň s caňonem, spatřil divadlo, jakého za těch dvacet let, co žil v pu-stinách a lesích kanadských, neviděl ještě nikdy. Hlubokou závějí hnalo se něco jako velká černá koule rovnou ku skále a smečka asi 25 vlků zrovna za tím. To něco se dovalilo ke skalce jako cyklon, v zápětí se obrátilo a John spatřil obrovského medvěda čelící jiskrným zrakem, te-sáky vyceněnými a rozvefenou „náručí“ svým pronásledovatelům.

„Ó,“ zvolal John při pohledu na neobyčejné divadlo a rychle si vyhledal místo zrovna na-proti medvědu mezi dvěma skalkami, kde byl kryt se stran i ze zadu a díval se na boj, který právě před jeho očima se rozvíjival.

Medvěd dorazil ke skále jen asi o deset vteřin dříve než jeho pronásledovatelé a sotva měl záda kryta, obrátil se proti nim. Vlci se přihnali až před něho a srazivše se v půlkruh, stáli tiše s jazyky vplazenými a zelenými očima fosforečně světélkujícíma. Ani hlásku nebylo sly-šeti — jen zlostné brčení medvědovo, jehož malá očka leskla se právě tak jako zřítelnice jeho protivníků. Najednou největší z vlků, patrně vůdce, vykročil ku předu a za ním v patách velká vlčice. Jako by chtěl skočit, přikřel vlk tělo k zemi, ale neskočil. K tomu byl příliš chytrý. Věděl dobře, jaký osud stihne toho, který první vletí do náručí medvědího. Za to vlčice přeletěla přes vůdce a rovnou po krku medvědově. Ale jak letěla k němu, tak letěla zpátky ve vzduchu od něho, se střevy vyfrozenými. Vůdce byl sice chytrý, ale nebyl zbabelec. Také nesměl zbábělost před svou smečkou ukázat. Vlčice ještě nedo-padla k zemi, a již se vlk vymrštil a než se mohl medvěd připravit k druhé ráně, roztlak mu vlk svými tesáky přední prackou od kolena až dolů, takže se krev proudem vyvalila z hluboké rány. Byl to poslední čin jeho zločinného života, neb druhá pracka medvědova mu uštědřila ta-kový pohlakek, že s hlavou takřka od těla od-trženou klesl svému protivníkovi pod nohy. Medvěd zlostně zabručel, postavil se zadní prackou na tělo padlého nepřítele, a stál v postojí gladiátora v římském cirku. Zde nebylo nikoho, kdo by dával znamení palcem dolů nebo nahoru, pouze člověk, který stál naproti mezi dvěma skalkami, hulákal jako posedlý, mával rukou, točil čepici nad hlavou a křičel jako by se pomínil rozumem: „Sláááva! Tak na ně! Jen ho! Bác ho! Sláááva! Drž se, starý, drž se, John ti pomůže! Jen je pohlavkuj —!“

Medvěd neměl kdy poslouchat hulákání, po-něvadž v té chvíli jako lavina vrhla se celá smečka na něho a jeho černé tělo zmizelo na chvíli pod přivalem špinavých, šedivých těl útoč-níků. Jako by větrná smršť zuřila u balvanu, vlci litali nahoru, na pravo, na levo, na strany a kam padla jejich těla, tam barvil se sněh teplou krví —

Než by napačítal deset, bylo po útoku. Zby-tek vlků odskočil od medvěda, který se vztýčil

v celé výši, soptě vztekem, celý krví zalit. Ale nebyla to pouze jeho krev —

Muž mezi dvěma skalkami zuřil jako po-sedlý a volal z plných plic: „Sláááva! — Bij je! Maž je! — Rež je! Tak na ně! Sláááva!“

Zbytek vlků vrhl se na těla dokonávajících druhů a trhal je zuřivě, polýkaje celé údy — až se někteří dávali.

Medvěd stál stále na zadních a zuřivě bručel. V tom upřel svá malá očka na podivnou postavu mezi dvěma skalkami a zlostně vycenil na ni krví zalité tesáky, jako by chtěl říci:

„Nu, jsi-li ty také jeden z nich, můžeš začít!“

Ale John neměl více kdy zabývat se med-vědem. Několik vlků obrátilo k němu své zelené oči a asi šest šelem začalo se k němu stabovat v půlkruhu. John neměl kdy je počítat, poněvadž viděl z daleka na zasněžené pláni černé body, ženoucí se k místu boje, a poznal, že vlkům přichází od lesa posila. Nasadil pušku k lici a jak rychle mohl tisknouti poušť, tak rychle střílel. Jeden vlk za druhým zavýskl — vymrštil se nahoru a začal ve sněhu třepat nohama. Ně-kteří jen se obrátili a chtěl se kousnouti tam, kde je něco palcivě štíplo. Leč jeho bratři pro-kázali mu sami touto přátelskou službu. Dva vlci dostali se až k Johnovi. Jednomu střelil takřka do tlamy posledním nábojem a druhý, přikřev k zemi, zasekl tesáky do jeho nohy. John dal se do nehorázného smíchu. Byla to právě noha obložená dřevěnými deskami. Než se vlk dostal v bezpečí, John přetal mu sekerkou hřbet takřka v půli. Tim byl útok odražen, a John se ohléd' opět, co dělá jeho spolu bojovník.

Medvěd se držel svého starého zaměstnání. Několik vlků, kteří přišli od lesa na pomoc, vrhlo se napřed na těla svých zabíjících vrstevníků, ale asi tučet jich sápal se zuřivě na medvěda, který již neodhazoval jich těla tak daleko jako na po-čátku boje.

„Udolaly by tě bestie, udolaly, starý kama-ráde! počkej, hned ti pomohu, jen minutku se drž,“ křičel John, jako by mu opravdu medvěd rozuměl a cpal rychle patrony do magacinu opakovačky. Potom přilícil a jakmile některý vlk se chystal k náběhu na medvěda, padla rána a šelma se obracela ve sněhu v posledním tažení. Ostatní vlci trhali své zastrelené a postřelené druhy a John, nabíjeje znovu kulovnici, volal na ně:

„Bestie mizerné! Dnes se nažerete svých vlastních těl. Mý vám posvítíme! Drž se, starej, drž se! Už jdu! Hned to bude! Tak, jen ho!“

Boj chýlil se ke konci. Vlci, nasyceni těly svých padlých druhů, přestávali útočit a hlouček zbylých šelem náhle jako na povel dal ocasy mezi nohy a upaloval zpátky k lesům.

Medvěd stál dosud opřen o skálu a díval se nyní upřeně na podivnou postavu mezi dvěma skalkami, jako by uvažoval, co vlastně ten po-divný tvor pro něj znamená!

Johnovi proletěla hlavou myšlenka na med-vědi maso. Jest dobré, co by ho tu bylo a na jak dlouho by mu vystačilo.

Zvolna zvedl kulovnici a přilícil. Již viděl hlavu medvědovu naproti mušce a prst se do-

tykal spouště. — ale — ruka se mu třásla. ba i rty se chvěly — zdálo se mu docela, že i oči se mu jaksi zamžily. Ruka s puškou klesla a John si odpřivil:

„Odpust mi to, starý kamaráde! Ba ne! To neudělám. Jestli pak bych nebyl horší než ty bestie vlčí? John opovrživě odpřivil na vlastní botu. „My tu spolu bojujeme proti těm šelmám jako bratři, paže k paži a já bych se ti měl takto odsloužit? Ne!“

Medvěd zatím klesl na všechny čtyři, uchopil do tlamy tělo vlka, na které při prvním útoku si stoupl, a táhna je s sebou, ohlížel se stranou po záhadné postavě, která sestupovala dolů se skalky — a znaveným, volným krokem se šoural dolů do kaňonu.

John díval se vesele za ním a mávaje rukou na rozlučnou, křičel z plna hrdla:

„Merry Christmas. Same to you. A Bůh tě opatruj, abys někde nevlezl do mé pasti —“

—o—o—

JAN KLECANDA:

AJDA

Veselá kapitola ze smutného románu.

„Ale má ta Božka štěstí,“ zašeptala závistivě Lenorka Pažoutová své sousedce. — „Není to ani měsíc, víc nedovdne, než kterákoliv z nás, a už je dnes první.“

„Prosím tě, Lorčo, neozívěj ji to štěstí,“ odpověděla sličná brunetka, jejíž ohnivé oči jen zářily. A udeřila plochou rukou do klávesnice na psacím stroji tak prudce, že se všechny ostatní kontoristky udiveně po ní ohlédly. Vypoučila na ně oči, napodobujíc jejich údiv, a na jednu z nich, fádni blondýnku s nepřilíh chytřým výrazem v obličejí, otevřela ústa tak neskonale hloupě, že se všechny rozřečtaly a zahanbená blondýna se zarděním obrátila se zase ku své práci.

„Pst, ticho, ticho! Pan šéf přijde!“ ustrašeně napomínala Lenorka, stavíc se rychle, jakoby si hleděla jen své práce.

„Ale ten...“ odmítla ji pohrdavě brunetka. „Ten má teď jiné starosti, když je tam Božka...“

Nová salva smíchu zaševelila prostorným sálem, v němž vedle tři „typmamešek“ sedělo u psacích stolů ještě asi půl tuctu mladých dívek, shrbených nad obrovskými folianty obchodních knih nebo jinou kancelářskou práci.

Z kouta za skleněnou stěnou, kde po celý rok od rána do večera svítil plyn, vyběhl malý mužik s plešatou hlavou a zeleným stítníkem, připevněným tkanicí.

„Mé dámy, mé dámy!“ napomínal mečivým hlasem. „Račte si hledět své práce...“

„Ale vždyť my hledíme, pane prokuristo.“ „Odvla ho brunetka ledabyle „Člověk

se přece může trochu usmát, aniž by proto zanedbal práci...“

„Slečna Dyngrová jest dnes zase nějak dobře naložena,“ zaječel mužíček a zlomyslně dodal: „No, jen aby ta dobrá nálada potrvála přes prvního.“

Při jízlivém zvuku jeho skryté pohružky bruneta sebou ulekaně trochu trhla, ale hned zase vzdorovitě zvedla hlavinku. Chtěla cosi odpověděti, ale vidouc, že mužíček již zmizel, mávla jen za ním rukou. „Bež, dědku!“ řekla tak hlasitě, že se všechny ostatní za ní ulekly. „I nebojte se! Už zase zalezl pavouk do své pavučiny.“

„Ajdo, ty si to zde svou hubatostí přece jednou nadobro pokaziš,“ domlouvala brunetce její sousedka, jež před mužíčkem stavěla se, jakoby byla celou duší při práci, ale setva že zmizel, hned zase těkala očima po sále, zejména však po dveřích, vedoucích k šéfovou pokoji.

„A to bude neštěstí, Lorčo! Hůř mi zde už nebude, než je a lepšího se nedočkám...“

„Však jsi tím sama vinna...“ vzdychla druhá, zbožně zakrouživši očima.

„Ták, sama vinna?“ protáhla Ajda.

„Snad nedělám svou práci pořádně? Má milá, za dvacet zlatých měsíčně nemožno žádat zázraky...“

„To neříkám, ale jinak...“

„Jinak, jinak,“ opakovala zlobivě. „Nutit se do smíchu, když pan šéf žertuje, až to bučí? Nebo zavírat za sebou dvře, když mne zavolá do svého pokoje k audienci? Eh, fuji!“

„Mé dá—á—my!“ zaječelo pronikavě za skleněnou stěnou.

„Co si račte přát, pane prokuristo?“ vyletěla Ajda se strojenou ochotou.

„Nic si nepřeji! Ticho má být při práci...“

„Ah tak! Prosím... Ticho, mé dá—á—my,“ mečivým hlasem řekla Ajda a již zase seděla při psacím stroji a prsty jí po něm jen létaly.

„Čerti s ní dnes zase sijou,“ zašeptala starší registrátorka své sousedce.

Na chvilku zavládlo ticho, přerušované jen klepětem dvou psacích strojů a šustotem papíru. Náhle oba psací stroje ztichly a dívky při nich sedící zvedly zvědavě hlavy. To „Božka“ vycházela od pana šéfa. Tváře jí jen hořely, oči rozpačité bloudily po stropě, jakoby se chtěly vyhnouti pohledům družek, jež na ní pátravě spočívaly.

Božena usedla k psacímu stroji, na nějž tise, jakoby nesmle položila svni se šitky se stenogramy

„Moc ti toho nadiktoval?“ ozvala se živě Ajda, ale hned litovala své otázky, když spatřila v očích své družky slzy.

„Kus bidáka!“ zasýčela s pohledem plným nenávisť, jež metla směrem k šéfovu pckoji. „Ajdo!“

„No, neboj se, Lorčo! On to neslyší, ale jednou to ode mně přece uslyší, ale pak tváří v tvář . . .“

„Mé dá—á—my!“ zaječelo zase za skleněnou stěnou.

„I kuš, karabáčniku,“ oddechla polohlasem Ajda — a tloukla do stroje, jakoby psala nejostřejší upomínací list.

* * *

Rázem sedmé hodiny cvakly stroje naposledy, péra odletěla na psací stoly a obchodní knihy zabouchnuty, div že se listy nerozlítaly.

Děvčata hnala se ku tmavé předsini, kde visely jejich klobouky a svrchní šaty.

„Má úcta, pane prokuristo! Dobrou noc přejí . . .“ ozývalo se sborem.

„Nech toho, Lorčo! Zamažeš si ruce o ručník“, napomínala Ajda družku, jež si myla ruce v umývadle na stěně připevněném.

„Tó-o-hle je dochví-i-lnost“, liboval si muziček se zeleným štítkem na čele, vyběhnou do sálu a pohlížeje po děvčatech. „Pak at někdo řekne, že jenom zedníci . . .“

„Za málo peněz málo muziky, pane prokuristo“, zasmála se Ajda a zvedla obě ruce do výšky, jako by chtěla ukázat, že nic neodnáší.

„Vy, vy!“ hrozil jí žertovně. „Vy jste té muziky dnes nadělala. Kdybych vás neměl rád . . .“ Brunetka upravujíc si koketně klobouk na hlavu, dvorně se mu uklonila. „Děkuji za lásku, ale lituji, že ji nemohu opěťovati. Jsem zadána“, řekla a nechťíc ho na sebe přilížit poštvati, usmála se na něho tak, že se obrátil a odprskl.

„Čertova holka“, broukl polo mrzutě, polo zamilovaně.

Před domem děvčata rozletěla se, jako když do vrabců kamenem hodí. Kterousi kurážnější očekával mladý elegán před domem. Zavěšila se do jeho páže, šlehla ještě jednou očima po kamarádkách a pak vypínala se hrdě po jeho boku.

„No, ta Emča si vyšlapuje, jako královna v korunovačním průvodu,“ hodila za ní vtipem Ajda. „A ty, Lenko, podívej se! Tvůj studentík už tamhle čeká na rohu. Teď se schoval do domu. Nejspíš spatřil maminku nebo chůvu“

Oslovená co nejrychleji se vzdělala, aby ušla dalším narážkám škádlivé družky.

Před domem zůstaly jen Božena a Ajda. Tato rozhlížela se na všechny strany, čekajíc snad, že druhá odejde dříve. Zlobila se na ni v duchu proto, že byla u pana šéfa za „zavřenými dveřma“ a že přišla tak rozpálená.

„Vida“, myslela si bezděky právě tak, jako dříve Lorča, již za to pokárala. „Přijde takové boží stvoření odněkud z Kocourkova a sotva se tu ohrála, už jí dává pan šéf přednost před námi, které jsme v závodě přes rok.“

„Ty jdeš také na Vinohrady?“ nasměle jí oslovila Božena.

„Jdu“, odvětila zkrátka.

„A sama?“

„Jak to, sama?“

„Nu, nemáš-li s někým . . .“ Chtěla říci „randičko“, jak to kamarádky jmenovaly, ale zděl se jí ten výraz triviálním. Nevypravila ho ze rtů.

Ajda jakoby to byla vycítila. Obrátila se k ní a tu spatřila v jejích zavhlých očích cosi tak prosebného, že rozpomenuvši se na její slzy, zapoměla na dřívější nechuf.

„Všecko to chodí v párku, jen já sama“, řekla se smíchem. „Pokud zas nějaký panák nepřileze. Ale já ho pošlu zkrátka domů. Chceš-li, půjdeme spolu . . .“

„Oh, ráda!“ vzkřikla Božena radostně. „To's hodná!“

„Jaká pak hodnota? Dvěma nám rychleji uběhne cesta a spíše si k nám nebude nikdo troufati. Půjdem parkem! Je tak krásně . . .“ Chvilku šly podle sebe mlčky. Z dlouhé chvíle Ajda si polohlasitě zazpívala:

Adelajdo, Adelajdo, Adelajdo,
ty si má!

Ale hned toho litovala. Jakýs švihák, jehož pozornost tím na sebe obrátila, povšimnuv si sličné, ohnivé brunetky, zavěsil se jí na paty.

„Přejdeme na druhou stranu!“ řekla schválně hodně hlasitě. „Potkat nás teď naši hoši, bude z toho dvojnásobná vražda. — Ahá, už odplaval ten panák z modního žurnálu“, dodala tiše. —

„Adélo,“ počala po chvíle nasměle Božena. „Myslím, že u nás dlouho nebudu . . .“

„Nebudeš? Snad ti nenabídl pan šéf, že ti vezme někde na Letné byt?“ Řekla to tak zoztra, že druhá, ač docela nerozumuřela, vycítila z toho něco nepěkného.

„Adélo, co si o mně myslíš? Já právě proto tě prosila, že se s tebou chci poradit.“

„Nu, to sis vybrala tu nejmoudřejší!“ zamála se Ajda. „Máš přece maminku?“

„Mám, ale ta by mne vyplisnila. Řekla by: Kdybys nezavdala sama příčinu, nikdo by si nedovolil.“

„Ano, to tak maminky z taného století myslivají,“ vážně prohodila Ajda. „Ale to jsou ty lepší. Buď ráda! Jiná by řekla: Hloupá, měj rozum! Něco se už milostpánu musí dovořit! — A on si tedy dovoloval?“

„Vždycky, ale dnes zvláště. Jindy mi jen kouká z blízka do stenogramu, ač to nedovede číst, běře za ruku, i okolo pasu...“

„A ty ho neodstrčíš?“

„Pana šéfa?“ s výrazem zbožné hrůzy zvolala Božena. „Odsednu dál nebo mu strčím sešit blíž. Vždycky se omluvil a diktoval dál. Ale dnes... Dnes ti tak nějak... zrovna žár z něho na mne šel...“

„No, a vzal tě okolo pasu... A ty?“

„Já? Byla jsem celá zmatená...“

„Ach, ty, ty!“ rozzlobeně kárala Ajda.

„Ty's také takové venkovské „taksimnevem“...“

„Co je to?“ naivně se ptala mladší.

„Co to je?“ rozšafně vykládala Ajda. „To je takový typ — víš, co to je typ? — zdravého, ohnivého venkovského děvčete. Jak ucítí mužský dech, nebo ruku kolem pasu, nebo hubičku, už ztratí hlavu, padne do náručí a — tak si mne vezmi.“

„Já mu nepadla...“

„No, to chvála Bohu! Bidák! A co tedy dál?“

„Říkal, že mám rozepjatý knoflíček tuhle... Ale neměla jsem...“

„To je tak jeho vtip...“

„A tak se ti mu ruce třáslly... A začal žertovat, že jsem nějaká neupřímná, že se jinak stavím, než jsem...“

„Ohó, to je něco nového! To neznám!“

„Že prý se snad i líčím. A nechodívám-li prý kupovat k Waldeku a Wagnerovi? Co to je?“

„A tak!“ rozesmála se Ajda rozpustile. „Ty nevíš? A dva měsíce jsi už v Praze? To je firma s gumovým zbožím, kde si hubené dámy kupují okrasy, které jim příroda neustédřila.“

„Nerozumím,“ vzdychla odevzdaně Božena.

„Bože! Holka, ty's selská nevinost!“

„Můj tatínek byl řídicím učitelem, ne sedlákem.“

„Ah tak, račte odpustit! Chtěla jsem říci vesnická nevinost. Ale to tě měla paní učite-

lová už trochu poučiti o zivotě, když tě takhle pouští do světa.“

„Má maminka? Ta by shořela studem, když se kdo o něčem takovém zmíní.“

„Jsou takové maminky,“ kývala hlavou vážně rozpustilá Ajda. „A vsadila bych se, že ty ještě věříš na vránu a čápa?“

Mladší s rozpačitým úsměvem zavrtěla hlavou.

„Nevěříš? No, aspoň tedy něco. Kolik je ti let?“

„Šestnáct...“

„A mně už sedmnáct. Tak ti budu druhou maminkou. No, nesměj se! Nejsem o rok, jsem o deset let starší. Už od dvanáctého roku stojím v světě jako kůl v plotě a na sebe odkázána. Pořád jen mezi cizími lidmi a od těch jsem věru málo dobrého slyšela. Holka milá, a já překousala bídy! A co bylo pokušení! Před rokem, když mi bylo nejhůř, bydlela jsem u jedné, vzdálená teta to byla, ale opravdová kuplířka. Ta by mi byla dopomohla k lehčímu životu.“

A vídouc, že družka její ustrašená a dychtivě na ni pohlíží, dodala: „Sláva Bohu, nedala jsem se. Byla to snad jen vzpomínka na mou maminku, co mne v té bídě zachránilo před horší bídou.“

Božena, při měkkém zvuku toho hlasu, jenž chvěl se mocným pohnutím, znovu oslepla. Bezděky chopila družku za ruku a stiskla ji.

—=0=—

{Pokračování.}

Z RAKOUSKÝCH LYRIKŮ.

JAKOB JULIUS DAVID:

MÁ PÍSEŇ.

Vim, mladé hlasy mojí písní
se nedovedou rozjásat;
však snad ji v šera jemně tisni
přec bude snilek říkat rád
a, byt' tu mnohá chyba hluchá,
z těch zvuků smutných, tesklivých,
dech slyšet znaveného ducha,
jenž k světlu, k žiti pracně tih'.
A tmí se. Třeba forma zvolna
by mizela jak barva mdlá,
přec v hrudi zní mu píseň bolná,
tak neurčitá, zašedlá,
a pak-li v jeho nitro vniká
jakoby odleskem můj žal —
tu vzpomene si na básníka —
leč jméno dávno vítr svál.

MIMOCHEDEM.

Ji znal jsem. Kterak zvali ji?
Kdo povi zvuk, jenž odlét' v dál?
Je zapomněn. Jen to se ví:
Měl jsem ji rád a objímal.

Zvěst o te, jejtž zmizel rys.
v sluch neš mi vtr naríkávě ..
Ji mimochodem ztrácim, právě
jak mimochodem měl ji kdys.

RAINER MARIA RILKE:

MODLITBY DÍVEK K MARIÍ.

Velikou svou moc nám zjev!
Hle, jak po žití se třeseš!
Vůli splň nám, ať se vzneseš
jako jas a jako zpěv.

Naše matky znivil svět:
když se na ně tlum nás věsí,
tíše svoje ruce svěsí,
věří dalším zvukům kdesi:
Oh, my též kdys byly květ!

A na bílém šiji šatu,
který roztrháme v chvatu
v prašném světle našich zdí.
Pracují tak zbožně, a tu
horkost, v naše ruce svátu
nevidí...

A my ti je ukážeme,
až nebude matka bdít:
ony budou noci čnit
jako plameny dva němě...

Hle, naše dny tak úzké jsou
a tesknó v ložnicích;
my máme touhu nesmírnou
zřít rudých růží hřích.

Buď, Maria, nám milostná,
my z krve vzkvetly ti,
a vždyť víš dobře samotná,
jak boli toužiti.

Vždyt měla's duševní tu tíž
též v dívčím srdci svém:
Ji jako sněhy pocítíš,
a ona požárem...

F. K. GINZKEY:

POSLEDNÍ POVINNOST.

A když tak nyní dokonál,
měv dlouhcu žití námahu,
měv málo světla na cestách,
on tady dobrým spánkem spal.

A rakev stála v kostele,
bohatě věnci zdobená.
Kol v kruhu stáli přátelé
a v hlavách stanul kazatel.

Řeč slovy krásně vzosnými
měl o něm, jehož nepoznal.
měl o dílech, jichž nespatrił.
o žití, jehož nepojal

Tu otevřela najednou
se tíše rakev, a z ní ven —
kol každý zírá vyděšně —
nebožtík bodře vystoupil!

A ke kazateli on šel
a dal mu rukou ovíšenou
— až celým chrámem zaznělo —
dva odměřené plíčky.

A potom uleh zase zpět
v svou rakev, zavřel za sebou
a mrtvější byl nežli dřív,
teď teprv přišla pravá smrt.

Teď teprv přišel pravý sen,
ten plný, těžký smutný sen.
To sen byl muže, poslední
jenž povinnost svou vykonal.

Přeložil Zd. Broman

DROBNOSTI.

Havlíčkův pomník.

V novém roce nove starosti. Mnohý člověk nemá celý rok starosti a Praze hlava na ně nestačí... Nejvíce starosti mají lidé, zajímající se o veřejné otázky, zejména pomníky. Máme pomníků, že by je spočítal na prstech jedné ruky a bylo již pro ně tolik projevů, že by z nich byla tlustá kniha. V sylvestrovské noci a opět za čtyři dny na to rukou sazečova v Nár. Politice vysázela různé projevy, kam by se nejlépe hodil pomník Havlíčkův. Knižeti Václavu postavili potomci pomník po jeho tragické smrti za tisíc let! Mistru Janu Husovi po tragické smrti. Stavi se pomník za pět set let! Ten ovšem se stavi hlavně při příležitosti pětistého jubilea a zároveň na vzdory princí Schwarzenbergovi, Mariánskému sloupu atd. Jinak už je na tom Palacký. Ten si po své smrti za 36 let pěkně sedí v Podskali a dívá se pryč, aby Prahy neviděl..

Teď přišel na řadu pomník Havlíčkův. Redakci Nár. Politiky nastala starost, kam a jak, kdy a z čeho pomník kdo má urobiť. Jednoho z těch vyslychaných umělců napadlo upozorniti (nápad k nezaplacení), aby při zadávání práce pomníku bylo pamatováno na pana X. a při tom aby nebylo zapomenuto na p. Y. Jiný umělec projevil strach, že budou stavět Havlíčkův pomník také snad Král. Vinohrady, tak jako již udělal Žižkov, a že by snad stačilo Vinohradům pouze Havlíčkovo poprsí. Také dobrý nápad! Pro 80.000 obyvatelů pokrokového města nebylo by dost pouze Havlíčkova poprsí? Žižkov se měl dříve optat a nemusil stavět sochu Havlíčkovu v takové póze, jako má Hora Kutná. Něco podobného si mohli dovolit v letech 80. jen Kutnohoráci. Avšak poznal isem v roce 1906 v Hoře, že je to dost mrzí a že by jim také stačilo jen poprsí, zejména kdyby tak bylo tehdy stálo ne u Vlašského dvora, nýbrž až někde za Barborou ve stráni, kde Havlíček tiskl Slovana. Roku 1906 byl právě návštěvou v Hoře cisář pán a aby se neprozradilo nějaké rebelantství, město zakrylo celou sochu Havlíčkova guirlandami. Cisář pán šel hájem palem a květin do Vlašského dvora kolem pomníku Havlíčkova na dva metry a vůbec ho neviděl, nezahledl až snad o něm ve svém žití někdy něco sly-

ej — — — Další projev v Nár. Politice směřoval k tomu, aby byla ponechána umělci, který bude komponovat pomník Havlíčkův pro Prahu, naprostá volnost; aby mohl komponovat pomník na které místo nebo náměstí sám uzná. Nápad — pokud se týče volnosti — velice dobrý. Bude-li však, jak projevuje jiný umělec, pamatováno na pana X. a při tom nezapočteno na pana Y., mohli by pan X. vytvořit pomník ko náměstí Betlémské a pan Y. pro náměstí na Poříčeli. A co potom, kdyby nechtěl jeden ani druhý od svého návrhu ustoupit a dokazoval, že se jinam pomník nehodí. Postavil by se pomník na Pohorelec?

Tedy pro padesátí letých přišel na řadu, prozatím jen různými projevy, pomník Havlíčkův v Praze. Nalatala starost, kam s ním, dříve než jej začne někdo télat. S pomníkem Palackého vyrostlo zklamání, s Husovým pomníkem vyrostle ještě větší, tudíž skutečně nastává veliká starost, aby se podobné zklamání předešlo kam s ním? Já bych si dovolil řadu spolků, jenž si vzal za svůj cíl utčit památku Havlíčkovu pomníkem, než dolehne rozumu a projevům inkety Nár. Politiky, aby hleděl za každou cenu získat od král. Prahy místo pro pomník na dolejší části Václavského náměstí. Na žádném jiném místě nebude mít Havlíčkův pomník toho významu, jaký mít má Havlíčkův význam pro nás, musíme ještě mnohokrát prožít, než vyrosteme v sebevědomý národ, pro jaký on svůj život dal. Proto musí být Havlíčkův pomník jediné tam, kde je tepna života velké Prahy, kde shromažďují se Havlíčkoví potomci v batalionech s projevem za obrázení všeho, co ještě svírá ducha volnosti a citění. Václavské náměstí dva pomníky nese. Václavské náměstí jest jedno z nejlepších v celém království. Havlíček, má-li být jeho význam pomníkem korunován, musí mít nejlepší místo v centru českého života, české a slovanské Melky! Potom až půjdou kolem dunivým krokem bataliony v červených košilích, až půjdou v rudých a červenobílých karafiátech, rozléze se jim teplo v hrudi, síla poroste tužbou plamennou a myšlenka hlavou potáhne přes Vídeň k Brixenu a odtud k Římu...

Sochař Hnátek

Lační a žizní posud.

„Lid nás, abych tak řekl, lační a žizní po knihách, ve kterých by našel duchovní nasycení a občerstvení; a přece mu ztravného pokrmu a nápoje, kterým bychom ho v národnosti své vychovávali, připravovali nechtíme aneb neumíme. Kofení samo nesytí, ani sílice žizně nehasí, i nač medle jest nám hojnost spisův obsahem a formou tak vysoce se vzrušejících, že málčko v národu je důmyslem stihnouti může, pokavad ještě pro potřeby obecné života našeho pečováno není. Chlouba ta, že máme ty neb ony vzácné subtilnosti v řeči a literatuře své, jest příliš jalová a zpozdíla, pokud nemůžeme tajiti se nedostatkem knih v duchu národním prostě psaných, poučujících a mysl obveselujících.“ — Tak Fr. Palacký v ČCM 1827; zdali pak se co změnilo 1913? Subtilnosti máme, zdá se, pořád nazbyt, také literatury pro žáky středních škol a lycinky; pro dospělé muže a ženy nic nebo skoro nic

Stanislav Letovský.

Ani nevíme, zná-li česká hudební obec toto jméno. Americký časopis Musical America píše o

panu Letovském. „Kariéra amerického skladatele za hranicemi, Stanislav Letovský připojil k jiným svým pracím právě komickou operu. Američan přes své cizí jméno (rozumě — české) je ředitelem opery v Poznani v Německu. Komická opera jeho má 3 akty a název Die Dame am Putztisch dle libreta Waltera Ramsaha. Pan Letovský narodil se z českých rodičů v Omaze, kde studoval piano po čtyři léta pod Joh. Gahmem, který nyní sídlí v New Yorku. Cena jeho talentu byla tak veliká, že byl poslán na studie do Berlína, kde studoval kompozici po celý rok u Hugá Kaumena a pokračoval ve svých studiích piana u Richarda Burmeistera. Seznámil se tam též s Pavlem Juonem, na jehož doporučení byla jeho skladba uvedena u proslavené berlínské firmy Schlesingerovy krátce po tom, když byl povolán do Kielu, kde ve věku 17 let řídil Stadt-Theater. Ve své práci dostal doporučení Marcella Crofta z mnichovské opery. Později byl povolán do Poznaně, kde po 2 léta vzbuzoval širokou pozornost. Uveřejnil sonatu pro piano, dílo velkých rozměrů, které bylo pochváleno Leopoldem Godowským; 4 ballady, variace na originální thema, a 5 kusu pro piano, také mnoho zpěvů a má v rukopise velká díla různých forem, která jevi rozhodnou původností a znamenitou techniku. Pravi se o něm, že jest pianistou vřetečných schopností.“

—==—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

„Dězy krásně umí louskat ořechy,“ dodal Nat, jenž při všem rád mívál svoji malou přítelkyni.

„Andula louská znamenitě bukvice,“ řekl Tomek.

„No, tož si jen honem běžte pro svoje galánky,“ posmíval se Jakub nevinně zálibě, kterou děti pro sebe měli.

„Nač říkáš mé sestřičce galánka,“ to je hloupé, Jakube,“ křičel Demík uražen. Ale Jakub se jenom ještě více smál.

„Nu, však je Natova, cí není, starý škřípale?“

„Je, dovoli-li Jeník. Nemohu za to, že ji mám rád, je ke mně vždy tak přívětivá,“ odvětil Nat vážně a jaksi bážlivě, neboť Jakubův posměch ho zarazil.

„Andula je moje milá, to vám řeknu všem otevřeně, — a za nějaký rok se také vezme; tož, ať mi nikdo z vás neleze do zeli,“ prohlásil Tomek. On a Andula se už spolu pro dětském způsobu smluvili: bydlet budou ve staré vrbě, jidlo si tam budou tahat v košíku a vůbec provedou různé rozkoše, ale stejně nemožné věci.

Jeník byl ohromen Bankovým rozhodnutím a nechal se od něho vzít pod paži, načeršl si spolu pro slečny.

Andula a Dézy šly ještě s paní Jozenou malé prádelko pro novorozené jakýchsi chudých lidí v sousedstvu.

„Prosím, paní Běrová, mohla byste nám půjčit děvčata na chvíli? My na ně dáme pozor,“ řekl Tomek, a zamžoural očima, což značilo jablko a luskl prsty, aby naznačil blyk-vici. Potom zaklepal zuby o zuby — že oře-chy louskat, a mladé dámy už věděly dost. — Počaly rychle skládat náprstky a práce, dříve nežli se paní rozhodla, nemá-li se obávat nějakých Tomkových hloupostí. Ale Jeník se dal do velkého řečnění, a tu teta svolila, a hoši se vraceli se svou kořistí.

„Ty — s Kubou nemluv,“ šeptal Tomek Andule, když spolu šli pro vidličku na obracení jablek.

„Proč?“

„On se mi posmívá, a tak já nechci, abys s ním kamarádila.“

„Eh, co, právě s ním budu mít, abys věděla,“ odsekla, neboť cítila, že Tomek si začíná nad ní osvojovat jakousi nadvládu a to jí dohrálo.

„Tak já tě nechci za galánku.“

„Atsi!“

„Ale, Andulko, já vždycky myslil, že mne máš ráda?“ pravil Tomek vyčítavě.

„Děláš-li si něco z toho, že se ti Kuba posmívá, tak se ke mně ani nehlas.“

„No, tak si vezmi zpět svůj prstýnek, na — já už ho nebudu nosit!“ a Tomek stáhl si s prstu žiněný kroužek, jež nosil jako odznak Anduliny přízně.

„Počkej, teď ho dám Edovi,“ prohlásila. Eda totiž tajně miloval „paní Vseteckovou“, dělal jí skřinky, vyrovnával spendlíky a shráňoval civky pro její domácnost.

Tomek zahrmoval!

To se mu zdálo nejvhodnějším projevem v tomto okamžiku. Obrátil se na opatku a všecek rozkohoutěný hned od Anduly utekl. Ta s vidličkou za ním — ale už v ní všecko vřelo. I rozhodla se, že ho potrestá za to, že ji takhle utekl, když přece každý viděl, že šli pro vidličku spolu. Ted jen, jak vzbudit jeho žárlivost?

Krb byl očištěn, a růžová panenská jablčička nakladena kol ohně. Dan louskal ořecy, všichni byli veselí, smáli se a dováděli. Necht si déšť bít v okna, a vitr skučí okolo domu ..

„Proč je Vilík jako tenhle prázdný oře-ch?“ zeptal se Emil, který měl někdy prapodivné hádanky.

„Protože mu rozum utek,“ řekl hned Eda uštěpačně.

„Tohle není hezké, hoši, dělat si úsměšky z Vilíka, však víte, že vám neumí oplatit stejnou mincí. Je to od vás sprosté,“ křičel Dan a uhodil při tom s takovým hněvem na ořech, že z něho zůstala kaše.

„Ke které čeledi hmyzu patří Nat?“ zeptal se Fanouš, méně předmět hovoru, neboť viděl, že Dan se hněvá a Emil se stydí.

„Ke cvrčkům,“ uhádl Jakoubek.

„Proč je Dézy jako včelka?“ zavojal Nat.

„Proto, že je královna v našem úlu,“ povídal Dan.

„Ne.“

„Tož proto, že je hezká.“

„Co pak jsou včely hezké?“

„Nu, tedy se podáme.“

„Protože dělá sladké věci, vždycky pracuje a má ráda květiny,“ prohlásil Nat. Malá dáma se rozčervenala nad chlapeckými poklonami.

„A proč je Andula jako sršeň?“ zeptal se náhle Tomek, a hned také otázku zodpověděl: „protože nedělá sladkých věcí, bručí pro každou maličkost a pichá jak zběsilá!“

„Koukejte, Tomek se čertí, to jsem rád,“ křičel Eda.

Andula přikývla a povídala:

„Které věci ve sklenníku podobá se Tomek, co myslíte?“

„Pepřovce,“ uhádl Eda a podával devčeti jádérko s takovým úsměvem, že se zdálo, že Tomek už už na něho skočí. Hoch vyhlížel jako horkem nadmutý kaštan, když chce prasknout. Fanouš, který zpozoroval, že místo vtipu zavládla mezi hochy opět zlá krev, vmlsíl co se opět do rozmluvy:

„Počkejte, uděláme si zákonem pro dnešní večer, že první osoba, která sem vejde, musí nám vykládat povídku! Nezáleží na tom, kdo vstoupí, — vypravovat musí a musí. — Počkejte, uvidíme, koho to nejdříve stihne!“

Ostatní souhlasili. Nečekali dlouho. Na schodech se ozval těžký, loudavý krok, a vešel zahradník Silas, nesa velikou náruč dříví. Ihned přivítán veselým „hurá!“. Zastavil se s udiveným úsměvem v bodré tváři, neboť nevěděl, co se stalo.

(Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
■ neb poštovým. ■

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK
společnost s ruč. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cvrtil Dušek. — Tiskem F. Beaulorise v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

STARÁ PÍSEŇ.

Vy do pluhů jste těžkých zapráhli se
a kamenitý lán jste orali,
a orali jste skály tvrdé, lysé,
že mnozí z vás v té orbě padali,
že mnohý junák leží mrtvým trupem,
strnulým zrakem zírá do dáli,
jak havrani sem spějí za svým lupem.

Vy orali jste pole, jež vám vzata,
kde hospodářem praotec váš byl,
kde každá hrouda vzpomínkou vám svatá,
s níž předků čin jí navždy zasnoubil —
a při té orbě vaše krev se lila,
v zem kanula, prach posvátný kde zbyl
a dávné slávy přemnohá kost bílá.

Vy v snaze spravedlivé, v touze čisté,
jho těžké na šíj jste si vložili,
dne tíž i horko klidně snášeli jste
a neoddechli jste ni na chvíli —
a když jste mnil, u konce žeť svízel,
tu ďábel objevil se zlotřilý,
by plody vašich namáhání sklizel.

Vzal na se Spravedlnost! pěknou masku
škleb pekelný ve vážnou složil tvář —
kde vy jste životy své dali v sázku,
on spár svůj klade, duši otrokář,
a svatě Pravdy drze dovolává
se před vámi a světem mistr lhář
a v prsa bije se, žeť strážcem práva...

Tak bylo vždy a dlouho ještě bude,
však pevně věřím, že ne na věky.
Vždy plody spravedlivých byly chudé,
cíl jejich tužeb vždy byl daleký —
vždy rudý ďábel stoupal v jejich lichu,
vždy žiznivě je srážel od řeky
a za ně pil a klidil v pekla smíchu.

Však přece vždycky dobra zápasníci,
byť o píd pohnuli svým balvanem,

i ač jich hynul tisíc po tisíci,
duch často zoufal v těle ztýraném —
přec vždycky dále valili svou horu
v té pevně víře: Však my dostanem
jí s cesty, dojdem cíle volných tvorů...!

A tak i vy. Smích ďáblů sic vás bolí,
však dobře slyšte, že v něm zní i strach.
Vi nepřítel, že zem se pod nim drolí,
zří balvan obrovský ten starý vrah,
zří, jak se vaší silou na něj blíží
a ví, že rozdrťí jej v bidný prach,
až v soudu den jej zalehne svou tíží...!

—o—

EßERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠSTVO JEŽIŠOVO.

(Pokračování.)

Právě v klasickém vyučování projevuje se také slabost jesuitské soustavy: jednostranný formalismus. Již jejich předchůdci, humanističtí učitelé, pochybili namnoze tím, že přečenovali klasickou formu a přáli si věrně ji napodobit; avšak jejich opravdové nadšení pro obsah starověku, pro jeho ideály a životní plnost, kterou upřímně prožívali, udržovalo v rovnováze tuto snahu. Leč jesuitský řád jest prost podezření z jakékoli sympatie; naopak, znamená reakci proti obsahu renesanční vzdělanosti. Tuto reakci bylo možno provést jen tak, že se vypůjčila od této vzdělanosti forma, zbavila se ducha a použila se jí jinak. S tím dalo se dobře sloučit jmeně porozumění pro formu a často virtuosní její ovládnutí. Ignacius sám označil přesně tento poměr svým vojenským, do cynismu zabíhajícím způsobem, když prohlásil: Že Jesuiti mají se chovati k cítění klasického starověku tak, jako odcházející Židé k zlatým nádobám egyptským — t. j. pod rouškou přátelství si je vypůjčít a s nimi zmizet. Není nic přesnějšího a nic, co by časem bylo jednodušší než tato jesuitská latina! Jest to kabát, střevýna na každé tělo.

Tato nedůvěra ke každému obsahu, jehož není možno použít k buzení pobožnosti, vedla především k mrzačení klasických autorů za účely vyučovacích. S Ignaciem vchází do škol ona v základě neustá pruderie.

kteřé středověk neznal, nemluvě ani o renesanci, která však odtud, jak se zdá, zachvátila celý katolicismus. Vezměte jen vyčištěného Horáce a užasnete, co vše bylo Jesuity odstraněno jako zavadné. Terencijs, jenž do té doby byl i ve školách jeptíšek učitelem antické konveršace, byl Ignaciem nadobro odsouzen a zatracen; avšak brzy se mohli chlubit, že i jeho vyčistili, až se stal naprosto neškodným. Tutěž opatrnost, ba větší, poněvadž jest obava před bezprostředním vlivem, předpisuje studijní řád pro četbu moderních klasiků. Jestliže se dnes i Vilmarovy dějiny literatury od té doby, co se staly knihu-kupecky volnými, katolicky přistihují — nezduřili lidé tomu říkají: falšují — tedy jest to jen důsledné. Kacířské autory Ignacius chtěl ze svých škol odstranit úplně, až do učebnic matematiky; neboť vážnost, kterou chováme ke knize, přenáší prý se snadno také na jejího autora. I v dnešním studijním jesuitském řáde platí předpis, že se má hleděti k tomu, aby žáci neoblíbili si filosofů, kteří by mohli být nebezpečni církevnímu učení — a to jsou všichni mimo stoupence Tomáše Aquinského. „Je-li nutno uvěsti z nich něco dobrého, nechť se zmínka ta stane bez pochvaly a nechť se ukáže, pokud možno, že jest to vzato odjinud.“ — Mohli bychom býti zvědaví, jak se Kant odhalil jako plagiátor, kdybychom nemuseli předpokládati, že se nepovažuje za hodna zmínky.

Úzkostlivá péče o spásu duše a čistotu mravů jesuitských chovanců vypěstila v jesuitské škole onu nedůvěru, jež byla i v řadě samém organizována jako kázeňský prostředek. Kde se na př. v internátech epidemicky rozšířily tajné neřesti jako v Dillingen,*) nejslavnějším ústavě německém, tam snažili se odstranit zlo vzájemným sdílstvím a udavačstvím. Studijní řád se alespoň snaží, uvěsti vzájemný dozor a udavačství žáků ve formu jakési samosprávy. Vůbec počítá neobyčejně chytré se sdrůzovacím pudem mládeže, který tak rád se dává zakázanými cestami, a podporuje na všech stupních gymnasijských „žákovské akademie“ — byla to doba, kdy žádné italské městečko nemohlo být bez literární akademie —; brzy ovšem přešly úplně v „mariánské kongregace“, jejichž prostřednictvím organizována zbožná vlastní činnost žáků.

Paedagogický vliv učitelův má býti zcela osobní. Učitel má vůči žáků představovat onen jesuitský ideál laskavé nevážlivosti bez všech osobních zájmů, který musí se přece jevit jen jako zaujatost. Předpis učitelův nařizuje, aby k jednomu se nechoval důvěrněji než k druhému; mimo dobu vyučovací má s žáky mluvit jen stručně, jen o vážných věcech a jen veřejně před dvěma nebo na chodbě. Nedůvěra, strach z pomluvy, cit slušnosti, ale především snaha po vyloučení individuality působí v těchto předpisech společně. Na štěstí sblížuje učitelská čin-

*) V tomto bavorském městě založeno bylo r. 1504 Collegium Hieronymi, jež r. 1554 bylo povýšeno na universitu. V době od 1564—1773, kdy ji měl v rukou Jesuiti, byla tato universita hlavním sídlem protiprotestantské polemiky. R. 1804 byla universita zrušena. Pozn. překl.

nost, provozovaná s láskou. žáky a učitele osobně tak velice, že praxe zde většinou přece byla lepší než zásada.

Bylo doznáno, že u žáků silně se počítalo se ctíždostí a okázalostí; vždyť ctíždost byla, jak i obdivovatelé řádu připouštěli, jediná vášeň, kterou řád nemohl nebo nechťel u svých členův potlačiti. Pracovalo se těmito prostředky více, než schvalují naši paedagogové a než by strpěla naše mládež, zaujatá proti všemu „špalhství“; ale od 16. do 18. století hovělo se tím jen určitému rysu doby, která nade vše kladla osobní výtečnost a vkusné, bezpečné vystupování. K dosažení této bezpečnosti a zároveň jako působivému okázování před veřejností sloužila latinská školní komedie, která teprve v jesuitských ústavech byla plně vybudována neb alespoň jí bylo zcela pravidelně užíváno. Byla také náhradou za svody, jež by z venčí byly mohly se pokoušet o žáky; neboť bylo zakázáno navštěvovat jakákoliv divadla stejně jako popravu — pro lid ještě na dlouho nejzajímavější divadlo — ovšem vyjímaje popravu kacířů. V r. 1832 přece uznáno vhodným škrtnouti tato slova, „protože v mnohých krajích vzbuzyjí pohoršení“. Jesuitská škola chce mít své chovance jen pro sebe, dle možnosti má se vyvarovat cizích vlivů. V tomto promyšleném mechanismu jest každá podrobnost vyučování uspořádána s jemným technickým porozuměním, náležitou měrou se přihlíží k rozdělení i využití času, k významu odpočinku a tělesného cvičení, který poznal a jehož obratné použil již velký psycholog Ignacius; práva učitelů a dozor na ně s vyloučením všech kolegiálních usnesení — vše je chytrácky monarchisticky upraveno.

Cile, jež si vytkla tato paedagogika, dosáhla ve většině případů; a rozhodně projevuje se v této soustavě ucelenost a chytrost, jako v málo-kteřé jiné. Avšak formalismus tohoto vzdělání obrátil se konečně přímo proti těm, kteří ho užívali, když vychladl zárm náboženského nadšení, který jako vlastní obsah dovedl v duších svých chovanců rozdmýchati. Jesuité si sami odchovali racionalisty, kteří byli určeni, aby je svrhli — a tito nepociťovali ani nevděku ani odporu proti škole, jež je vychovala, třeba se stavěli proti církvi sebe nepřátelštěji. Hluboce zakoreněná nenávisť k metodě jesuitské školy uplatnila se vlastně až tehdy, když řád po svém obrození v 19. století také zde vrátil se do starých kolejí v úmyslu protestovat proti nové době. Proto jí projevili nejvymulvenější právé mužové, kteří jako Gioberti, hlava italského novovellismu, viděli v katolicismu, spojeném s antickými ideály a národnostním uvědoměním nejvyšší a jedině stálý kulturní princip; neboť tato výchova stírá osobnosti, místo aby je povznášela. Jak bychom mohli rozumět starým, bez jiskry moderní myšlenky, jež oživuje i staré, poněvadž žáci vznikla z antické kultury? Kdo činí ze slohu, odděleného od idejí, zaměstnání, seslabuje a kazí jazyk i myšlení. Tak zni jejich dávody.

Základy vychovatelského umění jesuitské škole zůstaly; v látce vyučovací snad se řídí s osvědčenou chytrostí dle požadavků doby. Zú-

stala tradice, bezpečný cvik. A to vždy znamená něco v době, která se stupňovanou čílostí, ale také v nejistém tápání jedná o všech otázkách výchovy, v níž zápasí o palmu vítězství stále nově, měnící se systémy. Pevnost organisace může časem nahradití nedostatek živé, ku předu se ženoucí síly. A jednu věc jest nutno si ujasniti: Ješuitský rád bude se domáhati také budoucně všude, kam přijde, jakmile se jen trochu bezpečně usadí, účastí při vyšším vzdělávání jako pole působnosti jemu náležejícího. Boj o školu stane se teprve jeho zásluhou střediskem bojů církevně-politických — a proto ho potřebují jeho přátelé, kteří by dobře dovedli postrádati ostatní jeho pomoci.

(Pokračování.)

— o —

JAN KLECANDA:

AJDA

(Pokračování.)

„Vidíš,“ pokračovala Ajda, „tak si někdy myslívám, když vidím na rybnice ty bílé lilie nebo co to je; z bahna vyrostly a přece tak krásně a čistě.“

Mladší při tom porovnání s obdivem pohlédla na Ajdu, ale té bylo již příliš mnoho těch vážných slov a rozpustile se rozesmála.

„To je skromnost, vid'? Já a lilie!“ A jako by se styděla, doložila: „To jsem dnes nějak poeticky roznimraná.“

Znovu stiskla jí Božena ruku a zašeptala: „Odpusť, Adélko!“

„Co? Co mám odpustiti?“ ptala se udiveně.

„Já . . . já jsem ti krivdila. Viš, ty tak někdy víc žertuješ . . . tak . . .“

„Přihrouble,“ pomáhala jí Ajda.

„No, ne zrovna . . . a tak . . . viš, já jsem hloupá a nevím, jak to říci, abych tě neurazila.“

„Neurazíš. Víím, že dobře smýšlíš a za hloupost nikdo nemůže, ač za ni bývají lidé nejvíc trestáni. Ale pardon! Vidíš, to jsem já! Napadne-li mne vtíp, nedovedu ho smlčeti. Nežlob se a povídej! Neurazíš mne . . .“

„Někdy je mi tvé chování tuze neženské a někdy jsem si myslela, že jen tak na oko na mužské hartusíš a že jsi záletná. Ale nehoršíš se na mne?“

„Kdo by se horšil? Vždyť já to sama cítím. Viš, to dělají ty mé zatra . . . oči. A nic při tom nemyslím. A ty hrubě řečí a ta nežen-skost? To, má milá, to je kletba emancipace, ale vina je na straně mužů.“

„Mužů?“ divila se Božena.

„Ano! Kdyby v nás šéfové viděli jen dobré pracovnice a dle toho s námi jednali, kdy-

by od nás nežádali, abychom za tu bídnou mzdu k své práci přidávaly ještě svou počestnost; kdyby naši soudruhové v kancelářích a takovi dědkové, jako nás prokurista s námi slušně zacházeli, jako zachází slušný muž s mladším kolegou, zachovaly bychom si všechny svou nezávnost a ženskost. Ale když jedni s námi jednají hrubě, poněvadž v nás vidí laciné nebo méně cenné konkurentky a když od druhých slyšíš pořád dvojsmyslné řeči a oplzlé vtípy, musíš v tom ovzduší také zhrubnouti, poněvadž v tom hrubství bývá naše jediná zbraň. A když pořád vidíš takové chtivosti se třesoucí ruce, jež se po tobě vztahují, a oči, jež jakoby tě ohmatávaly, musíš na konec ztratiti stud, nebo aspoň to, čemu naše maminky říkaly panenská stydlivost.“

„To je hrozné, co tu povídáš,“ vzdychla mladší.

„Nu, nemusí to být tak hrozné . . . Ovšem hrozné je, když děvče se nedovede bránit, nebo když konečně je omrzí být pořád na stráži. A viš, po většině nestojíme za nic, ale některá dovede si tak důstojně věstí, že se na ni nikdo neodváží. Já nejsem tak šťastná,“ upřímně dodala Ajda, „na mne si každý troufá, ale jen jednou.“

„Náš pan šéf také?“ nesměle ptala se Božena.

„Což jsem tak ošklivá?“ vypjala se Ajda koketně. „Také jsem přišla na řadu. Čekala jsem to. Byla jsem varována. Sebrala jsem všecku svou ženskou důstojnost a řekla jsem: Vašnosti, já si vás vážím jako svého šefa a prosím, aby ten krásný poměr zůstal neporušen . . . nebo tak nějak . . .“

„A co on?“

„Trochu se lekl. Zaimponovalo mu to. Viš, já tak, jak jsem to viděla na divadle. Moc hloupě jsem asi při tom vypadala, neboť se pak rozřehtal jako mladý kůň, a byl ještě drzejší . . .“

„A ty?“

„A já? No, praštila jsem ho přes ruku, div jsem mu ji neurazila. Od té doby mám pokoj, ale přidat mi nechce a víím, že co nevidět poletím . . . Už bych byla letěla, ale bál se, že bych se mu mstila u milostivé . . .“

„Ty ji znáš? Je hezká?“

„Ošklivá není, ale rampouch, učiněný rampouch . . . Ale posud jsi mi neřekla, jak to dnes skončilo.“

„Inu tak, že právě milostivá mne zachránila. Pořád telefonovala z bytu, aby šéf šel na chvílku domů . . .“

„Děvče, to je zlé, když tě musí někdo zachránit!“ povážlivě zavrtěla hlavou Ajda. „Viš, co tě ještě čeká? Jednoho dne řekne pan šéf: Slečno, vezměte si klobouček a deštník! Dojdete tam a tam a vracet se už nemůžete. Přijďte ke mně pro dopis! — To znamená, že za půl hodiny půjdeš z jeho pokoje, aby tě nikdo neviděl, druhým vhodem, a že budeš rozpálená, pomuchlaná, snad uplakaná . . . A za to můžeš jít domů dřív, než my ostatní a můžeš poplakat si nad tím, že's byla kdysi počestným děvčetem . . .“

Božena, hrůzou a ošklivosti jata, zastřela si oběma rukama tváře.

„Adélo, zavolá-li mne tam, nepůjdu,“ vyjekla ustrašeně.

„Dětinó! To bys byla malá hrdinka! Půjdeš a budeš se bránit. Našinec nesmí se dát, sic by musil utíkat před nebezpečím z místa na místo. A zde u nás je to poměrně ještě dosti dobré, poněvadž kromě prokuristy jiného muže skoro neuvídíme.“

„Ty nemáš mužské ráda, viď?“ otázala se náhle naivně mladší družka.

Ajda propukla v hlučný smích, takže Božena, myslíc, že řekla něco hodně hloupého, rozpaky se začervenalá.

„Ty's opravdu ještě holčička,“ navazovala Ajda, berouc ji konejšivě za ruku. „Kdo by je neměl rád? Jsem přece ženská, a ta, kdyby byla sebe silnější, časem přece cítí potřebu opřít se o někoho, kdo je ještě silnější. Viš, já to ani nedovedu tak povědět, jak to cítím, ale zdá se mi, že dobrý muž je přece jen dokonalejší tvor, než my. Ovšem, tihle, co jsou kolem nás, to nejsou muži, to jsou „mužský“. Hrubí, nevzdělání, chtíví . . . Jen využítkovati naši slabosti, našeho podřízeného postavení. — Nepovolíš-li, budu na tebe donášet a nasazovat tak dlouho, až tě o ten kus chleba připravím! — To oni dovedou. A povolíš-li, zaplatí tě, ale ne ze svých peněz, z pánových. Pochťivci! — Ale zde se, myslím, rozejdeme? Budeš mít dnes špatnou noc, viď? Svěť se, holka, mamince! Svěť se! Buď ráda, že máš někoho, komu se můžeš vyplakat na prsou, jak se říká v románech. Co bych za to dala!“ vzdychla smutně, ale hned jakoby se zastyděla za svou slabost, máchlá rukou a rozešla se.

„To se divíš, co? Rozpustilá, veselá Ajda? Když se večer vracím do toho svého kumbálku, vzdychky to na mne padá. Ještě štěstí, že jsou na světě knihy! Čteš také ráda? Ale ovšem, zapoměla jsem, že jsi učitelské dítě. A já, Bóžo, já ti ráda čtu a nejen romány, kde

se milují . . . všecko! Já se dám k těm socialistům.“

Mladší tak udiveně vyvalila oči, že se jí Ajda rozesmála.

„Ty ses toho nějak lekla! A vidíš, jestli někdo jednou ty poměry napraví, jsou to oni. Ale to ti musím povídat až jindy. Dnes už jsme se beztak zdržely.“

„Tak dobrou noc, Adélko!“ loučila se Božena něžně, citic teď zase ona potřebu k někomu se přitulit. Ajda to vycítila.

„Dala mi pus, macku! Tak . . . Vidí, my dvě se budeme mít rády.“

„Ado, nechtěla bys bydlet s námi? Bylo by ti veseleji . . . Řekla bych to hned dnes mamince.“

Ajda se zalekla . . . o svou svobodu, ale hned zase se rozmyslela.

„Ne, neříkej ještě nic! Třeba bychom se, tvá maminka a já, trvale nesnesly. Ale viš co? Pozví mne k vám na neděli! Pak uvidíme, řekne-li tvá paní matka: Tohle famfárum se mi nelíbí. S tou nic neměj.“

„Neřekne, protože je dobrá.“

„Eh, dobří lidé mívají také špatné oči. Vždyť to nespěchá. Do neděle času dost. Tak dobrou noc! Spi dobře a neodkopávej se!“ —

„Dobrou noc. ty! Rozpustlo!“

. . .

Ráno, jakoby si byly řekly, sešly se obě dívky na téměř místě, kde se večer rozešly. Ajda byla svěží, plná ohně, pravý díblík, Božena bledá, jaksi unýlá.

„Však jsem si myslela, že budeš mít nepokojnou noc. Byla's včera celá vyděšená. A což paní matka?“

„Nechtěla jsem jí znepokojovati, ale pak, když pořád na mne dorážela, zda mne něco nepotkalo, musila jsem s pravdou ven . . .“

„A . . .?“

„Jak jsem tušila. Nejprve byl výslech, kterým se zjistilo, zda jsem já sama nezavdala podnět,“ se smíchem vypravovala dívka, povzbuzena již pouhou přítomností Ajdy. „Nu, to mne ovšem nestálo mnoho práce. Ale pak se maminka tolik rozčílila, že mne dnes již chtěla nechat doma a jít k panu šéfovi za mne.“

„Dát výpověď? Škoda, že nešla! Prála bych mu. aby mu někdo jednou pořádně zahrál . . .“

„Ah, to neznáš mou maminku! Ta ubohá je taková zakřiknutá duše. Trochu by si poplakala nad mým a opuštěné vdovy osudem a na konec by ho ještě odprosila. Na štěstí byla

u nás jakási sousedka, zkušená paní, a ta to mamince rozmluvila."

"Neřekla, že si sluzebné děvče musí dát něco libiti?" zlostně ptala se Ajda.

"Ne, to ne! Mluvila zcela moudře. Právě tak, jako včera ty..."

"Ah? No, děkuji. A co dál?"

"Však jsem to řekla a mluvila jsem o tobě. I o tom, že bys mohla bydlet u nás."

"To mohlo trochu počkat. A co tedy?"

Ajda, pohlédnuvši na mladší družku, ihned postřehla její rozpaky.

"No, lhát neumíš, tak jen s tím honem ven. Nemáte místa, dělalo by to obtíže, kdož ví, jak by to bylo..." knourala Ajda, napodobujíc mluvu staré osoby tak věrně, že i Božena propukla v smích.

"Ne, mylíš se velice. Maminka se už na tebe těší. Mám tě hned dnes k nám přivésti... Tuze ji to dojalo, když jsem o tobě povídala."

"A proč tedy byla's v rozpacích? Já ti to povím, Božko. Když maminka o mně slyšela, zvolala: Co tě to napadá, takovou... Jakou? No, to ty mi nepovíš. Teprve, když's na mou obranu vypravovala dále, smyla jsi špatné mínění, které o mně měla tvá matka od dřívějšíka od tebe...! Je to tak?"

"Adélo, ty's... Ale nehněváš se na mne?"

"To už jest přece včera odbyto..." zasmála se Ajda. "Je to tak můj osud, že mne na první pohled... a třeba také na desátý ještě... každý krivě posuzuje. To máš jako s nebroušeným diamantem... A na čem jste tedy přestaly?"

"Ta paní sousedka mi radila zrovna jako ty. Třeba pěsti do nosu, kdyby mi pan šéf zas nedal pokoj."

"Hm, vida! Nějaká resolutní dáma ta paní sousedka. Hned pěsti do nosu!" opakovala Ajda v upřímném obdivu.

"Ještě vic, než já... Už se těším ji poznati..."

"A má maminka se těší na tebe. Věř mi, budeš ji mít ráda, jako vlastní!"

"Ale, dítě, považ!" namítala Ajda starostlivě. "Já platím tři zlatky měsíčně. Mám ovšem jen takovou komurku s okénkem do světlíku."

"Ale, že o tom mluvíš? Snad ne. Myslíš, že mamince jde o zisk? O platu nebylo ani řeči."

"Ale bude. Musí být," přerušila ji družka. "Snad ne. Myslíš, že bych to přijala zdarma? Nic, od nikoho na světě. Ani od nejlepší přítelkyně," dodala, zmiřujíc svůj hlas. "Hrdá bida, vid', ale je to tak dobře. Člověk je svým,

ačkoliv je to časem veliký „frájkumšt" vystačiti s dvaceti zlatými měsíčně. Víš, jak se to dělá? Snídá se za dva bandur nebo chleba, obědvá se za dva chleba a za šest bůček... už ho, neřádi, někde ani nechtějí řezat za šest. To se divíš, vid', že se někdy štourám po obědě v zubech a nařikám, že jsem se nějak přejedla, když Málka vybírá krejcaru na svačinu. Svačinu já škrtila ve svém rozpočtu," řekla se strojenou vážností.

"Ale proč tak na sobě šetříš? Vždyť jiné také nemají více?"

"Jiné... jiné! Já jsem také zas jiná! Jiné jsou u rodičů a mají to, co si vydělají, na páradu nebo na mlsky. Proto mohou sloužití lacině, stlačují mzdu ostatním a to je sociální zlo. Nebo mají milence, kteří jim občas dají najíst, nebo to je ještě horší a to je sociální bida. To se musí napravit! No, počkej, o tom ti budu ještě přednáseti... Prozatím končím," dodala se smíchem, vcházejíc do domu.

Bylo již k večeru, když do pracovního sálu vešel pan šéf, muž ještě mladý, plný života, s náramně vysokým čelem, vroubeným temnými vlasy, s ostrým, trochu zahnutým nosem, s bystrými očima, jež bodaly i skrz zlatý skřípec.

Orlím zrakem přeletěl místnost a jistě hned viděl, kde se co děje. Neušlo mu, že jedna kontoiristka přibouchla zásuvku, v níž nepochybně měla podložený román, že druhá rukou obratně shodila se stolu do klína v tu dobu zakázané jídlo, a třetí ze chvatné obrátila list „Hlavní knihy", za nímž byl by asi našel milostné psaníčko. Usmál se shovívavě. — Dnes nechtělo se mu „pouštětí hrůzu". Byl v dobré náladě. Však bylo všesko na oko ve vzorném pořádku. Tři stroje klepaly, lenotka, aby bylo slyšeti její horlivost, čtla si diktát polohlasem, registrátorka odříkávala si čísla zakládaných kusů, třetí s velikým úsilím, hrbajíc rtoma, jakoby něco přežvykovala, počítala řadu cifer, jež jí na zdárňůh padla do oka.

"Slečno Dyngrová," ozval se šéf, aby přece něco vytkl. "Nemlaťte tak do stroje! Stojí to peníze. Podívejte se, jak slečna Svobodová lehce píše."

"Prosím, pane šéfi!" řekla Ajda, vyskočila a běžela se podívat na Boženu, jakoby to ze svého místa neviděla. "Hm, opravdu," zamručela uznale a vrátila se k svému stolku.

"Vy, vy!" zahrozil jí pan šéf s vynuceným úsměvem, ač hněvem trochu zrudl.

A zase bylo slyšet jenom klepání strýji
a sůstění papíru ...

„Slečno—ó ... slečno ... slečno Svoboda-
vová,“ vyjel pan šéf, jakoby si byl nemohl
vzpomenouti na jméno. Božena vyskočila od
svého stolku.

(Pokračování.)

FELIX VONDRUŠKA:

DOKONÁNO.

Dnes ke mně vnikla nenadálá zpráva.
Prý cizí bude zvat Tě ženou svoji ...
V mé myslí neklid, výtčky se rojí,
a srdce zmirá jako v ledu tráva.

Však po chvíli zas ustrašeně bije.
Až cizí bude hladit Tvoje vlasy,
za ruku brát a patřit na Tvé rasy,
jichž clona hedvábná svít zraků skrýje, —

až jeho lačná náruč bude Tebe svírat ...
Má, blédá Rino, stane se tak? Stane?
Ač z očí Tvých jak démant slza skane,
Ty zoufalstvím a strachem budeš zmirat,

přec jeho seschlé rty Tvé růže budou libat,
a jitrní dar až na svém stolku najdeš,
vid', moje Rino, vid', že k oknu najdeš,
a přes pole se v dálku budeš dívat ...

Nuž, nelze čekat na vzkršení lásky,
té utulané a přec v duši hrnci,
jak zvony z večera, když ve kraj tmíci
se náhle rozezněji a jich teskné zkazky
přes pole letí ...

U Tvých oken zmlknou.

—o—

DROBNOSTI.

Jan Neruda

v nových dopisech. Prof. dr. Albert Pražák přednášel
v Roudnici o Nerudovi v prosinci 1912. Chtěl se za-
vědět městu, v němž přednášel a proto připomenul
okolnost, že Roudnice věnovala básníkovi 600 zl., ja-
ko čestný dar za Kosmické písně. Udělal by
takovou zmínku každý řečník, neboť dar ten sloužil
Podřipánům ke cti. Tím více, když dr. Pražák z Neru-
dovy korespondence poznal, jak dar Nerudu těšil a
přišel mu vhod. Úroveň mladostnosti není v Roudnici
veliká, když Podřipán za omezen pasus řečníka napadl,
když mu upřel kvalifikaci, znalost Nerudy a tak tak
že nevyšloviil podezření, že ukradl zlaté hodinky. Prof.
Pražák na př. na některých cizích látkách a motivech
ukazoval, jak Neruda byl silný a jak tyto popudy cizí
přijímal a zpracovával tvořivou silou, že z jeho dílny
vycházely jako osobitý nerudovský čin. Z toho Podří-
pán vyvodil, že dr. Pražák dělal z Nerudy kompilato-
ra a plagiátora. Nic lepšího ani horšího nemůže se od
širovné mladočeského novináře čekat.

A přece musíme být vědci i té surovosti. Protože
mladočeský list napadl dra Pražáka jako muže víry
nehodného a věci neznalého, jenž kromě toho mluví
s protigrégróvskou tendencí, dočkali jsme se
že prof. Pražák odhalil zase kousek záklusu. Pozná-
váme, že Neruda měl ve službách Julia Grégra hohové
peklo. V měsíčníckém Obzoru dr. Pražák píše: „Há-
jím se několika citáty z dopisů Jana Nerudy, psaných
Kazimiru Šemberovi do Vídne a uložených v archivu
Musea království Českého. Počátkem let sedmdesá-
tých bylo podezření, že někdo z Mladočechů dodává
do Montagsrevue zprávy o Staročesích, a mezi jiný-
mi obviňován i Jan Neruda. Věc popíší brzy podrobně,
zde jen podotýkám, že Neruda tu byl obviňován ne-
právem, že o věci psal denně dopisy Šemberovi do
Vídne, že hledal důkazy nevinu a spolehal i na po-
moc Julia Grégra, kdyžž případ i hmotně vyžadoval
posily, Grégr zachoval se k příteli Nerudovi, jenž za-
ložil slávu Národních Listů tak, jak Nerudou v dopise
Šemberovi 23. 11. 1871 naznačeno: „Promluvil jsem o
věci se chefem, — na štěstí přede svědky! Výsledek
ohromil celou redakci, chodí všichni jako zabedení.
„To si nemysli, že bych dal jediného krejcaru; to by
mně tak ještě scházelo, když si někdo o vyvede škan-
dál, abych já pak to měl za něho zaplatit“ — zněla
odpověď. Ipississima verba! Výtčné charakteristicon a
jasná vyhlídka na všechny možné budoucí případy,
co do strany i co do privátního života. Jíž spolu ne-
můžeme tři dný“.

A dále, listy dle všeho z počátku let osmdesátých:
„Jsem strašně mrzut, Myslím také, že se něco děje a
připravuje, co může vyvolat situace ještě nepřijemně-
jší. Od nějaké doby není Juliovi nic vhod, co dělám, a
pozorují při tom patrnou tendenci, aby mně to řekl
vždy před co možná mnohými členy redakce. Drtví to
učinil také někdy, ale jen velmi řídkou výmínkou, ted
je to co denním pravidlem. Já ovšem nemlčím, a takž
možno, chce-li Julius, že se stane můj pobyt u Nár.
Listů až příliš nepřijemným, tím pak ovšem nemož-
ným. Nerozumím tomu všemu a čekám. Arci není po-
chybnosti, že bych byl v rozpacích a to pro trochu
rozházené finanční poměry“. — A jiný list: „V Praze
jsou některé drobné změny. Zaprvé Julius degradová-
val a strhl mně 300 zlatých z gáže. Povážíme-li, že když šla
gáže vzhůru, přidával mně nejvýš měsíčně po desítku,
je ted měsíčně dosti slušně strženo. Že prý musím také
nejakou peněžitou oběť straně přinést — Já! kterého
strana ani za vykonanou práci nikdy slušně nehonoro-
vala! A který chudák nikdy žádných peněz neměl, ne-
má a mítí nebude. Srážka prý se stala, aby se list mohl
udržet. Proto ale má Eyn — jehož zásluhu o list jsou
ovšem neocentelní — pořad zrovna tolik gáže co já.
A hned na to vzal „k vůli úsporám“ Juliek Veverka
do redakce a dává mu 6 zl. denně. Že prý, „až bude
lip“, zas mně přilepší. Ty sliby znám. Ted sedím
hezky v bryndě. Nevim, jak schodek nahradit. —
nahradit jej musím, ale jak? Už sotva že se najím. A
u nás nikde pramen, leda v nejmizemější práci literár-
ní, a v tom genu je zas massa konkurentů a takových,
že člověku je už při myšlence zle“.

Dopisy tyto dokazují, že dr. Pražák řekl pravdu.
Dar podřipský byl Nerudovi vitán, neboť ho potřebo-
val a byl vitán také tím, že Neruda mohl se opírat o
přízeň čtenářstva a to čtenářstva Nár. Listů. Také
tvrdí Nerudovi známí, že prý donutil Grégra k větší
pozornosti vůči Nerudovi, když za nim stojí dnes čte-
nářstvo na Podřipsku a zitra snad v celých Čechách.
„Tento důkaz přízně. — končí dr. Pražák projeve-

ný darem, nebyl inspirován. — Toho také jsem nikdy netvrdil. — právě jeho spontánnost překvapila. Soudný čtenář rozsoudí tedy snadno, kde bylo politické strannictví, zde u mně či u Podřípana. . . . Citovali jsem dnes Nerudovy listy proti Grégovi, učinil jsem tak jen pro důkaz své pravdy. Jsou tu tištěny dnes poprvé. — také malý doklad, že tu postupuji jen objektivně, nevyužívám jejich, ač značí určitou zbraň proti Grégrům, jež byla má po ruce přes šest let. . . ."

Havlíčkův pomník.

Dovolte, abych připojil několik poznámek k návrhu sochaře Hnátky, otřesenému v Besedách Časů 17. ledna. Pan Hnátek mluví pro postavení Havlíčkova pomníku na dolním konci Václavského náměstí. Je pravda, co tvrdí ve svých článku pan Hnátek: na žádném jiném místě nebude mít pomník takového významu. Je to pravda už proto, že na dolním konci Václavského náměstí je nejsilnější frekvence v celé Praze. A právě pro tuto pravdu by bylo komunikační neopatrností postavit pomník v tato místa. Václavské náměstí, myslí pan Hnátek, dva pomníky snese. Pravda je, že Václavskému náměstí a jeho frekvenci pěší, vozové a elektrických drah je už jeden pomník větší obtíž, než se myslelo v počátku, když se ozývaly hlasy po přeložení pomníku sv. Václava na jiné místo. Neboť není pravda, že Václavské náměstí je jedno z nejlepších v celém království, jak myslí pan Hnátek. Václavské náměstí je jen širokou ulicí, kde každých objekt, postavený do cesty rušné frekvenci, může vésti časem až ke katastrofám. Z té příčiny bylo by nevhodno stavět na Václavské náměstí ještě pomník druhý, nota bene na místo, kde se stýkají nejrůznější tepny pražské frekvence. Příkop, Václavské náměstí a Ovocná ulice. A byt' mluvily pro Václavské náměstí sebe krásnější citové důvody, komunikačně by to znamenalo přímo plování proti proudu. Arne Laurin.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

Tu mu Fanouš věc vysvětlil:

„Ale jděte, jděte, já neumím pohádek, co vám to zas jen napadlo!“

Ale marné bránění. Hoší se na starocha sesypali, posadili ho do lenošky, a drželi se ho jako klišfata. A teď prosili a žebronili, až byl dobrosrdečný obr přemožen.

„Víte, já umím jen jednu jedinou povídku a ta je o koni,“ řekl. Velice mu lichořilo, že ho chlapeč nechtl pustit.

„Povídejte, povídejte!“ křičeli. „No dobrá!“ Silas si postavil zidli ke stěně a vstrčil palec do vesty: „Když byla poslední vojna, sloužil jsem u kavalerie, a moc jsme se bili. Můj kůň, Major se jmenoval, inu

nejhodnější zvíře pod sluncem; já ho měl rád jako kamaráda. Nebyl krásný, ale nejlepší a neklidnější. Mohl jsem se naň spolehnout. Když jsme se dostali do prvního ohně, měl jsem s ním příhodu, na kterou nikdy nezapomenou. Povím vám jí. Nebudu vyličovat hrůzy a řež války takovým odzembkům, jako jste vy, ani toho neumím. Mně, vite, vždycky scházejí slova. Ale přiznám se vám, hoší, že mne to střelení tak moc poděsilo, že jsem byl v první chvíli celý pomatený. Teď i my jsme měli vystřelit, byli jsme v první řadě: nu, šli jsme rovnou v před, jako stateční vojáci. Ani jsme se neohlédli, když někdo z nás padl. Dostal jsem kulku do ramene, a byl jsem vyhozen ze sedla; ani nevím, jak se to stalo, ale stalo se. Ležel jsem na zemi se dvěma, třemi raněnými a mrtvými.

Zdvihnu se a ohlízím se po Majorovi, ale tak se mi zdálo, že už brzo umřu. Přece ještě jsem ho šel hledat. Tu na mne říčel z bojiště. Vyhlízel mne, a jako by se divil, že k němu nejdu. I zapískám, a on přiběhl. Vylezl jsem naň a chci se vracet ke stanu, neboť jsem byl slab a nic jsem si netroufal. Žena by mne byla zmohla. Tak prý se děje lidem v první bitvě vždycky.

Ale nastojte! Major, — že zpátky nepůjde! Ne a ne! Byl statečnější nežli já a mířil jenom v před. Slavěl se na zadní nohy, točil mnou do kola, ale zpátky ani krok! Jako by ho byla vůně prachu omámila! Nemohl jsem ho zmocit, a přinutit k ústupu a tak jsem se konečně dal jím zanést zpět do největší válečné vřavy.“

„Sláva Majorovi!“ vykřikl Dan rozčilen a ostatní zapomněli ořechy louskat. —

„Víte, chlapi, tenkrát jsem se ale k smrti stýděl,“ pokračoval Silas. „Dostal jsem vám na nepřátele takovou zlost, a zapomněl jsem i na ránu; jako sršeň vrhl jsem se v před a zrovna do nejlítější seče. Nevím ani kterým směrem jsem se bral, — až náhle se kolem mne všechno stišilo. Bylo po bitvě. Ležel jsem u jakési zdi a ubohý Major vedle mne. Měl jsem zlomenou nohu, v rameně kuli, ale on, chudák, měl roztrhnuté břicho.

„Oh, Siláčku, a co jste si s ním počal?“ zvolala Andula tisknouc se k němu celá rozčilená.

„Doplžil jsem se k němu a chtěl jsem mu aspoň krev zastavit a strhal jsem zdravou rukou, kde jaký kousek plátna se sebe. Ale všechno nadarmo. Bylo všemu konec! Major ležel vedle mne říče bolesti a díval se na mne takovými smutnými a upřímnými očima, že

už jsem toho déle nesnesl. Pomáhal jsem mu, jak jsem jen mohl, ale když slunce vystoupilo, a kůň žíznil a bolestí umučen vyplázl jazyk, hleděl jsem se dovléci k potoku. Leč nedostal jsem se tak daleko. Byl jsem již všecek zničen, a tak jsem koně pouze čepicí ovíval.

A teď poslouchejte, hoši, co vám povím: když uvidíte někoho v neštěstí, vzpomeňte si, že mu máte pomoci, ať je kdokoliv. Nedaleko nás ležel umírající vojn — nepřítel. Kule ho zasáhla zrovna do prsou. Prostřel jsem mu šátek na hlavu, aby ho slunce nepálilo a on mi srdečně děkoval, neboť v takových okamžicích lidé neuvazují, ke které straně který patří, ale prostě si v bídě pomáhají.

Když vojn viděl, jak truchlím pro Majora, podal mi svou polní láhev a obrátiv ke mně smrtelně bledý obličej, povídá: „Vezměte si pro něho tuhle vodu, já už ji nepotřebuji!“

Nabídl jsem mu výměnou trochu kořalky. Posilnil se, a já měl radost, že jsem mu ulehčil. Ku podivu, jak taková maličkost na člověka působí.“

A Silas se odmlčel a rozpomínal se na minulé časy, jak vzpomínávají staří vysloužilci.

„A co Major? Umřel?“ vytrhli jej hoši z přemýšlení.

„Vyhl jsem mu vodu na sprahlý jazyk a viděl jsem vděčnost ubohého koně. Ale na dlouho jsem mu neulehčil. Trpěl tak hrozně; že už jsem toho přihlížení déle nesnesl. Co jsem učinil, učinil jsem z útrpnosti a vím, že mi to odpustil.“

„A co jste udělal?!! zeptal se Emil, an Silas se náhle odmlčel.

I Dězinka se přiblížila a položila starochovi ruku na koleno, neboť jeho obličej nabyl náhle nezvyklého výrazu.

„Zastřelil jsem ho!“

Posluchači šklublo při těchto slovech. Major zdál se jim náhle být ještě větším hrdinou.

„Ano, zastřelil jsem ho a tak jsem ho zbavil strašných bolestí. Nejdříve jsem ho pohladil a pravím „s bohem!“ potom jsem mu položil hlavu výše, podíval jsem se mu do očí namířil u samé hlavy a spustil. Sotva že se bou šklubl, — byl mrtev.

Když jsem ho potom viděl stichlého ležet na zemi, byl jsem rád; a víte, — myslím, že se nemusím za to stydět, — objal jsem ho naposled kolem krku a dal jsem se do pláče, jako malé dítě. Eh, hleďte, nevěděl jsem, že jsem dosud takový blázen,“ a Silas přešel si rukávem zvlhlé oči, vida, že Dězince ukápala slzička na památku věrného Majora.

Na chvíli bylo docela ticho ve světnici, neb hoši cítili, jak dojemná byla Silasova povídka, ale nechtěli plakat jako Dězy.

„Takového věrného koně bych já také bral,“ řekl Dan polohlasně.

„A co se stalo s nepřátelským vojáčkem?“ ptala se Andulka.

„Ještě hned neumřel. Leželi jsme tam celý den a celou noc, až nás někteří moji přátelé našli. Chtěli nejdříve mne odnést, ale věděl jsem, že nemám zmeškáno a že by se pro nepřitele už sotva vrátili a prosil jsem je tedy, aby dříve vzali jeho. Tiskl mi ještě poslední silou ruku a řekl: „Mnohý dik příteli!“ a to byla jeho poslední slova, neboť za hodinu na to umřel v polní nemocnici.

„Byl jste asi rád, že jste k němu byl přítv, že?“ řekl Jenik.

„Nu ano, rád jsem na něho vzpomínával. Ležel jsem potom několik hodin sám na poli, hlavu podeprnu na Majorově krku a díval jsem se na měsíc. Tak rád byl bych svého věrného koně pohřbil, ale nebylo mi možno; a tak jsem si vzal pouze kousek jeho hřívy na památku. Chceš ji vidět, myšičko?“

„O, ano, ukažte, prosím,“ žebronila holčička.

Silas tedy vytáhl z podšívkové kapsy svůj starý „obšíť“ — notes — s několika složenými papíry a z postranní zásuvky vyňal ve hnědém papíře zabalené přádenko bílých žin.

Děti se na ně tiše zadívaly, jak mu leželo na široké, upracované dlani a nikomu se nezdálo směšné, že starý Silas má tak velikou lásku pro svého Majora.

„Tohle byla hezká povídka, Siláčku, ačkoliv jsem při ní musela plakat,“ lichořilo se k němu děvčátko, a ochotně pomáhalo skládat drahou památku zase do papíru.

I hoši, citíce, že v povídce jsou vlastně dva hrdinové, dávali na jevo svůj obdiv tomu, který seděl před nimi.

Silas tedy odešel, dojat všemi poctami, jichž se mu dostalo, a spiklenci přetrásali historku, číhající na svoji příští obět.

Los padl na paní Joženu.

(Pokračování.)

.....
 Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donátkou
 neb poštovným. ■

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK
 společnost s ruč. obmez. — Vydávatel a zodpovědný redaktor
 Cyrilil Dušek. — Tiskem F. Reafornta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

Z BALKÁNSKÝCH ZPĚVŮ.

My čekali jsme . . .

My čekali jsme na vás bez ustání —
jak za dnů zimy, plných soumraků,
kdy vítr s hor k nám závoj sněhu shání,
čekáme jaro, plné zázraků
a oživujícího usmívání.

My čekali jsme na vás, dny a týdny,
když zrno zlaté v zem jsme vkládali,
když probouzel je úsměv slunce vlídný
a živily je deště přívaly,
i když se klasy smály v kraj náš bídný.

My čekali jsme na vás dny a léta,
již dětmi ždáli jsme, že přijdete,
že s rukou sejmete nám pouta kletá,
květ volnosti že z niv nám vykvete
a po otroctví navždy bude věta.

A ve snech junáckých jsme zalétali
k vám za hory a stále toužili,
a stále v naše planiny vás zvali,
ježž potom jsme a krví kropili
a na nichž mnozí steskem umírali.

A dětem jsme pak o vás vyprávěli,
že přijdete, jak po noci jde den,
jak jaro po zimě jde v květů běli —
a že se splní dávných časů sen,
že volným, svým zas bude kraj náš celý.

Ač sněhem naše zbělely už hlavy,
my stále byli plni naděje,
byť kraj náš mrak zaléhal popelavý,
že dočkáme se, až se oděje
zem naše zlatým sluncem vaší slávy.

I čekali jsme, stále připraveni,
by chleba bylo vaše pro čety,
by vína bylo k bratří napojení,
až přijdou skončit osud prokletý,
tmu noci změnit v bílé světlo denní . . .

A vy jste přišli! My přec dočkali se!
Co dětem otec kreslival a děd,
když sedali jsme k hořkým darů mise,
ježž udílel nám život, plný běd —
to zasvítlo ted naši hlavě lysé!

Vy přišli jste, ó bratři, vaše zbraně
bouř přinesly, jež vyčistí náš vzduch;
až mine, slunce svítne v naše stráně
a nového z nich vzejde žití ruch . . .
Buď za to pochváleno jméno Páně!

Pohádka o draku.

Bylo kdysi . . . Velký drak se přihnál:
obeň sršel z očí, tlamy, chrípí,
pancéřový ohon bušil o zem,
že se chvěla od břehů až k břehům,
ostré spáry vtínaly se v lidi,
v starce, děti, v ženy, muže, panny,
kam se zatly, všechno zahubily.
Hrůzu šířil netvor obrovitý,
spár kam zafal, řeky krve tekly —
a co nepohubil ostrým drápem,
ohněm svým a otravným svým dechem,
spolkl živé s celým širým krajem.
Pohltil tak dědiny i města,
pole, lučiny i šumné lesy,
pohltil tak potoky i řeky,
balvany i skály, horstva velká
s údolím, stráněmi a štíty,
se všim, co se narodilo na nich,
co zde v potu tváří pachtilo se,
co zde v radostech i strastech žilo
a co zem tu svoji v štěstí, v žalu
nade všechno, nad vše milovalo.
Ted vše bylo v nitru netvorově
a ten sobě myslil: Všecko ztrávím,
všecko v krev mou proměň se dračí,
v maso mé a v morek mojih kostí,
všecko zmnoží moji dračí sílu,
celý svět že potom jí se poddá . . .

Ale léta mijela a věky,
tvrdé sousto v netvorově nitru

stále leželo a stále žilo
neztráveno, nezměněno v šfávy,
vez krev dračí, ve svaly a kosti.
Netvor často v bolestech se zmítal,
svíral nepokojně, těžké sousto —
a zas těšil se, že beze slunce,
bez vzduchu a vody, bez volnosti
konečně vše v jeho nitru zhyne
a on posléz přece všechno ztrávi
na zmnožení obrovské své síly.

Neztrávil. Co pohlceno bylo,
žalostný sic mělo život ve tmách
bez božího slunce, bez volnosti,
ale přece nemřelo a žilo.
Bránilo se ztravujícím šfávám,
plnic svoje srdce vínem touhy,
která rostla ze vzpomínek dávných
na dny svobody a slunce, štěstí.
Sililo své paže citem lásky
ke všemu, co netvor pohltil mu,
na ohni té lásky kulo zbraně,
které pevnou vůli zocelilo —
a když netvor nejméně se nadál,
poslední mu chvíle odbíjela.
Dlouhověký vězeň v nitru dračím,
náhle v sobě seznáv obří sílu
ovstál, a živoucí svůj žalář zatal
oství svého kaleného meče,
a ač netvor zařval řevem bouře,
ač se zmítal, že se tráslly hory —
vězeň přece prosekal se k slunci,
k vzduchu volnému a ku svobodě!...

Mečem zamáv nad vztyčenou hlavou,
na bezduché stoupl dračí tělo
a zhloubí své hrudi, která citem
velké radostí se mocně dmula,
silným, junáckým svým hlasem zvolal:
Hola, bratři, v útrobách kdo dračích
úpíte, jak já jsem úpěl věky,
slyšte hlas můj: Já jsem na svobodě!

Běda vám, ó běda, netvorové,
kteří Svobodu jste pohltili!
Nebude vám pokoje ni ve dne,
nebude vám pokoje ni v noci,
pohlčená vždy se hlásit bude,
bude klid vám rušit v každém dile,
ve sny vaše bude se vám vtírat,
bude vaším osudem a kletbou,
pokud její spása nenadejde!
A ta přijde, třeba po staletích,
neboť slyšte, bidní netvorové,
Svoboda jest jako Pravda věčná!

EĚRTHARD GOTHEIN:

TOVARYŠTVO JEŽIŠOVO.

II.

Činnost, mající za princip nestálost, jistě by
byla se roztránila a po skvělém počátku dohasla,
kdyby se jí v Ústavě nebylo dostalo protiváhy.
V pozdějších letech svého života zakladatel řádu
zabýval se vybudováním Konstituci
řádo v ý ch; a vždy se na ně pohlíželo jako na
vlastní jeho mistrovské dílo. Tato Ústava ob-
stála v nejtěžší ze všech zkoušek: po katastrofě
jesuitského řádu bylo možno obnovit jej na zá-
kladě těchto nezměněných Konstituci tak, že se
dle nich úplně po starém způsobu mohla vytvořit
i korporace i jednotliví členové. Také dnes jako
na počátku nejde ani tak o námitky proti čin-
nosti tohoto řádu, jedná-li se o jeho zavedení do
některé země, jako spíše o otázku hned se vy-
nořující, zda tyto Konstituce jest možno uvésti
v souhlas s nutnými požadavky státu. Neboť stát
nemá nikomu bránit, aby nevyvíjel horlivou čin-
nost v oboru duchovním, třebaž jest mu nepo-
hodná a jiným škodí; avšak nemůžeme konečně
po něm žádati, aby trpěl organisací, jež se ne-
snáší s jeho uznávanými zásadami.

Základní myšlenka, táhnoucí se celou Ústavou,
jíz dal Ignacius svému řádu, jest myšlenka vo-
jenské organisace. I jméno *Compañia de Jesus*,
v němž se spatřovalo bezprostřední
vnuknutí jest rázu vojenského: četa, letáckí
sbor, pod velením Ježíšovým: zde tábor
Ježíšův, tam satanův, jak to líčí nejdůležitější
z fantastických obrazů duchovních cvičení. Vo-
jenská organisace znamená: stálou pohotovost
k boji, a tato opět: dokonalý výcvik a disciplinu
každého jednotlivce. Nikdy nebylo pochybnosti,
že Ignacius, starý důstojník, přinesl si tuto my-
šlenku z nejlepšího vojska, jež tehdy svět znal;
avšak ve svém duchovním sboru, kde snáze bylo
lze dosáhnouti výhradní vlády nad dušemi a kde
bylo nutno pečlivěji bdít nad výběrem vhod-
ného materiálu, tam provedl tuto myšlenku do-
konaleji, než kdy bylo možno v nějaké světské
armádě.

Zde vystupuje ostře rozdíl proti ostatním
řádům. Také jim jest Askese v starém slova
smyslu cvičením, aby vytvořily dokonalého
člověka, jenž překonal vášně; přes všechny
trapné předpisy jest dokonce původním cílem
askese svoboda duševní, avšak askese a pravidla
určují a vyplňují celý život tak, že se zdá hlavní
věci, aby se jim člověk podrobil. Naproti tomu
musí mítí Jesuita vždy volně ruce. Ignacius pravi
na počátku Konstituci, že Jesuita má se věnovati
činné službě lidstvu a nejen vlastnímu zdokona-
lování, a proto upouští ode všech forem askese
a životosprávy, které by mohly snad překážet této
činné službě. Čudnost a chudoba jednotlivcova
jsou neprekročitelné sliby. Avšak nebylo možno
uzavřít tyto muže činu, kteří plně potřebovali
svých sil, všemi úzkostlivými opatřeními a před-
pisy klausury, která není než prací Sisyfovou.
Naproti tomu poslušnost může a musí člověk
cvičit v jedné denně. Tovaryšstvo nechť jiným

řádům klidně přenechá přednost v přisnutí reguli, jen když nebude předstíženo nikým v poslušnosti, říkával Ignác; a byli pyšní na pochvalu jistého opata kartuziánského, že jeho řád trýzní tělo, aby podmanil ducha, ale Jesuiti že lámou ducha a tím nabývají úplné vlády také nad tělem.

To neznamená, že by se byli tak úplně zřekli slávy askese. Naopak: bylo i jako vzorů i pro reputaci třeba také několika asketických a extatických světců. Mladistvý Aloisius Gonzaga, u něhož nebylo možno ještě vychalovat nic než blouznivost a čistotu mravů, byl učiněn světce studentů až do našich dnů. Jinak však v jesuitském řádě se pohlíží na obojí hlavní činnost starých mnichů, na askesi a extasi, jen jako na výchovný prostředek. Tak se užívá askese, alespoň ve formě vzdání se sebe sama až k vyprovokování posměchu, jako první zkoušky v noviciátě; avšak extasi uvedl Ignác v tomto smyslu v praktický systém, jehož psychologická rafinovanost nikdy nebyla předstížena.

Jsou to *Exercitia spiritualia*, první dílo dosud se vyvíjejícího zakladatele řádu, v němž uložil výsledky vlastních duševních bojů, aby své žáky vedl stejnou cestou, kterou se dal sám k stejnému cíli bezvášnivosti a nezakalené schopnosti rozhodovací. Jsou výsledkem celé předchozí mystiky, zejména španělské mystiky volné, jež zase nemůže zapřít své souvislosti s mystikou orientální. Prostředkem tu jest úmyslné vyvolávání ekstático-náboženských představ fantasie v promyšleném pořadí a v odměřeném postupu, z nichž každá jest určena k výcviku jednotlivých duševních sil a přesně kontrolována duchovním ředitelem — neboť přihlíží se jako k momentu psychologickému zejména k tomu, aby byl úplně odhalen duševní stav, aby každý podrobně se vyslovil, což ovšem nesmíme zaměňovati s rituální svátostí zpovědi. Cílem jest však naprostý klid, španělsko-orientální *Sosiego*, ona „odevzdanost“, jež činí člověka nádobou nebo nástrojem boží vůle.

Nejde při exerciích o bohoslužebný výkon a tím méně o záslužné dílo. Stav v době této energické duchovní kury, jež žene pacienta všemi stupni horka a chladna, považuje se dokonce za abnormální: žádný slib, učiněný v tomto stavu, nemá být závazný; — nejsou, než co praví jejich jméno: cvičení. Vzdálenému pozorovateli snad se jeví jako blouznění, adept ví, že blouznění samo se jimi ničí. Tomuto stejnoměrnému výcviku, jenž mnohem více než všechna úzkostlivá a malicherná pravidla jest s to, zformovati ducha určitým způsobem, musí se podrobiti mladý Jesuita, k němu se musí vždy vraceti jako ke studnici, z níž lze načerpati mladost. Tim, že také nečlenům poskytovali těchto cvičení, získávali Jesuité od počátku nadšených a oddaných stoupců. Proto bylo možno přizpůsobiti exercitii jednotlivým stavům a účelům. „Konečně byli nalazeni páni vášní,“ zvolal první německý učelec, jemuž pater Faber, nejstarší tovaryš Ignaciův, vypravoval o duchovních cvičeních

Avšak v bezvášnivosti, jež zahrnuje naprosté vzdání vlastní vůle, aniž oslabovala sílu vůle, spočívá také nauka o poslušnosti. Tento na-

prostý, odevzdaný klid způsobuje, že každý naprosto lhostejně, nestaraje se o zálibu nebo odpor, a přece s plnou energií vykonává každý příkaz. To jest ona poslušnost mrtvolý nebo hole, která se dá obracet, kam chce, kterou žádá Ignác. K tomu přistupuje představa železné vojenské kázně. Neboť také důstojník musí promyšleně cvičiti ducha i vůli a získávati si schopnost v každém okamžiku jednati zodpovědně, a přes to musí nad všemi těmito vlastnostmi zvítěziti poznání, že jest jeho povinností, aby sám bez výhrady uposlechl rozkazu a omezil se na to, že jej vykoná tak dokonale a rychle, jak jen je možno. Ignác miloval vždy, kdykoli se rozplýval nevyčerpatelnou chválou poslušnosti, vojenské výrazy, ale základ zůstává mystický: „Oběť intelektu v poslušnosti a takřka slepě“, jeho nejslavnější slovo, dochází jen zde vysvětlení. Toto přemluvení sebe sama, jež znamená mnohem více než pouze podříditi svůj vlastní úsudek jinému, lépe zpravenému, má být radostně přinesenou obětí, zřeknutím, avšak nikoli odříkáním; má mez jen v klausuli: „pokud nelze jasně poznati hříchu“. Ignác sám již učinil, co mohl, aby omezil platnost této klausule, a probabilismus, který s láskou vypracovali moralisté řádu (probabilismus — dovození, že můžeš voliti mezi rozdílnými morálními názory uznávaných autorit, odvolávaje se na ně), k tomu ještě přispěl, že pojem hříchu, jež lze jasně poznati, učinil hračkou kasuistické diskuse.

Na poslušnosti, jež zde o tolik ostřeji byla formulována než ve všech ostatních řádech, jest vybudována celá správa Tovaryšstva Ježíšova. Ignác byl vyslovený nepřítel všech konventů a kapitul různého druhu, v nichž se pohybovala samospráva středověkých řádů a jež ovšem vzbuzovaly živý pocit společnosti, avšak právě takový, jaký nechtěl. Úplně vyhnout se jim přece nemohl; avšak omezil je na míru nejskrovnější; a již obtíže, s nimiž se setkali jeho nejbližší nástupci, ukázaly správnost jeho obav. Na místo stavovského principu vystoupil zde jako v státním životě oné doby poprvé do popředí princip burokratický, v němž se nyní hierarchický princip sám změnil. Byl zde poprvé zcela důsledně proveden systém úradů s přesně vymezenými kompetencemi, s neomezenou mocí rozkazovací v určitém okruhu, s přímou kontrolou a především s nevidanou centralisací. Tak se stala Ústava Tovaryšstva Ježíšova vzorem mechanického uměleckého díla, jež jest jednotné až do podrobností dirigováno. Všechny nitky se sbíhaly v Římě; zmanité organovaný systém zpravodajský, doplněný, jak doznáno, stejně obratně používaným systémem osobních denunciací, umožňoval centrální správě, aby vždy byla dokonale informována o úkolech, výkonech a osobách. Tyto zprávy jsou často schematicky nudné, jako všechno válečné zpravodajství, ale bylo možno obdržeti je spolehlivě kdykoli; však na uduvačství stěžovaly si právě nejzdatnější kruhy častěji; jenže nebylo možno býti bez něho. Častá změna v úřadech, povolávání na jiná místa, především pak zvyk, že nejzdatnější povolávání do Říma, aby v *Collegio Romano*

tedy u pramene, naplnili se duchem řádu, to vše zabezpečovalo uniformitu; a všechny snahy nedůvěřivých států jako Španělska, Francie, Benátek, aby vnutily Tovaryšstvu na svém území národní ráz, neměly trvalého úspěchu.

Aby tak přesně zapadala kolečka velikého stroje, k tomu bylo třeba nejlepšího materiálu. Výběr vhodných musil být co nejpečlivější. Především se Tovaryšstvo Ježíšovo neodhodlalo vytvořit si jako jiné řády ženských proťěšek. Jednou by Ignacius byl mohl tak učiniti, když jeho stará přítelkyně, jež si získala velikých zásluh o počátky Tovaryšstva, — ostatně učená, disputující španělská dáma — výslovně s tímto úmyslem přišla do Říma. Měl dosti práce, než se jí zbavil. Tehdy Jesuitům vůbec zakázal, aby přijímali trvale duchovní úřad pastýřský u žen: „při tom prý nic jiného nevznikne než buď utrapy nebo oheň“, podotkl svým kaustickým vtipem. Ovšem Jesuité i bez toho vždy dobře dovedli nabývatí vlivu na ducha žen a využítkovati ho. Přizveň vznešených dam byla jednou z hlavních pák Tovaryšstva. Avšak všechny náběhy k založení řádu Jesuitek byly vždy odrazeny. Opravdu: ženský řád jesuitský nedovedeme si právě tak představit jako ženský armádní sbor! Počínali si příliš opatrně i při zasvěcování příliš živé fantazie ženské do duchovních exercitií. Výběr a příprava vztahuje se tedy jen na muže.

(Pokračování.)

—=0=—

JAN KLECANDA:

AJDA.

Pan šéf, nedívaje se na ni, potíral si rukou čelo a hlavu, srdečně si zívá a pak, jako člověk, který si něco rozmyšlí, pokračoval: „Hm... ano! Nemáte zrovna na spěch? — Vezměte si klobouk a u pokladny peníze na tramvay... Musíte s důležitým dopisem do do Libně. Znáte firmu Schlitz a Plitz...?“

„Ne, prosím... Neznám,“ vyjektala na smrt zbledlá Božena.

Ajda vyskočila od práce, div že stolec nezvrhla.

„Račte prominouti, pane šéf! Ona se v Praze nevyzná a je taková nezkušená... Snad bych mohla já...“

Pan šéf se zamračil a zrudnul. „Ne, ne! Vy máte to psaní k podpisu. Čekám na ně...“

„Račte prominouti, Vašnosti. Psaní má Svobodová. Já mám cirkuláře...“

„Nu, ano, ano, ano! A ty právě spěchají.. Slečno Dyngerová,“ harašil zvýšeným hlasem, vida, že chce ještě něco namítati, „starejte se o svou práci a ne o to, co se kolem děje!“ —

Z kouta za skleněnou stěnou vyběhl „pavouk“. Aby se zavděčil panu šéfovi, o němž věděl, že Dyngrové není nakloněn, honem při-

hazoval polinko. „Slečno Dyngerovou je celý den slyšet, ale práce se dosouditi nemohu.“

„Dovolte, pane prokuristo,“ ohradila se Ajda rozhodně. „Práci jsem vám už odvedla. O půl hodiny a tři minuty dříve, než jste vyměřil.“

Pan šéf, jehož prokuristova úslužnost nepotěšila, trochu škodolibě se usnāl, ale hned zase přísně na Ajdu: „Neodmlouvejte, slečno! Nemám to rád.“

„Vašnosti, já jen nejslušnější formou konstatuji faktum...“

To už byla odmluva ne prokuristovi, nýbrž přímo šéfovi. Na tiché Leňorce a bruchivě registrátorce bylo patrnо mravní rozhořčení nad opovržlivostí jejich družky, čehož si pan šéf ovšem dobře všiml, snad proto, že si toho všimnouti měl. Ale ne, nechtělo se mu dnes pouštětí hrůzu...

„Tak, prosím vás, slečno! Pospěšte si,“ obrátil se s úřední tváří k Boženě a zašel do svého pokoje.

„Tak pamatuj si, Božko! Pěstí do nosu! Plivni si do ruky!“ šeptla Ajda ubledlé družce, jež plížila se kol ní, jako odsouzená na popravě.

Když za ní zapadly dvěře šéfova kabinetu, oslovila Ajda registrátorku:

„Prosím vás, slečno, co jste se tak rozčilovala, když jsem se dříve hájila?“

„Já, slečno? To jste zase něco viděla.“ „Ano, právě o tom mluvím, co jsem viděla. A viděl to i ten, jenž to vidět měl.“

„Prosím vás, osobu,“ zasyčela stará paná, „chcete zde vyvolat nějakou hádku?“

„Nic nechci vyvolat,“ odbyla ji Ajda pohrdavě. „Mám dnes jiné starosti.“

„Mé dá—á—my!“ ozvalo se ječivě za skleněnou stěnou.

V sále zavládlo zas ticho, přerušované jen klepotem strojů, šumotem papíru a brucením registrátorky. — Ale Ajda si jí ani nevšimla. Veškerá její pozornost byla obrácena k šéfovu kabinetu, ozve-li se snad odtud nějaký výkřik —

Když po sedmé hodině Ajda plna nepokoje kráčela obvyklou cestou parkem, přikvapila k ní Božena, jež ji tu čekala.

„Konečně, že jdeš! Dočkati jsem se tě nemohla...“

„Byla's v Libni?“ zeptala se Ajda, netroufajíc se na družku pohlédnouti.

„Nikde jsem nebyla! Zde běhám a čekám... Ach, Adélo, neštěstí!“

„Jakže? Boženo, ty —? Mluv, honem mluv!“

„Tak počkej! Jak jsem k němu vešla . . .“ počala vypravovat dívka.

„Ale konec! Nejdřív konec! Dvěma slovy . . . Kdo vyhrál?“

„Jedním slovem: Já! Slyšíš? Já!“ Tvář mladé dívky vítězoslavně zaplála, ale hned se zase zasmušila.

„No, sláva Bohu!“ vydechla Ajda. „A pěstí do nosu? Došlo k tomu?“

„Ba, hůř! To je právě to neštěstí. Bránila jsem se zoufale . . . při tom jsem si vzpomněla na tebe a . . .“

„No, a . . . Prosím tě, rychleji!“

„Uderila jsem ho pěstí do obličeje. Skřípec mu upadl . . . rozbil se . . .“

„Vzal ho čert . . .“

„Snad jsem mu něco udělala . . . Chytil se oběma rukama . . .“

„Vzal ho čert . . .“

„Co dál, nevím. Popadla jsem klobouk a jupku, a utekla jsem. Až na schodech jsem se ustrojila . . .“

„Vítězí se gratuluje,“ zasmála se Ajda. „Proto on se nám už dnes ani neukázal. Jsi chlapík, Boženo.“

„Ano, ale zítra . . .?“

„Přijdeš do šiti, jakoby se ani nechumelilo. Počkej, teď s tebou bude nějaký čas mluvit jako král s dvorní dámou. A za čas . . . inu za čas poletíš. Poletíme asi spolu.“

„Ať si . . . Ale zítra . . . nevím, jak se na něho podívat.“

„Má milá, ty se na něho můžeš vždy směle podívat,“ řekla Ajda přísně. „Hůř bude jemu, ale tebe jeho hlava bolet nemusí. — Ale teď bych prosila, slečno, nějaké detaily, ač jestli tě to nerozčiluje?“

„Opravdu. Třesu se posud, když na to pomyslím . . .“

„Když se třeseš, tak toho nech! Já bych to beztoho mohla vypravovat za tebe. Něco znám ze zkušenosti, něco z románů Pavla de Kocka.“

„Kocka? Ty to čteš? Já nesměla . . .“

„Oh, to je hrozně poučné čtení pro mladé dívky,“ zasmála se Ajda. „A teď tedy k vám a já ti cestou, chceš-li, budu vykládati, co jsem četla o sociální nápravě.“

„Vykládej, ale já tě snad nebudu ani slyšet . . . Chápeš . . .“

„Ovšem, že chápu, a poněvadž nerada řečím bez publikum, budu mlčet a přemítat o nesmrtnosti lidské duše . . .“

Ale za chvíli byly již zase v živém hovoru a než došly k domovu, vyslechla Ajda trpělivě a s příslušnými poznámkami dvakrát celou historii až k rozbití páně šéfova skřínce a — nosu. —

Tři dny se pan šéf ve velkém pracovním sále ani neukázal. Registrátorka a Lenorka Pažoutová několikrát, ale vždy, když to prokurista slyšel, vykládaly družkám s vřelými projevy soustrastí, že panu šéfovi spadl nový lustr a jedno rameno zranilo ho v obličej. Božena, když se o tom mluvilo, seděla jako zařezaná, Ajda pak zatínala pěstě a vzpírala palce v botkách, aby přemohla smích a udržela na uzdě škodolibý jazyk.

Když čtvrtý den pan šéf konečně se odhodlal přejítí pracovní sál, a když zase se vrátil z prokuristova koutku, měl potěšení viděti ve tvářích všech slečen výraz soucitu a oddané radosti nad tím, že zase je zdrav. — Obstárlá registrátorka, jež si mohla již dovoliti nějaké extempore, vkročila mu do cesty a vřelými slovy tlumočila jménem veškerého — doufám, že veškerého — dívčího personálu nejvroucnější city, jimiž celý pracovní sál byl naplněn. Tichá Lenorka a některé jiné přiskočily, aby pan šéf na nich z blíзка viděl, jak vroucně cítí, ostatní všecky vstaly u svých stolků. Vstala i Božena, blednoucí a rdící se při tom, zvedla se se svého místa jaksi nechtuně i Ajda.

Pan šéf v prvním okamžiku byl zaražen. Není to snad nějaká komedie? Ale ne, ne! — Znalť registrátorku příliš dobře a ostatně měl již podrobné zprávy od pana prokuristy, jenž jakživ „nic neřekl“ a přece všecko donesl na pravé místo, ale vždycky tak, že v nejhorším případě ani žalovaný, ani soudce nemohl ho chytiti za slovo. Věděl tedy, že mezi personálem se nic nešeptá a „oficiální zpráva“ o jeho nehodě že byla přijata s plnou důvěrou.

Vzpamatovav se, podal registrátorce blahosklonně pravici, již ona se chopila, jakoby ji chtěla oběma rukama vzdímatii.

(Pokračování.)

—o—

ZE ŽIVOTA.

Dle Tennysona.

Zda chladné vlny mořské kdy měsíc teplem oblaží?

Zda rozdrtí kdy skálu tíž mračen, jež se kupí kol? Já neodpovím nikdy k tvé otázce, ač dotíráš!

Já nechci zkázy tvoji zda štěstí tvé chci nepovím!

Dle Scotta.

Zda vidíš, ženo, v dáli tam loď na vlnách?
Ni bouře ta, ni příboje se neleká!
Proč? Spěje k domovu!

Zda vidíš, ženo, racka tam nad pěnou vln?
Ni vichru on, ni spousty vod se neleká!
Proč? Spěje v úkryt svůj!

O útes často loď i pták se rozdrtl!
Tys jako skála. V záhubu mne vrháš zpět.
Proč?... Příliš doufal jsem?...

Motto: Ave Maria.

(Leuthold.)

Když poznals cíl svůj poznav nitro své,
svých tužeb vzpěti, citů hlubiny,
pak směle řici smíš: já měřítkem jsem sobě.

Tak jdeš-li životem a boje úporné
tvou důvěřivou duši zocelí,
pak hrdě stoupej výš a opovrhuj davem.

Nuž, bojuj dál a nedbej překážek;
však věz: jen tehdy budeš vítězem,
když toužíš v srdci svém: chci zůstat věrným sobě.

A zvitězíš-li, klidu nabudeš...
Zda klid je štěstím, cílem?... Nezvidej, —
a v náruč Máši milené se s touhou vrhni! —

Tanhäuser.

Viz nevolníků dav se mihat předhradím!...
Tak řady otroků svých duší rozpětí
buď krotí prostředím neb strhují je v kal.
Ty vyslov touhy své!... Pryč s předsudky! Žij
vždy

svým volným životem, žij hrdě jako pán...
A k paní milostné jdi do své komnaty...

Fr. Kalda.

PĚVECKÉ SDRUŽENÍ MORAVSKÝCH UČITELŮ V KRAKOVĚ.

Čech v Krakově žijící nám píše:

Sbor tento nedal se odstrašit obrovským
risikem finančním, ani tím, že až doposud žádný
zpěvácký spolek nebyl v Krakově dobře přijat.
Vystoupil 22. prosince v Krakově v sále Starého
divadla. Ačkoliv doba koncertu byla nejvyšší nepříhodná,
Pěvecké sdružení dosáhlo úspěchu tak obrovského,
jakého zde dosáhl snad pouze Kubelek, Paderewski,
České kvarteto a několik ještě virtuosů světové slávy.

Plně obsazený sál otřásal se po každém čísle
bouřemi potlesku, které neměly konce, až prof.
Ferd. Vach přinucen byl opakovat „Pasol Janko
tri voly“, přidat Utonulou a několik ještě národních
písní moravských. Neobyčejnou bouří potlesku
odměněny byly zazpívané hymny: polská
S požárů dýmem a česká Kde domov můj,
kteréžto obě vyslechnuty byly obecenstvem

stojí. Neobyčejné nadšení, jaké Moravané v Krakově
způsobili, jevílo se v nadšených ovacích,
jichž dostalo se učitelům v přestávkách a po
koncertě. Od konservatoře a towarzystwa muzyčného
v Krakově dostali věnec, od Chóru akademického
věnec, pak zpěvník písní polských pro celý sbor,
a po programu zazpívali na jejich počest ve foyeru
Starého teatru svoje He s l o. Ferd. Vach byl ovacemi
přímo zasypan. Gratulováno mu od nejpřednějších
polských kritiků a hudebních skladatelů, a dokonce
prof. Bilicki, referent N o w i n, jeden z nejlepších
kritiků polských, byl tak nadšen, že profesora
Vacha objal a políbil a pravil: „Byl jsem v Lipsku,
Drážďanech, Berlíně, Kodani a j., slyšel jsem již
mnoho slavných sborů, ale něco podobného jsem
ještě neslyšel.“

Po koncertě uspořádala tamější Česká Beseda
v malém sále Starého Teatru večírek na počest
milých hostů za účasti místní žurnalistiky a
polského učitelstva. Při večírku proneseny byly
přípitky, zejména předsedou České Besedy v
Krakově panem prof. Dr. V. Chluským, dále
předsedou svazu učitelů polských panem Nowakem
a j., načež ujal se slova pan Adolf Götzl, jednatel
České Besedy, aby vřelými slovy poděkoval moravským
učitelům za vzácný požitek, jaký poskytli
tamějším Čechům uprostřed nedostatku duševních
požitků, kterých Krakov může Čechům jen v
nepatrné míře poskytnouti. Ke konci prosil moravské
učitele, aby častěji mezi ně přijeli a provolal jim
Na shledanou. Potom rozvinula se čilá zábava,
která potrvala do pozdní hodiny noční. Jakého
úspěchu docílilo Pěvecké sdružení moravských
učitelů v Krakově, o tom svědčí vynátky z kritik
předních listů polských. Tak na př. píše G l o s
N a r o d u 25. pros. čís. 295: „Věra na podiu
Starého teatru bylo hostem velké umění. Vlastně
mělo by se napsati V e l k é U m ě n í. Absolutní
dokonalost existuje v pohádce, v bájce; v životě
nepotkáváme jí skorem nikdy. Výjimky potvrzují
pravidlo. Takovou výjimkou byl právě včerejší
koncert P. Sdružení. Drahocenný kov hlasů, báječné
sezpívání, temperament, síla, smysl, finesse,
tragika, humor, vrchol intelligence umělecké a
vkusu. Pohádka, která se stala skutečností. Ti,
kteří přišli, způsobili především sobě škodu
nehadraditelnou. Felix Jasiński.“

Dalších úsudků nebudeme citovat. Umění a
umělci dělají nám čest ve světě. Kdy se dostaví
také to druhé a ti druzí?

DROBNOSTI.

Staropražské obrázky

nalezeny byly v pozůstalosti Terezy Novákové. Mají
název Z i z e r n i c h d o b; dva z těchto obrázků uveřejňuje
časopis studujících Ruch, jež u Fr. Topiče pořádká
F. Strejček. Konečně i v Praze uprostřed persekuce
a roztrpčenosti zasvítí roku 1867 veliký slavnostní
den. Zářil ovšem krátce, ale svým mocným žhoucím
teplem požehnal půdu, takže rychleji a rychleji pak
v ní to rostlo a kvěpelo. Koruna vracela se

do Čech! — Ličení slavností je obsahem prvního staropražského obrázku

Proroci,

kteře se vyplnilo. V Knize Jozeťově, vydané Kramériusem r. 1784, velebí se zrušení censury a povolání úplné volnosti slova. „Okovové a pouta, jimiž rozum sevřít bývá, ducha lidského v temnost pohřbíží přímo proti vůli Boha, jenž svobodného jej stvořil a svobodnou vůli mu dal.“ Španělský národ má být národům výstrahou, Kramérius prorokoval: „Okovové rozumu jsou, jako každé jiné otroctví, hanba a bezpráví učiněné lidem, a hle! národ, kterýž jimi svírán bývá, jest hloupý, pověřený, nesmyslný a ukrutný, takoví jsou Španělové. Kterž vycházeli přes moře neplavné, aby nové krajiny vyjevili; a když které nalezi, své vlastní na zkázu přivedli. Oni národ svobodný a nevinný v tyranská pouta ukovali, a prodávali lidi, a ten obchod vedou až po dnešní den, oni, jenž zákon lásky mají, a pravověříci trápení bývají. Jako stáda dobytčat prodávají své spolubratři k nesnesitelným pracem, jichž ani na tažni hovada nevkládáme, a domnívají se předce v své pošetilosti že skutek Bohu vzácný činí. Cizí modly v vyjevené západní krajině z oltářů zházeli, a své na ně postavili, oběť lidí tam zahladili, a sami jich na tisíce pobili a činějí to až dosavad skrze otroctví, ješto horší jest, než nenadálou smrti ze světa zhladiti. A zdaž duchovní soudcové jejich až do dnes lidí neobětují? ne nepřátely své země, nýbrž nepřátely svých myšlení a domnívají se, že Bohu, svemu vzácný skutek činí jako lidé divoci, jenž pravého Boha neznají. A znají oni lépe pravého Boha? V pravdě pravím jim! podobní jsou Pohanům, ač se Pohany nenazývají, poněvadž pravého Boha jako onino neznají, nebo Bůh, jakýmž jej býti soudějí, není pravý Bůh.

Mluví pak pravý Bůh takto: já ramene potlačěných posilím, a vzbudím je proti vám, aby krev svou a krev otců svých na vás pomstili, nebo volá ke mně do nebe. A oni od západu přijdou u velikých zástupích, přes moře zemní, kteréž své stokrát krvi zbarvili, zemi vaši obsáhnou, a pata jejich potře šíjí vaši a vám rovným za rovné odplácti budou; čas odplácti se přibližuje. A své vlastní zlato a drahé kameny vám opět poberou, a do moře vhodí, nebo skrze ně otcové i oni uvedení jsou: do poddanosti. A vy zůstanete otroky cizích národů za dlouhý čas. Tak se to časem obrací, co vespod, přichází na vrch. Předce já Pán Bůh vás jsem dobrotivý, a okovové jich nebudou vás tak hrubě hněti, jako ti, v něž ste sami sebe ukovali skrz předsudky a pověry, a kteréž kněží vaši na vás vložili, ješto mne neznají. Krev pak jejich volá ke mně, a jáť pomsty od vás neodvrátím; poznávejte ale mne, a očistujte duše své od pověr, bludu a nepravosti, a chci se opět nad vámi slitovat ve dnech pomsty. Tak mluví pravý Bůh, jenž osudí planet v své moci má, a to jest to osudí Španělů, a spolupomocníků jejich nespravedlnosti, kteréžto svým časem přijde na hlavu jejich, prostě jeho, Boha svého za ulehčení.“ —

Splnilo se. Nepřáli sice od západu národové od Španělů otroctvím, ale přišly od západu Spojené Státy severoamerické a učinily konec osadám španělským. Nepodrobili sobě sice království španělského v Evropě, ale vnitřní rozhátnost země a sopěná půda revoluci je metlou dostatečnou za předsudky a pověry, kteréž kněží vložili do lidu španělského

DĚTSKÝ KOUTEK.

Mali muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

Vešla oměřit Andule nové zástěry.

Dobře jí přivítali, ale pak se na ni sesypali, a prozradili jí, co že na ni čeká.

Pani se rozesmála, jakou že past si na ni hoši vymysli, ale hned byla ochotna vypravovat. Již dříve postřehla, že se ve školní světnici něco veselého děje, neboť nahoru k ní zazníval smích, a velice toužila sejít mezi ně, aby na chvíli unikla starostem o sestru Martětu. —

„Jsem já první myši, kterou jste chytili, vy, prohnání kocourk v botách?“ ptala se, když ji dovedli k vysoké židli a obklopili hromádkami jader a jablek.

Tváře děti se rděly veselím a vypravovali jí, jak krásnou povídku jim povídal Silas.

Tu si počala mnouti čelo, co že si jen má honem vymyslet, a kde že povídku vezme, když jí tak náhle přímo z práce odvolali.

„O čem má být moje povídka?“

— „O klucích!“ volají.

„Ať je při tom i bál!“ chtěla Dézy.

„A mnoho k jidlu!“ žádal Jedlík.

„Nu, tohle poslední mne upomenulo na povídku, již napsala jedna stará dáma. Ráda jsem jí čítávala. Snad se vám též zalíbí. Má obě věci, o nichž chcete slyšet: kluky i jidlo.“

„A jak se jmenuje tvoje povídka, teto?“

„Podezříváný chlapec.“

Nat vzhlédl od svých ořečů, a pani se na něho významně usmála, vědouc, co se asi v jeho myslí děje. Potom počala:

„Slečna Kranová měla školu pro chlapce v malém venkovském městečku. A byla to dobrá škola, ale trochu zastaralá. Šest chlapců bylo v ní stále a pět docházelo tam z města. Mezi stálými žáky byl i hoch, jménem Ludvík. Nebyl zlý, spíše bázlivý, a sem a tam si rád zalhal. Jednou poslal soused slečně košíček rybižu. Ješto ho nebylo pro všechny hochy dost, a slečna byla ráda ka každému stejně přívětivá, dala se do práce, a udělala dvanact pěkných rybizových koláčků.“

„Hledme, ty bych mohla zkusit, — a udělala je jako já dělám srstkové, teti?“ řekla Dézy.

„Tíše!“ okřikl jí Nat, a vstřel jí velké jádro do úst, aby jí umlčel, neboť tahle povídka ho počínala zajímat.

„Když se koláčky krásně upekly, odnesla je slečna do skříně v obývacím pokoji, ale neřekla ani slova, neboť je mýnila o svačině překvapit. Když všichni seděli u stolu, šla pro koláčky, ale vrátila se velmi zaražena: neboť hádejte, co se stalo?“

„Někdo jí je štipnul,“ volal Eda.

„Ne, byly tam všechny, ale někdo z nich „štipnul“ zavařeninu. Odřízl hořejší kůru, a vylízal ji.“

„I tohle byl sprostý kousek,“ povídala Andula, a pohlédla významně na Tomka, chtíc patrně naznačiti, že by byl schopen udělat to-též. —

„Když slečna hochům vysvětlila, jak měla v úmyslu je překvapiti, a jak se jí všecko zkažilo, byli velice zklamáni, ale všichni do jednoho prohlásili, že o věci ničehož nevědí.“

„Snad tam vlezly myši,“ mínil Ludvík, který ze všech nejhlasitěji dokazoval svou nevinost.

„I toto, myši byly by koláče ohryzaly! Tam vlezly ruce!“ rozhodla slečna. O koláče jí nebylo, ale mrzelo jí, že jeden z jejích hochů vědomě lhal. Nu, dobrá! Posvačili a povečeřeli. Ale v noci slečna uslyšela jakési žalostné vzdychání; šla tedy podívat se do ložnice, a vidí, jak Ludvík sedí na lůžku a svíjí se bolestí. Nejspíše něco snědl, čím si uškodil. Slečna Kranová již chtěla poslati pro lékaře.

Tu povídá Ludvík: „Tohle je všecko od zavařeniny. Já jsem jí moc snědl a dříve než umru, musím vám říci pravdu.“ Jak slyšel o doktoru, myslil hned na smrt.

„Nu, jen když není hůr“, těšila ho slečna, dám ti sklenku hořké vody pro vytrávení, a bude ti hned lépe.“

„A tak Ludvík vypil vodu a ráno byl zdrav a vesel.“

„Prosím vás, slečno, neříkejte ničeho hochům, oni by se mi moc vysmáli.“ Slečna slíbila, že nepoví, ale služka vyzvonila ostatním celou noční historii, a Ludvík byl dlouho terčem jejich posměchu.

Říkali mu L i z a l e místo Ludvíku a stále se ho vyptávali, jak draho koláče platil.

„Dobře se mu stalo“, řekl Emil.

„Však se takové věci vždy prozradí“, řekl Jeník mravokárce.

„Vždycky ne“, mumlal Jakoubek, ale loupal při tom velmi horlivě jablko, aby mu ostatní neviděli do zardělého obličje.

„A to už je konec povídky?“ ptal se Dan.

„Ne, pouze první část: — druhá je zajímavější.“

Nějaký čas na to přišel do školy podomní obchodník. Ukazoval hochům svoje zboží: několik si koupilo hřebínky, harmoniky, a různé maličkosti. Mezi těmi byl i nožik s perletovou stěnkou, který se Ludvíkovi líbil. Nemohl si ho však koupit, protože svoje kapsné už vydal, a nebylo, kdo by mu půjčil.

Držel tedy nožik v ruce, obracel ho sem a tam, obdivoval ho, až obchodník začal sbalovat svoje věci. Potom ho váhavě položil, a muž se svým zbožím odešel.

Druhého dne však zase přišel a prohlásil, že se mu ztratil nožik s perletovou stěnkou a to v domě slečny Kranové. Že prý onen nožik byl drahý a že ho nemůže škodovat. Hoši se divili na sebe, ale každý vypovídal, že o noži neví.

„Tenhle mladý pán ho měl naposledy a zdálo se, že se mu velmi líbí; vite určitě, že jste ho vrátil“, obrátil se tu přímo k Ludvíkovi.

Hoch jej ujistil, že nůž položil k ostatním, ale čím déle mluvil, tím méně mu věřili. Všichni byli ujistěni, že nožik vzal, a po bouřlivém rozhovoru a křiku zaplatila slečna nůž a obchodník bruce odešel.

„A měl ho Ludvík opravdu?“ zeptal se Nat rozčileně.

„Uvidíš. Chudák Ludvík zkoušel nyní od hochů dvojnásobně. Každou chvíli naň volali: „Půjč mi perletový nožik, Lizale!“

A tak ho trápili, že nevědya si rady psal domů, aby ho vzali ze školy.

Slečna Kranova usilovala hochy odvrátit od takového škádlení, ale nadarmo! Jak od nich odešla, nastalo znovu! Upadne-li hoch, tu by ho obyčejně už žádný své cti dbalý chlapec neuhodil — ale začnou se mu posmívat, nelitostně, bezohledně. Takový někdy neví, co by si počal, a nejráději by všechny své kamarády spráskal!

„Eh, to já znám“, pravi Dan.

„A já taky“, tiše Nat.

Jakub ani nešpetnul, ale porozuměl. Jim starší hoši dosud často pohrdali.

(Pokračování.)

.....
 ■ Předplaťte si na zkoušku
 ■ **POKROKOVÝ DENNÍK ČAS**
 ■ na měsíc K 2-40 s donáškou
 ■ neb poštovným. ■
 .....

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK
 společnost s rač. obmez. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Dabek — Tiskem E. Besorforta v Praze

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAROSLAV SUTNAR:

ZA NOVÝM ROKEM.

(Volné verše na Štědrý den, nežli se nám na Boží hod narodila dcera.)

Dnů již několik zuřivý vítr
honil se krajem jak raněná šelma.

Než v průvodu jeho, když bolestí skučel,
sníh bělostný nešel, jak žádá mrav zimní.

Sníh bělostný nešel, jenž krásným svým
rouchem
vždy zmrzlou chlácholí zemi, jak hračka
plačící dítě.

Ba průvodcem větru byl déšť, jenž měnil zem
celou
v šerednou kaluž, v bezedný močál.

Tak létali spolu bezmocným krajem,
jenž v zoufalství k nebi zřel rozplakanému.

Dnem i noci na nohou byli,
svou skuhrali píseň, dva příšerní hudci.

V dům nahlédli každý, co lidi tam bydlí,
klepali, bušili v okna, jak mzdu by svou za
píseň chtěli. —

Teď náhle však přes noc již osaměl vítr,
neb zátopa deště ho nedoprovází.

Jak zoufalý vdovec, jenž družku svou ztratil,
sám běhá teď krajem, zdvojenou silou.

Země však z toho se nermoutí pranic,
když vyschly již jednou přivaly vody.

Ba s úsměvem vzhledá, jak vysvobozena,
k nebesům vzhůru, z nichž dere se modro.

Zří na baň tu nebes rozradostněných,
jež vzplála tak náhle hranici zlatou.

To zázrakem obrovské slunce se klube ven ze
šedých mraků,

jež dobu tak dlouhou je v dračím svém zajetí
měly.

Záhy též umdlévá vítr, neb nemůže stačit
sám dílo tak velké, dřív společně dvěma. —

Ven z okna se dívám a nad změnou žasnu,
jež vyvstala vůkol po kraji širém.

Tam nahoře v předu ty lesy, dřív šeré
v mlhavé dáli,
zhnědly nyní, jak by na dosah byly.

Koberec luční na bocích oněch tam vrchů,
dřív zelený rovněž, hle! dvojnásob jásá.

Zde na dům, v němž bydlím, za městem
velkým,
ve věnci zahrad, též padá zlatý smích nebes.

A v povětří čistém, jak bystrina horská,
vrána se koupá s blaženým skřekem.

Zda hlásá to zemi novinu velkou,
že není již dalek mráz osvoboditel?

Jenž vezme jí v kolo, tak přitiskne k sobě,
že dech až jí zajde, že zapraští v kostech?

Či volá pták na mne, ten záhadný věstec,
či jinému komus hlas jeho snad platí?

Či volá k nám všechněm, v den dnešní,
tajemný tolik,
jenž od nepaměti se pyšní pověrou sterou? —

Tak oknem se dívám ven v přírodu volnou,
jež přede mnou jasně jak na dlani leží.

Že na stromech blízkých list každý zřím
rezavý,
ježž na zemi s koster strhnout zapomněl
podzim.

Že chvíli co chvíli zřím nového něco,
strom u cesty, domek, iichž ani jsem netušil
v dáli.

Mou myslí se valí volně teď verše,
jež mají mne sprostít předsudků mrtvých.

Již po tolikáté mým putuji duchem,
slavně vždy přísahajíc, že spásu mu nesou.

Snad vyrvou jen proto mne poutům teď
starým,
aby mne vrhly v klín okovů nových.

A duševní zrak můj, již neklidný tolik,
se v budoucí časy vždy znova kams noří.

Mih plno je příští budoucích lidí,
zálužné, temné, jak opak přirody dnešní.

Snad již okamžik prvý přinese něco,
nač ani jsme ve snách nepomyslíli ...

—o—

EBERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠTVO JEŽÍŠOVO.

(Pokračování.)

Noviciát má v řadě význam poměrně nepatrný, hlavní výchova Jesuitů počíná až po složení formálních slibů. Jest jí věnována třída scholastiků řádu, jež zahrnuje nejméně léta; připomíná, že Tovaryšstvo Ježíšovo bylo původně pařížské studentské sdružení se společně upravenými studii. Avšak také po ukončení této přípravy jsou Jesuiti rozděleni v různé třídy, koadjutorů a professů. Nejdůležitější část praktické činnosti, hlavně ve škole, připadala koadjutorům, veškerá správní činnost professům, jejichž vlastní domy neměly mítí majetku. Z toho plynela výhoda, že Tovaryšstvo mohlo oficiálně platiti za řád žebravý a požívatí všech výsad těchto řádů, kdežto na bohaté koleje mělo se pohlížeti jen jako na ústavy založené k účelům všeobecně prospěšným. Během doby velice se setřel rozdíl mezi oběma třídami, a zejména se zdá, že bylo upuštěno od zásady připouštěti jen málo členů do třídy professů.

Také profess zavazuje se jen vůči Tovaryšstvu nerozlučitelně, nikoli ono vůči němu. Vždy si ponechává možnost nedobrovolně jej propustiti. Na tuto zvláštnost svého díla kladl Ignacius zvláštní váhu. Domníval se, že všech ostatních trestných prostředků může postrádati. Jestliže se návštěvníci římské koleje ptali po místě trestů, po karceru, který byl nezbytný ve všech klášterech, ukazoval jim s výmluvným posunkem ke dveřím: „Rád vám přenechám přijímání, jen nechte-li mně vyhnání,“ pravil starším; a říkalo se žertem: „že řád proto si udržuje větší mladistvost svěžest než jiné řády, poněvadž si občas pouští žilou.“ Ovšem se vždy váhalo, než se sáhlo k tomuto prostředku. Měl-li člen jen málo schopnosti, dalo se to z nouze prominouti; nikdy však nepoddajnost. Sám Ignacius po dlouhých úvahách propustil velmi znamenitého učence, jenž se přidružil k Tovaryšstvu za nesprávných předpokladů, Francouze Postella a velmi urozeného muže, prince z domu Braganza.

Propuštění mělo se státi vždy laskavě, nikdy nemělo být trestem, aby neucinilo z dřívějšího člena nepřítele. Domníváme se, že v této moudré opatrnosti nic se nezměnilo a nevěřím strašným obrazům rozrušené fantasmie bývalých Jesuitů. Jest známo, že se postupuje týmiž cestami, aby se udržela výkonnost důstojnického sboru.

V Konstitucích nenalzáme bezpečné stopy po jedné třídě Jesuitů, jež přece hrála vynikající úlohu: po tajných Jesuitech. Nejsou jimi miněny asimilované řády jako Lazaristé a Redemptoristé, spolehlivé pomocné čety Tovaryšstva, nýbrž jednotlivci, kteří zůstali v občanském životě a proto nedávají poznat své příslušnosti. Z korespondence Ignaciovy vidíme, v jakém rozsahu přijímal muže vysokých hodností a velikého vlivu ve „svatou poslušnost“, ačkoli žádné papežské privilegium ho neopravňovalo k tak povážlivému počínání, a jak byli všichni, jejichž veřejný vstup do řádu by byl způsobil rozpaky, odkazováni na tuto cestu. Také nedávno zachovalo Tovaryšstvo, jež jindy tak ochotně vyvrací, moudrě mlčení k tomuto důkazu, mnou podanému. Jest možno jen se dohadovat, pokud nástupci používají nebo již nepoužívají tohoto prostředku, meče ovšem dvojsměrného. Od této doby co znovuzřízený řád v románských zemích poznal nejnebezpečnějšího nepřítele v tajných společnostech — naše stejné zbytečné jako nevinné německé svobodné zednáře zahrnuje, jak je známo, k vůli úplnosti stejnou nenávistí — operoval ovšem také těmito podkopy. „Carbonari despotismu“ byli nazýváni Jesuiti v Itálii v době rakouského panství.

Povinnost poslouchati představených jest slib všech klášterních řádů a sdružení, ačkoli ovšem způsob, jak byl prováděn, byl v Tovaryšstvu Ježíšově nový; avšak jeho vynikající zvláštnost spočívá ve čtvrtém slibu, v naprosté poslušnosti papeže. Vzešla z missijní myšlenky, za kterou Ignacius shromáždil své přátele. Tito studenti, nadšení pro kázání mezi pohany, zavázali se, že půjdou všude, kam je papež pošle. Nikde neprojevuje se tak silně jako zde rytířská dobrodružná mysl, kterou Ignacius sám ve svém životopise s nevyravnatelnou názorností vylíčil jako východisko svého obrácení. Jako paladíni a rytíři okrouhlého stolce chtějí tyto duchovní reci se dát vysílat svým velitelům na pomoc ohrožené královně církvi, aby dobývali úžasných vítězství. Fantasie ustoupila brzy moudré rozvaze; avšak jako všude v duchu Loyolově a v jeho díle zůstává na dně jako pružné pero a určuje smýšlení. Existuje nadšená vášň poslušnosti vůči nejvyššímu veliteli; pro ni jest bezpodmínečností samozřejmým předpokladem. Pruský důstojník a římský Jesuita jsou její nejpodivuhodnější ztělesnění.

Teprve tento čtvrtý slib umožnil, aby Tovaryšstvo Ježíšovo bylo schváleno. Když Ignacius přišel do Říma žádat za schválení, chystali se tam právě, že omezi nadbytek řádů a nechtěli začínat zaváděním nového, jenž nad to tak povážlivým způsobem se tlačil mezi stávající řády a světské kněžstvo, Avšak Pavel III. poznal, co v oněch dnech odpadlictví a malomyslnosti mohlo

znamenati Tovaryšstvo, jež se stavělo úplně do služeb papežových. Řád jezuitský jest dar, který si papežství dalo samo, všechna další přízeň, kterou mu věnovala, zdála se mu jeho vlastním prospěchem. V tomto důvěrníckém postavení mohl řád vyvinouti ihned nejznamenitější činnost; ukázalo se to již na koncilu Tridentiském. První století, jehož obraz byl shrnut v jakési pysné dílo generálního štábu, vydávající se za dějepis, zůstalo také nejskvělejší stoletím řádu, obdobím neuvěřitelně všestranné a úspěšné činnosti.

Tovaryšstvo pracovalo pro všechny papeže, ale netěšilo se u všech stejně přízni. Již koncem 16. století mohl jím papež Klement V. ukázati zrcadlo jejich ctizádostivé a mnohostranné činnosti, kterou se tlačili všude, výstrahu to, která se shodovala se stížnostmi, jež neúnavně opakovaly staré university. Bylo jasno, že Tovaryšstvo Ježíšovo stalo se účelem samo sobě, že pracuje pro svou vlastní velikost. Od té doby ozýval se právě v katolických kruzích často posměšek: že oddanost Tovaryšstva k svatě Stoliči sahá právě tak daleko, jako oddanost svatě Stoliče k němu. Boj s odpůrci katolickými byl jim vždy ještě nebezpečnější a mnohem více uváděl do pohybu jejich pera než boj s protestanty. Vedli jej vždy stejně, a tak totiž, že stotožňovali sebe s papežstvím a obojí s církví. A třebas i papežové časem nechali je na holičkách, právě tam, kde se odvážili pro ně nejdále, jako v Benátkách a ve Francii po míru s Jindřichem IV., tedy stalo se tak vždy jen na krátkou dobu. Jali se papežství vychovávat i předpisovali mu; co bylo v rozporu s teorií jejich škol, s rutinou jejich duchovní činnosti, to dovedli zdeptati autoritou papežství, kterou nyní vládli jakožto nezbytní. Začali s mrtvým Erasmem a jeho živými stoupeckými, pokračovali ve velikém sporu jansenistickém, který tvořil, nehledě-li k menším bojům, vnitřní dějiny katolické církve v 17. a 18. století, a osvědčili tuto metodu náležitě v 19. století od Lamennaisa až k dnešním modernistům. Tak zatlačili nebo úplně vytlačili nejznamenitější hlavy a nejhorlivější bojovníky katolicismu. Postižení protestovali s hořkostí, spochívající na znalosti, což většinou není možno tvrdit o mytickém strachu protestantů. Jakou záplavu bouřlivé výmluvnosti vylil na jejich hlavy jen Gioberti! Avšak nepomohlo to nijak. Mohli bychom nazvati ironií osudu, že Jesuiti byli církevní autoritou opuštěni a odsouzeni právě tam, kde jejich postup byl nejslechetnější. Jejich pokus, vpraviti křesťanství do starých kultur Indů a Číňanů, což nemohlo se státi bez ústupků a odlišných výkladů, musel ztroskotati. Katolicismus již neměl oné pružnosti, kterou kdysi projevili vůči starému Římu, ba ještě vůči Germánům. Jeho síla spočívala v jeho ztrnulosti a nepoddajnosti; a ve sporech s kačírí Jesuiti sami často na to kladli důraz.

V boji s Jansenismem Jesuitský řád spotřeboval své síly. Nejtěžší výtka, jež mu později byla činěna, zněla, že od té doby neviděl nepřítelů tam, kde byl — nejhorší ze všech taktických chyb. V bídných hádkách o probabilismu pře-

hledlo se, že osvícenství stále se šíří; v bezpečném vědomí, že má v té chvíli dosud v rukou moc, řád nezpozoroval, že státníci poněmáhu se vzdalovali církve. Paktoval s gallikanismem Ludvíka XIV. a vedlo se mu při tom dobře, ačkoli myšlenka národní církve byla v nepřekonatelném rozporu se základy vlastního Tovaryšstva. Avšak tím zdálo se také vše odbyto. Nyní však přišlo překvapení, že všechny tyto mocnosti se spojily; a Tovaryšstvo vidělo, že není připraveno a vyzbrojeno. Na boji založený řád kladl před svým zánikem podivuhodně slabý odpor a pohlížel až do poslední chvíle jako hypnotisován neustále ztrnul na jediný bod, na Jansenismus. Katastrofa mohla býti rozhodnuta jen tím, že také papežství, které Tovaryšstvo až do poslední chvíle sveržilo železnou rukou, konečně se obrátilo proti němu. Není sice zvrácenějšího počínání, než chce-li někdo dělat z papeže Klementa XIV. světce osvícenství. Bohužel dal se svěsti sám Ranke jeho předstíranou korespondencí, pošetilým padělkem, jež Ganganellimu vkládá do úst takové řeči jako Rousseau savojskému vikáři. Klementa vedl theologický odpor a pocit zodpovědnosti za církev vůči téměř naprostému souhlasu katolických mocností. Tovaryšstvo Ježíšovo bylo obětí, kterou papežství vhodilo do rozbouraného moře, aby bouří zahnal. Mohlo by se tentokrát velmi dobře srovnávati se starým symbolem, s prorokem Jonášem. Ale byla to pomsta osudu, že právě papež je musil zničití. Nikdy nebyl napsán strašlivější obžalovací spis, zdrcující až k historické nespravedlivosti, než onó breve „Dominus ac redemptor noster“, jímž mělo Tovaryšstvo býti zahlazeno na věky. Dosud jest pro Jesuity nejen pohoršením, ale i nebezpečím; a pro nesúčastného jest velmi zábavné, sleduje-li, jak se snaží zstodití památku Ganganelliho a oslabiti breve. Došlo až ke skandálu, tak že na rozkaz papežův vatikánský bibliotekář A. Theiner,*) jemuž to ovšem později uškodilo, musil ve velkém díle obhájeti Klementa XIV. Chytrácké důkazy juristického formalismu, jimiž nyní obklopují Jesuiti dogma o neomylnosti, jsou mnohem více určeny k tomu, aby odstranily platnost breve jakožto výroku papežova učiněného ex cathedra, než aby zabránily případnému nebezpečí tohoto dogmatu. Jako proroka břicho velrybí, tak revoluce měla Tovaryšstvo opět přivést na světlo boží.

*) Augustin Theiner, katolický theolog a církevní dějepisec (1804—1874). Byl v jezuitském semináři v Římě vychován. 1855 stal se prefektem vatikánských archivů, a byl velmi činný literárně. 1853 vydal z rozkazu papežova Dějiny pontifikátu Klementa XIV., čímž na sebe poštvál Jesuity. Když zasedal koncil Vatikánský, měl přátelské styky s oposici, a tu se mu Jesuité pomstili, obvinili ho, že opatřil oposici listinný materiál a zneužil tak svého úředního postavení. Pozbýl papežovy přízně a 1870 ođatý mu klíče archivu. Bylo mu zabráněno dokončiti již započaté vydání Akt koncilu tridentinského, z nichž část vřšla po jeho smrti prostřednictvím bisk. Strossmayera

Co prospělo papežství, že je obětováno? Těm, kdo spatořovali v restauraci katolicismu v spásu občanské společnosti, rozervané revolucí, byl na snadě úsudek: zrušením řádu byl dán signál k převratu, jím vzdal se Řím jediných bojovníků, jež by byl mohl proti němu postaviti s vyhlídkou na úspěch. Výmluvní tvůrci nového ultramontanismu, jenž svou rozhodností překonával každý dřívější, Bonald, de Maistre, Lamennais také řádu částečně umožnili znovuzřízení, částečně mu upravili cesty. Bonald, státní filosof, vydal heslo: „Tovaryšstvo Ježíšovo nemůže býti nahrazeno ničím než sebou samým.“ Tak zní také breve o znovuzřízení. Nebezpečí, jež přináší doba, vyžadují opět také těchto dělníků. Konstelace byla tatáž jako ta, jež kdysi podminila stvoření řádu. Nikoli skrovné zbytky, jež po čtyřicetileté přestávce shledali ještě v Polsku, nýbrž duch Ignacia Loyoly zbudoval znovu řád. Postaral se ve všem o to, aby nový řád přesně se rovnal starému obrazu.

Téměř za okamžik probudily se také staré rozpory; avšak stejně rychle dovedl se řád zase zmocnit papežství a probuditi v něm přesvědčení, že zájmy jejich jsou naprosto společné. Jesuiti toho dosáhli zejména zdůrazňováním svého starého a milovaného učení, dogmatu o neomylnosti. Jak bylo toto dogma až k Vatikánskému koncilu připravováno, na tomto pak přijato a prohlášeno, o tom nemusíme se zde šířiti. Jestliže šťastným zakončením této velké akce vliv Jesuitů nevzrostl, tedy se jistě ještě více upevnil. Nadále jest každý koncil zbytečný; poslední, Vaticanum, předem odňal půdu všem pozdějším; svým úspěchem zvýšil tento koncil moc papežskou tak neobyčejně jako kdysi Tridentinum, jehož se kurie tak obávala a jež tak dlouho zdržovala. Avšak rozenými rádcí svaté Stolice jsou Jesuiti; nejsou sice samojedini, neboť nyní jako dříve jest kurie střediskem a shromaždištěm různých organisací, uznaných v katolické církvi, avšak oni i udávají přece vždy směr, poněvadž právě jsou již předem zastanci všech papežských nároků. Jest třeba již tak veliké chytrosti, jakou se vyznačoval papež Lev XIII., aby jim nebylo dovoleno státi se mistry.

Koncentrace římské církve, jež snad byla vynucena za příznivých poměrů dobových, jistě nebyla způsobena jen Jesuity; avšak jim v první řadě prospěla. Řím zůstává řádu, jenž důsledně hájil vládu Říma v církvi, sám cílem jeho panování. Nevadí, že byl vytlačen z jednotlivých zemí, že v jiných jest jeho činnost omezovala, to jsou střídavé případy, jež jest možno vždy snést; vždyť řádu, připravenému k boji, není tak příliš těžko, koncentrovati své sbory, přeložiti je, vrhnouti je všude tam, kde kyne nádej na úspěch. Snad pocítují bolestně ztrátu jednotlivých větví, však kmen má kořeny v Římě. Tam jest nutno zůstatí pánem.

— o —

MLYNÁŘI.

myslivci, hajní, ovčáci a podobní lidé, kteří žili poněkud na samotách, nejděle zůstali evangeliky pobělohorskými. Žili na samotách a nemohli být

tolik špehováni. Žili na samotách a měli kdy více myslit. Věděly to o nich úřady. Jen tak lze si vysvětlit tuto listinu, vydanou ještě za Marie Terezie r. 1777, jež se čte v gruntovní knize obce Borovnické v Jimramova. Když vrchnost (Belcredi) prodávala mlýn borovnický Františku Buršovi, dala do smlouvy odstavce:

„A poněvadž na Božím požehání všechno záleží, tak tedy za 5. má kupující a držitel toho mlýna samospasitelně římské katolické Cirkve se přidržeti, všech bludů a knih kacířských se vystříhati a nejenom sám, ale i také jeho lidé bohabojný život vésti, všem pak zlým a podezřelým lidem nocoľhu nedávati; tím méně nějaké dorozumění míti, anobř takové na patřicím místě vzraditi, všeho puntování a jednání, co by proti milostivé vrchnosti bylo, se vystříhati, v summě tak, jak na poutivého muže patří, se vždy zachovati. Kdyby ale držitel toho mlejna proti všemu nadání takového zlého a treštuhodného skutku se dopustil, zanechává sobě milostivá vrchnost moc a právo nejen jej za neschopného držeti, anobř jinšimu poddanýmu ten mlejn zapraditi. Všechno spravdivě a beze lsti.

To vše níže stojící podpisové stvrzují, jak se stalo v Jimramově dne 5. augusti 1777.“

— o —

JAN KLECANDA:

AJDA.

„Děkuji vám všem, slečny!“ řekl s veličensky laskavým gestem. — „Těší mne, že všichni moji spolupracovníci cítí se se závodem za jedno a... dejte si pozor na ten lustr zde, aby vám také jednou nespádl na hlavy... zvláště slečna Dyngerová, ta sedí nejbliž...“

Ajda pohlédla nevinně na šéfa, pak na lustr a řekla: „Prosím, vašnosti, já tomu už dávno nevěřím...“

„Čemu, čemu nevěříte?“ ptal se nervosně a zabořil do ní oči.

„Dívka snesla klidně ten pohled. „Já už dávno říkám, že by se měl zavolatí montér...“ doložila opravdově.

„Nic neví, ta ochechule černá,“ pomyslel si pan šéf. „Pane prokuristo! Prosím vás, zatelefonojte v poledne do plynárny, ať sem někdo přijde! Já přece nemohu mít oči všude a nebudu běhat dohlížet, je-li to všechno dobře utaženo.“

A laskavě na všechny se usmívaje, šel do své písárny. I na Boženu padl paprsek jeho úsměvu. Ta ubohá stála tu s očima sklopenýma, s hořícíma tvářema, jako u vědomí své viny.

„Holka, ty's buchta,“ šeptala jí Ajda, jezdíc prstem po sešitu stenogramů, jakoby ji něco ukazovala. „Ty se mu máš dívat do očí

a tak, aby on je musel sklopit. Bože, mám to já s tebou kříž!" —

Od toho dne stala se tichá Lenorka „první“, totiž paně šefovou stenografkou. Božena přidělena byla prokuristovi a Ajda docházela si pro diktáty do mužského oddělení k pokladníkovi a cestujícím zástupcům.

„To jsou hodní chlápci,“ říkala o nich Božce. „Kasír je nedávno ženat, tak dá pokoj. A ty „cestáky“ jsem jednou pro vždy pokročila, tak nejvšs že mne otravují svými anekdotami. Ale já se ráda zasměji . . .“

Nejbližšího prvního oznamoval prokurista jménem pana šefa některými dá-á-mám, že v uznání jejich služeb a dovedností zvyšuje se jim služně. Registratorce a tiché Lenorce přidáno po dvaceti korunách, Ajdě a Boženě a ještě kteréš po deseti. Obě vyznamenané, přes to že pan šéf si zakázal všechny projevy diků, spěchaly, aby „u stupňů trůnu“ — jak říkala Ajda — složily přísahu věrnosti „o desítku tlustší . . .“

„To jsem nečekala, že to takhle skončí,“ vzdychla radostně Božena, když na cestě domů ocitly se za větrem.

„Snad nemyslíš, dítěto, že už je všechno skončeno?“ zvolala Ajda. „Dám si užít svou hlavu u samé paty, budu-li tu pětku brát více než jednou. Neznáš mstivost našeho starého. Kdo se mu zprotiví, třeba jen slovem . . . znič, ušlapat! O tom se vypravují kroniky. A ty nevíš, protože vždycky klopiš oči jako kajčnice — že tě tomu nemohu holka odvyknouti — ty nevíš, jaké pohledy na tebe vrhá v nestřeženém okanzíku. To nejsou dýky, to je vitriol, zcela obyčejný babský vitriol. A to tebe a snad i mne ještě čeká . . .“

„Ty mne lékáš, Adélo!“ posteskla si Božena.

„Na lékání je dost času až potom,“ odbyla ji Ajda bezstarostně. „Zatím si rozpočteme, co s tou pětkou. Především myslím, abychom si daly do novín inserát.“

„A především se zitra stěhuješ k nám! Kdyby se stalo a přišla's o místo, spíše to přeckáš. Mlč, mlč! Nemyslim to zdarma! Zůsta-neš dlužna, až zase si najdeme nové místo.“

„Nu, to je rozumné slovo,“ přisvědčila ochotně Ajda. „To se dá se ctí přijmouti. Když nemám, musím se vypůjčiti a k tomu jsou přátelé, aby půjčovali, když je zle.“

Nastával vánoční trh a expedice drobným obchodníkům galanteriím bylo tolik, že veškeren personál denně pracoval „přes čas“, aby mohli být všichni odběratelé obslouženi.

Slečny chodily domů pravidelně o půl desáté, páni mnohdy až o půl noci. Všude panoval čilý ruch, jež obezřele řídil a povzbuzoval sám pan šéf. Chodil, ba bylo-li potřeba, lítal z účtárny do skladů, ze skladů do pokladny, od stolu k stolu; tu povzbudil žertem, jimiž v těchto dnech jen sršel, poněvadž žerty ty ho nic nestály, tam pohrozil nebo se zamračil, tam za hleděl liknavce popohnati narážkou na vánoční remuneraci.

Vánoční remunerace, obyčejně ve výši poloviční měsíční služby, rozdílel vždy před štědrým večerem sám pan šéf. Poněvadž asi sám cítil, že to je vlastně malá náhrada za celoroční práci přes čas, přidával každému ze zaměstnaných k remuneraci tak srdečný vlastnoruční stisk ruky, že měkké povahy — a těch bylo hodně — se při pomýšlení na šefovu blahosklonost až do nového roku tetelily slasti.

Ba, o registratorce se říkala — to ovšem loni nadrobila Ajda, — že si celých čtrnáct dnů nemyla pravou ruku, totiž tu, kterou pan šéf vlastnoručně stiskl.

As deset dnů před vánoční práce polevila. Všichni drobní obchodníci a velké modní závody byly již opatřeny zbožím, a nyní se již jen páběrkovale, vyřizovaly reklama-ce a dodatečné dodávky, vyměňovaly se chybně dodané zboží a podobně. I ve velkém pracovním sále, kam jindy sotva nějaká ukázka zboží zabloudila, válely se nyní na poststranních stolech celé stohy krabic s knořlíky, svazky agraf a různých jiných dámských ozdob.

Bylo to po většině laciné zboží, jež nedovedlo nikoho zlákat k opomenutí rozdílu mezi „mým a tvým“, ale časem zablesklo se v těch kupách i něco podobného ryzímu zlatu nebo zatřpytil se knořlík se zďařilou imitací drahokamu, na kterýchžto hračkách zejména mladší kontoiristky mohly oči nechat.

(Dokončení.)

DROBNOSTI.

Bouřlivé výšiny.

Irena Divišová napsala v ženském Revuálu (Brno) několik rádků o románu Emily Brontëové, jež v překladě Boženy Šimkové vydali jsme v Dobrých knížkách za K 1.60. „Kdo chce zase jednou čísti román, který neunavuje svým vysokým počtem stran, ať si přečte *Bouřlivé výšiny*. Bude čísti bez ustání a bez oddechu, vášnivě oddán svůdnému kouzlu iluze, což je tak dobře vypočítána na efekt. Divadelní rafinovanost, se kterou Brontëová rovná látku, jí nikdy nezmylí. Brontëová vlastně látku scénuje a dramati-suje. Žádné popisy zdržující mohutný proud děje; ani se nerozpívá nad přírodou ani se zbytečně nezabývá

porchem věci. Je to ovšem kniha z těch starých zlatých časů literatury (autorka žila v první polovici minulého století), kdy ještě byl v oblibě a v květu realismus. V realistickém podání stávají se tu nejpodivnější konstelace osudů možnými a skutečnými. Brontëová necharakterisuje osoby, nýbrž charaktery vyplývající z jejich vystupování, z jejich činu poznáváme jejich smýšlení; a proto nás dovedou tak dlouho zajímat, že nám obezřetně všechno o nich nikdo nepoví. Jsou to konflikty těch nejsurovějších pudů, jež ovládají tyto lidi; všichni pod jich imperativem se dopouštějí nějakých brutálností, ale v každém je nějaká dobrá žilka, která nás s nimi smiřuje. A ježto Brontëová patří k dobrým spisovatelům a nejlepším spisovatelkám, netřeba se šířiti o patřičné bedlivosti jejího pozorování a subtilnosti jejího smýšlení. Bouřlivé vášiny druží se k těm knihám, které se neodkládají po prvním přečtení. Sbírnka Dobré knihy je účelná sbírka. Poskytuje za malý peníz solidní lekturu, solidní překlady a nezapomíná předselat orientační předmluvu. Můžeme ji směle doporučiti přízní čtenářstva."

Česká historie

přivábila k sobě také beletristy zahraniční. Jednou z neznámějších byla Debra Alcocková. Byla; neboť v lednu 1913 právě zemřela v Londýně slečna Debra Alcocková, spisovatelka Povídky z Čech, Povídky z Kostnice, Španělských bratří, Cara atd. knih tvořících v českém překladě jádro hlavně evang. knihoven pro upřímnou zbožnost a oddanost k hnutí reformačnímu. Slečna Alcocková byla dezerou hodnostáře anglikánské církve z Waterfordu v Irsku. Na jihu této katolické země ztrávila své mládí a nejdelší část života. Proto měla mnohem živější smysl pro otázky týkající se poměru katolictva s protestantstvím, proto dovedla mnohem víceji ocenit čin reformační a radovat se z vytrvalosti evangelické a odsoudit násilí, jimž Řím proti evangelu bojoval. Sama nejvýše cenila ze svých spisů Španělské bratry. České dějiny poutaly brzi její pozornost. Cestovala po naší vlasti, navštěvujíc místa proslulá událostmi doby reformační. Výsledek takového úsilí a zájmu snesla v Povidce z Čech. Slečna bývala vždy slaběho zdraví. V posledních letech nevyhýžela z nemoci.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Mali muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

"Tak povídej dál o Ludvíkovi, tetičko Joženko, — já sice nevěřím, že nožik vzal, ale ráda bych se o tom přesvědčila", řekla Dězinka, jaksi úzkostlivě.

"Dobrá; uplynul týden, ale věc se nevysvětlovala. Hoši se Ludvíkovi vyhýbali a on div, že chudák z toho neonemocněl.

A tu se rozhodl, že už nikdy ve svém životě nebude lhát a tak se ve všem polepsil, že slečna byla také přesvědčena o jeho nevině.

Dva měsíce na to přišel obchodník zas.

Nejdříve jsem si myslil, že vám o tom napíši, ale raději hošíku onen nožik dnes dam. První slova jeho byla: „Tak slečno, onen nožik jsem přece jenom našel. Vklouzl tentokrát za podšívku vaku, a když jsem tam druhého dne dával nové zboží, vypadal.

Hoši se všichni postavili kolem Ludvíka a byli zahanbeni. Hned ho upřímně poprosili za odpuštění. Slečna Kranová mu dala nožik na památku, a on si ho vážil jako zpomínky na zlé časy, a toho, že se v tu dobu odnaučil lhát."

"Víte, já se někdy dívím, proč věci, které mlsáte, vám uškodí a jíte-li je u stolu, nic vám po nich není!" tak zněla úvaha, kterou k povídce připojil — Jedlík.

"Možná, že u tebe působí svědomí na žaludek", usmála se paní.

"Aha, vzpomněl si na okurky," vykřikl Eda, a hlasitý smích mu odpověděl, neboť Jedlík měl nedávno opravdu směšné neštěstí. Snědl totiž kdesi tajně dvě dlouhé zelené okurky a dostal z nich veliké bolení. Svěřil se tedy Edovi a pro všechno ho prosil, aby mu nějak pomohl.

Eda mu poradil křenový obklad a teplé železo. Jenom že nevěděl, co kam přijde. Na konec našli Jedlíka ve stodole s obkladem na nohou a s popáleným kabátkem.

"A co kdybyste nám vykládala ještě jednu?" žebrnil Nat uprostřed smíchu.

Nežli mohla upokojit nenasytné Olivery Twisty*), přicupkal do světnice Robínek, vleka za sebou pokrývku s postele.

Tvářil se jakoby nic, a běžel rovnou k matce do přistavu a povídá:

"Slyšel jsem takový velký hluk, a bál jsem se, že se vám někomu něco stalo, a tak jsem běžel." —

"A což si myslíš, že bych tě nechala v posteli, kdyby se něco stalo, že bych na tě zapomněla, ty malý darebáčku?" řekla matka, namáhajíc se mluvití přísně.

"Ne, ale já myslel, že ti bude líp, budu-li ti na blízku," odpověděl malý šibal.

"Viš, že tě nejaději vidím v posteli, a tak se jenom zase pěkně obrať a běž odkud jsi přišel."

"Každý, kdo sem přijde, musí vypravovat povídku, a tak se raději honem ztrať, sic budeš muset také vykládat," strašil Emil.

"Ó, to nic nedělá, však já umím! Co se jich napovídám Tedouškovi! Každý den nové a nové: o medvědech, měsíci a muškách, to byste se podivili!"

*) Hoch ze stejnojmenného románu Dickensova.

Robín se pevně rozhodl, že už do postele nepůjde.

„No tak spusť, — ale honem, — potom tě hned odneseme,“ řekl Dan a chystal se naložit chlapíka na záda.

„No, počkej, Dane, počkej, až si pomyslím,“ a zatím už lezl matce na klín. Zatahala ho za vlasy a povídá: „U nás je rodinným zatižením, že vždycky v nepravý čas vylézáme z postelí. Co se Jeník tím natrápil, dokud byl malíčký, a já jsem každé noci chodívala po domě. Markétě se často zdávalo, že hoří, a posílala mne, abych se šla podívat. A já si pak v noci někde sedla a seděla. A ty teď také nechceš zpátky do hnízda, nepodařený klouček!“

„No tak — já už jsem si pomyslil,“ prohlásil Robínek.

Chlapci se na něho zadívali a jen jim šelmovinou oči hrály.

Seděl si na klíně, zaobalen do pokrývky, a vypravoval následující povídku se směšnou vážností:

„Jedna paní měla milion děcek, ale jen jednoho chlapečka. Šla nahoru do ložnice a řekla: „Nesmíš jít na dvůr!“ — Ale on přece posel a bác, padnul do studny a utopil se na dosmrť.“

„A tohle má být povídka?“ zeptal se Fanoš, když hošik se zastavil, aby si odpočinul a nabral dechu.

„Ještě kousek, ještě není celá!“ A chlapec se mračil a mračil, aby jenom něco ještě vymyslel.

„Nu, a co dělala ta paní, chudinka, když jí synáček spadl do studny?“ zeptala se matka, aby hochovi pomohla.

„Oh, — tak ona šla, a vypumpovala ho zas nahoru. Potom ho zabalila do novin a dala ho na okno usušit — viš, na semeno!“

Salva smíchu uvítala tenhle neočekávaný konec. Paní Jožena pohládila synáčkovi kučeravou hlavičku a povídala:

„Nu chlapečku, zdědil's po mámě dar vykládání povídek. Jdi touhle cestou, — budeš jednou slavným.“

„Ale teď už nemusím do postele? Že ne? Však jsem vypravoval povídku, a hezkou, že?“ —

„Nu, zůstaň si tedy zde, dokud nesníš těchhle dvanáct jader,“ řekla paní. Myslela, že bude hned po nich.

Ale Robínek byl šelma.

Pojídal jádérka pomaloučku a jedno po druhém, aby mohl co nejdéle zůstat s velkými.

„Viš, teti, než to sni, povídej ještě jednu!“ prosil Jeník.

„Ale já už opravdu žádné nevím, — leda o bedně na dříví,“ řekla paní, vidouc, že synáček má ještě snísti sedm zrn.

„A je o chlapcích?“

„Ano, jen o chlapcích!“

„A je pravdivá?“ ptal se Jeník.

„Každým písménkem!“

„Sláva, no tak začni, teto!“

„Jakoubek Snovův bydlil s matkou v malém domečku za městem. Byli chudí, a hoch musil pracovat, aby matce pomohl; ale pracoval nerad, raději četl a seděl u knih celý den.“

„Jemine, jak je tohle možné? Já zase rád pracuji a knih nenávidím,“ povídá Dan.

„Svět potřebuje obou: dělníků i studentů, a pro všechny je dost místa. Já myslím, že dělníci by se měli v prázdných chvílích učit, a studenti by si měli dověst udělat sami různé ruční práce, když je třeba,“ pravila paní Jožena, pohlízejíc od Jeníka k Danovi.

„Vždyť já už teď také pracuji, teto,“ řekl Jeník a pyšně ohmatával své malé mozolky na dlani.

„A já se také učím,“ připojil Dan, a ukázal osmahlou rukou na tabuli pokrytou početními příklady, které sám pracoval.

„Tož poslouvejte, co dělal Jakub. Nezapadlo mu, že je sobecké, když se stále jenom učí a matku nechává pracovat. Namáhala se sama se vši domáci prací, aby syn mohl nerušeně sedět u svých knih. Jednoho podzimu si Jakub umínil, že tuto zimu půjde určitě do školy. Šel tedy k faráři a prosil ho, aby mu nějakým způsobem dopomohl ke knihám a ke trošce šatstva. Ale farář zaslechl již, že Jakub je ku práci pohodlný a neměl vainé chuti něco pro něho podniknout. Smýšlel totiž, že chlapec, který zanedbává svoji matku a nechává ji pro sebe otročit, nebude pilným studentem. Ale vida, jak vážně Jakub si přeje učit se, — a protože byl trochu podivínem, udělal mu následující nabídku:

„Poslyš Jakube,“ řekl, „zaopatřím ti šaty i knihy, ale pod jednou podmínkou.“

„A která je to, pane?“ zeptal se hoch s rozjařeným obličejem.

„Musíš se sám postarat matce v zimě o dříví; totiž dříví musíš opatřit i rozštípat. Jak najdu u vás bednu na dříví prázdnou, přestaneš studovat.“

Jakub se dal v duchu do smíchu a myslil si v duchu, že mu to pan farář udělal věru lacinou.

Škola počala a první čas bylo lehkou věcí nanosit matce roští z lesa. Přinesl vždy plný koš, a matka s ním velmi šetřila. Ale přišel listopad a s ním mrazy: dny bývaly krátké a studené, — dřeva rychleji ubývalo. Matka sice trochu dřeva koupila, ale zmizelo brzo, dřív, nežli si hoch uvědomil, že teď je zas na něm, aby dřevo opatřil. Paní Snovová trpěla hostcem a nemohla už tak pracovat jako dříve. Jakub tedy odložil knihy a hleděl se uplatnit jak nejlépe dovedl. Odkládal je však velice nerad. Leč věděl, že farář jest mužem od slova, a dal se tedy na výdělký, aby matce zopatřil dříví. Poklízal sousedům krávy, poslíčkoval, topil v kostele a čistil lavičky. Tak vydělával na palivo. Ale byla to pro něho velká práce; zima byla tuhá a času měl hoch málo. A právě teď bylo učení tak zajímavé! Jak nerad opouštěl hoch knihy pro své ostatní povinnosti! Farář neřikal slova, a vída, že hoch je opravdu vážným studentem, pomáhal mu, aniž Jakub tušil jak a kdy. Často ho potkal, když vezl na saních dřevo z lesa: drvoštěpi káčeli, a Jakub svázal. Kráčeje za zdlouhavými voly, četl, opakoval, aby jenom využil každické minutky.

„Zaslouží opravdu, abych se o něho postaral“, řekl farář, „ale tuhle letošní lekci mu přece neodpustím, prospěje mu.“

Na štědrý večer byla před vdoviným domkem složena velká hromada polen a nová pilka. U ní ležel kousek papíru se slovy: „Bůh zehná tomu, kdo se přičiňuje!“

Chudák Jakub nečekal darů; ale když se ráno probudil, nalezl na stole pár teplých nátepníčků, které matka přes bolesti v prstech mu upletla. Měl z nich radost, ale více si vážil pohledu a políbení matčina, když ho nazvala svým dobrým synem. Za ten čas, co udržoval oheň v krbu, vzrostla i jeho láska k matce a jak plnil každého dne bednu na dříví, naučil se lépe plnit své svýnské povinnosti. Začal uznávat, že kdyby spolkl sebe větší moudrost, nedostojí-li svým povinnostem svýnským, nebude dokonalým člověkem. Když uviděl velkou hromadu polen a odkorků přede dveřmi, věděl hned, kdo jí poslal, a děkoval v duchu faráři.

Poznal také, že starý pán měl s ním dobré a jemu prospěšné úmysly. I dal se nyní s celou chutí do práce. Jiní hoši se toho dne radovali, ale Jakub řezal dřevo. Byl však při tom šťasten a vesele si pohvizdoval, když toho večera plnil maminčinu bednu na dříví.

„Tahle byla ale moc krásná,“ zvolal Dan.

Míval vždycky rád jednoduché, ale pravdivé věci, než nějaké roztočivé pohádky. „Tenhle chlapec se mi líbí.“

„Teto, však já bych ti též mohl řezat dřevo“, navrhl Jeník, jako by mu tetina povídka odkryla náhle nový zdroj výdělků.

„A teď vypravujte nějakou o hodně zlém chlapci. Ty já mám nejradši“, prohlásila Andula.

„Eh, lepší, kdyby povídala o nějaké ubručené, uštěpačné holce“, hučel Tomek. Andula svojí nepřívětivostí pokazila celý večer.

Jablka mu kysla v ústech, bukvice byly červivé, ořechy se špatně louskaly, a když viděl, že Andula stále sedí s Edou pohromadě, točila se mu hlava.

Ale paní Jožena, že už nebude dnes nic více vypravovat. Pohlédla na Robínka a uzřela, že pevně spí: usnul s posledním jádérkem v pevně zavřené ruce. I zabalila ho lépe do příkrývky a odnesla do postýlky doufajíc, že dnes už jí nevyleze.

„Počkejte, kdo jenom teď přijde“, řekl Emil a schválně trochu pootvěřel dvéře. Mařka šla okolo, i volali na ni, ale starý Silas ji už dříve varoval a tak pouze se smíchem přeběhla podle dveří. Teď kdesi vrzly dvéře a bylo slyšet melodii staré německé písně:

„Ich weiss nicht, was soll es bedeuten.“

„To je strýc, to je strýc, dejme se všichni do smíchu, a uhlídáte, že sem přijde,“ řekl Emil.

Hoši si nedali dvakrát říkat: smích měli vždy pohotový a tak se také profesor brzo objevil ve dveřích: „No, děti, co pak se stalo veselého?“

„Už ho máme, už ho máme, teď musíte mezi nás, pane profesore, a vypravovat nám povídku“, a rozjařeni kluci bouchli dveřmi a zavřeli je na klíč.

„Aha, tož tak vy na mě? Dobrá, však já u vás rád zůstanu, když je zde tak veselo a příjemno“. A pán usadiv se pohodlně, počal vyprávět:

(Pokračování.)

*) „Nevím, co to znamená“, píseň o vile Loreley, která sedí na skále nad Rýnem a vábí k sobě nezkušené rybáře svým zpěvem.

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
nebo poštovním.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

V. MARTÍNEK:

A PŘIJDE HODINA...

A přijde hodina, kdy všechno se ti zhnusí,
tvá práce, zápas tvůj, tvá bolest i tvůj sen.
A člověk žije jedině, že žítí musí,
jak bičem utajeným k předu poháněn.

Vše zhořkne tobě zcela, všechna radost země.
Trav zeleň, klasů šum tě leda zabolí.
Neslyšíš hovor sladký, všechno mluví temně
a nic ti síly nedá, ať to cokoli.

A nejvíc dary zhořknou, jimiž vítá žena.
Za mozkou tvého krev dá pohrdavý smích.
Žiří ve tvář jí a cítíš: maska nalíčená
teď tiše směje se a lež má ve zrácích.

Cos ve hlubinách duše tobě zakrvácí
a pudem silným se spánky zachvějí,
bys tu v líc udeřil, již včera všechnu práci
a celý život dal bys, vznět i naději.

Bys ono srdce zranil v nelitostné síle,
kterému včera mluvilš věty oddané.
Bys se surovým citem čekal oně chvíle,
až náhle v zornicích jí bolest zaplane.

A dobře víš, že hned bys v nepokojném chvění
slov oněch litoval — a zmámen proudem tím
že pokorně bys žádal její odpuštění —
a masce otročil zas citem oddaným.

TEN ZÁVĚR...

Ten závěr, hochu, prostý byl a všední:
v den jeden dunění hrud duté na rakev.
A v jedno temno, v němž se nerozedeš,
šlo všechno: sny, tvá duše teskná, mladá krev.

A byl to epilog jen k historii celé.
Ach, orlí touhy, slavné mávnuti
a co vše chtělo jen tvé srdce roztesknělé —
Kam se zlomenou vzletíš perutí?

Tvé hořké zápasy s vši bídou tou a špinou,
tvé lásky, naděje, tvá bolest, nenávist,
čím nyní to? Ty němý pod žlutavou hlinou,
jak s javora by zvadlý upad' list.

Dnes, zítra ještě u hrobu kdos klekne
a něčí řeknou rty: Ta hlava ubohá!
A za rok ani pes už sobě nezaštěkne —
... a květy budou kvést a zářit obloha.

TU RÁNU...

Tu ránu čekal jsem, však přišla jako had,
jenž uštkne za léta a v různých nejsnadněji;
já zpřímá chtěl jsem stát a z přímá osud brát
byť se znamením zrady, s kalnou beznadějí.

A přišla za nocí, když modré vály sny
a měkkým přízvukem když hvězdy hovořily...
byl vesmír bez konce, tak slavný, bezmezný,
a v žilách ukryté se probouzely síly —

A tenkrát poznal jsem, že v temné objeti
už padám hloub a hloub... Co s roztržštěnou lodí?
... To bolest největší, své temno viděti,
když vzduch je plný snů a hvězdy nebem chodí.

JAN KLECANDA:

AJDA.

(Dokončení.)

„Pozor, děvčata,“ říkávala Ajda, když
nějaký takový chtivý pohled ulovila, „tohle
jsou nalíčené pastě. Lacná příležitost zbavit
se po novém roce zbytečných sil a ušetřit vá-
noční remuneraci.“

A skutečně, ač pan prokurista i pan šéf
pohledy Argusovými sřezili a přehlíželi tyto
poklady, nebyla po všechn čas zjištěna ani
nejmenší ztráta.

Bylo na týden před štedrým dnem, kdy
poprvé oznámeno, že dnes se již nebude pra-
covati přes čas. Vlastní příčina ovšem ležela
v tom, že toho večera pan šéf měl s chotí ode-
brati se kamsi do dobročinného spolku.

Divky, po většině s denní prací svou ho-
tové, seděly u svých stolků a jen tak se tváři-
ly, jakoby něco dělaly, chytajíce lelky, posí-
lajíce si listky, nebo jinak si hrajiče a pošilhá-
vajíce při tom po hodinách, jež visely nad
skleněnými dveřmi, vedoucími do předsíně.

Veselá Ajda, ve výborné náladě, že ji vánoční remunerační přece jen neujde, jen sršela vtipem a měla jako obyčejně oči všude. Náhle povšimla si, že jedna z pisárek šfouchla loktem druhou a ukázala pohledem na předstí, kde visely svrchní šaty dívek. Sledovala pohled ten a spatřila větrem poodhalenou lehkou záclonou, jak se jí tam kmitl světlý plátěný kabát pana šéfa a jak . . . komi ve tmě zasvitilo.

Nebylo to nic zvláštního . . . Šéf tou cestou často chodil do svého kabinetu, a tak na to Ajda dále nemyslela. — Však měla dost starostí, aby již bylo sedm . . .

Konečně vyplnilo se její i všech druhých vroucí přání. Ručička dospěla ku dvanáctce, hodiny zařinčely sedmou a jako na povel vše se hnalo k předsíni. V tom vešel pan šéf ze své pracovny do předsíne.

„Slechny, račte se obléci a zpátky do sálu,“ zavelel. „Že prosím pana prokuristu . . .“

Půl tučtu dívek hnalo se k prokuristovi do jeho koutka a druhé chvatně se oblékaly.

„Že bude remunerační už dnes!“ šeptala kterás své družce.

Ale když se sestavily v sále do řady jako vojáci — pan prokurista jako poddůstojník před pravým křídlem, zmlkly žerty, přestalo pošuchování, neboť tvář šéfova nevěstila nic dobrého.

„Je mi líto,“ počal hlasem, jenž se zářezával do duše, „že moje důvěra byla tak zklamána a mé přátelské jednání tak špatně odměněno. Již několik dnů pozoruji, že se ztrácejí věci, které sem dojdou zpět nebo k výměně . . .“

V řadě slečen ozvaly se hluboké vzdechy a jeky hrůzy.

„Není to celkem velká škoda . . . Pozoroval jsem to, poněvadž zmizel tučet apartních knoflíků, jichž jsem si zvláště všiml a jež jsem hledal . . . Ale jde tu o to, že . . . slečny odpustí . . . je mezi mým personálem zloděj a ten musí být vypátrán, aby snad nepadlo podezření na nevinou.“

Nové výkřiky, nové vzdechy. Citlivější dívky bledly a červenaly.

„Prosím, vašnosti! Prohlídku! Mezi námi není žádná zlodějka!“ ozvala se horlivě první Ajda.

„Ano, prohlídku!“ volaly druhé.

„Nechci tím žádnou ze slečen urazit,“ pokračoval šéf, dnes nadmíru galantní, „ale vy samy uznáváte, že to nutno.“

„Ano, ano, chceme prohlídku,“ volaly dívky jedna přes druhou.

„Slečna registrátorka bude tedy tak la-

skava . . .“ kynul šéf a patrně oslýchaje se býti při prohlídce, ustoupil několik kroků stranou.

„Co to? Co to zde?“ ozvalo se ode dveří jeho kabinetu. „Čekám tě už,“ řekla strojná blondýna, vysoká, hubená, s ledově chladnými rysy obličeje.

„Ah, ty, ma chére! Měla's počkati tam! Darma se rozčilíš,“ bručel pan šéf v rozpácích. „Takový nevďek! To má člověk za všechno . . .!“

Zatím registrátorka horlivě přehlížela kapsy a příruční taštičky dívek, jež řadou přistupovaly. Ajda, ubledlá, rozčilená jako všechny, citíc vážnost okamžiku, dnes poprvé zapomněla na své žerty. I ona odstoupila k prohlédnutým již družkám.

Přistoupila Božena, podávajíc svou taštičku. Byla prázdná. Registrátorka hrábla horlivě do jedné kapsy, pak do druhé a — vytáhla kartonek . . . Zatřpytil se na něm tučet bronzových knoflíků . . .

Výkřik hrůzy zaječel z tučtu mladých úst.

„Svobodová! Boža! Zlodějka!“

Mladá dívka, posud v rozpácích, jako vždy rozpalená, zbledla na smrt.

„Ne, to není možná!“ vzkríkla zoufale.

Pan šéf vrhl se k ní. Bylo mu těžko poltlíč výkřik vítězoslavy a líčit úžas, ale dovedl to.

„Slečno Svobodová!“ zvolal a hlas jeho chvěl se mravním rozhořčením. „To jsem si o vás nemyslel! Jděte! Jsme hotovi. Zlodějkou zde potřebovat nemohu . . .“

„Ne, nejste hotovi!“ ozval se výkřik, jenž pronikl všem do kostí.

To Ajda, na smrt bledá, s očima planoucíma a se zdviženou pěstí vrhla se mezi Boženu a šéfa.

„Nejste hotovi, poněvadž ona odtud nepůjde jako zlodějka.“

„Slečno Dýngerová!“ vzhopil se šéf, dodávaje si přísné vážnosti. „Jděte svou cestou! O vás se nejedná . . .!“

„O mne se nejedná,“ pokračovala Ajda hlasem, jehož každý zvuk dopadal jako ráz kladiva, „ale počestně děvče, jež jste chtěl zneuctit, a když se vám nedalo, když vám zobilo skřípec o nos, mstíte se jí tímto podlým způsobem . . .“

„Ven, ven!“ řícel šéf jako smyslů zbaven. „Což jí nikdo nevyhodí?“ A vrhl se k ní . . .

„Zpátky! Vy už jste jednou zkusil mou sílu! Já jdu, přijímám vaši výpověď, ale před soudem se vyrovnáme. A tam řeknu, že jsem

vás viděla, když jste Boženě sám tyhle tucty strčil do kapsy!"

„Lhářko bidná! Zavřít vás dám!" soptil šéf. —

„Skandál!" ozvala se paní. „Dej zavolat policajta na tu ženskou."

„Ne ženské! Slečny jsme tu," odbyla ji Ajda důstojně a pokračovala: „Ano, já to viděla, a ty zde vidělý též. Mluv Bertě..."

Obrátila se k družce a chopila ji za rámě. —

„Já? Já... já nic neviděla," jektala přestrasně napadená.

„Jak? Ty zapíráš? A před soudem pod přísahou zapřeš též? Pamatuj! Pod pří — za — hou!"

Děvče sklopilo zraky...

„Mluv! Viděla's?"

„Ano, viděla jsem pana šéfa..."

„A ty, Hélo? Sama's upozornila..."

„Viděla jsem... Pan šéf sám... Poznala jsem i světlý kabát Božčin. Takový nemá žádná..."

„Ven, ven!" ryčel pan šéf, nenacházeje jiných slov. „Pryč s nimi! Pryč!"

Divky kolem stály jako zdrceny. Ve dveřích tísnil se mužský personál, jenž seběhl se příkladem tím hlukem. Na Boženu nikdo nemyšlel, jen Ajda viděla, jež tu stála jako vítězná bohyně pomsty.

Prokurista, schvácen hrůzou nad tím, že panu šéfovi se děje krívda, šermoval rukama, křičel a capal nohama, až mu zelený štítek spadl přes obličej a zachytil se na špičaté bradě, jako zelený vous. — Byl v té chvíli svrchovaně směšný, ale nikomu zde nebylo do smichu.

Ozval se výkřik a hned na to pád těla. To paní šéfová uznala za vhodné omdlít, ale nedopatřením padla vedle křesla na zem.

„Pojd', Božko!" řekla Ajda již docela klidně. „Zde jsme hotovy — a s tímto pánem bude za nás jednání už jen náš advokát!" —

„Neplač, dítě, neplač!" domlouvala jí mateřsky vlídně, když po chvíle kráčely parkem. „Která z nás se chce živit vlastní prací, musí ledačemu zvyknouti. To jsou ty stíny emancipace, ale ona proto přece je krásná..."

MLYNÁŘI.

II.

Je jistě pravda, že lidé na samotách zůstali nejdéle evangelíky pobělohorskými, ale z listiny, která byla z částí otištěna v posledním čísle Besed Času, se to usoudit nedá, protože každá

kupní nebo nájemní smlouva tehdejší, kterou panství uzavíralo, obsahuje odstavec o přidržení se církve římsko-katolické. Kupní smlouva dostala prostě během let stereotypní formu, v níž kromě jiných zaschlo i toto vyhlazovací ustanovení. Ať jedná o mlýně, ať o panské hospodě, veinšenuku, vinopalně nebo gruntu, vždy bývá tu odstavec o povinném vyznání římsko-katolickém. Nechci říci, že by na leckterém panství v Čechách nebylo v době Marie Terezie ještě živým slovem, ale že sám odstavec pro dobrý soud nevystačí.

Gruntovní kniha statku Svinářského na příklad, kterou mám právě po ruce (od roku 1766) z kraje berounského, kde se už v druhé polovici 18. století evangelictví jistě vyhánět nemuselo, ustanovuje při všech smlouvách, jež obsahuje kupcům neb najímácím „povinnost se svými domácíma římsko-katolický a bohobojný život vésti, žádné podezřelé lidi nepřechovávat, nобрž pokud by něco takového se vyskytlo, to ihned na kanceláři svinářským oznámíti, slovem tak, jak na jednoho počestného souseda přináleží, po všechem čas se zachováti". A jsou to zápisy nejen o pronájmu mlýna svinářského, hospody svinářské a smidařské, ale také o prodeji velikých gruntů dominiálních, chalup, domku pohodného, ba pisař se zvyku začal psát římsko-katolický odstavec i do smlouvy, kterou smidařský žid Samuel Brandeis najímal panskou vinopalnu.

Poslední smlouva s tímhle odstavcem je ve Svinářské knize z 20. Juli 1781. Casově nejbližší smlouva sem zapsaná z 13. máje 1782 ukládá Prokopu Novákoví, chalupu kupujícímu, za povinnost už j en „počestný život vésti a s každým v do-brotě se srovnávati".

P. P.

EBERHARD GOTHEIN

TOVARYŠTVO JEŽIŠOVO.

(Pokračování.)

III.

Lze tedy tuto ústavu, jež není jako tak mnohá ústava státní pouhý popsaný list papíru, nýbrž skutečnost, vyzkoušená staletími, tedy moc sama o sobě, lze ji tedy sloučiti se základy moderního státu, jenž se dožaduje nad svými občany moci, která zasahuje hlouběji, než sahaly i nároky absolutních knížat vůči poddaným a jenž si proto vymínuje řadu úkolů, o nichž se dříve sotva vědělo? Tak zní základní otázka, ať denní politika má jakékoli ohledy a způsobuje jakékoli přechodné kombinace. Není třeba, abychom zde zaujímali stanovisko, na něž se obyčejně staví státověda a zákonodárství, jež totiž stát sám výhradně má vyměřovati svá vlastní práva i práva ostatních; neboť ve skutečnosti nebylo přece nikdy možno prosaditi tento nárok proti církvi, pokud se nejedná pouze o juristickou formu. Naopak, rádi uznáváme právo církve na taková zařízení, v nichž se projevuje její zvláštní život, k nimž beze vši pochyby náleží také mníšti. Neboť v něm byl vyjádřen v době puhrubého

tisíceletí jeden z podstatných životních ideálů katolicismu, při čemž jest pro stát úplně lhostejné, zda se tohoto ideálu skutečně dosahuje či zda byl znehodnocen, zda jest v odporu s vůdčím zájmy vzdělanostními určité doby či dovede se uvést s nimi v soulad.

Naproti tomu nemůže býti státu lhostejno, že tento ideál vždy se stavěl rozhodně v odpor proti důležitým základům společenského života, matejku, rodiny, zodpovědné svobody individua. Jest proto v jeho vlastním životním zájmu, aby se bránil proti přílišnému rozšíření a určoval vnější rozsah těchto zařízení. Takové povolování a takový dozor byl potřívá i tehdy, když dojde k úplné rozluce státu a církve; žádný stát nemůže klášterní sdružení, jež odlučují své členy od ostatní společnosti, trvale posuzovati dle téhož práva jako soukromé spolky, které sledují jakýkoli jednotlivý účel, nechce-li se vydati sám ve vážné nebezpečí. Avšak za dnešních poměrů má u nás církev v mnohém ohledu privilegované postavení. Stát ji nejen chrání, nýbrž používá jí také k plnění určitých úkonů povahy státní, a církev sama, doporučíc se, nabízí mu své služby, často ovšem s tou tajnou myšlenkou, že jsou to vlastně práva, jež může žádati. Avšak rozhodně si musí také dát líbit, dotud, dokud zaujímá takové postavení, aby stát zasahoval do její organizace, jen netýká-li se toto zasahování jejich životních zájmů, nýbrž vztahuje-li se jen na ty obory, v nichž církev dožaduje se ochrany státní nebo stát pomoci církevní.

Uvidíme dále, že právě zakladatel Jesuitského řádu se postavil na toto stanovisko, aby své Tovaryšstvo zavedl a doporučil. Šlo-li o urovnání těžkých konfliktů, nejednali jeho nástupci jinak. Nikdy nežádali a nemohli žádati práva, aby byli připuštěni jen proto, že Tovaryšstvo Ježíšovo bylo papežem potvrzeno a vkloubeno do církevního organismu. Vědouce, že svou činností se pohybují v oborech, jež si vymínuje stát, nabízel se vždy raději za pomocníky, než se zjevně projevovali jako odpůrci. Avšak vědouce dále, že Konstituce je číní tělesem v každém státě cizím, zakrývali dle možnosti tento nesoulad a ukazovali jej jen tam, kde nutně musili přiznati barvu. Naprostá poslušnost vůči představenému jest v první řadě v úplném rozporu s poslušností vůči státu. Avšak možnost konfliktů povinnosti jest tak stará jako svět a stát se s ní v praxi dávno smířil. Ovšem není také dovoleno hráti si pouze na schovávanou a prohlašovati povinnost poslušnosti za zcela nevinnou, tím, že se předstírá poslušnost pouze duchovní. Zejména u Jesuitů není o ni ani řeči. Mluví proti tomu každé slovo Konstituce, nejen jejích smysl. Jejich činnost podléhá v celém rozsahu rozkazům představeného, a jest většinou světská.

Obtíž se zaostrují tím, že představení žijí v cizině, jsou poddání cizích států, jichž není možno se držeti, na něž nelze vykonávati nátlak. A právě u Jesuitského řádu jest naprostá poslušnost a stálá pohotovost vůči papeži nejkrasnějším důsledkem. Zde lze opravdu mluvit o cizím suverénovi a Tovaryšstvo označiti jako stát ve státě. To jest důvod, jenž vedl

k vyloučení Jesuitů z Německé říše. A jistě by bylo nutno sáhnouti k němu znovu ve všech dobách boje. Kdo chce zaujímatí v výjimečné postavení, musí si dát líbit výjimečné zákony. Jestliže tedy stát připustí takovéto sdružení, jest a zůstává to konniveci s tou výhradou, ať se stala mlčky nebo ať byla učiněna výslovně, že toto dovolení může býti odvoláno, jakmile se ukáže, že jest to radno. Jest to jen ohled ze slušnosti, že se tak nestane bez důvodu.

Novodobý vývoj katolické církve ovšem způsobil, že tento nejdůležitější důvod proti Tovaryšstvu Ježíšovu netrvá již v staré síle. Byl to právě Hinschius, církevně-právní rádcе pruského státu při zákonech květnových, jenž vykládal, když se jednalo o rozšíření přísnějších opatření také na pouhé kongregace, že dnes v otázce poslušnosti vůči zahraničním představeným není vůbec rozdílu mezi řády a kongregacemi, na něž do té doby zákon pohlízel jinak. Zejména poslušnost vůči papeži i v otázkách politických jest prý v celém kleru stejné všeobecné jako naprostá. Jest také třeba jen vzpomenouti ostentativních prohlášení katolických sjездů, abychom poznali, že tyto věty platí mimo klerus pro velikou část katolických laiků. Avšak Hinschiův důkaz byl dvojsměrný meč; neboť když stát se smířil s ostatními řády, mohl se Jesuiti na to odvolávat: dle vašeho vlastního tvrzení není podstatného rozdílu mezi námi a ostatními, a proto platí pro nás, co pro ně.

Jiná námitka spočívá v domněni, že Jesuitský řád jest zároveň tajná společnost. Potvrdí-li se, byl by to dostatečný důvod pro trvalé vyloučení. Avšak kdo to může dokázati? Za to, co činil Ignacius, není možno dnes nikoho činiti zodpovědným. Existence tajných závazků soukromých osob bude popírána, pro přítomnou dobu a pro Německo snad právem.

Tak zbývají jen cíle Tovaryšstva, stanovené Konstitucemi, a ty ovšem musí stát zkoumati a vyrovnati s ním. Činnosti v misiích nemůže vytýkati nic; dotýká se ho nanejvýš otázka, jak Tovaryšstvo užívá svých exempci a snáší se s biskupy — to byl kdysi kámen úrazu, jenž však nyní pozbyl významu. Avšak i zde učiní stát lépe, nebude-li strkatí prstů do vnitřních církevních záležitostí. Tím více se dotýká státu školská činnost Jesuitů. Zde jest nutno v každém případě býti na stráži, i tehdy, bude-li pro boží mír v Německu povoleno znovuzavedení řádu. Snad není žádný německý státník tak zaslepený, aby svěřil Jesuitům vyšší školy nebo dovolil jim jejich soutěž. Nechceme se domýšleti ani o panu von Hertling, ministři, ne vůdci centra, že by chtěl, aby „bój proti atheismu“, pro nějž si přeje Jesuiti, vedli na tomto poli.

Avšak zakážete-li Jesuitům školu, zakážete jim vůbec pravidelnou činnost; vše ostatní, co

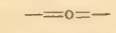
*) Tak nazývají se zákony z 11. 12. a 13. května 1873. pro něž vzplanul známý kulturní boj. Vydány byly zejména vatikánským koncillem z r. 1870 a zaváděly přímý státní odpor na církve, později hlavně také na správu církevního jmění (zákony z r. 1875 a 1876). Vyvolaly veliký boj němec. katolickú i papeže (encyklika z r. 1875) a byly později značně zmírněny.

vykonají, jest jen vedlejší, doplňující činnost. Jakožto taková nemůže být než mnohostranná, neklidná, rozčlívající. Jejich příznivci právě tím také odůvodňují své přání. Doplňování, povzbuzování obyčejného církevního životova, rozzechvívání duší, zejména mass, mohlo by se ve vojenském smyslu říci náhle přepadání nepřítelů, to jest, co se po nich žádá. V tom byli vždy mistry. Až do svého vypovězení z Německa slavivali především v tak zvaných „missích“, celých to kazatelských taženích, své více skvělé než trvalé triumfy. Zdá se, že zde stát jen těžko může zasahovati, kdyžtž povolání zástupci církve prohlašují, jak nyní činí biskupové, že se neobejdou bez takovéto pomoci. Avšak nechť vysloví svůj podiv a své oprávněné pochybnosti, že opravdu jest tak. Neboť konečně jest to právě stát, jenž chrání pravidelnou organizaci církve a hmotně jí podstatně podporuje. Mohl by žádati, aby plně vybudovaná církevní organizace vystačila se svými silami, zejména když tyto mají čas i chuť ještě na tolik jiných úkolů, na odborová sdružení, spolky, politiku a žurnalistiku. To jest jejich nesporné právo a částečně to přináší dosti užitku; jen že to není úkol duchovního jako duchovního; papež Pius X. sám nám poslouží pro toto tvrzení jako klassický svědek. Mobilisace církevní organizace, jež hrozí, nabude-li vrchu jesuitská duchovní správa, rozhodné není v zájmu státu. Mohla by být dalším důvodem, jenž by naléhavě nutil k rozluce státu a církve.

Takovéto úvahy nejsou z dneška; jsou tak staré jako samo Tovaryšstvo Ježíšovo; a docházelo k nim právě ve státech, jež se dožadovaly jeho pomoci a přece se mu nechtěly odevzdati se svazanými rukama. V čele všech kráčí Bavorsko. Nikde v Německu nezahájil řád své činnosti dříve než zde, nikde nepřáli si více, aby jeho činnost byla trvalá pro protireformaci na universitě, ve škole, v kostelích; avšak nikde se také tak dlouho nevyjednávalo o jednotlivé body, o právní podklad a závazky, jako zde. Rozhodující slovo pronesl Ignacius sám, když psal věvodovi: „Vy (věvoda) budete naši, ne svou vlastní kolej chrániti a vzroste-li počet, raději důchody rozmnožíte než zmenšíte. dokud naši se osvědčí jako státu užiteční. Kdyby někdy přestali býti takovými, což nedej Bůh, tedy bychom si nepřáli, aby zůstaly také jen ony důchody, nýbrž naopak, aby jich bylo použito k užitečnějším dílům zbožnosti.“ To není pouze zdvořilý a zbožný obrat, nýbrž jasná právníká zásada, nabídka, na jejímž základě došlo potom k uzavření smlouvy: pro určité úkoly, v nichž se spatřuje prospěch státu, bude společnost státem přímo povolána; vymínuje si volnou ruku ve své činnosti, avšak přiznává státu jeho slovné právo, aby sám uznal, zda působí k jeho prospěchu a kdyby dospěl k jinému názoru, aby ji propustil, aby zrušil její důchody.

Tento příklad nechť platí za všechny; zásada byla zde vyslovena nejjasněji. Podmínky, za nichž Tovaryšstvo Ježíšovo si zjednálo přístup

nebo za nichž po přechodném vypuzení bylo znovu připuštěno, dopadly dle okolností a dle stupně energičnosti jednotlivých států různé, ale vždy byly kladený podmínky. Jak by také bylo bývalo možno rozhodnouti se pro nová duchovní zřízení, když tolik jiných sotva se udržovalo! Generálové také na ně přistupovali bez dlouhých rozpaků; doufali vždy, že Tovaryšstvo, jakmile vkročí jednou nohou do země, učiní se brzy nezbytným. Žádný řád neuznával v praxi tak rozhodné výstřední státní, jako ten, jenž jí ve svých teoriích nejprudčeji popíral.

POMNÍKY.

Dvakrát měř jednou řež. Místo pro Havlíčkův pomník v Praze skutečně třeba dvakrát měřit nežli dojde k definitivnímu rozhodnutí, kam se má komponovat a potom hotový postavit. Dovoil jsem si upozornit na místo pro pomník: na dolejší část Václavského náměstí. Při tom jsem měl na mysli bod náměstí: proti „Zlaté husě“. Pan spisovatel Lauran se nad mým článkem zamyslel a napsal, že se pro pomník vůbec Václavské náměstí nehodí. Každý pomník na něm stál prý by v cestě komunikaci. Právo Lidu ve svém článku jest téhož názoru. Já s tím nesouhlasím a také bych se nikdy nebál postavit pomník tam, kde se koncentruje život, kde se žene vlna nahoru a vlna dolů. U nás však dosud žene se jeden přes druhého, jeden druhému vráží do čela, povoz chce povazit tramvaj atd. a tomu se říká komunikace... Podobné komunikace překáží v křivé ulici každý dům, který není podle pravítka postaven. Ani z daleka mne nenapadlo zastavit plochu dolejší části Václavského nám. Havlíčkovým pomníkem, jako na př. zastavila se plocha náměstí pomníkem Palackého hrnci květin. pěšinkou sypanou žlutým pískem, trávnikem stříhaným atd., nýbrž měl jsem na mysli použít jen malé plochy dlažby a zastavit ji podstavcem hrubě žulý až do vše kovové stojící sochy brixenského mučenika. Když dovedl architekt Zitek na mízně ploše u Vltavy vyřešit monumentální Nár. divadlo, proč by se nemohlo podařit sochaři vyřešit na malé ploše i se zretelem ke komunikaci monumentální pomník?

O tom ovšem by museli rozhodovat jen sochaři. Proto má-li se pomníková bezprogramovost u nás pašinout na správnou cestu, musí se zodpovědnost a starost o dobrý výsledek ponechat sochařům. Jak dnes zahájená akce o Havlíčkův pomník vypadá nevěřím, že by se Václavského náměstí použilo. Není dost vůle a síly. Aby však nebyl zastrčen do nějakého zátiší dovoluji si spolku pro zbudování pomníku dát ještě jednu radu. Napadlo mne již dávno abychom stavěli pomníky: bojovníkům na návrstí učencům a lyrikům do zátiší a sadu. Na návrstí kde ston dnes vna dra Kramáře, měl stát jednoduchý žulový pomník Palackého. Na návrstí nad Hlavčkovým zdí měl stát pomník

komponovaný) mistr Jan Hus! A na návrší proti mostu do Eliščiny třídy měl by státí pomník Havlíčkův! Tím by se alespoň jeden ten krásný bod návrší královské Prahy zachránil. Padesát vagonů hrubých žulových kvádrů posadit na sebe a na ně jednoduchou kovovou sochu. Brixenského mučenika. Železobetonu použít v základech, poněvadž při monumentu u nás — v žulové zemi, jím se připustit nesmí! „Kšeftaření“ musí zde čelíti umělecká povstivost a rovnováha. Padesát vagonů žuly, t. j. 200 m³ nepřesahuje obnos 20.000 korun.

Také politika při stavbě monumentu měla by jít už jednou stranou. Máme totiž zklamání při stavbě pomníku, a to všecko zavínila — politika! Také podle té politiky můžeme celý ten vývoj pomníkový posoudit. Na př. pomník knížete Václava vyrostl svým klidem z politiky staročeské. Je na něm nesporně cítit vědomí klidu a vážnosti. U pomníku Palackého cítíme opak toho a dokonce i bezradnost! Na tom již působila politika mladočeská. Na Husově pomníku cítíme (a ještě nestojí) kompromis mladočesko-národní sociální... A tak politika obou dvou pomníků zvlétla nad uměním.

Proto jest se obávatí, aby politika a „kšeftaření“ se železobetonem nevtělily při pomníku čtvrtém, totiž Jana Žižky na Vitkově, a při pomníku pátém Karla Havlíčka na Letenském návrší. Letenské návrší nad lanovou drahou není sice připraveno, aby tam mohl bez předchozího upravení státí pomník jako na některém náměstí, ale rukou architektovou dalo by se s malým nákladem pěkně upravit a jistě by každého sochaře přímo lákalo k jednoduché a monumentální kompozici. Také na tom konci celého letenského návrší jest pevný bod, s něhož rozhled sahá do všech úhlů velké Prahy!... Sochař Hnátek.

JOSEF BÍLÝ:

VE STÍNU TUJÍ.

(V Novém Afoně u Černého moře.)

Na břehu moře, tují řad kde stojí,
líh slyším, moře, šumnou píseň tvoji.

Sem zvonku z Afona zvuk časem letí,
a zmirá, ztlumen vážnou tuje sněti.

A moře chví se, hraje vlnou, jasem...
Zde stříbrem protkáno, tam vzplane časem

smaragdů zelení a jinde topas zřítí
A jinde rubín červený se níti.

Tam vlny kupí v trsy ametysty,
tam opět křišťál průhledný a čistý.

To moře vlní se, až s nebem splývá v dálí,
u břehu šept a šumot vzbouzí stálý.

Neklidné věčně, jako duch můj bývá,
věčně si dumku nepokojnou zpívá.

A u mne tuje zádumčivé stojí...
kdy přijde jejich klid i v duši mojí?

BŘÍZKY V ZIMĚ.

Na stránkách meziříčských břízky bílé
stojí dnes, Máro, v diamantů jase.
Chtěl bych Vás vyvést ven a pokochat se
v obdivu s Vámi v jejich krásě.

Kouzelný sad tu vytvořila zima,
krasší než tuší možno, to jest jistě!
Stojíš tu břízky jako vodotrysky,
z nichž kanou dolů bílé perly čistě.

Šumění vod tu neslyšeti v tichu...
Krůpěje jemné zkaženěly v pádu,
jak by se proutkem čarovným kdos dotkl
písní těch trysků a je zmrtil v chladu.

Přibývá hustěj perel... Kdos je věši...
Zrněk chřest slabý slyšíš. Právě nízi
hebké se větve k zemi... Ale marně
po rukou díváš se, jež perly vízí.

Čaroděj dlí tu právě, na mou větu:
Čarovný proutek jeho cítim taky:
Radost mám v srdci, na vousích též perly,
krásou jsou okouzleny moje zraký.

DROBNOSTI.

O lidumilnosti milionů

uvažuje českoamerický Pokrok Západu. Časopis New York World uveřejnil statistiku darů, které přehašovaly 10.000 dolarů, a zjistil, že boháčtí američtí věnovali roku minulého osvětlným účelům 327 mil dolarů. Ohromná to suma, nám v Evropě neslýchaná. Napadné bylo, že r. 1812 předběhl J. Pierpont Morgan nejpovětšnější miliardáře Carnegieho a Rockefellera. Ocl se na prvním místě darem uměleckých pokladů věnovaných metropolitnímu museu v New Yorku Ale Pokrok Západu netěší se z těchto darů, protože bohatství dárců nahromaděno je monopoly a privileji, jež lid americký usiluje zákonem zamezit. „Nebude žádného litování nad touto změnou. Naše země potřebuje mnohé věci značně více, nežli potřebuje neb kdy potřebovala lidumilnosti milionů. Bude lepe, když si uděláme jisté věci sami pro sebe, než abychom čekali na takovou skvělou almužnu.“ — To je dobré a demokratické slovo. Proto ani nám nezapadne ptát se, kolik dobročinných a osvětlných darů ročně pochází od našich kavalírů. Snad sem tam na klerikální ústav nějaká stovka, okno do kostela nebo mešní roucho od šlechtických patroněk. Budme rádi. Národ český necht není zavázán nikomu z boháčů, kteří z české země tučnají.

O Paříži

přinesla St o p a číslo 9. v delším dopise několik slov českého spisovatele, jenž se nedává uplácet veřejným

miněním. Nesmínným nedorozumením — praví je především to, že Paříž neustále se s naší strany lichoti a že jí doslovně podlízá... Nestěštěm Paříže jest, že celý svět leží jí u nohou a hučí jí do uší lichotky, kterým posleže ona sama věří, ač snad v nehlubším nitru tuší, že nejsou dávno už pravdou. Co demokracie se dotýče, pravda, není města nad Paříž a jen ona je to, na níž čeká ještě zbytek úlohy; zdemokratizovat ostatní svět. Po této stránce shledáváme se v Paříži někdy s úkazy, jež jsou jímavé. Je skutečně demokratická, ale sama takřka neví o tom, což je to nejkrásnější. Za to, jako slavené město kultury, Paříž je v úpadku, celý svět jí kazí, neboť přesvědčuje jí v opaku. Už třicet let leží Evropa Paříži u nohou — a ona tím zpodobněla, zpyšněla, její kulturní krém se srazil jako smetana v parné letní době. Lidové řečeno, Paříž „zkejsla“. Žije lehkovážně ze starého kulturního kapitálu, nadmula se a poslouchá, jak dvorně okolo ní vrkají holubi. Žáci pokračují, ženou se vpřed — ale učitelka pohodlně stojí, jsouc spokojena, že celý svět zbožně na ni hledí jako na majestátní ženu, kynoucí z divadelní lože. Ale ve skutečnosti už celá tři desítileti nic se nedělá, nová architektura žádná, knihy slabé, divadlo přímo ubohé a politovánímhodné, bibliofilský tisk objevuje se jednou za rok, hygiena bidná, skoro žádná, ulice zanedbané, dřevěné dlaždice poloshnilé, policie zvrtačelá a žurnalistika tak zkorumpovaná jako nikde na širém světě, herci, básníci a učenci platí si reklamou stejně jako tovarníci šněrovaček, a kdo nemazé, nejede. Ovšem, jedna květinka kvete v Paříži, bílá, čistá větvička demokracie — a to stojí za to, abychom pro ni Paříž milovali a zejména my Češi, abychom stále se k ní vraceli jako k nejvážnější své lásce. Ale to ještě není důvodem pro to, Paříž kazit a vrkat s ostatními slepě okolo ní a s ní mlukvarit, dělat parádu a vrhnout se na fráze jako na lacinou živnost. Hledejme francouzský národ — ale nehledejme pořádku v omrzení tuto Paříž, které jen takový frankofil prokáže službu, jenž místo plazení se a banketování bude jí hledět přesvědčit, že už dávno je na šikmé plóse a že měla by přestat žít z duševního kapitálu, naspořenému revolucemi. Co platná jsou jí vzácná musea, když nejsou jí víc nežli zkysnutý knedlík! Kulturní vření usnulo v Paříži. My, kteří v uměleckých listech učiníme vzbouření, když na Riegrově nábrží postaví architekt jeden nevzhledný dům, jsme dále, Paříži je dnes tohle vše jedno, ona stojí na báni a zálibně čechrá si peři ve sladkém omámení. My ovšem jsme příliš nepočtetní a příliš neznámí, abychom jí mohli probudit, náš hlásek nestačí, není jej slyšet v hluku Evropy. Náraz, který probudí Paříž, přijde odjinud, jeho bas teprve bručí v dalekém východu. My tedy zatím jdeme klidně svou rušnou, tvrdou cestou a všechna Na zdar a Vive la France beřme opatrně a toliko k tomu květu demokracie si pro silou přivojujme, který přes všecko korupci a zvyklost Paříže kvete stále stejně a na jejích bažinách a světi nezměněně všem světům.”

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

„Před mnoha lety, když se, Jeniku, stal tvůj dědeček farářem v armádě, chtěl zaříditi

sirotčinec. Odejel do velkého města a pořádal tam přednášky. Doufal tak získati trochu peněz pro svůj účel. Vedlo se mu dobře a když se vracel, měl v náprsní kapse slušnou sumu peněz, kterou minil odevzdávati zmíněnému účelu. Jel sám na malém vozíku po opuštěné silnici. Schylovalo se již hodně k večeru, a tu uzel muže nepřijemného zevnějšku a divokého pohledu, an vystoupiv z lesa, směřuje k němu. Vzpomněl si na peníze, které vezl a náhle pocítil strach. První jeho myšlenkou bylo obrátit se a ujíždět. Ale kůň jeho byl již velice unaven a ujížděním byl by též podezříván cizího muže. A tak jel dále, a když stanul před ním, poznal, že cizinec má chatrný šat a měl s ním slitování. Zastavil tedy koně a povídá: „Příteli, vidím, že jste unaven, pojďte si sednout na kousek cesty.“ Muž se zastavil udiven, váhal okamžik, ale potom vylezl na vozík. Nemluvil mnoho, ale dědeček mu stále pěkně vypravoval o tom, jak jsou špatné časy, jak mnoho toho roku trpí chudina, a jak jest těžko někde se uchytit. Muž poslouchal, a za hovorů jako by se jeho divoké vzezření zjemňovalo.

Konečně počal vypravovat svoji historii: že byl nemocen a nemůže dostat práce, má ženu a děti. Že už si skoro zoufá. Dědeček byl jat takovým soucitem s ubohým, že zapomněl na svoji úzkost a zeptal se ho, jak se jmenuje, řka, že by se pokusil ve městě, kam právě přijížděli, najít mu místo, neboť tam měl několik přátel. I sáhl do kapsy pro notes, aby si jméno zapsal, a vytáhl též tobolku s penězi. Oči mužovy, jako by se byly do ní vryly. Dědeček si až teď znova uvědomil, jak velkou sumu peněz veze, nicméně řekl klidně:

„Tady mám výsledek sbírky pro sirotky; chtěl bych, aby peníze ty byly moje, mohl bych vám z nich něco poskytnout. Sám nejsem bohat, a znám utrpení chudých. Těchto pět dolarů však náležejí mně a rád vám je dám pro děti.”

Tvrďý a zlostný pohled ubožákův se změnil, a vděčný výraz rozhostil se mu v obličeji. Vzal malou nabitou sumu a do sirotčí peníze již ani nepohlédl.

Když se rozcházel, podal mu dědeček ruku, a tu se muž přiznával: „Když jsem se s vámi sešel, byl jsem zoufalý a chtěl jsem vás zabít a oloupit, ale byl jste ke mně tak přívětiv, že mi nebylo možno vzátnouti na vás ruku. Bůh vám žehnej, pane, zachránil jste mne před velkým hříchem!”

„A sešel se s ním dědeček ještě někdy?” zeptala se Dězinka.

„Ne, muž patrně nalezl práci, a nepokoušel se víc o lupičství.”

„No víte, mně se zdá, že pan March s ním podivně jednal. Já bych takového lupiče jednoduše skolil.“

„Přivětivost je vždy lepší, než násilí. Však to též jednou zkusíš, Dane,“ řekl pán a vstal.

„Ještě jednu strýčku, prosím,“ zebrnila Dézy.

„Musíš, teta Joža též vypravovala dvě,“ dodal Jeník.

„Nu tak já rozhodně dvě vypravovat nebudu, na to se spolehni. Mnoho povídek škodí, jako mnoho sladkostí! Vykoupil jsem se poctivě, a teď se tu mějte dobře.“ A pan profesor honem ze dveří. Utíkal, jako by mu šlo o život, neboť celé jeho stádečko se pustilo za ním. On však všechny předběhl a šup do studovny.

Hoši zůstali přede dveřmi povykující. Tak se rozdováděli, že se nemohli ani upokojit, a proto když kdosi navrhl, aby hráli na slepou bábu, byl návrh hlučně přijat.

Když pak Tomek chytil Andulu, šeptal jí do ucha:

„Ty, odpust, že jsem ti řekl „ubručená!““ Andula ani nečekala, ale když hráli na prstýnek, a ona rozdávala říkajíc: „Prstýnek zlatý mám, komu ho, komu dám,“ uctil pojednou Tomek mezi dlaněmi žiněný kroužek, a Andula se na něho tak hezky usmála, že se mimovolně usmál také.

Když šli spát, podával jí kousíček jablka, a tu uvidělo děvče, že hoch má zase na prstě starou žiněnou obrůčku. Přijala jablko, a rozbroj byl zažehnán. Oba se styděli, že se spolu pohněvali a jeden druhého pěkně odprosil.

Tak zůstalo dětské přátelství nezkuleno a společný příbytek ve vrbě zůstal ještě dlouho jejich kýženým dětským snem.

KAPITOLA XXI.

Díkučinění,

bylo svátečním dnem v Plumfieldu. Každého roku dle starých zvyků slavili jeho památku. Z toho obyčeje se nikdo nevymykal. Děvčátka již několik dnů napřed pomáhala v kuchyni, a paní Jožena uklízela pokoje. I v kuchyni ji bývalo často vidat, neboť bylo třeba nadělat paštíků a koláčků, připravit kompoty a vybrat nejpěknější ovoce k zákuskům.

Holčičky byly teď velice důležitý; ašpoň se tak stavěly. Hochům však byla kuchyně i komora zakázanou pevninou i nastavovali tedy pouze nosy, když šli kolem. Někdy jim ně-

ktělá z děvčat přinesla lžičku sladkosti na ochutnání.

Tohoto roku se zdálo, že díkučinění bude jaksi zvláště slavnou událostí; děvčata byla zaměstnána dole i nahoře, a hoši stále cosi kutili ve školnici. Všechno yšady zpřevraceli, stále na paní Joženě žebrali, a celý den jenom vystřihovali, lepili, zlatili, sháněli barevné odstřížky flanelu — a zas běželi o radu k paní Joženě. Eda stále cosi tloukl ve stodole, Jeník s Tomkem, kudy chodili, tudy si cosi opakovali, v Emilově pokoji kladivo ani neumlalo, a z dětského zaznívaly výbuchy smichu, když oba nejmenší Tedouš a Robínek tam někdy zmizeli a hodně dlouho se neobjevovali. Když konečně vyběhli, mivali pravidelně velký hlad. Nejvíce však divilo pana profesora, co že se stalo s Robínkovou velikou dyní? Donesli ji sice v triumfu do kuchyně a trošinku zavařeniny z ní také okusil, ale pouze jednou. Kde byl ostatek? Vždyť z takové veliké dyně mohlo být ašpoň desetkráté tolik?

Robínek se ničím neprozradil, a když se ho otec po dyni ptal, dal se do smíchu a pravil mu: „Dočkej času, tati, však uvidíš!“

V den díkučinění mělo se vůbec mnoho dítě, co bylo profesoro u určeno ku překvapení.

A tak pán zavíral poslušně oči a přidřel uši a chodil po domě, nevidá, co bylo na ráně, a neslyše, co si vrabci na střeše cvrlikali. Dělal, jako by nerozuměl docela jasným zprávám, které se na všech stranách děly.

Jako rodilý Němec měl rád tyhle domácí slavnosti a často k nim hochy vybízel, neboť činili domácnost příjemnou, a hoši nechodili nikdy nikam jinam pro zábavu.

Když poslední den nadešel, všichni hoši odešli na dlouhou procházku, aby prý dostali chuť na oběd — jakoby bez procházky nikdy nemohli jíst.

Děvčátka zůstala doma, neboť teta jich potřebovala při prostírání na stůl a různém dodělávání. Obě byly velmi rozčileny, jak asi všechno dopadne a školnice byla už od včerejšího večera zavřena, ani pan Bér tam nesměl.

(Pokračování.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donázkou
nebo poštovním.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dušek. — Tiskem F. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

T. A. HANUŠKA:

K 50. VÝROČÍ POLSKÉHO POVSTÁNÍ.

Bílá jsou pole a bílý je kraj.
Nesmírný smutek, jak chorý by v kraji tom
dřímal...

V korunách vítr jen šelestí odvěcnou báj,
ve které národ sám sebe vždy s kříže muk
snímal.

Ve větvích žaluje ozvěna vzdechů a hoře,
ve vzduchu utkvěly pohledy uhaselých zraků,
široko daleko krajem se rozlilo moře
v sněhové hvězdy uchlazených slzí.

Pod stropem nízkých a šedivých mraků
jakoby smuteční korouhev temně se vínou
pochmurně zástupy hladových ptáků.
Smutnou je země ta, smutnou a nehostinnou...
Na pláních sněhových mokvají krvavé skvrny.

Stopami slávy a hlozím a trny
vláčí se paměť, vnuk prolité krve.

Oh ne, ne! V úsvitě krvavé skvrny
ranní jak červánky po nebi plynou.

Pozdravy nesou nám smuteční průvody ptáků
od těch, co zhylnuli, těm, kteří zhylnou,
neb oni vypili naději z hasnoucích zraků.

Sněhové hvězdy uchlazených slzí
daly nám v odkaze mateřské vzdechy a
sesterská hoře,

která jak úrodné pršky z těch bouřlivých
mraků

snesla se v našeho osení zelená moře:
neboť sám sebe vždy národ jen s kříže muk
snímal.

V hlubinách srdcí nám zpívá ta odvěčná
báj...

Krvavý praporec vzpoury že národ můj
třímál?

Bílá jsou pole a bílý je kraj — — —

EBERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠSTVO JEŽÍŠOVO.

(Pokračování.)

Po obnově řádu v minulém století nezměnily se poměry. Když byli Jesuiti r. 1827 vypovězeni z Francie a jejich školy postátněny, předali boj, jenž byl zároveň bojem za volnou školu, tehdejší svým přátelům Montalembertovi a Lamennaisovi. Lamennais za ně putoval do vézení. Sami si popšířili s prohlášením: že to není vypuzení, nýbrž jen vypovězení, proti němuž se nedá nic namítnouti. To bylo jejich štěstí; neboť nebyli kompromitováni, když zrušení Charty o několik let později bylo znamením k vypuknutí červenové revoluce. (1830.) Po ní se vrátili tiše, avšak stále za stejných předpokladů a zmocňovali se jedné školy po druhé práci stejně čilou jako nenápadnou.

Jest jasno: Továryšstvo Ježíšovo samo se nepovažuje za nutný úd církve; vždyť chce být pouhým doplňkem, ovšem doplňkem pro všechno. Přenechává státům rozhodnutí, zda je chtějí přijmouti či vyloučiti. Není-li připuštěno, dostane-li se mu výpovědi, tedy to není výmínečný zákon; stát jen používá práva, jež mu samozřejmě náleží a nad to jest uznáváno Továryšstvem Ježíšovým. Také zbytek německého zákona o Jesuitech není tedy výmínečný zákon; avšak bylo jím ustanovení, dnes již zrušené, jež cizozemským Jesuitům hrozilo vypovězením, domorodým internováním v nuceném sídle jen pro jejich charakter jako Jesuitů. To byla chyba již při vydání zákona a. Gneist, nejznamenitější právník říšského sněmu, tehdy proti němu bojoval a pro toto ustanovení hlasoval proti celému zákonu; Bennigsen několikrát radil, aby bylo zrušeno. Nebylo rozumné, že tento paragraf byl udržován i tehdy, když byl s kurií uzavřen mír, zejména proto, že nikdy nemohlo dojiti k jeho použití; a nebylo od jednotlivých stran, mírně řečeno, moudré, že se chopily tohoto zbytku bojovného zákonodárství a do poslední chvíle se vzpíraly proti jeho odstranění. Avšak nyní jsou poměry jiné: biskupové a centrum nemají příčiny, aby si stěžovali na neochotu nebo dokonce nespravedlivost a kladli požadavky. Mohou jen prosit; a jest výhradně záležitostí státu, zda chce přehlédnouti vážné námitky, jež musí vyvolávat duchovní sružení, pro něž k pravidelné činnosti jednak není místa, jednak není možno jí místo učiniti, aniž se stát zřekl svých důležitých práv.

IV.

Bude centrum pro i? Sotva! Avšak bude nabízet; a půjde to, jako již tak často od té doby, co politické čachry se staly legitimním prostředkem zákonodárného pokroku. Centrum, jakozto nejobrátnější ze všech nabízečů, dosáhne svého přání dříve nebo později. K tomu přistupují ohledy na ostatní spolkové státy, jež v budoucnosti spíše se sesílí než seslábnou. Zkrátka, zákon o Jesuitech ukazuje hippokratickou tvář, právě protože se ztroskotal sofistický výklad Hertlingův. Snad se dokonce jeví vládmám, na jejichž odporu dosud spočívá, jako potřebný předmět, jehož jest možno užiti k zaplacení vysoké ceny, aniž se tím mnoho ztratilo. Nemusíme za ním teskniti, ovšem jen v tom případě, že stát učiní nutná opatření a jasně a pevně určí hranice „až potud a ne dále“. Ovšem naše dnešní církevní politika, spočívající brzy na přílišné důvěřivosti, brzy zase na úzkostlivosti, avšak vždy na neznalosti, dává jen málo naděje.

A až se stane pravdou slovo, které tak často bylo pronášeno jako výkřik strachu: „Jesuité jdou!“ — co potom? Třebas by to bylo sebe horší zaměstnání, předpovídati budoucnost dle zkušeností z minulosti, musíme se o to přece jednou pokusit, třebas s klamulí, obvyklou při odvážných obchodech: „omyl vyhrazen“.

Jejich přátelé, a to jsou dnes všichni katolíci politikové, přivedou Jesuity v triumfu zpět do Německa. Právem; neboť jich potřebují na znameň v itě zství. Ve všech katolických končinách se budou o ně rvát k přednáškám, postním kázáním a májovým pobožnostem, k celým misím — a oni budou vysílati své nejlepší a nejobrátnější lidi k žatvé na výnosné pole. Avšak tito budou stejně vděční a laskaví jako horliví, zejména však se vynasnaží, aby lidem ukázali, že se jim spílalo zbytečně a že byl jejich řád očerňován neprávem. Po nějakou dobu budou se tvářiti jako velmi snesitelní lidé, s nimiž lze dobře srovnat se při vši různosti názorů a ponechají zdatné učence a mírné duše, jichž řád měl vždycky dost, trvale na místech, kde mohou vzbuzovati dojem. Právě obava, že poruší konfesionální mír, jest nejméně oprávněna. Vědí příliš dobře, že se to očekává, že by si tím sami škodili. Spíše budou, jak již nyní činí ve svých časopisech, projevovali své sympatie orthodoxnímu protestantismu v boji proti liberálnímu církevnímu směrům, při čemž ovšem neopomenou naznačiti, že přece tyto výstřelky jsou jen nutný důsledek reformace. Avšak budou také, jak činí jejich duchaplní historik, páter Grisar, posuzovati reformaci s výrazem důstojné kritiky a povznesené spravedlivosti, aby zdělaným katolíkům vyložili, že jest nutno hledati v katolicismu všechny pevnější základy kultury a její opravdu jemné květy.

Ovšem se také vynasnaží, aby stádo katolíků všude pečlivě udrželi pohromadě a kde uvidí vnikati cizí myšlenky, budou je hned potíratí dle hesla, které jim pan von Hertling dal již předem: „boj proti atheismu“. Dále se přichystají ihned, aby tam, kde snad dochází rozšíření i neškodná protestantská literatura, dodali katolicky surogát, od naučného slovníku až ke knížce pro lid. Snad se tu a tam mezi nimi vyskytne krásná duše,

kteřá vstoupí ve styk s německou literaturou, ačkoli jest pravděpodobnější, že dle vzoru P. Baumgartnera také dále budou pohazovati velikány našeho písemnictví blátem, poněvadž v nich musí viděti nejhorší svůdce. Svě staré, kdysi tak velice obávané umění konverzí budou provozovati jen málo — obrácení knížat, kdysi jejich nejmocnější naděje, dnes by působilo spíše škodlivě —; avšak kde se jim naskytne příležitost, jistě se jí chopí horlivě. Neboť v tom jest také jejich velkolepý idealismus: aby získali jedné duše, nasadí třebas práci celého lidského života. Ostatně však v krajínách nábožensky smíšených budou imponovati rozříštěnému protestantskému jednotnosti svých organizací, postaví moc proti malomoci. Kdyby byrokratický úřad vůbec se dal poučiti, tedy by snad i evangelická nejvyšší církevní rada pochopila, že v území nejvíce ohroženém, v Porýní a Vestfálsku, nesmí protestantismus zbavovati nejzdatnějších bojovníků, poněvadž se nedají vodit na provázku.

Rozumí se samo sebou, že Tovaryšstvo Ježíšovo si nedá ujiti činnost sociální. Nejen proto, že dnes jest jevištěm, na němž musí ukázati každá strana, co dovede, nýbrž protože vůbec v 16. století tato činnost vycházela hlavně z jeho popudu, třebas Tovaryšstvo později ponechávalo podrobné provádění více jednotlivým kongregacím. Budou rozšiřovati a jednoduše ve všech stupních věku nejen svůj starý výtvor, kongregace mariánské, nýbrž přinesou si znamenité vlastnosti pro celý moderní život spolkový, právě tak, jako znají dobře výhody, jež dnes přináší dobře a dle plánu řízené sdružování odborové. Mimo to jest Tovaryšstvo Ježíšovo jedna z největších mezinárodních mocností kapitálových. Označil je tak již Bismark, který to mohl věděti. Od té doby se prstem ukazuje na veliké stavby železniční, průmyslové podniky, banky, za nimiž stojí jesuitský kapitál. V 18. století byla jejich obchodní činnost jednou z nejvážnějších námitek proti nim, a úpadek patera Lavaletta, jenž poněkud příliš záhy se pokusil o pokřesťanštění kapitálu, těžce poškodil vážnost Tovaryšstva; v naší kapitalistické době nespátuje se v tom nic zlého, že se vzájemně přitahují mezinárodní Tovaryšstvo a mezinárodní kapitál. Spleťtost našeho hospodářského života způsobuje také, že nemusí otevřeně vystupovati se svými obchody a se svým bohatstvím, a hospodářská mobilisace má za následek, že je nemusí již ukládati v pozemcích, nýbrž může je změniti v hodnotu všeho druhu.

Než slyším již dlouho, jak čtenář se táže netrpělivě: „Vždyť to všechno dělá a provozuje katolický klerus již dávno bez Jesuitů; vždyť vyvíjí v těchto oborech mistry, ku př. v Poznańsku i v obchodní organizaci, činnost nejen živou, nýbrž i úspěšnou! Co zde Jesuiti přinesou nového? Ovšem! To jest právě největší triumf jesuitismu, že stále víc a více proniká celou církevní uvědomělou prací řádu, částečně jen svým vzorem. Jestě v roce 1846, když Gioberti vydával svůj polemický spis proti řádu, mohl jej potíratí jako zapřisáhlého nepřítele moderní civilizace a všeho jejího pokroku hospodářského i duševního. To dnes již neplatí. Má ve všech vědách, zejména také ve vědách přírodních, vážené zá-

stupce, kteří ovšem nezaprou Jesuity. Vždyť dovedli i darvinismu vytrhnouti jedovaté zuby! Dovedl počítati se všemi prostředky, jichž poskytuje nový řád společenský. Více než kdy jindy přiblížil se dnes k ideálu svého zakladatele: „Buďte všem všim, abyste získali všech.“

Avšak jiní se to naučili také, a po čtyřicetileté nepřítomnosti v Německu, jež bylo lze zpracovávatí jen z venčí poněkud literárně, nalezně řád, až se vrátí, obsazena všechna místa. Není mnohemu z těch, kdo dnes tak hlasitě po něm volají, trochu úzku z hotové věci? Neboť Tovaryšstvo Ježíšovo jistě trvale se nespokojí s pouhou příležitostnou činností výpomocnou! Starému umění, službou docházeti k panování, rozumějí Jesuiti ještě lépe než ženy. Nenažnou-li v olněho místa, musí se nékam vtičiti, a to se neobejde bez třenic. Tak bylo vždy; celé dějiny řádu o tom neustále vypravují. Jestliže biskupové dnes tak empaticky zdůrazňují pozeňání, jež Tovaryšstvo přináší církvi i národům, tedy snad přece alespoň tajně si vzpomínají, že žádná část kleru nemá proti řádným církevním mocnostem tak neodvislého postavení, a že jest zvykem Tovaryšstva Ježíšova přes jejich hlavy stýkati se s Římem a přijímati přímo odtamtud rozkazy. Bude právě jako bylo vždy: biskupy, jim přející, budou Jesuiti všemožně podporovati, těm však, kteří budou žádati poslušnost nebo je dokonce omezovati, budou doma a ještě více v Římě způsobovati tisícere nepřiměřenosti. Avšak budou státi jako špehové po boku světského kleru, budou tvořiti vedle oficiální hierarchie druhou, mnohem centralisovanější a budou vládnouti z Říma Římem.

(Dokončení.)

—o—o—

BOLKO MICHAJLOV:

MOST.

Z ruštiny přeložil Jaroslav Rokycana.

Do Miazminského újezda zavítala neobyčejně vzácná osobnost.

Host jel vlastně do gubernie čepuchyňské, byl však tak neopatrný, že naznačenou stanicí jízdu prospal a probudil se teprve před Miazminskem. Když svůj omyl poznal, rozlobil se, láteril na jízdní řád, hrozil zřízením dráhy hromem i bleskem, ale — konec koncu smířil se s osudem a vystoupil na miazminském nádraží, aby si na zpáteční vlak počkal.

Samo sebou se rozumí, že příjezd tak vzácného hosta nezustal v městě tajemstvím: zpráva o tom rozletěla se okamžitě po celém městě.

Za chvíli příběhl na nádraží starosta, uctivě se uklonil a ještě poníženěji se představiv, požádal vzácného hosta o dovození, aby jej se zvláštními města směl obeznámiti. Zpáteční vlak přijede až za dvě hodiny

a proto pán, nechtěje tak dlouho na nádraží čekat, milerád svolil.

Odjeli tedy, aby si prohlédli město. Jeli po břehu Hniluše, která teče středem města. Jeli do policejního ředitelství, do škol...

„Kde pak je vaše radnice?“ tázal se host.
„Na druhém břehu řeky, vašnosti!“ uctivě odvětil starosta.

„Tak tam pojedeme. dovolíte-li!“

„Připravte loďku,“ zvolal pan starosta na obecního strážníka a vyskočil z kočáru.

„Hm! proč pak loďku? Nemohli bychom se tam přes most dostat?“ tázal se host.

„Ale — ale... vašnosti,“ koktal starosta.

„My nemáme žádného mostu!“ pomáhal strážník panu starostovi.

„Mostu že nemáte?“ tázal se host, udiveně očima mrkaje. „Hm...! To je divné. V tom případě se na vaši radnici nepodívám! Obraťme, pojedeme nazpět!“

Příběh s mostem omráčil málem veškeré obyvatelstvo miazminské; městská rada se usnesla, že bez mostu města nenechá, buď jak buď...! Město by se samo sebou bez mostu obešlo, protože v zimě řeka zamrzá a v létě jsou lodičky mnohem příjemnější. Pravda, časem bývá přechod přes řeku nemožný, když na příklad led odchází, na počátku zimy, když tříšť plave nebo led ještě je příliš slabý a při povodni... Ale co na tom záleží? Dosud se bez mostu obešli a pro obyvatelstvo nemusil by se most vůbec stavěti. Však k vůli cizincům musili rozhodně pro stavbu mostu hlasovati.

Přemýšleli, hádali se otcové města, jak by nezbytný most zbuodovali. Vypsali daně na košík i na psy... Lékárník podal návrh na zdanění strachu, ale předloha padla, protože se ukázalo, že celým Miazminskem vládnul jediný strach; páni umírali nudou nad nezdařenou poradou, poplatníci strachem před novými daněmi. Konečně sebrali nevyhnutelný obnos na stavbu mostu, a šlo nyní jenom o místo, kde by most vystavěli.

Starosta zamítl různé návrhy, na příklad ten, že by most měl stát ve středu města. Odůvodnil to tím, že by obecenstvo používalo jenom nového mostu na druhý břeh, tím, že by příjem z přívozu trpěl, a most, který stálo vzbou náramně trpí, by požadoval stálého nákladu a opravy a t. d.

S nejlepším návrhem vytasil se ovšem pan starosta sám: most se vystaví za městem. Tím dosáhnou se ještě tři výhody: předešlý pří-

vozu neutrpí škody, protože nikdo, chtěje se na druhý břeh dostat, nepůjde přes most, který bůh ví jak daleko od města vzdálen je. Každý dá raději tu kopějku a svezde se v loďce. Když se mostu nebude užívatí, nebude také žádných oprav třeba, za třetí, hlavní věc — budeme mít most — nejdůležitější požadavek města.

Našli se sami sebou lidé, kteří pravili, že je most, přes něj nikdo nejedzí ani nechodí, docela zbytečný... Většina však, a to budíž ke cti Miazminka podotknuto, souhlasila s návrhem páně starostovům, odpovídajíc nespokojencům, že se musí zájem města hájiti.

Most byl postaven. Zázračný most! Stojí již deset let a stále jako nový! Ani jediné správký dosud nepotřeboval.

Asi dva roky po vystavění mostu zavítala táž vzácná osobnost do Miazminka. Prospala mezi jzdou opět poslední stanici Čepuchyňsk. Host tentokrát přijel do města aby se přesvědčil, zdali si měšťané miazminští již most pořídili. Zeptal se strážníka, jak se na druhý břeh dostane, strážník však hrdě odvětil: „Máme most, vašnosti! Račte se jen přesvědčiti!“

— „Tak se mohu podívat na vaši radnici!“ —

— „Jeli — — —“

Minula poslední stavení města...

„Kde je váš most?“ tázal se pán udiven.
„Hned... jen chvilenu a už tam bude-me!“

Zdál se objevil most, divotvorný, zcela nový most.

„Zastavte!“ zvolal host, třesa se zlosti. Kočár se zastavil. Host prohlížel chvíli most, potom podíval se na starostu, potom na strážníka — a pravil:

„Hm — ach! Hm — opravdu, co jsem živ, nic podobného jsem neviděl... Obratfe, pojedeme zpět!“

Tato slova, tak vzácným hostem pronešená dala obec zlatými písmeny do kamenné desky vlepat a na most přibít. Měšťané miazminští jsou na ta slova hrdí a neopomenou upozornit každého cizince na tuto desku. Cizinci věří ochotně v pravdivost tohoto výroku, nebof nikomu nenapadne, aby se na most podíval, který stojí dobré dvě versty za městem.

— = 0 = —

V PRAZE R. 1786.

(Ze zápisů neznámého Pražana.)

I.

V měsíci lednu l. 1786. Zapovězeno jest, aby faráři před třemi králi, jakož obyčej ten býval, víc po domech vykuřovati nechodili.

Podle nařízení císařského se všeliká bratrstva jakéhokoliv jména zrušují, a jedno toliko pod jménem sjednocení z lásky k bližnímu ode dne 25. ledna po celé České zemi uvéstí se má.

V Praze dne 10. ledna byla na král, vlastenském divadle provozována původní hra nazvaná: Břetislav a Jitka, v pěti jednáních, z opravdového příběhu vzatá od mladšího P. Tháma. Noviny (Schönfeldské) takto o ní psaly: „Tato hra proto tím větší milostí v lidu nalézá, poněvadž obsah její na zvláštní hrdivský kus našeho někdejšího knížete Břetislava se vztahuje. On, pojat jsa milostí k Jitce, všelikého těžkého nebezpečství se odvážil, a jí proti vůli rodičů jejích z kláštera ukradl. — Radost národu našeho česka pravda jest, že cokoli her v českém jazyku mnohé ko objasnění myslí sloužící věci na veřejném divadle slyšeti může, nedá se vypraviti a pravda jest, že cokoli již her v českém jazyku již provozováno bylo, vždy znamenitý počet milovníků nalézaly.“ Důvod zajisté veliký, že ještě předce velmi mnozí jsou, kteří staré vážnosti jazyku našemu odjiti nedopouštějí.

(Tyto české hry provozovány už v divadle stálém, které hrabě Nostiz-Rhineck vystavěl na Ovocném trhu před Carolínou a kde r. 1783 zahájeny hry německé Lessingovou tragedií Emilia Galotti a hry české r. 1785 Stephaního veselohrou Odběhlec z lásky synovské 20. ledna. Ke druhému provozování veselohry 25. ledna V. Stach, Karel a Václav Thom vydali známý hymnus Svátek českého divadla. Českých her režisérem byl napřed Fr. Bulla, potom Höpfler.)

Jak mnozí faráři velmi obmyšliví jsou! Když se ta záповěď, aby víc po domech před třemi králi vykuřovati nechodili, vůbec prohlásila, někteří z nich, aby se nezdálo, že nejvyššího poručení nezachovávají, nechali kadidla a kadidelnic doma, a šli předce po koledě. Jiným dokonce to do hlavy jíti nechtělo, aby se to, což se v nařízení o vykuřování praví, na obvyklou koledu vztahovati mělo; ale nové nařízení věc tu patrnější učinilo.

V Praze nyní pohřby velmi lacině vypraviti se mohou, od pohřbu jistého 73letého starce, jménem Tancera, kterýž k sv. Jindřichu pochován byl, nic více než 45 kr. se zaplatilo.

Mezi kláštery, kteréž zprany vyzdvížení veřejně oznámeny byly, dostali již dekret: obuti Karmelitáni na Starém městě u sv. Havla dne 5. prosince 1785, a dne 3. ledna běžícího roku Augustyniáné na Novém městě u sv. Kateřiny.

Abyste nepořádům, kteréž se obyčejně venku o posvěcení dějí, přítrž učinila a venkovskému lidu příležitost k rozličným výstupkům se zamezila, mají se posvěcení na jeden a týž den po celé zemi vesměs držeti.

Právě vyšly příhody Václava Vratislava svob. Pána z Mitrovic, kteréž on v tureckém hlavním městě v Konstantinopoli viděl, v zajetí svým zkusil, a po šťastném do vlasti své navracení sám léta 1559 sepsal; nyní pak František Martin Pelzel na světlo vydal. Tato kniha jest na čtyry díly rozdělena... Ostatně obsah této knihy pro milovné čtenáře knih českých nemůže se dosti vynachválit.

Jeden farář dne 1. a 6. ledna, na místě aby svým osadníkům nějaké prospěšné a moudré naučení k napravění jich života i srdce předložil, počal na svém kázání proti knize řečené *Katolická domovní Postylla* tak nesmyslně žehrat i ji kaceřovati, že sami jeho katoličtí posluchači nemálo nad tím se horšili, uváživše, žeby při takovém vyučování nějaké platnější věci, než pošelité zehráni na knihy, jim předkládati se mělo. — Nebudeť zajisté P. faráři na té knize tak mnoho záleženo jako zisk — kterýž se mu skrze ni odnímá — hrubě mu na srdci leží.

Dne 6. ledna v Berlíně umřel p. Mendelson v letech věku svého 57., muž za našeho věku nad jiné učenější. Jeho osvicený duch skrze rozličné od něho vydané spisy vůbec známý jest.

Vyšla *Křesťanská katolická užitečná domovní Postylla*, na celoroční nedělní i sváteční epistoly a evangelia, proti všemu nedělnímu i svátečnímu zlému užívání spořádaná. Přeložená a vydaná od Kramériusa. Těto knihy k obecnému osvicení prospěšnost již vůbec známa jest.

Jestli co za dnů našich s pochvalou připomenouti sluší, tak zajisté především v nově vyzdvížené bratrstvo účinnivé lásky k bližnímu toho zasluhuje. Toto bratrstvo 15. tohoto měsíce bylo velmi slavně ve Velvařích uvedeno; horlivost a účinnivé napominání, na čemž nejvíce v té případnosti záleží, může se přede všemi na radních osobách toho města chváliti. Bylo to zajisté k pohnutí srdce podivání, když školní dítky v náležitém pořádku k oběti šly, a peníze, kteréž za tou příčinou na rodičích vyprosily, ochotnou myslí a veselou tváří k dobrému svého potřebného bližního obětovaly. Což za účinek ten pěkný od dítek příklad při dospělejších osobách způsobiti musil? Pan kanovník a spolu děkan Vrána, jakož opravdový a hoden svého stáda pastýř jest, na kázání, kteréž sám měl, obzvláště svou pastýřskou povinnost na sobě ukázal; on staré předsudky o někdejších bývalých bratrstvech lidem všemožně vyvrátiti hleděl a dobrými důvody jim dokázal, že toto nově zřízené bratrstvo nejplatnější a přede všemi nejprospěšnější jest.

Dne 1. ledna běžícího roku evangelici v

Křížlicích na panství Jilemnickém v kraji Bydžovském posvětili a k službám Božím oddali svůj nově vystavený, ač ještě zúplna nedohotovný, modlitební dům při shromáždění velikého počtu lidu z všeho trojho náboženství, a při přítomnosti některých pánů od milostivé vrchnosti. Pan Štěpán Leška, kazatel toho sboru, jak na tom místě, kdež se první služby Boží vykonávaly, tak i v nově vystavené modlitebnici měl kázání, a tu obzvláště svým posluchačům předložil, jaké by jich v té příčině povinnosti byly, a pak s mnohým děkováním a vinšováním jeho císař. král. Milostí za udělenou jim svobodu v náboženství řeč svou skončil.

Pan Jan Borrot, kazatel evangelický při sboru Habrovském v Litoměřickém kraji, od jeho císař. král. Milostí za superintendenta při všech českých evangelických shromážděních jest ustanoven.

Od pana D. Rychtera, superintendenta z Freiberku v Sasích, všecky české evangelické církve dohromady k pomoci 800 tolarů aneb 1200 zlatých Rejnských, kteréž on při svých církvích nashromáždil, obdržely.

Důkaz, že kazatelé Augsburského i Helvetského vyznání nejsou kněží atd. Pan Rokos mezi těmi kněžími, kteříž jaké knížky v jazyku českém nyní na světlo vydávali, zasluhuje až dosavad přede všemi té pochvaly, že nejvlastnější a nejzodobnější své knížky po česku sepsal. Na jeho spis vyšla již krytka v německém jazyku v jedněch novtých z Barejtu, a druhá, kteráž nedávno vůbec vydána byla, v českém jazyku jest následující: *Psaní školního mistra, Petra Záchodského ze Slevízu, k obraně evangelických učitelů, a svobodného učení evangelického proti nedůvodnému důkazu, že kazatelové evangeličtí nejsou žádní kněží, Václava Rokosa, kaplana Vojtěšského.* První sbírka.

Dne 26. ledna byla podruhé na vlastenském král. Pražském divadle u přítomnosti znamenitého počtu lidu v jazyku českém provozována hra *Břetislav a Jitka*. Pan Antony, představa Břetislava, tu osobu tak mistrně hrál, že živěji staročeské knížecí hrdinské myslí sobě představití nemůžeme. Pan Höpfer, kterýž představoval osobu Přeslava, českého pána, ode všech přítomných veliké pochvaly sobě zasloužil. Podobně pan Cappe, maje osobu hajného při klášteře tom, z kteréhož Jitka od Břetislava ukradena byla, tak přirozeně její vypodobnil, jakobychom skutečně takového sprostného člověka před očima měli. Panna Butto, děvčátko desítileté, představovala synáčka Přeslavova. Její krásné veřejčnosti a neobyčejně na takový věk srdnatosti každé se obdivoval, a všichni s potěšením očekávali, kolikrát ji kolo ven vystoupiti přišlo. — Při té hře zamílovaný Břetislav do své Jitky v srdce jedné zdejší panný * , kteráž jakémus možnému sice, však

sedmdesátiletému starci málo před tím zasnoubena byla, takový účinek způsobil, že ona od té chvíle, tuto rozvázivši rovnost věku těch zamilovaných osob, ani jediného slova víc o svatbě s tak letitým mužem slyšeti nečece. (Divadelní kritiku v tomto odstavci obsaženou zápisky převzaly také z Pražských Novin Kramériusových. Slavná Bouda začala se stavět na Václavském náměstí teprve v jarní době 1786 a hry v ní začaly 8. července 1786.) [Pokračování]

DROBNOSTI.

Zdeněk Kaplíř

slavný obhájce Vídně proti Turkům r. 1683 dostal knížku v české literatuře. Dovedeme se z Českého Lidu, že pan Fr. Mír Čapek obdržel za úkol o stavění obrance Vídně proti Turkům roku 1683 do pravého světla proti hraběti Stahrenberkovi, jehož sláva zastínila a zatemnila soustředěné zásluhy potomka Kašpara Kaplíře ze Sulevic, staročeského pána, popraveného dne 21. června 1621 na Staroměstském náměstí. Pan Čapek je specialista. Jako průvůzliv horlivosti svou a soustavnou práci rozvíjenou po kraji bláském, památku Kubatů, jako oživil památku na cara Alexandra, oráče u Českých Budějovic, tak zdařlivě obnovil s netatou vlasteneckou tendenci očistu zásluh Kaplířových... Pan Čapek pohnul Kubatou, pravda, ale musili přijít cizí historikové, aby nejdřív odškrabali z Kubatů nános fantastických přílepků Čapkových a teprve potom řekli, kdo byl ten Kubat, jenž dal hlavu za Blata. Oral-li car Alexandr u Českých Budějovic či neoral, může nám být docela lhostejno. A ještě lhostejnější může nám být zcela Zdeněk Kaplíř ze Sulevic. Vím o něm dost z Miltnera, Helferta a Mareše. Do českých dějin nepatří. Co vědecky zůstá a doplnil zejména Mareš úpíně stoicích poznání hrdinů z roku 1683. Pan Čapek podniká věc neúčinnou a našemu citu cizí, sbírá-li ještě legendy, podobizny, serpy hůl maršálskou a symbolické obrazy. Děd Kašpar a vnuk Zdeněk nemají nic společného. Jenom v dnešním vyseptalém českém mozku mohou se tyto dvě osoby srovnávat. Jestliže Zdeněk Kašpar obhájil Vídně sám nebo se Stahrenbergem jestliže pošlý král Sobieski má zásluhu o Vídeň, z toho se sice dělájí vlastenecké povídky pro mládež a loyální temata dle výnosu Thunova, dospělým lidem budí to srdce lhostejno. V českých dějinách rok 1683 je cok mrtvý. Takovými pracemi jen si zatemňujeme vědomí, nač opravdu Čech může být ve své historii hrd. Je to jako s Janem Lucemburským a Kreščáku. Až hrozné je podivem, kdo nás to má hledět na české dějiny takovým zparchantěným způsobem.

Prešpurské Noviny

jsou naše první probuzenecké noviny české. Daniel Tala: městský úředník v Prešpurku, jenž zároveň vydával maďarské noviny, stal se nakla:atelem i Štěpán Leska učitel a varhaník při prešpurské augsb. církvi, redaktorem Prešpurských Novin. Vycházely dvakrátě týdně od 1. července 1783. R. 1785 Leska povolán za kazatele do Čech. P. nem byl redaktorem Jan Vyskydzenský, nastupce Leska, také v oráde varhanicem a též báskem. Když pak on stal se kazatelem v Dalněch Sulebích řídil noviny Jan S. nky v je posluchač evange:ického křes:anstva.

ského. Leč 30. června v čísle 51. r. 1787 čte se tento nekrolog Prešpurských Novin: „Umřely tedy Slovenské Noviny! Pochová! Jsme je se vši poctivostí! a následující hrobový nápis na zeleném mramoru isme tím zlatými písmeny vyřiti dáti: Postuj nečestný a považ, jak krátký jest věk člověka! Zde leží panna Novina, služebnice široce pověstné paní Famy, narozená dne 1. julia 1783, umřela dne 30. juna 1787. Hned od narození svého krví chokala až poslední na souch stíny umřela. Její Paní v velice ráda měla, nebo z přibyni svého těla konstituice nestěbetala do světa tak svobodně jak obyčejné tlné její služebnice na jednom chlebě jsoucí.“

Prešpurské Noviny zanikly pro nedostatek odberatelů. Už Vyskydzenský 1785 stěžoval se v čísle 50. z 29. června, nerozmožili-li se počet čtenářů, že noviny přestanou vycházet. Faktum však, že na Slovensku mohl vycházet dvou týdně český až r. 1783 je výmluvné. Český život i uvědomění národní byly na Slovensku čilejší než v Čechách a na Moravě. Je podivuhodné, jak Štěpán Leska obrátě český psal a kolivil jen v Uhrách vystudoval. Později dostal se do Prahy za kazatele augsb. české církve (1786—1798) a stal se členem společnosti národní, pracuje s Dobrovským i Kraméřusem. Pražské schůdci:ské noviny staly se orgánem národního buditelství teprve r. 1785 pod vedením Kraméřiusovým. Ale Slovensko mělo r. 1785 a 1786 již také časopis revuální — Staré Noviny Literárního Umění, kterýžto měsíčník vydával v Banské Bystrici kazatel turčiansko-svatomartinský Ondřej Plachý.

O křtu sv. Vladimíra

zněl prof. Prokop Haskovec, že Havlíčkovy verše: Já jsem sice při tom nebyl, čet jsem to jen v plátku, který o tom napsal Nestor vnukem na památku.

že ty o verše nejsou pouhým groteskním vtípem. Havlíček znal opravdu Nestorův letopis ruský a použil Nestorova vypravování, jak Bulhaři, Němci, papož: lidé dohazovali svou vira knížet: ruskému Vladimirovi. Léta 6495 svolal Vladimír boiary své i starší městské a řekl jim: „A, příšli ke mně Bulharé, říkouce: Přijmi zákon náš! A potom příšli Němci, i ti chvá:li zákon svůj. Po těch příšli Židé. A až naposledy přišli Hřeci, tupili všecky zákony a svůj vychvalovali, i mnoho mluvili... a mlo každému poslouchati.“ Článek Haskovec vyšel ve 3. čísle Středy.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Mali muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová,

(Pokračování.)

Tedouš stál u dveří a hledal, a když ohy se pán přiblížil, sliboval mu „že mu nabacá, kdyby tam přece chtěl“. Zatím se však trásl, aby už už mohl otev: všecko ukázat. Pouze hrdině sebezapření profesorovo, že totiž si začpal usi, zabránilo, že vše již dávno nezvě:del a že velké tajemství nebylo prozrazeno,

„Tak už je všechno hotovo a je to překrásné,“ volala Andula, když konečně vyšla ze školní světnice.

„A — však víš, co se tak krásně točí a Silas ví vždy, co má dělat,“ dodala Dězinka a poskakovala při tom s nohy na nohu radostí.

„At mne pověsí, viděl-li jsem už takovou krásu,“ přizvukoval jim Silas. A při tom se smál jako chlapec.

„Už jdou, už jdou, slyšíš, jak Emil notí v zahradě: „Vzhůru plavci, na palubu spějte!“ Pojd honem, musíme se oblékat!“ a už běžely obě dívky nahoru. Hoši přiběhli hladoví jako vlci; krocán byl by se věru strachy třásl, kdyby byl už neležel na věky umlčen na pekáči. Všichni běželi rovnou nahoru a za chvíli počalo strojení a česání, z kterého by se byla potěšila každá pořádná hospodyně. Když konečně zavzněl zvon, přicupala tlupa mladých mužů s lesklými vlasy, čistými límečky a ve svátečních šatech.

Všichni se hrnuli do jídelny, kde již u stolu trůnila paní Jožena ve svých jediných černých hedvábných šatech s kyticí bílých chryzantém na prsou. (Bílé chryzantémy byly její nejmilejší květinou.) Byla dnes „v lesku“, jak říkali hoši.

Tedouš se pyšnil v červené bluzičce a nových knoflíčkových botičkách. Věnoval jim také důkladnou pozornost.

Pán a paní pohlédli na sebe a na řadu hochů s každé strany stolu sedících; byli šťastní, že všichni jejich svěřenci dnes v den díkučinění vyhlížejí veselí a šťastní. A v pohledu tomu bylo obsaženo, ač slovi slyšeti nebylo: „Naše práce se zdařila, budme vděční a pracujme klidně dál.“

Nože a vidličky měly v první chvíli mnoho práce, a skoro žádný nemluvil.

I Marka byla dnes nastrojena ve vlasech se jí červenal dlouhý láber a točila se jako na kolovrátku, podávající talíře a omáčku. Skoro každý přispěl nečím k oslavení svátku, a tak byl oběd zajímavý pro všechny stolující. Každý pronášel různé poznámky.

„Lepších bramborů jsem věru nejedl“, usoudil Jakub, když polykal čtvrtý.

„V nádive do krocana jest koření z mé zahrádky,“ podotkla Andulka, a pustila se s chutí do jídla.

„Však Asia včera povídala, že moje kachny se krásně krmily a že pěknějších málo kdy pekla,“ chlubil se Tomek.

„Ale naše mrkev! To je krásá! Však uvídněte, až všechny vyrejeme, že ani jedna nebude malá,“ řekl Dick a Dolfu mu přisvědco-

val, pokud mohl mluvit pro kost, již právě hryzl.

„Však budeme mít i zavařeninu z mé dýně na koláčích,“ zvolal Robínek a rozesmál se z plna hrdla.

„A jablka, ze kterých je burčák, jsem já trhal,“ prohlásil Demik

„A já trhal bezinky na omáčku,“ hlásil se Nat.

„A kdo vám donesl ořechy, kdo?“ volal Dan.

A tak se stále ozývaly hlasy okolo stolu.

„A — kdo nám vůbec dělá celé Díkučinění?“ zeptal se pojednou Robínek. Nedávno ho totiž ustrojili poprvé do kalhotek, a tak soudil, že nyní má právo na všechno se ptát, a všechno z gruntu vědět.

„Nu, hoši, kdo z vás zodpoví Robínkovi tuhle otázku?“ řekl pan Ber a zakýval na dva neč tři své dobré historiky.

„Už vím,“ povídal Jeník. „vystěhovalci.“

„A nač?“ ptal se zase hošik.

„Nevím už,“ přiznal se historik.

„Mně se zdá, že to bylo takhle: vystěhovalci měli kdysi tady v Americe zahynout hladu, na to přišel velice úrodný podzemek. I ustanovili mezi sebou, že budou za Bohu každoročně zvláště děkovati. A tak povstalo Díkučinění“, řekl Dan, kterému se kdysi zalíbila povídka o vězňácích, kteří trpěli pro víru a vlast.

„Nu He, nevědíli jsem, že Dan si pamatuje také něco mimo přírodopis,“ řekl profesor, a na důkaz spokojenosti udeřil lehce o stůl, jakoby tleskal svému žáku.

Dana to potěšilo, a paní Jožena se zeptala synáčka: „Nu, už tomu rozumíš?“

„Ne, ani trošku! Myslíl jsem vždycky, že pilgrimové“) jsou druh velkých skalních ptáků: však jsem je čítal v Danově knize.“

„Jemne, lide! — on amí piŕguiny. Ach, kobe, ty s ještě hloupé house!“

A jindy vážný Jeník se opřel o zídli a smál se z plna hrdla.

„Nesměj se mu, hochu, raději mu vysvětlí, co o věci víš,“ řekla paní, a pro útěchu nalila Robínkovi plný talíř omáčky. Ale u stolu se všichni rozesmáli hošikovu omylu.

„No, počkejte tedy, až si povzpomínám,“ pravil Jeník, a připravil si řeč, které by se praotcové američtí byli jistě usmáli, kdyby ji byli slyšeli.

„Tak, Robínku, jednou nemohli někteří Angličané vystát svého krále. Pro něco se s nim nepohodli, a tak si nasedali na lodě a od-

jeli pryč do cizích zemí. Tenkrát ale byla Amerika ještě samý Indián a divoká zvíř a v lesích bylo mnoho a mnoho medvědů a měli zlé časy —“

„Kdo? medvědi?“ ptalo se děcko.

„A co by! Vystěhovalci. Indiáni je moc trápili. Neměli také dosti potravy, a do kostela musili chodit s puškami v ruce. A tak zase sedli na lodi a vystoupili na skálu, která se jmenuje Plymouthská skála. Teta ji viděla, a sáhla na ni. Konečně však přistěhovalci zahhnali všechny Indiány a některé pověšeli. Byli moc hodní a jeden z mých pradědů byl také mezi nimi, jmenoval se Mayflouwer, a ti vlastně ustanovili slavnost Dikučinění, a tak i my ji máme každý rok, a já jsem rád. Prosím, te-to, dej mi ještě kus rocana.“

„No, Jenik bude dějepisecem, v jeho líčeních je přehled a pořádek — jen co je pravda,“ a strýčkovy oči se rozesmály, když se setkaly s očima paní Joženy. Ale ta pouze mlčky nakládala potomku Pilgrinů třetí porci rocana.

„Já vždycky myslil, že o Dikučinění musím jíst co nejvíce, a Fanouš mi právě povídá, abych se tak velice necpal,“ stěžoval si Jedlík, jakoby byl dostal špatnou zprávu.

„Fanouš má pravdu! Mírní se, Jiříku, sice nebuděš potom moci pomáhati při večerním převkapaní,“ řekla paní Joža.

„Nu, já dám pozor, ale dnes každý mnoho jí, a to se mi líp líbí, nežli si něco odříkat,“ řekl hoch. Byl toho náhledu, že v takový národní svátek nutno si alespoň žaludek zkazil.

„Nu, moji milí poutničkové, bavte se tu pěkně až do svačiny, neboť dnes večer budete mít ještě dost rozčilení.“

Paní Jožena ještě každému připila na zdraví a potom vstala od stolu.

„Viš co, já si teď s hochy vyjedu, je dnes tak krásně, a ty si budeš moci odpočinouti, má drahá, abys večer nebyla příliš unavena,“ řekl pán k paní a všichni sáhli po kloboucích a naplnili veliký omnibus, který už dole čekal. —

Paní zatím dokončila poslední přípravy k večerní slavnosti a odpočívala.

Jakmile ale bylo po čaji, nastalo znova strojení a česání. Teď teprve počala hlavní slavnost: do Plumu zavítala totiž společnost. Pouze rodina byla toho dne pozvána, neboť školní slavnosti měly v ústavě vždycky ráz přísně domácí. Nedávná smutná událost v rodině nekálila ani v nejmenším slavnost, a všichni se k ní dostavili. Starý pán a paní Marchovi, teta Markéta, taková hezká a něž-

ná přes černé smuteční šaty a vdovský čepček. Byla dnes již úplně klidná. Strýc Theodor přivedl krásnou tetu Růžu a Princezničku. Dnes byla jako vila v bledémodrých šatičkách, a s velikou kytičí květin ze skleníku. Chodila od hochu k hochu a každému dala po kytičce do knoflíkové dírky tak, že se sami sobě zdáli na výsoké elegantními a slavnostními. Jen jediný cizí obličej se objevil: strýc Theodor představoval profesorem známého pána. (Pokračování.)

Z moudrostí maličkových.

Bertík H. v Piskové Lhotě je velmi samostatná osůbka. Vyvrací hbitě všechny námitky vyslovené proti svým názorům. Nedověde dosud vyslovit „a“ a „r“ (říká javice — lavice, Pjaha, jejen — jelen), ale nerad slyší o tom posměšky. Rád se súčastňuje hovoru dospělých.

Na stanici v Kersku rušili srnce. Babička radí se s dcerou, neměly-li by si také koupit kousek laciné zvířiny. Babička, která nic takového dosud nejedla, namítá: „Kdo ví, doveďeme-li to naložit.“ A malý Bertík, který cosi pod stolem kuří, hned je tu se svou radou: „To de dobře; to se svázou zadní nohy, pjsťoci kujíatí dzevo a dá se psež vjez.“ (Bertík viděl totiž vůz s nákladem zajíců, kteří zavěšeni byli na tyčích, položených napříč vozu.)

Nedávno byla z rána veliká mlha. Bertík vyšel před domek, ale hned se vrátil a hlásil matce: „To tu musejo bejt automobilů, nyc není vidět.“

Bertík zlobí často kočku, která s ním zle zápasívá o svou svobodu. Onehdy ukazoval matce, jak ho micka poškrábala. Matka jej odmítá: „Máš ji nechat na pokojí.“ Bertík odporuje: „Nemuseja by mít takový japy.“ Starší bratr, který chodí už do školy, zaskočí jej námitkou: „A čím by chytala myši?“ Ale Bertík se nedá: „No, vyskočí a chjamstne jí.“

Bertík neposedí mimo spaní ani na chvíli. Rozumí se, že boty a šaty mají se při tom zle. Matka prohlíží jeho potrhané punčochy a stěžuje si: „Berto, na tobě to všecko horí.“ A Bertík odpovídá: „Tak děte pjo pana stajostu, at posíde hasít“ (starosta má totiž v opatrování obecní střikačku).

Posmívám se Bertíkovi, že neumí vyslovit „lavice“, „jelen“, „led“ atd. Mrzí ho to a neodpovídá ml. Když tak skotačí okolo mne, pokríkují na něho: „Ty skáčeš jako jejen! Jako jejen! Kluk se na mě podívá a odsekne: „A pjoc ne jako koza.“

J. Č.

Předpíatle si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
neb poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dalek. — Tiskem E. Besslorta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2,50, čtvrtletně K 1,30, s donáskou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

ZA M. ŠIMÁČKEM.

Čím dál se více kol nás újí smrtí kruh
a světlý prostor života nám svírá,
za kruhem ve tmě po druhu se ztrácí druh
a s ním část našich bytostí nám zmirá...

Smrt tišitelka Tebe vybrala teď z nás,
když nejmíň tušili jsme její kroky,
svit lampy Tvoji dechem jejím náhle zhas'
a dozvučely vážné Tvoje sloky.

Ty sám se's nenadál, že máš se za ní brát,
že píšeš na poslední ze svých stránek,
jen sdřímnout chtěl's — a teď už nemusíš se
bát

jak za života o svůj sen a spánek.

Juž nikdy nebudeš mít noci bezesných,
v nichž spánek šel by krutě kol Tvých dveří —
Věčnosti pocel sen Ti v skráně vdych',
že délky jeho nikdo neodměří.

Tvou sestrou Analysa, bratrem Rozbor byl,
zpytavě prvky života jsi bádál —
teď sám v klín Analysy hlavu's položil,
by rozložila, co Tvůj život skládál.

Veliký chemik, věkovečná Příroda,
Tvé čelo rozloží, kde duch Tvůj vířil,
rys vážné, milé tváře Tvoji rozhodá
i oči, jimiž's ke dnu věci mířil.

A Život, jež jsi bystře zpytoval,
se nad Tvým hrobem k předu řítit bude —
v Tvé mrtvé tváři nehne se již sval,
vůz Života že drtí Tvoje chudé.

Tvé slovo bude vydědence štěstí hrát,
Tvůj soucit unaveným dodá síly —
Ty budeš, částka země nyní, dole spát,
když ztmi se noc i den když vstane bílý...

Ty, pln vždy ruchu, budeš mítí věčný klid,
nás Život k honbě svolá lovcím rohem.

Stesk jímá nás... však nutno za tím hlasem
jít —
a Tobě zvolat: S bohem! S bohem! S bo-
hem!...

SOCHAŘ — POLITIK.

Dopis sochaře Ivana Meštroviče
redaktoru Zeitu.

Pane!

Ač řádky, jež si Vám dovoluji zaslati, ne-
jednají o sochařství nebo jiném umění, pře-
ce doufám, že laskavě přijmete a uveřejníte pro-
sté a upřímné smýšlení umělcovo o důleži-
tých a nejasných událostech našich dnů. Vsu-
de vstávají nejrozmanitější stanoviska a vy-
skytují se nejnepochopitelnější nároky. Lidé
si vyhrožují násilím a hrůzami, tak že náš
život podobá se spíše vidinám zdívocilé a je-
dovaté fantasie, než humanímu životu států,
národů, vlád a parlamentů. Světová politika
naší doby není již prací všeobecné civilisace,
ba, státy chtějí úplně přerušit svůj život jako
organisace pro povznesení humaního a sesí-
lení světového oduševnění. Lidé se zmocnila
šilená touha po nadvládě a vůle domyšlivosti
— slepá touha a osudná vůle, zvrhlá a zbě-
silá, nešlechtná, ba nespravedlivá a neu-
přímná, tedy ubohá, lživá a chorobná, plná
svévole, přepjatosti a neznabožství. Lidé žijí
z vyhrožování válkou a z krvežiznivosti. —
Hrají s ohněm a světovou válkou. Chtějí své
bydliště dělovými střelami srovnati se zemí,
a štěstí, blaho, klid a život nesčíslných mili-
onů přeměnit v peklo a smrt.

Kéž by v této strašlivé chvíli bylo upo-
slechnuto hlasu umělce, primitivního básní-
ka ze Slovanského Jihu, jehož lýra musí
ztichnouti, když zbraň začne rozhodovat o
osudech, který však nemůže mlčet, když se
připravuje záhuba jeho plemeni a když se na
jeho malém národu žádá, aby sám sebe zne-
uctil, aby spáchal národní samovraždu nebo
jinak zmizel s povrchu země!

Konflikt úžasně napiatý mezi Habsburskou monarchií a Srbskem, dle mého názoru, není srážkou dvou států, nýbrž jednoho státu a jednoho národa, jedné velmi velké a silné organizace a jednoho organismu, jenž není tak bezmocně malý a bez jakéhokoliv historicko-mravního smyslu. Celý svět mluví o kárné výpravě proti Srbsku a slovo válka, ač má těžký význam, stalo se příliš lehkým. Jelikož já však nerozumím politice a myslím jednoduše jako můj lid na Slovanském Jihu, nemohu pochopit, jak je možná, aby se Rakousko-Uherským státem chystalo k válce proti témuž národu, jehož větší část je jeho poddanými, ve chvíli, kdy ten národ disponuje se Srbskem jako se svým státem neodvyslým, který bojuje přes Srbsko proti Turkům, aby osvobodil své trýzněné soukmenovce a aby národní a svatou válkou dobyl území, která dle historického práva mají být srbská. Což lidé v Rakousku mají rádi Turky nebo jejich panství? V to by u nás nikdo nevěřil...

Zabaveno.

Jaký účel sleduje tedy Rakousko, když se chystá proti Srbsku? Jak to ospravedlnuje? Nedělá snad držitelům moci starosti, že šest milionů Srbocharvatů v Rakousko-Uhersku nebude moci tak krotce sloužiti — jak je tomu teď v Záhřebě —, neboť si vezmou vzor na svých balkánských bratřích? To je trochu těžší otázka. Není však myslitelné, že by bylo lépe, kdyby další čtyři miliony Srbů byly převedeny do říše a kdyby se s poraženými převratníky jednalo tak, jak se jedná s národy říše. Jestliže Srbové za 500 let asijského tyranství nemohli zapomenouti na svůj čtyřstoletý svobodný život — tím méně by to bylo možno v parlamentech Habsburské monarchie.

Zabaveno.

Zabaveno.

Rozumi se, třebaš by Albánci, anebo kterýkoliv jiný národ, byli počtem nečetní a kulturov malomocní, též oni, dle lidského rozumu, mají právo na svobodný život, a kdyby některý z mých vlastních bratřích chtěl utiskovati takový národ, já bych byl jeho nesmířlivým odpůrcem. Neboť především musíme být lidmi, a teprve potom dělit se dle racových zvláštností. Ale jak je možno u nepřímě lidských úmyslech mluvit tam, kde se chce vybudovati svoboda albánské národnosti, když se též svoboda odnímá jiným větším a kulturnějším národům!

Na Drač a Lješ mají Srbové své historické právo, třebaš tyto kraje dnes jsou obydleny Turky a Albánci. Proto, když Srbsko tu maličkost chce odtrhnouti od tak zvaného albánského území, nečiní tak z rozmaru anebo v úmyslu expansivním, nýbrž z těžké potřeby pro vlastní svobodu a existenci. A tomu chce zabrániti právě Rakousko, dokazuje, že tyto kraje musejí zůstati albánskými, ježto jsou většinou obydleny Albánci. Ani nepomýšlí, že by i ono, kdyby své teorie na sobě zkoušelo, muselo ztratit jaderské pobřeží, neboť na něm žije též národ, jenž touží po Dračích! Ne, neponechá se Albáncům jen Drač a Lješ, ale musí se jim zajistiti i Skadar, jež zbuodoval srbský král Vukašin a jehož založení opěvává naše národní píseň o královské snaše, která se musela dát zazdíť do základů, aby vydržel. I Prizren, sídelní město krále Dušana Silného, samo Skopje, srdce naší staré kultury, mají nám být odňaty. Vůbec hranice budoucí velké Albánie musí se zaříznouti hluboce do Kosova Pole, do Kosova, symbolu naší minulosti a našeho vzkříšení. Aby mohlo být toto pole osvobozeno, plakaly pět set let naše matky a my všichni v jich mléku pili i jejich slzy, zapřisahajíce se, že svoji dávnou porážku vlastní krví pomstíme. A hle, nyní se tak stalo, proto nám je toto pole příliš drahé, abychom je mohli někomu přepustiti. Dotknouti se Kosova, tof jako přimětí nás bojovat až k smrti. Já jako úmlec chtěl bych raději zemřiti pro svatyni svého národa,

než-li bych dožil jejího zneuctění, neboť moje sochy, které ve Vídni obdivovali, vznikly z toho pole. Může se nám vše upíratí, dokud se nedotknou naší duše a svatosti národního snu.

Avšak, proč všechno to? Což je nelidské chtítí, aby člověk byl svým pánem? Z naší strany bylo dosud bezpočtukrátě řečeno, že jsme nespokojeni se systémem, jímž se námi vládne a že budeme stále s větší rozhodností bojovati proti němu. Ale nikdy jsme nehrozili, že budeme někam politicky tihnout. Kulturně pak chceme býti sjednoceni se svými bratry za Sávou a Drinou, a nikdo nám nemůže zakázati, abychom sdíleli společné bolesti a radosti. Proč se ukládá o život našim bratřím? Protože mají srdce pro nás — či proto, že osvobozují naše společné svatyně? Ať je tomu jakkoliv, děje se to proti části téhož duchovního národa

Zabaveno.

Osud v podobě vily řekl Marku Kraleviči, ztělesněné duši veškerého národa jihoslovanského, že nezahyne ani kopím, ani mečem, nýbrž jedině z boží vůle. Tato symbolická slova posud mají význam pro náš lid: že se nám ani v tomto století nemůže učiniti konec mečem, neboť se nezdá, že je vůlí boží, bychom ukončili život, aniž jsme prve splnili své národní a lidské povinnosti.

Je možno zdržeti nás ve vývoji, není však možno zničití nás. Proč se tedy z materiálu, jenž může sloužiti k účelům uslechtilým, dělají šrapnely a proč se v silné psychické tepně ohřívá jed, a to proti samu sobě? Měli by si ve Vídni a v Pešti pamatovat, že v ohromné pravici, jež nás má proklát mečem, teče polovice naší krve a že ona, tnouc do viastního masa, v poslední chvíli začne se chvět a klesne.

S námi ano, avšak přes nás nelze. Albánci, jímž vládne Cuvaj, smýšlejí zcela jinak než on.

Řím, 1913. Ivan Meštrovič.

V PRAZE R. 1786.

(Ze zápisů neznámého Pražana.)

(Pokračování.)

II.

Zde v Praze lidé na sobotní den, kterýž jindy mnohým tak říká jako svatý byl, více tak se neváží, ani na ten den jako v jiný svátek při hlučné muzice tančují, a což při tom podivně hodného jest, křesťané a židé snášenlivě pospolu veselí jsou.

Nová kniha. Thama (Karla Hynka) Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho na cti utrhačům, též mnohým vlastencům v cvičení se lknavým a nedbalým. — Pan Thám mnohými důvody dokazuje, že jazyk český v dokonalosti své nejen mnohým jazykům vyrovnati se může, ale také že až dosavad i mnohé jiné předčí. Jeho hlavní cíl jest, aby Čechů k milování jich jazyka povzbudil, a my slušně žádati můžeme, aby oni jeho chvalitebného úmyslu následovnici byli.

K nastávající práci při děláni nových a spravování starých cest vezme se lid vojenský, tak aby sedláci od své polní práce zaměstnávání nebyli. Jedenkaždý takový v té práci pozůstávající voják mimo svého obyčejného platu bude míti ještě každodenně 12 kr. přidáno. Také se praví, že pro ty dělníky nový šat se hotoví, aby v něm pohodlněji a čerstvěji svou práci odváděti mohli. Při takovém pořádném zřízení bude míti mnohý prospěch jak pán země, tak i sedlák i voják. Voják v čas pokoje bude moci své vlastní prospěch býti, jako v čas vojny, a on zajisté raději bude pracovati, aby z toho nějaký zisk měl, než aby se v zahálce a za nic pro nic doma povaloval. —

Na všechny biskupy a krajské úřady vyšlo poručení, aby faráři a místní kaplanové k pořádnému učení v náboženství přídržování byli, podobně aby napotom žádný na faru dosazen nebyl, leč prve náležitě v normálních školách katechetický způsob vyučování slyšel.

Cis. král. nařízení právě vyšlo tohoto obsahu: Poněvadž mezi rodiči, jenž v posílání svých dětí do škol nedbali jsou, i též takoví se nalézají, kteříž od založení pro chudé pomoci k svému obživění dostávají, a tím patrně omysl na jevo dávají, ze svých dětí, kteréž předece jak knihy tak i učení ve školách darmo míti musejí, k žebrotě potřebovati chtějí, a proti všemu chvalitebnému řádu v škodné zahálce je chovají, protož nařizeno jest, aby takovým rodičům žádná pomoc od založení pro chudé se neudělovala.

O uvedení Piaristů v nový pořádek jest toto slyšeti: Celý ten řád má se obrátiti k učitelskému úřadu. Všecky piaristické fary mají z duchovního důchodu pomoc obdržeti, a podobně ti piaristé, kteříž se za faráře neb kooperátory potřebovati dáti chtějí, z téhož důchodu svou výživu obdržeti. Neduživi a nestáteční piaristé buď v svých kol

Jeich aneb také krom kolejí své zaopatření měli budou. Kněží mají kandidáty přijímat, a ti mohou v 24 letech věku svého veřejný slib učiniti, však ale volno jim není k kněžskému stavu přistoupiti, a pokudby který na kněžstvo svěcen býti chtěl, tedy se má do hlavního semináře odkázati.

Dne 9. ledna vyšlo nařízení, aby vrchnosti a jejich úředníci na taková pole, kterýchžby sedláci skrze mokré časy, z nedostatku semena aneb z jiných příčin na zimu osivati nemohli, k zapravení jich na jaře tu největší bedlivost měli. Aby se však všem překážkám a výmluvám přítrž učinila, skrze krajské úřady vrchnostem jest oznámeno, že se takovým gruntovním vrchnostem, kterážby v stavu nebyly nakoupiti potřebného obilí k zaseti, hotové peníze, podle zajištění jich při diskách zemských, k tomu nakoupení z královské komory zapůjčí; naproti tomu však krajský úřadové po času zasetí jarního obilí všemožně dotazovati se mají, aby těm vrchnostem, jichžto pole buď jejich vlastní vinou, aneb také z nedostatku potřebné prozřetelnosti jak náleží zapravené se nenalézají, peněžitou pokutu, 10 zlatých z každého korce aneb strychu setby uložili.

Jak by se dlouho znamenalo, žeby nějaká dražota obilí byla, co nejpřísněji zapověděno jest, aby se kořalka z obilí nepálila; jediné ta přípádnost vyjmata jest, kdyby jaká zásoba při prohlášení tohoto nařízení již k samému pálení kořalky připravena byla. V ostatních však ve všech přípádnostech přestupitelé tohoto poručení mají se přiměřenou tomu, jak mnoho kořalky vyvařili, peněžitou pokutou trestati. K libosti nicméně milovníkům toho nápoje předce od jeho cis. král. Milosti povoleno jest, aby se až do konce měsíce kořalka vyvozovala.

V Bylině v neděli na den 6. února bylo uvedeno bratrstvo účinnivě lásky k bližnímu. U večer městští synkové provozovali divadelní hru, a cožkoli při té příležitosti od přítomných na penězích nashromáždili, to všecko obrátili k dobrému chudých. Byl to zajisté pěknější příklad, než kterýž přední p. K. — na sobě ukázal. Tento má své dobré jídlo, případné poplatky, a krom toho 1000 zl. hotových peněz na úrok ležeti, a předce když k němu mlynář toho místa žebrotou k napomození chudým přišel, s posměškem jej odbyl: „Vy jste bohatý mlynář, dejte na místo mne.“

Ve vsi Butině, až z okolních vesnic sedláci blíž Příbrami pohnuli se za příčinou, že tam komisarové chrámové věci sepsali a chrám zavřítii přijeli. Sešlo se lidu přes 400 osob obojího pohlaví, a ženy opatřivše se kyji a kamením v zástěrách, k obránění toho chrámu se postavily. Prvé než komissi své od slavného gubernium poručení konati počala, školmistra, pana faráře Střebického, kterýžt farář spolu za komisaře k tomu jednání zřízen byl, tak nerázně ubili, že již jako mrtvý ležeti zůstal. Farář vesnice Butiny, Minčík, kterýž málo před tím od těch

osadníků zvolen byl, zdá se, že toho pohnutí příčina byl, poněvadž jsa přítomen tomu bouření, nejen dobrým napomenutím jich nenabízel, aby od takového neřádu přestali, alebrž ještě tu jejich nesmyslnou horlivost schvaloval. Podobně toho místa šenkýř, kterýž sobě nedávno vinopalnu vystavěl, obávaje se, aby zrušením v tom místě chrámu o svůj zisk nepříšel, nemálo toho lidu posiloval. Nyni, jakž slyšeti jest, již nová komissi tam vyjela.

V jednom klášteře mnši, kteříž vidíce, žeby lid sprostý na svěcené kofeni proti čarám, amulety a těm podobné věci nic hrubě víc nedával, a protože při sbírce hrubě se jim almužna ztenčuje, pomyslili na jiný prostředek. Oni dali vyryti na mědi v oktávu obraz jednoho mocnáře, k kterémuž ten lid velmi náchýlen jest, ty vytlačené obrázky nyní svým sbíráním po tisících dávají a lid, kterýž takový obrázek dostane, tak jako předešle bez almužny nepropusti.

Nové knihy. Mezi jinými knihami, kteréž za našich časů k rozšíření samospasitelného náboženství a křesfanské mravní kázně k vzdělání na světlo vyšly, jest ona vůbec na slovo vzatá Postylla W. P. Gossina. Jaký by užitek ta kniha z francouzského jazyka do němčiny přeložená po katolických německé země krajinách byla způsobila, z toho dosti se dokazuje, že v drahném počtu ne jednu, a ihned od náboženských čtenářů dychtivě rozkoupena byla. Ctihodný církevní kněz P. Jan Chmela k duchovnímu laskavých vlastenců svých spěchu tu práci na se vzav, nadřečenou postyllu z řeči německé v zřetelnou a pochopitelnou češtinu obrátil, P. Jan Michal Samm, měšténin a knihkupec malostranský ale svým nákladem v tisku vydal. Obsahuje tato Postylla výklady na epístoly a evangelia nedělní a sváteční přes celý rok s výbornými dílem víry svatě, dílem křesfanských mravů se týkajícími naučeními, rád aneb církevní ceremony přes celý rok v katolickém křesfanstvu obyčejné. Z čehož hned patrně se vidí, kterakby kniha tato v českém přeložení 60 téměř archů obsahující nejen všem katolickým obcem a čeledim prospěšná, nýbrž také všem pánům duchovním pastýřům a kazatelům k spasitelnému vyučování lidu křesfanského příhodná byla.

Předešlý týhoden dne 3. února měli jsme opět to štěstí slyšeti na vlasteneckém divadle v našem mateřském jazyku, již nyní potřetí provozovanou veselou hru pod tímto nápisem: Neslýchaná náhoda strašlivého hromobití, aneb žebřavý študent, ve dvou jednáních. Pan Zepfler, maje osobu žebřavého študenta, odevšech veliké pochvaly sobě zasloužil, podobně pan Cape jakožto vrchnostenský správce tu osobu tak přirozeně představoval, žebychom hledice na venkovské správce jich činů, zvlášť kteříž staří a zamilovaní jsou, sobě přirozeněji představití nemohli. Pana Procká (Brodská), jakožto venkovské mlynářské děvče, tak hrála a venkov-

skou nevěstu tak živě vyobrazovala, že na ni patřiti bylo potěšení a rozkoš. Při konci následoval pantomický tanec, tak nazvaný Horya a Gloska, aneb vzbouření lidu v sedmíhradské zemi. Na podívání těchto dvou her takové množství lidu se sběhlo, že pro ně všeliká místa nepostačovala.

(Pokračování.)

JAROSLAV SVOBODA:

JAK MOH' BYCH NEPLAKAT!

My cizí buďte si, to přáním Vaším je-li,
však státi vysoko vždy viděl bych Vás rád:
Nechť samotem bych byl a zrak měl hořem
stmělý,
jen čistou, nevinnou bych moh' Vás sledovat!

Bych hrdě vztýčenu vždy viděl Vaši hlavu,
Váš pohled hluboký vždy přímý aby byl,
a úsměv Vašich rtů (s ním mizíte mi v davu)
— ten aby zůstal Vám a cudný vítězil!

Tak vidat chtěl bych Vás! Vždy s něžným,
tklivým citem:
lic Vaši, černý vlas a stepilý Váš vzrůst.
Jen, probůh, nevidět Vás nikdy v hrůchu, —
vrytém
do tváří pobleďlých, do rysů kolem úst...

Neb cizí buďte si, to přáním Vaším je-li,
však státi vysoko vždy viděl bych Vás rád!
Chci mužem býti dnes, a čas prý rány celi,
— však tehdy — nad Vámi — jak moh'
bych neplakat!

EBERHARD GOTHEIN:

TOVARYŠTVO JEŽÍŠOVO.

(Dokončení.)

Na katolické straně pokrčí rameny nad tímto výhledem: jak by to všechno mohl provéstí malý počet Jesuitů, kteří zprvu by přišli do Německa? Nestane se to také všechno rázem; avšak kde se ukáže vyhlídka na působnost a moc, tam brzy se najde také dosti potřebných hlasů.

Rozhodně musí Tovaryšstvo hledati své úplné vlastní pole. Viděli jsme již často, že od počátku nalézalo je ve školství. Nikdy nezapomínejme, že kdysi Windthorst předpověděl Bismarkovi do očí, že, až kulturní boj skončí vítězstvím katolíků, vzplane nový, prudší boj o školu. Jako vůdčí v něm — to jsme již viděli — jest třeba Jesuitů, kteří v Belgii nashromáždili dobré zkušenosti pro hájení těchto nároků. Také s tím nepřijdou hned první den. První, co přijde nevyhnutelně — neboť dle možnosti konalí to již na dálku — jest dozor na university. Téhož dne, kdy Jesuiti opět se nastěhují do svého opu-

štěného domu u dvorní zahrady v Bonnu, postaví se proti vysoké škole její špěh, a o každém profesoru theologie budou v římě vedeny ještě přesnější knihy než dosud. Nečlyšel jsem také, že některá theologická fakulta se vyslovila pro jejich návrat. Co se týče gymnasií, bude se brzy vychvalovati jejich bezpečná metoda a humanita, o znalost lidí opřená výchova. Hravě vyhová požadavkům pruské zkoušky abiturientské, budou pěstovati klassické jazyky a nezanedbají realii. Přiz e n kní ž a t jim snad poskytné příležitosti ukázat, co dovedou a leckomu bude se potom zdáti, dokonce právem, že přece jest třeba dáti přednost mírným otcům před přísným monarchou školním, jenž v Bavorsku pedanticky vládne holi nad gymnasiem i sněmovnou.

Konečně politika! Pochybují, že Jesuité se ujmou předsednictví lidových shromáždění nebo že budou mluvit, ačkoli jsem kdysi v Bonnu viděl patera guardianu Františkánů s Křížové hory předsedati v kutné politické schůzi. Proč se diskreditovati pro zdánlivý úspěch! Avšak jistě se vynasnaží, aby hned získali vliv na dvorech, ačkoli minuly již doby, kdy Jesuiti byli rodili zpovědníci království. Jistě neodložili starý zvyk, přidržovati se mocných, mohou-li se od nich nadíti výhod. Většinou, ne však vždy, měli také jemný čich pro to, kde je skutečná moc. Jest samozřejmě, a jen stranická omezenost může jim to vytýkati, že vždy podporují tu stranu, od níž nejvíce lze očekávati pro věc katolickou. Vždyť církevní mocnosti prohlásily již dosti často a dokázaly to skutkem, že se mohou smířiti s každou ústavou, tedy také s každým politickým směrem, jestliže vyjdou vstříc nárokům církve — neboť ještě nikdy žádný stát těchto nároků skutečně neuspokojil. To není závadou, že Jesuiti jako spisovatelé a aktivní politikové obratně a s přesvědčením hájili ty státní formy a prohlásili je za nejlepší, v jejichž službách byli. Není tedy možno mluvit o zvláštní jesuitské státovědě. Jesuiti osvědčili se právě tak v 19. století jako štitonoši malostátního despotismu italských tyranů, jako v 16. století hlásali odpor proti státní moci a schvalovali tyranovraždu, tak že se jim právem dostalo titulu „monarchomachů“; hájili dědičné právo králů stejně jako republiky a dovedou dnes oceňovati parlamentarismus. Společně jest všem jesuitským publicistům jen přirozenoprávní odvozování státu, s nímž stojí osamocení v dnešní vědě. Avšak to vyplývá jen z toho, že katolický systém morální bez výhrady hlásá, že morálka vznikla z přirozeného práva a tím vyukazuje cesty také státu. Avšak právě na nových učebnicích státovědeckých, sepsaných Jesuity, které se těší v katolických kruzích téměř kanonické vážnosti, vidíme, že do tohoto přirozenoprávního schématu se dá vpravit každý obsah. Proti liberalismu bude Jesuitismus vždy bojovati nejostřeji, poněvadž právě jemu nejvíce se přiči církevní důsledky, které vyzovuje liberalismus ze svého svobodného, individualistického pojmání společnosti. Neklam se nikdo: také v socialismu bojuje především proti jeho liberálnějším složkám.

Mnohem určitější bylo ovšem vždy stanovisko Jesuitů v otázce o poměru mezi církví a státem.

Avšak vzbudí snad podív, a jest to snad poukaz do budoucnosti, že právě Jesuiti, alespoň vynikající, nenalézáme mezi horkokrevnými horliteli pro nároky papežské, přes jejich čtvrtý slib. Byli právě nuceni mítí příliš mnoho ohledů ke knížatům. Již Ignacius zuřil, když jeho tovaryš Bobadilla protestoval proti interim Karla V., jakožto neoprávněnému zasahování státní moci do záležitostí náboženských a byl proto vypovězen z Německa. Nechtěl neopatrného bratra ani viděti a nedovolil mu bydlet v Collegium Romanum. Jesuiti nepozdvihli svého hlasu proti státně-cirkevnímu despotismu Filipa II., jenž těžce tísnil papežství, ani proti prohlášení Ludvíka XIV. z roku 1862, které dovršily Gallikanismus; dokonce hájili tento Gallikanismus proti Římu. Tak především již kardinál Bellarmín, když k rozkazu papeže Sixta V. psal onu základní knihu o moci papežské, ve které vykládal učení o neomylnosti tak, jak později se stalo dogmatem, přece se neodvážil učiti, že papež má bezprostřední moc nad státy, třebaš došel oklikou přes moc vykonávanou prostřednictvím asi k týmž důsledkům. Vzbudil tím nelibost u papeže, za kterou se mu potom pomstil po způsobu učenců ve svém vlastním životopise. Také v 19. století vybudovávají nikoli Jesuiti, nýbrž de Maistre a mladý Lamennais system caesaropapismu na základě bully Unam Sanctam papeže Bonifáče VIII., která ostatně beze sporu odpovídá požadavkům neomylnosti. Pro přítomnou dobu lze asi předpokládati, že Jesuiti, řídicí se Syllabem, jenž se považuje za jejich dílo, hájí všude příkré nároky stolice papežské, pokud ovšem jednotlivé věci neodkládají jako „nečasové“. Avšak v praxi rozhodně raději převzou úlohu sprostředkovatele mezi Římem a státy, předpokládaje, že bude jejich služeb použito.

Vynasnaží se sprostředkovati také ve sporů, jenž již několik let poněhlu rozdvouje katolické politiky? Sotva budou chtít ohroziti moc, která se může vykázati takovými úspěchy, jako německé centrum, avšak přece jest mnoho věcí, jež je lákají na stranu ostřejšího směru. Jako papež byli by raději, kdyby sázka nebyla příliš veliká. Snad oslaví svůj vjezd, chceme-li předpokládati, že k němu pravděpodobně dojde, velikou slavností smíření. Kdyby se však přidali k jedné straně, jistě by byli proti nepříteli stejně neúprosní jako kdysi proti Jansenismu.

V celých svých dosavadních dějinách by mohlo Tovaryšstvo přejmouti slovo pisma, že nepřihlásit mír, nýbrž meč. Dosud v něm žije duch jeho bojovného zakladatele. I v jeho misticích byl poslední akt vždy krvavá dohra; a obdivujeme-li se heroické obětavosti, musíme přece přičítati část viny sporům a intrikám, jež dříve natopili. Boj proti všemu kacířství byl vždy jejich živlem; a co se týče přítomnosti: třebaš by z chytrosti chovali se mírně proti protestantismu, tedy přece víme, co vše se dá skrýt pod pláštík „atheismu“ a že dle starého receptu vina za všechno se svalí na protestantismus. Ale většinu rozmišek vnesl vždy Jesuitský řád přímo do katolické církve. Není pochyby, že do ní vnesl ducha, život a činnost právě v dobách úpadku a že měl na ni v novém věku větší vliv než veliké žebřavé řády středověké; avšak provedl to

za cenu neklidu, nedůvěry, rozdělení ve strany a většinou také za cenu rozkladu rádných mocností. Neboť kde jest kvas, tam jest obyčejně rozklad.

Tak bude pravděpodobně také fase, až radostná nálada po jeho znovuzavedení se rozplyne. Široké vrstvy katolické, které nyní mlčí, pocítí Tovaryšstvo dříve jako břemeno a znepokojení, než protestanti a státi. Nemáme nikomu brániti, chce-li si upléstí sám na sebe meč. Státu mohlo by se pak státi, že ony kruhy, a s nimi i mnozí biskupové, budou hledati u něho oporu proti stále vzrůstajícímu romanismu a vedlejší vládě, jež do všeho se plete. Nebyl by to nikterak nový a neslýchaný zjev. S tohoto hlediska bych skoro cítil pokušení, dáti státu radu, aby učinil pokus — kdyby tato rada nebyla poněkud jesuitská.

Přeložil P. Maxa.

DROBNOSTI.

Dopis sochaře Ivana Meštroviče

kteří v dnešním čísle přinášíme, má svůj zvláštní význam a historii. Meštrovič, nyní ještě ne třicetiletý, byl do svého 12. roku pastýřem v malé pohraniční vsi dalmatské Otavicih, kde upozornil na sebe dovedně vyřezávanými předměty ze dřeva a hlavami hnětenými z hlíny. Poslali jej do Spłitu, aby se vyučil kamenictví. Tam však svého mistra uvvedl v úžas svými výjimečnými schopnostmi po stránce tvůrčí i technické. Meštroviče ujal se jeden dalmatský poslanec a vzal ho sebou do Vídně, kde M. nějaký čas navštěvoval uměleckou akademii. Záhy však začal pracovati samostatně. V poslední době pojal myšlenku vyjádřiti plasticky, co jeho národ ve svých překrásných národních písních opěval. Talk povstaly fragmenty a části t. zv. Kosovského chrámu, jež svoji původností, technickou dovedností, a hlavně duchovností — znamenají skutečně zvěst nového nacionálního umění. Úspěchy, jichž Ivan Meštrovič, přes překážky které mu činěny úředními kruhy rakouskými, dobyt v Vídně, v Paříži a v Římě, učinily jej jedním z nejslibnějších uměleckých talentů světových. Mezi Srby a Charvaty jeho umění dalo podnět obrozujícímu, sjednocujícímu nacionalistickému hnutí, a dnešní balkánské události jsou také jeho první etapou. Je edy pochopitelné, že v kritické chvíli pro jeho národ i Meštrovič pozvedl svůj hlas na ochranu Srbska. Redakce vídeňského Zeitu však potlačila jeho hlas. Na to Meštrovič poslal svůj dopis bělehrádkému Piemontu, splětské Slobodě, lonžýnskému Morningpostu a našemu Času. Nás však Meštrovičův dopis nedošel; že nám byl zaslán, dovidáme se jen z redakční poznámky denníku Piemont. Prec jej přinášíme v českém překladě dle srbského originálu, který nám bělehradští přátelé poslali. F. C.

Sebrané droby

od Fr. Petery, faráře bělehrádkého, vycházely r. 1856 v Bělahověstu. V nich je také tento drobet: „Přesvědčen jsem, že nehrubě mnoho mravnosti uzavíjí do sebe lidé ti, kteří, nedělali se vše po starých nejvíce křičí na bezbožnost. Treba jen v jedné některé věci jinak smýšlet než oni, a hned tobě za zády spílají Deisté, Jansenisté, Socianáři, nepomyslyše, že v tom okamžení přestáváme býti dobrými křes-

sfany, a rovně tak zli, aneb ještě horši, než pohané býváme. Když svého bratra nelaskavě soudíme a — Tomu na vysostech předchvacujeme, který zpytuje srdce i ledví. Prvé důkladně se přesvědď, že jsou převrácená pravidla pronášená bratrem tvým; nežli jen s nezměněným o jeho náboženství se nedověřovat počnes. A bys byl i jist věci soudit, anli tu nesluší tobě tupiti, zatracovat jej, alebž jen litovali a pokorně modliti se za něho." — Násle klerikální časopisy jednají naopak. Dávají spíliti lidem věřícím a nábožným od nevěrců a neznabohů, kterých si časem naberao do redakce. —

Karel Kúdelka,

Slovák, nedostal občanský list Spojených Států. Když požádal o státní občanství, soudce Crow z obvodního soudu v Belleville (Illinois), začal Koudelku zkoušet. „Kdo jest prezidentem Spojených Států?“ tážal se soudce Crow. Odpověď byla: „Taft.“ „Znáte jméno nějakého jiného presidenta?“ „Ne.“ „Víte něco o Theodoru Rooseveltovi?“ „Ne.“ „Slyšel jste někdy o něm?“ „Ne.“ „Četl jste někdy o něm?“ „Ne.“ V záznamech soudních jest uvedeno, že vydání občanského listu odepřeno, poněvadž Koudelka není postačitelně seznámen s americkou historií. —

Z literární úvahy,

Již z pozůstalosti Karoliny Světlé uveřejnila Anežka Čermáková-Sluková v Ženských listech č. 2. Heslem pravého spisovatele bude, praví Světlá: „Povím jen to, co jsem na svoje oči viděl, srdcem svým procitil, myšlenkami svými dobyl. Podati něco jiného jestli nehodno, poněvadž nevím, jak bych o těch věcech soudil, kdybych si o nich získal vlastní názor.“ — „U nás se povídka pokřtí pro lid, jakoby byl ten lid z jedné litiny, a přece jaká to rozmanitost ve vzdělání nejen celých okresů, ale také jednotlivých kraju!“ — Již jsem jinde pověděla (Z literárního soukromí), jak velice postrádám v povídkách, kdež lid nás líčen, smím-li tak říci, momentu biblického. Mláva lidu byla ještě před dvaceti lety (psáno asi 1862) aspoň v těch krajích, jež mi bylo popřáno seznati, prosáklá biblickými obrazy, bible byla mu vodítkem a měřítkem v duševním jeho světě. Nejpřadivnější nám bylo, že ento moment si nedobyl dosti práva v spisovatelích kněžích — u P r a v d y. Jinde jsem se zmínila, jak důtklivě vyřítal Purkyně tuto věc a jak by si byl přál, aby přišlo to mocné kulturní hnutí za Josefa v lidu našem čtenářstvu k uvědomění. Ale veliké té doby tak znamenitého rozruchu dotknul se dle mého vědomí ještě málo kdo a to jen zčásti a její mučedníci nám sou marněhem méně známi než z kterékoli jiné doby.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malí muži.

z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

„Zde je pan Hyde; poptával se po Danovi, a já jsem se odvážil uvést ho mezi nás: tehč se sám přesvědčí, jak velmi se hoch dokonalil.“

Bérovic přijali hoča srdečně k vůli Danovi, těšilo je, že na hoča nezapomněl. Ale

během rozmluvy začali si ho seznámení vážit pro něho samého. Poznali, jak je duchaplný, prostý a zajímavý.

Pěkný byl pohled na Dana, jak zazářil jeho obličej, když shlédl starého přítele. A jak se těšil přírodopyskec z hochových vědomostí v přírodopise a pokroku v chování.

Ale nejpěknější bylo, když si oba sedli stranou a zapomenuvše rozdilu stáří, vzdělání a společenského postavení, ponořili se do hovorů o předměť, který je oba tak velice zajímal.

Tu muž a hoch porovnávali poznámky a sdělovali si své zkušenosti.

„Představení musí brzy začít, jinak nám herci usnou,“ řekla paní Jožena, když se všichni vespolek pozdravili a přivítali. A tak šli všichni do školnice a zaujali místa před jevištěm, které bylo zakryto dvěma velkými sešitými přikrývkami. Děti už zmizely, ale za záclonou slyšeti bylo tlumený smích, šepot, výkřiky.

Dívadlo počalo sokolskými cviky, které řídil Fanouš: šest nejstarších hochů v stejno-krojích ukazovalo sílu svých svalů.

Prostná se prováděla při pianovém doprovodu paní Joženy, ukřtý a s pianem vřadu za oponou.

Dan tak zuřivě cvičil, že byla obava, aby nesrazil k zemi některého protivníka. Přitomnost pana Hyde ho podněcovala, a chtěl svým učitelům býti ke cti.

„Tohle je pěkně urostlý hoch. Až pojedou za dvě léta do Jižní Ameriky, poprosím vás o něho na nějaký čas,“ řekl pan Hyde, jehož zájem a Dana vzrostl, když slyšel o něm dobré zprávy.

„Rádi vám ho svěříme, ačkoliv budeme pak našeho Herkula postrádat. Cestování mu prospěje a jsem přesvědčena, že svým přátelům bude vždy oddán sloužit.“

Dan slyšel obojí: otázku i odpověď a srdce mu skálo radostí, když pomyslíl na cestu v neznámých krajinách s panem Hydem, a byl vděčen za dobré doporučení.

Po cvičení Jenik a Tomášek odříkávali starý směšný dialog O t e c a s y n. Jenik sice pěkně přednášel, ale Tomek ho předčil, jak znamenitě podával starého rolníka.

Každým pohybem tak věrně napodoboval starého Silasa, že shromáždění nevycházelo ze smíchu. Starý zahradník, jenž seděl v předsíni, rozesmál se také, že se až zakuckal a kuchařka mu musila uštědřit dvě notné rány do zad, aby se vzpamatoval. Emil si zatím odpočinul od cvičení, a potom — v námořnickém obleku — zpíval námořnickou píseň, ve které

bylo mnoho o závrtných hlubinách, nebezpečných březích a divých větrech." Na to tančil Eda čínský tanec.

Proto, že toto představení bylo jedinou zkouškou školy, ukázali nyní hoši také něco ze svých vědomostí: četli, psali, počítali.

Jakubovi se každý obdivoval pro jeho rychlé písemné počítání. Tomek nejlíp četl a Jeník tak pěkně přednášel francouzskou bajku, že strýc Tedouš byl nadšen.

„A kde jsou ostatní“, ptali se shromáždění, když opona spadla, a žádný z malíčků se dosud neukázal.

„Ó, to je překvapení“, řekl Jeník, „lituji vás, že o něm dosud nevíte“, dodal a šel si k mamince pro hubičku, že tak krásně odříkával. Při tom jí však honem vysvětloval, co teď ještě všechno přijde.

I Zlatovlásku odvedli za oponu k velikému údivu jejího otce, který byl zrovna tak „nesmírně zvědav“, jako pan Bér, co že se teď ještě bude dít.

Konečně, po mnohém šukání a klepání a velice hlasitých návodech režisérových zdvihla se opona: Tu seděla Princeznicka u krbu splepeného z hnědého papíru! Jaktěživi jste neviděli tak hezké Popelky! Popelavě šatečky potrhány, střežičky roztrhané a obličej takový utrápený, nešťastný. Obecenstvo se usmívalo, a zároveň bylo pohnuto, když ji uvidělo. Seděla chvílku tichounce, jako pěna. Tu se za ní ozvalo: „Tož ted!“ Tu si Popelička z hluboka vzdychla, složila ruce do klína a povídá: „Oh, já bych šla tak ráda na bál!“ Pohled na děcko byl tak roztomilý, že jí tatiček počal nadšeně tleskatí a matka zvolala: „Můj malý drahoušku!“

Ale Popelka se náramně zarazila, a hned pokárala rodiče za nepřístojné chování. Obrátila se k nim a povídá: „Teď na mne nesmíte mluvit!“

Ohled bylo v obecnstvu ticho, a hrálo se dál

Ozvaly se tři rány na zeď.

Popelička se klekla, ale dříve nežli mohla říci „Kdo je to?“ otevřel se krb a objevila se kmotřička-víla se svým čarodějným kloboukem na hlavě. To byla Andula, a mávala divoce čarodějným proutkem ve vzduchu. „Jen počkej má drahá, však půjdeš na bál“. „A teď musíš ukázat moje krásné šatičky“, povídá Popelka a už ze sebe trhala hadry. „Ne, ne“, bránila jí Andula, teď ty musíš říci: „Kterak mohu jít v těchto hadrech?“ „Či ano, máš pravdu, a Princeznicka teprve teď řekla, co zapomněla, — ale nic si z toho nedělala.

„Proměním tvoje hadry v krásné šaty proto, že máš dobré srdce“, odříkávala kmotřička-víla v divadelním tonu a beze všech okolůk rozepiala dítěti hnedou roztrhanou zástěru, která je celé zakrývala. A teď jste měli vidět krásu. Věru, že by byla pomátla hlavy mnoha princům, ne pouze jednomu.

Maminka ušila děvčátku šaty, jako pro malou dvorní dámu, a v těch se tedy nyní Betinka objevila.

Byly z růžového hedvábí, s vlečkou, a celé pokryté kytíčkami. Teď jí dala kmotřička ještě korunku na hlavu a pantofličky ze stříbrného papíru. Když jí je obuli, měla z nich takovou radost, že opět zapomněla na svůj úlohu. Zdvihla si sukničky a ukazovala je přítomným, volajíc: „Toutejte, ty jsou ze skla! To je klása co?“

A tak se zahleděla na nožičky, že jí chvíli nebylo možno upoutat ke hře. Konečně zase pokračovala: „Ale, kmotřičko, jak tam pojedu, když nemám žádného kočáru?“ „Pohled milé dítě“, odpověděla víla.

A teď se přiblížil nejdramatičtější okamžik večera. Nejdříve se objevil na podlaze tlustý provaz. Ten se natáhl a když se vzadu za kulísmi ozval Emilův hlas: „Táhněte do bře!“, a Silasův: „Už to jedel!“, rozesmálo se obecenstvo.

Na jeviště vlezly čtyři ohromné myši, nohou sice odřených a bez ocasů, ale okolo hlavy ucházející. Tam se jim aspoň lesklo trochu srsti.

Táhly — nebo aspoň dělaly, jakoby táhly kočár, udělaný z polovice veliké dýně, jež spočívala na malém Tedoušově kočárku. Všecko bylo žlutě natřeno a mělo představovat zlatý vůz.

V předu seděl hezký malý kočí v bílé vlněné livceji, červených botičkách a vysokém kloboučku. Držel tak pevně červené ořeže a švihal tak moc bičem, že šedé myšky celé nepokojně skákaly po jevišti. Byl to Tedouš, a tolik kýval na společnost — jestli ho poznávají —, že mu začali všichni tleskat a strýček Theodor povídá: „Kdybch věděl, kde najdu takového hezkého kočího, hned bych ho vzal do služby.“ (Pokračování.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyril Dubeč. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

Z NOVÝCH VERŠŮ.

Na kole času.

Uprav si v duši zmučené
všechno tak lehce a snadno:
Osud ti přece jen řekne: Ne!
Život tě snese až na dno.

Duše se hrůzou zatřese:
co vše se na dně tam šklebí!
Mlč. Snilkem-li's, srdce tě vynese
na nové lásce až k nebi.

Je možno — —

Je možno padat jako proud,
a přes okraj se valit;
když malý pohár nalit,
v zem bez reptání zasáknout.

A možno na dně zasychat
ve fantastické vaze,
při bezúspěšné snaze:
jí vyplň duši svojí dát.

Oh, malý pohár dejte mi!
Má duše zemí dýše,
a vykypí-li z číše,
jen v černé hroudě oněmi.

Nezemru-li z jara — —

Nezemru-li z jara, schovejte můj popel na
chvilí.
Potom z jara, až se první skřivan nad zorané
pole vznese,
nad prvním se květem mihnou bílá křídla
motýli,
na stráni zas petrklíč si uschlé listy s zlatých
očí střese,

až už bude jisto, že je tady nová doba
rozpuku a vůni,
mého srdce popel vezměte a zaneste ho na
zoranou hrudu,
otevřete urnu mojí rukou nerozchvělou na
vysluní.
Černou zemí, drahou černou zemí vstřebána
tam budu,
očistěná, oprostěná, osvobozená a
bezbolestná, hodná toho.
Moje srdce vzroste potom, k slunci hlasem
znovu vstane.
A že hořelo tu celým žitím, milovalo mnoho,
rudým mákem vedle chrpy v poslední svůj
úsměv vzplane.

—o—

JAN MACLAREN:

SLEPÁ MARJORIE.

Přeložila B. Šimková.

Bylo mnoho skromňoučkých chaloupek
v Glenu, ale nejchudší ze všech byla chaloupka
Belly Robbové; bydlila v ní se sestrou
Janou a se slepou Marjorie. Chaloupka její
měla toliko jednu světnici, a v té bylo jenom
jedno okno. Vysoký muž mohl se zpřima po-
stavit pouze uprostřed světničky. Krb a hor-
ní otvor komína byly tak blízko u sebe, že
v zimní době oheň zápasil přímo se sněhem
a ráno obyčejně snih býval vítězem. Vzadu
ve světnici stála skládák postel, na které
spaly Bella s Janou, a nizoučké, malé lužko
zrovna pod oknem bylo už ode dávná Marjo-
rieným útočištěm ve dne i v noci. Bylať
nejen od narození slepá, nýbrž i od mnoha let
ochrnutá. Stál tam také ještě stůl a dvě židle
a menší stolek a na něm pečlivě urovnáno le-
želo něco hliněného nádobí. Nad krbem visela
prostínka olejová lampa; měly sice i dva mo-
sazné svícny, leč těch se nikdy neužívalo;
třpytily se jako ryzí zlato a byly chloubou
celé domácnosti.

Jestliže se osud macešsky zachoval k ně-
které osobě v Glenu, pak jistě k Marjorie;

již její narození bylo tragedií, kdy bezmocné děcko, slepé a slabé, bylo vrženo do světa. Nikdy nepoznala otce ani matky; nikdy když zavítalo jaro, neuzfela petrklíče v Tochtských lesích, ani nachový vršes na podzim, ani zlaté obilí na poli před samými dveřmi, ani zářivé sluneční paprsky dole v údolí. Neměla příbuzných, aby se jí ujali, neměla nároků na nikoho a na nic, leda na podporu chudinskou, a kdyby se byla narodila v obci, jako je Kilbogíe, chudobinec byl by býval jejím jediným domovem. Než byl to dobrý, malý svět, kam neboliha opuštěná zapadla, svůj, který nenamluvil mnoho slov ani neměl mnoho peněz, jehož způsoby byly zvláštní a chování přísné, ale který měl za to srdce ochotné a vřelé. Drumtochty vytvořily si své vlastní veřejné zákony, kterých ani sama vláda nedovedla zdolati, a kterým se v Glenu všichni, muž i žena, dobrovolně podrobovali. A jeden z těch zákonů zněl, že žádný příslušník Glenu, nesmí se nikdy ocitnout v chladném a nevolnickém chudobinci, a že spoluobčané jsou povinni udržet nebožáka ve stínu „našich smrkových lesů, odkud je vidět proudit řeku Tochty“, at si je sebe chudší a sebe déle živ. A zákon ten, abychom pravdu řekli, nebyl pro sousedy příliš velikým břemenem, neboť v Drumtochtiském lidu zakořenila se jedna zásada, kterou ani moderní duch, jenž se vplížil i do Glenu, nedovedl vyvrátit: nikdo z nich totiž nechtěl být ani chudý ani odvislý od nikoho, krom od sebe sama a od Boha. Drumtochty neznaly slitování s marnotratníky a chovaly málo soucitů k povalečům; leč Marjorie, nebohá Marjorie, ta měla chuf k práci — byla, jak všichni sudilí, nejveselejší tvor v celém údolí — avšak co mohla dělati třesoucíma svýma rukama při své slepotě? Tak tedy Glen se Marjorie ujal, a prohlašoval v soukromých hovorech, ba často i v nedělních besedách na hřbitově, že o n a dala jim mnohem více, nežli oni jí.

Bella Robbová se svou sestrou Janou živily se okopáváním řepy, dobýváním brambor, vázáním snopů a sbíráním kamení na polích, které objevovalo se vždy v hojnosti na povrchu naší chudické půdy — a vydělávaly si dohromady od ledna do prosince průměrně asi dvanáct šilinků týdně. Tvrdily, že jim — dvěma osamělým ženám — sama Prozřetelnost Marjorie určila; žila s nimi už třicet let a vynaložily na ni dvakrátě tolik, než obnášel příspěvek, který dostávaly z chudinské pokladny, ale ujišťovaly kdekoho s neochvějnou rchodností, že z ni ještě bohatnou. Podpůrnému fondu Svobodné Církve mimo to dávaly

šest pencí měsíčně, a při velikých sbírkách celý šilink, a jestliže se konala v Glenu nějaká zvláštní sbírka, i pro tu měly vždy pohotové šilink. Jak vše to dokázaly, vi jediné sám Bůh. Tváře jejich svrstěly od těžkého namahání, a do hnedě osmahly od slunce; ruce jejich sice zhubly a ztvrdly polní prací, než dovedly být nesmírně jemné a měkké, když obsluhovaly Marjorie. A Marjorie také, kdykoliv opakovala seznam milostí, kterými byla obdařena, vždy hned vedle Spasitele kladla Bellu a její sestru Janu. Prostý pohřeb obou sester konal se již před mnoha léty, a unavená jejich tělesná schránka uložena byla k odpočinku na starém hřbitově do hrobu Marjorieny, a tu konečně došly „odplaty své“ od Toho, jenž řekl: „Hostem jsem byl, a přijali jste mne.“

Drumsheugh, vrací se se jednoho odpodledne z Muirtownského trhu, zaskočil se podívat na Marjorie — postavil při tom nepozorovaně půl libry čaje na stolek — a všiml si chatrného jejího lože. A když pak vyšel z chaloupky na silnici, tu kdosi zaslechl, jak si pro sebe prohodil „Rozhodně“ tonem muže, jenž se na něčem pevně ustanovil, a příští pátek, když jel z Muirtownu, vezl s sebou již železnou postel; jednotlivé její části rozloženy byly na vozíku, a on sám seděl ve vsi důstojnosti na zínence. Umístění Marjorieny do nového lůžka bylo velkou událostí jejího života, a v následující týdný celý Glen přicházel do chaloupky podívat se jednak na Drumsheughův velkolepý dar, hlavně však vyslechnout Marjorienu chválu o Drumsheughově bezpříkladné dobrotě a o nevidané nádhře jejího nového lůžka. Ohmatala je celičké, kousek za kousem, znala dokonale i jeho ozdoby, ale největší důraz kladla na to, aby nikdo z jejich hostů neopomenul si všimnouti čtyř mosazných kouliček, blyštících se na rozích postele, a aby je všichni náležitě ocenili.

„Drumsheugh mohl koupit obyčejnou postel za poloviční cenu, ale žádná se mu tak nelíbila, jako tahle s mosaznými koulemi. — Řeknete snad, že je nevidím, než cítím je, a vím, že tam jsou, a sousedé je vidí. A když si pomyslím, že tu ležím jako královna na pérovném lůžku se čtyřmi mosaznými koulemi! A zrovna já, jež nemám práva požadovat nic od Drumsheughy ani od kohokoliv jiného; a přece zahrnují mne všichni takovou láskou! Musím prosit za milost, abych nezpyšněla.“

Podle Marjorieny zdání celý její život byl skutečně uspořádán na zásadě, kterou projevil při svém daru Drumsheugh: místo že-

leza dostává se jí mosazi, ba třípytivého zla-
ta, a všechny věci se děly a ději jen pro její
dobro.

Když jednou farář Carmichael se zapo-
mněl a litoval jí pro její trápení, všechna uža-
sla; upamatovala se však, že teprve nedávno
přišel do Glenu. Což to nebyla právě její o-
puštěnost, která jí získala tolik lásky, že od
vysokého Glenu Urtarchu až dolů po hranice
Kilbogieské každý muž, každá žena i každé
dítě byli její přátelé, a přicházeli se na ni po-
dívat, a nosili jí všechny novinky, ba obda-
řili ji často tolika dárky, že se musila „o-
pravdu až stydět?“ A připomněla zároveň
Janu Carmichaelovi, že kdyby ona, Marjorie,
byla zdráva, jistě že by jí nebyl tak často na-
vštívil, a nebyl by jí vypravoval tolik „pěk-
ných zkazek.“

„Pane Carmichaeli, za mnoho se budu
muset zodoovidat, neboť mně bylo mnoho
dáno. Považují se za nejšťastnější ženu v
Drumtochtech.“ A tu farář Carmichael, jež
tížily všelijaké vlastní trampoty a bolesti, od-
cháziv od ní jako moudřejší a lepší člověk.

I v úpravě svého domova viděla Mario-
rie všemocnou a všemilující ruku Prozřitel-
nosti. Za prvé chaloupka byla obrácena na
jih, a Marjorie dostávalo se okénkem hojně
slunečního jasu a tepla; a potom měla tu vý-
hodu, že se dveře otevíraly ze zahrádky pří-
mo do světnice, a vůně květin vanula až k její
posteli; dobře věděla, kdy kvetou žluté fialy,
a kdy se rozvila růžová poupata nade dveřmi.
Byla by sice ráda chodila s přáteli do kostela,
ale kdž tak ležela sama na lůžku po onu
hezky dlouhou dobu, co trvaly bohoslužby.
tu — iak říkala — měla aspoň dosti času k
modlitbě; a často mne ujišťovala, že čas ten
ani nestačil, aby vypoověděla všeckv své
prosby! „Nebot víte, mám mnoho přátel, na
které nsmím zapomenout a dělám to vždy-
ckv takhle: začnu od hořejšího konce Glenu
a beru rodinu za rodinou, až přijdu na druhý
konec osazve. A věřil byste, že mi to vezme
plně čtyři dny, než předvedu před trůn Nej-
vyššího všechny lidi, které mám ráda?“

A temnotu svého pozemského zraku po-
važovala za největší dobrodiní, které jí Bůh
uštědřil, a vykládala si nedostatek ten ve svůj
prospěch s vynalézavostí věřícího a spoko-
jeného srdce.

„Jestliže nevidím“, a pravila to tak jako
by její slepota nebyla nic zcela jistého, a ja-
koby možnost tu připouštěla jediné k vůli to-
mu, aby mohla uvést své důvody, — „však za
to nikdo v celém Glenu neslyší tak dobře
jako já. Není člověka v Drumtochtech, kte-

rého bych, když se blíží k našim dvěřim, ne-
poznala již podle chůze a hned vám nepově-
děla, jak se jmenuje; ba každícký hlas, dolé-
hající sem z cesty, rozpoznám. Mně ptáci lí-
beznejí zpívají než komukoliv jinému, a sly-
ším, jak si švitoří v křoví, než jdou spát. —
I květiny mně příjemněji voní — růže i kara-
fiáty i pěkné mechové růžičky — a zdá se
mně dokonce, že i ovesný koláč a mléko mi
lépe chutná, protože je nevidím. Ne, ne vy si
nesmíte myslit, že mňj Bůh lze se mnou na-
ložil, vždyt odepřel-li mi jednu věc, udělil
mi na místo ní v hojně míře darů jiných.“

„A nezapomeňte, že to není tak, jako
kdybch byla již jednou měla zrak a potom
jej ztratila; to by byla arci troká zkouška, a
moje víra byla by se třeba dala i zvíklati. Já
isem však neztratila nic; po celý svůj život
jsem jenom přijímala.“

A jednou pravila důvěrně k církevnímu
staršimu Donaldu Menziesovi:

„Očekává mne ještě větší milost, která
bude korunou veškerého Jeho milosrdenství,
a kdž si na to vzoomenu, přepadne mě strach
a úzkost, neboť toho neisem hodna.“

„Co tím míníte, Marjorie?“ ptal se Men-
zies.

„Zakryl mi oči Svou rukou, iako když si
otec hraje s děckem, ale jednoho dne — a
dlouho to již trvat nebude — porvedne svoj
pravici, a první věc, kterou Marjorie v životě
užij, bude Jeho tvář.“

A Donald Menzies prohlásil k Burnbrae-
ovi na vzáteční cestě k domovu, že by byl
rád slepý třeba po celý život, kdubv si byl
tak jist oním viděním, až přikvapí „ten den“
a stíny zmizíjí. —

ZDENĚK V PŘÍBÍK:

VÝKŘIKY.

Volám do dále, kde jiskřít život

věkú, země, slunce, lidstva —
Tyran Život, odvěký a podmaňující,
příšerný a vábívý a lačný,

život válečný —

Volám do dále... Mé lidství žízňi po bohu,

ktejř děsil by a spaloval svou blízkostí

bledé duše...
Život! Život!!

Rozváté plameny lidské krve,

lidské touhy, vůle, lásky

rozdýmané rythem času.

Plážíme se bdní, svými dny a roky

bez myšlenky krásy, síly.

Hynem' bídně... Život svítí z dále,

vábívý — milena vzpurná,

ktejř nechce pocelt, ten oheň vášní
démonické krve

Ohzor nás je sevřen prserami zhouby,
svudně lesklá ocel pod nebem se srází,
k ilavám se nám níží, tlačí,
mozky svírá, duše, řeže do těla,
jizlivě se směje v krvi, která vodotrysky
vráží v atmosféry skrytých slunci —
Jenom zledovělá těla jsou kol cesty člověka ...

Stopy Života, když zemí kráčí,
jsou vždy mrtvoly ...
Lidstvo však, to moř dusí, těl a mozků,
nikdy snad se nevzdá pirátské své touhy —
žiti — — —

TAK CHTĚL BYCH...

Dnů všedních zástup kolem nás,
jak hejna tažných ptáků letí v dál
a na svých vzdušných křídlech okamžiků
kams' nesou život ...
Pozdravy květů s sebou mají, zpěvů
nádherných zahrad, úsměv věčných jar
a snění divčích duší polorozvítých.
Do dále letí, rythem rán a noci,
bohatých skrytou žní všech krás
po kterých toužíme a hladovíme, —
však Život z jejich křídel svých
tak zřídka jenom růže rozhodí — — —

Jak bychom cosi věčně oplakávali,
co nikdy neměli jsme, nezřeli
v' svém životě! —
Za jitrním oblakem dne každého
jde moře snů a moře nadějí
zamlklých duší o déšť prosících
pro bílé květy svých tajných zahrad ...
A bývá nejčastěji: Jenom šedý stín
se plouží těžce nad květy,
jak plynou černé mraky do slunce,
naděje marné, vysílující — — —

A nikdo stále nevzkříkne
do toho ticha duší zrazených
a jiskru nevyrvé ze chmurných mračen beznaděje
a nezapálí ohně vítězicích vojáků
v temnotách kosmu!
— Ach, toužím mítí v sobě výheň slunce
a změnit moře mrtvých, všedních dnů
na svátky Světa
a oběh krve v modrých žilách lidských
na požár šíleného chtění!
— Ach, toužím změnití ty všechny duše plaché,
sesláblé touhou, melancholií a sny,
na hlasatele síly, odvahy a boje! — — —

Tak chtěl bych naučiti duše
všech bratří
modlitbě za oheň své krve, chtění,
za svého lidství krásu, velikost
a věčnost! — — —

V PRAZE R. 1786.

(Ze zápisků neznámého Pražana.)

(Pokračování.)

III.

Od uvedení vůbec nejprospěšnější tolerancí
a propůjčení nejmilostivější svobody těm, kdož-
by římskými katolíky býti nechťeli, všickni přede-
zůstali na tom, aby se k jednomu z těch dvou
vyznání, buď augšpurskému aneb helvetskému
hlásili, až na nějakou částku nepatrných lidí, kte-
říž zamyslivše sobě co obzvláštního z vlastních
hlav svých, nejen s katolíky, ale ani s tou obojí
stranou v svém započatém učení se nesrovnávají.
V Králohradeckém kraji, a jmenovitě okolo Bu-
koviny, nalézá se v počtu 50 čeledí, kteréž podle
jejich sekly pětisvátostníky jmenovati
můžeme. Oni vyznávají křest, večeří páně, poká-
ní, pomazání králů a stav manželský za svátosti,
a očekávají na takové učitele, kteří by je k zná-
mosti pravého náboženství vésti měli, i také již
stranu, z kteréž by oni přišli, na mapě sobě vymě-
řili. Majíť pak ještě jiná scestná domnění v mno-
hých věcech, v kterýchž však vždy na původce
jich učení, Gryla sedláka z též strany se od-
volávají. Ten Gryl pro tu samu věc před tím do-
dán byl sem do domu práce, poněvadž ale pouhá
neústupnost na něm se shledala, odtud ze za-
sloužilého trestu do domu kázně přišel. — Ti lidé
skrze dokonalé pastýře duší ještě k napravení
jsou, nebo oni až dosavad obojí pismo, nového i
starého zákona, za základ k dosažení hlavního
cíle v náboženství uznávají.

(Je tu řeč o Grylovcích. Míni se tím nábo-
ženská sekta, kterou zakládal po vydání toleranč-
ního patentu Václav Kryl z Černilova. Kryl
vystoupil z katolické církve a přihlásil se k vy-
znání augšpurskému. Ze skutečnosti odchyloval
se od vyznání jak helvetského tak augšpurského,
uznáváje čtvero svátosti: křest, stav manželský,
večeří Páně a pomazání krále. Kryl a Krylovci
spůsobili mnoho nesnází prvním evangelickým
kazatelům. Prvý kazatel ve sboru bukovinském
(později do Černilova přeneseném) byl H o s z u,
který před tím v Miškovci v Uhrách maďarský i
slovenský kázal. Byl by rád vzdělal sbor, ale
Kryla nemohl písmem přesvědčit a od rozbrojů
odvrátit. Nevalněji vedlo se druhému kazateli
Š t ě p á n u L e š k o v i, jenž do Bukoviny přišel
v prosinci 1784. „Ale nic to všecko neprospělo,
buď jim to z písma sv., buď ze zdravého rozumu
dokazoval: oni přede vždy, co sobě do hlavy
vzali, i jej nakaziti usilovali. Naposledy to přišlo,
aby jich jen podlé zákona Páně, to jest podlé slova
Božího v písmě sv. zjeveného, učil, načež jim on
s radostí přivoli i rukou dánim potvrdil. Roz-
umějš ale, milý čtenáři, proč by na to nebyl při-
vol, poněvadž my evangelici krom toho za grunt
a základ učení křesťanského nic jiného držeti
nechceme, jenom slovo Boží v písmech svatých

jevené." Tak Leška vypravuje ve svých zápisách a také ve veršované kronice píše:

Evangelický sbor ve vsi Bukovině, na Smiřickém panství, Hradecké rovině, jest příliš nešťastný pro mnohé rozbroje, kteréž mu nepřejí žádného pokoje. Ty rozbroje tropí jen rota Krylova, jenž jest velký ze vsi Čermilova.

Jak patrnó, gubernium pražské zakročilo proti Krylovi.)

Nové knihy vyšly: Volštejna (Jana Bonmíla) kniha o pádu dobytka pro sedláky. Z německého jazyka do českého přeložená od Fr. Kašpara Trébického, lékařství doktora a círalovského fyzikusa v kraji kouřimském. 8. V Praze u Jana Ferd. z Sönfeldu 1784. Má stránek 10. Tato knížka v 7 kapitolách obsažená dává právu, jací neduhové při dobytku se nalezají a aci prostředkové proti nim užívati se mají. Na nejvyšší císař. poručení k dobrému jednoho zázdeho hospodáře byla sepsána v německém azkyu. — Tak Kubíka (Františka, kaplana Kríneckého) Úzká cesta do nebe po spasení loutičk duší představená. 8. V Praze u Rozenmüllerských dědiců 1785. Má stránek 47. Tato knížka obsahuje rozličná krátká naučení pro katolíky. — Cirkulární spis pana z Háje, biskupa králohradeckého na duchovenstvo osady jeho strany toleranci. 8. V Praze u Jana Tomáše Hochenbergra 1782. Má stránek 22. — K důstojně velebnému biskupu králohradeckému podle vydání jeho cirkulárního spisu na duchovenstvo osady jeho. 8. V Praze u Antonína Hladkýho, 1782. Má stránek 14. Obě tyto knížky z němčiny přeloženy jsou od M. V. Kraměřusa.

(Omyl. Kramérius přeložil Hajův cirkulární spis z latiny.)

Dne 21. máje při zdejší universitě byla držána taková slavnost, kteráž podle nové zřízeného studium k věčné památce sloužití huđe. Ty peníze, kteréž se v roce 1784 a 1785 od bohatších školáků za vyučování nashromáždily, byly mezi chudší, o nichž dobré svědectví jest, že by schopnost měli, rozdány. Na ten den sešli se úřodové university, spolu také přítomen byl rektor magnífikus, direktorové a děkanové jednoho každého umění v Karolině; na to p. doktor Schmalтус řádu Augustiniánského držel řeč v jazyku latinském, po kteréž jména těch, jenž přispění obdrželi, veřejně se přečtla. Druhý den páni děkanové, již výkazy vyhotovené měli, kterýmž se ti poznamenaní školáci k vykázané kase s potěšením obrátili

Pan Schmidt. při protestantském zde v Čechách vojenském shromáždění kazatel, obdržel povolení jak od evangelické konsistoře ve Vidni, tak i od starších svého shromáždění, aby cestu dílem za příčinou zřízení v cizích zemích sbírky

pro své shromáždění, dílem skrze dosažení náležitého zdraví předsevzili mohl. On se zdrží na cestě až do měsíce srpna, a po svém navrácení v polním ležení u Prahy svou kazatelskou povinnost zastávati bude. Pan Markovic, zdejší evangeliků kazatel český, na místě něho úřad koná a jednu neděli česky a druhou německy káže.

Dne 24. t. m. po třetí od 9 do 10 hodin žid na ležení před radním domem stál, a měl z předu zavěšenou tabulku s tímto nápisem: „David Perlhoffer, skrze vědomité kupování kradených věcí z české země vypověděný.“ Mezi jiným on od jednoho sloužícího myslivce kradenou čubu koupil, o kteréž mu hned na mysl připadnouti mohlo, že kradena jest, poněvadž mu ji ten myslivce velmi lacině prodával. — Také nedávno před tím jiný žid na poručení císař. král. zdejšího politického úřadu proti obyčejí veřejně na ulici v židovském městě vytažených několik ran dostal. On svého věřitele, kterýž také žid byl, když jej na ulici z dluhu upomínal, nemilostivě ubil; věřitel tedy zanesa jej k politickému úřadu, zaodstičnění té sobě učiněné nechtěl žádat, kteréž také na výše připomenutý způsob obdržel.

Nové knihy vyšly: Chládko (Jiljiho, kanovníka premonstrátského na Strahově na učení Pražském v písmích svatých doktora a pastorální theologie císař. král. veřejného profesora v jazyku českém prvního): Počátkové opatrnosti pastýřské aneb krátká naučení, jak by se pastýřové duchovní v povolání svém chovati měli. Díl I. 8. máje v Praze, písmem císař. král. pravidelné školské knihtiskárny 1780. Tato kniha nejen pro dobrá v ní obsažená naučení, kteráž všem farářům v jejich duchovním povolání věděti přináleží, ale i pro její výbornost a vlastnost jazyka českého obzvláště pochvaly a vděčného přijetí zasluhuje. Pan Chládek jedenačtyř díl své chvalitebné práce jinému milostivému ochránci připsal. — Vděčný protestant naproti svému snášenlivému písaři. V německém jazyku sepsaný od J. A. V., nyní pak do slovenčiny od Štěpána Lešky přeložený 8. V Prešpurku 1782. Má stran 16.

(Pokračování.)

MLYNÁŘI.

III.

Předkládám k úvaze domněnku, zda původem té stereotypní formy v kupech a ve smlouvách nájemních, která se vyskytuje jako obyčejnost v druhé polovici 18. století též na Moravě a býv. panstvích v okolí prostějovském, nebyl nějaký neznámý královský patent. Na doklad domněnky své avadim formuli, dle mž novi sousedé určiti (obec Určice) při příjmam do sousedstva musiti slibovati. Zm. „Dle královských patentů zaporučeno jest jednomu každému novému sousedu toto poručení neb zachovam předněsti. Ktož

se do sousedstva vpraviti chce, tehdy toto přednesení zachovati má a musí, totiž: za první povinen bude každou neděli a svátek nábožně mši svatou slyšeti a kázání pilně poslouchati, k tomu svou čeled a dívky pilně pozorovati, aby taková čeled též ditky na mši svatou, na kázání též na katicismus¹⁾ posýlati. Za druhé y, co se teje královských též knížecích dávek neb platů náležiti bez všeho upominání schopně odváděti a odplácti, a jednomu každému přisáznému konšelovi poslušen býti, a svoji ženě příkře zákaz učiniti, aby ona proti těm královským patentům nic nemluvila, za třetí co se teje Jeho Milosti knížecí robot neb jeho užítku pilně odpravovati tak, jakž jemu rozkázáno jest neb bude, za štvrtý co se teje starších sousedů, z těch takových dobrou radu povinen bráti bude a jim cnostná slova dáti povinen bude. Za štvrté (podruhé) co se tejká domu svého pilně a bedlivě na oheň pozorovati, a ve svym domě všem příkře zaporučiti, aby jak svypodný též čeládka dobrý pozor na to dali; za páté, strany podezřelých lidí, to jest strany naší katolické víry, aby se na to bedlivý pozor dal, aby ta koukol Martina Lutra mezi nás rozseta nebyla, abyste ve svej katolicej víře stálý byl, za šesté, co se tejká desenterů, žádného u sebe nepřechovávati, nýbrž takového u práva, buď rychtáře neb purgmistra ohlásiti, za sedmé strany raubšiců neb tabačníků u sebe na žádný způsob nepřechovávati, za osmé taky žádný kopopě ani len v peci nesušiti. Tak jestli ale takové věci splníte, tehdy se na ten způsob do tejto počtivé obce přijmete, a k tomu svoje povinné příměnné počtivé obci odpraviti (máte)."

Formule tato není datována, ale srovnáním písma lze ji zařadit do roku 1760, ac může býti původu hodně staršího. Zejména článek 5. by tomu nasvědčoval; neboť na katolické Haně v době kol r. 1760. jistě už ho nebylo potřeba. — V podstatě připomíná články 1., 2., 3., 9., 15., 16. a 26. řádu poddanského města Poličky z r. 1719 (Kalousek Řády selské III., 121.). H. F.

DROBNOSTI.

Za povstání polského

r. 1863 velkokníže Konstantin povolal k sobě na zámeček varšavského rabína Meiselesa. Činil mu vřelky, že židé sympatizují s polskými povstanci a dorážel na rabína, aby mezi souvěrci šířil ruskou náladu.

— Car očekává od židů, pravil Meiselesovi, věrnost a otevřenou náklonnost ke spravedlivé vládě ruské. Poroučím Vám abyste v tom smyslu poučil souvěrce své, neboť jinak budu jednat velmi přísně.

— Co by pomohlo moje kázání? pravil rabín. Žid povinen je podle příkázání svého zákona milovat Boha nadě všechno a tedy také více než cara. A přec židé přestupují příkázání Moizšova, nedbajíce všech pekelných trestů.

¹⁾ t. j. nedělní opakovací hodiny odpolední.

- Nařídím aby se synagogy zamkly.
- Kdekolí volati budete ke mně, praví Písmo svaté tam vás uslyším.
- Vypíšu tedy daně na židy, to bude účinkovat.
- Ale židů tu nenapravi.
- Poroučím vám aby se v synagogách povstání proklínalo.

— Židé jsou lidé zlí, a kletbu zlých Hospodin mění v požehnaní, odpověděl rabín.

Velkokníže Konstantin propustil rabína v nemilosti a rozkázal ubytovat u židů varšavských tisíc kázáků.

Jak se špiclovalo.

Videňský Goethe-Verein aveřejně doklad, jak lázeňská policie v Mariánských Lázních špehovala hosti a jakou zprávu s datem 30. června 1822 poslala do Vidně nejv. purkrabí Františkovi hr. Kolovratovi: . . . . . Göthe nestor současných německých spisovatelů, ac star, je stejně vážný a duševně pevný jako ve svých spisech. Žije tise a v ústrání, stýkáje se jen s několika málo lázeňskými hosty: mezi ně náleží prof. Höger z Prahy a kněz řádu premonstrátského v Teplic Stanislav Zaupper, profesor druhé humanitní třídy plzeňského gymnasia. Na svých procházkách Goethe mineraloguje pilně a neúnavně, pročť vždy sebou nosí kladívko. Večery tráví většinou ve společnosti rodiny Levetzowů a zdá se, že jmenovité po boku nejstarší slečny Ulriky von Levetzow, jež ho baví buď zpěvem nebo žertovnými hovory, aspoň na několik okamžiků zapominá přišer, jež vytrpěl pro nešťastný sňatek své bývalé, podle jména Madame Valpíns známé hospodyně. V hovorech o literatuře rozlýchých národů netají se o obzvláštní náklonnosti pro Reky, a z hojných výroků jeho možno znamenat že má účast na nejistém dosud osudu Hellenů. Zatím pry jmenovité ta okolnost je patrna, že Goethe tentokrát vřelí katolickému náboženství je netoliko velmi mírného smýšlení, nýbrž i hodný sklon k němu jeví: zvláště chválí výchovnost katolického obřadu proti protestantskému."

Na prospěch umělců

a jejich rodin francouzský poslanec Hesse podal osnovu zákona. Podnětem bylo mu, že Degastův obraz Tanečnice prodán byl právě nyní za půl milionu franků, kdežto malíř zaň kdysi dostal pouhých 500 franků. Hesse navrhuje, aby umělec a jeho pozůstalí do 50 let po jeho smrti měli právo na 2 procenta z výtěžku, kterého se docílí za jeho díla ve veřejné dražbě. Za rok 1912 vydraženo bylo v Paříži obrazů za 9 milionů franků. Umělcům by z toho připadlo 180.000 franků. (Právníček Rozhledy.)

Do seznamu

se nezanáší, nýbrž zapisuje, do knih se nezanáší, nýbrž také zapisuje. Slepičce zamáší snad k sousedům nebo na nepřislušné nějaké místo, ac má snášet vejce do hnízda. Podivuhodná je bezcitnost většiny písčících lidí k duchu mateřštině. Čech, když oře, tedy pole doorává; když šije, došívá; když čte, dočítá. Mozek nemyšlicí a cit cizím jazyku přispůsobený smese, aby slyšel nebo sám mluvil; je dokončuje orání, dokončuje šiti a tak dále. Volič zanesený v seznamu a dluh zanesený v knihách jsou dokladem jazykové bezcitnosti.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Mali muži.

Z angličtiny přeložila M. Nekvindová-Nešporová.

(Pokračování.)

Ted ale kočí zadržel „koně“, kmotřička posadila princeznu do kočáru, a už ji vezli na bál.

Posílala ještě hubičky do hlediště, ale zapomněla si schovat vlečku do kočárku: zametla jí celé jeviště. Její Výsost nepatřila dle toho mezi spořádané dámy.

Druhé jednání představovalo bál. Andula a Dézv zjevily se neparáděné a nastrojěné vším možným a nemožným.

Prvnější dobře hrála pyšnou sestru a ničila pohledy jiné dámy — které si ovšem na jeviště musila přimyslit.

Prince seděl osamocen na trůně, jenž se trošku kýval.

Přece však seděl tiše, veliká koruna ho tlačila do hlavy, ale oči se mu hýbaly tím živěji. Pohrával si mečem a prohlížel zatím stuhu na střepečích.

Když vstoupila Popelka, vyskočil a zvolal — na prince až příliš živě —: „Ach, jemine, a kdo je tohle?“ Hned se také hrnul k dámě a počal s ní tančit. Sestry stoupily si do koutka a ohrnovaly nosy. Taneček malého páru byl roztomilý, a tančili ho oba s velkou vážností. Oblek dvorní dámy a celý postoj párečku připomínal porcelánové figurky.

Princeznička nevěděla, co počít s vlečkou a meč prince Roba jí ji několikrát přeramotil.

„Ted upuť pantoříček!“ ozval se hlas etín za kulisami, když si Princeznička chtěla po tanci usednout. „Oh věru, na to jsem zapomněla!“ a honem stáhla střepeček a postavila ho opatrně doprostřed jeviště. Potom křikla na prince: „Tak mne chytej, ale honem“, a už běžela za kulisy. Robínek sebral střepeček a běžel poslušně za ní.

Ve třetím jednání se zjeví vyslanec, který kouší střepeček všem šlechticům v království: Tedoušek, dosud v kočovském úboru, troubil na trubčiku a zkoušel pyšným estrám střepeček.

Andula dělala, jakoby si byla uřízla kus alce, ale tím tolik polekala Tedouše, že nevěděl co dál.

V tom ale už zavolali Popeličku a ta nekala ani až jí zase navléknou roztrhanou nědou zástěru. Přilítla na jeviště křičíc: „Já, jsem Pincezna!“

Dézinka spustila pláč prosíc za odpuštění a Andula, chtíc i pohádku předstihnout padla leknutím na zem jako mrtvá. Nikdo ji nezdvíhal a tak tam zůstala ležet, až do konce představení.

Prince Robín však přiběhl a s velkou vroucností líbal Princeznu ruku.

Rytíř trubač spustil ale ted tak hlasitě troubení, že si polovina obecenstva zacpávala uši.

Opona — ani nespadla: hlavní herečka totiž seskočila do hlediště a rovnou k tatínkovi: „Že jsem dobře hrála, tati?“

Prince a trubač použili zmatku a počali nerovnou bitvu cínové trubky s krátkou šavličkou. „Nu krásné to bylo, krásné,“ prohlášovali všichni a když se rozechvění uklidnilo, vystoupil Nat s housličkami.

„Ticho, ticho“, křičely děti, neboť Nat byl ostýchavý.

Bérovic mysleli, že bude hrát nějaké staré národní písně, které často od něho slyšali, ale ke svému překvapení slyšeli krásnou novou melodii a tak jemně sehranou, že jim bylo těžko uvěřit, že to hraje Nat; jednu z oněch k srdci mluvících písní bez slov, ve které jako bychom slyšeli ozvuky mladých let. Jednoduchá a líbivá skladba všechny dojala. Teta Markéta položila hlavu na Jeníkovo ramě, babička si utírala oči a paní Jožena se zahleděla na strýce Tedouše: „Tohle jsi ty skládal.“ „Chtěl jsem, aby ti tvůj hoch dělal čest a poďěkoval ti svým vlastním způsobem“, odvětil pán.

Když Nat se poklonil a chtěl sestoupit, zavolali ho a musil opakovat — a činil tak rád.

Na konec spustil skočnou, — a tu už nebyl mladý národ k udržení.

„Vyklidte židle,“ křičel Emil. Za chvíli bylo všechno ze školnice venku a páni zvali dámy, zda by nešly zkusit taneček.

O Princezničku se všichni poprali, ale ona je brzy porovnala: jako malá šlechtná žena, podala ručku Dickovi. Ani paní Jožena nesměla dát košem a teta Růža obšťastnila srdce Danovu tím, že odřekla Fanoušovi a tančila s ním.

Rozumí se, Andula točila se s Tomkem a Nat s Dézinkou. Strýček Lorenc také chvílemi hrál, ale ani jedna tanečnice se mu tu nelíbila; najednou si přivedl — Asii. Ej ta skákala a točila se s ním v kole!

Silas a Mařka nadnášeli se na chodbě, bylo tam více místa nežli ve školní světnici.

Asi půl hodinky točilo se v Plumů vše, co mělo nohy. Na konec si vymysleli triumfální průvod s vozikem a Princeznicou v čele, myši-koně byli ale tak rozkurázeni, že byla obava, aby nezvrhli.

Tak se bavily děti, ani dospělí odešli do vedlejších místností a uvažovali o svých mladých přátelích a jejich prospěchu.

„O čem přemýšlíš, Joženko, že máš tak šťastný obličej?“ zeptal se strýc Tedous.

„O tom, co jsem tohoto roku zažila — a při tom dělám plány do budoucnosti hochů“, odvětila.

„To se ví, že si ze všech vychováš básničky, malíře, státníky a slavné vojevůdce nebo aspoň krále trhu, co?“

„Ne, drahý, nejsem už tak ctizádnostivá, jako jsem bývala, spokojím se, když z nich vychovám řádné muže. Pro některé bych si ale přála lepší postavení v životě.“

Jenik je nadané dítě a doufám, že vyrostе v samostatnou osobnost v nejlepším smyslu slova. I druzí se mi snad povedou. Když jsem snad ku příkladu dnes naslouchala Natově hře, myslela jsem si, že hoch má opravdový talent — že bude jednou velkým umělcem.“

Předčasný úsudek! Nadání sice má a není pochyby, že si brzo vydělá hudbou chléb, a je dobře, že bude moci konat práci, kterou tak miluje.“

„Tyhle vyhlídky jsou velice příznivé pro Nata! Když si vzpomenu, jak k nám přišel před sedmi měsíci, nemocen, chud a bez přátel. I Danovu budoucnost vidím zcela jasně před sebou. Pan Hyde si ho brzy vyžádá a ráda bych mu ho odvedla jako statečného a věrného sluhu. Umí sloužit, když se mu platí láskou a důvěrou a má odvahu vytvořit si budoucnost dle vlastní chuti a vlastní silou. Ano, jsem velmi šťastna, že se nám výchova těchto dvou hochů tak dobře daří.“

Oba jsou různých povah, jeden bázlivý, druhý příliš smělý až divoký. Teď se oba tak polepšili, že si od nich velmi mnoho slibují.

„Jakých zázračných prostředků užíváš, Jožko?“

„Já? já mám své hochy pouze ráda — ale ukáží jim to. Bedřich vykonal ostatní.“

„Má drahá duše, ale tohle „pouze ráda“ tě hodně vyčerpal, vyhlížíš špatně“, řekl pán a pohledil paninu bledou líc s pohledem plným obdivu a lásky.

„Eh co na tom, dnes už jsem stará kmotra — ale šťastná a proto mne nelituj Tedouši“, odvětila, a opět se zahleděla na procházející se skupiny.

„Ano, tvé plány se každým rokem lí uskutečňují“, odvětil a pokyvoval spokojen hlavou. „Jak se mi může práce nedařit, kdy mi všichni tak vydatně pomáháte?“ řekla pa ni a vděčně vzhledla k největšímu příznivci ústavu.

„Viš, Jožko, tahle tvá škola je vlastně nejveselejší věc v rodině! Jak se líší tvůj nejšší život od plánu, které jsme pro tebe chvali! Mělas tenkrát nápad“, zamlouval pa Lorenc paniny díky jako obvyčejně.

„A viš, jak jste se mi nejdříve všichni prsmivali? A neprorokovali jste mi všichni jednohlašně, že děvčata se s hochy vůbec nesnesou? že z toho bude mela? Nu a hledte, jak krásně všichni prospívají spolu. Podívej si Tedouši, jak dělají dobrotu“, a paní ukázal na skupinu hochů a děvčat, kteří zpívali, tancovali a štěbetali spolu jako dobří kamarádi.

„Souhlasím, a až bude naše Zlatovlásk větší, pošlu ti ji též. Lepšího důkazu důvěry ti přece nemohu podat, co?“

„Budu hrda na to, že mi svěříte svůj ne dražší poklad. Ale vraťme se k věci, Tedouši nemůžeš si ani pomyslet, jak znamenitý bvliv děvčat na moje hochy; vím, že se mi znovu vysměješ, ale nedbám, jsem tomu již od tbe zvyklá. Viš, ráda si svoji rodinu předstuvuji jako malý svět o sobě a bedlivě si všímá veškerého pokroku svých malých mužů.“

V posledním čase jsem byla až překvapěna, když jsem viděla, jak dobrý vliv mají t ně malé ženy. Děty je mezi nimi domácí živ a oni cítí, jak dobře na ně působí jemné kolce její ženskosti.

Andula je pravý opak, neklidná, ale štětná, a odvážná.

Obdivují její statečnost a rádi ji nechaj jednat dle svých nápadů. Má na celou mlade obec veliký vliv. Betinka jim vždy značí dámsvoji přirozenou jemnosti a uhlazenosti svůj způsob. Též svým smyslem pro vše krásné a odporem proti všemu nehezkému. Neví ani jak hochy ovládá, ale vyplňuje úplně místo šlechtileho a umravňujícího vlivu ženy me nimi. Ani neví a dělá z nich hravě malé getlemany.

(Dokončen)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
neb poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyril Duka. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Císlo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

KAREL NOVÝ:

LEDEN.

U okna kalný stih' mě podvečer.

Smutný a bezradný.

V ulice dýchá mráz. I v srdce mé.

A zmučil všecky sny.

Už cigareta dokouřena je?

co činit zbývá mi? —

Vzpomínka tiše v čele zapraskla...

Jdou slzy brvami...

Stesk po uhaslém mládi zas

divoče v nitro sáh',

po zemi vzdálené, slunečném údolí,

po pyšném zámku v snách.

A po letech mě touha zlákala,

svě staré verše číst.

Na kufr sed' jsem. Tklivě rozrušen

za listem беру list.

Jsou žluté jako tráva podzimní.

I hořce páchnou tak.

Kdys byl snad požár v nich a prudký vzlet.

Dnes to vše stuchlo však.

Ten krásný žal v nich, šťastný smích i
vzteky

dnes už mě nejímá,

sen mládi, horečný kdys, hledí na mě

mrtvými očima...

Pozvolna šeri se mým úzkým pokojem.

Za listem беру list,

jak touha žádala — než lhostejno

a nudno již mi číst.

Rozmrzen odkládám památky zažloutlé.

nechce se vzpomínat.

Ni myslet o dnešku či v příští čas.

Jen spát se chce! Och, spát!

ÚNOR.

Den šedý, plný dýmu vlhkého

se dívá přes střechy

do mého pokoje. Jak čísi obličej,

jenž zřek se útěchy...

Šlo těžce mládi moje: temný stín

kdes příkrým pod svahem.

A rány dolo tan a běná slin,

kde květy čekal jsem.

Tak málo rukou skráně hladilo,

polibků pramálo

v mé vlasy padlo a slov přátelských

na srdci zahřálo...

Den šedivý, pln dýmu hořkého

se dívá přes střechy.

Jak život můj. Bez svitu, radosti,

bez tepla, útěchy...

JARNÍ

Já nemám něžných květů rád,

ne písní měkkých, které ženy pějí

večerním šerem nyně nad klavírem,

o lásce uprchlé, o srdci mdlém a sirém

Duši, jež nedovedou vřít a plát,

jen marným steskem trouchnivější,

ne, těch já nemám rád!

Proud jarních bystrín miluji,

když burácivě v skalných zlebech výská

a pak se rozleje tak volně na vše strany,

a bouří přival dravě rozevlaný,

v němž bílé blesky tancují,

nádherný úžas pyšně tryská,

miluji, miluji! —

Dlaň prací ztvrdlou, čestnou pěst,

jež poctivě zná křivdě ve tvář bítí,

a oko, z něhož mladá touha plane,

a čelo do příbojů odhodlané,

a srdce, v kterém věčná výheň jest,
radostným vzdorem do úzkosti svítí
mou celou láskou jest!

BEZ NÁZVU.

Mě známá slečna dneska potkala,
(měl jsem ji, zdá se, kdysi trochu rád),
ručinku svěží vřele podala
a vřele též se počla vyptávat:
jak žiju teď a jak se daří mí,
že ode mne již dávno nečtla nic.

(Při vyptávání zraky ostrými
si prohlížela moji zhublou lic.)

— Zda vzpomínáte... ale stěží as!...
na rodné hnízdo svoje, „Balíkov“?

Ach, tolik ráda jsem, že vidím vás!
Mohu vám říci důvěrných pár slov?

Podivný převrat prý se s vámi stal,
jak městem naším jediný jde hlas.
Že nějak záhy jste už ztroskotal,
ač rostl jste, že člověk přímo žas'.
Jaká to hořká podryla vás tíž?
Prý po nocích se stále touláte
a holdujete pivu přespříliš? —
Och, fata pěšiny jsou prokláté!
Kdož může souditi, když příčiny
jsou našim zrakům, vidíte, ukryty?
I nejčernější skutek zločinný
má v pozadí snad dobrá úsvity...
Nu znáte mě! Jsem jiná než jak svět
a morálka chce naše pitomá —

— Snažila jste se všemu rozumět.
Mně obzvlášť. Vim to, vzácná slečno má.
A děkuji vám za tu upřímnost,
jsem věru velmi, velmi překvapen... —

— Příteli drahý! Mám též zkušenost!
Ne, nejste sám... Však ještě slůvko jen:
Prý chcete se teď také oženit —
Nu, jakou dívku budete si brát?
Nejvyš však města pobouřilo klid,
že půjdete se oddat na úřad!
A jistý obchodník z velkého náměstí
se ráčil o tom divně vyslovit.
Prý uvrhnete ženu v neštěstí,
neb nebudete moc' jí uživit...

Řezníci mluví o tom, pekáři
a všechny prodavačky na trhu.
Legenda pomalu se o vás vytváří.
Ať bůh mé tresce, jestli slovo lhul“

Já červenal a druhou chvíli bled'.
Jak pod krokem by padala mi zem...

Teď dívím se, za čiší vína pije čiš
a vdechuje kouř vonných cigaret,
teď dívím se, jak přival všech těch vět
v nejlepším zdraví přečkat mohl jsem.

Teď dívím se, za čiší vína pije čiš
a vdechuje kouř vonných cigaret,
proč má to koho mrzet přespříliš,
když piju přece vlastní na účet.
A teď se dívím — půlnoc odbila? —
proč nespím tehdy, kdy to velí zvyk,
(čísňice zas mi novou nalila!)
by nemusel se starat obchodník
z velkého náměstí a báby na trhu
o ženu mou a naši budoucnost,
by řeči o mně nešly v okruhu
celičkým městem jak ohyzdný host!
A s každou vína rudou krůpějí
vyrůstá ve mně v hrůzu, v děs ten div!
Jsem roven zháři, vrahu, zloději! —

Všemocný Pane, buď mi milostiv!

—=—=—

V PRAZE R. 1786.

(Ze zápisů neznámého Pražana.)

(Pokračování.)

IV.

Obzvláštní příčinlivost k napomožení chudým
a náležitěmu uvedení bratrstva účinné lásky
k bližnímu na p. faráře D. v K. schváliti se může.
On všeku možnou péči na to vynaložil, aby od
svých osadníků nějakou pomoc pro chudé shledal:
poněvadž ale při všem svém horlivém a pohnu-
tedném napomínání od nich ničeho vymoci ne-
mohl (snad skrze jejich nevážení toho dobrého),
konečně obmyslu v tom užil; on jim ohlásil, po-
něvadž by při nich takové nemilosrdenství k
svému nuznému bližnímu se náležalo, že hodni
nejdou, aby je na posvátném krchovu pochoval,
což také že jednomu každému takovému ne-
milosrdennému učiniti... jim pohrozil.

Právě vyšla knížka zlatá jednomu každému
stavu užitečně prospěšná, v níž Bohmila, aneb
Boha milující duše na cestě k životu věčnému
postavená, zvedena a vedena (bývá), pilnou prací
a duchovní rukou S. Františka Salezya, knížete
a biskupa Genevenského, předně v jazyk fran-
couzský od téhož S. otce, a nyní poznovu v český
uvedena, a od vyslání kajícího v království
českém vydaná. V Praze, u Jana Karla Hruby,
1780. Knížka tato v pěti částech obsahuje roz-
ličná k řízení chvalitebného a ctnostného života
naučení a nad jiné vlastněji i v ozdobnější řeč
českou přeložena jest. Má stránek krom rejstříku

467. — Dále vyšlo též Ankerstejna (Fryd. z) Vyznání víry evangelíků augspurské konfessí ve Vídni: na svědectví a křesťanský rozsek stranu nich, 8 v Praze u Jana Ferd. z Schönfeldu 1782.

Vyzdvížení dominykání v Budějovicích, ač již z kláštera jsou, dosavad v svém klášterním oděvu chodili, a svých obyčejných ceremonií při mších se drželi. Od jeho biskupské důstojnosti byli povoláni a napomenuti, aby ten oděv změnili: podle kteréhož napomenutí oni hned na jeho svou písemní žádost složili, i povolení k tomu obdrželi. Nyní aspoň nějakým způsobem městu užiteční býti, a církevní duchovenstvo, kteréž bez toho jinými věcmi obtížno jest, v asistování a akolitování zastávají budou.

Vyšla právě česká Kniha pro dívky, nebo všeobecné obsahy a vyjádření o věcech, které dívky vědětí mají a pochopiti mohou. Z německého jazyka na český přeložená 8 v Praze u Frant. Augustyna Höchenbergra. Má stránek 130. Tato knížka od překladatele připsána jest vysoce urozené sv. římské říše slečně Josefě hraběnce z Harrachu. Obsahuje mnohá užitečná a pro dívky velmi pochopitelná naučení. Též vyšla Augustyna (svatého) knížka, již titul jest: Soliloquia animae ad Deum, t. j. samotné rozmlouvání duše křesťanského člověka s Bohem o věcech každému pobožnému k spasení potřebných. Přeložená od M. D. A. z Velešlavína. Nyní od r. 1785 nově opět vytištěná, 8 v Praze u J. F. z Schönfeldu 1784. Má stránek 138. Obsahuje tato knížka pobožná přemýšlování pro jednoho každého bez rozdílu náboženství. Milovníkům jazyka českého skrze výbornou v ní češtinu obzvláště se chváliti může.

Dne 25. března. Poněvadž farářům v litoměřickém kraji na panství libějickém proti patentu dne 30. máje 1750 prošlému povoleno bylo větší tane bráti; protož oni nyní podle téhož patentu tak dlouho od braní, jak od katolíků, tak i nekatolíků, větší tany zdržeti se mají, dokud by se nedokázalo, že ten pořádek tany jejich s srozuměním jak duchovní tak i městské vrchnosti, a s povolením patrona buď vedlé desk zemských, aneb městských knih uveden jest, a 2. že se hned od začátku při založení té neb oné fary jisté quantum stolae mezi jinými užitky spolu za částku farářova platu počítá. Z guberniální rady dne 17. ledna 1786.

Na zdejších panu farářů svato-Haštalském máme obzvláštní příklad snášlivosti a k pokoji hotovosti. Když zde jedna žena evanjelického náboženství umřela, on se sám mile a ochotně obětoval, že jí na hřbitově téhož chrámu pochovati chce. Poněvadž ale se obával, aby snad pro zběh lidu tomu pohřbu nějak překáženo nebylo: nebo takových dosavad dosti jest, jimž pohřeb evanjelický jako něco podivnějšího přichází a iehož při takové příležitosti k nepokojů rádi příčinu dávají, podložil toho pohřbu až do ní jedenácté na noc, a teprv jí pochovati dal. Proti jeho nadání ale přede veliký počet lidí

se sběhl, kteréž velikými povyky jiné ze spaní bouřili.

Poněvadž se stává, že biskupové a jich konsistoře rozličně dle libosti tany, zvlášť při volení opatů, prelátů, probostů a jiných duchovních osob, bráti obyčej mají, jakož se nemá arcibiskupům a biskupům, jich konsistóř, aneb kterému-koli duchovnímu úřadu za potvrzení a posvěcení voleného opata, preláta a jiného duchovního nic větší tany dávatí než 30 zlatých. Tento předpis má se jak o domácích tak i cizích biskupích rozuměti a cirkulář o tom rozešle se na všechny biskupy a po všech klášteřích, aby věděli podle toho, jak se spraviti. Dne 28. ledna 1786.

Není věc k pochopení, kterak až dosavad mnohý farář za těchto našich časů, když všechno na činy kněžské oči své upřeně má, ještě přede takových věcí se dopouští, kteréž z ohledu jeho povolání nemohou než neslušné, nechvalné a nejvyššího pohanění hodné býti. Zpráva, kteráž nám dodána jest, a o kteréž jistotu my vždy státi hotoví jsme, může jako obraz nedbalého v povinnosti své a jen časného zisku hledícího duchovního pastýře sloužiti: V Bydžovském kraji v jedné vsi jest farář, u kteréhož pro jeho zlé s čeledíny nakládání žádná víc děvečka sloužiti nechce; protož on a jeho spoldělník, kaplan, musejí sobě sami krmě strojit, i dobytek opatrovati. Přede dvěma nedělemi zpovídal farář, a ledva dvě nebo tři osoby vyslyšel, případu mu na mysl, žeby ještě krávy slamous podestláno neměly. Co neudělal ten o krávy více starostlivý pastýř než o duše pokání čínící? On nechal všeho lidu při zpovědnici státi, a šel po své práci odkud se nenavrátil, dokudž dobytka pohodlím neopatřil. Kaplan, kterýž také jako on takovým zaneprázdněním rád se obírá, bylby ovšem mohl tu práci zastáti, kdyby se mu v ten čas koza nebyla obahnila, pro kterouž on k posilnění jejímu dobrou polívku vařil. Ten příchovek i s starou chová kaplan ve svém pokoji, v kterémž také na kázání pracuje; a v pravdě milejší mu věc jest, tím neslušným zaneprázdněním se obírat, než aby se čemu z moudrých knih učiti měl. — Jakého by vzdělání a prospěšného naučení od faráře a kaplana osadníci nadíti se mohli, a čehoby oni raději pastýři býti zasluhovali — každý z příkladu toho lehce sobě nomysliti může.

Dne 1. toho měsíce bylo skoumáním školní mládeže ve škole u sv. Štěpána na Novém městě. Jakou by hbitostí, a jak náležitě dívky byly odpovídaly, odtud souditi se může, poněvadž všichni vzácní hosté, jeho excelenci nejvyšší zbrojnošta, pan hrabě Vallis, pan obrst z Ternecki, pan obrstleutenant z Miluš, a jiní mnozí páni vojenští úředníci své obzvláštní pozornosti při tom na sobě ukázali. K pochutí musli i jednoho každého skončilo se to zkoumáním: jedno chudobných rodičů dítě bylo z těch peněz, kterýchž školáci přes zimu nashromáždili, celé ošaceno. Řeč, kteráž se tu příčinou dobročinnosti držela, byla tak pohnutelná, že žádný z přítomných nebyl jehožby slze nebyly polily.

V Alkantara v španělské zemi při vzniku při ohně dne 3. února v klášteře nalezeno jest patero vězňů, kteréž samými spráchnivělými těly naplněna byla. Tu mněsi pravili, že jsou to těla ze samých nešlechetníků, kteříž in pace umřítí zasloužili. Světská spravedlnost udala to v Madridu, a nyní strany toho přísně vyšetřeni se před se vezme.

Pace jest v španělských klášteřích taková díra, do kteréž podle uvedeného obyčeje přestupitelé klášterních způsobů vrzeni bývají. Prve než tam obviněného uvrhnou, přivedou jej přede všecko duchovenstvo toho řádu, posadí ho na stolicí, a čtou mu ortel jako nějakému zločinci. Potom jej vedou k díře s procesí, při kteréž nesou kříž, voskové svíce, kropenku s svčenu vodou a kaditělnici. Na to u díry zpívají Libera nos Domine atd., pokropí toho bídného svčenu vodou, a podkouří jej kadidlem, dají mu kus chleba, džbán vody, růženec, svčenu vršku (nepochybně aby se strašidlo nebál) a vrhnou jej do díry Pace, kdež ten ubohý hladem a zoufáním v krátkém čase nešťastný konec svého života vzítí musí. (Dokončení.)

HLUBINY HRŮZY.

Bulharsky napsal Cyril Christov.

Hledaje mezi raněnými v jedné ze sofijských nemocnic své známé, našel jsem svého nejmilejšího přítele ze studentských let. Máje povahu snívou, s pozoruhodnými vlohami hubedními a básnickými, které však zůstaly nerozvíty, tento hoch byl jako student nesmělý a stydlivý, takže mu přezvali Panenka. Nikdo ho neslšel nikdy nadávat, hádat se, nebo mluvit i nejobvyklejší urážlivá slova. Stalo-li se, že v jeho přítomnosti vypukla šarvátká mezi bujnými studenty, odvracel se, rty mu zbledly rozčilením, takže některý z přátel zvolal:

„Ale, pánové, umírněte se, nebo se udělá Panence zle.“

Žerty a vtípy na tohoto hochá nemávaly konce.

Byl jsem překvapen, když jsem ho našel mezi raněnými.

I jeho milost*) na vojně! Ano, dnes zajisté jsem připadl na neobyčejný případ.

Přiblížil jsem se.

„Eh, teď již chápu, proč jsou bití Turci!“

Panenka, ponořen jsa do svých snů, zdvihl hlavu a podal mi ruku s milým dětským úsměvem na rtech.

„Ku podivu!“ — pomyslil jsem si, pohli-

*) Titulu milosti užívá se v Bulharsku všeobecně i mezi nejhudšími.

žeje na tento jasný úsměv. „Zdá se, že měl pravdu mudrc, který řekl: Geniové a hrdinové jsou nejmilejší děti!“

„Slyš, milá Panenko — pokračoval jsem — tvoje vzezření mne velmi znepokojuje. — Řekni mi, pro boha, jsi raněn, či nemocen?“

„Raněn na čtyřech místech,“ řekl Panenka s takovou prostotou, s jakou může se říci na příklad: Dnes jsem byl v hospůdce vzdálené čtyři kilometry . . .

„Snad jsi se nezúčastnil srážky?“

„Sedmi.“

V duši mně vzkličilo tušení, že zvláště Panenka mi může říci něco nejvíce zajímavého o válce — něco, co snad od žádného jiného neuslyším.

„Nezlob se na mne, že jsem se tak podivil —“ změnil jsem ton rozmluvy. Kdo by si byl pomyslnil, že jest tolik nerealizovaných možností v bulharské duši!

„Proč bych se zlobil?“ — odpověděl.

Mluvili jsme o tom i onom. Náhle mi bylo nějak divně, když se vyptávám Panenky na bitvy a útrapy. V hlavě mi bouřila jiná, vlekolepá otázka, která již od prvního dne války stále hledala odpověď: kolik může snést duše Bulharova? Fysická jeho schopnost je nám ovšem známa: docílil rekordu v chození pěšky, v hladovění, ve snášení zimy, v odpovídání v blátě. Avšak — jak působí naň krveprolití? Podléhá-li lehkou strachu? Dosáhne-li uspokojitelné odpovědi na tuto otázku, poznali jsme svůj rod, známe, co je schopen vykonati a co není, pochopili jsme smysl každého činu, který by jinak byl pouze mrtvým historickým faktem.

„Tento není schopen toho, aby mne obelhal,“ pomyslnil jsem si.

Odvedl jsem hovor od války a připraviv si v mysli zvláštním způsobem otázku, čekal jsem na vhodný okamžik, kdy ji položím. — Abych dosáhl co možná bezprostřední odpovědi, nechtěl jsem nechati spolubesedníkovi chvíle na rozmyšlenou.

Když se mi zdálo, že je vhodná doba, přetřhl jsem hovor, který jsme vedli a řekl jsem:

„Je jedna stará anglická ballada s tímto refrainem: A oni běželi, i my jsme běželi; a my jsme běželi i oni běželi; a oni běželi, i my jsme běželi — a konečně jsme zvířezili. Řekni mi upřímně, je-li pravda, že Bulhaři neznají strachu? Neboť v tom případě by byl bezdušným mechanismem — tento národ, tak temperamentní, který se vrhá jako vichřice proti nepříteli —“

„Jak ti to mám říci?“

„Přímo! Přímo! Bez rozmyšlení!“

„Takového strachu, který se obává neúspěchu, Bulhaři neznají. Nemám před očima divou zvěř ani Huny, kteří nejsou schopni ocenit velikost nebezpečí, ale vysoce osvícené lidi, s bohatým duševním životem, profesory, umělce, nebo rozumné venkovany. Všichni chápali, kam odcházejí, co je čeká a přece vrhali se na nepřátelské pozice opravdu s prudkostí víchřice. O jakém strachu se zde může mluvit?“

„A což před srážkou?“

„Ano, snad před tím, než započne boj, je jakýsi nepokoj, jakási neodpudivelná myšlenka na své milé, kteří zůstali v dalce, na svoje naděje v život; to má za následek jisté zeslabení sil. Avšak obyčejně v takovém případě raskytne se nějaký vtípkář z lidu, který jediným slovem, obyčejně drsným, cynickým, ale vhodným — rozveselí celý oddíl. Vzpomínám si na příklad na první srážku, v níž jsem byl účasten. Jednoho jitra časně dostali jsme rozkaz, odebrat se na bojiště, odkud k nám již dolétala hrozná střelba. Po cestě, která ještě nesla stopy nedávného boje, setkali jsme se s transportem raněných. Pohled na zkrvavené hlavy, oděrané ruce a nohy zmenšil bodrosti vojínů, ačkoliv žádný z raněných nevzdychal a nestěžoval si. Píseň, kterou jsme zpívali, na jedinou utichla. Obcházejíce vozy s raněnými, narazili jsme několik kroků od cesty na mrtvolu hezkých dvou mladíků, s očima k nebi vyřeštěnými, které ještě neodvezli. Všechv hlavu obrátil se v tento směr. Nastala chvíle dusného ticha. Náhle ozval se hlas:

„Eh, tito přátelé tvrdě spí...!“

To bylo řečeno s tak hlubokou intonací samorostlého člověka, že z těchto prostých a drsných slov vyznívala nejhlubší moudrost — moudrost lhotejnosti k smrti; a žádnému ani na mysl nepřipadlo, aby hledal v těchto slovech cynism, rouhačství. Vojáci se zasmáli, usmáli se i ranění, a šlo se dále. Oddíl pokračoval svou cestou s novou písní! Avšak jsou také případy, kdy člověk v jediném okamžiku pochopí všechny hlubiny hrůzy. A to nejen před bitvou, ale i v čas bitvy, kdy se myslí, že strach neexistuje.“

„Jak to?“

Druh můj na mne pohlédl udiveně a odověděl:

„Vysvětlím ti to na příhodě, kterou jsem sám zažil. Stalo se to při jedné z posledních bitev na čataldžské linii, kde i já jsem byl zraněn. Náš oddíl měl obsadit důležité bod. Špinaví, s nemytými tvářemi již několik dní, počali jsme postupovat k tureckým opevně-

ním. Pojednou nás zpozorovalo turecké dělostřelectvo a děšť olova a železa zasvítlél kolem nás. Zrychlili jsme pochod, abychom se dostali k cíli. Vůdce našeho oddílu, mladý člověk, právě povýšený za podporučíka, kráčel několik kroků před řadou, drže vytasenou šavli v pravé ruce, s entusiasmem svých dvaceti let. Sledoval jsem očima jeho ladné pohyby, pod nimiž se skrývala krásná duše; kráčel vstříc smrti, k vrchu, kde padaly smrtonosné střely. Oči mi zvlhly lítostí pro mladého muže.

Náhle se přihodilo něco hrozného: proletěl granát a podivnou hrou náhody se stalo, že odnesl pouze hlavu podporučíkovu, zaryv se právě před naší řadou do země, nevybuchnul. Viděl jsem již mnohokrát těla roztrhaná od granátů; avšak ta byla znetvořena k nepoznání! V tomto případě stalo se něco jiného: viděl jsem mladíka, ze všech sil postupujícího ku předu, který v okamžiku, kdy mu byla odnesena hlava, učinil ještě několik kroků — mechanicky. Bezhlavý voják, utíkající k tureckým posicím, s vytasenou šavli — v tomto obraze bylo tolik hrůzy, tolik hrůzy...“

Přítel umkl, rozčilen.

Milosrdná sestra, která z dálky pozorovala raněného, se k nám přiblížila a řekla mu se sesterskou něžností:

„Zapomněl jste, že lékař ještě nedovoluje mnoho hovorů a rozčilení.“

„Odpusťte, sestro, již přestávám,“ — odpověděl raněný.

Stiskl jsem ruku tohoto milého dítěte, které vyvázlo čtyřmi ranami z hrozně a svatě války, onulviv se milosrdné sestře, že jsem obtěžoval nemocného, opustil jsem nemocnici s radostným citem, že jsem synem tohoto mladého a svěžího národa.

Přel. Jaroslav Mudra.

MAGDA BILÁ:

O ŽENÁCH, MODĚ A UMĚNÍ.

Ženy, pečující úzkostlivě o naprostou modernost svého zevnějšku ze strachu, aby nezůstaly o krůček pozadu v řadě družek „moderních“ — patří, i ve svém nejmodernějším úboru do smutných dob minulých staletí, kdy žena nejen nesměla vědět, ale nedovedla ani ještě cítiti, co je volnost osobní a svoboda vkusu a přesvědčení.

Pozorujeme-li ženy jednotlivě či v množství, ve velkoměstech či na venkově, dosti často musíme si říci: modám rozumějí — ale umění ne!

Skoro každá žena poví vám, jaký tvar rukávu, sukně, klobouku a slunečnickové hole je s,

moderní. Jaké tvary špiček a podpadků mají mít letošní střevíce. Jaké šněrovačky, podvazky, punčochy patří k „letošní“ toiletě — a zdali též vějíře a pompadoury, i jaké vějíře a pompadoury máte mít, jste-li ženský citiči — t. j. dle letošního módy citiči ženou.

Ano, dovíte se řež, zdali a jaké spodničky — a zdali a jaké náramky a náušnice smíte oblékati! — Ale zeptejte se: co jest krásné? Dnes, zítra, za staletí? Kolik žen dovede na tuto otázku odpovědět?

Ženy, snažící se vnášeti svým zjevem půvab a jemný soulad v úzký či široký kruh společnosti, měly by více studovati umění než módy.

Oblek dle letošního vkusu pařížského krejčího může a nemusí býti krásný. A pak nezapomínejme: pařížský krejčí vytvořil nový tvar toiletty, aniž by znal jednotlivé paní X. Y., které chtějí se také okrásliti dle jeho vkusu až do posledního knoflíku, třeba že jejich obličej a postava se naprosto nehodí do tohoto nového rámce.

Hluboce a příjemně působí jen soulad linií a barev. Umělá výzdoba ženy jest krásná jen potud, pokud splývá s přirozenými vlastnostmi osobními v ladný, rázovitý celek, v němž tichý hovor všeho není překřikován vtíravou, neomalenou okázalostí nevhodného detailu.

Obléknouti se moderně — dá starosti, zvláště na venkově. Obléknouti se vkusně — vyžaduje umění všude. Ornamenty.

O VERŠÍČKU: CHVAL KAŽDÝ DUCH HOSPODINA.

Nejdřív válkami zmučili tělo národa, aby mu pak snáze mohli vyrvatí duši a vše, co jen třeba připomínalo ubíjenou víru. A rvali. Do jakých až důsledků šla protireformace, ukazuje dekret české kanceláře z roku 1656, jež jsem našel v rukopise číslo 748, fol. 42 pv. archivu král. města Prahy. Zní:

Jeho Milosti Říšského Císaře, Uherského a Českého Krále, skutečná tejná i jiné raddy, komorníci, královští místodržící a Nejvyšší páni ouředníci v Království Českém.

Maje Sobě od Velebné Arcibiskupské Consistoře zdejší takové připomenutí učiněné, že by ten veršiček, který hlásní času nočního na věžích, neb sice ponocní v městech po hodinách v těch slovích: Chval každý duch Hospodina i Ježíše jeho syna, již byla N. hodina, obyčejně užívati, poněvadž v nim toliko o dvouch osobách Božství doloženo, třetí pak osoba, totiž duch Svätý, dokonce vypuštěn jest, od starého kacířstva a podezřelý byl: ráči jménem a na místě J. M. cis. krále a pána nás všech Nejmilosti-

vějšího, slovutným Jeho Milosti Císařské rychtáři, purkmistru a radě Starého Města Pražského poručeti, aby to v městě, jim k správě svěřeném napraviti a místo předešlého, tento veršiček: Chval každý duch otce, syna, ducha, Boha Hospodina, již byla N. hodina, zpívati poručiti, a to aby jináč se nečinilo, dostatečně naříditi i na to pozor dáti hleděti. Vědouce, že na tom Milostivá J. M. C. a Král. Vůle naplněna bude. Decretum in Consilio Reg.^{ae} Cancell.^a Boh.^{ae} Pragae, 10. Octob. 1656.

Martiniz, Ferdin Poppel z Lobkowitz, Vilém Albrecht z Kolovrat, Mikuláš z Gersdorfu, Fridrich Leopold z Věžník, Jan Vilém z Gersdorfu. P. P.

Z EPIGRAMŮ OLDŘICHA PEVNÉHO.

Nálada roku 1913.

Za pravdu dává víc a víc
přítomná doba nepokojná
Flaškoví Smilu z Pardubic,
že svět je v sobě samá vojna.

Pravá podstata symbolu.

Zdaliž při svátosti křestu
neděje se po právu,
po kapkách když leje kněz tu
vodu křtěnci na hlavu?

Odjakživa měla vždycky
svatá církev ambici
utopiti rozum lidský
třeba v kapece na líci.

Česká politika.

Reptá sic, však řici dá si.
Po zdráhání jistém
odhlasuje všemi hlasy
rakušácký systém.

Potom zas, jak přijde k slovu,
nezná písně jiné,
než že reptat počne znovu
na systém, jímž hyne

ZPOMÍNKA NA FR. JOS. SMETANU.

V Kralovickém Obzoru uveřejňuje své zpomínky pan Antonín Jurka, rodák kralovický, americký Čech, jenž se narodil r. 1840. Mezi jiným vypravuje, jak přišel na studie do Plzně r. 1853.

„Na rohu Školní a Jeptišské ulice měl knihkupectví a kram pro školní potřeby známý Čech Schiebel. Bylo k večeru po prvním školním dni, a já šel kupovat potřebné knihy, rýsovací prkno a jiné. Vstoupím, pan Schiebel za pultem roz-

mlouvá s vysokým, vlídným pánem. Čekám trpělivě. Tu se pan Schiebel obrátí ke mně s otázkou: „Hošíčku, nechteš bys dovést pana Smetanu domů?“

„Ano, ale já nejsem v Plzni znám jsem tu teprve čtvrtý den.“

„I to není tak daleko, jen tuhle přičně za roh, a pak podél kláštera ku dveřím gymnasiálního, těsně pod věží. Vidíš je tu z okna, ale pan profesor je nevidí. Musíš jej vzít za ruku a vést.“

Starý pan profesor podal v tu stranu, kde jsem stál, ruku, já se jí chopil a vzhledl k němu vzhůru. Byl chudák slepý.

„Tak pojďte,“ pravil vlídně.

Vyšli jsme z knihkupeckého krámu.

„Jak se jmenuješ, milý hochu, a odkud jsi, žes tu v Plzni teprve nedávno?“

„Říkají mi Antonín Jurka, jsem z Kralovic, ale my zůstáváme v Jesenici. Tatínek se tam z Kralovic odstěhoval. On říká, že k vůli nám, dětem.“

„A to jsi se tam tedy naučil dobře německy?“

„Ano, a zde budu chodit do realky.“

„Dobře, dobře; ale zdali pak se pamatuješ na pana faráře Marka?“

„Toť se ví! Vždyť jsme o revoluci v Praze dělali na faře cupaninu pro raněné, a já našim lidem předčítal báchorky a pověsti Boženy Němcové.“

„Pan farář je můj přítel, a ja tam častěji zajídám. Když k vám přišel pan farář ponejprv a byl od zřejšího arciděkana pana Arnošta Hlavana instalován, byl jsem tam s ním, a měl v kostele sv. Petra a Pavla kázání.“

„A už vím! Maminka často povídala, jak nějaký pán v bílé klerice tenkrát krásně kázal. Ale tu jsme již u dveří.“

„Tak ti děkuji, mladý Jurko, a přeji ti mnoho zdaru ve studiích. Pilně se uč a nezapomeň, že si Čech.“

Tak jsme se rozešli, věhlasný učenec a na dovo vzatý vlastenec Frant. Jos. Smetana s nepatrným záckem. Později častěji vídal sem pana profesora ve společnosti jiného ještě mladence pízeňského, pátera Králíka, taktéž z kláštera Tepelského, aniž se vodi spolu na procházce alejemi, nyní sady Kopeckého, a naposledy i otevřeného hrobu Jos. Ká. Tyla, na hřbitově v Mikuláše, kdež jsme zesnulému spisovateli i herci zazpívali Smetanovo loučení: „Kde do nov tvůž?“ (1856).

DROBNOSTI.

1) Ženách, modě a umění,

Uzoroování Magdy Bílé, přinesly Ornamenty, umělecký časopis pro ženské odborné práce, než počal d nového roku 1913 vycházet v Brně, jako samostatná příloha Nášeho Směru, avšak obě revue pro uměleckou výchovu, kreslení a umělecký průmysl. Ornamenty rediguje pí. E. Mikánová-Urbánová. Administrace listu v Brně, ročně 6 sešitů v lýchých číslech po K 1.40 nebo v předplacení 8 K ročně). Jeřmý pí. Bílé zastupují dobře programový slánek a pravda, že se ženám nedostává vkusu a že i ženy zdělané jen se bezmyšlenkovitě modně opičí, obléka-

nice se stávají do stejnorodých máloky vkusných, neboť nemá i odvahu chodit v šatech individuálně přízpůsobených. Ornamenty chtějí tedy ženám vštěpovat umělecký vkus a ucelenost při ženských ručních pracích, aby rozoznávaly věci vkusné od nevkusných a při tím pěstovaly ruční dovednost. Ornamenty i chtějí vnášet také do škol a slibují industrialním učitelkám je dáti dokonce vzácně. Budou si ovšem všimati práci žen slovanových, ale budou také upozorňovati na vše nové a dobré v cizině. Nemá třeba dovoziti že je třeba u nás časopisu s rozumem přísně uměleckým, než by dovedl vyniknout do širších vrstev a vytláčil z rodin německé Hausfrauen-mody a zneemožnil výroby klášterních škol, které společně otupují vkus našich dívek i žen. Bylo by zásluhou kdyby se Ornamenty stali společným rádcem našich žen a mělo by také smysl národohospodářsky. Pevě čislo Ornamentů s hejným obrázky a dvěma barevnými přílohami je krásně vypraveno.

Mikoláš Aleš mládeži

nazývá se dítko, které vyjde v tomto měsíci březnu. Když bylo Alšovi 60 let, dostal ke svému jubileu také mnoho dopisů od dětí. I v neředěné sbírce dětí, vše se svými učitelky oslavovaly šedesátku malíře, který nakreslil tolik překrásných obrázků pro ně. Tou okolností povzbuzeny jsouc dvě učitelky — M. Němcová a A. Hlavatá — pojaly myšlenku rozhodit po všech školách českých výber Alšových obrázků. Alšovi samému líbila se myšlenka. Sám tedy obrázky vybral i uspořádal, dal sbírce název Mikoláš Aleš mládeži a napsal vlastnoručně dětem poděkování za všechna ta milá psaníčka, která mu k jubileu posílaly. Dopis ten bude v anize fotografován, takže každý majitel knížky bude mít také v rukopise Alšův dopis. Knihovna, kterou jmenované učitelky vydávají, jmenuje se Umělecké Snahy, výber Alšových obrázků bude stát korunu. Prodají-li M. Němcová a A. Hlavatá 100.000 výtisků, případně z toho 10.000 K M. Alšovi jako honorář. Nejužitečnější by bylo, aby se knížky prodalo milion. Když se nepodařilo dospělým sebrat a odezvat Alšovi 100.000 korun, mohly by je zahánbit děti. Bylo by to příjemné překvapení. Aleš bez toho touží dostat se z Prahy na venek kde by ho neašly objednávký. „Abych si zamaloval, co by se mně líbilo“ — pravil známým. „Jestli to ještě dovedu“, dodal s úsměvem. Domníváme se, že Umělecké Snahy dostatečně na své dítko upozornily učitelstvo a školy. Co na nás jest, upozorňujeme na ně kruhy ženskotiskové.

Archivy

našich měst mají v minulosti své většinou také dobu utrpění. Když jezoviti vyhubili národní vědomí z lidu a s ním známost dějin, upadli v neváznost také pamětníci, starých dob a to byly archivy. Lounský archiv v spustošen byl Švédy, a tak archiv v nepořádku a zapomnění ležel až do konce 18. století. V letech 1789—1793 purkmistr Martinides z Grižova dal archiv sporiadit podle vzoru registratur. O dalších osudech jeho čini zmínku prof. Vavrinec Dušek ve Věstniku společnosti nauk 1898: „Když r. 1825 stávena se radnice, archiv musel býti přenesen, při čemž byl nejen úplně přeházen, nýbrž uložěn do místnosti, která se všemu jinému se hadila jenom ne za schránku kněž a listin. Vedle toho — jak jsem se dověděl — choval schránku v tomto archivu i husy, a nemalej lepších příhrádek, ohrazoval prý je knihami, čímž tyto vzaly nemalou zkázu a posud nesou památku těchto

nehodných dob. Mnoho knih je ohnilých a některé se i rozpadávaly takže jsem je musel balit do pevného papíru, aby se alespoň v troskách zachovaly." Prof. Dušek porádal archív lauský r. 1835 a 1839 V takovém stavu jej našel 100 let po Grillovi. —

==

DĚTSKÝ KOUTEK

Mali muži.

Z angličtiny přeložila M. Nektivodová-Nešporová.
(Dokončení.)

"Ale tenhle vliv nemají vždy pouze „dobře vychované" dámy, dámy salonů. Právě prostá, ale statečná a energická žena vyburcuje často liného hochu k činnostem a udělá z něho muže", a pan Lorenc se paní s významným úsměvem poklonil.

"Ne, ne, jsem přesvědčena, že kráska, kterou si hoch, o kterém mluvíš, vzal za ženu, mnohem více pro něho učinila, nežli dívka Andula jeho dětství; hlavní však zásluhu o něho má mateřská přítelkyně, a jež nad ním bděla, jako Dézinka bdí nad Jenikem", řekla paní Jožena obrátila se ke své staré matce. Stará dáma byla ve svých šedinách tak něžná a plná vážné krásy stáří, že i pan Lorenc utkvěl na ní v tom okamžiku pohledem plným synovské úcty a lásky. Potom dodal: "Všecky tři jste mnoho pro něho učinily, drahé duše, a proto ti, Joženko, tak dobře rozumím, když pravíš, že děvčátka pomáhají tvým hochům."

"Ale pomoc je vzájemná, Tedouši. Nať působí na Dézinku hudbou, Dan ovláda a krotí Andulu lépe nežli my všichni a Jenik velmi pěkně vyučuje Zlatovlásku. Vždycky si myslívám: Kdyby muži a ženy si tak navzájem pomáhali, jak činí moje děti, jakou radosti a rozkoši byl by život." Paní se zamyslela, a jakoby jí bylo možno, přenést se do vzdáleného času, kdy společnost dospěje stavu úplného štěstí a bude tak čista, jako houfek v Plumfieldské škole.

"Nu, má drahá, ty věru přispíváš svojí hrůvou, aby se taková doba na světě uskutečnila," řekl starý pan March. Chodil od jednoho ke druhému a všude prohodil nějaké povzbuzující slůvko. Zaslýchnuv poslední slova své dcery, přisvědčil jí, neboť i on pevně věřil, že jest dosud možno „království boží na zemi", totiž nějaký lepší, ušlechtlejší vývin lidstva.

"Nevím, že bych mnoho přispívala, tatičku," odvětila paní Jožena, nejméně tak domyšlivou. Chci pouze, aby tyto děti měly u nás domov, abychom je naučili několika jednoduchým věcem, jichž pomocí snesou později

vážnost a přístnost životního boje. Jsou to poctivost, odvaha, píle, víra v Boha a bližního. Hlavně pak sebedůvěra, to jsou věci, ku kterým je nabádáme, a kterým je učíme.

"Nuže, tím je naučíte vlastně všemu, má drahá. S takovou pomocí a s takovými zásadami vyžijí jistě — at muži či ženy — plně a užitečně svůj život. Jsem přesvědčen, že jakkoliv se jim v životě bude dařit, ať dobře, nebo špatně, vždy budou na nás vzpomínat s láskou, a budou vám žehnat, má drahá dcero a synu," řekl starý pán, podáváje jednu ruku paní Joženu a druhou profesorovi, jenž právě k nim přistoupil.

Oba manželé cítili, že jejich práce toho léta byla opravdu záslužná a dobrá, když ji otec pochválil. Stáli teď chvíli pospolu rozmlouvajíce.

V tom zmizel strýc Tedouš, ale za okamžik na to objevil se ve dveřích s celým plumfieldským náručkem.

Podali si ruce a dříve než se matička s profesorem vzpamatovali se z údivu, točil se celý jejich houfeček kolem nich vesele zpívaje:

Zašly letní dnové, Už je po veselí,
už je po práci, už je po hrani,
máme zrna nová, a v podzimní večer,
zima se prací. zvoní klekání.

V tuto krásnou chvíli že budeme vědění
Bohu děkujem, otče, otče, matko, vám!
že nás drží pili Necht vás pán Buh živi
a Mu slibujem: lásku splatí sám!" —

A při posledních slovech užil a užil se kruh rozjařených dětí, až pán i paní byli jako vězni mnoha rukou a skoro schování pod tolika vztyčenými pažemi a veselými oblíbení. A tento poslední pohled na Plumfieldskou školu dokazuje čtenáři, že jedna rostlina se znamenitě dařila ve zdejší zahrádce.

Vždyť láska jest květ, jenž v každé půdě může vykvést a vytváří své divy, vzdor mrazu a sněhu zimy!

A kde jednou zakoření, tam kvete, a voní celý rok, a žehná těm, kteří ji zasadili, i těm, pro které kvete!

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
neb poštovným.

Vlastník listarské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost a ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyril Dušek. — Tiskem E. Benfiora v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

R. BOJKO:

NESESMLIŇŠ.

Na počátku byl Bůh a veliké, všemocné pohlaví:

po lásce věčný hlad sladký
odvěké, nezničitelné, stále se obnovující látky,
zvířat a hmyzu, roslin a zkyprěných hrud;
královská setba,
již zaset a požeňnán, zalidněn širý pozemský
luh;

těžká a ponurá kletba,
kterou je na věky připoután ke druhu druh,
a pod kterou sténá užaslý duch;
veliké, všemocné pohlaví,
masa a krve, květů a semen,
muže a ženy, rodů a plemen,
sebezáchovy
odvěký, nepřemožitelný pud.

Však pomni: Jak slunce a hvězdy, zemi a
měsíc,

jak tesknící, lákavé vody
a nazlátlý, radostný vzduch,
rovněž je k svatému, věčnému, nezměnitelné-
mu účelu
stvořil tajemný, neznámý Bůh.

Však pomni: Veliká příroda, poslušna němě
rozkazů božích, s lhostejnou radostí věsic —
— jak úsměšně moudrý velekněz na šíje
bůžků —

na mladá, dorůstající těla
tisíce pívavných, svůdně lákavých zdob,
chtěla,
by proto jen žena, zmámená krásou a silou,
v mužovo objetí spěla,
by proto druh, přemožen touhou, odnášel bez-
mocnou družku

k teplému, měkkému lůžku,
by od věků do věků, stále pučely,
rostly a obnovovaly se pozemské rody,
aby byl překonán, přemožen bezedné země
věčně hladový hrob!

O pomni a nesmilni ani se ženou svoji,
však silný a zdravý,
čistý jak panna vystupující z lázni,
krásný a smavý,
se zdržovanou touhou a něhou a posvátnou
bázní
přistupuj k ní, jak nadšením zajiklí poutníci
z daleka

v zčeřený, tajemný, zázračný chrám,
abys v ní mohl objati nového, krásného, ne-
narozeného člověka,
schopného k veliké lásce a něze, k velkému
boji,
lepšího, zářivějšího, než jsi byl sám! — —

Ale ty, obstárlý, naprosto všeho zkušený,
s cynismem tlustých, porodních bab,
přicházíš z tmavých uliček ve velkoměstě
prodejně od ženy
přímce k své čisté, důvěrně oddané nevěstě,
svého pohlaví otrok a rab!

Ale ty v pozdní hodiny
ze zakouřeně, řvoucí hospody
vracíš se do své rodiny,
klopýtaje o schody,
bys těžký a opilý, supě
jak zvíře u svého koryta,
na klínu ženy, poddávající se mlčky a tupě,
s odporem, ze zvyku jen —
živo! dal příštím, novému člověku,
jenž nezdravý, vilný a smilný
a alkoholický
vždycky jen trpěti bude za tvůj, zděděný
hřích!

Ale ty omámen nemravnou knihou (shnilé
francouzské zboží,
jež na trhy duchů přiváží talent pro hrstku
zisku,

velký trest boží
za zlatou svobodu tisku,
nádherný květ,

výdechující omamný, otravný jed,
často jsi ženu svou k výbuchům krve uměle
dráždil,

ji raffinovanému objetí,
[jež cizí a neznámo zvířeti]
důkladně učil
a zmučil,
v ní ženský stud vraždil,
až bezmocně zavzlykla,
mnohdy tlumenou bolestí vykřikla,
dána ti v plen;
až v manželském ráji jen tomu jednomu na-
vykla,
až toliko pro plné, dráždivé půvaby těla sla-
vená,
nudou a prázdnotou kuchyň a světnic zna-
vená,
zbařená
starostí o chleba, o krásu dalekých, zářících
snah:
sklouzavým pohledem, pohybem ňader a bo-
ků, zavátím vůně ze šatů
vede tě jako Římané v triumfálním průvodu
spoutané krále zničených národů,
jak pasačka bílá za nosní kroužky zkrocené
býky, ve svou komnatu,
přes mrtvých úmyslů páchnoucí prah! — —

A kdyby té aspoň — jak sentimentální mla-
díky beroucí do horké dlaně
chladné, smrtící zbraně
náhlé zaznění jítfních jásavých zvonů,
neb bolestně tesklivě, světlé vzpomínky
na teplý úsměv jejich toužící maminky,
na vzlykot dušených, nesnesných stonů —
nový plod radostné lásky vyvésti směl
z tohoto těžkého, chmurného zajetí
zbořených pudů a chtivého, vilného objetí
spocených, do sebe vpletených těl! — —

Však přijít nesmí a nesmí. — Vždyť poznovu
musil bys přikovat se k nudnému domovu,
jak na vzácnou slavnost zabloudit v hospodu
jednou za týden jen!
Vždyť poznovu musil bys s úlisnou žádostí
chtivou
tančiti za chleba průhlednou skyvou sobecký,
skrčený strach,
zahánět! spánek i vilně rozkošný sen! —
A ten tvůj sobecký, skrčený, slabošský strach
v tesklivě mátožných, večerních tmách,
že pro nové robě bude mít celá rodina
hlad! — — —

A žena — —? Oh ovšem, jen pro tě je ochotná
přinést nejtěžší, největší oběti:
koupit si francouzské zboží i vyhnati plod.

A chtěl bys to zazlívát snad?

Vždyť ona, královna těla,
jež včera se na plesu nádhrou skvěla
a v náručí tančících mladíků skrývavou roz-
koši chvěla,

ted těhotna,
se vzdutým břichem v jakési nelidské podobě
je rovna spíš velkému, těžkému balvanu,
jakési osklivé, baňaté nádobě
a solva se může v zavřené světnici hnout!

A potom ty nesnesné, surové bglesti porodů!
Utrhávání se útroh, rány a body jakési dýky
a meče,
svějení, křeče,
kaluže krve, jež po bílých povlacích teče! —
Ty jakési cizí, pronikavé, zvířecí křikly,
úpící vzlyky
bolu a malomoci!
Ty bolestné, zoufalé dětské nemoci,
probděné, vysílující noci,
jimž konce není a není!
Ty plačící ztráty poslední krásy,
hluboké vrásky, vyrvané vlasy,
splaštělé, vyssáté prsy, rozkydlé břicho a
boky,

zavřeni s dítětem po dva, tři roky
v samotu světnic a plačící kout! — — —

A tak na venek, pro cizí oči, manželé vzorní,
vyhané lásky a něžnosti plní
v tom však jediné svorní,
že toliko luza se bez konce množi,
chtíví a lační, jak zvířata smyslní,
ukování k horkému, vilnému loži
a zmámeni věčně jak vlastními parami alchy-
misti,

při jednom prokletém stolu
žijete spolu

Šíleně žárliví, plní vzteku a opovržení,
plní vražedné, vzájemné nenávisti — — —
Ó, doposud
svoje pohlaví, které jen sluhou vašim a přiro-
dy jest,
povyšujete na pána nad svými rmutnými,
chmurnými životy,
na osud,
těžký a tvrdý jak němého Boha kamenná
pěst! —

Ó, doposud divoká, chtivá objetí
leží na vás jak výsměšné, hrozné přírody,
odvěké prokletí
a naplní pocitem hnusu a nicotné prázdnoty
noci i den! —
Ó, doposud muži nevchází pro děti

do klína úsměvných, cudně oddaných žen!
Doposud ženy rozevírají náruči omamné
vřelá

pro silná, lačnivá těla
mlsných a vášnivých milenců jen! —
Doposud není vzájemné úcty a svatosti, mi-
lostné cudnosti ve vašem styku,
však všemocné vladařství naučeného, vilného
zvyku,
vzteku a odporu, silené žárlosti nesnesný,
bezmocný sten — — —!

—o—

V PRAZE R. 1786.

(Ze zápisků neznámého Pražana.)

(Dokončení.)

V.

Za příčinou ztracené městské větší magistrátní pečeti byl jeden mladý úředník v podezřelosti, žeby jí byl odcizil; poněvadž ale ta pečeť při předezatém dotazu Calhejma, kterýž odpraven byl, k nalezení přišla, tomu úředníkovi, jakž slyšeti jest, všecko opět v dobré jest obráceno.

Z král. krajského města Klatov dne 7. t. m. píše se o velmi smutné a rodičům žalostné příhodě, kteráž se mládeži toho města zběhla. Dne 6. odpoledne šlo šest chlapců z Pražského předměstí za město záby chytati, a naležše na rybníce při hrázi tak zvanou bylinu bolehlav (rozpuku), kteráž jim ještě neznáma byla, čtyři z všečnosti tu škodlivou jedovatinu jedli. Tři z nich, totiž Václav Rokocký, František Janeček a Josef Cuklin, po hodině, majíce v těle hrozné svírání, mrtví na zemi zůstali, čtvrtý pak, František Rokocký, kterýž příkladem i slovy k jediné lé jedovaté byliny ostatních pobídl, a poněvadž snad silnější byl přirozenosti, že mu ten jed ne hned tak mnoho uškoditi mohl, spatřiv mrtvé své spolutovaryše, běžel domů a otcí svému tu nešťastnou příhodu vypravoval. Na večer se ztratil, nepochybně trestu nějakého se obáváje, ale druhý den před poledním u Voskřetic, jedné vsi tři čtvrtě hodiny vzdálie od města, jako ti ostatní mrtvý nalezen jest. Ty první tři chlapce jeden přítel lidský, Václav Hartauer, domkář z tak řečeného Korálkova dvora, jenž blíže toho nešťastného místa oral, naložil na vůz a dovezl k rodičům jejich. Ta bolest srdce a kvilení rodičů nad ztrátou svých dětí, jakož i veliká spoluúčast všech obyvatelů nedá se tak vypsati, jakož jedině jí sobě představiti a o ní s citedlností srdce mysliti můžeme. — Z těch druhých dvou Josef Kučera také sice té jedovaté rostliny zkusil, a jakés v těle svírání trpěl; ale přičiněním moudrých lékařů, p. Sýkory a p. Helmingra, kteříž veděli v té případnosti příslušných prostředků užívati, před nebezpečenstvím smrti ochráněn jest.

V městě Sedčanech, v berounském kraji, dne 9. t. m. u přítomnosti panů úředníků jeho

knížecí milosti pána z Lobkovic Chlumeckého, domácího duchovenstva a jiných vzácných osob, i velkého počtu sprostého lidu, dno držáno skoušení mládeže školní a rodičové s největším potěšením byli přesvědčeni, jakby dítky jejich za ten pololetní běh v svém učení znamenitý prospěch byly učinily.

Pohoršitelná rozmlouvání strany náboženství opět ko nejpřísnější zapověděna jsou, a kdožby to poručení přestoupili, má se s nimi přísně nakládati.

Napotom kněží při služebnosti křtu a při svadbách mateřského jazyku užívati mají.

Za příčinou zlého užívání, kteréhož od času k času do kalendářů přibývalo, a skrze kteréž lid sprostný v svých pověrách tím více posilňován byl, od jeho cis. král. milosti nařízeno jest, aby se takovi kalendářové napotom pod obzvláštní a ostrou censuru vzali.

Při zemření některého opata napotom na jeho místo nebude se jiný voliti, nýbrž pro klášterní kázání neposlouchám, jako pana faráře v P., kterýž takovou přívětivostí a tak sníženou myslí svým osadníkům prospěšná naučení předkládá, na jakýž způsob lepších a tak s základem křesťanského náboženství srovnávajících se naučení žádný sobě žádati nemůže. Jeho jedno každé slovo jest z svatého písma, a to tak mocné na srdce padá, že v poslouchání jeho celá mysl člověka pohřížena jest. On, ačkoli mlád jest, o jeho však učenosti hned jedenkaždý z toho přesvědčen býti může, poněvadž jeho napominání stále jest, aby osadníci jeho — pokudžby on sám slovy svými dostatečného jim naučení dáti nemohl — pilně moudřejší knihy čítali, a to nejen od katolíků sepsané, ale i ty, kteréž by pouze protestantské byly; poněvadž, jak dí, odtudby zvědětí mohli co by o tom obojím náboženství smýšleli, a čeho by se přidržeti měli. O jeho snášlivosti každý ví, a nic mu hruběji na srdci neleží, než stálá péče, aby pokoj a lásku jedněch k druhým zachoval. Slovem, on jest tak laskavý pastýř duší, jakéhož jednomu každému za příklad vystaviti můžeme, poněvadž dosavad v okolí tom mžoi se nalézají, jejichžto nesnášlivý duch z jednoho každého slova jejich znamenati se může. Ó, by i tito k napravení byli!

Zdejší staroměstský radní dům, kterýž k obsažení všech magistratuálních kancelářů nedostačelný i jinak nepohodlný jest, letošního roku v lepši a pořadnější stavěni se uvede. Právní řízení do vyhotovení náležitého domu zatím v vy-

zdvižené prelaturě u sv. Mikuláše na Starém městě od 1. máje jednati se budou.

Již před 14 dny počala opět práce na zdejším mostu, a s jakouž čerstvostí se koná, nadíti se můžeme, že letošního roku náležitě a cele ten most spraven bude.

(Pražský most podemlět byl jarními krami, takže několik oblouků spadlo 28. února 1784. Tehdy voda až na 19 střečiv nad normál vystoupila a ledové kry celé kusy pilířů s sebou strhly. Napravování té škody trvalo po pět let, a stálo 150.871 zl. 39 kr. Při té příležitosti učiněny jsou také dva nové přístupy k mostu; totiž jeden pro pěší lid na ostrov Kampu, aby lidé v čas povodní odtamtud na most utéci a své životy zachovati mohli; druhý pak u Malostranské věže pro jedoucí k Bruské bráně, aby si více tak jako před tím zajížděti nemusili. Při tom přibýlo také mostu okrasy, kdežto stezky po obou stranách mostů po tolik století vyšlapané nově opraveny a širší učiněny byly,*) aby se na nich dva pohodlně sobě vyhnouti mohli, i také zábradlí kamenné rovně již sešle, obnoveny jest. Též bylo tehdáž zavedeno, aby všichni pěší lidé, nechtě z Starého města neb Malé strany na most přicházejí, vždy po stezce po pravé ruce se drželi.)

Vrchnostnější úředníci, jakož i král. krajští úředníci bedlivou péči na to míti mají, aby se pozůstávající až dosavad patent strany taxy štolní tak dlouho, dokud by možná nebylo nový pořádek strany štolny uvéstí a jej vůbec předepsati, nikde nepřestupoval. Takové však šetření toho patentu nevztahuje se na křesť, poněvadž strany křtu, od kteréhož se nic platiti nesmí, nové nařízení prošlo. Při tom nařizuje se, aby farář při každém zaplacení štolny, jak mnoho přijal, tomu, kdo štolu platí, na neštempané cedulce vysvědčení dal. Dne 30. března 1786.

Předeshlou neděli golický farář, nemaje ohledu na císař. král. nařízení, dle starého zvyku do jedné kaple sv. Vojtěcha na obřístevském panství v kraji kouřimském procesí vedl. Ale obřístevský pan farář, kterýž lépe císař. král. nařízení šetřil, odbyv mši v téže kapli před tím dnem, na druhý den jí zavřítí poručil; protož onen, arcí k své největší hanbě, s nevykonanou věcí domů se navrátili musil.

Nyní již na tom zůstalo, aby se z toho stavení, kdež někdy zasloužili a churaví páni farářů v společnosti bydleli, kasárna pro vojsko zřídila, podobně při tom stavení stojící prelatura na Zderaze, kteráž již dávno vyzdvížena jest, s tím stavením dohromady se spojí, a tím takový dům pro vojsko k vystavení přijde, jakéhož pro příhodnost a prostrannost tak snadně naleznouti nemůžeme. Z zahrad při těch staveních stromové se vykopají, země náležitě srovná a vojsko obdrží nejpěknější místo k svému ve zbrani se cvičení.

—o—

*) Jak známo užito k chodníkům velikých kameňů z rozbožené kaple betlemské

Z DÍVČÍHO DENNÍKU.

Z knihy Karin Michaelisové „Dítě“. — Přeložil Karel Vetter.

Musíme býti povděční Karlu Vetrovi, že na tuto dánskou spisovatelku upozornil důkladněji, neboť poznať jsme ji s křivé strany, když do češtiny přeložen byl román její *Nebezpečný věk*. Román působí více sensačně než umělecky. Ale Michaelisová není spisovatelka sensací. Pan Vetter přeložil knihu její *Dítě* pro Světovou knihovnu a opatřil ji životopisnou a literární předmluvou, která je velmi čtení hodná.

V *Dítěti* vylíčila Michaelisová churavou dívčinu v tom věku, kdy dospívá v pannu, kdy pozoruje příznaky svého ženství a snáší první bolesti, do kterých lbylost ženy je zakletá. S fyziologickými těmito příznaky nastupují také duševní příznaky puberty. V dívčině probouzí se neuvědoměle láska ke strýci Steffenovi a otvírají se jí oči pro manželství rodičů, které nebylo šťastné. Děvčátko zemřelo a zanechalo po sobě denník, z něhož tuto ukázký. Matce své říká v denníku „slípka“.

Květen 1893.

Měla bych raději každý den bolení hlavy a krvácení z nosu. Je mi tak nesmírně úzko. To pochodí jistě odtud, že jsem uvnitř nemocna.

V noci jsem seděla vzpřímena na posteli, a netroufala jsem si spát, a srdce mi poskakovalo, právě jako bych začínala stonat. To jistě praskla některá z velkých žil. A matka není nic hodná ke mně, chodí po pokoji, mručí a je lhosstějná. Právě, že je to právě tak přirozené, jako krvácení z nosu. Děkuji pěkně! Bylo by snad také přirozeno, kdyby se mi na jednou roztrhlo jedno z řader a krev by vystříkla.

Mé ruce zbledly, a v očích i v srdci mne boli. Otec mi dal krajkový vějíř, ale co si s ním mám počít, když mám zemřít?

Měla bych skoro raději křeče, pak bych aspoň věděla, co to je. Jak je to směšné — nemohu se zdržeti myšlenky, jak to je, když někdo dostane děti.

Ráda bych utekla před sebou samou, vše je tak smutné!

Kdyby to aspoň byla tepna u zálokti, aby bylo vidět — Věru, že bych ráda utírala prach v matčině pokoji a chodila s ní v neděli do kostela, jen kdyby to přestalo. Ani otci na tom nesejde, říká jen, abych byla hodně klidna.

Ale to tak bývá, když je člověk často nemocný, pak už si toho nikdo nevšímá.

Květen 1893.

Nyní vím věru něco, něco strašně zvláštního! A není mi už tak úzko, protože není proč, aby mi bylo úzko.

My máme vaječník, a ten páni nemají, to je totiž vnitřní rozdíl mezi hochy a děvčaty. Kolem dokola visí malá vajíčka jako poupata na kapustě. Do těchto malých vajíček se dostanou lidská kuřátka, menší nežli zrnko pepře, a když vzrostou, vypadnou z vejce, které nemá žádnou skořápku, a stále ještě dorůstají, až z nich jsou novorozené děti.

To dělá strašně dobře.

Tomu tak dobře rozumím!

Ale k čemu je otec? Proč je to tak trapné, když někdo nemá otce? Jsme stvořeni jedině a pouze svou matkou, a slípka přece říká, že můžeme mít jen jednoho otce a jednu matku. Tak tedy ta povídačka o Lyngovic služce byla vyhlána.

Dítě se narodí, když se dva lidé navzájem milují, ale pak je třeba dáti strašně pozor, abychom nemilovaly více než jednoho.

A nyní vím, že se otec s matkou navzájem milují.

Ale což Josse, ta je potají se dvěma zasnoubena, s jedním kaplanem a s jedním mlynářem! S mlynářem v bílých šatech a s moukou ve vlasech — hu!

Je-li to vůbec možno?

Edel o ní něco řekla, ale já nestrpím, aby se Josse pomlouvala. Protože je nejkrásnější a nejmoudřejší a nejzábavnější, hned po otci a strýci Steffenovi.

Nemá ji rád, ale nikdy jí neviděl — v tom to vězí. Je to ovšem trochu nesprávné, ale Josse za to přece nemůže, že je tak krásná. A je mou přítelkou, třeba jsme se již celý rok neviděli. Bůh ví, zda ji někdo pověděl o vaječniku. A každý měsíc se to vrací.

Je to nejinteresantnější býti dívkou, ale já bych byla přece raději hochem, protože bych mohla milovati mnohé najednou, aniž bych dostala děti!

Červen 1893.

Dnes jsem četla Návštěvu od Brandesa, ale ne od Jiřího, neboť to je jeho starší bratr, nýbrž od Edvarda.

Otec nechtěl, abych ji četla, protože prý to není pro děti. Ale já jsem rozuměla všemu a souhlasím s Florizelou. Víím dobře, že se líbali v hotelu a že spali v téměř pokojí; ale on byl přece tak krásný a zvláštní, a já věru myslím, že bych asi jednala stejně jako Florizel.

Když si pomyslím, že bych měla spát zcela sama ve velikém, cizím hotelu! —

Jsem jista, že mluvil jako strýc Steffen — tak, že každé slovo ulehlo tak mile do uší.

Nyní už mne nesmí nikdo nazývatí dítětem, za starých časů se často děvčata vdávala dříve, nežli jim bylo patnáct let. Edel není dospělejší, ani co za nehet vejde, třeba je starší o rok a pět měsíců. A je hloupá, co se čtení týče — ale hrátí si umí.

Věru si myslím, že mi bylo lépe, když jsem byla docela malá, protože tenkrát myšlenky samy od sebe vyskakovaly.

Kdybych již byla mrtva a pochována! Pak by zase seděli u mého hrobu ruku v ruce a byli by dobrými přáteli — těmi přece zajisté byli, sice by mne nebyli dostali. Neboť to pochodí z lásky, jen a jen z lásky.

Bože, jak hloupé mládě jsem byla před rokem, když jsem myslila, že lidé dostávají děti jen tím, že na sebe myslí. Ale Florizel dostala také dítě, a na to Brandes docela zapomněl, a to je přece ze všeho nejtrapnější! Děle toho nelze snést! Jako by se mnou obchodovali, jako by si mne oba chtěli koupit! Edelin otec a matka spí přece v jednom pokoji, a Astini rodiče také, a Jacobini také, a moje matka přece nechrápe, naprosto nechrápe. Trikrát jsem poslouchala, spí tak tiše jako myš. A když ani nechrápe, ani ve spaní nepřechází, ani v noci nekřičí, pak přece nemá otec věru potřebu, aby spal ve svém vlastním pokoji. Je to strašně trapné pro mne i mou matku, a je to tak ubohé, má-li člověk jen jednoho muže a je-li s ním oddán.

Edel praví, že tak jednají lidé, kteří nechtějí mítí mnoho dětí, a to je snad pravda; ale my přece máme jen mne, a o dva, o tři kousky více by věru neškodilo. Rytmistr se měl už dávno utéci do příkroví, mohl si uspořít aspoň pět z dětí, a nebyli by nyní nuceni jíst chleba se sádlem.

Kdyby matka jen na to dbala, aby ji šla pěšinka rovně a límeček jí nevylézal, a aby byly sklenice rádně vyčištěny — pro něco takového by se Edelin otec také rozzlobil. Pro mne a za mne — moje žena by mohla mítí křivou pěšinku, a sklenice bych si vždycky vytřela sama ubrouskem. Nedávno jsem si sčísala naschvál vlasy hodné na křivo, ale otec se jen smál a nic mne neplnil.

Matka je pravá kvočna, ale proto by do ní měl být otec přece trochu zamilován a měl by ji líbatí ruce. Není nic hezčího nad to. A ona je do něho jistě zamilována.

Ale nesnesu, aby se stále vyptávala, co spolu na procházkách mluvíme: vskutku nedá se to ani povědít, zvláště když ani nedutáme, nýbrž jen uhaníme po silnici.

Otec je vznešený a hrdý a něco takového, ale matka vyhlíží jako belhavá Malene, když prosí o staré šaty. Nebudu mít nikdy důvěrných přítelkyň, aš se provdám, protože by toho můj muž nesnel a pak je to tak trochu obyčejné.

Ten Edvard Brandes se jistě podobá mému otci, až na to, že má jistě strašně veliký, křivý nos, jako staří židé zde v městě, ale kdyby otec chtěl, mohl by zcela dobře psátí takové knihy o zajímavých lidech, z kterých člověk zmoudří.

A otec zažil strašně mnoho, když byl ještě mladý, ale o tom nebude žádný otec nikdy vyprávět, dokonce ne svému jedinému děvčátku, jako jsem já.

Září 1893.

Knud je ještě hoch, ale je tak prudký! Řekl s nejtrpčí vážností, že mne zardousí, neprovdám-li se za něho do osmi let, až bude pastorem. Bylo mi při tom tak podivně, jako by mi někdo jel po zádech žhavou jehlou nahoru a dolů. Hu!

Rekl, že budu jako vulkán, až mi bude dvacet let. Co může on o tom vědět?

A pak, co je mu do vrchů, které soplí oheň a chrlí špinu a čadí jako lampa. Nikoliv, k ženě z mramoru anebo z alabastru, která nabude života a oživne, k té mne měl spíše přirovnat.

Nechci se provdati za kazatele, protože je třeba, aby byl vždycky vážný. Nechci se vůbec provdati, nepotřebuji toho. Strýc Steffen také není ženat.

Jak to vysvětlit? Jindy jen slyším, co lidé povídají, kape to a kape, jako z okapu, na vlas stejně, vždycky na vlas stejně. Ale to, co on řekne, vidím. Jako bych se dívala barevnými skly. Podobá se to množství malých duh, myslil bys, že má skřínku s barvami v ústech. Je to notný nesmysl, ale pravda je to přece. A pak bere slova tak měkce, jako by byla ze sametu.

Mluvil-li Kristus takto ke svým učedníkům, pak ráda věřím, že si všechno zapamatovali a že to mohli napsat. Také bych mohla všechno napsat, co mi řekl. Ale není toho mnoho, protože mluví většinou s otcem, a pak zde bývá vždy jen na krátko.

I. ZILKIN:

SEBETRESTÁNÍ.

— — „A pozná-li člověk neprospěšnost své existence, ba více, je-li na obtíž jiným a nemá-li naděje, že jednou bude společností nutným a

užitečným, — zdali pak i tehdy musí žít? Snažně vás prosím, odpovězte. Řekněte, myslím: „musí“. Ale já chci vědět, proč musí, poněvadž rozhodně nerozumím, proč že musí? Víím, že jsem jedna ze slabých duchem, ale poraďte mi, kterak býtí silnou duchem. Chci býtí silna duchem. Kdybych byla v Moskvě, vyžádala bych si svolení k osobnímu rozhovoru s vámi a zdá se mi, dovedla bych již dokázat vám, že v životě lidském bývají takové situace, kdy nezbyvá, než odejítí ze života.“

Taková slabost a umdlenost ducha zračí se v těchto rádcích, že mimoděk ti klesají ruce a lékař se poznání, jak marné a bezmocné jsou veškeré důkazy.

Než tím mocnější, stranou všech důvodů a logických závěrů, zaplane ti v duši jakýsi nejasný, vrleý odpor.

Dokázati, že člověk musí žítí za všech okolností, že nikdy, při žádné pohromě nemá práva trestati se, — jest těžko a v mnohých případech — nemožno.

Otázka o smyslu a cíli života dosud v jasné a pevně celistvosti nikým nebyla rozřešena, a i nejmoudřejší lidé všech věků jen nejasnou předtuchou cítili velitelské tajemství života.

Leč to, co uniká rozumu a logice, odhaleno jest prostěm, bezprostřednímu pocitu.

Život jest překrásný, smrt odporná, — to ví, to cítí veškerý organický svět, od travičky do člověka.

Kdybychom měli hledati přesvědčivé důvody, jimiž bychom zoufajícím si člověku rozmluvili dotírající myšlenku na sebevraždu, snad nejlepšími takovým důvodem by bylo: — vše jest pomíjející.

Život — neustálý pohyb. Život — věčné tajemství, neboť naprosto nevíme, co s námi a vším naším okolím bude za den, za hodinu, za minutu. Život jest jakoby klikatá řeka s nespočetnými náhlými záhyby. Nyní jest přede mnou holý, zasmušilý břeh, ale za chvíli za ohybem může býtí laskající zeleň tiché krajiny.

V tom spočívá, zdá se mi, hlavní naděje, největší úchvatnost života, — v tom ustavičném tajemství, v stále neznalosti přístích okamžiků a v napiatém očekávání.

Nechť člověk jakkoliv jest umdlen, jakkoliv zdrcen, nechť jakkoliv klesl na duchu, nikdy nemá práva říci: „skončeno“, — a naprosto již nemá práva urychlití svůj konec.

Dokud v něm zbývá třebaš jen jiskra života, neví, co mu chystá nejbližší hodina, nejbližší minuta. Beznadějných situací není. Buď rázem se mohou změnití vnější podmínky, buď, a to jest ještě tajemnější, nenadále se změní jeho niterný vztah k životu a on místo hořkého bédování náhle, neočekávaně a z nevysvětlitelných příčin pocítí, jak k srdci běží příliv podivně, nezištné radosti. A hle, život rázem se obrátí; jak Pieroví Bezuchovu ve „Vojně a míru“, když on hrdě, udiveně a radostně se smál ve francouzském zajetí, sedě, zavřený do kůlny a patře na hole,

špinavé prsty svých nohou. Život náhle se změnil a místo temnoty září radostný smysl bytí.

Nevola marně instinkt v každém člověku, který zdvihá ke skrání revolver nebo ke rtům sklenici s jedem:

— Počkej! Počkej! Zadrž!...

Počkej týden, den, hodinu...

Mimo to se třeba hluboce zamyslet nad tajemnou, neochvějnou hrůzou člověčenstva před sebevraždou. Tento trapný, instinktivní strach, tento křečovitý odpor jde ze století do století, ze země do země, od národu k národu.

Spíše — nechtť to je sebe divnější — promíjí se vražda. Vysvětlují ji, omlouvají, často ospravedlňují (třebas před porotou, tímto ohlasem lidového mínění).

Sebevražda se neodpouští. Nemůže jaksi být odpuštěna a ospravedlněna. Jakýsi odvčký, tajný zákon v lidské duši tomu brání. Bez výjimky každá sebevražda plní duši okolo stojících lidí bázni, hrůzou, odporem, šířavou hanbou.

„A je-li člověk jiným na obtíž?“ — praví se výše ve smutném dopise, jež hájí právo na sebevraždu.

To jest námitka lehčí prášku a odlétající na první zavanutí odporu!

Na obtíž! Co znamená tato nicotná materialní nebo duševní obtíž u srovnání s tím úžasem, jež vyvolává sebevražda!

Když se již v kandidátu sebevraždy opravdu zašvelel altruistický cit, jestli se opravdu začal bát, že jeho život pro okolí stává se nepřijemnějším a nepřijemnějším, těžším a těžším, nechtť on jen promyslí dobré ty city až do konce a pochopí, že samovolná jeho smrt bude již nejen zoubou nepřijemnosti, ale bouřlivým uraganem pro blízké mu lidi, nezapomenutelnou hrůzou, nokvající ranou, jež na příklad u matky, u otce, u muže, bratra, sestry, ženy nikdy se nezacejí.

A nejen u blízkých, — sebevražda jest taková strašná, nepřirozená věc, že i na vzdálené známé sebevrahovy klade se temným, dlouhou nepomíjejícím stínem. Včítky svědomí, že bylo cosi opomenuto, těžký, tesklivý, dusivý cit jakési viny, trach a stud pro sebevraha, — takový široký, dlouhý stín na všecky kolem stojící vrhá sebeotrstání člověka.

Jak jsou naproti tomu mčlké a nicotné obavy žijícího, že jest jeho život někomu na obtíž.

Ne, kdyby jakási zlá sudba nekalila vědomí ebevrahova, — on nemohl by nevidět a neslyšet, ak všemi hlasy a se všech stran ulekané, s růzou a v nepokoji volá naň život:

— Zadrž! Zadrž!

Ponevadž jednou z nejužasnějších svojí pohybeností a nenapravitelností věcí — jest sebeotrstání. Vždyť zítra znovu bude zářit slunce; a edostane se toho štěstí tomu, kdo pozvedl proti obě zločinnou, malodušnou ruku...

Z Ruského Slova (15. března 1913).

Přeložil Josef Pelíšek.

JEFFREY D. HRBEK:

ČESKÝ HŘBITOV.

(The Bohemian Cemetery.)

Kde k jihu stráň se táhla volně sklání
a pole zelená se sluní svěží,
zkaď rozhled volný, jež nic nezaclání,
kam cesta zaprášená vzhůru běží,

tam na temeni nejvyšším té stráně,
kde větve dubů vzhůru k nebi čelí,
kam nesáhá hluk města k hrobu bráně:
náhrobky staré ve trávě se bělí.

Zde pohřebiště cizho je ptémě,
jež jako jiná zvolna tady mizí,
až v srdci Evropy jich leží země
a řečí českou mluví, — řečí cizí.

A dole v městě, které zříme v dáli
se střechami, jež mezi stromy svítí,
kdys pohrbených zde lidí domky stály
a kol nich v zahrádeckách kvetlo kvítí.

Však na stráni zde, jejich na hřbitově,
kde český člověk vlasti vzdálen leží
pod květin záhonem i v spadlém rově,
duch zesnulých svůj národ dále střeží.

Zde bílý mramor se žulou se snoubí
a urny z bronzu a kamenné desky,
kde z trnu korunou se křížek vroubí:
vše řečí cizí mluví, — mluví česky.

Než zclacené ty nápisy již blednou,
jež v řeči české vytesány tady,
a vnuk po letech stát zde bude jednou,
s tou divnou řečí nevěda si rady.

Ta sladká řeč těch zákopníků starých,
již na náhrobcích čistí možno dosud,
zní angličtinou potomků jich jarých
a stejný s jinými ji čeká osud.

Až epitafy někdy čistí budou
jak hádanky, jež luštit lze jen stěží,
zdaž vzpomenou, že pod cizí zde hrudou
prach jejich otců, jejich matek leží?

Až potomci kdys ve národě jarém
se ku původu svému nebudou už znáti,
přec na českém zde, na hřbitově starém,
duch prvnick Čechů stráží bude státi.

Přeložil Just. A. Man.

DROBNOSTI.

Český hřbitov.

Před nádvěm byla ve Spojených Státech vydána sbírka anglických básní Jeffrey D. Hrbka Linden Blossoms (Lipové květy). Hrbek byl český Američan, v Americe rozený, ale miloval svůj národ a jeho jazyk, jako snad ani jeden z tisíce zde rozených českých Američanů. Byl ustanoven prvním učitelem českého jazyka na univerzitě státu Nebraska v Lincoln, zemřel však tyfem asi po tříměsíční slibné činnosti. Pan Just. A. Man přeložil jednu z básniček jeho sbírky *Bohemian Cemeteries* a my ochotně věnujeme tím autoru zasloužilou zpomínku. Báseň tu Hrbek psal při návštěvě osady českých vystěhovalců v Pensylvánii, kteří dnes nemají už skoro ani potuchy o svém slovanském původu a jen jméno *Moravian Brethren* (Moravští bratři) zachovali pro své náboženské vyznání. Mladý Hrbek navštívil starý hřbitov těchto exulantů, kde až dosud jsou na starých pomnicích čitelné české nápisy, kterým však z potomků žádný nerozumí. Připomíná to Rixdorf u Berlína. Básička po stu letech bude se snad hoditi stejně na všechny české hřbitovy v Americe.

Kolek.

Jan Hýbl praví v Novém toleranci poslůvci čili Národním kalendáři na rok 1817: „Nás slovníty vlastenec a spisovatel Pelcl praví v jeho listěné řeči při nastoupení České učitelské stolic v Praze, že máme cizích, v náš mateřský jazyk již vůbec přijatých slov raději než nových ne každému srozumitelných užívati, a jmenuje mezi takovými slovy také štempl. Toto ale německé slovo není jistě vůbec přijato, neboť jsem sám jakožto pachole od svého otce pro kolek, nikoli pro štempl posilán býval, a u nás každý jen tohoto dobrého českého slova užívá. Proč bychom tedy cizím slovem náš bohatý jazyk przniti měli, když vlastního máme? At raději ti krajovalé, v nichž štempl panuje, po česku přelk olkovati se dají.“ (Hýbl byl z České Třebové.)

—o—

ZE SLOVÁCKÉ ŠKOLY.

(Sbírá učitelka F. H.)

Z očí dětí zírala veliká zvědavost, když jsem první den vstoupila do školy, neboť přede mnou jevící v místě učitelky nebylo. Zvaly mne všelijak: „panimámo“, „tetičko“, „pani učitelová“. Nejděle jsem byla „slečna učitel“. Proto také děti bavilo z počátku, jak jsem byla oblečena. Před vyučováním dva hoši v první lavici si dávali otázku: „Proč ten náš slečna učitel chodí v sukňách?“ Když jsem ve škole svékla kabát a zůstala jen v lehké halence, která byla dle jejich mínění „bělučká“ a „bělunká“, doma vypravovaly: „Slečna učitelka ve škole sleců kabát a zostanú enom v košeli“.

— Tonek S . . . ý při výkladu slova „milý“ mi řekl, že je mu tatínek milý, když se netulají po presúzách.

— Jak mně necháte po škole, slečna učitelko, lož to řeknu tatínkovi a oni na Vás doletijú s řemeněm.

— Chodím po třídě potichu. Zvědavě upírají děti oči na mě botky. Mám gummy na podpatkách. Frantovi to nedalo a řekl mi: „Vy chodíte potichu, jak náš starej „macek“.“

— Jak říkáme tenké čáře jako vlásek? táží se. „Tenkej čáře jako vlásek říkáme čára chlupatá“.

— Byla náboženská visitace. Až jsem se divila, kolik se toho do těch hlaviček vejde. Šlo vše k veliké spokojenosti pana děkana. Ale na konec přeče malý úraz. Otázka: „Kterými slovy vzkřísil Ježíš Lazara — no řekni nám to ty malíčká?“ Děvče se rozmýšlí, bloudí očima po kostele a najednou se z ní sype: „Lazare, půjdeš ven, lebo nepůjdeš ven!“

— Přišel do třídy žák už pozdě a hlásil mi od dveří: „Prosím, pro chodbě chodí jakýsi roztrěpaný klučisko.“ (Přišel se to chefovi představit kandidát učitelsví.)

— Kluk se mi chlubil: „My jsme zabíjali a naše prase mělo plnej břuch podbradků.“

— Kdes byl tak dlouho? tážala jsem se žáka, jenž se opozdil do školy. „Obědval jsem.“ „A co?“ „Nic.“ „Proč tedy jdeš pozdě?“ „Proto.“ (Slovák se nerad dává vyslychat.)

— Vypravovala jsem pohádku o Pánu Ježíši a sv. Petru. Při opakování se ptám, proč asi pán Ježíš nešel také se sv. Petrem do hostince, kde byly právě hoši. Hlásí se jen jediné děvče z celé třídy. „Pán Ježíš nešel do hospody, protože měl strach, že by ho žádná nevzala tancovat.“

— Děvče, sotva otevřelo dvře, hlásí: „Naši doma povídali, že jste helvítka.“ Děti se zděšené dívají na takovou opovázlivost. Malý Hasík to nemůže na slečn učitelce přeče nechat a hrozí jí z lavice: „Póčekaj, ty dondeš do pekla, že tak o nich škaradě mluvíš!“

— Napsala jsem na tabuli značku pro otázník (?). Co jsem to napsala? Děti sborem odpovídají: „Viderháček!“ (Znají totiž z domu na řetěz spojovací článek, který se podobá značce pro oiaznk a kterému se říká: viderháček.)

— Ve slabikáři je slovo „učenec“. Vite někdo, kdo je to učenec? Všechny ruce jsou vzhůru. Divím se, že to vědí. První školák: „Učenec je Francok Otáhaluj, on se učí ševcem u Máčala.“ Druhý žák: „Učenci sú chlapi Raškovi, oni každý deň ježdajú do Brna do vysokej škole.“

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskarejské a nakladatelské družstve POKROK, společnosti s r.č. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Vítom E. Benesferte v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30. s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro od bératele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

F. SKÁCELÍK:

TAK NÁHLE...

Tak náhle někde v cestě člověk stojí, který má v očích krásný, milý jas, který má nitrem posvěcený hlas zvonící tajnou starou touhou tvojí.

Má měkké retы, dobrodějně dlaně a slova, která z čistých hlubin jdou, má duši láskyplně pokornou, a lidskost tvou ctí vlídně, odevzdaně.

A nezatoužíš poznat jeho jména, nevěříš ještě a už přec vše víš: dřív než svou plachost z nitra zapuďíš, jsou obě srdce dávno domluvena.

Pak není třeba nic víc vysloviti, v té chvíli byl už dlouhý život žit, pokojně hledíš v tento nový cit, jenž jako svíce do tmy tiše svítí.

Zříš komus v oči, podáváš mu ruku, neznámým slavným slibem spojen s ním, a pocit věčnosti jde srdcem tvým za setkání, jímž rozřešil's svou muku.

Tož jeho bytost chce jen vysvětlení, je šťastna, že se musí celá zdát, v tvé hlavě klid, z tvých popírání klad, a člověk v tobě od kořen se mění...

— Však přec je cosi v duši nepohnuto, co z života stop zbylo jediné...
Je to jen chvilka, která uplyne, či je už dávno o všem rozhodnuto? —

—=0=—

L. YENKEUS:

PO BITVĚ.

Z fantasií realistových. Přeložil Josef Hruša.

Když nastala noc, skončila se hrozná bitva.

Na bojišti, jež úplněk jasně osvětloval, ticha přibývalo; poranění křičeli již jen z posledního zbytku sil svých, z dálky bylo slyšeti ještě tu a tam ránu z děla; vozy zdravotnické

s lékaři a jejich pomocníky projížděly zvolna řadami mrtvých a raněných, aby je obvázali a dopravili do ambulancí.

Člověka jdoucího zpřímá byl bys na celém širém bojišti nespátřil.

Náhle objevila se na bojišti nějaká paní, zvolna kráčející.

Sklonila se ke každému důstojníku, který ležel na trávníku, pozdvihla mu hlavu a podívala se mu do obličeje; jen s námahou se zdvihajíc šla pak dále kolísavým krokem k jinému, aby i toho prohlédla, a nedocházejíc pořad ještě upokojení, pokračovala takto ve své pouti.

Když se již téměř hodinu byla takto marně namáhala, sedla si, jsouc vyčerpána, na travnatý kopeček, aby si odpočinula a nabrala nových sil k dalšímu pátrání. Bez hnutí seděla na trávníku, naslouchala sténání raněných a vypoulenýma očima dívala se po bojišti.

„Kde jen asi leží můj Artur?“ promluvila k sobě a počala plakat i vzlykat. V tu chvíli hnulo se něco, co bylo v stínu kopečku a čeho paní až dosud nebyla zpozorovala; s hlubokým stenem pozdvihla se nějaká hlava a úplněk jasně osvětlil bojovníka smrtelně raněného.

„Arture!“ vykřikla paní, vydala pronikavý skřek a mrtva klesla vedle umírajícího manžela.

Avšak ta paní byla již v pokročilém těhotenství a z hrůzy porodila na místě hošička, který přišel na svět s křikem a pláčem.

Vykřik ženin a pláč dítěte byly zjevy tak zvláštní a dojemné, že si jich i ve svých bolestech všimli poranění na blízku ležící.

Pozvedali hlavy a pátrali po místě, odkud vycházely dětské křiky.

Dětský pláč na tomto místě a v této době, pláč, který nadto ani neustával, probudil poněnáhu v raněných, kteří ještě byli s to, aby mimo sebe pozorovali také věci jiné, tak mocný cit, tolik zvědavosti, pohnutí a zájmu,

že poslední zbytky sil napínajíc hleděli se přiblížit k dítěti.

A tak lezli důstojníci a vojáci po všech čtyřech, namáhavě a při každém pohybu sténající k jednomu místu, k místu, kde leželo dítě.

A když — nejsouce s to, aby se udrželi v stoje — na kolenou klečíc spatřili mrtvou matku vedle dítěte, docela zapomněli všech svých bolestí a vyhrkli v pláč.

Starý důstojník chopil se ruky mrtvé paní a uctivě ji polibil, všichni utírali si zvlhlé oči, a důstojník vzlykaje a často jsa bolestmi přerušován, jal se tichým hlasem mluvit k těm, kteří kolem něho v kruhu klečeli:

„Soudruzí! Ubozí soudruzí! My všichni zde, všichni, všichni vykonali jsme dnes jistě věrně svoji povinnost!“

Zabaveno.

Než podívejte se na tuto ženu! a tu všichni začali vzlykat, „popatřte na toto ubohé dítě zde! ... My? My obětujeme život, abychom jiným brali život, tato paní však, obětovala život, aby zrodila život nový! Jaká tu velikost této matky! Kdo staví takovým matkám pomníky? Kdo věnuje jim nápisy? Kdo o nich vypravuje v knihách? Kdo mluví o velkých utrpeních jejich?“

Na to třáslavým hlasem začal jiný důstojník: „Umírám na poli cti, pocituje hluboké ponižení!“

Pravda, vykonali jsme všichni povinnost, snad toho bylo vlasti i třeba, že nám uložila tuto povinnost, ale běda nám, že jsme nebyli povoláni k povinnosti vyšší!

V míru jak jsme si zakládali na svém postavení, na svém významu!

Než, co jsme vedle této ženy?

Co jest to veliké, strašlivě bojiště proti tomuto vznešenému místu, kde vzešel člověk?

Jak velikou povinnost ukládá matce příroda! Žena ví, že je zmařena rozkoší, že krátkou radost bude jí zaplatiti snad smrtí; u veselí přejímá svůj veliký úkol, ale v bolestech jej vykonává!“

Zabaveno.

A ježto mluvícího opustily síly a nikdo jiný se slova neujal, chápali se jeden po druhém pravice mrtvé paní a libali jí v úctě a po-hnutí.

Právě když poslední z klečících vojáků polibil studenou ruku, přijel zdravotnický vůz, jehož mužstvo už zdálky ve svitu měsíčním zpozorovalo klečící skupinu, a naložilo mrtvou paní i s dítětem na vůz.

—o—

NINGRŮV ZÁPISNÍK.

Zprávu o něm podává K. Janouš.

Jak jsem napsal už v Čase 7. března v článku Ningrovy paměti, Ninger začal si počínajíc r. 1861. psáti přípisky do kapesního kalendáře osmerkového formátu. Byly to „Hospodářské letopisy a kalendář se záznamkami oučetnými na r. 1861. Sestavil a vydal Karel Lambl.“ Do téhož kalendáře na r. 1862. přispíval již málo (15 přípisků v lednu, 1 v únoru, 2 v březnu a na stránkách určených pro 30. listopad a 1.—7. prosinec přípisky z let 1863—1865). Opis těchto přípisků je v staré knihovně města Písku při opise Paměti; originál v profesorské knihovně gymnasia.

Poznámky v kalendáři zapisované jsou zajímavým obrazem Písku z těch let; některých podrobností z nich bylo užito na příslušných místech Dějin města Písku, jež píše školní rada pan PhDr. August Sedláček.

Mnohé z nich mají však také význam širší a ty zde podáváme srovnané dle látky a tak, aby co nejvíce z nich vynikla osobnost Ningrova; opis je ve všem věrný, diplomatický.

V srpnových dnech r. 1861 podnikl na př. menší cestu a zapsal si o ní toto:

3. srpna 1861. Byli jsme v Střele, Katovicích a Štěknicích. I sedláci mají čamary, měšťané mluví o svobodě tisku.

5. srpna. V Štěknicích je mlynář Petržílka, vykladač novin a řečník.

6. srpna. U Plánka (ve Strakoncích. — Pozn. spis.) jsem se dozvěděl, že již 1799 knihy kupoval, nepije, nekouří, studentům i Čelakovskému knihy půjčoval, básnil, ale že zůstával za Čelakovským a Kamarytem, přestal, zápisky píše, které prý ani za 50 let po svobodě tisku nevyjdou.

16. srpna. Jel jsem přes Strakonice do Horažďovic. Kandidátka z kláštera se diví, proč se mládež učí mythologií. Učitel Ludvík z Domažlic, dobrý Čech, byl na české realce. Fej a Šimandl, Pfeifer liberální, ale i pro konkordát, ví mnoho o kočičině, že krajský chybně o ní zprávy do Prahy zasílal ve prospěch Drahoráda.

19. srpna. Učitelé Johánkové z Mokrosuku,

Češi, ale málo uvědoměli (z cesty po Sušicku — Pozn. spis.).

20. srpna. Králíček z Nezamyslic zařikává nemoce a prorokuje, mnoho cestoval a mnoho v lidu víry nachází, dělá se, jako by mluvil polsky, rusky, židovsky a t. d. Lidé zvoní proti mračnům a věří, že myslivec může se udělat „pařezem“.

21. srpna. V Svojsích uci Běšínové, farář Klíka nemnoho mluví. Učitel farek více Němec nežli Čech. Lidé málo čtou a vědí.

25. srpna. Byl jsem na Kaplicku a učinil jsem o tom dopis do Boleslavana.

4. září. Cesta do Plzně s Maršem, jež jsme ignorovali. Lochozin a nevědomost i nečeskost lidska.

(Z přípisů vysvitá i obecná nálada počátku let šedesátých):

4. února 1861. Poněvadž se mnoho žáků gymn. ve zpěvu učí, divilo se tomu místopředsedství, a bojí se, aby za tím snad tendence se nekryly.

26. března. Schmerling myslí, že studentstvo o nynějších svátcích chce v Praze dělat panslavistickou demonstraci, při níž i gymnasisté se mají účastnit, proto od toho varuje. To je ministerní lehkověrnost a nechut k Slovanům a hledání holí na psa. (Tato nálada jeví se i v Pisku a projevovala se v činech, podnikání a snahách úředníků, kteří s důstojníky tvořili honoraci nobilitu a byli příčinou, že český Písek pokládán byl za město německé.)

22. dubna. Direktora došly anonymní dopisy od studentů, že profesorové někteří nezachovávají svých povinností a že přísně vše žádají, jini zase málo, a jini že mluví češtinou nemotornou, tak že by bylo lépe, aby raději po německu učili. Pažout myslí, že to pochází od úředníků češtině nepřejících, snad z kriminálu.

9. července. Jak úředníci češtině přejí: Adamův syn udělal v české komposici (z češtiny do latiny překládaje) mnoho chyb, a Adam se vyslovil, že bude Ctibora žalovat, že se opovažuje dávat takové komposice.

Komisář Frič, Němec, vida, že hoch jeho u mne špatně stojí, řekl, že mu co Němci nejsem nakloněn, aby mne tím zastrašil. Já ale paní o to vyplatil.

13. července. Koluje zpráva, že dir. Krejčí jest pod policejní dohlídkou; bylť prý udán, že jezdí po vesnicích a tam sedláky bouří; mezi udavači se jmenují hejtman Leuchtenberg a sekretář Soukup. I jini Češi byli prý očerněni.

21. července. Sekretář Soukup chce žalovat, že dir. Krejčí o něm roznášá zprávu, že prý denunčiaci proti němu podepsal; prezident Soukupovi k tomuž radí.

22. července. Zpráva, že purkmistr, lékárník a Schöttner podepsali na Krejčího žalobu, že zde lid pobuřuje.

23. července. Hejtman jeden řádlí proti Čechům, že by bylo nejlépe Gregorovi krk uřezat a jiným vymrskat. Výslechy o to u soudu.

16. září. Úředníků bylo málo (na studentské zábavě, při níž vše bylo české — pozn. pis.), aspoň nepřekázeli.

25. září. Studentská beseda, k níž z úřednictva skoro nikdo nepřišel.

4. října. Císařův svátek. V kostele úředníci málo zpívali německou hymnu, že ji neumějí.

2. prosince. Dnes došlo Tomáše Prajningra, že je odtud přesazen do Rumburku; myslí se, že se to stalo z poštívání Blažka a Miltnera (krajského — pozn. spis.). Prajninger je totiž Čech a sice rázný, který nahlas zastává živel český, proto se úřednictvu málo líbil a odtud žaloby naň, že je ultračech. Říká, že by, maje peněz, úřad pověsil na hřebík.

13. prosince. Pochován rada Adam. Mluvil sice česky, ale radil všem, aby mnoho na češtinu nedbali, ba říkalo se, že Čechy nemiluje a jim škodí.

Úsilovnou však prací Ningrovou a jeho přátel začalo se město zbavovati náteru německého.

1. ledna 1861. Písečtí ostrostřelci zavedli si české úřadování.

2. ledna. V dnešní konferenci zmínil se Pažout, že k měsíčnímu protokolu přidá návrh o to, aby se přírodopis v parvě po česku vykládal, a to již v druhém běhu. (31. ledna došla odpověď zamítavá — pozn. pis.).

10. ledna. Šlechty se sešlo dost (na shromáždění národohospodářské jednoty — pozn. pis.) a mezi ní vynikal Jiří Lobkovic a Karel Schwarzenberg. Rolníci měli radost. Vše bylo české. Slavně připítky, takže to bylo povzbuzení se k národnému smýšlení a sbratření se všech zivlů.

11. ledna t. r. Vaclena řekl sekundánovi, aby se modlili (ve škole) po česku a ostatní školy začaly taktéž. Ctibor ale se postavil v sekundě na odpor se slovy: V tom jsem já první.

14. ledna t. r. Česká pozvání k střeleckému plesu, ale s přílišným purismem.

15. ledna. Otevření střeleckého bálu bylo české, péla se hymna a třikrát se provolala Sláva císaři a králi. Breiningrovi radil finanční rada Jahn (Janů), že je v Pisku mnoho ultračechů, aby se jich střezil.

17. ledna: Žáci gymnasijní vypravovali realismů, že Kleemann (ředitel gymnasia — pozn. pis.) české modlení připustit nechtěl.

23. ledna. Byl bál, oficii předce vymohli, že byly zvaci listky a taneční pořádky i německé. Ke konci zazpíval jeden civilista „Hej Slované“ a oficii ho chtěl žalovat.

28. ledna. V Boleslavanu byl dopis z Pisku, že se na gymnasiu národnost utiskuje. Heyduk a já dělali jsme obranu proti tomu, co bylo lež, ostatní při své váze zůstavivše.

29. ledna. Ctibor chce Boleslavana žalovat a Kleemann také.

6. února. V dnešním „měšťanském“ bále měly děvy kroj s českými neb slovanskými barvami. Tak zvaná honorace byla po řídku při-

tomna. Zábava srdečná, oficíři přítomni, ale co osoby mízovní.

16. února. V druhém běhu se u nás bude překládat do češtiny i němčiny, v P. bude náboženství české, dějepis český též po česku.

18. února. Na zdejší hlavní školu přišel přípis od ministersva, aby se jazykem českým vyučovalo a zaznamenali učitelé, kteří oběma jazyky vládnu. Tím ovšem i gymnasium se počestití musí.

21. února. Na gymnasium přišel přípis od biskupa, aby se udalo, kolik máme mezi žáky Čechů a Němců, kterým předmětům se učilo a učiti asi bude po česku neb po německu. Je to cosi neobvyčejného, ježto jen s mistodržitelstvím korespondujeme, s biskupem co činit nemajíce. Zdá se to však směřovati ve prospěch jazyka českého, proto nebudeme, tuším, dělati příliš velké opozice.

30. dubna. Přišel reglement o vyučování řeči trochu nejasný a nerozhodný.

2. května. Místodržitelský výnos svoluje, aby v I. a II. nižšího gymnasia se učilo, v jiném je nejasný, jakoby se bál, že učitelé nedostačí. Na učitelích žádá ne leckaké známosti jazyka českého, ale vědecké.

24. května: Dnes přijel Svoboda a mluví česky. Byl u mne v VII. u historie i češtiny.

1. srpna. Scházejí se lesníci ke schůzce, mezi nimi Cannevit z Prus; odjinud nepřišli bojice se, že se bude rokovat po česku.

3. ledna 1863. Kleemann v konferenci udeřil na Vačlenu, že v tercii překládá více česky než německy a že zákon žádá, by v tom byla rovnováha. Vačlena se vymlouvá, že zákonu tomu nerozumí tak, ale do protokolu to dátí nechtěl. Bauer přednáší v tercii jen po německu a přede naň neudeřil, by i po česku přednášel. To je rovné právo! (Kleemann dle „Paměti“ byl na Bauerovi závislý, protože si od něho půjčoval peníze a neplatil ani úroků — pozn. pis.)

Ninger účastnil se také života politického:

13. ledna 1861. Byl zde Brauner. Arlt (prof. gymnasia, jenž se psal Ardel — pozn. pis.) se mne ptal, byli-li zde Brauner s politickým posláním.

13. února. Pověst, že u Sieglů stojíme pod dohlídkou žandarmů, kteří pryí i Braunera odtud do Prahy vyprovázeli.

9. března. President soudu přinesl z Prahy vzkázání od excellenci, aby všichni úředníci drželi při vládě, že od ní výživu berou.

11. března. Mám být navržen za poslance do sněmu pro okres Volyňský a Wimerský. Prokop chtěl, abych s ním tam jel se představit, já tomu odírá, ale volbu přijíti jsem ochoten, ač vím, že to perné jest. Blatenští mě chtěli navrhnout pro svůj okres, nejsem však znám ani v Březnici ani v Mirovicích. Zelený mě chtěl navrhnout pro Chotěboř a Habry.

14. března. Krejčí chce, abych s ním jel

do Březnice. Blatné a Mirovo kandidovat na sněm. Včera jsem byl v Národních Listech navržen za kandidáta pro okresy Domažlice a Kdyni. Vačlena psal tam o mně Marčanovi a Janota jiným zase.

16. března. Včera jsem byl od všech svých známých přemlouván a puzen, abych jel do Domažlic kandidovat. Já odepřel. Psal jsem do Blatné Hammerovi a Gotthardovi o volbě do sněmu, abych byl po Krejčím navržen.

18. března. V okresu Blatenském, Březnickém a Mirovicím zvolen jest do sněmu dir. Krejčí; v Strakonickách a Horažďovicích Fr. Palacký; v Prachaticích dir. Krejčí (i Němci dávali mu hlas a úředníci ho fědrovali).

19. března. Mluvil jsem s Blatenskými, Březnickými a Sedlickými, kteří mne vzali za kandidáta. Sedličtí slyšíce jméno a myslice, že jsem Němec, dali se ptáti, odkud jsem, aby byli v jistotě, jsem-li Čech. Studenti již o mne agitovali.

21. března. Já ve středu s Krejčím odjel a zdržel se v Mirovicích. Odtud jel jsem do Březnice. Dost dobrá naděje. Odtud do Blatné.

22. března. V Blatné zase kandiduje baron a Brauner pryí mu přijde na pomoc. Otázka uherská a kongres národa.

24. března. V Blatné byla vyvěšena tato piseň: Volili jsme, volili, dost jsme se nachodili, nechtěli jsme lepšího, volili jsme Krejčího, Krejčí však nás nechce, zvolíme si ševce (pochází dle pisma od Pečírky).

25. března. Krejčí dostal psaní od Vrtátka, aby jednal pro Tomka v okrese Březnickém, Blatenském a Mirovicím, ač v Praze již měl zprávu, že Krejčí mě tam navrhuje.

27. března. Psaní od Kořána z Nevězice, že farář Rozsypal chce kandidovat a že pro volbu bude třeba, abych s Krejčím do Březnice přijel. — Psaní od Jurenky, že Tomek byl v Březnici a že páni se k němu přidávají. Lisý zde byl ohlásit, že byl Tomek v Blatné, zda bych se neodfekl kandidatury. Povádal, že z Březnice všichni pro mne nebudou, ježto jsem všech nenavštívil; že v Mirovicích byla schůze a tam že se někteří pro mne prohlásili. Já odpověděl, že čekám na zprávy z Prahy, a když mi nabízen okres Strakonický a Horažďovický, že nechci, jsem řekl, nebo se mohl hoditi pro Tomka.

28. března. Dnes je v Nár. Listech navržen Tomek pro Březnici etc. a Tonner pro Strakonice a Horažďovice. Nelíbí se mi, že se osobou mou tak vrtkavě zahrávalo, ale podřadit se dovedu. Naučení to pro mne, abych nikdy na protekci se nespolehal. Krejčí psal ne mně, ale Havelkovi, že pryí u Palackého byl nevidně přijat a že se zrovna komandovalo, aby byl Tomek a ne já.

29. března. Dnes vyšlo ohlášení Krejčího k voličům Březnickým, ve kterém stojí, že mě jim navrhl on, a pražský výbor Tomka, aby tedy o jednoho nás se sjednotili a domluvili.

31. března. Krejčí psal, že Palacký chce

mít na sněmu Tomka, abych já od kandidatury odstoupil a voličům to listem oznámil.

1. dubna. Psal jsem Jurenkovi, že se odříkám kandidatury ve prospěch Tomka.

4. dubna. V Březnici zvolen Tomek. v Milevsku Faber. V Březnici čteno a schváleno mé odřeknutí.

29. prosince. Volyňští se mě ptali, chci-li u nás za poslance do sněmu kandidovat, já ale chuti nemám žádné.

26. ledna 1862. Svoboda odbyval konferenci v realce a ohlásil, že se jim za vintu klade, jakoby nebyli loyální, všeho, co se děje, se účastnili tak, že z jich návodu vše se děje, a přilíš pro diplom horlí.

23. ledna. Školní rada vyšetřuje žaloby na realku vznešené. Co se týče, že student jeden v loni nakažen byl, dal Hester vysvědčení, že to lež. Krejčí mu klade za zlé, že v besedě proti vojsku mluvil. (Jeden důstojník totiž šavli sekal studenty a pohlavkoval — zápisek z 3. ledna, pozn. pis.). Byl u Mosra, krajského, v besedě, kde si vypsal žádost za vyloučení důstojníka nezbedného, na niž jsou podepsáni měšťané jen a žádný profesor neb úředník.

3. března. Když Krejčí z Pisku do Prahy od ministerstva je odvolán, žádalo 8 údů výboru za veřejné sezení a za definitivní Krejčího ustanovení. Purkmistr to zamít, že prý realka ještě není definitivní a tedy ani direktor definitivní býti nemůže. Z toho jitrění 160 měšťanů zadalo žádost za podržení zde Krejčího. Žádost ta i s podpisy dána jest do soudu a nyní se děje vyšetřování, by se poznalo, kdo to řídil a vedl. I žádost výborů je u soudu.

8. března. Dnes odjel Krejčí do Prahy provozován jsa od 48 kočárů a 20 jezdců na koních. Večer ale žandarmové a ostrostřelci obcházeli, jakoby purkmistru nebezpečí hrozilo.

(Dokončení.)

A. C. BÜRGER:

LENORA.

Šer jitra prudce protrh' sen,
jenž Leonoru děsí:

„Jsi mrtev snad, či nevěren?

Kde, Viléme, ach, kde jsi?“ —

Šel Vilém, na vojnu se dal,
když k Praze táhl Friedrich král,
a nedal dodnes zprávy,
zda živý je a zdravý.

A dlouhým sporem znaveni
teď smířili se zrovna
a ukončili válčení,
i král i císařovna.

A proto dnes ten zpěv a ples
v kraj šíry s hudbou vojsk se nes'
a zelení ratolesti
zas krbům vrací štěstí.

A dokola, kol dokola,
kde cesty jaké spějí,
jen radost s tváří plápolá
vsříc všem, kdož přicházejí.
Mát volá: „Chvála Bohu bud!“
a štěstím dyše nevěst hrud;
jen Lenoře, ach, běda,
té nikdo pozdrav nedá.

♪

Ptá na jména se, ptá se zas,
jak voj se s vojem střídá;
leč marně tu jen maří čas
a nic se nedovídá.

A když byl voj už za strání,
vlas rvala sobě havraní,
a v prach se vrhla na zem,
jak zšílela by rázem.

Mát za dcerou se rozletí:

„Ach, pro Kristovy rány,
mé dítě drahé, co je ti?“
a něžně k ní se sklání.

„O, matko, matko! Pryč je, pryč!
Teď svět a všecko at je pryč!
Bůh nezná smilování,
když ubohou tak zraní!“

„Ach, odpust, Bože, Otče náš!
Co činí Bůh, mé dítě,
je dobré. Říkej, očenáš,
Bůh jistě vyslyší tě!“ —
„O, matko, vše je klam a mam,
zlý od Boha já osud mám.
Teď modlití se k nebi
už není zapotřebí.“ —

„Ty, Bože, Otče, pomoc dáš,
když dítě pro ni chvátá.
Žal, dcero, pro něž nařikáš,
snad zmírní zpověď svatá.“ —

„O, matko, žal můj nesmírný,
už svátost žádná nezmírní:
co smrt si jednou schvátí,
to svátost nenavrátí.“ —

„Slyš, dítě! Což když nevěrník,
teď nejde z Maďarie,
že starou viru si tam svlík
a dávno ženatý je?

A proto na něj nemyslí!
Zač stojí taký člověk zlý?
Ať po smrti ho páli,
že přísahou tě šálí!“ —

„O, matka, matka! Pryč je, pryč!
On zmizel, navždy zmizel!
Přijď, smrti, vykyp mne a znič,
vždyť život jest jen svízel.
Zmař světlo moje, navždy zmař,
noc pro mne jen, ne denní zář!
Bůh nezná smilování,
mne, ubohou, tak zraní!“ —

„Můj Bože, Otče laskavý,
ach, šetř to dítě naše!
Vždyť ubožátko, sotva ví,
jak hrozné hříchy páše.
Nech zemský žal už, ubohá,
dbej na spásu a na Boha,
a za to s duší tvojí
choť nebeský se spojí.“ —

„O, matka, což je spása má,
ó, matka, což je peklo?
Jen s ním, jen s ním je spása má
a bez Viléma peklo!
Zmař světlo mé, ach navždy zmař,
noc pro mne jen, ne denní zář!
Když Viléma tu není,
nač dbát mám o spasení?“ —

Tak zoufalá v ní sílí zlost
a beznaděje pouhá;
dál zuří na Prozřetelnost,
a odvážně se rouhá,
rve ňadra, ruce rozpiná.
A slunce právě zhasíná
a s nebes báně svatě
se trpytí hvězdy zlaté.

V tom venku, slyšíš? trap, trap, trap!
v zem kopyta jak dupou?
Už přijelo to pod okap
a řinčí před chalupou.
A slyšíš? náspou kroků zvuk
a kruhem dveří fuk, fuk, fuk!
A dřív než kdo se nadá,
hlas do světnice padá:

„Hej, hola! Otevř, rozmilá,
a nespíš, duše moje?
A zda-li's na mne myslila?
A? smutno? veselo je?“ —
„Ach, Viléme! — teď teprve?
zrak vypláču si do krve,
a všeho mně už lito.
A odkud přijel jsi to?“ —

„My sedláme jen v půlnoci,
až v Čechách byl jsem kdysi,
dřív nemoh' jsem si pomoci,
teď jedu pro tebe si.“ —

„Ach, Viléme, pojď rychle sem,
vždyť vítr ve kři hlohovém
jen hvízdá tu a skučí,
pojď ke mně do náručí!“ —

„Ať hvízdá vítr ve hlohu
a skučí, jak chce litě,
kůň hrabe, já se nemohu
zde zdržet, moje dítě.
Pojď, stroj se, skoč, ať ve mžiku
jsi vzuadu na mém vraníku!
Vždyť stomilovou cestu,
mám k loži pro nevěstu.“ —

„Sto celých mil! A to ty chceš,
bych dnes tam ještě byla?
Slyš! dosud od hodin zní věž,
teď jedenáctá bila!“ —

„Pojď, milá má! Hle lunny jas
i mrtvé provodí i nás.
Noc ještě dnešní složí
nás na svatebním loži.“ —

„O, řekni mně, kde světnička
a postýlka tvá hezká?“ —
„Tam v dáli, chladná, maličká,
šest prken, dvoji deska!“ —
„Mám místo tam?“ — „Máš ty a já,
pojď, stroj se, skoč, a budeš má!
V mé domácnosti prostě
nás čekají už hosté.“ —

A panna hned se strojila,
hop! na kůň vsedla prudce,
koř milence pak ovíla
své liliové ruce.
A hrr! a hrr! a hop, hop, hop!
kůň s jezdcí přikop nepřikop,
že sršel v hon ten lýtý
dešť jisker pod kopyty.

A v pravo v levo uhání,
v zad tráčí se kraj celý.
A letěli tak po pláni
a mosty jenom hřměly.

„Máš, milá, strach? Hle, lunny jas!
Hoj, mrtví, hurá! kolem nás —
máš, milá, strach z těch mrtvých?“ —
„Ach ne! Leč nechej mrtvých!“ —

Co to? Jak křídla havrani!
jak zvon a ston to znělo.
Slyš! mrtvých zpěv, zvon vyzvání:
„V hrob uložme to tělo!“
A blíž a blíž se průvod táh'
a rakev nesli na marách.
A v truchlém jejich hlase
žab kuňkot ozývá se.

„Váš pohřeb teď být nemusí,
až po půlnoci lkejte...
Já ženušku zde vezu si,
k nám na svatbu se dejte.
Sem, kostelníče, hola hej,
zpěv satební nám předskuhrej!
Váš pop mně žehnat musí,
než s ženou ulehnu si!“

Pryč máry jsou, stích zvon i ston,
jak chtěl to právě míti.
A hrr! a hrr! a v jeden hon
vše za koněm se říti.
A stále dále hop hop hop!
jak s víchrem příkop nepříkop,
že sršel v hon ten lýtý
dešť jisker pod kopyty.

Vše v pravo v levo uhání:
strom, křoviny i hory,
v dál pláň se ztrácí za pláni,
i města, vsi a dvory.
„Máš, milá, strach?“ Hle, lunny jas!
a mrtví, hurá! kvapí zas,
máš, milá, strach z těch mrtvých?“ --
„Ach, pokoj jim! nech mrtvých!“ —
(Dokončení.)

—o—

PROČ MEŠTROVIČ ODEJEL Z RAKOUSKA.

(Rozhovor s profesorem Klimtem, uveřejněný v Neues Budapestter Abendblattu 18. března 1913.)

Ivo Meštrovič je pokládán od několika let vedle Rodina a Mayola za největšího sochaře světa. Mohutný, veliký umělec, jehož oslavuje celá Evropa, bydlí zatím v Římě a jeho drobná i veliká díla docházejí chvatného odbytu od dvora dolů. Obětavost Srbska umožňuje mu pobyt v Římě, neboť srbský stát dává mu ročně 6000 dinarů a zásobuje ho zdarma bronzem, aby podpořoval tvůrčí jeho práci. Rozliavají se nyní děla ukořistěná Turkům na umění Meštrovičovo.

Meštrovič je rodem Dalmatincem. Chudé, nekultivované poměry Dalmacie nemohly založit existenci básí umělcovu, proto nabídl se Uhrám. Hledal si domov a pomyslel na Uhry, chtěl být i uherským státním občanem. Měl již značné jméno v uměleckém světě, když požádal na uherském ministerstvu, aby mu poskytl možnost rozvinout schopnosti v Uhrách. Uherské ministerstvo vyučování rozumí mnohým věcem, jimž by rozumět nemělo, umělce v Meštrovičovi nepoznalo. Vysmálo se dobromyslnému Slovanu. Meštrovič obrátil se do Vídně, ale opustil ji ještě rychleji než Budapešť. Jak se to stalo, bylo svého času vídeňským tiskem zamlčeno. Meštrovič odešel z

Vídně do Srbska a nikdy nemluvil o tom, co ho potkalo ve Vídni. Přišly však veliké triumfy jeho v cizině, a tu teprve mnozí začali se ptát, proč se Meštrovič obrátil zády k Rakousku i k Uhrám.

V těchto dnech maďarský spolek umělců Müvészák několik dní hostil slavného umělce Gustava Klimta, zakladatele Secese, Vídeňských dílen a Svazu rakouských umělců. Maďarští umělci vypyřádali se Klimta a prof. Klimt odhalil jim případ Meštrovičův ve Vídni. Byla řeč o Hagenbundu, v němž také Klimt svého času byl předákem.

— Nemýlím-li se, pravil jeden maďarský umělec k prof. Klimtovi, Meštrovič uspořádal svou první výstavu v Hagenbundu?

— Nemýlíte se, odpověděl Klimt, svou výstavu první a poslední a potom odešel do Srbska se svým celým geniem.

— Jak se to stalo? Víte to?

— Zajisté vím, ale ve Vídni se po tom nikdo nepídil. Když se Meštrovič rozbil s Uhrami a již půl Evropy dobyl, přál si být rakouským státním občanem. On ostatně ve Vídni studoval. Kládl tři podmínky, které Hagenbundu oznámil. 1. Přál si mít vlastní sál k výstavě svých děl; 2. sám si chtěl výstavu aranžovat; a 3. stát aby od něho koupil jedno dílo. Hagenbund podmínky přijal. Již se výstava počínala, když Hagenbund vystoupil s požadavkem, aby v separátním sále vystavena byla také grafika. Meštrovič svolil. Potom mu vzato aranžování. Byl požádán, aby to přenechal řediteli státní galerie Dornhöfroví, který Hagenbundu přinesl veliké oběti a jemuž bylo těžko aranžování odepřít. Meštrovič i k tomu svolil. Konečně došlo na třetí podmínku: aby stát koupil některé dílo.

Ta třetí podmínka! Stát vybral si mramorovou sochu za 25.000 K. Když však již smlouva měla být podepsána, usmlouvána byla suma na 17.000 K. Meštrovič potřeboval naléhavě peněz, žena jeho byla v sanatoriu, přistoupil tedy i na to. Meštrovič už čekal na peníze. Tu jednoho dne dostavil se k němu dvorní rada Rudolf Förster, rytíř Střevlens, a oznámil mu, že stát k veliké lítosti své nemůže sochu koupit, ale že je ochoten dát Meštroviči odškodného 15.000 K.

Meštrovič zapálil se do krve a prohlásil ryt. Förstroví: „Jsem chudý, nyní stíněný umělec; dovedl jsem žít ve Vídni, nevím ani jak, se 40 zlatými. Ale daru nebo milosti neprijím jsem ještě od nikoho a neprijmu ani nyní. Děkuji vám, pánové!“

Zabaveno.

DROBNOSTI.

O slovanské epopeji,

kteřou pro Prahu maluje Alfons Mucha za podpory amerického přítele Čechů pana Crana, rozepsaly se *Volné Směry* Vyslovily o ni umělecké pochybnosti a přímo řekly, že obrazy panem Cranem pražské obci darované budou „trojíanským koněm“. femuž se má postávením vhodné pro ně budovy poskytovat veřejná monumentální folie, jaké se nedostalo dílům opravdu vážným a zasloužilým. Proti tomu ozvalo se *Dílo*, pravíc, že hotových obrazů Muchových nikdo neviděl a že tedy pochybnost o nich čpí stranicím, protože Mucha není členem samospasitelného *Manesa*. Domníváme se, že i v *Jednotě* umělců výtvarných je dost umělců, jako je v obecnstvu dost bystrozrakých lidí, třeba nejsou v žádném uměleckém spolku, kteří mohou napřed *Volným Směrům* přisvědčit. Mucha prostě se dal do díla, s něž jeho schopnosti a vývoj umělecký nejsou. Vždyť jsme ukázky stěhování národů a starých Slovanů viděli v reprodukci. Na takovou epopej byl by Aleš, ne Mucha.

Kam směřujeme?

Neměl jsem v ruce *Archy*, kterou vydává protestiovský farář Dostál a katolický básník Lutínov. Z *Nerudy* se dovídám, že P. Dostál-Lutínov objevil v české literatuře katolickou renaissance. Zejména objevil ji v tom: že „F. X. Šalda přednášel v Praze s našdením o Pavlu Claudelovi, francouzském konsulovi, katolickém básníku, Alfred Fuchs v České Kultuře a v *Přehledu* horuje pro mystickou poesii a liturgii katolického středověku, kterýžto po Zeyerově památné předmluvě ku Karolinské epopeji jest rehabilitován drem Zd. Nejedlým jako doba pokroku, a dr. Kybal strhává s husitství škrabošku lutherského volnomyšlenkářství a staví je na místo kam patří: vyvrohelení náboženských ideálů středověkých. Velká řada umělců a básníků vrací se do katolické svatyně.“ *Neruda* se diví a odpovídá: Katolická renaissance? P. Lutínov se mýlí, čich ho oklamal. Co je mrtvé, je mrtvé; ale mrtvolé někdy páchnou. I kultura — i česká kultura — má své hniliči odpadky: k těm nepočítáváme sice přednášku F. X. Šaldu o Claudelovi, ale jistě k nim patří úvahy p. Alfreda Fuchse v České Kultuře a v *Přehledu*. Pan Alfred Fuchs je mladý člověk, žid. Katolická mystika ho omámila svými perversními parfumi, jímž nebyl zvyklý, takže se odhodlal studovat katolickou teologii a státi se knězem... to jej může vyléčit. Ale katolická renaissance? Ne.“ — Milý *Neruda* se mýlí. Pravdu má P. Dostál Lutínov. Má čich jako hrobařík, cítí zdechlinu na velikou dálku. V Praze dostáváje se pomník z velikých balvanů, každé jeho dílo představuje veliký balvan, a to není pomník *Nerudův* (tomu na vyšehradském hřbitově bývalá služka dala na hrob kříž), to je pomník Julia Zeyera. Jakmile ho katolická moderna stáhla k sobě a jakmile Dostál-Lutínov dal povel katolickému táboru, aby vlehli Zeyera: tenkrát se Zeyer stal populárním i naši světské moderně a mnozí vydali se na cestu po něm, aby došli slávy. Dnes má pomník Zeyer, *Neruda* ho nemá, a to je veliký symbol našeho literárního stavu.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Jak Věra šla po první do kostela.

Malá Věra, nezcela tříletá, šla s maminkou po první do kostela. Ona tam vlastně již

jednou byla, ale tenkrát byla ještě v peřince zabalená; chovala se však mnohem lépe než při druhé své návštěvě. Neplakala, nekřičela (mluvit tehdy ještě neuměla), a když jí jakýsi pán omýval hlavičku vodou, otevřela oči, trochu netrpělivě sebou zavrtěla — divila se asi, proč jí nemýje maminka — ale hned se ztíšila a spala dál. Od té doby v kostele nebyla. Až letos v neděli odpoledne před štedrým dnem. Vypravila se tam s maminkou, aby se podívala na stromek, který tam měly děti nedělní školy.

V kostele právě zpívali, když Věra s maminkou přišly ke dveřím. Věra zaslechla zpěv, a že prý dál nejdí.

„Proč nechceš?“ ptá se maminka.

„Počkej, až přestanou hlát a zpívat; pak tam Jeluška pújde a pohládně si stlomeček“ — odpovídala Věruša a pozorně naslouchala zpěvu.

Po chvílce se ptala: „O čem to zpívají v kostelíčku, mamičko?“

„O Jezulátkovi“.

„O Jezulátkovi a o kominíčkoví, jak leze do kominá a jak tam dělá škláby, škláb, víd?“

Co měla maminka na to odpovědět? — Přisvědčila.

Když zpěv umkl, Věra šla bez zdráhání do kostela, ale za malíčkou chvílku stála s maminkou zase před kostelem. Nemohla totiž pochopit, že musí v kostele mlčet a docela nahlas se ptala, kde je stlomeček a že ho nevidí. Maminčino napomenutí, že se bude pan farář hněvat, nepomohlo pranic.

Před kostelem dostala Věruša důkladnou lekcí o slušném chování, a když docela vážně šlibila, že už nebude v kostele povídat, zkusila to s ní maminka ještě jednou.

Ale Věra po chvílce zapomněla na všechny sliby a začala štěbetat po svém způsobu, jak to doma dělavá. A tak musela s maminkou zase pryč a tentokrát již nadobro domů. Šlo to s pláčem. — Doma se dlouho nemohla uklidnit. Když jí maminka těšila, že se ještě dvakrát vspí a že jí Jezulátko přinese stlomeček s nebička, řekla se slzami v očích:

„Já nechci stlomeček s nebička, já chci ten z kostelíčka.“

Bn—á.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dašek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

F. SKÁČELÍK:

DRINOPOL 26. BŘEZNA 1913.

To nebyly jen stíny přisěrné,
ej, nebyl to jen hrůzostrašný sen,
to bylo vzepětí sil lidských nádherné
v jarní a vítězný den...

To srdce junácká a kovová
šla tvrdě smutným deštěm olova,
šla přes svých vlastních bratrů mrtvolý,
jak když krev neteče a rána nebolí,
šla cestou trnitou — po drahých lebek třišti —
vlasti své pojistit lepší a čistě příští,
šla poslechnout si sladkých citů hlas
na klíně kdysi vlastní země zas...

Ó, hřmíte, děla, silou nejvyšší,
ta srdce ve vás hrůzy neslyší,
ať sviští kov a ať se ryje mozky,
jich myšlenka má svatý původ božský,
ta silí ruku, nezná v očích slzí,
tu nezadrží hrany těžkých tvrzi,
ta boří jen a staví nové světy,
ta ničí v hrudi strach a světí bajonety...

Myšlenko kouzelná, ty sémě všeho bytí,
myšlenko svobody!
Sta krásných těl se pro tě ve smrt řítí
se svojí mladou touhou žítí, žítí, žítí —
v tu chvíli proti řádům přírody — —!

Bulharský prapor z odrnských vlá věží,
šest tisíc hochů pod hradbami leží,
bez slova šli, bez slova leží tiší,
vytekla krev z jich srdcí — drahocenných čiši,
která tu leží rozbitá a puklá,
když s touhou života smrt jimi
připítek si fukla...

Ó, hradby, tvrze, železo a děla,
co proti vám jsou měkká lidská čela
svobody vášní vzdorná,
myšlenkou nerozborná!
Z vás hrůza, chlad — a za to sladkost vane
z takové jedné lebky roztrískané,
po které kdesi, když se stíny dlouží,
v dědině chudé matka, děti touží,
by ještě životem, který je škrtí,

v dar daly vlasti to, co otec smrtí,
a vzpomínaly,
jak kdysi v dáli
na odrnských hradbách bulharský prapor
vztyčovali...

—o—o—

FRANTIŠEK ALBERT:

V MALOSTRANSKÉM PALÁCI.

(Vyňato ze Skřítků, povídky ze Staré Prahy,
vydaných u Jana Laichtera).

Staré domy, staré domy pražské! Vy tajuplné pomníky mlhavé dávnověkosti!

Kdo vymaluje všechna vaše světla i tony, skrýše, výklenky, chodby, schody, sklepy, komůrky, půdičky, kouty, kůlny, stříšky, římsy, okrasy, žlabý?

Kdo popíše vaše zápachy věkem podmínené?

Kdo vystihne všechny šramoty, zvuky, ozvěny vašich prostorů?

Kdo vystopuje všechny vrtochy vašich stavitelů a domácích pánů, kteří do vás vti skli svou bytost?

Za tmavé noci, ve chvíli, kdy polednice nakukuje do kuchyní, večer, kdy hledí večernice klíčovou dírkou do dětských ložnic, uslyší vnímavé ucho podivné věci.

Slyš! Zřetelně ozývají se večerním tichem nočním údery trepek o paty. Je to někde na schodech, potom šoupavé kroky chodbou, vrznutí klíčem a potom kroky nazpět.

Veźmeš svičku, vyjdeš na chodbu podívat se, kdo chodí v noci po domě. Vždyť nikdo zde nebydlí, nikdo. A přece byly kroky tak jasné, i ozvěna jejich.

Byl to snad dávno zemřelý majitel domu, pekař nebo řezník, jehož umavené nohy působily tajemné ozvuky kroků?

Jinak tomu není.

Kdo tento dům milovali, nezemřeli a nedají se odtud vyhostiti.

Zde vzdychají, smějí se, pláčí — nejčastěji v době, kdy živí spí.

I duchové někdejších stavitelů chodí prý prohlížet své stavby.

Nikdy nechodí duchové nájemníků.

Nezازهناهajte, nevypuzujte nikdy duchů domovních! Dávají těm starým domům svůj duchový ráz a půvab, ba posvátanou hrůzu.

A pokud starý dům stojí, nedají se vyhnati, marné počínání.

Do takového starého domu na Malé straně nastěhoval jsem se s Žanynkou a dvěma dětmi, šestiletým Láďou a čtyřletou Boženkou.

Byl jsem nedávno jmenován skutečným kancelistou u zemského soudu a přidělen službou panu radovi — věčná paměť tomu dobrotisku, — jenž vládl chloubou českého práva, deskami zemskými.

Pan rada mi jednou ráno řekl:

„Husare,“ — jinak mne nejmenoval — „mám něco pro tebe; přines mi akt číslo . . .“ nevím již které.

Přinesl jsem.

„Vidíš, husare, v tomto aktu je palác, palác nyní bez pána, na ten palác je přilepena nyní stará drchota, menší paláček, s dvěma poschodími, a tam bych tě, husare, s tvou husarkou a husarčaty rád strčil — co tomu říkáš?“

„Prosím, pane rado, my bychom se do toho aktu nevešli,“ byla má skromná odpověď.

„Ty tak, filuto husarská; jen si to jdi prohlídnout, Maďare, a zítra mi řekneš: Chci, nechci. Dixi!“ pravil pan rada.

Palác i s drchotou jsme prohlédli. Žanynka byla nadšena. Drchota byla sice poněkud sešlá, ale okna do zahrady a mnoho, mnoho světla, vzduchu a malostranského ticha.

Pan rada dal drchotu poněkud opravit i a naše vznešená husarská rodina se do domu nastěhovala v době, kdy vlaštovky odlétají a přiletá babí léto. To byl onen krásný podzim, o němž tak často mluví Žanynka.

II.

„Jen se podívej na mé ruce,“ pravila Žanynka, když jsem přišel večer z kanceláře, „a na ty děti, jak jsou umouňeny.“

Ruce Žanynciny byly vždy upracované, ale dnes tím stěhováním a čištěním domu byly ubohé, že bych byl plakal. A vůbec bylo mi často do pláče nad mou ženou. Proč jen ta děvčata se vdávají do té úřednické nutoty?

„Ale Žanynka se vesele zasmála:

„Krásně budeme bydlet, jako ještě nikdy; počkej jen tak asi za týden.“

Popadla mne v půli a nic se nestydíc před dětmi, zatočila se se mnou dvakrát do kola po prostranném pokoji.

Dům byl odlehlý, dvůr úplně skryt před zraky sousedův. Bylo to pro mne velikou výhodou. Mohl jsem nyní Žanynce vypomáhat v hrubých pracích, aniž jsem zadával své nuzácké úřední důstojnosti v očích lidí. Činil jsem tak rád a svědomitě konal vše, abych ženě ulehčil v jejím trudném životě. Pomáhali jsme si navzájem ve své veliké chudobě.

První večer v novém bytě! Když jsme s Žanynkou nábytek a ostatní upravili z nejhöršihö, povečeřeli jsme, umyli a uložili děti ke spaní a chvíli rozmlovali o své trudné minulosti i o šťastnější snad budoucnosti. Děti dlouho štěbetaly rozčileně, — bylo tolik nových a vzrušujících věcí toho dne, — ale posléze usnuly.

Topili jsme již a tím se stal prostorný pokoj útulný. Obě děti již hluboce spaly. První spánek dětí je po rozčilení vždy hluboký jako těžká práce, při které malému člověku vyrazí na čele krůpěje potu. Po prvním věsř, jenž se odehraje takto v potu tváři, nastane řada všelijakých kejkliřských výkonů. Tělo dětské se přehodí se strany na znak a bác: pravá noha s hlasitým zakňučením přes příkryvk ven. Potom druhá s podobným zvukovým průvodem, a na to spokojeně, ale povrchnější chrápavé dýchání. Příkryváš-li tilka, nic platno, nohy vylezou přece ven. Zkušené matky připsují tento noční nepokoj dětí přecpání ovocem, hrachové polévce, masu, hlistům a podobným jedovatínám. Ale já jsem viděl tento nepokoj u všech dětí — svých i cizích — i tam, kde nebyly jedovatých věcí, jako je maso. Ten nepokoj jest asi všem lidem vrozen. Anebo jsou v tom snad duchové? Nasvědčovalo by tomu, co jsem zažil za naší první noci ve starém domě.

Příkryl jsem odkopané děti již po druhé. Spím, nespím. Noční lampička slabě kmitá. Dlouhý rozsochatý stín věšáku na šaty spočívá na podlaze a na stěně proti mé posteli. Zaleslechnu drobounké krůčky po podlaze . . . a ještě jedny. Pohlédnu k dětským postýlkám, kde se krůčky zastavily. Tam vám u Boženčiny postýlky stojí takový klouček a hledí do postýlky. Za tím holčička v dlouhých sukýnkách, jak se nosily před osmdesáti lety, vystupuje na špičky, vytahuje se rukama na postel, prostrkuje ruku sítkou a druhou rukou

kývá ke dveřím. A tu přicupá od dveří roj takové drobotiny. Leze to na postýlku jako, jako — již vim, — jako na obrázku, kde křižáci dobývají Jerusalema. Několik jich sedí na horních tyčích, na nichž je sífka zavěšena, spouštějí se střemhlav nad Boženku cípem šátku ji lehtají po obličejích, strkají se nad ní — kdyby tak některý na ni spadl! — Jeden, již trochu starší nezbeda jí dokonce odhalil prsa. Došlo k tomu, že s ubohého dítěte stáhli pokrývku a hrozně se smáli. Chudinka vzdychala těžce a byla červená jako mák.

Láďa, sokolík, hned s počátku na ty šprýmy odpověděl mocným kopnutím. Srazil těch kluků rázem celý šik, ale narazil si při tom kotník o tyč a temně zasténal. Svůj vztek naznačil zakručněním jakýmsi a skrýváním zubů. Havěť brzy znovu naň útočila, ale statečný hoch sebou náhle mrskl, až se všechna verbež rozkutálela pod postelí.

Láďa byl nyní v poloze, o které říkáme „pase koně“. A tu dlužno doznati ke chvále žen, že holčičky z té skrítíci havěti se stydlivě obrátily a rukama si zastřely oči.

Byl jsem tenkrát pevně přesvědčen, že jsem objevil příčinu dětského nepokoje nočního. Bylo mi úplně jasno, že na živé děti přicházejí dušičky zemřelých a dráždí je. A v tomto starém domě asi jich bude hezký počet. Spokojen sám sebou, že jsem tak hladce rozluštil tak vážnou vědeckou otázku, usnul jsem tvrdě a neměl jsem již snů.

Nazítí jsem si vzpomněl na obraz — myslím Schwindův, — jenž byl pravou příčinou mých vědeckých úvah v prvním mém snu ve starém domě.

Než jedním se lišil obraz od mého. Nebylo na něm strašidelného chlapce, jenž se tiše posadil na tyč postýlky Boženčiny a podepřev si vyzáblou rukou stařeckou bradu okem smutným a s tváří svrastělou a šedě bledou nepohnutě hleděl na Boženku. Ten jediný byl opravdový příznak duše zemřelého dítěte.

—=—=—

NINGRŮV ZÁPISNÍK.

Zprávu o něm podává K. Janouš.

(Dokončení.)

Pro poznání poměrů v Pisku i vůbec jsou také důležité poznámky o vojenském pomníku, vytvořeném sochařem Emanueleem Maxem a postaveném r. 1861 ve stromořadí za děkanstvím na památku důstojníků a vojnů z pěšího pluku č. 11, padlých ve vlášské válce r. 1859. Slavnost svěcení popsána v Dějinách dra Augusta Sedláčka

v II. díle na str. 233. Postavení pomníku mělo svou předehru a dohru; obě jeví se v poznámkách Ningrových.

14. ledna 1861. Dělal jsem český nápis na pomník, jenž se má stavěti na památku padlých v Itálii vojnů z r. 1859. Hlavní myšlenka, že vůdcovství bylo špatné, musila býti vynechána.

16. srpna. (Na cestě do Horažďovic — pozn. pis.) Nepříznivé hlasy o vojenském pomníku v Pisku.

23. září. Proti přijetí pomníku Pažout a Šobr.

11. října. Dnes došlo Pažouta, že má býti přeložen do Jičina. Měšťané chtějí, aby přešel na reálku, půjde deputace do Vídně.

12. října. Pažout odjel do Prahy převzédět, z jakých příčin (zda školských či politických) má býti přeložen.

13. října. V Praze radil Svoboda Pažoutovi, aby jel do Plzně za Kellersbergem, že zůstání v Pisku může prosadit. Klingler mu dal znát, že je pomník tím vinen, že se novinami šířilo, jakoby byl mluvil proti vládě a panovníkovi.

14. října. Dnes byl Pažout v Plzni, mluvil s Riegrem, Palackým a Braunerem, i Kellersbergem, který mu slíbil, že žádosti jeho vyhová, a tajně ko přítel pověděl, aby se držel v mezích zákona.

15. října. V noci sem přijel Kellersberg z Plzně a ráno 16. odjel do Tábora.

16. října. Pažout je pro to, aby deputace do Prahy nešla (usnesl se na ní obecní výbor — pozn. pis.), že toho již potřeba není.

Dne 19. přišel z Prahy dopis, by Pažout zůstal v Pisku. Pražské noviny též oznámily, že to Kellersberg Pažoutovi „na uctivé přednesení“ ohlásil. Bálit se v Praze Pisecké deputace, proto galantně ustoupili.

26. října. Dnes byl Pažout ke krajskému volán, od něhož mu čten přepis Kellersbergův, že zde zůstane, aby ale splnil, co slíbil. On slíbil, že vždy chce zůstatí při Rakousku, nyní se to ale vykládá tak, aby nemluvil a nejednal proti přijetí pomníku. Krajský chce, aby výbor žádal, by nápisy Frankreich, Sardinien byly zakytovány a pak pomník přijat. Sám krajský nápisy ty nechválí, že prý umělec je udělal z vlastní vůle, což ale bude a jest značná lež.

21. ledna 1862. Městský výbor měl tajné sezení o připsu vojenského kommanda, o to, aby pod uvarováním exekuce do 4 dnů se vyslovili, zdali pomník vojenský přijmou či nic. Ujednáno nepřijmout a vyslat o to deputaci do Prahy neb i do Vídně. V sobotu odjedou Šobr a Havelka co deputovaní. Mluveno i o tom, že vojáci nám do kostela vtrhli a vycházení studentů zabránili, jakoby sami chtěli nás proti sobě pobouzet.

(Že Ninger nebyl oblíben u nobility, rozumí se samo sebou. Míval však i nepřijemnosti jiné):

3. února 1861. V Národních Listech byl dopis z Pisku, v němž se reálka pro plány chválila. Mrzuto jest, že se chvála nepoctivě vy-

trubuje a často na mé konto hřeší, ježto se zdá, že ode mne články tu pocházejí.

14. února. Večer jsem Lešetickému řekl své mínění o dopisech novinářských a nepoctivosti při jich fabrikování.

18. dubna. Úředníci nadávají Čechům, že prý nic nepořídí, jsou prý to křiklouni i v sněmě i v Pisku, a zde sice tři: Havelka, já a Janota. Ten, kdo řekl, byl od soudu vyslán, by mě odprosil z toho. (Poslední věta dle písma připsána později — pozn. pis.).

Při vši té činnosti a rozčilování nezapomínal Ninger na své snahy spisovatelské. Ten, kdo by po článku Josefa Pražáka (ve feuilletonu Národní Politiky 6. a 7. března) chtěl psát o spisovatelské jeho činnosti, najde tu (na př. v poznámce ze 14. ledna 1862) leccos důležitého.

6. ledna 1861. Dokončil jsem Středověké dějiny světa. K jich sepsání vybidnut jsem byl od Zikmunda z Prahy. Stanovisko slovanské mi bylo hlavním.

10. dubna. V obecních Listech Naučných č. 5. 1. března 1861 mám tištěné své epigramy historické na str. 119 a 120, ale ne všechny.

11. dubna. Poslal jsem po Pervolfově do Prahy Staro- a Novo- věk pro nižší gymnasia.

23. dubna. Dostal jsem psaní od Svobody (školní rada — pozn. pis.) o svém dějepise s otázkou, zdali i zeměpis psátí míním. Babánek má chuť do zeměpisu.

6. května. Poslal jsem Starověk Zikmundovi.

15. května. Vyzván jsem byl k sepsání dějin českých a rakouské statistiky pro quartu.

26. května. Já byl u Svobody (byl v Pisku na inspekci — pozn. pis.) o dějepise, mám jej psát i statistiku, ale vše záleží na tom, zda federace či centralisace.

20. června. Dostal jsem psaní i svou historii od Svobody dané z Ném. Brodu, aby rozšířil dějiny o zprávy kulturní. Soudili nade mnou Zeithammer, který chválí věci důležité, biografičnost a řeč (edle, anregende), haní nedostatek kulturních zpráv a nekonečnou v geografii; Circhan jen podrobnosti udal. Já podniknu některé opravy.

28. července. Četl jsem Svobodovi historii vzdělanosti (byl v Pisku na maturitě — pozn. pis.) a on chtěl, abych změnil, co jsem psal o filosofii, že se zdálo, jakoby filosofie od víry odvracela; a přede to jednalo o filosofii řecké a ne novověké. Vypravoval, kterak páni u mistodržitelství jsou proti češtině a při reakci.

6. srpna. Dokončil jsem historii vzdělanosti a přídavek k dějinám lidstva pro nižší gymnasia, je protiněmecká.

8. září. Zikmund a mluvniče (Přijel do Prahy — pozn. pis.). Podlipský. Svoboda. Sofie Podlipská.

9. září. Má historie leží více nežli dva mě-

síce u Matice, kde se nic nedělá a nepořádek panuje.

7. listopadu. Má historie zašla si s Kořinkem do Chorvat, takový zmatek panuje u Matice. Augusta mi psal, proč mu jí neposlám.

27. prosince. Dnes jsem dohotovil historii literatury české pro školu dívčí.

14. ledna 1862. Poslal jsem historii literatury české do Prahy Kobrovi. Za půlhrac platí Kobr při 1200 výtiscích 10 zl. při prvním a 6 zl. při druhém vydání, za 100 výtisků, co by byly nad 1200, dá 50 m. r. č. My mu zamluvili všechna vydání.

22. ledna. Má historie je od 20. oktobru ve Vidni, a byla od Kořinka přísně posouzena.

Jakým byl Ninger učitelem? Piše o tom dr. August Sedláček ve svých „Dějinách“ II. 241 a podal o tom zprávu v Národních Listech 3. března. Školní rada Effenberger byl s Ningrem spokojen, pochválil ho, že dva žáky, Viléma Kienberga a Josefa Pervolfa soukromě učí staroslovanštině a polštině, má se však také hleděti na potřebu němčiny. Byv u něho na výkladu o válkách husitských, dal mu skrze řiditele věděti, že mu při tom bylo horko. O tom v Pamětech. Po Effenbergovi přišel školní rada Svoboda. O něm v zápiscích toto:

28. května. Byl u mne Svoboda ve kvartě při češtině i statistice a vše dobře šlo.

29. května (po konferenci Svobodově — pozn. pis.). Svoboda svou přítomností nerozdurdil, ale upokojoval a horlivostí nadechoval.

(Je proto přirozeno, že i studenti k Ningrovi lnuli a podle něho statečně národnost svou projevovali.)

8. února 1861. Septimáně žádali na mně, abych dějepis přednášel po česku, že prý i po česku překládat budou při latině a řečtině.

6. března. Následkem sporu mezi direktorem a professory jeví se mezi studenty neobyčejná resignace a solidnost. Jsou si povědomi terrorismu.

10. března. Studenti si dávají šit čamary, ale Ctibora se bojí.

7. srpna. Abiturienti dávali ples, přišlo tam málo úředníků, snad proto, že bylo všecko české a čamary převládaly nad fraky. V dřívějších letech byli úředníci hlavní studentů ochrancové a nyní jsou protivníci.

16. září. Studentská zábava, kde se zpívala Kovářská. Tanec, zábava česká, ozdobení sálu české. Úředníků bylo málo, aspoň nepřekáželi.

Kleemann za to má v zápiscích Ningrových podobiznu nepříznivou:

1. února 1861. Kleemann by rád mnoho práv si osvojil i vplyv na klasifikování mravů, proto chtěl míti konferenci pod svým předsednictvím, aby mohl diktovat a jini za něho odpovídali před lidmi. Pažout mu to pokazil.

4. února. Při naší konferenci debatta mezi

direktorem a Pažoutem o to, že prý Pažout řekl, že Kleemann profesory allarmuje, aby byli přísní.

27. února. Kleemann zuřil proti nám, že jsme (v obecních volbách — pozn. pis.) hlasovali pro Lamottu a Krejčího, že prý nejsme při gymnasiu, ale při realce. Již dříve se vyslovil, že čest gymnasia žádá, abysme s realkou neobcovali. Chce tedy boj na život a na smrt. (Dle poznámky z 23. a 26. března nastalo pak jakési smíření — pozn. pis.)

1. března. Pažout bál se jíti k Vetterlovi, aby ho Kleemann neviděl, ježto nechce, aby s Vetterlem kamarádil. To je něco!

5. března. Kleemann vzkázal, abychom mu gratulovat nepřicházeli „um ihm den Tag nicht zu trüben“. Ctibor chtěl, bychom šli, já ne. Ale šli jsme o 12. Studenti nám řekli, že je doma; když ale vstoupíme, zvěstuje nám paní, že není doma. A tak jsme táhli sirky.

1. září. U Svobody (škoiního rady při návštěvě v Praze — pozn. pis.) jsem četl Kleemannovu Einbegleitung k rozdělení předmětů, v němž Vaclenu černil, že nechtěl češtinu přijmouti v septimě, a že důvodů toho řádných do protokollu udati nechtěl (což též jest, neb Vaclena chtěl a prosil, že si dá do protokollu poznámku, proč češtinu v 7. nepřijme, direktor ale začal bručet a hubovat, tím se konference zrušila a při následní dostal Vaclena ty předměty, jež chtěl a proto nebylo přičiny dávat něco do protokollu.

1863 (zapsáno v kalendáři pro r. 1862 bez označení dne a měsíce — pozn. pis.) Direktor Kleemann si počíná libovolně a nedůsledně. Uzavření konferencí nic nerozhodují, poněvadž se dle vůle mění. Nespokojenost již i Ctibora a Maděru zasáhla.

Několik zápisků téhož rázu z r. 1863, 1864 (jeden) a také jediný z r. 1865, jenž byl už citován v článku „Paměti Ningrovy“, světle ukazují, že ředitel Kleemann profesorům na svém ústavě života neoslazoval.

Tradice o něm nemluví jinak.

A. C. BÜRGER:

LENORA.

(Dokončení.)

Co na popravišti tam, hle,
se kolem kúlu kasá?
Zář luny bledé svítí mdle,
v ní tančí vzdušná chasa.
„Ha hej! Pojď sem, ty cháško, sem!
S mým půjdeš nyní průvodem
a budeš tančit skočnou,
než libánky nám počnou!“ —

A chasa, než to dopoví,
šust! šust! se připojila

jak s lísek suché listoví
v před s nimi harašila.
A dál a dále hop hop hop!
jak s vichrem příkop nepřikop,
že sršel v hon ten lýtý
dešť jisker pod kopyty.

Jak letělo, nač měsíc svít,
jak letělo to v dáli!
Zem s nebem, všecko pouhý kmit,
i hvězdy ubíhaly.
„Máš, milá, strach? Hle, luny jas!
a mrtví, hurá! kolem nás!
máš, milá, strach z těch mrtvých?“ —
„Ó, běda! nech, nech mrtvých!“ —

„Hop, hop! Slyš! kohout zazpíval —
a písek dospává se.
Hop, hop! jak ranní van by vál —
hop! ku předu jen zase! . . .
Pouf naše — teď je konec s ní,
hle, naše lože svatební!
Ó, mrtví jedou jistě —
my, my jsme na svém místě!“ — — —

A uzdu koní povolil
a před kovovou branou
švih karabáčem ze všech sil,
že zámek prask tou ranou.
A průchodem pak prázdným už
se k hrobům hnala děsná druž.
A na náhrobky tiše
svít bledý padal s výše.

Ha viz, ha viz! ký nový hnus!
Hu hú! v tu chvíli náhle
šat s jezdcem padá kus a kus,
ne šat, jen hadry zaprhlé.
Kde hlava dřív, tam holá leb
ční nad sklo hodin, zrak je slep
a místo těla kostra
a v hnětě kosa ostrá.

Oř supě divoce se vzpíal
a z nozder oheň šlehl
a najednou se propadal,
až s jezdcem v zem se slehl.
Cos vyje výši v noční šer
a skučí, kňučí z jam a děr
a Leonoru drtí
boj s životem a smrtí.

Svíť bleděšíný s výšin lil
v tmy noční měsíc bílý,
a v něm rej duchů zavířil
a tuto píseň vyli:

„Jen trp, nechť srdce pukne sí,
však nehádej se s nebesy!
Smrt bidné tělo zkruší,
Bůh milostiv buď duši!“

Přeložil Jan Kamenář.

ARCIBISKUP A DĚJINY.

V Olomouci konal 25. března 1913 schůzi spolek katolických sedláků moravských a dr. Bauer oslovil shromážděné. Mezi jiným pravil:

„V electěni pánové! Milerád jsem přijal pozvání na vaši valnou schůzi. Potlesk, kterým jste mě uvítali, je svědectvím, že jsem učinil dobře. Pozdravení každé žádá, aby za ně bylo děkováno. Já se této povinnosti podrobuji. Ač ze mlýna pocházím, mohu se za mnoha důvodů počítat k rolnickému stavu. Byl jsem vychován dědečkem, šafářem. A nic se nestydím za to, že jsem v mládí bos honil dobytek na pastvu. Dědeček dal mi pluh do rukou, abych jako dítě už poznal, jak těžká je práce, abych zvěděl jak se dělají brázdý. Zakusil jsem ještě robotu. A těším se z toho, že jsem jako dítě měl tolik soudnosti, že litoval jsem ztráty času, která z ní rolnictvu povstala.“

Byl jsem pak svědkem přechodu z roboty k volnosti rolnictva. Rolnictví i za starých dob bylo u veliké vážnosti. Orače Premysla posadili na trůn Libušin. Nedaleko Brna stojí pomník, jako památka pluhu, kterým císař Josef brázdý oral. Ale všecko má svůj čas. A tak i rolnictvo upadlo ve velkou záhubu. Záhuba podobná vyskytla se za dob husitských. Tehdy povstaly palcáty. Byly to nástroje, kterými se mlátili. Nové zbraně vznikly a všechny měly původ v selském náciní. Pověstně byly zvláště husitské kosy.“ — —

Zajímavá věc, když arcibiskup mluví o dějinách. Nežádáme po něm, aby mu sedláci s palcáty a kosami nenaháněli strachu. Nežádáme po něm ani, aby nevěřil, že husitskými válkami selský stav poklesl. Kdo zná dějiny, ví, že tenkrát byl vývoj k lepšímu. Za věrně katolických časů to bylo, že Karel IV. své šlechtě rozkazovati musil, aby poddaným oči nedávala vypíchávati nebo nos, ruce a nohy uřezávati. [Archiv Český III., 154.], kdežto v prvních hodinách husitsví pronikla myšlenka rovnosti mezi lidmi, na Táboře dokonce nic nebylo mě a tvé, nýbrž všecko všem společně. Až potom, když zase páni zvítězili u Lipan, přituzili sedlákům.

Ale mě zajímá ten něžný výraz z úst arcibiskupských: robotu byla ztráta času pro rolníky. Nic víc? Ne nevolnictví, ne hanba člověčenstva? Ne, jen ztráta času! Na takových případech poznává se, jak katolická církev převažuje lidskou přirozenost v člověku. Chlapec Bauer ve valašské vesnici blízko Val. Meziříčí za-

žil nafintěné vrchnosti a surově jejich myslivce i dráby; dojistá oblivalo jej horko, když viděl sedláky na lavici bité a když proctil obecný strach před svrchovanými mocnostmi, jež rozhodovaly o životě i smrti; když se stal arcibiskupem a zároveň feudálním pánem, ví už jen, že robotu byla — ztráta času. Na venkově není čas tak drahý; tedy ztráta neveliká.

Buďte však rádi, že arcibiskup aspoň tak mluví. Bývá potřebi dlouhé doby, než církevníci pokročí za ostatní lidskou společností. Měli jsme v Čechách také jednou dlouhý sněm. Po smrti císaře Josefa II. Sešel se 20. března 1790 a skončil 29. ledna 1791 a celý tento dlouhý sněm vyplněn byl nářky, žalobami a přijímáním předloh, kterými se rušily reformy Josefa II. První požadavek, jež obnovili stavové (preláti, páni, rytíři) bylo nové zavedení roboty. Ani slyšet nechtěly vrchnosti, aby se sedláci z roboty vypláceli. Měli ušlechtilé starosti o sedláka. Báli se pánové, kdyby se sedláci vypláceli, že by to vedlo ke ztrátě pracovitosti ve stavu selském, že by se rozmohly lenivost a zahálka, hýření a výtržnosti. A tak se stavové na tom snesli, že gubernium (místodržitelství) má poučit sedláky okružníkem českým i německým, že robotu je povinnosti. Krajským úřadům měly se dát do rukou donucovací prostředky, hlavně vojsko na sedláky. A v sezeni 14. července 1790 připojeno vyzvání, aby biskupové uložili kněžím kázat před sedláky častěji, že robotu je křesťanská povinnost. K tomu pan arcibiskup a celý stav prelátský přisvědčili. A nejen to: arcibiskupové, biskupové a kněží plnili toto příkázání až do roku 1848.

Ano, dnes už se mluví o robotě jen s opovržením. Dnes už by se ani nejloupější katolický sedlák moravský nedal chytit na to, že robotu byla křesťanskou povinností k vrchnostem. Právě tak už snad ani biskupští kostelníci nevěří, že slunce se točí okolo země. Proto khusají za obecným míněním také arcibiskupové a říkají aspoň, že robotu byla ztrátou času. Ale před sto lety bylo jinak. Arcibiskupové soudili jinak a kněžstvo i vrchnosti vychovávaly si zprachantělé sedláky, kteří jim mluvíli do noty. Franěk Vavák vštepoval sedlákům tytéž zásady jako poděbradský vrchní a okolní farář. Svobodu a konstituci líčil barvami nečistými jako výpold pekla a o robotě psal: „Robotu jest spravedlivý a hned od počátku vymíněný a mezi vrchnostmi a poddanými smluvený ourok.“ Rád bych znal ten právní akt, kde se vrchnosti s poddanými smluvíly. Dnes mají arcibiskupové a kněží zase v rukou zprachantělé sedláky, kteří po vrchnostech opakují sice jiné názory, ale právě tak smutné, že za sto let se zase o nich bude mluvit s nemějším opovržením než o robotě.

Tak pomalu jde pokrok, ale vývoj je neúprosný. H.

DROBNOSTI.

Konfiskace

a uctivé poznámky k n. C. k. zemský soud trestní v Praze jako soud tiskový potvrdil konfiskaci minulého čísla Besed Casu k návrhu c. k. státního zastupitelství. Pan státní zástupce zabavil několik rádků v povídce Lynkeové a zemský soud praví, že v těch rádkách „hledí se popuditi k nenávisti k císařské armádě a k opovrhování jí.“ Ačkoli se hluboce klámíme všelikému rameni spravedlnosti, přece jen dovolueme si poznamenati, že v celé povídce není řeči o císařské armádě. A také býti nemůže, neboť ctihodný Lynkeus neměl na mysli žádné určité armády ani na Zemkouli, ani na Jupiteru nebo Venusii (jsou-li totiž i tam armády). Kdyby pak někdo chtěl v povídce hledat časové narážky, tedy by mohl naneivěš říci, že povídka hledí popuditi čtenáře k nenávisti turecké nebo některé slovanské armády na Balkáně. Kdyby však každá řeč o bitvě a armádě v rakouských úřadech měla být pokládána za řeč o armádě císařské, nedovedeme si ani představit ten konfiskační masakr. — Pan státní zástupce zabavil také část článku Proč Meštrovič odejel z Rakouska a zemský soud uznal, že právem, poněvadž prý v interview vídeňského prof. Klímty „porušuje se úcta k údu domu císařského.“ I k tomuto důvodu máme poznámku docela šetrnou. Ujišťujeme své čtenářstvo že jediným slovem neporušili jsme úcty k údu domu císařského, neboť podali jsme v pouhopouhém překladě co vídeňská autorita, prof. Klímt, maďarským umělcům vypravoval a co bez závadly vyšlo v Uhrách, ačkoli tam údové císařského domu mají stejné nároky na úctu jako v Rakousku

Umělci čeští

sdružení v Jednotě výtvarných umělců v Praze zaslali do Chicaga panu Charlesovi R. Cranovi, mecenáši malíře Muchy, děkovný list. List tenlo bude časem nazván dokumentem, proto jej otiskujeme. Zdá se nám, že pisatelé dopisu měli mít jakýsi ostych, když dopis skládali. Aspoň někdo z nich mohl vyciňovat, že Američané ani pan Cranc nejsou tak informováni o našich uměleckých poměrech, aby věděli, že Jednota výtvarných umělců je pouze jednou částí našeho uměleckého světa a že tedy její projev, bude-li v Chicagu pokládán za hlas uměleckého světa celého, bude mystifikovat. Dopis výboru Jednoty výtvarných umělců zní:

„Ctěný pane! My, čeští umělci, synové národa, jenž je větví velkého slovanského kmene, stojícího v odvěkém a neustálém zápase o svoje bytí a svůj kulturní život, jsouce zvyklí ze zahraničí pouze na útoky a projevy nenávisti, jež od dávné se datuje minulosti, když velký syn našeho národa, reformátor Jan

Hus hlasatel svobody svědomí, položil život svůj za oběť v plamenech pro svoje přesvědčení, — můžete diviti se, že nechtěli jsme věřiti sluchu svému, když slyšeli: jsme o velkomyslém činu Vašem! Ale nedůvěra, ospravedlnitelná tolika zkušenostmi nepřítzného osudu, změnila se v radostné překvapení, když jsme se přesvědčili, že se tu nejedná o příjemný klam, ale o skutečnost — čím štedřejší muž, jenž z druhé polokoule nabídl svoji ruku našemu krajanu, Alfonsu Muchovi, aby mu pomohl uskutečnití sen jeho života — Cyklus Slovanské Epopeje... Vaše štedrost a laskavost učinily možným uskutečnění tohoto velkého podniku, jenž jinak byl by zůstal pouhým snem. A nad to jest určeno, aby se toto velké dílo stalo majetkem našeho drahého města, naší Zlaté Prahy, díky tomu, jenž doposud nám byl neznám, ale za to nyní jest tím uznávanějším dobrodincem. Tento projev díky, který tlumočíme, není pouze prázdnými slovy; my tak tak často utlačovaní a přece hrdí na velkou minulost našich otců mluvíme k Vám jako k mužovi znajícímu význam těchto slov: děkujeme Vám z hloubi srdcí svých za dobro prokázané nejenom českému umění, ale celému českému národu. Vaše jméno, pane, bude vepsáno v česká srdce písmem nezapomenutelným. V hluboké úctě znamenáme se Výbor Jednoty Výtvarných Umělců, Láďa Novák, Frant. Dvořák, O. Blažiček, Karel Rašek, Rom. Havelka, N. Háslser, J. Obrovský, Mil. Slovák a Boh. Stehlik

DĚTSKÝ KOUTEK.

FRANCES HODGSON BURNETTOVA:

Eduščin zloděj.

Z angličtiny přeložila G. B. Čechová.

Nejdříve vám řeknu, že byla Eduška vždycky trochu zvláštní dítě, nepodobala se mnoho jiným dětem. Nebyla silným, zdravým děvčátkem, a nikdy nemohla běhat a hrát si. A tak, protože neměla sestřiček ani bratru, ani kamarádek stejného věku, byla trochu přemoudřelá, jak říkaly její tetičky. Měla vždycky ráda knihy, a naučila se číst, když byla ještě taková maličká, že se až bojím říci, jak malinká byla, když přečetla první knížku. Její tatínek psal knihy a byl také redaktorem jednoho časopisu, a protože měl velkou knihovnu, Eduška četla asi více, než jí bylo zdrávo. Žila v Londýně, a protože její maminka byla velice hezká a mladá, a mnoho chodila do společnosti, a tatínek byl zaměstnaný, a učitelka k Edušce přicházela jenom dopoledne, Eduška bývala po celé hodiny ponechána sama sobě, a tu většinu času trávila v knihov-

ně a četla v tatínkových tlustých knihách a dokonce i v jeho novinách.

Měla noviny velice ráda, protože v nich četla o mnohých podivných věcech, o takových prapodivných událostech, které se děly každodenně v ohromném Londýně, a přece, jak se zdálo, nepříhazely se nikde na blízku Eduščina obydlí. V novinách se dočetla, že jsou skutečně lidé, kteří se živi tím, že se vloupají do cizích domů a odnesou si všechny pěkné věci, které mohou pobrat, a že se takovým lidem říká zloději. Když poprvé četla o zlodějích, byla velice znepokojena. Předně jí bylo tak trošinku úzko, když šla večer spát, a za druhé jí bylo zlodějů také poněkud líto. „Asi je nikdo ničemu lepšímu neučil“, myslila si.

Premýšlela o tom skutečně tak dlouho, až neodolala, aby se jednou při snídani tatínka na něco nezeptala. Četl noviny a při tom jedl svůj řízek, když Eduška k němu promluvila.

„Tatínku“, řekla vážným hláskem a velice slavnostním způsobem, „tatínečku, co soudíš o zlodějích — jakožto o třídě lidí?“ (Řekla „jakožto o třídě lidí“, protože to slyšela jednou od jednoho z tatínkových přátel, a protože toho pána velice obdivovala, ráda mluvila jako on.) Tatínek povyskočil ve své židli, jako by ho byla polekala, potom si odhrnul vlasy s čela a užasle se na ni zahleděl.

„Zloději! Jakožto třída lidí!“ řekl, a zase se asi minutu na Edušku udiveně díval. „Pro pána krále!“ řekl. „Jakožto třída lidí, Duško! (Tak jí rád zdobrněle jmenoval.) Duško, kde je maminka?“

„Ještě leží, tati, a nesmíme ji vyrušovat“, řekla Eduška. „Ten včerejší večírek jí tak unavil. Nakoukla jsem potichoučku do jejího pokoje, když jsem šla dolů. Je taková hezká, když spí. Co ty soudíš o zlodějích, tatínku?“

„Myslím, že je to mizerná cháska, Duško“, řekl tatínek, „mizerná cháska.“

„Nejsou žádní hodní zloději, tati?“

„Myslím, že nejsou, Duško“, odpověděl tatínek. „Po pravidle, viš“, — a tu se začal usmívat jako se obyčejně na Edušku usmívali, když se na něco ptala — „po pravidle se zloději nevyznačují mravní čistotou a vzornou povahou.“

Ale Eduška nevěděla, co je to mravní čistota, a ostatně již zase myslila na něco jiného. „Slečna Lánová mi nedávno vypravovala o nějakých chudých dětech, které se nikdy ničemu neučili, nikdo jich neučil francouzsky, ani hrát na piano, a sotva umějí číst, a povi-

dala, že neužily nikdy žádných výhod. Možná, že je to se zloději zrovna tak, tati, — možná, že kdyby byli měli nějaké výhody — že by se nebyli z nich stali zloději.“

„Francouzské hodiny a piano velice povznáší mysl, má drahá Duško“, odpověděl tatínek se smíchem, který Edušku vždycky tolik mrzel. Ale najednou se přestal smát a pohlédl na ni skoro smutně.

„Kolik ti je let, Duško?“ ptal se.

„Sedm“, odpovídala Eduška, „sedm je mi a jde mi na osmý.“

Tatínek vzdychnul.

„Pojď sem, malička“, řekl a vztáhl k ní svou silnou bílou ruku.

Seskočila se židle a šla k němu, a on jí vzal do náruči a líbal ji a hladil její dlouhé hnědé vlasy.

„Nenamáhej svůj rozumek přespříliš“, řekl, „co je nám po zlodějích, Duško!“

„Ale já přece musím trošku na ně myslet“, řekla Eduška, „a zdá se mi, že mezi všemi těmi nehodnými zloději musí být aspoň jeden hodný, a nemohu si pomoci, přece je mi jich líto, i těch nehodných. Vidiš, oni musí být vzhůru po celou noc a jít někdy ven i když prší, a nemohou za to, že neužili žádných výhod.“

Bylo ků podivu, že první, co Eduška uslyšela, když přišla nahoru do mamčinina pokoje, bylo cosi o zlodějích.

Měla svou maminku velice, velice ráda, a byla na ni hrda. Snažila se dokonce i pečovat o ni dle svých malých sil. Nikdy ji nevyrušovala, když spala, a vždycky jí pomáhala při strojení, přinášela jí její šaty, zapínala jí střevíčky a rukavice, napouštěla její kapesníky vonavkou a drživala plášť, dokud ho maminka nepotřebovala.

Tohoto rána, když přišla do pokoje, našla tam již komornou, a maminka, drahá malá maminka, byla velice bledá.

„Ach, milostpaní“, pravila zrovna komorná, „jaké to štěstí, že nepřišli sem!“

„Kdopak, Johanko?“ ptala se Eduška.

„Zloději, slečinko, co se vloupali do čísla osmnáctého dnes v noci, a odnesli všechno stříbro a šperky té milostpaní.“ (Pokrač.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 ■ neb poštovným. ■

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cviřil Dušek. — Tiskem E. Benňorta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

Z JADRANSKÝCH DOJMŮ.

Nad mořem.

(Na Komorčaru.)

Na lesíka kraji pod pinií
nad zátokou sedám vysoko —
dole kdesi vlny o břeh biji,
slyším jejich táhlou melodii,
před sebou mám krásu pro oko.

Před sebou mám celé nebe v moři,
jenom s hlubším ještě blankytem;
bílé obláčky se v hloubi tvoří,
mlžní ptáci, beránci i oří
v blankytu se koupou rozlitém.

A když vánek na hladinu sleti
křídlem neviděným, bez peří —
mžikem smyje obraz nebes děti,
vlnky vysvobodí ze zakletí,
celé moře jimi rozčeří.

Jak se jimi celá pláně kmitá,
jak svit slunce v nich si pohrává!
Zdá se, elektrína v moři skrytá
tisícerou jiskrou z hlubin svítá,
která, sotva shasla, povstává...

Žlutá plachta nyní zahořela
za uzounkým poloostrovem,
v jižním slunci září zlatoskvělá,
jiná za ní v zápětí se bělá —
rybáři to plují za lovem.

A teď, kde se vzali, ptáci vzlétli
nad plachetky, bili rackové,
doplňují obraz jihu světlý —
s člověkem se v dálce moře střetli
téhož lovu různí sokové.

Rackové i bárky znikají mi,
bloudím okem dále po pláni;

drobný ostrov zraky zjasněnými
stíhám, jiný dlouhotáhlý, přímý,
k jiným dál mne touha pohání.

V mlhavé až dálce na obzoru
cosi zřím jak mráček řetězy,
modravou tam rozeznávám horu:
také země, sídlo lidských tvorů,
ale k jihu — moře bez mezí.

Bělolesklá, úzká čára přímá
odděluje nebe od vody;
černá tečka parniku tam dýmá,
očima k nim bloudím vznícenýma —
pro jaké si plují příhody?

Příhody — — ach, také já měl mnohou,
měl jsem, vzpomínám, i úzkosti...
Vzpomínka však prchá lehkou nohou —
zde jsem modrou jižní pod oblohou;
duch se ztrácí v moře velikosti...

Bolest hořká dávala mi věno,
vzpomínám, snad ještě bolí... Aj!
Vánek ztichl — jaká s mořem změna!
Předemnou tu leží rozjasněná,
modrá, nekonečná moře báj!...

*

Hvězdy na moři.

Tak ticho, bílý srpek slabě šerí,
hvězd na hlubokém nebi rozseto,
náš spící parník sotva moře čerí —
a noc mne volá: Vzhůru, poeto!

Spat za té nádhery by bylo hřichem
a těsna kobka by mne dusila —
zde na palubě, zahalená tichem
mne noc obejmě v náruč spanilá.

Noc, jaké není za života dáno
zřít spoutanému synu pevniny —
chci v jejím objeti zde vyčkat ráno,
chci dočkat se zde jitra hodiny.

Co hvězd je nahoře a co jich v moři!
Vúz, Orion i Váhy tam i tu,
a mléčná dráha bílý prsten tvoří,
pln tajemného věčna přísvitů.

A když tak hledím v obraz nekonečný,
v ráz moře hladina mně zmizela:
zřím, nahoře i dole prstů věčný
jak objímá mne, koule přeskvělá.

Jen hvězdy září nahoře i dole,
až tam, kde dříve obzoru byl kruh —
jsem v mléčné dráhy nezměřeném kole
a nekonečný prostor jest můj druh!

Sen velký dal mi křídla obrovitá,
věčnosti bezdno se mi otvírá:
jsem hvězda, sester kruh mne zevšad vítá
a já jsem ze věků středem vesmíra!

—o—

ED. ŠTORCH:

MOŘE.

Vesele jelo se nám rozpaleným prachem silnice ke Splitu. Kára poskakovala a dva muli, do ní zapřazení, zdáli se neunavitelní. Jak jen jsme se mohli všichni do káry vejít! Kus dřeva položil jsem přes káru a na tom jsem seděl. Vlastně jsem jen poposedával, neboť většinou byl jsem ve vzduchu. Kdy už sletím do prachového nánosu? Dobrý vozka naložil si nás vrchovatou káru a upaloval s námi, jako s dračím sprežením.

Mohutný hrad Sinj vzdaloval se zakrýván předhořími Dinarských Alp. Mijeli jsme záliv soliňský. Naposled loučili jsme se pohledem s velkolepými zříceninami římského města Salony, kde včera v pekelném žáru půl dne jsme hrabali v zemi. Právě jsem chtěl upozornit váženou společnost na dalmatské Benátky, vesničku Vranjicu, na vodě zbudovanou, takže jí říkají „Piccola Venezia“ — když naše kára učinila pozoruhodný skok neobyčejné efektností. Ilka stiskla malou řidičku k sobě a maďarsky vozku zaklínala nedbajíc, že ztratila příruční kabelku — a já jsem v tu chvíli třepetal se ve vzduchu jako námořní vlnáka. Bylo po slibné přednášce. Nebylo možno mluvit, jen jakýsi divoký křik se smíchem rozléhal se z naší rozvíklané ekvipáže.

A jeli jsme a jeli, s kopce na kopec, až jsme přijeli k městu. Zatím obdivuhodná vrstva prachu pokryla nás všechny i s károu. A rovnou k přístavu. Ale rozumí se, že — jak to i v kalendářových humoreskách vždycky bývá — všecken spěch nám nebyl ničeho platen a parník právě odtrhl od mola, když naše koleska vyřítla se na Nové nábřeží.

Nu — co dělat? Druhý parník do Kaštelu jede odtud zase až pozítří. Budeme čekat. Ve Splitu je krásně. Vždy rád jsem se vracel do tohoto města Dioklecianovy pohádky. A jinde jsem

ovšem noclehu nehledával nežli v těsných zdech vznešeně zasmušilého paláce římského císaře. Ve dne pak chodil jsem labyrintem uliček, průchody a síními palácovými, až jsem vždycky došel na nevyrovnatelné, nepopsatelné náměstíčko uprostřed paláce, s velkolepou hrobkou velikého pohana (nyní křesťanský chrám). O tomto koutku ani nebudu dnes vypravovat, nebyl bych hotov. Reknu jen, že sám o sobě stojí za cestu do Dalmacie. Sfinga tu stráží vchod k nádherné hrobce, a dole na stupni sedával jsem podvečer, kdy celý ohromný palác znovuvstával v antické kráse a velebnosti . . .

Tož dobře, zůstaneme ve Splitu. Chodíme, chodíme, až přijdeme na Gospodski trg. Vidiš — povídá mi Božka — tu v kavárně je ta, co se ti tak líbí . . . V zahrádce Troccoli na náměstí samotna u stolu seděla krásná dívka. Božka se s ní poněkud seznámila před několika dny, když jsme se koupali v zátoce Bačvići. Usedli jsme k vedlejšímu stolu. Krásná cizinka je stále jako smutná. Teď vstala a odchází; lehce nám kyne. Jak báječná to chůze! Slíhla její postava, ničím nesviraná, v oděvu takřka antickým, vlní se živou pružností. Hned je znáti, že jistě soustavně pěstuje tělesná cvičení. Viděli jsme, jak znamenitě plove! Její pleť je bronzová a nad samet heběí. Darma neříkají o ní, že je letos první znamenitostí Splitu. A jistě víc turistů obdivuje se jí, nežli zasmušilým římským troskám. Má prý tu ve Splitu a v okolí příbuzné; je u nich návštěvou. Krasavice ví o tom, jak jest obdivována, ale hledí tak roztořile a prostě a počíná si tak jednoduše a opravdově, že předem vylučuje jakýkoli flirt. Také nikdo neopovázil se ji obtěžovati. Dvakrát — třikrát za týden chodila do koupaliště za městem. Patrně veliká milovnice moře . . . Jak by se mi nelíbila?

Jdeme podél přístavu. Množství drobných lodic přivezlo rozmanité zboží, dříví, melouny, víno, ryby. Baví nás přihlížet tomu hemžení. S člunu hodí se na hráz prkno a už čile se vykládá. Zasluchl jsem, že jeden člun přijel z Kaštel Lukšiče. Namanula se mi dobrodružná myšlenka. Vyhledal jsem majitele člunu z Kaštelu a vyptal jsem se, kdy se vrátí domů. Hned pojedou — řekl mi. Rychle rozhodnut vyjednal jsem s ním, aby nás převezl na své kocábce do Kaštelu. Nemusíme čekat dva dny na parník, najal jsem člun — pravil jsem přátelům, kterýmž se můj plán hned zalíbil.

A skutečně nastoupili jsme za chvíli do člunu, jehož prostora přikryta byla jednoduchou palubou. Měli jsme i stěžeň pro plachtu. Nám se tento koráb náramně zamlouval, ačkoliv byl nevzhledný a malíčký. Majitel člunu s jedním ještě plavcem srovnali naše zavazadla pod palubu, prostřeli nám plachtu, abychom si mohli sednout a — odrazili jsme plni hrdošti nad podniknutou robinsonádou a vznešeně přijímajíce neobyčejnou pozornost, kterou náš odjezd provázelo seběhlé přístavní obecenstvo. Propletli jsme se mezi několika většími loděmi a vyjeli jsme z přístavu.

Plavec napjal plachtu, takže nemusili jsme již veslovat. Vál svěží vítr. Lodice mírně se houpala. Vstáti jsme nikdo nemohl, bylo by to nebezpečné, loďka neměla žádného zábradlí. Lidce spadl klobouček do vody. Plavec od kormidla zatočil plachtu přes nás, že jsme musili lehnout na palubě a dovedně přitochl člun zpět tak, že jsme klobouk snadno vylovili. Vida, jsme v rukou dobrých námořníků — povídám si a obírám skvostné hrozny splitské.

Břeh se vzdaloval, Split jako by se ponořoval do moře. Potkali jsme parník plující od Šibeniku. Vitr zadul silněji. Majstral věje — pravil kapitán. A za chvíli již silně nás rozhoupal tento severozápadní vítr. Vlny vystřikovaly již do člunu a skrápěly nás, že jsme se musili prikryti. Ukazovaly se, bílé hřebeny pěny na vlnách — znamená, že přichází bouře.

Člun vklozlu do údolí mezi hladkými vodními svahy, pak najednou byl vpředu vyzdvížen přicházející vlnou, takže skutéleli jsme se po palubě do zadu, a teď vlna převalila se i na loď roztrfšitíc se o její hranu. Naše ženské držely se provazů a měly z bouře strach. Byli jsme mizivá tečka v širé pláni pohybujičíc se vod. Směšně odvážná vypadala naše lodní skořápka na rozbouřeném moři.

V dále proti nám vystupoval veliký ostrov Brač. Zachvěl mnou. Proč plujeme k Braču, vždyť máme cíl na opačné straně? Neznámi plavci, kam nás to vezou? Jsme zcela v jejich moci, daleko od pevniny. Což, zavezou-li nás na nějaký osamělý ostrůvek?

Ostře hleděl jsem na oba plavce, kteří namahavě řídili plachtu. Nemohl jsem se teď s nimi domluvit; moře hučelo. Vlny dorážely prudčeji a prudčeji a převracely loď se strany na stranu...

Hružná krása této chvíle si mne podmanila. Dychtivě hleděl jsem do ženoucích se vln; nebál jsem se. Všichni jsme byli odevzdáni osudu a připraveni na vše. Co nám přinese blízká chvíle?

Před několika hodinami plni bezstarostného veselí a teď — jsme hříčkou smrti. Přejde-li mocnější vlna, jistě některého z nás spláchne dolů. A vlny pohybují se nahoru, letí k nám — najednou přival se zlomí, zpění se a padá žlabem. Která vlna as překotí naši kocábku, ta? — tamta? Jak neodvratně valí se řadou proti nám! Z dálky už vyhlížím vlnu, která divě třeskuje o naši loď —

Ohrmil mne náhlý přechod od života k smrti. V hlavě mi horečka rozpaluje mozek a honí se myšlenky — — —

Vlny převalují se v ukotu kolem lodí, zatopí i nás a budou takto dál stejně se zdvihati... Nic nezmění se v tvářnosti moře, když pohltí několik lidí. Jak snadno lze zahynout! — Přelétl jsem v mysli všeknem posavadní svůj život. Nu, přijde-li záhuba, budíž, — žil jsem přece dosti.

Ostatně — život jednotlivcův nic není; list na stromě, kapka v řece, zrnko na pískině. Život má význam kolektivní. Jedině nemá důležitosti. Příroda buduje život hromadný. Rozsévá ví, že

leckteré símě padne na skálu, kde zajde, ale netrápí se nad tím, myslí jen na většinu zrní, která přece padne na půdu úrodnou. Co jednotlivých zrněk, rostlinek, zvířátek, lidí, zajde v nevhodném prostředí, pohromou, zničením! Ale celek žije klidně dále. Jednotlivá souš v lese nic neznamená; tvárnost hvozdu ani v nejmenším neporuší. Tam, onde klesá člověk, zmráá mrzutě v neštěstí, infekci, na bojišti, v paláci, na trůně — znamená to něco pro svět, pro přírodu? Nic se nezmění. Doma kolem oken táhnou se mi denně pohřební průvody. Jsem tak hostejný k nim; ani se neptám, kdo to odešel s povrchu. O jednoho člověka méně — o list na stromě méně, o zrnko pisku méně... Nevrátím-li se již na zem, nikde mezery po mně nebude, proud lidí v Praze pohrne se na ulici v těžce plnosti zítra, za rok, jako hrnul se před týdnem nebo včera. Co na tom, že několik jednotlivcův bude chybět — jejich místa vyplní noví. Matka Země neobsáhlou úrodností vyplňuje všechna místa odcházejících jednotlivců. Uříznou-li růži, tlačí keř vedle, nahoře i dole, nová poupata, snad ještě krásnější. Za můj stolek zasedne kolega a bude pokračovat, kde já jsem přestal. Nic, pranic neznamená smrt jednotlivcova.

Musíme překonat honosné domnění o tom, že život nás má nějakou zvláštní cenu. Jen v tom, že přechováváme v sobě částčku společného života světového, kterou můžeme předati dále, jest náš význam. Uhasne-li námi jiskra, kterou jsme chovali — nic nevdá, uhasíná tak tisíc jisker za hodinu — a přece nově a nově zástupy pokračovatelův vzrůstají kolem nás v tak nesmírném zástupu, že v něm s naší troškou zcela mizíme. Nevěřím, že každý člověk znamená život o sobě, s nějakou zvláštní, jemu věnovanou duší, která by s ním zároveň počínala a končila. Vždyť v celé nesmírné přírodě nenajdeme případu, abychom mohli zjistiti nějaký počínající život. Hledal jsem poučení u přírodovědců, u filosofů a našel jsem po všem tom studiu, že života nelze stvořit; nelze oživit věc mrtvou, nelze vzbudit život tam, kde zárodek jeho již vložen není. Marně jsou pokusy některých přírodopýtců, aby sestrojili živou hmotu z látek mrtvých. Nikdy nezdaří se oživit smíšeninu solí, jako neoživne cihla nebo hřebek. Není zvláštních singulárních životů, žádný existující život nemá vlastního počátku. Život je kolektivní síla přírodní, světová. Sledujeme rodokmen živých bytostí všemi dobami geologickými, počátku oživení nenajdeme. Formace životní ovšem se zdokonalují, ale život sám zůstává jediný pro všechny svět.

Vesmír jest živá bytost. Jeho částčky, i naše země, chovají život v sobě. Země je živoč. Už když byla ohnivou koulí, život v ní byl. Když země chladla, projevil se život na ní rozličnými znamenání; oceány byly plny životních zárodků vyšší formy; vznikaly bakterie, řasy, monéry, nálevníci, ryby, ssavci, člověk. Všecko živé tvorstvo má kořen svůj v zemi.

(Dokončení.)

WOŠ BUDZYSZ:

VYZPÍVAT CHTĚL BYCH...

Vyzpívat chtěl bych dnes světu,
co v prsou mě páli,
to duše své žaly —
by to jak bouře rozneslo se tu!

Kdybych měl hlas jak ty zvony,
co po lukách plyne,
co v oblacích hyne,
v daleký svět bych rozvál ty tóny.

V daleký svět bych rozvál ty žaly,
z prsou mých by se snula pak píseň,
červená příze, všecko jež halí,
bez konce, divná předlat ji tiseň.

VZTAHUJI DNES JÁ SVÉ RUCE...

Vztahuji dnes já své ruce
do té letní noci spící —
chtěl bych utéci své muce
v hvězdu zlatolící.

Tichý vítr znovu zrývá
zlatou přízi dávných citů,
dávnou srdci píseň zpívá
a mě vyhání tu.

Proč pak není ticho, hluch,
na té dráze mého žití?
K čemu nastavuji ucho,
duše žal když cítí?

DVĚ CHVÍLE.

Ač jsem tak čekal nocí i dnem,
ábych moh' vítat jara čas milý,
ačkoli zraky upíral jsem,
nikdy jsem nezřel tu chvíli.

Patl jsem se denně, zoufalství syn,
kdy as ta pravá láska jen vzejde...
A ona šla již se mnou jak stín,
když já se trápil, že nejde. —

POVĚST.

Když tak Pánbůh zemí stvořil
a již květy rostly na ní,
patřil s nebe tiše na ni,
ruce do klína pak vnořil.

Patřil na to, jak vše spravil,
a se v srdci těšil z díla,
každý anděl, co mu síla,
Všemohoucího též slavil.

Jenom jeden mlčet zdá se;
bylo jich tam na tisíce —
Bůh však uzřel jeho líce:
„Co se nelíbí tí?" ptá se.

Na to anděl, jehož jménem
Milosrdí nazývali:
„Byl's tak laskav, věčný králi,
při svém díle velebeném.

Všecko's dobře spravit ráčil,
kašubská však celá země
samý písek — hledí temně;
proto jsem se trochu mračil."

Pánbůh viděl, že tak tomu,
Kašubů mu bylo líto:
„Zde jsou skřínky — prohlédni to,
zbylo-li tam něco komu.

Všecko, co tam na dně leží,
všecko zlato, drahokamy
i ten žlutý jantar samý,
vše at na tu zemi sněžil!"

Domluvili Boží rtové
a již hor tu modré boky,
jezer perly, stříbra toky
i to moře jantarové.

Bohu pak se věru zdála
nyní nejpěknějším krajem,
proto „Adamovým rájem"
země ta se nazývala.

Přeložil dr. A. Frinta.

PROČ MEŠTROVIČ ODEJEL Z RAKOUSKA?

Velectěná redakce!

Ve Vašem ctěném listě ze dne 28. března pod názvem Proč Meštrovič odjel z Rakouska? vyšel článek převzatý z Neues Budapester Tagblatu z 18. března jako rozmluva s Klimtem (já ovšem pochybuji, že by to byla rozmluva s Klimtem).

Článek ten obsahuje četné nesprávnosti; ty však se mne velmi málo týkají, jen některé jsem přinucen opravit. Právě se na příklad, že jsem žádal podporu od Maďarska, které mne prý odmítlo, dále, že se mi totéž stalo i s Rakouskem, až jsem konečně přeběhl do Srbska. V též článku tvrdí se, že jsem také žádal o státní příslušnost nejdříve maďarskou, potom rakouskou, až jsem konečně našel srbskou. Dle toho nebyl jsem ani rakouským ani maďarským příslušníkem; to je sice ideálně zcela správné, ač jinak jsem materiálně musel být, a posud jsem rakouským příslušníkem, protože je to země mého narození.

Což nějakého umělce mohlo napadnouti, aby volil z evropských států zrovna Maďarsko za svoji vlast? A jaké sympatie mohly by zvláště mne táhnouti k Maďarsku, když náležím onomu národu, ježž ono tak dlouho a dokonale utlačuje?! Naopak, zatím mne ani ve snu nenapadlo, žádat Maďary o podporu. Zatím, co jsem usiloval, své dobré bratry Charvaty ze Záhřebu odvrátit,

aby nevystavovali v maďarském pavillonu (jelikož jsem to považoval za národní urážku), sami Maďari (resp. Maďarsko) našli způsob, aby i mne angažovali. Avšak já jsem se tomu jen smál. Nemají tedy pravdu tyto maďarské listy, které útočí na vládu, že neprijala mé žádosti, neboť podobné žádosti já jsem nikdy nepodal.

Vůbec není hezké, že se moje umění tak často plete s politikou, které úmyslně není v mém působení. Že moje city jsou totožné s královstvím Srbským, jako národné nejsilnější organizaci, nejsem toho ani za mák vinen, a kde jsem mohl vystavovati, jestliže ne právě v srbském pavilloně?!

Je komický podiv Němců a Maďarů nade mnou, jdu-li do Srbska, zatím co se jim zdá přirozeným, že Němci z Rakouska jdou do Německa. Konečně je to zcela v pořádku, jako je v pořádku, abych též já šel do Srbska, a mně jsou osobně zcela sympatičtí Němci, kteří jsou Němci do krajnosti jako Maďari, kteří jsou Maďary do krajnosti.

Abych ukončil.

„Podpory“ jsem od nikoho, tudíž ani od Srbska nežádal a nedostal, a jestliže jsem své duševní produkty dal Srbsku k dispozici, ono na ně mělo právo, a já jsem tím konal jen svoji povinnost jako Srbocharvat.

V Římě, 4. dubna 1913.

Ivan Meštrovič.

POLIBKY SMRTI.

Probrati tuto knihu Hloučovu. stránku za stránkou, větu za větou, rovnalo by se tomu, abych ji napsal znovu. Omezím se pouze na několik všeobecných poznámek.

Je-li účelem a snahou této knihy seznamování české čtenářstvo s japonskými zvyky, pak mohl všechny ony vynalezené historky lásky úplně odpadnout, a pan Hloucha byl by prostě popsáním svatebních a jiných zvyků dal českému čtenáři, neznajícímu jazyků cizích, něco v jisté míře cenného. Svým sentimentálním romantismem upadá v tak úžasně, dětinské přímo omyly, že kniha slává se snůškou dějinné i povahopisné zcela nemožných historek o nemožných hrdinech a hrdinách. Čte se to jako Mayovy dobrodružné romány. Předem říkám: psáti takové knihy o Japoniku a tak másti českého čtenáře ohledně povahy japonského lidu v minulosti i nyní, jakož i ohledně akt dějepisných, může pouze člověk nejvš nekritický, nebo člověk, jehož zásadou jest počítat na nevědomost čtenářstva a dle všeho i kritiky. A vůbec, jak takový nesouvislý, zákovský sloh, ukazující na každé téměř řádce nedostatek zkušenosti životních a naprostou neznalost duše i létní japonského lidu, může se uplatnit v tisku ve vlastech českých?

Vezměme jen první povídku na ukázkou. Nevlivě ani o chybách tiskových, nebo spíše nedostatkách jazykoznaleckých: A me ga šita (což

znamená-li vůbec něco, znamená „pod deštěm“, místo A ma - ga š'ta), Mendéz (místo Méndez), západní (místo „jižní barbar“ = Nanban), jaký to vrchol tuctové a v tomto případě neskonale absurdní pohádkové fantasmie o princeznách a rytířích! Hned ten duchaplný a „skvostě ciselovaný“ začátek! Méndez jede na „řvoucích moři“, džunka sebou zmitá na zpěných vlnách, ale on stojí pěkně „opřen o stěžň“ a hledí na tu melu, ani nemrkaje. Pan Hloucha, vidno, nikdy za bouře na moři nebyl. Jinak by věděl, že za takového počasí, jaké on chce líčiti, státi hrdinsky u stěžně čínské džunky dovede pouze Rinaldini nebo Vinetou, nikoli obyčejný smrtelník. Obyčejně stáhnou se plachty a lid sklídí se pod palubu. Chce-li někdo státi u stěžně, pak musí přivázati se důkladným lanem, nemá-li právě chuť držeti se takového desetipalcového stěžně oběma rukama a nohama. Čínská džunka není moderní přes-oceánský parník. Jak těm číňanům zbyl čas, páliť kadidlo čínskému Neptunovi právě, nevím, ale radil bych autorovi, aby jednou za svého života zkusil jeti v tajfunu mezi Hongkong a souostrovím Luchu.

Méndezovi nemohlo ani ve snách napadnout, aby hleděl snivě do dálky u svého stěžně a „tušil zemi krásnou a podivuhodnou“. Méndez na této lupičské džunce vůbec neměl co poručeti a „nepovolovati“, nýbrž byl najatým plavcem čínského námořního lupiče, právě jako soudruzi jeho a krajané Zeimota a Borello. Jak on sám vypráví ve své „Peregrinacao“, dal se najmouti v Malacca, chtěje plavit se do Číny. Džunka prchala před jinou lupičskou lodí a zachváčena byla poblíž Luchu bouří: — každá země byla jim vítána! Přistání její je báječné. Především nechá p. Hloucha „slunce za neproniknutelnou clonou mraků chýlíti se k obzoru“, skály načerní, žluté tváře lodníků nechá blednouti, ale pan Méndez a libuje si, že to zlatem oplývající japonské pobřeží již co nevidět se objeví. Patrně čeká na nějaký maják v té „neproniknutelné“ tmě. Na konec loď uvelebí se v písku a nalézá se v „zemi pod nebesy“.

Podle historie Méndez Pinto jest teprve na ostrůvku Tane-ga shima, u vesničky o nečetných rybářských chaidách, jež do dnes zve se Nishimura. Ale již mu tluče srdce při pohledu na ohromné bohatství v naději, že za chvíli objeví se zlaté doly Zipangu, o nichž Marco Polo kdysi napsal báje. Taková radost, jako když někomu budete slibovat Hradčany a zavezete jej do Vápenného Podola. A hned je zde „překrásné děvčátko“ s babičkou a sladce se usmívajíc dí vousatému cizinci, ne že jest v Tane-ga shima, nýbrž v Ama-ga š'ta — v zemi pod nebesy. Hloupě vesnické děvčátko, jež ani nemohlo umět psáti, pojmenuje jest poetickým názvem, jež lze naléztí velmi zřídka, a to jen v nejklaštější literatuře japonské. Dejte tomu, že nějaký vousatý, podivně ustrojený Angličan přijde do Lhoty a bude ptáti se, kde je. Hned zde bude lepší děvčátko

s holubičkou ve vláscích a líbezně se usmívajíc, mu řekne: „Stůž, ó cizínče, posvátnou zem Slávů zdatných deptá noha tvá!“ Dle mých zkušeností na tomto ostrůvku a jinde v odlehlých vesnicích japonských děvčátka tato bývají hezky usmolená a mívají často nudli pod nosem a vidli cizince, neb osloví-li je cizinec, vypísknou a běží honem se schovat za babičku, je-li tam nějaká. Tenkráté ono děvčátko mohlo nejspíše volati: Oni-ga kita (Čert přišel), jako dnes ještě volají: Ijin-san ga kita (Cizinec je zde). Dnes, kdy Ijin-san již 60 let v Japonsku bydlí, po Japonsku chodí, kdy časopisy o něm píše a kdy ve školách se o něm důkladně učí! Pan Hloucha v té vesničce na Tane-ga shima nikdy nebyl, jeho čtenářů také ne, tedy se píše Sindbadovy cesty.

Rytíře a zoldněře pan Hloucha pěkně oblékl do brnění, kterého v míru nikdy nenosili, jakž jest znázorněno v národopisném muzeu v Yamada (Ise), v němž podrobně označeny jsou na figurkách kroje užívané v různých obdobích dějin japonských. Mimo to, rukověti mečů nebyly — a zejména v této chudické vesničce nemohly být — vykládány zlatem a stříbrem před příchodem Portugalců, jak lze dočísti se v dějinách japonského umění a shledati v museích v Kyoto, Yamada, Nara, Tokyo.

Byli-li daimiyo ostrůvku podřízenými daimiyo v Satsuma či Bungo není určito, ale jisto jest dle letopisů japonských, že byl přibližným posledně jmenovaného. Tento Bungo, uslyšev o záračných výkonech pušek cizinců, chtěl, aby je navštívili. Jelikož nejzručnější střelec mezi nimi, Borello, byl tak oblíben u daimiyo ostrůvka, že tento nechtěl ho od sebe pustit, vyslán byl Méndez Pinto, zároveň též proto, „že byl šprymovnější povahy“, jak praví sám ve své „Peregrinaçao“.

Prosím, vezměte do ruky mapu Japonska. Z Kagoshima do Oita (hlavního města provincie Bungo) se jede dnes parníkem více než 16 hodin. Letopisy japonské praví, že Pinto jel tam lodí přes Kagoshima. Dle p. Hlouchy tam byl nesen přes moře v nosítkách! Japonské srnčí (š'ka) na Tane-ga shima nikdy nebylo. Na ostrově Kyūšu bývá zřídka a žije v houštinách pohoří, ale p. Hloucha si vypůjčil několik krotkých srnčků z parku Kasuga-no miya v Nara a nechá je očmůchávat filigránská nosítka, v nichž nešťastný pan Pinto dřevěni na své dlouhé cestě. Při dnešní vyspělosti zeměpisu se podobné věci píše v Čechách!

Podle dějin a záznamů portugalských mnichů tento daimiyo v Bungo měl rheumatismus a Pinto jej léčil. Mimo to učil jeho syna střelit, při čemž hoch se poranil a Pinto, aby neztratil krk, musil vyléčit zase mladého „knížete“.

A nyní o té princezně, vyvábené p. Hlouchou. Je vůbec myslitelné člověku, jenž blíže studoval mravouku japonského středověku, že byla by si dcera daimiyoova v 16. století vůbec dovolila osloviti cizího vousáče sama napřed a potom odvážila se jít do jeho domu bez vědomí svého otce? Ani praobyčejná prostitutka z čajovny dneš-

ních časů by si nic podobného nedovolila bez předchozího vyzvání. Tak hluboko klesnouti nemohla dcera daimiyoova nikdy! Hlouchova dcera knižecí jest holkou z Vrsovice, oblečenou v japonské kimono, čímž autor domnívá se, že vdechl do ní japonskou duši. Podobné milostné zápletky ukazují užasnou neznalost mravů japonské ženy, zejména vzdělané. Jest neskonale nevkusno, vkládati Japonce do úst stesk, že jí není dovoleno obcovat s muži svobodně jako v Portugalsku a „hofknuti úsměvu na rtech“ a podobné metafory jsou absurdnosti prvního řádu. Ženě japonské, zejména dceři daimiyo v 16. století, nemohlo nikdy věsti nemoh, stejně jako p. Hloucha by nemohl jí dnes věsti daleko snadnější japonštinou, jež jest mu veličinou neznámou. (Připomínám, že dorozumívání čínštinou mezi vzdělanci Japonska a Číny může se díti pouze písmem anebo jazykem mandarinů, kterého čínští kolegové Méndezovi neznali.) Takové výlevy citů za „krvavých“ nebo „strašně krvavých“ západů slunce jsou nemožné, nevkusné a pro japonský svět nemyslitelné. Již ty polibky a horoucí objímání (i ve vodě prosím!) by musily vzbuditi v japonském esthétovi hnus. Takové scény jsou mu tak protivné jako evropskému diváku japonská „dramata“ v kinematografu.

Přicházíme k Anjirovi. Člověka, jež František Xaver ve svých dopisech označuje jako 35letého muže, rodem z Kagoshima, provincie Satsuma, učinil p. Hloucha panošem a poslal ho do provincie Bungo, aby se tam zamiloval do „dcery knížecí“. Stejně skvostná fantasie, jako kdyby v Čechách psal někdo povídku z dob Braniborů a poslal Závíše z Falkenštejna jako panoše do Vídně zamilovat se do královny Kunhuty.

A tak to jde napořád v této snůšce nabarvených nesmyslů, jež má plné právo na titul nejdětinější knihy, která byla kdy na japonské motivy napsána. Kdo myslí, že přepínám, nechť čte dopisy Anjirovy, Františka Xaverského, James Murdochovu History of Japan a ptá se lidí, znajících japonské dějiny. Cituji pouze ještě jednu z hrubých chyb historických, jež jsou výzdobou Hlouchovy knihy: Člověk, jenž dovede s klidem napsat a tisknout pro českou inteligenci, že „Iye Yasu byl hotov udeřiti na spojená vojska Taiko Samova, syna Hideyori-ho“ jest právě tak kritický a duchaplný jako nějaký Joe Jones v Anglii, jenž by ciselovaně napsal: „V bitvě u Lipan Prokop Holý byl hotov udeřiti na spojená vojska Jana Žižky, syna generála Václava IV.“ Neboť v dějinách stojí, že bitva u Seki-ga hara (ne u jezera Ōmi) udála se po smrti Hideyoshi-ho, zvaného Taiko Sama, jehož synem (aspoň na papíře) byl Hideyori.

Všebecně řečeno, ani výborný znalec starojaponských dějin, umění, krojů, jazyka a mravouky, nemohl by se odvážiti na tak obtížné literární pole, jako psaní povídek ze starojaponského

života. Lafcadio Hearn, literát velkého nadání a mistr slohu, dovolil si jen sepsat (tedy ne vyprávět) různé případy, zaznamenané ve starých pamětech. Kam žákovské pokusy mohou dospět, ukazuje kniha p. Hlouchova nejlépe.

Nicméně, čiré tyto nemesly mohou se v Čechách tisknout, číst a považovat za „skutečným umělcem s láskou a nadáním císelovanou beletrii“. Lásky (horoucí, silené, zanicené, zkrátka podmáslovitá, konvenční a Japonci nemyslitelná láska) v nich překypuje, ale schopnost umělcova a taková, že kvartán by se za ně musil stydět.

Panu Hlouchovi v pokračování na cestě zapocaté — totiž v rozmožňování plevele na náoda roli dědičné — nezabraňuji, nemysl-li, že by špe učinil, kdyby nepsal, ale cítím se povinen, ukázat inteligentním lidem v Čechách, jak nutno na jeho beletrii pohlížeti. Soukromě myslím, že p. Hloucha by měl držeti se živnosti své kavárnické a nechat své „Sakury“, „Zátopy“ („Polibky“ za větrem, aspoň tak dlouho, dokud e něčemu o Japonsku nenaučí. Osobně proti němu nemám pranicheho, ale pokládám to za vrchol tekritičnosti a smělosti, takovým literárním býim obchodovati v důvěřivém, žel ve znalosti světa za jinými pokulhávajícím národě českém.

Yokohama. 16. února 1913.

A. R. Nykl.

ROBNOTI.

městě Komenského.

V těchto dnech šel inteligent přerovský se slečnou olem nově umístěného pamětku Komenského. „A dy bude vlastně svěcení?“ ptala se ho slečna, patrně od doimem nedávného svěcení městě kě neměnice. Jak by Komenský mohl být svěcen, vždyť nebýl kařík. „Aha“ vzpomínala slečna, „s tím on byl „sarkastický“ - Tak v zemi kde se Komenský narodil a v městě kde působil. Starokatolíci se řadí k katolické církvi, když p poz prohlášen za neuvěřen v r. 1870, aby tak protestovali proti dogmata neuvěřnosti. Přerovští slečna přeje obdívá také o školy. Ve si představili čemu se naučila z české storie a literatury. A co ta milá dívka nyní čte? terý časopis? To by bylo zajímavé sčít!“

ivoky admirál.

Napsal K. M. Staňukovič, přeložil J. Veselovský. ákladem Času za 50 haléřů. — V přešském Smě. 29. března napsal o této knize redaktor K. Peni tento posudek. „Vyšlo v knihovně „Dobré knížky“ a vsudek jest to d hrd knížka ba, v ní jsou ch slunná knížka. Jest to ruský realism a tím jsou čeny celé strany pochvaly, tím více, že autor zde eche těžkými a chmurnými stránkami života kalit bze slavně. Jest to ruská knížka, která v ní je amoristou, ovšem toho neopomenějího rázi, kde huer vypývá čistě ze života, bez jediného schválného amoeného přidánku autorova. A kolem toho prostředí ovlely život na ruské válečné řdi jest sčítim noim, neotřepaným, takže čtome tyto stránky s dvochtli- sici nových obzorů v jednom tahu až do konce. (Po- e toho se pozná dobrá knížka, že se nedá z ruky, až

naplní své poslání.) V novele jest skvostný typ admirála Korněva, „čertův papr“, „čert okatý“, cholerik ve své službě, zuřivec takřka, ale přece jen duše zlatá, dobrá — opravdu takový Rus, v kterém jsou namíchány takové protivy, ježatá slupka a sladké jádro. Na ráz vás zajme a hlomozili byste hned s ním, jak má tiskniete ruce a s vřikem v očích bukate. „Molodce, ruský člověk“, když se objeví, pláče stránky jeho povahy. A kolem něho řada figureček, každá svá a každá si zahraje nějaký ten tah na šachovnici děje, lez se ožehrává mezi San Franciskem a Nagasaki. Přecíst takovou knížku znamená osvězení; nřak se lehčeji dýchá a lehčeji kaše na vlastní drobné trudy, když se vidí Oceán a osudy tučtů lidí na něm.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

FRANCES HODGSON BURNETTOVA.

Eduščin zloděj.

Z angličtiny přeložila G. B. Čechová.

(Pokračování.)

„Jestli se sem někdy vlopují zloději“, řekla maminka, „doufám, že to nikdo z nás nebude slyšet — třeba že by mi puklo srdce, kdyby mi vzali moje věci. Myslím, že bych z toho měla smrt, kdybych se v noci vzbudila a uviděla ve svém pokoji zloděje. Jistě bych se dala do křiku, a to se nikdy neví, co by pak mohli udělat. Budeš-li kdy myslet, Dušinko, že je v domě zloděj, tedy dělej co dělej, jenom nekřič, a netrop hluku. Lépe, když si vezmou naše věci, než aby nás zabili, protože jsme křičeli.“

Nebyla to velice moudrá maminka a často mluvila dosti neprozřetelně; ale byla velice laskavá a nězná, Eduška ji měla tolik ráda, a teď jí objala oběma rukama kolem pasu a řekla:

„Mami, drahoušku, bude-li v mé moci, nikdy nedovolím, aby ti zloděj ublížil nebo tě polekali. Doufám, že by si dali říci. Myslím, že i zloděj by si dal věc rozumně vyložit.“

Tomu se maminka musila smát, takže zapomněla na zloděje, a tváře jí zčervenaly a za nedlouho byla opět zcela veselá, a zpívala si píseň, kterou slyšela v opeře, a Eduška jí pomáhala se oblékat.

Ale teže noci se Eduška setkala se zlodějem.

Právě před polednem přišel domů tatínek u velikém kvapu. K hlavním dveřím přihrčel prudce kočář, tatínek z něho vyskočil a vyběhl nahoru k matce, která seděla v saloně. Eduška ji právě předčítala.

„Kytičko, miláčku“, řekl, „musím jet v pět hodin do Glasgova. Hodím jen některé věci do tlumoku a hned odjízdim.“

„Ach, Fráňo!“ řekla maminka. „A zrovna po té krádeži u Norrisů! Bojím se zůstat sama.“

„Jsou tu služby“, řekl tatínek, „a Duška tě bude chránit, vid', Dušinko? Duška se zajímá o zloděje.“

„Jsem jista, že by Duška dokázala víc než všechny služby“, pravila maminka. „Všecky tři spí v jednom pokoji docela nahoře, když ty tu nejsi, a i kdyby se probudily, jenom by křičely.“

„Duška by nekřičela“, řekl tatínek se smíchem. „Duška by udělala něco hrdinského. Nechávám tě v její ochraně.“

Minul to žertem, ale Eduška to neměla za žert. Cítila, že maminka je opravdu odevzdána do její péče, a že je to nesmírně vážný úkol.

Přemýšlela o tom tak opravdově, že při obědě skoro nemluvila a i potom byla tak tichá, že maminka zvolala: „Pro pána, Dušinko, o čem tak přemýšlíš? Tváříš se tak slavnostně jako — jako malá sova.“

„Myslím na tebe, maminko“, odpovědělo dítě.

A tu se maminka smála a líbala jí a pravila: „Inu, to musím říci, že nechápu proč bys se měla takhle tvářit, když na mne myslíš. Nevěděla jsem, že jsem tak důstojnou osobou.“

Konečně přišel čas ku spání, a Eduška šla do maminičina pokoje, protože tam dnes měla spát.

„Jsem ráda, že tě tu mám, Duško“, řekla maminka se smíchem, ale hlas se jí trochu trásl. „Moc nerada bych spala sama v tomhle velikánském pokoji.“

Ale když byla v posteli, brzo usnula, a vypadala tak šťastně a spokojeně, že se Edušce nesmírně líbila.

Eduška dlouho neusnula. Vzpomínala na tatínka, jak se asi namáhá usnout ve vlaku, který ubíhá temnou nocí do daleké Skotska. Pak myslila na novou knížku, kterou právě začala číst, a pak na dítě, které jednou slyšela zpívat na ulici. A když se jí konečně zavřely oči, oclla se v duchu zase u zlodějů v čísle osmnáctém. Spala až do půlnoci, a pak ji cosi probudilo. Zprvu nevěděla, co by to bylo, ale za chvíli seznala, že je to zvláštní nepatrný zvuk, přicházející ze zdola, jako by někdo opatrně piloval železo.

A pak hned pochopila, co to je, protože slyšela komornou vypravovat, že se zloději dostali do čísla osmnáctého tím způsobem, že přepilovali závory u oknic.

„Je to zloděj“, myslila si, „a probudí maminku.“

Kdyby byla bývala starší a znala lépe zlodějské mravy, byla by se asi mnohem více polekala. Nemyslíla však vůbec na sebe, nýbrž na svou matku.

Rozvažovala, jak nejrychleji mohla, co by měla činiti, a rozhodla se, že zloději musí být zakázáno delatí hluk.

„Půjdu dolů a poprosím ho, aby dělal co nejtíší“, pravila si, „a řeknu mu proč.“

Tohle byl věru zvláštní nápad, ale vždy jsem vám hned na začátku povídky řekla, že Eduška byla zvláštní děvčátkem.

Vyklouzla z postele tak tichounce, že sotva pohnula přikryvkou, a pak se zivně tak tiše kradla z pokoje a po schodech dolů.

Pilování přestalo, ale v kuchyni bylo slyšeti opatrné kroky, a, třebaže Edušino srdce bilo rychleji než jindy — přece zamířila k kuchyni a otevřela dvěře.

Představte si zlodějův úžas, když zaslech nov vzrnutí dveří, se obrátil a viděl tu přesebou drobné malé děvčátko v bílé noční košilce, bosé — děvčátko, jehož velké hnědé oči na něho docela přátelsky pohlížely.

„Budu k němu zdvořilá“, umiňovala si Eduška, když sestupovala dolů. „Bude jist mnohem ochotnější, když budu velice zdvořilou. Slečna Lánová říká, že se zdvořilosti a nejdál dojde.“

A tak první, co řekla, bylo tak zdvořilé jak jen to dovedla.

„Nelekejte se“, řekla tichounkým hlasem. „Nic vám neudělám. Jdu vás o něco prosit.“

Zloděj byl tak překvapen, že skutečně zapomněl, že je zlodějem a musil se opřít zeď. Myslím, že se zprvu domníval, že vidí ně jaké zjevení. „Vidíte, že bych vám nemohl ublížit i kdybych chtěla“, pokračovala Eduška, chtějíc ho upokojiti. „Jsem moc malá. J mi teprv sedm let — trochu přes sedm — nebudu křičet, protože by to vzbudilo maminku, a to já právě nechci.“

Zloděj skutečně opět nabýval odvahy, a byl dosud tak udiven, že nevěděl, co má činiti

(Pokračování.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donátkou
 neb poštovým.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Dušek. — Tiskem E. Bouřlorta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2,50, čtvrtletně K 1,30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h s poštovným. Pro odběratele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

JAROSLAV KRÉNEK.

LIST.

(Panu Danielu Mayerovi.)

Uvězněn ve městě, kde dusný soumrak leží
nad tichem paláců o oprýskaných zdech,
sním k nebi hvězdnému, nad hroty černých
věží,
o cestách vyhřátých, o hájích, o stromech.

A z jitra naslouchám, krok zdali zastaví.
List Tvůj, že bolest zkonejší ve sladké klamy,
jak znovu cítit bych, já snivec churavý,
rtv, které krví žhnou a voní fialkami.

ED. STORCH:

MOŘE.

(Dokončení)

Výměna látek označuje život. Země vylučovala horniny, skály a rudy; je teď pokryta neživými hmotami — jako každý organismus. Moře nejvíc zachovalo životní sílu naší země. Moře žije, dýchá. Hledím do mňhavých úžlabin vodních a cítím blízkost nesmírně živé bytosti. Moře se stahuje i roztahuje přílivem a odlivem, moře lapá potravu, moře rodi miliony živočků... Mořská voda, toť mateřské mléko nejmenších bytostí. Moře veliké, ty žiješ, tys pramáti všeho tvorstva pozemského, v tobě i prapůvod lidstva. Ty z neobsáhlého života svého po miliony let rozdáváš — v tobě počátek náš i konečný zánik.

Buď pozdraveno moře! Pícházíš s velebným šumotem a hukotem; víš, že nic na zemi neujde objemí tvému. Rozestíráš nesmírnou náruč i pro příslušníka nejvyššího řádu pozemských červů, který splatí jen dluh — vrání se, odkud před věky vyšel. Moře, v tobě je život milionů tvorstva, tys matka naše i hrob. Až jednou i lidstvo na zemi vyhyne, ty, neobsáhlé, šuměti budeš touž věčnou hymnu svou, hymnu společného života...

Půjdeme do onoho domku? Nežli jsme se mohli rozhodnout, volá na nás Ilka se skalního stupně a ukazuje na moře. Před mysem v pěni-vých vlnách zmitá sebou nějaká loď. Rychle běželi jsme zase dolů k vodě. Naši dva plavci dávali již znamení, aby lodice zamířila sem, do

úkrytu. Ale na lodi bylo zle, špatně nějak s plach-tou zápolili, že nemohla sem zatočit. Brzo příd, brzo korma vyhupovala se do výše. Rozeznávali jsme již obyvatele lodi — zdálo se nám, že jsou to samé děti.

Konečně jsou za skalou; nyní to půjde. Loď žene se k našemu břehu. Slysíme křik a bėdov-ání dětí. Loď, na několik metrů od břehu, na-razila na dno a uvázla na mělčině. Ha! — tři jeptiřky vyskákaly z lodi a téměř po suchu utíkaly na břeh. Již jsou zde — jen poslední uvázla. Při-hnala se nová vlna, porazila tlustou jeptiřku a hodila ji na břeh. Zatím děti skákaly také s lodi dolů. Naši dva plavci a plavec s nové lodi tahali je na břeh. Jeptiřky spínaly ruce a pozdvihovaly ružence. Přiřla zase jedna vlna a převálila ně-kolik dětí. Jeden hoch zapletl se do mořské trá-vy a zůstal ležet ve vodě. Skočil jsem k němu a vytáhl jej, ještě nežli nás nová vlna zachvátila.

Po stezce od pobřežního domku žene se dív-ka ve světlých šatech — krásná cizinka ze Spli-tu. Sotva dýchá — v ruce svírá kukátko. Jeptiř-ky vlašsky vypravují, co se jim na výletě stalo. Porozuměl jsem jen tolik, že jsou z Kařtelu, kde mají pensionát, vychovatelnu pro dalmatskou mládež, kterou — jak jsem se později dověděl — pomocí četných darů a nadání předělávají na vlašský dorost. Krásná cizinka pomohla zmácha-ně jeptiřce vyždímat šaty a pozvala všechny, i s dětmi do bílého domku, tam nad mořem. I nás vyzvala. Jeptiřky s dětmi veřly do domku, nám ukázáno na vinici, abychom se občerstvili krásný-mi hrozny.

Za chvíli krásná dívka vyšla z domku, vsedla na mezka, kterého měla tu přivázaného, a jela do Splitu po lékaře. Tlusté jeptiřce bylo zle; ležela bez sebe.

S výřiny divali jsme se na rozčeřené moře. Naši plavci nám přišli říci, že se bouře brzo utiši aspoň tak, že budeme moci dojeti.

V údolí ukazala se na chvíli jezdkyně a za-se zmizela za vlnami zdi.

Před večerem dojeli jsme do Kařtelu a zaři-dili jsme se jako doma ve starém zámku na po-břeží. Po večeri vyšli jsme si po břehu pohledět na utiřené moře. Krásný tu břeh, zarostlý velký-mi stromy. Tamariřky a vavřiny až do vody splý-vají.

Usedli jsme na balvany. Nesmírná říše volno-

stí prostírala se před námi. Občas ukázal se del-
fin, zamával ostrou ploutví a potopil se. Zšeřilo se
úplně. Tíše jsme hovořili krátkými větami. Při-
liš mnoho myšlenek jsme měli v hlavách, nežli
abychom je mohli vypovědět.

Tma nás úplně obestřela. Něžné šplounání
vody u našich noubou nahrazovalo nám hovor.

Božko, vykoupám se tady! — Svlékl jsem se
a vyhledal jsem hlubší vodu. Volně rozjel jsem
se po hladině. — Však, co to? Jsem v pohádce
okouzlen? V úžase pozoruji, že celé mé tělo
obaleno je skvoucím zlatem; při každém pohybu
paží i noubou srší ze mne ohnivě jiskry. Mé prsty
jsou sálající plameny, voda, kterou rozhrnuji,
rozsvěcuje se tisícem kmitavých blesků — plují
v překrásném světelném plápolu, voda kolem
mne mizí, vznáším se v zářivém obalu tajemných
ohnů . . . Kde slova jsou, kterými bych vyličil po-
hádkový ohňostroj tento?

Krása tohoto pohledu nahluje duši mou bla-
hem — tíše pluji dále — přede mnou nekonečná
hladina moře ve tmě se ztrácející — a já tu kaž-
dým pohybem světlo roznécuji a šířím . . .

— Velebná příroda! Vznešená kráska tvá
uchvacuje. Jsem šťasten, že tak zcela v tobě spo-
čívám, že vnímám tě v této chvíli všemi smysly,
celým tělem, v posvátném okamžiku svého ži-
vota.

Moře, jsem tebou podmaněn! Dalo jsi mi
pocitit dojem krásy, jaký jen může lidská duše
chápat. Vzácný to dar. Můj život stal se bohatší.

Jednotlivé výhonky životních formací vzkvė-
tají a zanikají, přejmou zrozením částku kolektivního
života, předají ji dále a hynou. Úloha člo-
věkova není nikterak světoborná, jeť drobným
červíkem v zástupu sobě podobných; všeliké
odlišování mstí se na něm. Úroveň kolektivního
života lidského má význam. Blaho jednotlivcovo
souvisí s blahem ostatních. Pracovat pro všekoho
lidstvo. Vyplnit řádně své místo. A pak klidně
odejít.

Máme vlastně život věčný! Pouze jednotlivé
listy opadávají; strom žije dále. Se mnou zanikne
jen nepatrná částka života vespolného, kterou
jsem choval ve svém těle; život však, jehož rato-
lestí jsem byl, pokračovati bude dále. Bude tedy
můj kořený život i pak trvatí, budu žít i po
smrti, ne jako individuum, ale v původním jed-
notném životě přírody, z něhož jiskřerka moje
jen povyskočila. Tělo ovšem zajde, formální ko-
nec bude, život však, jehož jsem výhonkem, je
věčný, byl odevždy, bude i do věčnosti. Život
můj je součástíka věčnosti. Rozloučím se jen s do-
časnou formou.

Stačí nyní jeden hrůzný okamžik a částka
života, kterou chováš, uhasne. Jednou uhasne
jistě. Neboť žádná forma netrvá navždy; země
vezme si, co jí náleží, tělo rozpadne se v plen
jiným životním formacím. Bude to, musí tak být;
jako u milionů přede mnou a milionů za mnou.

Valte se vlny, saháte až po mně! Strašně

jsste, vím, nelze vás uprosit, ani umodlit; bez roz-
paků pohlíte i kocábku naši. Na čelo mi strí-
káte — to vabíte mne už? . . . Co všecko pro-
létlo mi hlavou velikou rychlostí — právě rych-
lostí myšlenky! Snad jen několik okamžiků trva-
ly všechny ty úvahy . . .

Kapitán po čtyřech přezlel ke stožáru a s
plavcem obrací plachtu. Směr lodí se změnil. Při
obratu kácel se náš člun do vody.

Chytil jsem Božku za ruku: Tu máš provaz,
drž se!

Slyšime varhany . . . i zvony jakoby kdesi
zněly . . .

Božko, jsi připravena na nejhorší? — Oviň
lano kolem sebe, druhý konec já si přivážu.

Hup — hup — přelétli jsme vlnu nahoru,
dolů.

Božko, neboj se! Slyšíš, neboj se! Držím tě.
— Jak mi roste síla! Pevnost naplňuje mi celé tě-
lo — och, já doplavu daleko. Nedáme se!

V tobě je druhá forma mého života. Nelze
nás rozloučit. Co bych byl bez tebe? Vegetujíc-
ím životem. S tebou však stupňuji život v nej-
krásší formy, s tebou stoupám nad hmotu — po-
vznáším duši k nedostupným dříve výšinám hud-
by slér — Šířím ducha — tebou vstupuji v
krásnou harmonii tajemné velebnosti posvátné
přírody . . . Ano, cítím teď — nejsem pouhý jedi-
nec — jsme ratolest o dvou listech, jsme dvě kříd-
la tétož ptáčky, jsme dva břehy tétož ruceje,
jsme dvě stránky jediné bytosti — nelze nás roz-
trhnout . . . Božko, budu vzdorovat vlnám. Ne-
umdlím, když jsi u mne. Spolehej! Jak tebou jsem
silný!

Hššš — ! Přida člunu zaryla se do vody.
Ale opět jsme se vyhoupli. Vidím, že blížime se
zemí. Rozumím už, proč zajeli jsme si tak velikým
obloukem. Přimo bychom byli proti větru ničeho
nesvedli. Nyní jsme blízko ostrova Čiova; bude-
me jím snad chráněni před bouří. Ale musíme do-
brě vjeti do průlivu mezi tímto ostrovem a polo-
ostrovem splitským, který skalnatým mysem sv.
Jiří rozráží divoký příboj. Za chvíli vyporo-
val jsem, že do průlivu se nedostaneme. Ne-
mohli jsme plachtu tak nařítit; ženoucí vlny by
nám lodici překotily. Ujžděli jsme tedy k mysu.
Vysoko tu vlny vystřikují na skály. Zde se roz-
bijeme!

Volám na kapitána. Ten mne však upokoju-
je, že se loď dobře dostane k zemi. Spolehli jsme
na jeho znalost. Skutečně, mezi skalinami uká-
zala se dosti prostranná písčítá zátoka, chráně-
ná před větrem. Vklouzli jsme sem. Vlny se ztrá-
cely, loď vplula klidně. Byli jsme zachráněni. Ra-
dostně vyskakovali jsme na břeh.

Bylo tu pusto, ale nám připadal tento břeh
krásní nad Brionské ostrovy. Budeme tu čekat,
až se bouře utíší a pak pojedeme dále. Rozhlíželi
jsme se zatím. Nahore jsou nějaké vinnice a tamo
přívětivý domek na moře vyhlíží. Přece pobřeží
není tak zcela pusto.

Z RUSKÉ POESIE.

I.

N. A. NEKRASOV:

Zelený šum.*)

Přeložil Josef Pelíšek.

Jde — hučí, hle! — Zelený šum,
Zelený šum, předjarní šum!

Ve výši vanout počíná
laškovný vítr v ráz:
Potřese keři olšovi,
pozvedne květů lehký pel,
jak oblak: vše je zelené,
i vzduch i voda jéž!

Jde — hučí, hle! — Zelený šum,
Zelený šum, předjarní šum!

Tichoučká hospodyňka má
Natalja Patrikejevna,
ní vody nezkalí!
Leč něstěsti jí postihlo,
co v létě žil jsem v Pitěru...
Vše hloupá, sama vyznala,
zámek jí na jazyk!

S ní, lstivou, v jizbu samy dva
nás zima uzamkla.
Do očí nelítostných mně
zří žena — nemluví.
Jsem tich... než krutá myšlenka
mi klidu nepřeje
jí zabít — líto srdečně!
A strpět — věru není síl!
A zatím zima huňatá
řve celý den i noc:
„Jen zabij, zabij nevěrnou!
Hříšníci vymstí se!
Ty jinak budeš strádati,
ni dnem ni v dlouhé nociče
pokoje nenajdeš.
Do nestoudných tvých očí ti
sousedé naplíví! — —
Za písň — víchru zimního
se tvrdá duše vzmužila —
já ostrý schystal nůž...
Tu sama však se příkradla...“

Jde — hučí, hle! — Zelený šum,
Zelený šum, předjarní šum!

Jakoby mlékem zalité
se týčí sady višňové,

tichounce šumějí;
zahřátý teplým sluníčkem
šumějí rozveseleny
sí hvozdy sosnové;
a vedle novou zelení
ševelí novou píseň svou
i lipa s listy bledými
i bělicí se břízečka
se kšticí zelenou!
Šumí si malý rákosík,
šumí vysoký klen...
Šumějí oni po novém,
po novém — předjarně...“

Jde — hučí, hle! — Zelený šum,
Zelený šum, předjarní šum!

Oslábla krutá myšlenka,
nůž z rukou padá mi,
a píseň slyším jedinou
z luk, lesa — zas a zas:
„Miluj, dokud lze milovat,
trp, dokud možno trpěti,
odpouštěj, lze-li odpustit,
a — Bůh je soudce tvůj!“

Návrat.

Zde rovněž teskno duši zimomřivé.
Byl v uvitání vlasti divný chlad;
druh hledí tak, jenž miloval nás dříve,
leč nemohl ve víře setrvat.

Sumělo září, rodná moje země
jen štkala, štkala ve dni deštivém
a černých ptáků mrak se slétal ke mně,
jak tucha smrti procitla by v něm!

Vždy vzrušen více obavou a žalem
sny hrozně marně zapudit jsem chtěl,
co listy chladné na mne v dešti stálém
les vrhal zatím, jakby nepřítel,

a nad hlavou mi větru hrozba zněla:
„Ty, básník měkký, proč sem's zabloudil?
Co na nás chceš? Přec cizí jsi nám zcela,
jdi rychle, rychle! Jinde je tvůj cíl!“

A píseň z dáli uslyšel jsem náhle.
Ta známa byla tónem zahorklým,
hnět bez pomoci zazvučel v ní táhle
se steskem marným, bezpomocně mdlým.

S tou písní zas se v duši rozechvělo,
nač dávno již jsem uměl zapomnět,
a srdce prokrel jsem, že chvíli mdlelo
před zápasem — a ustoupilo zpět!...“

*) Tak jmenuje lid lazni probuzení přírody

Paměti Dobroljubova.

Tys přísný byl, v let mladistvých jsi dobrou rozumem chladným nad vášněmi vládl.
Tys učil žít pro slávu, pro svobodu, však více ještě učil's umírat.

S vědomím plným každou rozkoš žítí ty odmítal jsi, o čistotu dbal, tys žízeň srdce nechtěl ukojiti; vlast svoji jsi jak ženu miloval, svou práci, plány, naděj, v pouť jež svítí —

jí odevzdal's; tys srdce poctivá jí podroboval. Život chtěje nový byl's rád, že milce chladné péče tvá ráj světlý, perly k věnci připraví,

než záhy příliš nadešel tvůj čas a péro věstce vypadlo ti z dlaní. Ach, jaký rozum jasný byl, jenž zhas', ach, jaké srdce ztichlo z nenadání!

Minula léta, bez vášni je hrud', nad námi stanul's ve výši až kdesi ... Plač, ruská země! — než i tvrdou buď — od doby té, co ležiš pod nebesy

nezrodil se ti nikdy taký syn, v své nitro zpět takého's nepřijala : Krás vloženo mu duše do hlubin, a iimi sladká harmonie vlála ...

Přírodo-matko, takých lidí řad ty časem kdybys neposlala světu, ten život náš by vyprahl a zvaď' ...

(Věnováno neznámému příteli, jenž mi poslal báseň „Není možné“).

Již záhy zemru. Odkaz bídný věru, ach, otčino! já tobě zůstavím. Prožil jsem dětství ve dnů těžkých šeru, mé mládí — bylo bojem krvavým. Bouř nedlouhá nám mnoho dodá síly, jí vzrušení ač jsme jen okamžik, na věky v duši — víc-li hřměla chvíli — mírného ticha uhostí nám zvyk. Tisnivých dojmů na mně dlouhá léta nesmazatelný zůstává sled. V svobodě, vlasti! nadšení jak zkvětá, tvůj básník teskný chápat nedoved'! Z překážek, která v pouť se nestavila v té s Musou chmurnou cestě doposud? ... Za krůpěj krve, pro národ jež byla, za zásluhu i malý sčítej trud!

Neobchodoval lýrou já, byť časem, neúprosného losu ku hrozbám, ji nutívala nepravdivým hlasem dlan' moje zpívat ... Dávno již jsem sám; s rodinou družnou v prvním šel jsem čase, kde nyní jsou ti druzi přeshlých chvílí? Z nich částka sama se mnou rozešla se, před druhou sám jsem dveře přirazil; tí krutou sudbou byli postizeni, odešli jini za zemský již práh ... Za to, že pro mne blízké duše není, že nebyl, dlan' kdo k opoře by vztáh', co rok že druhú řídne hrstka milá a nepřítel že v cestě víc co den — za krůpěj krve, pro národ jež byla, hřích tebou, vlasti! buď mi odpuštěn! ...

Já povolán byl, národe můj, pěti o hoří tvém, v němž větší jsi všech tuch! Poznání paprsk jeden aspoň schvěti do cesty, kterou tebe vede Bůh, leč v lásce k žití, k mjiživému blahu já zvykem skován, tlakem okolí, nejistým krokem v svoji šel jsem dráhu, z těch nebyl, které vše dát neboli, a píseň má bez stopy proletěla, nebylo přáno proniknout jí v lid, jen, vlasti rodná, k tobě láska vřelá v ní dovedla se plně projevit! Za to, ač zjištnost víc vždy ve mně žila, jí v duši že jsem uměl zachovat, za krůpěj krve, pro národ jež byla, mých vín mně, vlasti! odpust, odpust řad! ...

—=0=—

JAROSLAV SVOBODA:

VEČER.

Bylo to jistě velmi podivné, že za všechna ta dlouhá léta ani jednou nenavštívil rodného města. Však o tom přemýšlel, co kráčel známými ulicemi, parkem a podšíní, ale myslil i na to, že tehdy, když odcházel, byl hoch, skoro dítě, měl dlouhé plavé vlasy a velké důvěřivé oči, a že se vrací bezmála starcem, mdlý, resignovaný, ničeho víc neočekávající.

A když stanul před nakriveným domem o jednom poschodí, stiskl vrasčitou ruku starřícké tetě a polibil jí na pergamenové tváře. když slyšel její vyčítavé — „po takových letech“ — a čel v modrých, vybledlých očích spoustu otázek, — marně se snažil něco odpovédět. Vynořilo se pojednou a letělo hlavou tolik vzpomínek, tolik vzpomínek na všechno, co viděl a prožil za ta léta, že hrdlo se užilo tupou bolestí.

Pak dlouho seděli na lavičce v zdivoče-

lém parku a mlčeli. Stařena se ostatně ani už nedívala tak tázavě a vyčkávavě, oči její se prohloubily novým výrazem. Seděl mlčky a zdálo se, že naslouchají, jak to šumí tam nahoře. Byl už večer, přiletěl větrík a rozkýval vrcholky stromů.

Konečně promluvila teta. Vzala synovcovu hlavu do svých drobných rukou a řekla zvolna, litostivě a téměř šeptem: „Kdyby tak sestra byla živa, tvá matka. Co by asi řekla. — Kdyby byla živa —“

A z očí vyřinul se jí proud slzí. Rozuměl. Cuchal nervosně šedivící vlasy a zatínal zuby, aby se ubránil tomu, co vzlátnou vlnou stoupale k hrdlu. A naslouchal, jak to šumí v korunách stromů.

Pouze ty zdály se dnes zrovna takovými, jakými byly tehdy, před mnoha lety. A šuměly dlouze, tajemně, — a výsměšně, jak se mu zdálo, večerem pozdního leta.

—=—=—

ÚSMĚV.

Bylo něco zarážejícího a trapného v jeho úsměvu. Něco naprosto nesouhlasícího s celým jeho zjevem! Neboť bledou tváří a kalným pohledem nesvědčil právě o veselosti. Bylo něco zarážejícího a trapného v jeho stáhlém úsměvu, a řekl jsem mu to při první vhodné příležitosti. Usmíval se ještě víc a pravil hlasem připomínajícím šešest suché trávy: — Byl jsem na parniku „Kristian IX.“

Jakoby tím všecko bylo vysvětleno! Teprve na můj nechápavý pohled pokračoval, a stále tím tichým, dutým hlasem:

— Četl jste přece o požáru, jímž parník byl zničen? Byl jsem na něm tehdy. Já a moje dceruška. Zachránila se sotva desetina lidí, zahynulo několik set. Také mé dítě. Zůstalo mi jedině po ženě. Nechtěl bych říci, že se mi stalo dražším všeho na světě; to se říkává příliš často a o mnohém: Nechtěl bych mluvit tak všedně o své malé Maud! Ale umdlával jsem tichou radostí, šel-li jsem s ní a zachycoval pohledy lidí přicházejících proti nám: Byly jí čtyři roky, vlásky měla po nebožce, světlé a bohaté, a vyslychal jsem mnoho poznamének o její roztomilosti.

Tě noci nemohl jsem usnout. Vyšel jsem na palubu. Jasně hořely hvězdy, vanul teplý jižní větrík a nic nedávalo tušití hrůzy nejbližších chvil.

Usnul jsem potom? Nevím. Ale doléhal pojednou zvláštní hluk a praskot, ozval se

křik a pronikl odkudsi rudý přísvit, příšerně ozařuje stěny naší kajuty, lůžko a rusou hlavíčku mého dítěte. —

Vypravující se odmlčel. Dotekl jsem se konečně lehce jeho ramene. — „Což je třeba ještě něco říci?“ — ptal se. „Přece jsem nechtěl, aby zahynula moje malá Maud, musím-li již zemřít já a ti ostatní, pro něž nezbylo místa ve člunech! Z posledního zavolala na mne známá paní. Byl ještě čas hodit jí dítě.

Plameny již oslehovaly zád, na níž jsme se uchýlili, když se v dále objevila velká, černá massa. To byla loď, a železná podlaha zádě začínala se rozpalovali, když jsme se skákali do člunů. Zdá se mi, že jsme nebyli ještě ani všichni na palubě parniku, když se hořící vrak pojednou příkře naklonil a sjel do hlubin. Způsobemým vírem bylo strženo několik nejbližších člunů.

Z těch ostatních paní a mojí Maud nebylo na žádném. Také jsem brzy věděl, že nebudou ani na žádném z těch, které snad ještě bloudily širým mořem, neboť příštího rána poznal jsem mrtvolu paní mezi jinými plovoucími po hladině. — Po hladině klidně a modré odrazem oblohy! Modré a klidné! — Je-li tomu řada let? Ano, myslím, ale na modrou a klidnou hladinu pamatují se tak živě, jako bych ji byl včera viděl: Modrou a klidnou — a klidnou — — a klidnou!“

A obraceje se ke mně obličejem, dodal tak tiše, jak nejtíseji může zašeštití suchá tráva:

„Jakoby mi byla nevezala mojí malou Maud — —.“

— Byl velice bledý, když jsem mu pohlédl do očí. Ale zdálo se mi, že se ještě nikdy neusmíval tak širokým a tak měkkým úsměvem!

—=—=—

OPIČÍ MOZEK.

(Poznámka k pěstování „české kultury“.)

„Přednášel-li jsem o Claudelovi, nepřednášel jsem o něm proto, že byl konsulem v Praze nebo že jest vášnivým katolíkem, nýbrž jedině proto, že jest veliký básník; ale ovšem zastíratí si oči před tím faktem, že síla a mohutnost jeho koncepcí básnických jest do značné míry podmíněna jeho věrou, provozovatí tuto směšnou pštroší politiku, přenechávám kulturním dětem; kulturní muž vidí zde problém, s nímž musí se čestně vyrovnati, východisko celého myšlenkového řetězce

„Nevím posud, přiblíží-li mne můj příští vývoj duševní a básnický katolicismu nebo odvede-li mne od něho; ale ať tak, ať onak, jedno vím: že půjdu jen za svou vnitřní nutností, za příkazy svého nitra, jako jsem šel posud, a ne za vnějším ziskem nebo lesem; a také to vím, že byť bych se stal i katolíkem, nebudu nikdy katolíkem po způsobu Dostálova-Lutinova a budu i v katolicismu od něho a jeho metody vzdálen na hony a hony.“

Kdo naslouchali nedávno s potěšením slovům dra F. X. Šaldy o náboženství, mají nyní příležitost přečíst si toto pokračování v jeho konfesích v České Kultuře (č. 13) dne 4. dubna 1913. Potěšení z tohoto vyznání budou mít asi malé.

Básníci a spisovatelé čeští vyslovili se snad všichni o věcech náboženských a konfesijních. Není místa na to, abychoť všechny vyslyšeli.

Karel Havlíček prožil všechny stupně náboženského vývoje a jeho otřesů: od dětské víry až po vzpuru a rouhání; potom uklidnění a mir, jehož výrazem aspoň částečným jsou Epistolary Kutnohorské. Ale když dopsal tyto epistolary, byl jiný, nežli když je psati začal. Farář B. Dobiáš vydává svědectví v Časopise Historickém (1881): „Karel Havlíček vypůjčil si roku 1850 v Libenicích bibli Páně, bíchoval všeliké nešvary církve římsko-katolické ve svých Epistolách Kutnohorských, navštěvoval pilně Libenice, oúčastnil se služeb Božích tamtéž (rozuměj evangelických), a byl toho času, kde ho vše opouštělo a téměř jen evangelici se k němu družili, na rozpacích, nemá-li se státi evangelíkem. Víme to z vlastních slov Havlíkových, kteréž pověděl v Libenicích před několika svědky, mezi nimiž i spisovatel těchto dějin přítomen byl co jiných dvacetiletý (o prázdninách roku 1851). Z přítomných pamatují již jen Václava Mojžíše, oba Výborné a svého nebožtíka otce, vesměs z Libenic.“ —

Po prohlášení neomylnosti papežské začínal se vzpírat i český mozek. Alfons Šťastný vydal brošurku: O doplnění našeho národního programu a Jan Neruda tuto brošurku vital dvěma feuilletony v říjnu 1872. „Lidský rozum — pravil — chystá se k poslednímu boji, ano boj ten vlastně již začal mezi světlem a temnotou... Boj bude na všech stranách. Posud se děl ve spisech jen vzdělančím přístupných, nyní začíná se již popularisovat. A pro jeho úspěch je významno, kde že po římském koncilu začal nejmířejší. Stalo se u dvou národů, u španělského — vykřičeného za národ strašně jezovitský, a skoro současně u českého — vykřičeného za národ strašně klerikální, tedy u dvou, jezovity nejvíce podupaných národů.“ Velice Neruda těšilo, že protírímské a protikatolické názory začnou ko-

nečně pronikat mezi sedláky a že protírímsství stane se — doplňkem našeho národního programu!... „Zas to byla česká chýže, z níž vyšlo slovo pádné, vichr slova toho nezavane...“

H. G. Schauer prožil prudký konflikt národnostní v sobě a vybojoval jej pro češství. Méně prudká byla krize náboženská, ale přece byla. Schauer cítil potřebu náboženství a byl skeptik. Čtl se stát i knězem lidu, pomáhat hledajícím cestu... V které církvi se to může stát? Schauer si odpověděl.

„V katolické církvi ne; zde mí schází svoboda, volnost sebeurčení, bez níž nikdy strom individuálního duševního života, aspoň ne u mne, se nemůže rozvinout. Čtl bych být protestantem, pastorem; v Berlíně, v Elberfeldu, kdekoli, všude, kde je potřeba vůdci slabému lidu. Čtl bych pojmovati v sebe celý obsah evangelia, vše to, co nejušlechtlejšího k životu přivedl dvoutisícový vývoj křesťanství; věřil bych ve vše, v evangelium, ve světospasnou misi křesťanství a zároveň bych akceptoval všechny výsledky moderní exegese biblické, všechny důsledky kritické teologie.“ (H. G. Schauer, napsal dr. A. Hartl, nákladem Pokrokové Revue.)

Dr. F. X. Šalda r. 1913 ještě neví, nepřiblíží-li ho jeho příští vývoj duševní a básnický katolicismu. Při tom líčí svůj vývoj jako nějakou bytost v sobě, vůči které jeho vůle a rozum jsou bezvládné. Ten splašený býk, který svého slabého pána táhne na provaze, kam se mu líbí, jmenuje se vnitřní nutnost nebo příkaz nitra. Kdo neví, nebude-li katolíkem, jakoby jin už byl. Nebude snad katolíkem jako Lutinov, bude jiný methodou, ale sotva lepší. Syn národa, jenž má Husa a jenž reformaci už v 15—16 století překonal katolicism, ten syn ve 20. století neví, proč by nemohl být katolíkem. Nastal podle Nerudy boj mezi světlem a temnotou, a český spisovatel neví ještě, nepůjde-li s temnotou. Neboť on je loutka a hříčka v drápech divého zvířete „vnitřní nutnosti“ (alias „příkazu nitra“). Ubohá obět! Fekne si jemnocná dívka.

Netruchli, milá divko, to všechno je pouze hra fantazie! Pan dr. F. X. Šalda není vlečen ani splašeným býkem cestou svého vývoje, ani nemá v sobě nějakého pekelného stroje, jehož neúprosné péro žene kola jeho vnitřního automobilu: starší lidé vědí, jaká to mechanika je ta vnitřní nutnost a příkaz nitra. — „Co se to děje?“ pravil asi před rokem mladší literát, znalý západních literatur. „Co se to děje, na západě zdvihá hlavu mysticism, a dr. Šalda o něm neví? Novina nějak kulhá za nejnovější modou evropskou, když mysticism ignoruje.“ — „Nemějte starosti, mysticism přijde — vece literát starší — a dr. Šalda bude jeho velikým prorokem. Už se k němu rozbíhá.“ — Uplynul

rok, dr. Šalda už obléká rochetku a komží. Užel problém, s nímž se musí čestně vyrovnati! Posavad muži čeští rozbíjeli problém, jak se dostati z římanství ven a jak rozřešit spor mezi naší minulostí a zlou přítomností, pan dr. Šalda obrátil problém jako rukavičku na ruby. A ponechává směšnou pštrosí politiku kulturním dětem, které sice dobehly ve svém vývoji až k Volné Myslence, ale nic nevědí o jeho papírových předlohách francouzských, které jsou jemu východiskem celého myšlenkového řetězce! Bože na nebesích, lékaři našli pomoc od zmračené pátěře, operují záněty střev: není pomoci těmto zbahnělým a rozbláceným mozkom opic? H.

DROBNOSTI.

Šerm literární

pěstaje se v České Kultuře docela neobvyklý. Pan dr. Šalda tam na př. napsal: „Nalezne se v celém Čase kloudného slova o Březinovi, hodného jeho významu? O básníka tak úžasně síly tvůrčí a při tom tak cele českém, že bude třeba několik generací, aby vyvážil se obsah tohoto pokladu básnického?“ Vizte šermířskou výzvu, které nikdo nevybojuje! Kdyby zněla otázka jen tak prostě, zdali kdy Čas psal o Březinovi, odpověděl bych na ni prostě. Řekl bych: Jsem ochoten vyhledat panu dr. Šaldovi dvě (snad i víc) čísla Času, kde se o Březinovi psalo v době, když vyšla jeho nová kniha, jestliže navzájem on udá mi ta čísla. Noviny a České Kultury, kde se psalo o podobných třech sbírkách Macharových neboť a zase Machara pokládám za básníka úžasně tvůrčí síly atd. describe. — Ale on by mi řekl s něžností sobe vzorenou a elegancí přímo v Paříži naučenou: Tupě! Ne-sejde na tom, zdali Čas vůbec psal (Novina a Česká Kultura ovšem v úbec nepsaly) nýbrž psal-li kloudně, psal-li tak, jak Březina toho se hodno? — Já bych učinil další pokus: srovnal bych to, co Čas o Březinovi psal, a co Novina psala a usoudil bych třeba, že Čas psal lip, rozumněji a také srozumitelněji než Novina. Leč pan dr. Šalda s něžností: bře vzorenou a s elegancí přímo v Paříži naučenou vzkřikl by hlusem velikým: Tupěe! trojnásobně! Což pak jsem řekl, že Novina napsala kloudná slova hodna Březinova významu? Já bych isem zajisté, že bude třeba generací aby se vyvážil obsah Březinova pokladu básnického. — Já bych byl pokosen usvědčen a zahuben. Ne-hledě ani k tomu, že moje saty by byly političněny. Neboť náš elegantní Francouz nevěděl do šerárního šermu rapír, s nímž jsem se trochu učil zacházet nýbrž vidle. Hnojně vidle! — Já tedy nebudu si s ním hrát na šerm.

Moderní kostel.

Kostel, který bude mít umělou zahradu na střeše, divadlo, bezplatnou lékařskou chirurgickou a zubní kliniku; večerní školu, dobrou knihovnu, plovárnu, úplně zařízenou tělocvičnu, čítárny a několik jiných zařízení, bude co nejdříve zbudován v západní části města St. Louisa kongregací Prvního křesťanského kostela. Nová budova má mít dvě poschodí, bude státi asi 75.000 dolarů a vyžadati bude jako pěkné divadlo pro pohyblivé obrázky, jestliže uskutečněny budou přítomné plány kazatele kostela toho dra Brandta. Až kostel bude otevřen a úplně zařízen, škýtati bude uslechlou zábavu všeho druhu a zároveň pomůcky i prostředky ku vzdělání. Miněním dra Brandta jest, když lidé nechodí do kostelů, že kostely musejí přijíti k nim. „Jsem přesvědčen, že jest 400.000 osob v St. Louisu, které vůbec nechodí do kostela, pravil dr. Brandt. Snad 150.000 jich chodí pravidelně, ale jsem jist, že není jich více. Jest ovšem tisíce takových, kdož zdržení bývají nemocí, zaměstnáním nebo z jiných podobných příčin, avšak většina strání se kostelů, protože do nich nechťejí chodit. A k této většině chceme apelovati našim kostelem. My jej učiníme tak přitažlivým, že lidé rádi budou tam chodit. My nebudeme cpát do nich náboženství, ale ukážeme jim, že náboženství jest něčím, co se dá přizpůsobit každodennímu životu.“ — Umělých zahrad na střeše bude používáno pro představení s pohyblivými obrázky a jiné zábavy. Snad i pro nedělní krázení za horkého počasí. Dále budou v kostele hrána divadla a pořádány přednášky v zimě, k čemuž bude sloužiti prostorná síň. Ve školském odboru budou kromě v kněževědní tésnopisu a psaní na strni literatury, historii a jiných odvětvích. Veliká kuchyně s několika kamny a s úplným zařízením pro všeho druhu kuchaření bude částí odboru domácích věd. Rovněž bude používáno pro úpravu údel a občerstvení pořádaných při zábavách. Rozmlouvaje o umělé zahradě na střeše, dr. Brandt pravil: „Proč měli bychom vyplývati tolik místa na skloněnou střechu? K čemu jsou nádherné kopule a vysoké věže? Nebudě lépe, když budeme mít takové krásné místo, kde členové našeho kostela a jejich pracelé mohou v klidu posedět a uslechlé se pobaviti?“ Dr. Brandt také počítá, co stojí křesťanství. Některé veliké chrámy v západní části města St. Louisa jsou drahé, vydržování stojí jim od 40.000 do 50.000 dolarů do roka a získaly prý za dvanáct měsíců průměrně čtyřicet nových členů, takže každý jim přišel na 1000 dolarů. První křesťanský kostel prý získal 150 nových členů za minulý rok a výdhy byly pouze asi 4500 dolarů.

Oprava.

Na straně 108 v 16. řádce shora čti „(na př. v poznamce z 10. dubna 1861)“ ne 14. ledna 1862

DĚTSKÝ KOUTEK.

FRANCES HODGSON BURNETTOVÁ:

Eduščin zloděj.

Z angličtiny přeložila G. B. Cechová.

(Pokračování.)

„No ne, ať se zpropadnu“, pravil šeptem, „jestli tohle není stařaportské špás“. To byla velice sprostá řeč, ale on byl na neštěstí jedním z oněch lupičů, kteří, jak slečna Lánoová říkala, „neužili žádných výhod“, a tak je tomu s většinou zlodějů, které znám. Potom se začal smát, taky šeptem, může-li se říci, že se někdo šeptem směje. Zakryl si ústa rukou a nedělal žádného hřmotu, ale smál se, až se ohýbal a klátil se ze strany na stranu.

„Nejpovedenější špás“, pravil svým nevzdělaným způsobem. „A vona že mi nic neudělá. Můj ty Tondo!“

Patrně byl opravdu velice špatně vychován, protože nejen že užíval takových podivných slov, ale říkal „vona“ místo „ona“. I při svém úzusu nad jeho smichem si toho Eduška dobře povšimla. Nechácala, čemu se tolik směje. Pak jí napadlo, že se možná zmýlila.

„Prosím“, řekla jemně, „jste opravdu zloděj?“

Přestal se smát, aby jí mohl odpovědět.

„I kdepak, slečinko“, pravil, „na žádnéj pád. Jsem dobrý kamarád tvýho tatínka, chtěl jsem mu dělat večerní návštěvu a že jsem nechtěl bourit služky, lez' jsem oknem.“

„Ach“, řekla Eduška a hleděla na něho velmi vážně, „vidím, že se mnou žertujete, jako to dělává tatínek. Ale chtěla jsem vám říci tohle: Tatínek odjel do Skotska a máme jenom služky, a maminka by se tak polekala, kdybyste ji probudil, že by se z toho jistě rozstonala. A když už se chcete vloupat, nemoh' byste to, prosím, udělat jak nejlípeji dovedete, tak abyste jí nevyrušil ze spaní?“

Lupič se přestal smát a začal se na ni a pak znovu užil svého nevzdělaného výrazu:

„No ne, ať se zpropadnu!“

„Proč neříkáte: „Ať se p r o p a d n u“?“ ptala se Eduška. Jsem jista, že není správně říkat, že se zpropadnete.“

Myslila, že zloděj bude mít nový záchvat smíchu, ale mylila se. Zdálo se, že se násilím přemohl.

Slyšela, jak si bručí: „Není času nazbyt.“ „To si taky myslím“, odpověděla. „Maminka by se mohla probudit a jít mne hledat. Co chcete napřed vyloupat?“

„Lepší, když si půjdeš nahoru k mamince“, řekl trochu mrzutě.

Eduška se na okamžik zamyslila.

„Neměl byste vyloupat nikde“, řekla. „Vy to dobře víte. Ale když jste se už jednou rozhodl, tak vám raději ukáži, co byste si měl vzít.“

„Co pak by to asi bylo?“ ptal se zloděj se zájmem.

„Nesmíte nic vzít z mamčiných věcí“, řekla Eduška, „protože má všechno ve svém pokoji a vzbudil byste ji, a mimo to říkala, že by jí nad tím puklo srdce. A taky neberte nic, co má tatínek rád. Já vám něco povím“, — Eduška trochu zbledla — „můžete si vzít moje věci.“

„Co je to zač?“ tázal se zloděj.

„Můj medalionek a hodinky, co mi dal tatínek a náhrdelník a náramky, které mam po babičce — ty stojí hodně peněz a jsou velmi pěkné a měla jsem je nosit, až budu mladou dámou, ale — ale můžete si je vzít. A — pak jsou tu“, řekla Eduška zvolna a hluboce vzdychla, „pak tu jsou ještě moje knihy. Mám je moc ráda, ale — —“

„Knihy nepotřebuju“, pravil lupič.

„Opravdu ne?“ zvolala. „Ó, děkuji vám.“

„Na mou tě“, pravil zloděj jakoby sám k sobě, hledě upřeně na její vyjasněnou tvář, „tohle jsem jakživ neviděl.“

„Mám jít nahoru a přinést to ostatní?“ ptala se Eduška.

„Ne“, řekl. „Zůstaneš tu — anebo počkej, pojd' se mnou tudle vedle a sedni si, nežli budu hotov.“

Šel napřed, pak Edušku strčil, aby si sedla na schůdek, a začal odmykat skříň, kde bylo uloženo stříbrné náčiní.

„To je divně, že hned víte, kde co hledat, a že váš klíč ke všemu jde, vidíte?“, pravila Eduška.

„To je ku podivu, na mou věru“, odpověděl. „Je to dobrá věc, když má člověk zdelání.“

„Vy jste vzdělaný?“ ptala se Eduška udiveně.

„Copak's to na mně nepoznala?“ řekl zloděj.

„Inu“, pravila Eduška — nechtěla ho urazit — „když vy tak prapodivně mluvíte.“

(Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovým.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s r.č. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dežek. — Tiskem E. Benurlova v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

GARŠÍN.

Napsala Bronislava Herbenová.

Lidé tačovní, jaký byl Garšín, jsou pravě svítilny v té mravní tmě, která nás obklopuje. O těchto lidech možno říci, že světlo svítí v temnostech, ale tmy ho neabsorbují. Při pouhé myšlence, že jsou takoví lidé na světě, člověk žije volněji a veseleji hledí do budoucnosti.... P. Zasodimská, 1888.

Bylo tomu v minulých dnech čtvrt století, co zemřel Vsevolod Michajlovič Garšín, jehož smrt vzbudila tenkrát ohlas i v českém písemnictví. Byly mu sotva 33 roky, když z hrůzy před sešilením vrhl se v Petrohradě do schodiště vysokého domu. Po pěti dnech bolestných útrap, ale při plném vědomí podlehl svému zranění 6. dubna 1888.

I.

Druhové Garšínovi líčí Vsevoloda Michajloviče jako člověka především nejvšs spravedlivého, jenž nesnel krivdy spáchané blížnímu. Probíráme-li se v jeho spisech neb čteme-li vřelé vzpomínky přátel jeho, pochopíme snadno, jak trpěl tento jemnocitný, nervosní člověk tlakem nejen poměrů ruských v letech sedmdesátých a osmdesátých, ale také veškerou organizací života společenského. Co se vládních poměrů týká, naděje, které Rusové kladli v cara osvoboditele Aleksandra II., byly docela sklamány. Hned po prvním rozběhu k reformám po zrušení nevolnictví zavládla tuhá reakce, specificky ruská reakce. Jak těžké a dusivé byly poměry té doby, vytušíte na př. z Dostojovského Denníku spisovatele ova (1873—77) nejčastěji mezi řádky. Čítíte, že autor cosi temného naznačuje, ale mluví třeba o spiritistech a čertech. Z téhož Denníku máte dojem, jakoby nadšením pro utlačované pravoslavné Jihoslovany byl r. 1876 do ruského dusna zavál proud svěžího vzduchu. Jakoby se byl kámen svalil na chvíli s hrudi, ruský člověk mohl svobodně přiznat své city, mohl volně zajásat i zaplakat

a činem přispět trpícím, ať už s myšlenkou, že pomáhá bratrům Slovanům nebo pravoslavným křesťanům. Po celém Rusku konaly se sbírky, dobrovolníci odjžděli zprvu do Srbska, později táhli s ruskou armádou na pomoc Bulharům a Srbům. Než výsledky rusko-turecké války sklamaly, nespokojenost s vládou vřela v lidu stále hrozivěji. Přes všechno kruté potlačování rostla v tu dobu strana činu — nihilisté — a pracovala svými násilnými prostředky. Rozčilení myslí dostoupilo vrcholu smrti Aleksandra II. ve chvíli, kdy prý pomyslel již dáti říši konstituci. Byl r. 1881 v Petrohradě zavražděn pumou, a syn jeho Aleksandr III., vstupuje na trůn, nebál se přes všeobecné jitrní prohlásit „za svatou povinnost a nezměnitelný svůj úmysl zachovati pevnou samovládu jako záruku vnitřní i vnější mohutnosti Ruska“.

Společnost ruská štěpila se tehdy sama ještě ve dvě: jedni nebyli spokojeni s reformami, protože znenáhleým reformem vůbec nechtěli, nýbrž hotový převrat, považující reformy za škodlivé; druzí byli zoufalí, že reformy jsou nedostatečné, a že se ještě k tomu ani neprovádějí. Za této doby rodila se tak zvaná kající inteligence, zjev výlučně ruský. Schudlý statkář, jenž do nedávna (před zrušením nevolnictví r. 1861) mužikem opovrhoval, obracel se k lidu a chtěl pro lid pracovat. „Společenské snahy — vykládá Skabičevskij — vyzývaly je k boji s okolnostmi a ke konání velkých činů, oni pak s bolestí pozorovali, že jsou k tomu slábi, neschopní. Proto jedni upadali v pochmurný hamletovský pesimism a končili samovraždou, kdežto druzí mávli rukou nad ideály a vyššími snahami, oddávali se proudu a hleděli svědomí své utopit ve smyslných počitech všeho druhu.“

K hamletovským pesimistům patřil také V. M. Garšín. Prvé hnutí duše vedlo cíleho a neobyčejně sečtelého mladíka mezi umělce. Sotvaže z gymnasia vyšel, sblížil se s kruhem mladých výtvarníků, od nichž učil se nazírat

na umění a vážně chápat práci uměleckou. Předčítával přátelům také své literární prvotiny, a upřímná kritika jejich šla mu k duhu. Při stálých sporech o umění Garšín hájil již tehdy přehorlivě stanovisko, že umění má sloužit vyšším ideálům dobra a pravdy.

Do této doby prvního vývoje Garšínova spadá *Vereščaginova* výstava v Petrohradě. Obrazy z ruských válečných výprav do Asie hluboce otrásl mladistvým Garšínem. Vyslovil dojem svůj v básni, která prozrazuje neobyčejnou vážnost a hloubku svého devatenáctiletého autora. Pozoruje obecnost na výstavě a zachycuje scény: Muži a nastrojené dámy s dětmi tisní se ve výstavě. „Ach, počkej, má milá! Regarde, Lili, Comme c'est joli! Jak milé je to a pravdivé, jak přirozeně malovány jsou ty chaláty!“ — „Jaká technika — vykládá pán s brýlemi na nose a se znalečtívím v očích; hleďte jen na ten písek: jakou cenu má jen ten písek sám. Skutečně, moře pouště jakoby sluncem zalité; ale ani tváře nejsou špatné!“ — Toho neviděl jsem — praví Garšín — hledě na step a na ty osoby: neviděl jsem v nich efektního náčrtku, viděl jsem smrt a slyšel nárek lidí zmučených vraždou a množstvím běd... A s bolestí v duši rozvíjí dále obraz válečných hrůz, jak je vycítuje z díla Vereščaginova, jež pochopil. Válka jeví se mu ne jako hrdinství, nýbrž jako strašná tragédie nasycená lidskou krví a jako neštěstí pro vlast, kterou olupuje o nejlepší syny. —

Dojem této výstavy na Garšína byl tak hluboký, že jeví se i v pozdější tvorbě jeho. Ličení Garšínova vyvolávají mimoděčné vzpomínky na válečné obrazy Vereščaginovy: hluboká pravdivost spojuje oba mistry nerozeznatelně.

Když z jara r. 1876 rozlétly se Evropou hrozné zprávy o sveřepostech Turků, páchaných na ráji v Bulharsku a Srbsku, zmocnilo se Garšína rozčilení. Byl tehdy posluchačem hornické akademie a připravoval se právě ke zkoušce. Duševní nepokoj jeho zrcadlil se v četných dopisech k přátelům. Tak děkuje na př. z prázdnin 1876 přáteli za zprávy z vědeckého světa, ale praví — on, vášnivý přírodopyscec — že jej všechny objevy fysikální i chemické zajímají mnohem méně než zprávy, že Turci pobili 30.000 bezbranných starců, žen a dětí. „Chtěl bych naplít na všechny vaše společnosti, když všelikými učenými teoriemi nikdy nedovedou zmenšiti pravděpodobnost takových spáchaných věcí...“

Pod silou takovýchto dojmů zrál v Garšínovi vždy více úmysl účastnit se činně války

za osvobození Jihošlovánů. Z jakých hluboce mravných pohnutek vyrostl úmysl jeho, vidět ze sporu jeho s mladíkem, jenž mu chtěl dokazovat nesmyslnost jeho záměru. Všecek rozčilen, pobíhaje po světnici Garšín pravil svému protivníku:

— Nikoliv, dovolte, dovolte... Považujete snad za nemravné, že budu žítí životem ruského vojáka e pomáhati mu v boji, kde je každý užitečný? Bude snad mravnější seděti zde s rukama v klíně, zatím co onen voják bude za nás umírat!... Odpusťte, ale toho nemohu připustit.

Jakmile byla prohlášena válka Ruska proti Turecku, nemohlo Garšína již nic zadržeti. Praví: „12. dubna 1877 připravoval jsem se se soudruhům Afanasjevem na zkoušku z chemie; přinesli nám manifest o válce. Naše zápisky zůstaly tak otevřeny; zažádali jsme o propuštění z ústavu a odjeli jsme do Kišíněva.“ —

—o—

FELIX VONDRUŠKA:

SOURMAK.

Když růžové plameny sluneční výhně v obzoru modravém hasnou, ty, zasněný přízraku planoucích dnů a miláčku vášnivých nocí, zlehýnka snašíš se s výšín do nížin a tíšin.

Jak libela tiše rozpináš mlžná svá křídla a v říši vidín a snů čarovnou nocí otvíráš s blaženým úsměvem nádherná zřídla a lidé zasnou. —

Vždyť útrapy dne, hoře a sněživé rány, výčitky bodavé i srdce ztýraná mukou i kletby, jež slyšíš, konejšíš, tišíš, jak milenka něžná hladíš hedvábnou rukou, naději nových otvíráš brány. Květy, když zavíráš a dlouhými vzdechy sjaješ jich poslední vůni, hle, mlhami zastíráš hlubokou tůni, hlubinu bolesti, lásky a touhy. — —

Naléháš v pracovny staříčkových vědců, když sklonění nad knihou pátrají v poslední řádce, dělníky provázíš s polností krutého vládce a nasloucháš modlitbám trýzněných světců. Ty milence svádíš

v zelené háje

i vnočata vábíš,

staré když báje

babice shrbená u kamen sdílí.

Sourmaku bílý,

ty v poklady nahlížíš lakomců zpozdilých,
ty kročeje poháníš poutníků zbloudilých
a tajíš lkání matek pro ztracené syny.

Nadej sprádás věžňům v zašereňých kobkách,
nad Erynyje štvou je za spáchané činy.
Ty k písním lákáš jejich srdce bludná,
když v stezku žítí, kol níž propast trudná,
jim paprsk svítne v nepřístupných hloubkách.

Hle, z pavučinek mlžných se již bílé hvězdy rojí,
nad ztemnělým hvozdem vyšla smutná luna,
jak kajicnice bledá, za svým hrdým chotěm —
rozhněvaným sluncem. —

Na cestu zní jí Aeolovy harfy struna,
jak nařikavé largo sostenuto.
Směs červánkových růží si do stříbrných vlasů
vpleta,

lesk jejich svůdný zatřás', v rázku z bílých hrání.
A znovu brala květy, až věnec krvavého světla
zazářil s jejich skráni.

V té chvíli sladké, kdy soumraku něžný
se tulíš k vášnivě noci — milence svojí,
jí objímáš
a tiskneš, až s ní splýváš,
v té chvíli v duši mě jest smutno . . .

SKITALEC (S. G. Petrov):

SETKÁNÍ.

Z ruštiny přeložila Běla Holubová.

Musel jsem trávit několik hodin do odjezdu
parniku ve starém, krásném, ale dosti nudném
městě na břehu Volhy. Staré hradby, kláštery a
kostely, překrásné svou architekturou, tiché ulice
se stinnými stromy zpusťlých sadů, které svésily
přes ploty své dlouhé, zádušné větve — všechno
to bylo milé a zapomenuté-znamé, vanulo na
mne smutnou nudou a vzbudilo vzpomínky na ty
časy, kdy se mně toto město zdálo velikým a
hlučným. Skoro deset let jsem zde již nebyl, dáv-
no jsem již přivykl hluku stolic a zahraničních
měst, předělal jsem se, změnil, otřel se a protřel
se znužil a sestárnul, ale ono, toto tiché malé
město s naivními, bělounkými, věčně mladými
starobylými kostely, zůstalo skoro beze změny,
stále takovým jako dříve, bělounkým, dětsky se
usmívajícím v zelených objech svých kučera-
vých parků na vysokém břehu zrcadelné Volhy,
široce se rozlévajícím mezi žlutými písčinami s dáv-
no mně známou svou asijskou něhou. Dlouho
jsem se toulal tichými ulicemi ospalého města,
našel jsem i tu, kde jsem kdysi v malinkém pří-
stěnku bydlel jako osamocení chudý jinoch a psal
verše: jak lehce a nadšeně se to psalo tehdy,
jak velkolepě se žilo „naslouchaje péni mus“!,
byla i láska, něžná, čistá, jinošská a ovšem ne-
šťastná . . .

Duše prožívala tenkrát jarní bouři, ale i
na ty jsem teď vzpomínal se závistí k samému
sobě . . . Měl jsem i přátele . . . Kde jsou teď?

Žádný z nich zde nezůstal, všechny rozvála bou-
ře a nejveselejší z nich už dávno odpočívají v
hrobě, skončivše smutné svůj život . . .

A! vzpomněl jsem si na jednoho, kterého
snad přece by bylo lze zde vyhledat.

Byla to osobnost hluboce humoristická, milá,
nepořádná, umělec, belletrista, poeta, piják, váš-
nivý lovec a mluvka. Podle vzhledu i způsobů —
(Arkaška šťastlivcev.) Všichni ho i nazývali Ar-
kaška. Čím mohl takový neseriosní člověk zajtere-
sovat úřady a docela seriosně se dostat na tři lé-
ta do vyhnanství, to ví jen milý Bůh, ale Arkaška
zmužile snesl vyhnanství a, jak jsem slyšel, vrá-
til se zase do tohoto městečka, kde se i dříve za-
býval belletristikou v novinách, dekorátérstvím v
divadle, pitím v pivnicích a tomu podobnými
„uměními“.

Kdosi ho viděl, jak se vracel z vyhnanství v
kožešinové samojedské čepici a v kožíšku, dosa-
hujícím mu solva k pasu, ale za to s ohromným
bobrovým límcem. Povidali, že se nikdy nemohl
udržet smíchu, spatřiv ho v tomto obleku . . .

Byl jsem s ním znám asi tak před deseti,
dvanácti léty; jeho drobné povídky ze života zví-
řat, které rozhazoval po zapadlých časopisech,
obracely na sebe pozornost pěknou řečí, origi-
nálností tematu a jemným pozorovacím talen-
tem autorovým. Tehdy byl řemeslným lovcem,
žil jako Hamsunův „Pan“ v lesní chýši, a v městě
se objevoval s dosti pěknými lesními „etudy“ a
poutavými, podivnými povídkami o zvířatech a
ptácích. Byl jako malíček Kipling, a dalo se očeká-
vat, že někdy tento nevzhledný člověk se stane
originálním spisovatelem. Ale ani spisovatelem
ani umělcem se Arkaška nestal: své povídky
neschraňoval, zapomínaje na ně po obdržení
grošového honoráře, obrázky své prodával v piv-
nicích nebo je rozdával svým přátelům. Peněz nikdy
neměl, vypůjčoval si, kde se mu hodilo, ne
více než rubl denně a dělal to s hlubokým vědo-
mím svého práva, za to ale sám, když peníze měl,
je rozdával jako cigarety. Povídky jeho hynuly v
malinkých provinciálních časopisech, málo kým
oceněné, a autorem samým poztracené a zapo-
menuté, na konce se ztratit i on sám, zasažen
vlnou revoluce, ocitl se ve vyhnanství, kde by se
byl měl podle mého mínění spít. Ale ne. Ar-
kaška je živ, vrátil se pouze v límci a jak jsem
slyšel, zase něco píše do místních novin.

„Nejspíše žije jako dříve,“ pomyslel jsem si,
„a bude ho asi těžko najít. Ale času mám dost,
zkusím to.“

Nejdříve jsem zašel do adresní kanceláře.
Zpráva mně podaná označovala jeho adresu a
končila poznámkou: „odštěhoval se neznámou
kam.“

Snad se Arkaška tak zmožil, že žije v létě na
letním bytě? snad se — oženil, zvážněl a pře-
měnil se v slušného, tlustoučkého a křafounké-
ho člověčka.

*) Známá komická figura potulného herce z
Ostrovského komedie „Los“ Pozn. překladat.

Ale přece jsem šel podle staré adresy: snad se alespoň něčeho o něm dozvím v jeho bývalém bytě. Vešel jsem do dvora velkého domu, kde nějaký člověk spravoval starý vůz. Na mou otázku zakroutil hlavou a mrzutě zabručel: „Takového nějak neznám.“ Vrátil jsem se. Zatím přiskočil ke mně bosý hoch, stále mne pozorující a zastavil mne:

„Vy hledáte Arkadije? takový malinký, vousatý, jako kocour?“

A chlapec dovedně a velmi podobně zobrazil komickou fysiognomií Arkaškova.

„Ano, ano, právě toho!“ zaradoval jsem se.

„Ten se odtud odstěhoval, a pracuje tamhle, šikmo naproti, v typografii . . . A snad tam i spí . . .“

Hoch mne doprovodil šikmo ke dvířkám, nad kterými byla přípevněna sotva čitelná plechová vývěska „tjapografie“, zhotovená neumělou rukou.

„Tak tady“ — řekl — „ve dvoře pracuje u pervopečatníka“) . . .“

„U koho?“

„U Pervopečatníka, nebo jak . . . to tak Arkadij škádlí starce . . . jen ho tak do očí nejmenuje: nemá to rád!“

Rozemřál jsem se, dal jsem chlapci pětník a šel jsem k Pervopečatníkovi.

V zadu ve dvoře, vedle plotu, stálo přízemní stavení. Přes plot visely stinné větve vysokých stromů staré zupstlé zahrady.

Vešel jsem do malé nízké světnice. Všechno v ní bylo neuspořádané: roztrhané záclony, špinavá podlaha, nějaké věci, hozené v nepořádku, velký nenatřený stůl s rozházenými novinovými štočky a dvě staré židle. Na jedné z nich, bruče a hledaje ve štočkách, seděl stařec s hlubokomyslným obličejem, podobající se starému vynálezci nebo středověkému alchimikovi, s šedou zašpičatělou bradou a svařetělým čelem. Na čele měl brýle s tlustým měděným okrajem, na dlouhých a hustých, trochu se vlnících prošedivělých černých vlasech něco na způsob mnišské čepičky, a na sobě měl nějaký vybledlý kaftan podobný podkasané kutně: v celku připomínal pomník Pervopečatníka v Moskvě.

Stařec zvedl hlavu s brýlemi na čele a brčivě se mně zeptal:

„Jdete-li s inserátem, to vám ho do mého časopisu neradím: špatně se rozcázil . . .“

A zase se ponořil do štoček.

Vysvětlil jsem podivnému vydavateli novin příčinu svého příchodu.

On se nespokojeně zachmuřil a ryje se ve štočkách, prohodil:

„Není zde teď . . . už v deset hodin odešel s nějakým korrespondentem . . . nadal mně a odešel . . . A opravdové práce jsem od něho ještě neviděl . . . dnes mne tu nechal samotného, sám

sestavuji číslo. Leda, že přijde k obědu — on zde obědvá . . .“

— „Tak tedy do oběda se vrátí?“

„Ani to se nemůže určit. Často přichází pozdě a zůstane bez oběda.“

„A co vlastně u vás dělá? Je metteur-en-pagem?“

— „Proč by byl metteur-en-pagem? Rediguje! Vy nejste zdejší? My vydáváme „Večerní noviny“, maličké, jdou lepší na odbyt, když je pěkné počasí, když je pochmurno, nevycházejí vůbec: kde je seženeš, kluky, když prší? Má tady na dvě hodiny denně práce — proto se i toulá . . . Odkud vy jste?“

„Jedu skrz“ — odpověděl jsem, — „ve dvě hodiny odjíždím parníkem a rád bych viděl vašeho spolupracovníka: jsem jeho starý známý. Kdyby přišel — pošlete ho k jedné hodině na parník . . . Vlastně — nedovolil byste mi napsat mu zde listěček?“

Vydavatel časopisu, nevycházejícího při špatném počasí mně dal kus šedého papíru, já jsem si přišel ke stolu na jedinou prázdnou židli a napsal několik slov.

Pervopečatník spustil brýle s čela na konec nosu a opřev se o židli, přečetl je.

„Tak“ — řekl dřívějším vážným tónem, — „vy jste podle všeho — spisovatel, ten samý, který byl znám s Gorkým?“

„Týž!“ — přisvědčil jsem.

„Nu a co, vy myslíte, že jste znal skutečného Gorkého?“

„Nerozumím vám!“ — řekl jsem: — „ano, znal jsem se před několika lety s autorem známých věcí, který teď žije na Capri . . .“

„Ano, že on je teď na Capri — to já vím!“ zavrčel stařec, — „jenže to — není Gorkij! ne skutečný; ten skutečný už dávno umřel . . .“

Pohlédl jsem pozorně na starce: něco podobajícího se dobrodušnému a chytráckému úsměvu přelétlo přes jeho vráscité čelo. Měděné brýle posunul zase na čelo.

Vida, že stále ještě nerozumím, zamračil se a pokračoval svařlivě:

„No porovnejte přece to, co napsal Gorkij o bosácích, o Malvě a o stařeně Izergil a podobné s tím, co píše teď!“

Pervopečatník se zase chytrácky usmál, zlehka na mne mrkl a zachmuřiv se opět, vrče a poučuje, jako učitel žáka, vypravoval mně následující legendu:

„Žili spolu dva chudásové, dva bosáci: byli družní mezi sebou a všechno měli dohromady: i radost i žalost — jeden se zmenoval Aleksěj Pěškov a druhý — Gorkij, Aleksěj byl zdravý člověk, písňý a hrdý, — Gorkij byl churavý, souchotinář, povahou skromný a srdce měl útrpné. A tento Gorkij stále něco sám pro sebe psal a skládal to do truhličky; napsal plnou truhličku. A přišel čas, kdy měl Gorkij umřít: před smrtí odkázal svou truhličku svému druhu: „nemám, povídá, ani rodiny, ani příbuzných, ty, Aleksěji, jsi můj jediný druh: vezmi si mou truhličku: není

*) Pervopečatník = mnich Fjodorov, první knižník v Rusku, jemuž byl postaven před 2 léty v Moskvě pomník. Pozn. překladat.

v ní sice nic kromě mých sešitků, ale, povídá, lidé něčemu rozumějící ti za ně dají velké peníze, jen je neprodávej na balení, ale vytiskni je a pusť do světa. Sám, povídá, jsem to ještě nestačil udělat, protože jsem ještě nedosáhl opravdové dokonalosti, ale teď umírám, tak ať to už po mé smrti vytisknou a peníze dostaneš ty!" Tak řekl Gorkij a zemřel a Peškov začal jeho sešitky tisknout v žurnálech a podpisoval se Gorkij. A odtud povstala jeho sláva, peníze mu tekly potokem. Povýšily člověka. Deset let tiskl — stále sešitkům nebylo konce. Dobře. Peškov jel do ciziny, usadil se na Capri a truhlíčka se tam právě zcela vyprázdnila. Co činit? Obecenstvo žádá — dávej! Když jsi hřib, polez do košíka! „Nu" — myslí si Peškov — „vždyť bohové hrnce nevyपालují, zkusím teď sám psát „jako Gorkij". A začal. Psát, to on píše, ale už to není to, co bylo u Gorkého: tento — „abstraktního" — vzdáleného — člověka miluje, a ten „bližního" miloval, byl chudý a skromný a celého sebe oddával lidem a jeho duše byla pro všechny otevřena; a celá až na prášek shořela od útrpnosti a lásky!"

(Dokončení.)

Z RUSKÉ POESIE.

II.

Z N. GIPPIUS.

Píseň.

Mé okno vysoko je nad zemí,
vysoko nad zemí.
V tvář nachový jen západ šlehne mi, —
jen západ šlehne mi.

A nebe prázdňným zdá se, vybledlým,
tak prázdňným, vybledlým ...
Nezměkčí se nad bědným srdcem mým,
nad bědným srdcem mým.

Já, běda, v divém stesku umírám,
já umírám,
v cíl ženu se, ježž neznám ani sám,
neznám sám ...

A nevím, přání ono odkud as
jde, odkud as,
leč srdce prosí divu o úžas,
o úžas!

Ó, necht se stane, čeho nebývá,
ó, nikdy nebývá:
V div z nebe virou duše okřívá,
duše okřívá.

Štkám, nebi slib, že nelze dodržet,
že nelze dodržet.

Mně toho třeba, čeho nemá svět,
ach, nemá svět.

FLOOR SOLOQUE:

Probouzím se záhy ...

Probouzím se záhy,
sotva mihl svít,
den je mlhou vlahý, —
vstát mám, v lůžku dlít?
Nikoli, vzdor vrátí
v kolébku mne mou, —
zpívej, zpívej, máti:
— Haječky — hajou!

Mladost zamihla se,
smích byl uloupen,
navrátil mne zase
do kolébky sen,
matka nepřijde-li,
zanotují svou,
necht se rána zcelí:
— Haječky — hajou!

Hnět když srdci věno,
spánek vrchol krás,
hořké zapomněno;
— dítětem jsem zas,
jdu, cos sbírají sí,
modrou krajinou,
zpívat slyším kdesi:
— Haječky — hajou!

Bez mráčku je, snivě
v modrém kraji tam.
Snění nevášnivě
síly oddávám.
Vzruch, ježž šetřil běžný
— vssál kdos duši mou.
Nyní šeptá, něžný:
— Haječky — hajou!

Nadchází však trudný
probuzení čas,
den je šerem nudný,
milý sen mi zhas'.
Starost duši deptá
vřavou opětnou,
ale kdos mi šeptá:
— Haječky — hajou!

SERGEI GORODKIN:

Jak jsem se s tebou setkal.

Les byl temný, večer blízký.
K pasu sahal podrost nízký.

Sosny rudé, sosny stáry.
V nebi znovu ohňů žáry.

A já sám jdu, bez všech písní.
Svět mi neznám. Šero tisní.

Náhle sosen na zeleni
nová již se zeleň pění —

něžná, nězná! Kmen se bělí.
A kol sosny potemněly.

Jak by v les den přišel zase.
Jak když šero usmívá se.

Konvalinka, jak když vzpučí!
Úžasu já ve náruči.

Světlo tiché! Šero boží!
Padám lesa u podnoží.

Nehnut les je. Plane záře.
Zrak se modlí, krásou duše.

Břízka jasnou svíci jest ti.
Viš snad, kde lze potkat štěstí?

J. P. POLONSKIJ:

Na smrt Nadsonovu.

V soumraku vyšel. Zmírající
paprsek slunce v mračnu has';
jak pohřebních pochodní chvilci
by do cesty mu padal jas.
Do temna blížící se noci
zrak zádušný vetknou mocí,
on viděl — smrt jde — — —

Touhou plál

vzrušené srdce utíšiti,
a ač nemohl naladiti
všech strun své duše — zazpíval.
A byl ten hlas s nervosním chvěním,
jak bratrův hlas ve chvíli zlou,
mládeži slyšen s zanicením
a ženskou duši vnímavou.

Bez víry v ovoce svých chtění,
miluje, trpě, bez dechu,
si žádal světlych objevení —
a temných nedorozumění
ve věčném živ byl výsměchu.
Duch jeho prázdných neznal chvíli:
ať básník, žena, přítel milý
na pouti jeho s ním se střet',
roj obrazů v něm v boj se zved'
s myšlenek roji těžce zmarných — — —

Rozumu nestačilo slov
a srdce žádalo si strof
tak teskných a tak jednotvárných,
jak znívá mořským ku břehům
vln mořských netichoucí šum.
jej neduh trýznil, roznicení
jej trýznivalo do umdlení.

Ze země v zemi nedal hnát
se marně touhou zachránění,
vždy emblemem znovuzrození
kvetoucí vesnu maje rád:
Však víc všech vůní opojivých
a cizokrajných oltářů,
básník naději rozrušivých

— — — — —
miloval v době toulek snivých
očinu svoji ubohou.
Jej ošlehala metelici,
v ní smáli se mu trpasličí
— chtěl žít pod její oblohou,
a tam, v šumu rodného moře,
v horách, uprostřed zkvětých vill,
leh' k oddechu od muk a hoře,
a s životem se rozloučil.

Spí klidně, june-básníku,
jenž zkusil's na své cestě krátké
vše, co dá lásky štěstí vratké,
něh, klevet hořkost ve vzniku,
rozchodu žal, shledání chvíli,
šum slávy, potleskem když šli,
chlad, výsměch, radost při díku —
spí klidně, june-básníku!

Přeložil Josef Pelíšek.

DROBNOSTI.

Moře.

V obrázku. Ed. Štorcha v 16. čísle přehozeny odstavec. Nutno na straně 121. v prvním sloupci poslední odstavec. jenž počíná slovem. Půjde me —, jakož i celý druhý sloupec na téže straně a šest odstavců ze strany 122. až ke slovu — bohatší vyjmout z textu a vložit je až na konec článku. Tudíž po prvních dvou odstavcích na str. 121. čtenář nechtě čte 7. odstavec ze strany 122. počínající slovem: Jednotlivé —. Obrázek pak končí 31. řádkem prvního sloupce na straně 122. — Mimo to uvázly v obrázku některé tiskové chyby. Na straně 114. (sloupec 1. řádek 7. zdola) čti: odtrhl se. Na téže straně (sloupec 2., řádek 36.) čti: za den (ne za týden). Na straně 115. (ve sloupci 2., řádek 8.) čti: v nuzotě (ne mrzutě). Na straně 121. (v sloupci 1., řádek 11. zdola) čti: vrátí (ne vrátí) a na též sloupci řádek 10. zdola čti: v tobě shrnut je život. Konečně na 122. straně (sloupec 2. řádek 23.) čti živokem (ne životem).

O bláznech

kratičká poznámka historická. Je to spor o to, bylo-li psané či litografované provolání k Pražanům r. 1846.

aby povstali ze ztrnulosti, domáhali se účastenství ve věcech státních a hlašené, aby se na 11. března Justavili o půl šesté večer do Svatováclavských lázní k poradě. Toto provolání, jímž polepena byla pražská nároží, bylo dle jedné zpráv litografované, na př. dle J. E. Sojky (Naši mužové, 699) a dle jiných zpráv bylo psané, na př. dle svědectví J. V. Friče (Paměti II., 247) i A. Meissnera (Geschichte meines Lebens II., 27). Jestliže už samo jméno Fričovo věrohodnější, protože Frič byl velmi dobře zasvěcen i do záležitostí roku 1848, a jestliže lze si představit, že žádný závod litografický nebyl by se odvážil tenkrát skutku tak nebezpečného, který by mu byl zlámal vaz, kdyby byl prozrazen, ještě jeden svědek potvrzuje, jak se tenkrát musilo pracovat. Nejmenovaný německý šovinista, spisovatel díla Bilder aus Böhmen v Lipsku 1876, který byl roku 1848 studentem a posluchačem Springrových přednášek o revoluci francouzské, vypravuje v kapitole 9, jak se o revoluci Čechové s Němci s počátku snažili. Potom praví: „Chci se zmínit letmo o kuriozum, které dosud zůstalo neznámo, že totiž rozšíření jedenácti bodů svatováclavské resoluce stalo se způsobem originálním. Dr. Spielmann, který je nyní (1876) velmi zaměstnaným lékařem praktickým v Děčíně, byl tenkrát lékařem v pražském blázninci a dal oněm jedenáct bodů rozmnožit od bláznů, kteří měli chuf psát, a takto je ve stech exemplářů rozšířil po zemi. Svoboda tisku přišla teprve o několik dní později.“ — Při vzájemné nedůvěře lidí k sobě a při velkém nebezpečí trestů vládních dávaly se nebezpečné věci opisovat bláznům. Možná, že takovým způsobem rozpisována i nárožní provolání. —

DĚTSKÝ KOUTEK.

FRANCES HODGSON BURNETTOVÁ:

Eduščin zloděj.

Z angličtiny přeložila G. B. Čechová.

(Pokračování.)

„To přijde na gusto,“ přerušil ji zloděj. „Každá universita má jiný slovníky.“
 „Vy jste studoval na universitě?“ ptala se Eduška zdvořile.

„Ne,“ řekl, „ani na gymnásium.“

Potom se opět zasmál a skládal do rucek vidličky a nože. Zdálo se, že se velice dobře baví. „Doufám, že to nádobí není jeťom postříbřené,“ pravil. „To by bylo moc obyčejný, a já myslím, že tvoje rodiče jsou přeci vzdělání lidí, sic by to byl pro tebe špatnej příklad, a darmo by tě to kazilo.“

„Jsem jista, že tatínek a maminka nejsou levzdělání,“ řekla Eduška.

Zloděj otvíral jinou přihrádku, a znova se achedhtal, a tím byla Eduška přivedena na svou myšlenku.

„Jde vám řemeslo dobře?“ optala se áhle.

„Na žádnej pád ne tak, jak by mělo,“ řekl zloděj. „Každěj není tak hodnej k čloěkú, jako ty, maličká.“

„Ó, to nic není,“ odmítala Eduška. „Vy první jste byl hodný, že jste nešramotil.“

„No,“ řekl lupič, „my obyčejně neděláme více rámusu, nežli co jakorát musí být. Není prej to zdravý při našem řemesle.“

„Prosím vás, nechal byste nám několik vidliček a nožů, abychom mohli jíst? Nehněvejte se, prosím, že vás vrusuju, já jsem se lekla, že zitra nebudeme mít čím jíst.“

„Copak nemáte železný?“ tážal se zloděj.

„Maminka by asi železnými nejedla,“ odpovíděla Eduška. „Povím vám, jak by to šlo: nechte tu jeden přibor pro maminku, a já si vezmu obyčejný. Mně to tak nevadí.“

Lupič se na okamžik zamyslel, a pak byl skutečně tak způsobný, že vyhověl jejímu přání, a dokonce ještě vydal její vlastní malou vidličku a nůž a lžici.

„Jste velice laskav,“ pravila Eduška.

„To za to, že nekřičela,“ řekl lupič.

Potom se tak zabral do práce, že několik minut nepromluvil, ač několikrát vypukl v tichý smích, jako by myslil na něco hodně žertovného. Eduška seděla, schovávajíc nožky do noční košile a pozorujíc ho velice zděvavě. Mnoho myšlenek vířilo její čilou hlavičkou, až konečně jí to nedalo, a počala se vyptávat.

„Jste raděj lupičem, než něčím jiným?“ otázala se uctivě.

„Inu,“ řekl muž, „třeba bych chtěl být purkmistrem nebo poslancem nebo korunním princem, jenom že v tom je háček.“

„Ach,“ řekla Eduška, „korunním princem byste nemoh' být. Miním, zda-li byste nechtěl dělat něco jiného, vite? Můj tatínek je redaktorem. Jak by se vám líbilo býti redaktorem?“

„No,“ odpověděl lupič, „kdyby tatínek chtěl se mnou měnit anebo kdyby třeba věděl o nějakým redaktorovi, kterej má přístup, to by šlo. To se mi odjakživa líbilo.“

„Tatínek by jistě nechtěl být zlodějem,“ pravila Eduška rozvázně, „ale mohl by třeba se svými přáteli o vás pohovořit, kdybyste mi řekl, jak se jmenujete a kde bydlíte, a kdybych mu řekla, jak jste byl laskav, a že jste opravdu nerad zlodějem.“

Lupič sáhl do náprsní kapsy a trhnul sebou, jako by byl velice překvapen.

„To je směla! Nemám vizitky u sebe! Nechal jsem je na pianě, když jsem šel z domova. Mám to špatnou paměť. A přeci mi mohlo napadnout, že je budu potřebovat!“

„To je škoda,“ pravila Eduška, „ale kdy-

byste mi řekl své jméno a číslo domu, snad bych si to pamatovala."

"To asi z těžka," řekl lupič litostivě, "ale můžeš to zkusit. Rytíř Alfons Edvard Albert z Pentonvillu, naproti sadům. Budeš si to pamatovat?"

"Vy jste šlechticem?" zvolala Eduška. "Jé, to je zvláštní!"

"Je to divný," pravil zloděj, kývaje hlavou. "Taky už jsem si to kolikrát myslel. Ale nerad zdržuju dámy dýl, než to musí bejt, tak co, abysme se šli kouknout do knihovny, co tam má tvůj tatínek."

"Nedělejte hluk," pravila Eduška, jdouc napřed.

Ale když přišli do knihovny, tu Eduščinu milující srdečko cítilo se stisněno. Byly tu všechny věci, kterých si tatínek nejvíce vážil a jistě bude smuten, shledá-li, že některá z nich chybí. Chvilenu stála Eduška na prahu a rozhlížela se.

"Prosím vás," zašeptala, "udělejte mi ještě něco k vůli, ano? Dovolte mi, abych směla jít potichounku nahoru a přinést sem ty své věci. Je to lehké a jsou to velice cenné věci a — a já vám je daruji, jest-li nevezmete nic, co patří tatínkovi. On má své věci tak rád a je takový hodný."

Lupič jaksi podivně a znepokojeně na ni pohlédl.

"Jdi a přines ty krámy," řekl potom brčivě.

Eduščiný poklady byly v jejím pokojičku nahore, ale její bosé nožky nedělaly nejmenšího hluku, když se kradla nahoru po schodech a pak opět dolů. Když lupiči podávala malou skříňku, měla v očích slzy.

"Tatínek mi dal hodinky a od maminky mám medalionek," šeptala třesoucím se hláskem. "A ty perle jsou po babičce, a babička je v nebi."

Bylo by nesnadno uhadnouti, co si lupič myslil; vypadal podivněji než dosud. Snad nebyl docela tak špatný jako někteří zloději, a možná, že se styděl za to, že malému děvčátku odnímá jeho skvosty — děvčátku, které milovalo jiné lidi více než sebe. Ale netkl se ani jedné z tatínkových věcí, a také se už dlouho nezdržel. Huboval trochu, když nahlížel do salonu a brčel, "že lidi nemají kouska ohledu k chlapům jako on, a nenechávají venku nic, co se dá odnést, a že si snad mýlejí, že se bude dít s hodinama, které vážíjí pětasedmdesát liber a s mramorovýmá sochama." Ale ačkoli Eduška litovala, že ho něco rozmrzelo, nerozuměla mu.

Potom ještě zašel do špiže a uřízl si kus zvěřinové paštiky a pochutnával si na ní, pak si nalil víno do velké sklenice, a Edušce se zdálo, že je to příliš mnoho najednou.

"Na zdraví, miloušku," pravil, "a mnohá léta! Abys vyrostla k ozdobě svého pokolení a k radosti svých ctěných rodičů!"

Dopíjel poslední kapku, nahnul při tom hlavu velice nazpátek, a to bylo, nejmírněji řečeno, sprosté. Na to sebral raneček stříbrného náčiní a ostatních předmětů, které si přivlastnil, a když Eduška viděla, že se má k odchodu, povstala se schodu, na kterém seděla.

"Půjдете oknem?" ptala se. "Ano; miláčku," odpověděl s tichým smíchem, "to už mám takový zvyk. Mám okna radši nežli dveře."

"Nu tak se mějte dobře," pravila Eduška, podávajíc mu zdvořile ruku. "A děkuji vám, pane rytíři."

Cítila, že jest slušno-takto s ním mluvit, přes to, že si osvojil špatné zvyky a stal se zlodějem.

Potrásl jí docela přátelsky rukou a dokonce se uklonil.

"Rádo se stalo, drahoušku," řekl. "A to musím říct', že jestli jsem kdy viděl podivnější neb zdvořilejší kotě než ty, ať se zpropadnu — nebo, jak's povídala, že je to správnější — ať se propadnu."

Eduška nevěděla, že žertuje, myslila, že si vzal její poučení k srdci, a že kdyby byl měl příležitost, byl by se z něho stal velice milý člověk. Bylo ku podivu, jak dovedně proklouzl oknem; v okamžiku zmizel, a Eduška tu stála sama ve tmě, neboť zloděj si vzal svou svítilnu. Hmatajíc kolem sebe, vyšla nahoru, a teprve teď pocítila zimu, a bylo jí jaksi slabo a nevolno. Podobalo se to spíše strachu, než kterémukoli z pocitů, jež mělo po celou dobu zlodějovy přítomnosti. "Možná, že kdyby byl býval velice zlým zlodějem, byl by mne zabil," pravila si, chvějíc se. "Jsem moc ráda, že mne nezabil, protože — protože by to maminku bolelo, a tatínka taky, až by se vrátil a řekli by mu to."

(Dok. čení.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2-40 s donáškou
 neb poštovním.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK.
 společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Dimek. — Tiskem E. Boulouta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30. s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha

OTAKAR HANUŠ:

PORTRÉTY HEREČEK.

Píseň o malé mamince.

Slast nepoznala nevěst. Bílý háv
jí nezdobil, ni závoj cnosti lhaný
a v kostel neved' libistru jí urav,
a nedala si hrátí na varhany
maminka malá.

Od města k městu jako volný pták
šla s tlupou herců; strádala a žila.
A třebas vášní někdy povlh' zrak,
přec byla stále, skorem divně bílá
maminka malá.

Až přišel muž. Byl silný, ducha měl
a ze zraků mu oheň lásky sálá.
Ten první, tuším, květy trhat směl
a tomu prvně zulíbat se dala
maminka malá.

Má děcko dnes naivka z předměstí
a nechce měnit s žádnou ženou jinou,
a mluví sladce. Mluví o štěstí.
Ač naivkou, je přece heroinou
maminka malá.

(Ještě nepoznal jsem Ninu,
malou Ninu, hodnou Ninu,
kterou hýčkáš na svém klínu
v tichém městském parčíku.)

Vím jen, že má velké oči,
moudré oči, dobré oči,
které po tobě se točí
v malém městském parčíku.)

Prázdnota v mém srdci zeje:
závidím a nevěřím ti,
že zář štěstí ukrýt lze je
v malém městském parčíku.)

Jedna.

Jste podobna zemi.

Snad víte, moje bývalá,
že země má v svém klínu

dost drahokamů, vzácných rud,
démantů, turmalinů . . .

Že v lůně svém má zlata zář,
již lidé dobýt spějí . . .

Vy také . . . Jen že rudy ty
vám skorem docházejí . . .

Duše a tělo.

Duši měla silnou, tělo málo vzhledné;
jiným, Bože, přidal's, co jsi ubral jedné.

Oslepila rampa, žena touhou stůně;
záračná a kletá jestif kulis vůně!

Scéna žádá tělo. Ona měla duši.
Co jest duše? Pro dav pouhý bzukot
muši.

Do každické role celé „já“ své dala,
ale přes to stále, stále propadala . . .

Dnes je bez angažmá. Na divadle visí
celou duši. Smutná stává v zákulisí.

O štítu a zbroje horké chladí čelo. —
Proč jsi dával duši, když jsi nedal tělo?

Hlas.

Je úsměvná a myšlenky v ní bují
a detaily se pro role v ní množí.
Co v komediích jiné paradijí,
sedává teskně v ředitelské loži.

Lze v episodách zaměstnat ji pouze,
ne v titulních . . . A proto dneska čeká
na novou roli . . . Zraky hledí v touze
a bezbarvě a kamsi do daleka . . .

A opakuje v duchu každou posu,
ví, kdy má přijít scéna pátá, šestá . . .
Jen jednou hrát by chtěla D o l o r o s u,
ó, zřeli byste grimassy a gesta . . .

Leč . . . Nemá hlasu . . . Cos ji hrdlo svírá,
šat třemy drhne hrdlo v pravém čase:
když na jevišti v opojení zmirá,
jen drsnost, hrubost slyšet v jejím hlase.

A jinak, jinde? Rolnickami zvoní,
hlas lehký je jak Carducciho rýmy . . .

Leč na scéně . . . Ne, nemluvmé již o ní.
Jsou životy s osudy tragickými . . .

Všechny.

Jed barev duši histriony leptá
a vnadu časem nabražují vaty . . .
Pak frivolně se o nich časem šeptá,
že mecenáš jim dává nové šaty;

že vlasy dávno protkány jsou bělí,
a cnost že léty změněna je v pyří,
že měli ji, kdo mít ji jenom chtěli,
že dávno státi měla na pranýři . . .

Tak dál a dál. Cár, který massa trhá,
s ním hraje si a hříčkou blátem vláči
a k růžím někdy pro změnu je vrhá
a k jindy věsi oslům na bodláči . . .

Cár, pouhý cár . . . cár pro všechny . . .
což na tom,

že v koutě pláči jedny oči chrpí.
Jednotka: scéna. Herečka? Ten a tam.
Čím chtěla být, je. A když je, ať trpí . . .

—o— GARŠIN.

Napsala Bronislava Herbenová.

II.

Garšinova práce *Z b a b ě l e c* jest ohlasem těch myšlenek a pochodů duševních, kterými dostal se jennocitný, nejvyšší lidský citící Garšín na bojiště balkánské.

V mladém muži — tak slyšíme ze *Z b a b ě l c e* — studentovi, bouřila se celá bytost proti válce, jako proti nestrannějšímu násilí páchanému na svobodné bytosti člověkově. Zprávy z bojiště jej až chorobně rozčilovaly, děsil se myšlenky, že by se měl krvavých řeží sám účastnit.

— Nemohu nic dělat — pravil — a nemohu ani na nic myslit. Četl jsem o třetím boji u Plevna. Jenom dvanáct tisíc Rusů a Rumunů ubylo z řad vojska, nepočítaje v to Turky . . . Dvanáct tisíc . . . Toto číslo vznáší se přede mnou brzo v číslicích, brzo rozvíjí se v nekonečný pruh podle sebe ležících mrtvol. Kdyby byly položeny ramenem k rameni, povstala by dráha dlouhá na osm verst . . . Co je to?

Ríkali mi cosi o Skobelevu, že kamsi vytrhl, cosi napadl, dobyl jakési reduty, nebo že mu ji vzali . . . nepamatují se. Uvědomují si a vidím v hrozném tom díle pouze jediné — horu mrtvol, sloužící za podstavec grandiosním činům, jež zapíší se na stránky historie. Možná, že je to nevyhnutelné — nechci o tom soudit, a také nemohu; nepronáším úsudku o válce, mám vůči ní bezprostřední pocit, vzburzený množstvím prolité krve. Byk, před jehož očima zabíjejí byky jemu podobné, cítí nepo-

chybně něco podobného . . . On nechápe, čemu poslouží jeho smrt, hledí jen s očima hrůzou vytřeštěnými na krev a řve zoufalým, srdce drásajícím hlasem. —

A dále klade si student otázku:
Jsem zbabělec či nejsem?

Dnes mi řekli, že jsem zbabělec. Řekla to, pravda, velice hloupá osoba, před níž jsem vyslovil obavy, že mne povolají k vojsku, a projevili nechuf jít do války. Mínění její mne neurazilo, nýbrž vzbudilo ve mně otázku: nejsem-li vskutku zbabělec? Možná, že všecka má pobouření proti tomu, co všichni považují za velikou věc, pocházejí ze strachu o vlastní kůži? Stojí-li vskutku za to, starat se o nějaký nepatrný život vůči veliké věci! A mámlí sílu vydat svůj život v nebezpečí vůbec pro jakoukoliv věc?

Neobíral jsem se těmito otázkami dlouho. Připomněl jsem si celý svůj život, všechny ony případy, — ovšem nečetné — v nichž jsem musil státi tváří v tvář nebezpečí, a nemohl jsem se obvinít ze zbabělosti. Nebál jsem se tenkrát o svůj život, ani nyní se o něj nebojím. Tedy smrt mne neleká . . .

A student jde ovšem do boje. Podrobuje se vselidské povinnosti, jež mu praví: když ten i onen, proč bys ty měl býti vyňat?

Ve *Vzpomínkách* pěšáka *Ivanova* Garšín vyličil s přísnou uměleckou kázní těžký pochod ruského vojska za Dunaj. Pochod vojska, ve kterém sám byl vojákem-dobrovolníkem. Nejnedoduššími prostředky, bez mnohých a velikých slov působí zejména v této práci své hlubokými, trvalými dojmy.

Těžké svižele pochodu, poměr mužstva k inteligentovi, krácejícímu v řadě vedle prostých mužiků, poměr důstojnictva k vojsku, duše davu, strhující dojmy: jako defilé kolem cara, později prvé rány z děl, pobled na první padlé vojiny, a konečně utkáni s nepřítelem, vylíčeny jsou tak mocnou pravdivostí, že to vše čtenář přímo prožívá s pěšákem *Ivanovem*.

Z obsahu dopisů, jež Garšín ze své vojenské výpravy posílal přátelům, vysvitá ještě prudceji těsná spojitost prožitých dojmů s jeho pozdějším literárním dílem. Je přímo dokumentární.

Tak píše Garšín hned 5. května 1877 z Kišíněva svému soudruhu J. E. Malýsevu:

„Dojeli jsme do Kišíněva právě vhod: přijeli jsme včera, 4. května, a zítra 6. vytáhneme již na pochod se 138. plukem pěchoty. Budeme sloužit v četě u J. N. Afanasjeva, bratra Vasjova (soudruh Garšínův), a ještě k tomu společně. Stejná výška nám dokonce

dovoluje i v řadě státí vedle sebe. Nevím, jak vydržíme pochod. Vykročíme zítra o 5½ hodině ráno a dojdeme do Baňasu (zatím náš konečný cíl, městečko na Dunaji proti Ruščuku) 25. května. Pochod pěšky po 20—30 verstách denně..."

Jak pochod vykonali, dovídá se přítel 1. června od Garšina z Bukurešti:

„Pochod náš dosáhl prvního cíle: došli jsme do Baňasu, o němž vyšlo na jevo, že naprosto neleží na Dunaji, nýbrž blíže Bukurešti (naši důstojníci neměli map, mylili se). Za tři, čtyři dny přijdeme k Dunaji. Vykonání pochodu nebyl snadný. Jednotlivé pochody dostoupily až 48 verst. To při strašném vedru v soukenných stejnokrojích, s ranci a pláští přes ramena. Za jeden den z našeho pluku padlo na cestě 100 mužů. Z tohoto fakta můžete soudit o obtížnosti pochodu. Ale my s Vasjou se držíme a nejsme neopatrní. Je dobře, že nyní jdeme již ve velmi lehkých oblecích: v bílých košilích a spodkách.“

Jinému příteli sděluje Garšín dne 9. června z Černice (mezi Bělou a Ruščukem) tento svůj zeměpisný omyl:

„Včera vrátili jsme se z pouti dosti zajímavě: Z Kosova, kde stáli jsme nejdříve my, t. j. já, Afenasjev a tři vojáci, s nimiž jsme byli posláni do Trnova nakoupití pro četu. Vypravili jsme se časně ráno, ale v 10 hod. naše brigáda dostala rozkaz vykročit, a tak když jsme se vrátili z Trnova, nenašli jsme na místě ležení nic, kromě smeti a podobných příznaků opuštěného ležení. Kam oddíl odešel nebylo známo, tak bloudili jsme po dva dny, až jsme konečně pluk dohonili teprve zde v Černici.“

Ovšem že ruští vojáci Kosovo viděli jen ve fantazii, neboť jak patrně, jejich mapy nebyly tehdy dosti spolehlivé.

Vlastní hrůzy válečné Garšín líčí teprve v dopise ze dne 29. června. Píše opět příteli Malýševu z ležení u Kovačice, odkud se pluk Garšínův účastnil bitvy Ajaslarské.

— „Nejvíce vynikající události našeho života popsal Vám již Vasja, proto nebudu se o nich šířit. Povím pouze, jaký dojem na mne učinil pohled na raněné, krev, mrtvolky a ostatní příznaky války. Neočekával jsem nikdy, že bych při své nervositě mohl tak klidně snéstí jmenované předměty. Viděli jsme opravdu hrozná mrtvolky. Jednoho Turka kozáci místo aby ho pochovali, obložili snopy a zapálili. Představte si, co z něho bylo! Černá, zuhelnatělá hmota, jež se přibližně tvarem podobala lidskému tělu. Místy byly pukliny, v nichž by-

lo viděti červené maso. Lebka vycenila zuby; svou bělostí odrážely se ostře od černého pozadí. Kde byly nohy, jsou jakási černá, uhlenná břevna. Kostí z nich trčí, protože šlapky odpadly. A to vše následkem pětidenního ležení na slunci vydává nesnesitelný zápach. (Když jsem si přečetl tento popis, prál jsem si z celého srdce, aby se Vám nepříhodoilo čísti jej při stole.) Představte si, že takové neumělecké líčení působí dokonce na mne samého mnohem nepříjemněji, a trýzní více duši, než sám pohled na neznámého pravověrného. — Právě tak ranění. Je nepříjemno slyšet a číst o hrozných ranách, nebo vidět je na obrazech; ale ve skutečnosti se dojem značně změkčuje. A jaké hrozně bývají rány. Přehlédl jsem kolem 150 osob a viděl jsem děsně zmrzačené lidi. Zejména nepříjemné jsou rány do obličejů. Bylo konstatováno, že Turci střelili mezi jiným také hravými kulkami.

18. a 19. června poslali náš prapor (druhý) sbírat mrtvolky po boji. Turci leželi jako posečení. Našich bylo mnohem méně. Tu řečí vojáci (kteří byli v této bitvě) — jsou ohromný, tučný lid. Za pět dní hrozně rozpukali. Na posici zůstalo mnoho zinkových krabic a celé hromady nábojnic. Je až hrozně pomysliti, že toto vše bylo vysypáno do našich několika čet. Plukovníka z Uher poznali jsme po nápisu na pochvě: Patrona Hungariae, Virgo Maria. Mimo to měl prádlo znamenáno latinskými písmeny — A. M. Výzbroj Turků, zbraně i náboje jsou znamenité. Pušky Šnajdrovy jsou lepší našich krnkovek, ale horší bedranek, za to však pušky Peabodyho jsou lepší i samého Bedrana. Nabíjí se v okamžiku. Mimo Šnajdra a Peabodyho Turci měli ještě „magacinové pušky“, z nichž lze vystřelit bez přestávky téměř 90 kulek. Tato výborná zbraň byla částečně i příčinou tureckého nezdaru. Majíce ohromné množství patron a pašek rychle se nabíjejících, Turci nelitovali patron a sypali kulky, nemíříce, kdežto naši vojáci střelili přesně, ale zasahovali.

Víte ovšem z novin, kde leží 13. sbor a jaký má úkol. Možná, že tou dobou, co Vás tento dopis dojde, bude je již čísti o bitvě, která se konečně účastníme. Turci budou proti nám postupovat od Razgradu do Šumly. Nyní jsou od nás na 10—12 verst vzdáleni. Každý den je viděti záře tu zde, tu tam. To hoří bulharské vesnice. Vraždí samé Bulhary. Nejbohatší obilí již zralé (žito již se vysypá) jsou nesklizené. Nešťastný kraj! Jak velké výkupné zaplatí za osvobození!“ —

(Dokončení.)

SETKÁNÍ.

Z ruštiny přeložila Běla Holubová.

(Dokončení.)

„Ach!“ — řekl jsem se vzdechem, svým způsobem jsa dojat legendou Pervopečatnika: — „vždyť já jsem nebyl na Capri, já jsem znal Gorkého před deseti lety zde v Rusku a mohu vás ujistit, že byl velice podoben „skutečnému“: byl chudý a skromný a celého sebe oddával lidem a jeho horoucí duše byla všem otevřená!“

Ale stařec myslel, že se mu smějí. Obrátil se, vstal a odcházející do sousední světnice, zabručel:

„Nu tak já mu odevzdám váš listek, jen jestli se vrátí!“

A přibouchl za sebou dvěře.

Nezbývalo mně nic jiného, než abych odešel.

Potuloval jsem se ještě trochu po městě v naději, že se snad náhodou setkám s Arkaškou; pak jsem najal povoz a jel na přístav.

Když jsem se vypořádal s kočím a kupoval si noviny u obklopujících mě prodavačů, vyrostl najednou jako ze země mezi nimi přede mnou malinký vousatý člověk v dětském kabátku, černé sametové čepici, otřených kalhotech a — sandálech.

„Arkaška!“ vzkríkl jsem.

Arkaška místo pozdravu zaklel a začal mě líbat.

Byl stále týž, ba vypadal ještě silnější a zdravější než tehdy, vousy „jako kocour“ trčely ještě vyzývavěji, a malinká bradka rostla jako vějíř, jak se také patří na „Arkašku“.

Po začáteční nepořádné rozmluvě, kde mně Arkaška vysvětlil, jakým způsobem mu byl poslán můj lísteček do pivnice, kde seděl „samoten, v tmavém koutě“, přemýšleje o nové dekoraci na způsob „Rericha“, zvolal Arkaška vstupuje zároveň se mnou na parník:

„Což, abych se s tebou projel po Volze?“

„To by bylo velmi pěkné!“ — souhlasil jsem, „a máš snad možnost, abys dostal zadarmo lístek?“

„Lístek — ty koupíš!“ — přesvědčivě namítl. Rozesmál jsem se.

„Nu, bratře, toto číslo nepůjde! Mám na všechno do Simbirska deset rublů! Kolik ti z nich mohu dát? Dva ruble, ty ti dám!“

„Dej sem dva ruble!“ — řekl Arkaška rozhodně natahuje ke mně ruku.

„A co porídíš za dva ruble?“

„Koupím si lístek čtvrté třídy do Samary; pojedu s tebou v první: kapitán je známý! Objednej vodku, a já jsem tu hned!“

Zastrčiv dva ruble do kapsy, Arkaška rychle zmizel.

Poručil jsem vodku a zákusky.

Když parolod odrazila od břehu, ocitl se u mého stolu Arkaška, záře spokojenosti.

„He!“ — řekl, natahuje se k vodce, „všechno je v pořádku: ty máš kajutu se dvěma místy,

jedno je prázdné — pojedu s tebou v tvé kajutě a doprovodím tě až do Simbirska! He?“

Seděl jsme v jídelně první třídy, u velkého podlouhlého okna. Z okna bylo vidět, jak se táhnou lesnaté břehy s dřevěnými vesnicemi, s pětihlavými kláštéry. Kristálová Volha ležela ve své obyčejné východní lahodě, ale na ní kypěl život, každou chvíli jsme potkávali parníky s karavanami nákladních lodí, pomalu pluly vory... Starý, rodný, srdci blízký obraz!

Arkaška se dlouho díval z okna, pokuřuje papirosu a houpaje nohou v sešlapaném sandálu.

„Dávno jsem nejel po Volze,“ řekl zádumčivě; „už jsem jí odvykl! A jaká je, přece jen, milá!“

Přidal: „taková neveliká řeka sice, ale je v ní něco vábívého, takového něžného, laskavého... Já jsem se za tři leta s Lénou sprátil, Lénu jsem si zamiloval: tam je šíř, velikost, surovost, mohutnost a nesmírně ticho! Ach, Lénu, Lénu!“

Arkaška si vzdychl.

„Máš asi mnoho sibiřských vzpomínek!“ — řekl jsem, — „vypravuj něco!“

„Ano!“ — přisvědčil Arkaška — „mám bohatý materiál, kterého ani celého nemohu využít; pracoval jsem v rybářských průmyslech, byl jsem atamanem rybářské družiny, lovil jsem medvědy, vykrmil jsem si a přiučil medvědici, byl jsem s ní, spal vedle ní, jezdil jsem na psech a jelenech, zamiloval jsem si polární noc, byl jsem nadšen severní září!“

„Ach!“ — zvolal Arkaška, rozohňuje se — „severní záře! Jaká je to čarovná podiváná! Všechno ostatní jsem částečně popisoval ve svých povídkách a budu ještě popisovat, ale — severní záře? Což je možné osmílit se popsat jí? Což je vůbec možno jí popsat? Cha! Ta je nepopsatelná! Musel by být drzým, nevědomým, žvástavým podvodníkem ten, který by se odvážil popisovat severní záři! Chápeš — co to je? Slavnostní, nedotknutá velkolepá polární noc, sněhové nekonečné roviny a veliké mlčení!... a všechen vzduch na obzoru se chvěje jako struna! a najednou jako rána se objevuje první sluneční paprsek! a tenkrát všechno živoucí — lidé i zvířata, jeleni i psi — všechno se obrací tam a padá na kolena: psi si lehají na natažené pracky, jeleni ohybají přední nohy, sklánějí své rozvětvené parohy, lidé klečí — všichni se modlí! veliká půlnoční! Eh! co pak je možné popsat to? Nikdy si nedovolím podobnou drzost, přestanu si vážit sebe sama, poplívám sebe, kdybych se někdy třeba jen pokusit chtěl o popsání severní záře! Podlec budu, jestli popíši, ať uschne má ruka, chopí-li se někdy štetce nebo péra, aby se opovážila popsat severní záři — velikou půlnoční!“

A Arkaška se strašně zaklínal, že toho nikdy neučiní.

„Nu, pověz mi, jak jsi byl atamanem rybářské družiny!“ — poprosil jsem ho.

„A to je něco jiného!“ — řekl Arkaška: — „jenže já jsem už o tomto tematě napsal několik povídek, nestojí to za to, abych je opako-

val, raději si je někdy přečti. Zapsal jsem se jako dobrovolník na rybářský průmysl: gubernátor nečinil žádných překážek takovému dobrovolnému přitížení vyhnanství. Dávají zadarmo hotové lodky a potřeby — pracuji! nu a já jsem založil rybářskou družinu asi třiceti lidí . . . Ještě teď existuje. Zamíloval jsem si tuto práci! Bývalo tak: před odplutím — když už bylo všechno hotovo — poklekně celá družina a na kolenu zpívá „Otče náš . . .“ Sbor zní slavnostně a vlny se převálují, je vítr, zima! Potom hned — „do loděk!“, „s Bohem!“, „od břehu!“ Ach, jak to bylo pěkné! A opravdu, já jsem nebyl špatným atamanem: pěkně jsme vydělali, pomílovala nás matička Léna! Rozjařen vodkou a vzpomínkami, Arkaška sypal různé příběhy, vplétaje do nich líčení severní přírody. Líčil jízdu na psech, život v chýších domo-rodců, milý osťácký lid, jeho nevinné náboženské legendy, lov na medvědy a se zvláštní láskou vypravoval o ochočené jím medvědicí Eserce, kterou, odjížděje, musel zastřelit. Arkaška mně nedal možnost, abych se pokochal břehy Volhy, jež jsem již dávno neviděl, choval se k nim teď pohrdavě a útrpně, jako k něčemu dávno minulému, malinkému a neváznému.

„Jak je, opravdu, milá!“ — pronášel chvílemi, dívaje se roztržitě z okna na překrásnou ruskou řeku, a zase začínal mluvit o Léně.

„Jednou jsem jel na loďce sám, tak — na procházku, a zabloudil jsem v jejích ramenech a přítocích. Čtyři dni jsem plaval, a co bylo při tom zajímavého: plověš a na břehu hned se objeví, hned zase zmizí taková, bratře, nádherná města — co je proti nim tvá Evropa! . . . Překrásné!“

„A co že to bylo?“

„Přelud!“ — klidně namítl Arkaška: — „vídina! Z hladu: čtyři dni jsem nejedl . . . Nu konečně jsem spatřil na břehu rybářskou osťáckou chýši a ryba se na břehu sušila — připlul jsem ke břehu: tu žena osťáčka vyběhla ven s ručnicí, míří na mne! ale já jsem vyskočil na břeh, chytl sušenou rybu s provazce a začal ji hltať . . . Nu a žena pochopila, oč se jedná — nechala mne. A já jsem rybu zpolykal, svalil se na zem a spal až do noci . . .“

Při Arkaškových příbězích jsme oba ani nepozorovali, kolik měst jsme již přejeli, jak minul den a nadešla noc. V druhou rozsvítily elektrické světlo, ale Volha se potáhla mlhou.

„Nu a kde máš své povídky ze života zvířat a ptáků?“ — vyzvídal jsem; — „proč je ne-sebereš? Vždyt, kdybys k nim přidal teď své sibirské příběhy, mohla by z toho být zajímavá kniha.“

Arkaška mávl rukou.

„To nestojí za sbírání!“ — řekl — „a ostatně, jak bys je sebral? Já jsem už zapomněl, kde bylo co vytištěno, a potom jsem i zchladl k dřívějším povídkám . . . k čertu s nimi! a ani se mi nechte být profesionálním spisovatelem: napsal jsem jednu povídku, piš druhou, skončíš tu, zámci třetí,

a tak dále — až do samé smrti: to je nudné! Nu na příklad, ty jsi spisovatel — co je na tom pěkného? docela nic: ty bys měl ještě žít a ty už dávno píšeš! A já přáteli, bych se teď rád dostal s nějakou výpravou na sever: zamíloval jsem si sever! Chci být jak možná dále od lidí, od jejich malicherných sporů, svárů, závisti. Chci si ještě jednou pohovořit s velikým mlčením polární noci, ještě jednou se všemi zvířaty se poklonit severní záři, a potom . . .“

Arkaška se odmlčel, pustil kouř z cigarety, poházel nohou v sešlapaném sandálu, a skončil smutně.

„Kdybych zemřel někde v Ledovém okeánu — to sám seber mě povídky, a když bys myslel, že mohou žít, to je prodej některému nakladateli, protože, víš, já bych chtěl, kdyby byla možnost, žít ještě trochu i po své smrti . . . Peníze si vezmi a užij je na nějakou dobrou věc.“

Rozesmál jsem se.

„Příteli, to se podobá legendě o Gorkém, kterou mně vypravoval tvůj Pervopečatník: znáš ji?“

„Znám!“ — řekl usmívaje se, Arkaška: — „starý čert si ji sám vymyslel a všem ji vypravuje.“

„Nu tak já vydám tvé povídky a proslavím se místo tebe!“

„Nu mně je toho zapotřebí!“ — lhostejně zamručel Arkaška: — „pomyslíš si, sláva — to je nějaký vzácný pokrm! naloží ti na prvního za moje mazanice a lhaní: vždyť já nemohu nic pravdivě povědit: musím vždycky něco přidat a zahltat!“

Oba jsme se rozesmáli.

Arkaška byl neopravitelný ve své velikolepé bezpečnosti.

Pozdě v noci jsem vystoupil v Simbirsku. Pršelo. Byla tma a láto. Posluha nesl můj kufr vysoko do kopce, kde stály povozy. Tam se hemžili jako mravenci lidé, běhající do předu a do zadu, tahající těžké žoky.

Arkaška se na rychle rozloučil a nějak mžikem zmizel ve tmavě destivé letní noci.

— o —

STUDUJÍCÍ PRAŽŠTÍ,

kteří r. 1648 bojovali na pražském mostě proti Svědům, nejsou nám podle jména známi, ale vůdce známe všechny. Ti se přihlásili o odměnu. Antonín Rybička vydal roku 1870 ve „Sborníku vědeckém“, jenž jednu dobu vycházel nákladem musea království Českého, spisek Měšťané a studující pražští r. 1648. Rybička ovšem soudil, že tehdejší obléhání Prahy od švédského generála Königsmarka a obrana Prahy od měšťanu pražských náležejí „mezi nejskvělejší stránky v dějepisu měst a vysokých škol Pražských, jako měšťané a studenti tehdejší, sáhnuvše ihned po vpádu vojska švéd-

ského na Hradčany ze svobodné vůle ke zbrani a sestoupivše se v svobodnou studentskou setninu a několik měšťanských a řemeslných setnin bránili — vedle soldierských císařské — Nové a Staré město pražské plných 15 neděl s takovou rekvností, horlivostí, výtvalostí a s takovým sebezapřením proti všelikým útokům a úsilím nepřátelským, že se zřídka dočítáme podobných k tomu příkladů v dějinách domácích i zahraničních." My soudíme už jinak a proto ani nelituje se s ním, že „nespatřujeme v stověžaté Praze naši nějakého důstojného pomníku výtvarného, který by okolo jdoucím k paměti přiváděl, jak zdatně a horlivě jako po staročesku r. 1648 bojovali měšťané pražští a mládež... pro svou milou vlast, pro svého krále dědičného a pro víru katolickou, do jejíhož lůna otcové jejich nedávno teprv bezděky byli uvedeni."

Je zajímavé prohlednout si jména čelných oněch studentů. Svobodná legie studentská skládala se s počátku asi z 800 osob. Vrchním velitelem byl Don Juan Arryaga a jemu za asistenta přidán jezovita Jiří Plachý a jako setník Hanuš Kaufferr. Když v srpnu 1648 hrabě Würtenberg od obléhání Prahy upustil a odtáhl do jižních Čech, užily okamžiku toho mnohé bohatší a jmenovitě šlechtické rodiny v Praze a rychle se také odstěhovaly na venek. Tim ztenčil se i počet studentských legionářů asi na 400 a jejich velitelem zůstal setník Kaufferr.

Jiří Plachý byl z Čes. Budějovic, kde se narodil 1606 a v 17. roce věku svého vstoupil do řádu jezovitského. Několik let byl profesorem na akademii olomoucké, potom povolán do Prahy, kdež vyučoval jazykům orientálským, skripturistice a jiným předmětům bohosloveckým. Když Königsmark 26. července 1648 dobyl Hradčan i Malé Strany, Plachý vyzval mládež jezovitských škol k obraně města. Plachý sám ozbrojil se jako voják od hlavy do paty a dodával studentům zmužilosti. Byl vysoký a hubený čahoun (přes 6' a 6" zvýši), takže o hlavu nad své legionáře vynikal. I Švédové ho znali a říkali mu „dlouhý páter". Stal se velikým hrdinou jezovitských letopisů a jeho brnění drahně let ukazovali v koleji Klementínské jako pychu řádu jezovitského; helma a rukavice veřejně nošeny při slavném průvodu, který se po válce třicetileté každého roku konával k mariánské soše na Staroměstském náměstí. Plachý zemřel v Kutné Hoře r. 1664.

Hanus Kaufferr byl dle všeho syn doktora práv, který r. 1587 jmenován byl radou nad apelacemi na hradě Pražském a zemřel 1632. Hanuš Kaufferr byl r. 1648 první ze studentů, který sáhl ke zbrani, akademický praporec od r. 1639 v Sini Karlově (Carolinum) uloženy vnesl před radnici Staroměstskou a studující pražské studenty, aby pomohli město hájit proti Švédům. Vyzval si ho zvolili za hejtmána a on s nimi táhl na břeh vltavský, aby jej opevnil a před vpádem

z levého břehu bránil. Byl to chlapík rázný a neohrožený. Studii asi mnoho nedal. Císař Ferdinand povýšil jej z moci své zvláštním listem 20. února 1649 na doktora práv, jmenoval jej radou nad apelacemi, obdaroval jej zlatým řetězem a obrazem císařským a povýšil jej 29. března 1649 do stavu rytířského s erbem a titulem — von Sturmwehr.

Další studenty si prohlédneme v Rybickové seznamu dle abecedního pořádku; zejména šlechtické tituly, jež dostali od císaře Ferdinanda III., jini až od Leopolda I.

1. Štefan Bittner byl z České Lípy a povýšen do stavu šlechtického s titulem — z Freyfeldu.

2. Jan Braun stal se ředitelem kúru kostelního v Chebu a jako šlechtic dostal erb — von Braunthal.

3. Kristian Dunkl, mistr svobodného umění, stal se šlechticem — von Klarstein.

4. David Eysler rodem z Bystrice (Habelschwert) v Kladsku, posluchač práv, později šlechtic — von Eisenfeld.

5. Mikuláš Faber, licenciát práv, povýšen na šlechtice — von Adlerslöwen.

6. Kašpar Franz, později byl radou knížete Eusebia z Liechtenstejna, šlechtic — von Frankenheim.

7. Matouš Frischmann byl z Teplé na Plzeňsku, po válce byl císařským rychtářem v Berouně a posléze hejtmánem na císařském panství v Brandýse, šlechtic — von Ehrenfeld.

8 a 9. Sebastian Fromboldt, bohoslovec, a jeho bratranec právník Michal Fromboldt, oba povýšeni na šlechtice — von Fromboldtsberg.

10. Jiří Hofmann ze Švestkova ve Slezsku, mistr svobodných umění, povýšen do stavu šlechtického — von Feuerspuel.

11. Ignác Hosius z Vidné (Weidenau) ve Slezsku, právník, povýšen — von Gothenwal.

12. Vojtěch Hossmann, právník; skončiv studia, stal se radou a jednatelem biskupa olomouckého a knížete ze Schwarzenberka; jakožto šlechtic byl — von Mannsfeld.

13. Teprve trináctý v řadě byl Čech, jak se podobá; byl to Daniel Hotovecius, rodem z Domažlic, mistr svobodného umění v Klementinu; r. 1648 přidal se k svobodné setnině studentské a konal v ní až do konce služby platné. Přepřavil se jmenovitě několikrát s tovaryši svými tajně na Malou Stranu, aby vyzpytoval postavení a úmysly Švédů. Mimo to hájil po 14 dní a noci se soudruhy most pražský proti útokům švédským, bojoval i v jiných pútkách, a když byl desátník jednou zastřelen, vstoupil na jeho místo a platně je zastával. Císař Ferdinand III. povýšil jej majestátem z Řezna vydaným v pátek po sv. Dorotě 1653 do stavu šlechtického a nadal jej erbem a titulem — z Löwenhausu. Ry-

kteří se všech zmocnilo, když se objevila noční krádež. Neřekla ničeho, ale když přišel tatínek domů, a divil se, že je tak bledá, a tak něžně se s ní mazlil, a pravil, jak je to podivné, že nahoře nic nebylo vzato mimo její skvosty. Tu nesnesla děle svého tajemství.

„Tatínku,“ zvolala najednou, a hlas se jí třásl, „já jsem mu je sama dala.“

„Ty, Dušinko! Ty?“ vykřikl tatínek ulekaně. „Kytíčko, to dítě se leknutím roznehlohlo.“

„Ne, tatínku,“ řekla Eduška. Ruce se jí chvěly a oči měla plné slz, a nevěděla proč. „Slyšela jsem ho a — věděla jsem, že by se maminka tak polekala, a napadlo mi, že ho poprosím — aby maminku nevbudil. A on se nehéval ani dost málo, a smál se. A zůstala jsem u něho — a řekla jsem mu, že mu dám všechny své věci, když nevezme tvoje nebo maminciny. Nebyl to — nebyl to zlý zloděj, tatínku — a povídal mi, že by byl rád něčím pořádnějším.“

A schovala tvářičku na tatínkově rameni.

„Kyto!“ zvolal tatínek. „Ó Kytíčko!“

A tu maminka k ní letěla, a poklekla u ní a líbala ji, a v pláči pravila:

„Ach Dušinko! Kdyby ti byl ublížil — kdyby ti byl ublížil!“

„On věděl, že nebudu křičet, mami,“ řekla Eduška. „A věděl, že jsem příliš malá, a že mu nemohu nic udělat. Řekla jsem mu to.“

Nerozuměla dobře, proč se po těchto slovech maminka ještě více rozplakala, a proč i tatínkovy oči byly vlhké, když ji tisknul pevně k sobě.

„Je to moje vina, Fráňo,“ vzlykala ubohá maminka. „Ponechávala jsem ji příliš samu sobě, a nebyla jsem jí moudrou matkou. Když si pomyslím, že vydala v nebezpečí svůj život, jen aby mne uchránila leknutí, a že se vzdala svých nejmilejších věcí z lásky k nám. Od nynějška jí chci být lepší matkou a více se o ni starat.“

Ale jsem ráda, že vám mohu povědět, že hodinky, medaillonky a perly nebyly navždy ztraceny, ale že se časem navrátily své něžné majitelce. Asi za půl roku byl zloděj chycen, jak se zlodějům obyčejně stává. Byl vyslýchán a odsouzen do trestanecké osady, to znamená, že měl být jako vězeň poslán do daleké země. Jednoho dne přišel k Eduščinu otci strážník a vyřizoval vzkaz od zloděje, který byl ve vězení a přál si z jakési důležité příčiny vidět Edušku. Tatínek tam s ní šel, a Eduška hned jak vstoupila do jeho kobky, poznala ho.

„Jak se máte, pane rytíři?“ ptala se laskavě.

„Ne tak jako jindá, slečinko“, odpověděl, „jelikož a protože mi nesvědčí uzavřené vzduch.“

„Nechte si své povídání“, řekl mu strážník. „Rekněte zkrátka, co chcete.“

A tu se stalo něco divného. Zpod svého slámníku vytáhl zloděj krabici a podával ji Eduše.

„Dnes ráno mi to přines jeden z mých návštěvníků“, pravil. „Myslel jsem, že bude líp, když si to vemeš. Nechal jsem si to, protože se mi to tak líp hodilo a pak taky proto, že ses mi zalíbila. Viděl jsem mnoho divných věcí“, řekl tatínkovi, „ale nikdy nic tak zpropadeně povedeného, jako když tohle mrně přišlo, a že prej mi nic neudělá, a že nebude křičet, jen abych nebudil maminku. Myslel jsem nejdřív, že bude po mně, když jsem ji uviděl, ale pak jsem se, panečku, zasmál! Bez-mála bych jí byl ty krámy hned vrátil, ale pak mne to přešlo — člověk je přeci jenom člověk.“

A tu ležely Edušciny skvosty v krabici, a Eduška z toho měla takovou radost, že chvílku sotva mohla promluvit. Potom zloděj zdvořile poděkovala.

„Jsem vám velice vědčna,“ pravila, „a je mi velice líto, že budete poslán tak daleko. Tatínek by vám jistě byl pomohl, kdyby byl mohl, ačkoli říká, že by z vás nebyl dobrý redaktor.“

Zloděj přivřel jedno oko a tak podivně se usklíbl na strážníka, který se honem odvrátil, a neotočil se, dokud se Eduška se zlodějem nerozloučila.

A to ještě nebylo vše. Za několik týdnů jakýsi velice ošumělý, podivný člověk přišel do domu, kde Eduška bydlila, odevzal služce jakousi krabici pro Edušku, a ihned zmizel. A v té krabici byly velikánské, starodávné stříbrné hodinky, skoro tak velké jako řepa, a uvnitř na víčku byla vyškrábána tato slova:

Malému Kefátku

Od jejího přítele, kerí jí přeje
šedko dobrý, Rytíř alfnos edvard
albert z pentonvilu, proti sadum.

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
nebo poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyril Dubek. — Tiskov E. Besnerlov v Praze.

BESEDY CASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

STANISLAV CYLIÁK:

PĚVCI „MÁJE“.

Vzlét za ticha, v němž jak by stanul času kvy,
jak passátu van na hranicích kalnu;
byl jako pohled podzimního slunce sniv,
jak echo zdumčivě dokvívších žalnu.

Byl se struny jak právě odchvější se ton,
jenž dotěku byl napatého sluchu lačen,
byl čistý tak a upomínal na ozon
po jarní bouři tise odplynuvších mračen.

Byl motýlem, jenž v ohnivý se oděl šat,
jež ze šatny vzal náhle rozevřené kukle
a plamenem, jenž být se zdál, že s hvězdy pad,
když na poupě se snesl z rána jedva puklé.

Byl pramenem, jenž vyprýstěl ze země por
a plnil u cest studánky a horské struhy,
a slunce v krůpějích jej vněsí nad temena hor
své záračně tam klenulo z něj duhy.

Byl pěvcem úzkostí se rozechvěvších tich,
jež v horečce svá žalovala utrpení;
jak pták byl náhle vyplašený, jenž se zdvih',
vsak jehož sladké písní konce ní.

—o—

ZOFEKA KYEDROVA:

VLADA A MARJA.

Velectěný pane redaktore! Dostáváme v redakci výměnou Váš čas. Tak jsem si přečetla referát Vašeho literárního kritika o své knize: Vlada a Marja. Napadlo mi, že mám na to něco odpovědět, vysvětlit, a tak dále, napsat historku této knížky.

Bože, jak dlouho je to! V roce 1904 svedl mně pan Vydra redakci Domačega Prijatelja. Je to listěček podobný Vydrovým Besedám, který vydává továrna Vydrova pro své zákazníky. Redigují tento listek již desátý rok. Měla jsem a mám dost dobré spolupracovnický. Aškerc a Cankar mi tam psávali, a zajisté že jsem tam kmotrovala aspoň tuctu slovinských poetů a spisovatelek při jejich literárním křtu.

Sama nevím, co mi napadlo, že jsem pro druhé číslo prvního ročníku napsala črtku o své Vladě. Ale začala jsem a pak se psávalo tak dál, co zrovna život přinášel. Deset-roků se tak psala knížka o mých deerkách Vladě a Marji. Bez plánu a úmyslu.

Jednou mluvila jsem o tom s přítelkyní dr. Zdenkou Háskovou, že bychom měly ty trošečky sebrat a vydat v knize. Na Slovinsku hledat nakladatele, je těžká věc, v Charvatsku též. A pak tady žiju, mé děti jsou tu a nebylo by dobře možná, dát jim takovou knížku do rukou. Česky neumějí, Vladička už zapoměla, a až se zas naučí, bude dospělá dost, aby si přečetla ty věcičky, které psávala její matka do Domačega Prijatelja, jako do nějakého zápisníku. Má přítelkyně si vzala ty věci — mnoho seškrtala — a ani já sama jsem nevěděla, co v knížce bude a nebude. Četla jsem jí před několika dny a bylo mi, jako bych jí ani nebyla psala. Bylo mi líto, že toho v knížce přece mnoho schází, já bych nebyla tolik vyškrtla, — to je ovšem pochopitelné, jsem matka a autorka zároveň, a všechny ty malé tretky jsou mi milé, a je mi dokonce líto, že jsem nenapsala víc, že mnoho toho zaniklo.

Když jsem však tuto knížku četla, mnohem jsem se naučila. Věděla jsem už dřív o svých chybách, ale teď je vidím ještě lépe. Možná, že by bylo dobře, kdyby si všechny matky a otcové psali takové knížky, zejména kdyby byli v nich ještě více upřímní, než jsem byla já.

Jedenkrát mi řekla přítelkyně, že jsem k Vladě objektivní, ale Marju ze mám ráda a dost. Také o tom dnes rozmyšlím. Ano, byla jsem k Vladě objektivní, a ještě po dnes jí nejsem tak blízko, jako Marji a nejmenší deerušce Mirici.

Mira má půldruhého roku a ještě nebyla ani jednou v literatuře. Ale o ní napíši jednou knížku, která bude zajisté zvláště krásná. A je podivné: ani Marja ani Mirica neiritovaly mých nervů tolik jako Vladička. „Nedostávaly“ a „nedostávají“.

Když píšu česky, je, jako bych psala anebo mohu být upřímná, až bolestně upřímná. Vladičku jsem nekojila sama. Bylo jí deset měsíců, když jsem si jí vzala k sobě, a přes to, že jsem jí měla velice ráda, že jsem se nesmírně na ni těšila, protože Vlada byla nejvíc dítě lásky

a štěstí ze všech mých dcerušek, přes to, že jsem nejvíc k vůli ní trpěla, hrdě a radostně trpěla, — přece není poměr mezi ní a mnou takový, jako je mezi mnou a Marjou, mnou a Mirou. Boli mě to, když o tom rozmýšlím. A už dávno hledám důvod toho, — právem nebo neprávem, nevím, — ve faktě, že ji odkojila cizí žena a ne já. Je mi toho nesmírně lito, ale už se to nedá napravit nikdy.

A právě tak jsem již dávno a mnoho přemýšlela o matkách, které týrají své děti. Je jich více, než se lidé domnívají. Je to strašná pravda. Ale když čtu takovou zprávu v časopisech, vždy je mi lito oně ženy. Jsou i ony nešťastnice; život něco v nich rozbil a pošlapal. Všimli jste si, že nejsou to skoro nikdy vdovy, které zůstaly samy s dětmi? Jsou to skoro vždy manželky. Tyto popuzené a zlé ženy týrají svou krev ze svoji vlastní nespokojenosti. Jsou nešťastny a hledají vinu všude i ve svých dětech.

Všechno to jsou taková tajemství, že je bolestno o tom přemýšlet. Jsou ženy, které nešťěstí činí dobrými, a jiné ženy, které činí zlými. V nešťastných manželstvích neměly by být vychovávány děti a všechna manželství, která nejsou domovem klidné spokojenosti, nejsou šťastna, třeba by vašeň a momentní láska zas a zas pokrývaly jejich tráگی. V takových manželstvích jsou i děti dvacetkrát za den příčinou, viny, nevinny, hudek a vyitek.

Nepráda bych si, aby pedagogové pedagogicky rozebírali mou knížku. Ať jí čtou jako lidé. Ať lidé jsou jini než pedagogové. Jak krásně píše Keyová o dětech a manželství, a nebyla vdána, ani děti neměla. Rousseau byl největším pedagogem a možná i nejkrutějším otcem 18. století. Co vytýkal Strindberg ženám, a jaký to byl manžel? Teorie a praxe často tak bolestně se rozcházejí. Ne vždy. Ó, vím, že ne vždy a bylo by smutné pro lidstvo, kdyby to bylo vždy. Ale znám výtečného učitele, který má u cizích dětí báječné úspěchy, činí přimo divy ve své třídě, ale doma je svým dětem zlý a špatný otec. Třpi tím sám, neví, kde hledat příčinu, pohrda sebou, slibuje si, že bude klidný, že neztrátí vládu nad sebou vůči svým dětem — a natluče jim za dva tři dny zas nemilosrdně, surově. Znáám také poeta. Dobry, zlatý člověk, neublížil by ani zvířeti, píše nádherné básně — a týrá svou ženu hrubě, bezohledně. Až do krve jí zbil už několikrát — a není zlý. Odkud to, proč?

Takoví my lidé jsme.

Chci říci jen ještě něco o samostatnosti dětí. Nevětším přispělíš ve výchovu. Co děti nemají v sobě, nedá jim nejlepší výchova. To, co je přirozené, má větší význam, než sebe lepší dressura, poučení, škola atd. Vlada a Marja mne tomu naučily. Vlada je samostatná. Sama se stala samostatnou, neučila jsem ji, ani nenutila, byla a konec. Marja nemá samostatnosti ani za nehet. Vlada šla čtyřletá sama po celé Praze,

Marja teď v šesti letech nejde tady v Záhřebě ani přes ulici. A proto se tím těším, že z mých dcerek přece něco bude, přes to, že bohužel nemám moc pedagogického talentu, — jestli v nich samých skutečně něco jest.

Váš pan referent nazval mě „literární osůbku“. Nejsm referována, jen trochu smutna. Vždycky mi schází čas, jedna práce honí jinou, ale přes všechno jsem si dnes zasedla k tomuto dopisu, abych nejen řekla něco o své knížce, nýbrž také o sobě samé. Možná, že si zasloužím, abych trochu sama o sobě přemýšlela.

Je právě letos patnáct roků, co pracuji literárně. Bože na nebi, co jsem toho napsala za těch patnáct roků! Ani neznám jména všech těch listů a listeků, knih, sbírek, kalendářů, kde se mě práce válejí, jako bych je hodila do větru. Kolik novel, povídek, dram, aktovek, črt, článků, článků, kritik, esejů, referátů, feuilletonů. Na sta. Právě nyní se sháním po těch věcech, abych sestavila dvě knížky novel (charvatských). A je málo toho, co jsem psala ráda, co je mé.

V malém národě třeba psát toho tolik, co je nutno, aby se vyslovilo a co člověk vysloví sám. Ne proto, že má talent pro kritiku, referát atd., ale proto, aby to vůbec bylo řečeno. Já na př. jsem víc spisovatelka než feministka, ale že je u Slovinců a Charvatů málo feministek, které píou, je potřeba, abych psala články také já. A tak všechno ostatní. Bylo by dobře, aby Charvaté něco slyšeli o Slovincích a obráceně. Není nadbytek lidí, kteří o tom píší: tedy píšu také já. Mimo to jsem žurnalistkou, třeba vydělávat na živobytí. Ej, bože, co se toho napsalo! Jeden rok, milý pane, napsala „osůbka“ pětinu feministického slovinského měsíčníku za 2 haléře od rádku! Teď mám v našem „Tagblattu“ charvatském, německy psaném denníku, už 3 roky týdenní ženskou přílohu. Každý týden článku, aby byl originální, charvatský, slovanský aspoň, pro naše obecnostvo stvořený. Mimo to ještě obyčejná každodenní žurnalistická drina. Pak privátní život, děti, štěstí, slzy, smutek, a zase smích, celá ta historie života — ženského života... A těch překladů! Kolik dram jsem přeložila za 40–50 korun z češtiny a charvatštiny do slovinštiny, novel českých, srbských a všech možných, dva slovinské a dva charvatské romány do němčiny, sbírku slovinských novel do charvatštiny — ani si toho nenavzpomínám...

Víte, zdá se mi, že by ta „osůbka“ teď, když počítá práci těch 15 roků, přece povitvě zasloužila, aby jí někdo řekl: I vždyť se dřeš, jak se patří, statečně!

Ale „osůbka“ v literatuře nemá štěstí. Její nejlepší věci nikdo nečetl. Zapadly v nějakém časopise, jako by jich ani nebylo. Psala dramata. Dávali jedenkrát jednu aktočku v Bělehradě a měla úspěch; hráli ji jednou v Záhřebě, jednou v Praze v Úranii, jednou v Lublani a dostala

z toho 4 K 80 halerů, slovem: čtyři koruny 80 halerů z celé dramatické činnosti. — žena, která musí z literatury žít! A tak bylo ve všem. „Osůbka“ prodala první knihu novel a rozjela se do Švýcarska, aby se ještě něčemu naučila, pak jí neplatili honorář včas, teprv po letech, takže i hlad poznala. A tak dále. Dělal reklamu jiným, umělcům, spisovatelům, politikům, — jí samé si ani čert nevšiml.

Píše nejraději silné věci. Ale k těm je třeba i silných dojmů, prostředí, klidu k práci, atd. Jen zřídka je toho. Smích dříve ležal než smutek, nuže tedy smích!

Ale konečně: ani mládí ještě osůbce nezmiželo úplně, a dnes ženy píší nejlepší věci až po čtyřicítce. Tak se i já dočkám ještě něčeho.

Odpustte, že jsem si ve Vašem listě udělala jubileum patnácti let literární a žurnalistické činnosti. Je to, jako bych si to napsala do notesu. U nás nechtou imiletouti, zvláště teď ne, a možná, že si toho vůbec nikdo nevšimne. A já mám přece nějakou radost a jakési zadostiučnění sama před sebou...

Děkuji Vám za to!

—o—

GARŠIN.

Napsala Bronislava Herbenová.

(Pokračování.)

„Turci jsou vůbec rozmlý lid,“ pokračoval Garšin v dopise. „Před dvěma nedělemi kozáci přivedli dva ničemy („tiché“ obyvatele), kteří znásilnili patnáctiletou dívku a potom jí přerežali žily na rukou.“

Garšin byl dvakrát v ohni. Poprvé v malé bitce, kterou vyhlévil ve Vzpomínkách pěšáka Ivanova. Turci, neznali ruských sil, vyklidili vesnici, ačkoliv byli počtem třikrát silnější než Rusové. Po této srážce nalezen byl mezi mrtvolami padlých vojnů živý raněný muž, jenž s přeraženými nohama vydržel čtyři dni beze stravy a nápoje. Příklad tento vyvolal Garšinovy Čtyři dni, jimiž se tak slavně uvedl do literatury a které proly v překladech snad všemi jazyky světa.

Druhý boj, jehož se účastnil, byla bitva Ajaslárská, Garšinem také sugestivně vyličená. Úřední zpráva o tomto boji pravila, že „pěšák dobrovolník V. Garšin příkladem osobní chrabrosti strhl své soudruhy v před k útoku, při čemž byl raněn do nohy.“ Garšin sám ličí své poranění opět příteli malíři Malyševu:

— Běla, 56. vojenská dočasná nemocnice, 20. srpna 1877. Píšu Vám leže; proto prosím, abyste omluvil rukopis snad příliš špatný. Víte nepochybně již od V. o tom, že mně prostřelili nohu. Rána není nebezpečná, přece

však bude nutno tři až čtyři měsíce s ní se potrápit.

Ležím v 56. vojenská dočasná nemocnici. Protože Vám V. pravděpodobně popsal boj, pomlčím o něm. Mohu ostatně říci, že jsme nepadali na tvář. Podivoval jsem se sám svému klidu: prudký spor s vámi o židy (za minulých časů) vzbudil ve mně mnohem větší rozčilení. V. poví vám totéž. Granátům klaněli jsme se ovšem až k zemi, však nebylo ani možno neklanět se: bez těchto poklon byly by nás roznesly na kousky. Dým páchne (dělá stála od nás pouze na 1200—1300 kroků), granát bzučí přímo na tebe. Vržeš se na zem a za vteřinu, když s vytím a sykotem přelétnou přes tebe střepiny, vstaneš všecek hlínou zasypán. Vedle je — jáma; to je místo, kde „on“ se roztrhl.

Ranili mne (jakoby kládou udeřil) právě po tom, když jsme odrazili turecký útok. Pamatuji se, jak jsem sedl na zemi a zakryl oba otvory rány rukama. Krev se jen lila: stáhl jsem si nohu nad ranou šátkem, sňal s ramen plášť a suchary, odepal patrony a popolezl jsem. Ach, jak se těžce popolézá s prostřelenou nohou, ještě k tomu pod střelami, když kulky sviští a praskají kolem tvého nosu! Granáty trhaly se div ne podle mne. Avšak Bůh mne zachránil, popolezl jsem asi na sto kroků; tam mne zdvihli náš bubeník a ještě jakýsi poddůstojník a vedl mne. Raněná noha zachycovala se za křevi... Vedl mne tak asi půl versty, konečně jsme potkali nosítka, a já jsem se na nich pokolebal. Bylo to skutečně divné. Z dvíř hodiny jel jsem již obvázan do divišní nemocnice.

O našem sanitním sboru nemohu říci nic jiného než vše pěkně. Taková starostlivost, taková obsluha, jak málo kde. Sestry -- hoto ví andělé, ale andělé, kteří nezevluji nadarmo, vyhrávají ne hře doktora. Dne 11. srpna nás převezli sem do Běly. Pobudu zde možná asi dva týdny. Ležím ovšem celý den (noha je v desce), jen (hrozno tu libru denně), piju a spím. Dvakrát za den je převazeno prostrčeli ranou drenáží a vymývají ji kyseleinou karbolovou.“

Koncem srpna poslali Garšina do Ruska. Po nepřímých útrapách cesty léčil se ještě u své matky v Charkově až do prosince 1877, kdy se zdravím ještě valně otřeseným spěchal do Petrohradu, jsa pln plánů a nadějí do nového života.

Je zajímavé, že Garšin nebyl za uznanou chrabrost svou v bitvě Ajaslárské vyznamenán řádem jako jiní. Teprve po roce imeno-

ván byl důstojníkem. Okolnost ta velice prý pohoršila soudruhy Garšinovy, prostě vojiny; neboť milovali a ctíli svého soudruha „pána“ za to, že jim byl vždy věrným druhem, radcem a učitelem, — v pravdě tak, jako inteligent Ivanov ze Vzpomínek pěšáka Ivanova.

III.

Již v říjnu 1877, dokud se Garšin ještě léčil v Charkově, vyšly Čtyři dni v časopise Otěčestvennyja zapiski. Byla to prvá vážná literární práce Garšinova; co psal před tím, sám nerad jmenoval. Dojem, jež vzbudily Čtyři dni u kritiky i obecně, byl přímo senační. V Garšinovi byl všeobecně vítán vynikající talent spisovatelský.

S horečným spěchem dorazil Garšin v prosinci do Petrohradu a vrhl se do práce. Oddal se cele spisovatelství. Napsal v tuto prvou dobu své činnosti črtu Velice malý román o návratu beznohého vojína ze čtyř dní a povídku Událost, v níž poprvé vystupuje prostitutka Naděžda Nikolajevna. Navštěvoval znovu výstavy a umělce, studoval opět umění, jež ho strhovalo, a psal o něm. Z té doby datuje se známý list jeho malíři J. N. Kramskému, jehož obraz „Kristus na poušti“ právě rozčiloval myslí ruských vzdělanců. List svědčí o hloubce a vážnosti pojmání Garšinova, jenž četl se zasmušilé tváře Kristovy, že je rozhodnut jíti na smrt, kdežto jiní tvrdili, že Kramskoj vyobrazil Krista v tu chvíli, kdy k němu přišel satan. „Ony rysy, které jste dal svému dílu, dle mého názoru naprosto neslouží k tomu, aby vzbudily žal nad „trpítelem“ (pravím tak proto, že jeden z vykladačů shledal, že tvář Kristova je hrozně smutna). Nikoliv, ony rysy mne ihned překvapily jako výraz ohromné mravní síly nenávisťi proti zlu a nejvyššího odhodlání, bojovat s ním. On je všecek pohlcen svou nastávající činností, On přemítá v myslí o všem, co řekne opovrženému a nešťastnému lidu, od něhož odešel na poušť přemýšlet o svobodě. Chopil by se ihned svazku provazů a vyhnal by z chrámu kupčiky. Ale utrpení se Ho nyní nedotýká; je tak malé, tak nicotné proti tomu, co má nyní v prsou, že ani myšlenkou o ně nezavádí...“

Redakce čelných ruských listů počaly se ucházet o práce Garšinovy. Garšin vyslovil se o tom ke svému příteli: „Budou však nyní tisknouti jen v krajním případě. Pišu, pravda, dosti mnoho, ale to vše jsou pro mne studie, jen studie; nepřeju si vstávat pro je, ačkoliv jsem přesvědčen, že by ani ony nezůstaly bez

úspěchu. Budu tisknout jen tolik, abych mohl existovat.“

Horečný chvat, s nímž Garšin se vrhl do proudu petrohradského života, vyzádal si na slabé bytosti jeho brzo svou daň. S bližícím se jarem poklesaly síly jeho vždy více; i přepadl jej nepremozitelný smutek a odpor ke společnosti i ku práci. Petrohradský život se mu stal brzo nesnesitelným, takže již v polovici března 1878 ujel zpět do Charkova. Než ani tam duševní stísněnost neustupovala, nýbrž vypukla ve zjevnou chorobu. Stav tento opakoval se potom rok jak rok: v zimě Garšin čile pracoval a těšil se ze života, dle svědectví přátel, jako málo kdo, s jarem přepadala jej nepremozitelná melancholie, proti níž marně bojoval, přejížděje z místa na místo.

V zimě 1878—79 napsal v Petrohradě Z b a b ě l c e a P o t k á n í, v němž bíčuje nepoctivost ruských byrokratů. „Ale nebylo v něm onoho oživení předešlé zimy, — praví životopisec jeho Skabičevskij — smutek ho neopouštěl a ještě k tomu vnější události, jež doléhaly těžce na jeho duši, dojmům přístupnou, byly povahy nejvš mračně. Zbavil se mnohých přátel a známých, pročež musil ještě více pociťovati tíhu veřejných poměrů.“

Překrásná allegorie Attalea princeps a hluboce pojatí Umělci jsou příznačné práce pro duševní bolesti Garšinovy té doby. Jako malíř Rjabinin utíká od umění do učitelského ústavu, tak chtěl Garšin utéci do služby vojenské. Vojákům ruským je zapovězeno psát.

Duševní stav Garšinův stával se stále vážnějším, melancholie ho neopouštěla již ani v zimě, seslábl a sešel tělesně stálou nespavostí. Muka bezesných nocí a rozštěpenost své choré duše vylíčil s neobyčejnou silou v povídce N o c.

Rozčilení jeho koncem zimy ještě stoupalo. Jedné noci dal se ohlásit předsedovi ministerstva hraběti Loris-Melikovu. Ačkoliv byl předseda ministerstva tehdy stále strážěn, přijal Garšina, jenž mu imponoval svou důtklivou vážností, a dlouho s ním hovořil. Garšin dokazoval ministrovi, že je nevyhnutelné smíření a vyláčení všeobecného odpuštění. Oč té chvíle stávaly se skutky jeho stále nepříčetnějšími. Ujel do Moskvy, tam potloukal se v jakýchsi peleších, až se dostal na policii, kde zase mluvil do duše moskevskému řediteli policie. Ztratí peníze, chtěl se vrátit do Charkova, ale v Tule zanechal všechny své věci najal si koně a brzo koňmo, brzo pěšky puto-

val po Tulské gubernii a kázal lidu. Dostal se tak až do Jasně Poljany a kladl Lvu Nikolajeviči Tolstému, svému zbožňovanému vzoru, řádné otázky. Při tom dělal obrovské literární plány. Chtěl vydat své práce pod názvem *Je peně člo vě č en s t v a*, a napsal epopej *Lidě a válk*e jako velkolepý protest proti válce. Črta Sluha a důstojník jest počátkem tohoto zamýšleného cyklu.

Záchvat choromyslnosti trval po několik měsíců. Garšín léčil se v Charkově a v Petrohradě. Jako rekonvalescent ztrávil potom dva roky u svého strýce a zotavil se v klidu a laskavou péči příbuzných tak dalece, že mohl zase vstoupit do života.

Velice charakteristické pro povahu Garšínovu je vyznání, jež po nemoci napsal přátelům:

Nejvíce mne hnětou přišerné a trapné vzpomínky z posledních dvou let. Bože, jak nemoc člověka změní! Co jsem všecko nenadělal ve svém šilenství! Ačkoliv panuje mínění, že člověk s nemocným mozkem neodpovídá za své činy, vidím přece na sobě, že tomu není tak. Alespoň to, co nazýváme svědomím, rápí mne o nic méně za skutky v době pomatenosti, jakoby pomatení vůbec nebylo bývalo. — (Dokonečně.)

PARAPLE.

„Ale vždyť už neprší, podívej se, už osýšláš chodníky!“

Někdo jsme se zapomněli v tom osklivém prouzdě. Ale teď někde na vzduch. Do Městského parku! Jakoby se všecko vzkřísilo, stávnatá zeleň svítí, a na zrytých záhonech není čerstvá hlina.

„To je vzduch, vid’!“

„Hm, ozón“, řekla krasavice a stáhla chříví roztomilého nosičku. Má dnes tak krásné oči, modré nebe se v nich odráží, sladké a mylé oči. Teď našpulila pusu, co pak asi řekne? Snad, abych se na ni nekoukal tak hloupě. Honem odvracím hlavu. Neřtká nic, a řtká, protože to nemohu vydržet, dívám se opět na její klenuté čelo, na ten něžný antický profil... vše je tak jemné a uslechtilé, a ty řtky, červené, dětské a zas tak dospělé, bílá plet, umělec... teď zdvihla ruku a přirovnává si vlasy, zlaté a bohaté. Pohládl jsem ji po ruce, a oči naše se potkaly... Přitiskla se ke mně, vlastně nepřitiskla, ale učinila ten zvláštní, něžný posunek krkem. směl jsem i celou tělem. Já vlastně nevím činu, ale každá dívka do čtrnácti let už umí tuto neodolatelnou hru.

Ne snad, že by se jí naučila, ale to už je vrozeno. Šije se poněkud sehne, tvář poobrátí se od tebe, celé tělo se o poznání k tobě přichýlí, panenky se koketně přesunou do očních koutků, víčka se přimhouří, a již se na tebe usmívají dvě čtverčávká očka... Vše tohle asi mluví: Obejmi mě, honem, chci to!! Pokud se pamatují, nikdy jsem neodolal této němohře...

„Tak už třetí jaro — po třetí se spolu díváme, jak pučí stromy. Nezdá se ti, že to uletělo jako sen?! Bože, jak jsme spolu chodili před školou do parku a krmivali ptáky. Jak jsi mi prorokovala z vrásek na dlaní, jak sis hrávala s mými vlasy. Víím, že ta hodina vždy uběhla jak vlny, a my že s těžkým srdcem pádili každý na jinou stranu do školy.“

Její sladké a unvlé oči teď dostaly divný výraz. Dvakrát zavádily o můj deštník a pak vrhly na mne tázavý pohled, přísně tázavý, jenž by skvostně slušel starší gardedámě.

„Dva roky jsou tomu, co jsem tě toulle dobou doprovázel k přítelkyni. Přišli jsme až do průjezdu, a tam dvě bílé, teplé ruky se ovinuly okolo mého krku. Dalas' mi první pusu — až se to rozlehlo průjezdem a — mně bylo tak, jako kdyby mi na duši hebounky, hedbávný motýlek sedl...“

„Viš mě — nemávej tím parapletem — mně potom bylo tak volno a tak lehké, jako by se mne něco spadlo, viš, jako je člověku, když se hodně vypláče!“

„Pamatuji se, že jsem potom běžel do hodiny. Všude bylo tolik slunce a lidé se na mě smáli. Cestou jsem zastavil jednoho známého, po němž mi vlastně nic není. Mluvil jsem s ním sotva třikrát od té doby, co jsme vyšli z obecné školy. Zastavím ho a povídám: „Človče, já mám děvče!!! Dnes jsem od ní dostal první pusu!!!“ Dívá se na mne tehdy úžasně hloupě, ale já zas utíkal dál. Potom jsem vyběhl o patro výš...“

„Nemávej tím parapletem!“, řekla důtklivě.

„Kolikrát už jsem na ten den vzpomínal! O prázdninách, když jsem sedal večer na kraji lesa, díval se do nebe. Horely hvězdy, vše bylo jako v pohádce, a tehdy jsem po tobě chorobně toužil. Jindy proseděl jsem celé hodiny na jednom kopci a díval se v tu stranu, kdes byla ty...“

„Máš tadyhle sazi... ne, tady... foukni si na nos... a nestrkej mi to paraple pod nohy!“

„My jsme taková chudáci, my městaci. O všechny krásy přírody, o všechnu radost ze

slunce a ze života jsme ochuzeni. Jsme chudí, tak chudí... My spolu neprožili ani jediný západ slunce, my se spolu nenapili ani jednou z čisté lesní studánky, ani jsme se neprocházeli za tiché měsíční noci, viš, za srpnové noci, teplé a opojné... nic, nic, my jen chodíme po špinavých trotoárech..."

„Prosím tě, neopírej se tak vesnický o to hmsné, baňaté paraple, vypadáš jak ten poutník v „Strakonickém dudáku“, řekla moje krasavice a svrátila své rozlomilé, jemné obočí.

Pak jsem už mlčel, a šli jsme dál Městským parkem... —o—

T. G—a.

STUDUJÍCÍ PRAŽŠTÍ.

(Dokončení.)

14. Šimon Jaron, právník, povýšen za hrdinství z roku 1648 do stavu šlechtického jako — von Rosenstein.

15. Václav Kašpar, posluchač filosofie a po válce právník; dostal se do služeb Eusebia z Liechtenštejna; jako šlechtic dostal přídomek — von Frankenheim.

16. Bohumír Kinner, mistr svobodných umění a posluchač theologie, stal se — von Löwenthurm.

17. Kristóf Norbert Knaut, mistr svob. umění — von Fahnenschwung.

18. Jan Kragetius, stal se později lékařem; — von Grüenthal.

19. a 20. Kristóf Krásný, právník, jenž po skončených studiích byl vychovatelem v několika šlechtických domech a provázal chovance své na cestách do Němec, Italie, Francouz a j. Roku 1648 přebýval na Malé Straně, když Švédové města se zmocnili. Opustiv obydlí a všeliké jmění přeplavil se s velkým nebezpečím přes Vltavu na Staré město, přidal se k setnině studentské. Pro toto své šlechtěné chování povýšen r. 1649 do stavu vladického s erbem a titulem — z Löwenburku. Mladší bratr jeho Václav stal se — z Löwenfeldtu.

21. Jan Kraus, právník, skončil jako — von Krausenfels.

22. Řehoř Kronabitter, rodem z Čes. Krumlova — von Ehrenkron.

23. Kristóf Kyblín byl z Mnichova, přišel do Čech a živil se vyučováním mládeže šlechtické. Stal se doktorem práv a mimořádným profesorem institucí římských. Byl první mezi doktory a profesory, kteří se přidali k legii studentské a to jakožto auditor čili soudce v setnině. Za to se stal šlechticem — von Waffenburg a po válce brzo stal se profesorem práva církevního, advokátem zemským i měšťanem pražským. Byl několik let děkanem právnické fakulty, r. 1664 rektorem. Také vydal spis De differentiis juris communis et patrii.

24. Václav Lounský, filosof, byl z Domažlic, jakožto šlechtic — von Tiefenthal.

25. Maxm. Loss sloužil při expedici místo držitelské jako právník; von Lossimfeld.

26. Ludvík z Lunebeku, rodem z Chebu syn tamního radního, dostal rozšíření stavu šlechtického pro země Koruny České.

27. Mikuláš Maerz z Olomouce, studoval práva, vykonal mnoho hrdinství jako jini r. 1648 dokonce byl raněn; von Pickenhalt.

28. O Mat. Maxm. Machtyovi se vysloveně připomíná, že byl Němec; — von Löwenmacht. Dělal později kariéru v Praze. Po smrti primátora Karla Schustra z Goldperku, jmenován byl 1678 primátorem Starého města, o kteréžto hodnosti zemřel morem 1680.

29. Jiří Městský povýšen do stavu šlechtického 1659.

30. a 31. Efraim Ignac Naso, rodem ze Slezska, zapsal se také do kompanie studentské; skončil jako — von Löwenfels. Také Jar Pietšch byl Slezan a směl se potom psáti — von Mienenberg.

32. O Janu Scholzovi ví se, že byl v kompanii studentské frajtrek a vynikl takovou udatostí, že se směl psáti — von Schollenbach.

33. Kašpar Spenotzer byl Slezan a jako právník vyznamenal se hrdinstvím — von Siegestock.

34. Z Třebechovic byl Jan Ignác Steklar jenž zemřel jako registrant komory české 1690 von Mienstein.

35. Kašpar Stieber stal se — von Schildrieth.

36. Martin Stöhr byl z Marktachenrodu v knížectví Bamberšském, r. 1648 byl domácí správcem v koleji Karlově; dne 26. července po máhal vynášet praporek studentský ze síně v Carolinu před Staroměstskou radnicí, potom v setnině „byl pilným vykonavatelem všech od komanďantů vojenských vydaných rozkazů“; za takové hrdinské a šlechtěné skutky stal se — von Sternstrahl.

37. Praporečnickem v setnině byl Tomáš Ignác Storbekh, jenž před tím studoval filosofii, práva i bobosloví; stal se šlechticem.

38. Karel Ferd. Schöbl konal služby kurýtské a jako český vladýka jmenoval se potom — vom blutigen Stein.

39. Kristóf Ignác Tybellius, Pražan, do stal titul von Tyblern. Rybička ví o něm, kdy úhlavní nepřítel všeho křesťanstva Turek s barským lidem tatarským do Uher a také do Moravy 1663 vpadl, že Tybellius byl do Brna a od tud do Trenčína s důležitým poselstvím vypravil. Poselství své arci velmi opatrně a šťastně vykonal a k tomu přispěl, že Trenčín válečným lidem byl osazen a tím před padem a zahubou zachován. Vrátil se do Vídně, dal se tam zapsat na universitu a také do legie, kterou vídeňští studen

zároveň ku literaturní narození? Chceme-li pokrok národa, musíme pro všechny třídy jeho zároveň pracovat; všechny třídy musí se vyrovnat třídám jiných národů, nebo se staneme jednostrannými, naše vzdělanost bude nepravá, náš pokrok záhadný a život našeho národa bude věčně kolísavý a nejistý. Jedna část spisovatelů nechtě píše pro lid, druhá pro třídy vyšší — obě částí budou mít záležitost svou. A z těchto citů páně Šaldova: „Aristokracie duševní bude vždy lišiti se od vzdělání massy, a právě proto nemůže tato literatura pouze k lidu hleděti a masu, plody se honositi, které dostačují lidem, již svou vzdělání dobyli sobě na základě všeho toho, čeho cizí národové už dovedli“

To všecko je pravda, tak to Neruda skutečně 1860 psal. Jaká byla situace literární v těch letech, o tom se čtenář snadno poučí z knížky Jar. Vlčka nedávno vydané. Co pan Šalda naznačuje, to nedostává Vlček v Nových vspitováních z letin literatury české (Beránska K. H. st. 1912) velmi jasně vyjádřit. Senzační světu z konce let padesátých a šedesátých našeho století, vez přezval po Havlíčkovi.

Jakým právem by však mohl někdo my citáty z Nerudy adresovat mně a jiným realistickým mentorům, a na konec připsat mně nestydlatý literární a umělecký obskurantism přes 50 let starý, bylo by velikou hádankou, kdyby ten někdo nebyl dr. F. X. Šalda.

Jakživ jsem nezastával názoru takových, jak měl Jakub Malý. V boji literární kritických o Mácha, o Havlíčka, Nerudu, o Machara mě vyznání literární je při těch, kteří pracovali pro světovost a pokrok pro osvození náše v maosti a malichernosti. Podepsal jsem i manifest Moderny. Ale řada co už já dě podepsali, řeknete. Leč opravdový pozorovatel života ví, že já jsem nejen podpisoval, nýbrž velice nesporně probojoval několik afér, kde šlo právě o víc než o lidovost a nacionalism a vlastenectví. Sotva však jsem byl zvolen, se stánu vasaletůvých ministrů ryze českého perníku, sotva jsem přestal být odněm vzděláním duchovním bite em životem výrobků, nihilistou a předbojníkem pruského krále: už přecházen hrochův s druhé strany. Je to v tom okamžiku že obě strany jsou stěně nevděčné a nepoctivé, pochybuji.

Pravda, někdy mívá každý otřesné chvíle. Také já se mívám. Nejedná vada ztemnělá lidé naseho značeného telese ve tiskách a na ústích rateňach a tlapelého kosevni nosení a kausistém, až by má puvod seti v edamí n pánem, že se stěží nestydlatie a vzděláním tohoto svého českého lida, neodnou tedy vřít tu bida, všecku, jak jsem si ze tato bida a nevděčnost se mi nesečetelná a že nemohu mi vzděláním vlastního života, nečetl-li něco pro tento lid. Jaký to výsměch, myslívám si, ta všechna naše literatura, umění a věda, kdávť tady jádro lida, z něhož jsme vyšli, žije ve věčné tmě a porobě a je odsouzeno páchat zločin a být vězen!

Leč tím není vysloven můj poměr k literatuře — nejméně již poměr k literatuře moderní. Není kdy a pan Šalda není toho hoděn abych na věceř, na nos své prostřed literární. Když umělně neobče barokov a kdo nedělá z lidu jiného mnení hapšavý, kdo vůbec má úmysl sloužiti pravdě a ne vřít spínavý prach, aby na několik dní zmátl jasně pojmy a zotudil protivníka, ten ví, že já rozeznávám literaturu moderní

a „moderní“*. Také literární situace je dne jiná, nežli když Neruda psal r. 1860. Ze jedna čas spisovatelů píše pro lid a zpracovává pro něj materiálu uslechtilých citů a čerpá z historie nebo z přítomnosti, to už je vyřízená věc. Ze jsou však v národ spisovatelé, kteří jsou průkopníci, objevitelé, potažeb na dne moři i hvezdách to se také ví, žená věc, Aby Brezina, Šalda, Karásek, Marten psal pro lid, toho si nikdo nepřeje. Může být rozdílný je v nazarání na oba druhy spisovatelů, a já jsem se o školky kdysi Lumirovské a později Šaldovy nebo Ka raskovy lišil en tím, že jsem nehleděl s opovržením na naše Jirásky, Wintry, Raise, Hermanny, Šimáčky

Ze jsem nikdy nebyl pro literaturu jen s elskou jak tomu říká Neruda, je nejen samozřejmé, ale doložil by to pozorový a ovšem poctivý znalec literárního života fakty nad pomyslení čtenými. Sotva jsem založil Čas, začal jsem pobízet mládež, aby si ve Čtenářské spolku zavedla zahraniční listy politické právě jako cizomárodní revue. V prvním ročníku Času pozorový člověk najde Turgeněvovu řeč o Puškinovi, článek St. Milly, E. M. Vogüe o ruském románě, upozornění na spolek spisovatelův evropských, poznámku o Henry Georgovi, článek o Richepiniovi, referát o Vladě tny, požadavek, aby se Havlíček dostal do našich čtenek. Během toho mnení o ženách spisovatelkách ... a kdo by vše uváděl. To že je ovzduš Jakuba Malého? Z mého pera vyšla řada upozornění zejména na literaturu cizí a pro Machara Cořičku — zšel jsem se s učitelem svým šťastným, který mě měl rád a jsemž jsem psával do Obzoru. Byla kniha Comfiteor nebo šáčekého? Nebyvá nadarmo psáno, že my realisté máme největší zásluhu o to, že se otevřel ok Čech dvéře světové literatury. Já sám sice už jsem byl tehdy ve věku, že nebylo by abych se nešel učím jazykum neboť jsem se učil, ale vyřadil jsem i kříd kříd cemi a svědky, ne oní má a krevavé se potom novinářství, prošel jsem řádek řádek známý zápas o škrolov existencie, opošíního novináře. Leč co se dalo dělat, dělal jsem i mím a v době ved mi že z Času vyšlo takové literární knize v národě, jakým se nemuže očekávat nálná nas, ps. 19. státní. Nenapsal jsem žádných světoborných uměleckých děl, nezpřevracel jsem základy našeho umění, a přečísti vyřadných z mím nenapsané knihy po čtce mnohá v Čechách na Moravě. A ne právě Spánových. Mluvívali se o literatuře, nevívali české, byl jsem v také voličem a sotva by se nase jediný případ boje o svobodu umění, a se byl v seřídě a prosvědčení za čtět století do dnešních dnů abych v něm byl scházel. Jakým mnením mívá se o Šaldě abych měl do bádok i napsat mi mím čepici filistru, kteří mívá že ne všim mím literatury a psát Kopeckého bry a že vzhledem české poesie je Hořka mím bídě o ká nebo Křídě, se má i v kám pá. (D končení)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
nebo poštovým.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK, sčelovatel a red. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dabek. — Tiskem E. Benštorfa v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro od bératele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

ZDENĚK V. PŘÍBÍK:

JARO.

Jaro, jaro! Bouře touhy
zvedá se v mé vyschlé hrudi:
Půjdu cestou, skriven v třešně
porosí mou duší písní,
slunce, jako úsměv lásky,
krev rozhrčeje v žlutých žilách.
Zazpívám si! — Oblak vzdusný
povede mé zraky v dálku,
zapomenu na dny smutné,
z kterých v duši šedo zbylo ...

Bože, co jich bylo mrazných, hořkých!
Šel jsem v nich jak důlní tahoun,
káru svého žití vlek' jsem vysilený —
Pán mi nedal odpočinout;
od jitra a přes noc celou,
při mdlém světle, oči rudé,
psal jsem stále řádky, cifry —

Teď mi padlo v papír světlo!
Prodralo se začazeným dvorkem,
(metr v šíř je, dva snad zdělí,
kolem čtyřpatrové domy),
zachvělo se v úzkém pruhu
kol mé ruky k péro ztuhlé.

Jaro, jaro! Bledou duší
vzkřísím přece! Půjdu k tobě,
do tvých lesů, do tvých polí!

Dveře prudce zařinčely,
pán můj vešel. „Zase stojíš?!“

Uhasil mi všechno, všechno ...

Píší ve dne, píší v noci,
jaro mé jen ten pruh zlatý
kalným oknem v papír padlý!
Za chléb jaro! — — Jak jsem bídný — —

I. DROSINIS:

NEPRONAJME SE.

(Scéna z athenského života.)

Z novověčtiny přeložil dr. J. Staca.

I.

Když pan Ondřej Ambelides (vinař) přečetl
zběžně zprávy a telegramy různých denníků,
utkvěl svým zrakem take na různých inserátech
na čtvrté straně. Spatřil tam jízdní řád paropla-
vební společnosti, nabídku léku proti padoucnici,
inserát studenta, hledajícího kondiči, nový druh
léštidla na boty, a mnoho jiných věcí, které ho
nezajímaly.

Děle se však pozastavil při sloupci tří až
čtyřřádkových insertů, nad nimiž stála velkými
písmeny slova:

Pronajme se.

Pronajme se krám ... Pronajme se byt v pod-
zemí ... Pronajme se od prvního září o samotě
stojící dům v Akademické třídě. Hle, právě, co
potřebuji! řekl si rozradostněn a bez meškání —
jako člověk, který žil v Anglii — vzal klobouk
a deštník, sešel se schodů hořelu a kráčel přímo
k bytu, který byl volný k pronajmutí.

Byl to asi třicetiletý muž, veliké, přímé po-
stavy, příjemného zevnějšku a způsobů. Již jako
malé dítě ztratil otce, a tak byl jedinou nadějí
své dobrušedné matky, která ho živila mlékem
svých vlastních prsů a citem svého vlastního
srdce. Paní Ambelidesová žila dříve v Syru; mu-
sila však přесídliti do Athen, aby tam Ondřej
mohl studovati. Skončil úspěšně svá studia ve
věku sedmnácti let. Jelikož jeho skromné jmění
mu nedovolovalo oddati se bezstarostnému živo-
tu, Ondřej hledal po ukončení svých studií něja-
ké zaměstnání a našel je v Anglii, kdež se stal
úředníkem velkého obchodního domu. Jeho
dobrá povaha a přízeň štěstěny povznesly brzy
prostého úředníka na společníka, a — vyzískal
přes dvacet tisíc liber jmění.

Již po dvanáctileté práci splnil vřelou touhu
matčinu ... opustil ledovou mlhu a vrátil se ke
klidnému životu na slunném jihu.

Před týdnem přijeli do Pirea; zatím co matka
se přestěhovala do Syru ke své sestře, aby tam

strávila letní měsíce, Ondřej odjel do Athen, kdež se chtěl navždy usadit. Již několik dní hledal byt.

II.

Na štěstí nebylo onen k najmutí inserovaný dům těžko naléztí, neboť stál na široké třídě a byl očíslován, takže nebylo třeba přeptávatí se u sousedních kupců a pekařů. Ostatně na vratech byla nalepena tištěná vyhláška.

Pan Ambelides zaklepal bez váhání na dveře. Mladická služka přišla mu otevřít. Řekl jí, že by si přál, možno-li podívat se na byt. Služka, hezké děvče z Naxu, a sladké jako fíky její vlasti, vedla ho ochotně dál.

Vchod domu, síň, jídelna, kuchyně a balkon nad malou zahrádkou, vše se mu neobyčejně líbilo. Podívoval se též čistotě a bezvadnému porádku i vkusu, se kterým to vše bylo zařízeno; tak se mu byl líbil, že by ho jistě byl najal tak jak byl, se vším nábytkem, kdyby se mu nebyl zdál příliš veliký pro dvě osoby: pro něho a jeho matku. Věděl, čím je byt větší, tím že větší jsou i povinnosti hospodyně. A matce jeho bylo již padesát let a byla slabá. Dům byl však tak krásný! Jen, najdou-li vůbec takový byt, jakého by si přáli? Ostatně při dobré vůli lze vše zařídit.

Když nastávající nájemník všechno dosti uvážil a když prohlédl podrobně všechno, mimo dva pokoje, které byly posud neuklizeny (jak služka upřímně doznala), ptal se, kde by bylo lze naléztí majitele domu, aby se s ním dorozuměl.

— Pani pronajímá byt; přál byste, si s ní mluvit?

— A bydlí zde?

— Ano.

— Jak se jmenuje?

— Paní Stefaniová.

— Neznám ji... a kdy bych ji mohl vidět?

— Třebas ihned, libo-li; je ve svém pokoji, račte jíti do síně, oznámím jí to.

III.

Ondřej posadil se na vyšívanou židli u stolu, který stál uprostřed síně, a čekal. Jelikož paní dlouho nepřicházela, jsouc pravděpodobně ještě v nedbalkách, vzal se stolu album na podobenky a otevřel je.

Neznal žádné z podobizen, které tu byly; ale při pohledu na poslední, zachvěl se údivem. Byl to obraz asi patnáctiletého roztomilého děvčete. Ach, jak je podobna Žofii! Zašeptal bezděky. Taková podoba; to je zvláštní. A když se znovu na ni podíval, řekl:

„To není možné, není možné! To je ona. Poznávám ještě dnes její oblek, pamatují se na onen růžový...“

Zdáló se, jakoby pohled oné panenské postavy byl vzbudil v něm bolestnou vzpomínku, neboť náhle sesmutněl a pozbyl dobré nálady.

Zavřel album, vzdychl, a potom se ho znova chopil... „Má milá Žofie! Kdož ví, kde nyní jest. Žije či zemřela? Je šťastna, či nešťastna? Snad se toho dovím. Mají-li zde podobiznu, budou znát také originál.“ Byl tak hluboce zabrán těmito vzpomínkami, že skoro se poděsil melodickým hlasem, který zazněl blízko něho.

— Promiňte mi!... Nechala jsem vás čekat.

— Bah, naopak! Na mně jest, abych se omluvil, má pani, — odpověděl všecek zaražen, — neboť jsem vás vyrušil. Ostatně, nebyl jsem samotěn. našel jsem mezi podobenkami staré známé.

Paní posadila se naproti němu na pohovku.

Byla ještě velice mladá a krásná, hnědých vlasů, jemných, nenucených pohybů a řeči, elegantní, jako umělecké vydání krásné knihy. Bystré oči poznaly by na jejím čele stopy bývalých starostí; nepatrné vrásky rýsovaly se na jejím svěžím obličejí, po kterém se kdysi ronilo asi mnoho slzí. Její sladkobolný hlas zdál se býti zvyklý vzdechům.

Ale vše to již dávno minulo, a po bouřích jasné nebe vyjasnilo její živou a veselou tvář. Zvláště když mluvila, zdála se ještě roztomilejší. Tu ukázaly se mezi rty drobné bílé zoubky, od nichž se ještě více odrážel lesk jejich černých očí. Ondřej nebyl bystrý člověk, ostatně byl dokonce krátkozraký a neuzíval brýlí. K tomu v síni nebylo mnoho světla, poněvadž okénice byly zavřeny proti slunci. Proto ani nemohl konati fyziognomická studia o podobě hospodyně; a zatím co typická a nepřijemná rozmluva o bytu a jiných věcech pokračovala, mladý obchodník byl zcela zaujat púvabem jejího pohledu a hlasu, a zvláště onoho hlasu, který měl vzácnou vlastnost připomínati jiné známé a milé hlasy.

Takto alespoň uvažoval Ondřej. Potom pocítil postupně únavu, vysílení, jako po narkose.

IV.

Rozmluva, týkající se bytu, skončila souhlasem Ondřejovým s žádanou činží, jen si vyhradil právo telegrafovatí ještě téhož dne své matce, a teprve s jejím souhlasem přistoupit k sepsání smlouvy.

— A nyní, paní, dovolte mi, abych vás požádal o jednu laskavost, — pravil Ondřej, ukláněje se k odchodu, klada svoji návštěvku na stůl.

— A vy se ještě ptáte? — odpověděla, roztomile se usmívajíc.

— Mezi vašimi podobenkami viděl jsem starou známou z dětství. Chtěl jsem se vás zeptat, co s ní nyní je.

— Kterou?

Přiblížila se a sklonila se nad otevřenou stránkou alba.

Ondřej se zachvěl, když se ho dotkly její husté a vonné vlasy. Paní nemohla se zdržet výbuchu smíchu.

Mladý obchodník se zarazil, rozčílil.

— Promiňte, že se tak směji, mám k tomu vážný důvod. Zdá se, že vás nějaká podoba klamala.

— A jaká podoba, má milá? Nejí to žofie?

— Ano, jmenuje se žofie... Jsem to totiž já.

— Vy, ty, žofie? Ach, ano! Ano! Tak dlouho jsem byl slepý! Tušil jsem něco, moje srdce něco mi napovědělo, ale nemohl jsem se toho domyslet.

Žofie se zarazila, zamřela na okamžik a od-
soudila polekána.

— Pane!...

— Žofie, zapoměla's na mne?

A tu sotvaže žofie spatřila navštívenku a přečetla jméno Ondřej Ambelides:

— Ondřej, ach, jak mohla bych tě poznati po dvanácti letech? Jaká náhoda! Jaké štěstí!.. Představ si, tak dlouho jsme hráli komedii, nevědouce o tom. Když si na tebe vzpomínám, co jsi mi řekl, a co jsem ti řekla já!

— Tolik jsme se oba změnili.

— Milá žofie, mnohé a různé věci se sběhly za těch dvanáct let. Ty ses provdala, a já jsem odcestoval, — pravil smutně... — Avšak konečně — nescházejí se hory s horami, ale lidé s lidmi — praví přísloví. Hle, — jsme opět spolu. — Vzpomínáš si na krásná, bláznivá léta, ztrávená v Sycu? Vzpomínáš si na naše sousedství? — Vzpomínáš na naši lásku? Na onu dětskou lásku? Co jsem se naplakal, když jsem tě opouštěl!

Krásná žofie lehce se zarděla a její oči zvlhly při vzpomínce na onu mladou lásku.

V.

Když se někdo zaplete do mladé sítě vzpomínek, poletuje v nich jako na křídlech.

Vzpomínali si na rozličné příhody, na výlety a procházky, a na neschetné rozlomilé pošetilství dávné minulosti. Žofie vyprávěla stručně, že se provdala za starého, chorého muže, ke kterému necitila žádné náklonnosti. Po pětiletém mučednickém životě s ním, odvěděla v věku dvaadvaceti let. Zatím co ona vyprávěla, Ondřej vzpomínal se ze svého překvapení. Domníval se, že teprve nedávno se provdala, a zatím nyní se dověděl, že jest vdovou. Smrt onoho starého, lakomého muže působila mu nesmírnou radost.

I Ondřej, který jinak byl šťastnější, vyprávěl o svém pobytu v Anglii.

— Vzpomněl sis někdy na mne? — tázala se bázlivě žofie.

— Och, vzpomínal jsem! Vždyť sama vidělas, jak jsem se snažil, abych se dověděl, co se s tebou stalo. Chceš ještě nějaký důkaz?

Vytáhl z náprsní tašky z malého oddělení svítek černých vlasů a ukázal jí je.

— Poznáváš je, žofie?

Mladá vdova zarděla se ještě více.

— Jsou to moje. Dala jsem ti je onen večer před odjezdem. A jak ty o mně smýšlíš?

Odešla na chvíli a vrátila se s malou krabicí v ruce, otevřela ji a vyňala kus papíru: — „Odstěhují-li do cizích zemí, nezapomeň na mne, má milá, neboť se vrátím zpět!“ — Četla melodickým hlasem, chvějícím se vášnivým dojmem. — Znáš tyto verše, Ondřej?

— Jsou moje, zapomněl jsem na ně úplně... Tehdy psával jsem verše, nyní jen učty...

— To nemůžeš vědět; nyní když ses zase vrátil žít pod modrým nebem athénským...

— A našel tebe, chceš říci. Proč to nechceš říci?

— Tomu nerozumím. Zapomeňme na minulost. Nyní vyhleďás si manželku sebe hodnou, krásně, bohatě děve.

— Ty zlá!

— Nikoliv, nejsem zlá! Ani nebudu zárlití... Rozhodla jsem se, že se již neprovádám. Bude mne těšiti, budu šťastna, uvidím-li tebe šťastným.

— Nech těchto šlechtností. Proč nyní zapuzuješ štěstí po dlouholetých starostech, po mučednickém životě svého prvního sňatku, po poustevnické samotě, nyní, kdy osud mne posílá takovým zvláštním způsobem, podivnou náhodou, abych ti přinesl lásku a štěstí, které dřímaly skoro dvanáct let v hloubi mého srdce?

Mluvil s mladickou horlivostí, ba odvážlivostí. Ono neočekávané setkání jej opojilo. Dvanáctileté odloučení zmizelo úplně z jeho paměti. Nemyslí již, že má před sebou paní Stefani, nýbrž žofii, svoji šestnáctiletou přítelkyni. Ona dětská láska, skrývaná tolik let na dně jeho srdce, zanítila se ihned při tomto setkání a vzňala se v plamenech největší lásky.

Mladá vdova však jej přerušila:

— Ondřej! Nechci, aby ses obětoval k vůli mně. Jsem stará vdova, nevalně zámožná. Ztratíš k vůli mně svou budoucnost, svou kariéru. Nikdy! Nikdy.

— Žofie, miluji tě. Vše, co povídáš, jsou jen pošetilství. Jsi stará! Řikáš to, koketko, zámyslně. Jméni? Nechci žádného, věnuji je chudobinci. Žofie, proč zapomínáš na ony naše krásné, dětské sny: bychom žili spolu, šťastni v lásce. A proč tedy nyní, když přišla hodina, kdy se mohou uskutečnit, proč stáváš se zlou a vzdorovitou?

— A tvoje matka? Nemyslíš na to, co tomu rekne tvoje matka?

— Moje matka políbí sladké oči své drahe dcery.

V záru svých citů poklek! před ní skoro prosebně.

— Ondřej, prosím, posaď se!...

Ondřej poslechl.

— Vraťme se tedy k svému předmětu. Ty tedy chceš tento byt, svolíš-li také tvá matka... — A na oko se snažila tvářit se lhotejně; ale jak byla dojata, prozradila se, zachvěla se po celém těle.

— Žofie, — pravil Ondřej mírněji. — Mluvně

tedy o bytu, chceš-li; ty mi jej necháš, jelikož jest veliký, a také pro mne zdá se být velký. Což kdybychom si jej vzali spolu? ... Kdybychom se o něj rozdělili... bude nám právě vhod.

Ona sklonila hlavu mlčíc.

— Či snad mne již nemiluješ? — tázal se, nařikaje.

V tom okamžiku služka, která se divila této prodloužené návštěvě cizího návštěvníka, vstříčila hlavu polozavřenými dveřmi. Její údiv přešel v úžas, když viděla pána sedícího blízko její paní.

— Milostpaní! — volala poněkud směle, — onen pán, který včera viděl byt, vzkazuje, že byt přijímá. Pjijde se odpoledne domluvit.

Ondřej se zachvěl, Zofie zbledla. Hleděla se utkati zrakem s pohledem Ondřejovým, aby mu dala na srozuměnou, že nemluvila s přesvědčením; on toužil po jejím pohledu, prosil o její souhlas.

Její láskyplné pohledy se setkaly. Ondřej nedočkavě čekal na kritickou odpověď. Služka, která nevěděla, co se děje, stála mlčky.

— Řekni mu, že mi je velice líto, ale že mu nemohu byt pronajmouti... Poslyš, odstraň také tabulku se vrat. Ponechám si byt pro sebe... Nepronajme se.

KAREL ZITNÝ:

NA JITRA.

Mám každé jitro rád!

Ať slunci v náruči je vzbouzí píseň ptáčí —
ať zneklidněný máj je vítá smíchem deště —
ať bledý zimní den se v ústrety mu mračí —
ať vítr s větví rve list, polosvěží ještě:
mám každé jitro vroucně rád!

Však duši nejbližší

jest jitro podzimní,
jež v mlhách přichází krok volíc nejtíší,
že srdce zemdená ni hlásku neslyší;
to jitro nevlidné, až o něm mnozí mni,
že vzkvete hluchým dnem, slizkostí měkkýší,
ač zatím k polední se mlhy rozlomí
a záře sluneční proud tryskne na domy
a na sad spěštěný a chodcům do tváří,
z nichž úsměv údivu a radost zazářá,
již člověk omládá, krok zimy neslyší,
krok zimy — nejbližší!

Mám každé jitro rád!

Ať zneklidněný máj je vítá smíchem deště —
ať slunci v náruči je vzbouzí píseň ptáčí —
ať vítr s větví rve list, polosvěží ještě —
ať bledý zimní den se v ústrety mu mračí:
mám každé jitro vroucně rád;
však duši nejbližší
jest jitro podzimní,

jež v mlhách přichází krok volíc nejtíší,
jež rozvíje se v den, v němž slunce podzimní
dá na smrt zapomínat a konec uspiší!

ČESKÝ JIH V LITERATUŘE.

Docent české university dr. Prokop Haškovec podal nám při své přednášce v zasedací síni Agrární banky krásný obraz české literatury v jižní části naší vlasti. V jeho příjemné poutavé řeči poznali jsme Čecha, milujícího svou domovinu, jižní Čechy, odkud sám je.

Neuváděl nám spisovatele středověku, jako Husa nebo Štítného, kteří zajisté by si toho zasloužili, ani ty, kteří vědecky prozkoumali naše jižní Čechy: podává nám obrazy, jak několik beletristů pohlíželi na jižní Čechy, co o nich soudí, tedy jak se jeví v nové literatuře, když si spisovatelé uvědomili jeho odvislost od ostatních Čech.

Českým jihem zabývá se Holeček, Sova, Herben, Klosterman, Baar a j.

Již Čelakovský ve své rozmluvě k „Českým písním“ všimá si jihočeské krajiny a srovnává ji s krajinou ruskou. Herbenovi v jeho Hostišově zdá se krajina jasná, „která nesvádí k blouznění“. Sova shledal ji tajemnou a klidnou. Herben (původem Slovák) uvádí v Hostišově kontrast mezi Slovákem a Jihočechem a charakterisuje, „že hruška nestojí v širém poli“, naproti tomu Sova dává svému Bojarovi uzavřenost člověka mnoho přemýšlejšího. Jihočeský kraj zdá se Herbenovi čistým, avšak ostrým a chladným — jako gotický chrám. Lidé jihočeští jsou tenci, spíše větší a, jak udává Baar, při různém stáří a postavení různě učešání. Tak na příklad mladí se krátce stíhají, o něco starší rozčešávají vlasy ke straně, starší uprostřed, oráčci a pracovití lidé sčešávají vlasy dolů.

V rodině panuje svornost i svoboda. Jest zde úcta k staršímu, ke kterému mladší přichází o radu.

Zvyky i pověry zachovávají se v českém jihu doposud. Jsou zde též ještě různé skrítkové, vodníci, jezíbabý a jiní. Holeček vypráví o babičce Kojanové, která je přesvědčena o své soudce, že duše její sídlí v lipě, že na jaře a na podzim churaví, kdežto v létě se uzdraví.

Sociální poměry v českém jihu jsou velice bídné. Lidé pracují „za babku“ a zpropitno, které ve městě se dává. I zde staví Herben ve svém Hostišově krásný pohled se sociálního stanoviska: panský dvůr — středisko, kolem něhož se kupí domky a chaloupky — lidé plouží se po panském. Sova praví o přibytku jihočeském: nevětraná síň s kozím zápachem a p., Heyduk podává chudobu českého lidu v Bělé: Chudá žena, aby zaopatřila svému synáčkovi lepší výživu, jde za kojnou. Synáček zemře — matka se zblázní. Sova ve svém Lukášovi spravedlivěm dovede vycititi vlastnictví půdy jako základ samostatné života. „Nedává půdu jen

sedlákovi." Též Holeček v Našich jest jednak proti dělení statku, avšak půdy, prodané panským by lítoval jako matky, tedy: napřed zachovat statek rodu a potom teprve člověka. Sova ve svém Bojaru napomíná, káže: deset praktických pracovníků vzkřísilo by kraj!

Zajímavý jest úsudek děkana Votického Vlasáka, jak jej Herben podává: obyvatelé silní, ke vzpouře náchylní a mimo menší lesní krádeže zachovávali si mrav. Herben srovnává nynější století s patnáctým a s ním se shoduje. Zdá se mu, že chápe radikalismus tábořský — sklon ke vzpouře i touhu po jasnosti. Vzpouře jihočeská která spí, objevuje se ve všech románech Sovových.

V horách tábořských nechodí lidé na besedy, neradi mluví, v řeči jsou nemotorové. Herben praví, že „nechodí okolo horké kaše, nýbrž vyjadřují se přímo a jasně“.

Jsou nábožensky založení. Nechtí soudit jiného, aniž ho trestat, neboť obě připsují Bohu. Osoby všech románů našich jihočeských spisovatelů jeví zbožnost. Dbají práv, jednájí se zvířaty mírně, mnohdy láskyplně. Čtou-li knihu, jest většinou poučná a mravní. Vylučují veškeru erotiku. Erotickou knihu odkládají a považují ji za špatnou. Poměr je plný úcty a mravnosti. Dbají vychování svých dítek. Pobízejí je do práce.

Neruda rozuměl lidu českému, který tak nekonečně miloval a chápal jeho radikalismus:

„Jen jednou krajem tím šel národ lev,
jen jednou před dávnem hřměl jeho řev,
a sama země slouchá s zatajeným dechem,
zda hrůzný hrom ten nevrátí se echem,
a co kde dýše, choulí se v své skrýši.“

Než jest si přání, aby národ náš přinesl nové plody, jako v 15. století, aby lid miloval svou vlast jako tenkrát a jí nikdy nepohrdal...

Ing. C. Jos. Schwarz
v Tiskvě 7. května 1913.

— 0 —

P. MORIKL:

O PŮLNOCI.

Oddané noc si vyšla v zem
a opřela se snivě o hor lem,
zří na zlatých jak času vadlech
teď tíše klid si v rovnováze leh;
a šumí pramenů směleji ruch,
jež zpívají materi noci v sluch

o dni,

o dnešním minulém dni.
Ta stará dumka zaslěná
víc neláká, jí zemléka;
ba modro nebes zpívá sladčejí
i hodin jeho ve kvapném ručejí.
Leč stále zní pramenů hovorný val
a ze spaní vody si zpívají dál

o dni,

o dnešním minulém dni.

K RÁNU.

Má víčka ještě nestih sen,
ač přechází již venku den
tam před světnicí mojí.
Zde mojí mysli pochyb vzruch
se ještě zmitá a můj duch
jen přízraky se rojí. —
Muk svých znoje
setří s čela, duše moje!
Jásej! neb se v tuto chvíli
jítrní zvony probudily.

Preložil E. Hauner.

— 0 —

JOSEF PELISEK:

ČERNÉ STUDNĚ.

V nedávné své stati prohlásil Merezkovskij za jednu z největších bolestí současného ruského života a zároveň za jeho charakteristikon samotou, mlčení samoty. Jsou jednotlivci, není společnosti, jsou lidé zvířoci a pracující ve svých komůrkách jakoby v doupatech, není radostného a činorodého spolčování. Jestliže u někoho přebolí časem nitro, vykřikne-li, jako vykřikl právě básník Aleksandr Blok, jest to vše, zůstane při výkřiku, — vyjítí ze své samoty ten, kdo vykřikl, nemůže a nedovede.

— — A střeží démon mlčení
studně černé svoje,

cituje Merezkovskij verše Gippiusovy, vyjadřující jeho myšlenku a symbolisující současnou ruskou boíest.

Ale opravdu jen ruskou, opravdu jen defekt ruského života? Jak my žijeme svůj český život, my mladí, jak jej žijeme a cítíme? Ta otázka musí vyvstati při četbě stati Merezkovského a s ní přání, aby se nalezl, kdo by promluvil o našich „černých studních“ a našem „démonu mlčení“. Kdo by se zastavil nejprve u střední školy, to jest u toho období života našeho mladého člověka, jež jest ekvivalentní pobytu v střední škole. Také tu již černé studně střeží si démon mlčení — — mlčení o věcech tak závažných pro celý lidský život jako jest otázka sexuální! To thema dlouho ještě nebude otrepané, thema o hříchu, který s neuvěřitelným klidem není páchán na mladých životech rodičí, příbuzných, učitelí, a jehož smutné následky neznají, bohudiky, statistiky. Léta jinoošského probuzení a tvořící se povahy jsou přenechána nečistému šepotu starších, otrávených již spolužáků a druhů. Tehdy poprvé bývá pohled jinochů sklopen, staví se cosi mezi rodiči a dětmi — — střeží démon mlčení studně černé svoje.

Jak jest později, v přechodu do opravdovějšího života, v letech studia vysokoškolského?

Tehdy nadchází doba otevřenějších očí a duševních krisí. Kdo v nich stojí po boku mladého člověka dnes, v době přechodné a bezutěšné,

kteřá v umění, svém zrcadle, vyzrává v perversity saninismu literárně a futurismu v malířství? Kdo stojí po boku těch, kteří se při pohledu na okolní mravní hnilobu nemohou nezachvěti — ne odporem, ale umléním a bázní ze síly hrůchy, jež jest přitlačivou silou prohlubní a přísti? —

Tě opory naleznu v sobě rovných, a naleznu je v knihách, přilisi mrtvých za takových okamžiků. Jest třeba čehosi živějšího a bezprostřednějšího teplejšího než je sebe pravdivější kniha, — třeba jest účastných a povzbudivých slov těch, kdo již zvítězili a jsou silní. Ale — střeží demony mlčení studně černé svoje: Není slyšeti takových slov!

Není jich ani kde čísti, — opakovaných vždy znovu v periodickém tisku. A přece není pravda, že by bylo bezvýznamné volati s Korolenkem o „ohních, které jsou vpředu“ — v době tak temné jako dnešní.

Pát dovedla by jistě mnohá péra a zejména to, jež nám před několika lety povědělo v krásném pathosu o vráskách v čele Sven Hedinově, o stepním prachu v nich usazeném a o tom, jakým tempem bude tlouci srdce při jeho přednášce. — Několik každoročních epistol k mladým promluvilu by jistě vždy k některým srdcím a zahřálo by je a posílilo, ať již tónem Björnsonovy hymny o dostatku půdy, ať tvrdým mottem z finské kalevaly o „noži — jediném druhu, přítelku“, ať, konečně a nejspíše, prostým nadpisem z Turgeněva: — My si ještě zabojujeme!

„Černých studní“ bývalo by snad potom méně a nebyly by již tak strašné.

1. května 1913.

—o—o—

DROBNOSTI.

Nevezměš jména Nerudova nadarmo.

(Dok. něcni.)

II.

Jakým právem, tážu se, dělá ze mne dr. Šalda člověka šosaokého a obskurantního? Odpověď dám na konci.

Pan dr. Šalda zaškrtal si v Nerudových spisech několik citátů, které mně hodil na hlavu. Je však možno v tisíckrát snadněji zaškrtat si v Nerudovi sta výroky, které budou svědčit pro mně, to jest pro mé názory na literaturu národní. Vezmu před sebe na př. jen jeden svazek Sebraných spisů: svazek Literatura a kritika a referáty, část druhá.

Neruda psal v Osvětě 1881: „Dnes je otázka směrů u nás již na dobro rozluštěna, ne theoreticky, ale prakticky, což je líp. Dnes oba směry hlavní, moderní a národní jsou jako v jiných pokročilých literaturách také u nás zcela rovnoprávné, v obou vykonány u nás práce ve svém způsobu vzorné, na něž můžeme býti hrdí, oba směry dále, proplítají se vzájemně. ano slučují se i v jediné a téže individualitě básnické. Dnes jeden nebo druhý směr státi se směrným již jen nějakým epigonem, který lesklou slupkou nepronikne k jádru. Dnes má u nás jen to váhu, co je dobré: totiž v skutku poetické a umělecky dokonalé.“ Tehdejšímu rozlišování rozumí dobře jen ten, kdo ví, jak vzniklo. Pro dnešního čtenáře bude snad

srozumitelné, řeknu-li, že za představitel moderního (jinak západního směru) byl pokládán Vrchlický a za představitel národního Čech, Neruda při vši nestrannosti a spravedlivosti měl radši Čecha. Vrchlický jej oslňoval, Neruda ho bránil, ale láskou jeho nebyl. Krásně psal o Duchu a světe. „Však on se moderním směrem tím neztratil nám básník ani jeden, přibíraním lidskosti neutrpěla českost ani nejménší ztráty . . . Mrzí nás, že mladistvý básník nevolí si hned na počátku jen a jen předměty české? Popřejme mu přece času, ať se ohlédne světem, avšak on ani jinak nemůže, než vrátit se zas na haluz domácí! Máť se to s cestováním světem duševním jako s jiným cestováním.“ Na jiném místě: „Vrchlický je posud odchovancem moderní romantiky západní. Až v svou pouť cizími světy dokoná snad jí dokončil již — vykoná na něm poesie světa slovanského, poesie to krásy nevyrovnané, doplňující a převyšující úkol svůj.“ — Čech naproti tomu byl Nerudovou láskou bez výhrady a ohrady. Pro ty stránky hlavně v nich odhadoval ryzi českost. V čem Neruda českost nalezal (při ceně umělecké ovšem), to mu bylo literárně nejmilejší. Ať to byla Světla (Kříž u potoka), Hálek (Pohádky z naší vesnice), Stašek (Nedokontěný obraz), nebo Quis (Pohádky o hloupém Honzovi), POKORNÝ (Z hor), Chocholeusek a Staňkovský.

V Nár. Listech 1883 napsal Neruda řadu „literárních listů“ a v nich jsou místa, o kterých možno říci, že jsou literárním citem Nerudovým a přímým formulováním. Uveďu z toho něco: 1. Neruda vrátil se k nekdejšímu svému boju o panenskou literaturu s V. Štulem. Literatura česká neměla se kdysi dotýkat pohlavních věcí a jistého náboženství. Dnes se o těchto důležitostech ani už nemluví. My ale můžeme říci, že česká nynější literatura panenská jest li. Jeť prostá lživých frází. Všude v ní dyše svatá pravda. Je v ní upřímné žhouchi zanicení pro svobodu, spravedlnost, šlechtnost. Naše literatura je poctiva, tedy mravná. Právě naši nejlepší poctové aynější úplna vyhovují železně přísnému požadavku: cokoli třemi prsty napsali, mohou třemi prsty odpřisáhnout.“ 2. Neruda promluvil o současnosti a rozuměl tím tohle: „Vadivá sice přesné kritice, nevadí ale čtenářskému zanicení, ano podporuje je velice . . . Kdyby dnes vystoupil nějaký Kollár se zanicenými, báječnými ohněm planoucími počátky Slávy Dcery, dnes kdyby přišel nějaký Čelakovský s perlami Ohlasů českého a ruského, dnes (kdyby) se objevil zas fenomenální zjev Máchův, my je zajisté ihned postavíme vedle svých žijících nepřednějších. Nem beztoho, upřímně řečeno, ten tón Kollárův a Čelakovského v literatuře schází . . .“ My toho tónu potřebujeme, je to máme zas mít v souzvuku současném. Aby nám literatura byla, čím býti má: aby nám byla pokladem — literaturou knih svatých, z nichž, kdyby národu zahynulo vše ostatní, mohl by se obnovit zas celý.“ — 3. Neruda konečně pozauje F. X. Svobodu lyrika Chladem a teplem dal mu toto poučení. „Jsu u jistě myšlenkové přechody a postupy, jichž by Čech, — onom národně vzdělaný neužil nikdy, třeba im, užitečných dok, přecce parozumi. V tom ohledu nezbyvá začátečníkům, než co neplněnější studium české, moravské a slovenské národní písně a pohádky. Hlavně lyrik, chce-li být dobeým lyrikem, ani nemůže se obejít bez národní písně. Na ní se zakládá i dojemná jednoduchost písně Goethovy i slzná prochvělost Heineova. Kdo dovede k plné individualitě národní přidat

plnou individualitu vlastní; může vždy se stát dobrým spisovatelem původním."

Než Neruda měl pochopení pro každou literaturu dobrou, byť nebyla přísně umělecká. Vítal Nezarbádky Honoráty Zapové, že něco dobrého povídají ženám. Prál si „oště časové literatury" a přímo literatury politické. Jak tomu rozuměl, vyloučil při Heydukově Cymbálu a huslích: „Vzdor tomu, že předmět jeho má silně politickou a časovou stránku svou, není přece že naznačil tyto nové písně jeho za politické, an vsál předmět v poetickou duši svou, nadchnul se proň z nečistších intencí a povzněl se nad věru denní..." Prál si, aby literatura hleděla k potřebám dne. Takto vítal překlad románu Waltera Scotta: „Zvláštní poměry naší literatury či spíše českého čtenářstva vyžadují opatrného duševního hospodaření. Kdož píše i kdož nakládá, nesmí se takřka ani odvážit, aby pracoval jen pro jakýs kruh užiti; pomýšlet musí, aby práce jeho dostala se do rukou vzdělance i méně vzdělaného, aby čelila i k zábavě i k poučení. Co do spisovatelské činnosti nepřeje takový poměr ovšem žádné rozhodné individualitě, a kdo tě se úplně poddá, práce b'ohužel velmi pošli sobě a ještě více proti české všeobecnosti. Jinde má se tomu jinak, zkrátka líp." V té stati N. vyslovuje se vůbec pro román historický, třebaže ne přísně; estetiku své vyhledává naproti k pěkné literatuře. Důvod myslu potřebujeme pro poučení: Neruda vítal Chicholouskuv Jih a Stankovského Vlastence a boudu. Jih proto, že vyšel v druhém vydání za doby ruskoturecké války a líčil balkánské hriny; Vlastence čelil s rostoucím napětím proto: „Je to kusok čisté české práce, vystuplý z pudy domácí, pušobný vzduchem svým, vlastenectvím nasycený... Hlavní puab knihy spočívá v tom, že se nám předvádí obraz doby pro nás rozuzlávavé..."

Už je dosti těch citátů? Také jsou časové — mohli bych je říci — pro pana dra. Šaldu a jiné artistické mentory jemu podobné atd. Nechtěl však následovat, pana Šaldu v jeho lživání. On vytrhl z Nerudy několik citátů jednostranných a zkřivil podobu Nerudovu. Důvod toho může být dvojnásob: buď dělal obyčejný pokus upravit si autora pro své účely, anž o prostě vše podvodná, nebo pan Šalda nemá o literárním erudu Nerudově ani potuchy, což by bylo vysvětlitelno tím, že ve svých francouzských a německých předlohách nenašel o něm informací. V každém případě pan dr. Šalda jednal nepřítečně svatochrázně. Jména velkých mužů nesmí hadrem z nichž dnes děláme praporek a zbraň kapesník. Já sem nevybíral pro svou potřebu výroky jednostranné, jak čtenář ví, a přec bych jmi nechtěl pana Šaldu mrskat, nebť i sá, to výroky Nerudovy z jedné knihy a není to Neruda celý. Já se také netvářím, že všechny ty výroky pokládám za evangelium, ač opravdu přimám z nich za své 99%.

Ale kdybych už směl výroky Nerudovy aplikovat na literární poměry dnešní, větším právem mohli bych říci, že Neruda byl pro takovou literaturu českou, aby se hodila pro lid, aby byla užitečná v běžném životě, aby básníci účastníci se politického boje. Vůbec dle mých citátů Neruda hrdí otrápanou písničku, opakoval fráze starých reakcionářů a jedním slovem byl větší šosák a zpátečník než já. Neruda byl pro moderní literaturu, ale larpourtarista nebyl ani jediným dechmatím. Jaktělživ by nebyl

scházoval, aby český lyrik, když nějaký Francouz začne třestit, třestit hned po něm a psal básně o 3000 chlapatých prokroku, mizel se že u nás jako v malých státech, které nerazi vlastní minci svou, kolují pení ze států cizích.

Neruda sám svou bar s Jak Malým glossoval v Osvětě 1881: „Bezmyslenkovitost chovala se, směla se chovat naduté. Vše moderní, každý pokrok lidský byl dán v narodní kládba. Tenkrát se maska arrogantní bezmyslenkovitosti zdupat a čínská zed kolem českého mozku budovaná strhnutou." Proto právě nenačelil by dnes do kruhu nových arrogantních Čňanů kteří nerozuzmí žádné jiné literatury než jiné větvené a po živých kopirované, poněvadž muse: dohánět každého blázna po všech západních ulicích a nemají kdy český myslit Neruda v Obrazech Závota 1859 vítal: „sebrané spisy Kouckovy a Tylovy. Majové te b'osovat: hlavné plody svého ducha hlavné písemnictvím, a boi seich nezustal pomoc, děm tkočních národu bez výslečku. I další, jesté bo muse se hlavné posud zbraním literárním věst:" Ty probudil lásku ke čtení českých knih, Kouček probuzoval a upevňoval v mládeži slovanského ducha. Neruda si prál, aby vydán byl: Rubeš, Máchas a Langier. Každý přinesl něco svého, kdežto jistice opitěák k nepomůžé tolik, jako deset lidí novou, rozumnou drahou kráčejeicich."

Tisíc opitáků — pane dre. Šaldo! Hle, jak Neruda potřel vás ve Vašich předcích jednou provždy a to již r. 1862, kdy kladl theoretické základy našemu modernímu literárnímu vývoji!

J. H.

Kritika či sofistika?

Pod tímto titulem otiskl pan dr. Arne Novák v „Přehledu" ze dne 9. t. m. vedle sebe jednotlivé věty, vytržené z mého starého feuilletonu v Lidových Novinách z roku 1909 o prvním vydání jeho příručné Dějin literatury české a z mé kritický vydání druhého, uveřejnené v dubnavem čísle letošním „Naši Doby", aby ukázal, že o knize, o které jsem před čtyřmi roky soudil příznivě, soudím nyní, po čtyřech letech, nepříznivě. Nesouhlas citovaných míst, sestavených s virtuozitou, která předpokládá delší praxi, částečně je skutečný, částečně však zdánlivý.

Zdá n'li v ý potud, že A. Novák zamlčel jisté okolnosti, až starý můj feuilleton a novou kritiku staví do jiného svěhla. Feuilleton v Lid. Novinách výslovně mluví o jeho Stručných dějinách jako korektuře jeho starší knihy německé, vyšlé u Amelanga v Lipsku, sestálým zřetelem k ní: viděl jsem v nich pokrok v tom smyslu, že místo starého subektivního stanoviska se staví na půdu literárně-historickou, jež si všimá všeho a másto pochvalných dojmů uvádí fakta; viděl jsem v nich dále „možnost věřit v naprávu", že se naši kritikové od čemerních zpravobrátki k „věstším koncepcím". S toho hlediska jsem o knize soudil příznivě, s toho hlediska a dlužno posuzovat, co jsem řekl na př. a b'ihasto jenich detailů a ceste, kterou A. Novák ukázal ostatním pracovníkům. Je to tedy třeba, co jsem o prvním vydání řekl ve své knize vydání druhého v „Naši Dobe", že toutž toto první vydání byl s radostí počtáno a že imponovalo rozsahem materiálu a důhledu, s takou se autor pokusil jej utřidit". Stejný názor byl o I. vydání vysloven i v listech odborných. Zdá n'li v ý je dále tento rozpor potud, že jsem se také zmínil ve svém feuilletonu

o námitkách, až možno proti knize mít, ač jsem je v denním listě s zájmem knihy pokládal za nutno oslabiti; posud dále že do nového vydání přistoupily věci nové, které jsou chybné, a že zejména partie o literatuře vědecké jsou značně rozšířeny, takže je nemístné stavěti proti se bře bu usudky, které se jí týkají. Při tom připustím, že jsem psal o knize snad sympatičtější, než bych psal dnes: věřil jsem u A. Nováka v seriózní bratra, jako mladý člověk jsem od něho hodně očekával a psal jsem ne do odborného listu, nýbrž do novin, abych na knihu upozornil nejširší vrstvu.

Skutečný rozpor jest pak zcela přirozený. Opravdu jsem za čtyři léta změnil svůj úsudek o A. Novákově. I tam, kde jsem s ním nesouhlasil, připouštím jsem jeho názory, pokládaje je za poctivé. Ale poznal jsem, že poctivé často nejsou. Tak jsem poznal autenticky, že dr. A. Novák do druhého vydání zařadil některé autory, jež pokládá za uměleky bezcenné, jen proto, že si toho přál nakladatel pan Promberger. A nejen to, nýbrž tyto autory hned posuzuje krajně příznivě (Baarovy povídky prý se na př. „blíží Hočkovským Naším“ a j.). To v mých očích není kritika poctivá. Poznal jsem, že A. Novák v této době psal o vědeckých pracích, v nichž si přecelil pouze předmanu nebo až ten zbežně prohlížel a jejichž smyslu řádně ani nepochopil. To je v mých očích povrchnost. V této době vyšly práce, jež změny názor, jaký byl možný ještě r. 1909 (na př. Hanušovy stati nebo Jakubcovy Dějiny), ale A. Novák je sice uvedl, ale nespektoval jich. Ve II. vydání jsou dále proti vydání prvnímú doklady, že v tvorbě jednotlivých autorů s udlil stranicky. Literatura vědecká je ve II. vydání zřejmější osobní právě v partiích, kterých v prvním vydání nebylo. A také jinde jsou přidány partie, jež svědčí právě jednak o stranickosti, jednak o povrchnosti autorově.

Proto jsem byl nucen změnit úsudek i o některých částech knihy, přejalých z vydání prvnímú, s nímž jsem sice nesouhlasil, ale jež jsem pokládal za poctivé. Nebyly poctivé, byly povrchní nebo vyčítavé. Mohl jsem to konstatovati právě po čtyřech letech, neboť měl jsem v té době příležitost důkladně se seznáti s českou literaturou a poznal jsem z vlastního názoru to, co jsem před čtyřmi roky znal také jen z druhé ruky. Také o stilkstickém umění A. Novákově, jež mne kdysi jako jiné mladé i starší lidi přímo fascinovalo, byl jsem nucen změnit úsudek. Poznal jsem, že A. Novák na ně příliš spoléhá, že jim zastírá nedostatky, bsním a že jim se snaží sláti; tam kde by měl být důležitý, čtenář „Přehledu“ mhou se o to, aby poznal na př. z posledních jeho článků o Saldova, to, že člověk A. Novák v blízký — a co s ním dovedl říci? Slova, slova, slova. A že se vyhýbá detailům, ukázal právě svou činností posledních čtyř let.

A tak nejsem nijak v pochybnostech ani o charakteru A. Novákově. Novák sám svůj zdařilý portrét zařadil i do II. vydání svých Dějin. Je na str. 702 a připsan je V. F. Štansovi.

Není-li dr. Novák spokojen meň kritikou v „Naši Době“, nechť vyvrátí námitky, jež mámou část jsem tam proti jeho Dějinám uveřejnil. Tak jak se hájí on, počínají si jen slaběji. Pan dr. Novák podle kamžité náklady kritikuje všechno, nechť dovolí, aby své změny řekl a odůvodnil i jin. Za patřičným místem v „Přehledu“ snesu tam doklady všeho, co zde tvrdím. Jinak s ním polemisovati nebudu.

Miloslav Hýsek.

Drtinova Čítanka.

Pan K. J. Obrátil v Uh. Hradišti sestavil a vydal k jubileu Fr. Drtiny pěknou, aneboli je ze spisu a projevů prof. Fr. Drtiny pod názvem Drtinova Čítanka. Spis o 160 stranách vedle šablého pořadatelevo úvodu o jubileum obsahuje výběr Drtinových prací ve čtyřech oddělech: práci filosofických pedagogických a referenčních z prací věnovaných lidovému vzdělání a z projevů politických. Ke spisu je připojena z knihy Drtiny a podtitulná bibliografie dosavadní jeho literární činnosti. Spis vydan se skromným nákladem jiadatelstvým za cenu 1 K 60 h.

J. Pierpont Morgan,

v Římě zemřelý, americký peněžní král, myslil nejen na přítomnost, nýbrž i na budoucnost. Když umřel a mohl jeho převezena do jeho rodiště přes vody Atlantiku do Hartardu (Conn.), království jeho mezinárodní bankovní dum nebyl ani se nehnuh. V posledním době, a to již hodně daleko před sví smrtí americký pereržní král byl králem na výminku — byl veškerým stárcem, jenž po celém světě hledal ztracene zlatu. Proto smrt jeho, nezpůsobila žádná paniky, žádných zmatků a ani dost málo neoficiálně domem J. P. Morgan a Co. Tam všecko puđe tak, jako kdyby byl zemřel některý ze správných radů. Morgan věděl, že nemůže býti po celém světě a dle toho se řídil. Shromáždil kolem sebe muže, o nichž věděl, že dovedou si poraditi i bez něho, neboť žádný obchod a žádná instituce nemůže žiti v minulosti, nýbrž pouze z přítomnosti a budoucnosti. Mrtví dokončili svůj díl života, když navždy oči zavřeli. Ti nemohou nám mu v ničem poraditi o našem úsudku neb míření dáti. J. P. Morgan jako prozíravý obchodník věděl, že přede čas, kdy také on dočká se svétem, a připravoval se na to. Proto firma J. P. Morgan & Co. zůstane stejně meň, zůstane jedním z největších bankovních domů na světě, byt na osiřelý trun amerického peněžního krále nedělež žádný dědic. Rozum se že má tak mnohý zdědit se v americkém tisku, však jaký byl jeho význam? Nešlo se časopisy i lidé, kteří o něm mluvili jako o vlastenci, než S. Státy zachránili několikrát před peněžní panikou, jako o lidmi, a proto že konal mnoho skutky dobré činnosti; dokonce zavazelo široké slovo: budavatel a tvůrce Česká americký list jeden velmi rozhodně se těmito názorům opřel, Morgan nebyl budavatelem ani tvůrcem nýbrž zám geniem země, protože pro vedl organizaci ocelářského trustu (United States Steel Corporation) s kapitálem 1.000.000.000 dolaru a skácením mrtveč nomel hodnoty ani působením. Morgan nevytvoril nových hodnot, nýbrž kapitál, jehož nejen současně ale později ještě nenarušená budou utržky. On nacel přelít zemi v mezích zakona.

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
nebo poštovým.

Vlastník Tiskarišské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. ohm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cvrtek Ondřej. — Tiskárna E. Reesforda v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovým. Číslo za 10 h i s poštovým. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

EMIL SOBOTA:

LAMAČŮM KAMENE.

Údivu mého projev přijmete, lamači kamene, a projev úcty vřelé, jež ovládne nitrem mým, mohu-li patřit na vaše staré svaly a neunavené, na nohy vaše, v zemi vrostlé a neustoupivší, na vaše hlavy v poctivé námaze sešedivěvší, vaše-li tuhé dlaně tisknout smím.

Lamači kamene, svolte, bych údiv svůj spojil s dikem.
Vděčím vám za vaši práci. Jsemť stvořen být kameníkem.

Tu zručnosti, která údům svěřena mým, až pokusy trpělivými vypěstím, tož z kvádrů, kterých vy jste dobyli v námaze rychlé,
hranoly vytesám a hladkostěnné krychle.

Až mistrem hotovým stanu se toho umění, já s ženou ušlechtilou splodím syna — stavitele. O, lamači kamene, otci, on nejmělejší tužby, jež vládnou našimi činy, v skutečno promění; on z kamene naší práce postaví chrámy skvělé a bohům, o nichž sníme, v nich zavede bohoslužby.

GARŠIN.

Napsala Bronislava Herbenová.

(Dokončení.)

Za šťastných dní nového nabývání sil Garšin napsal rozkošnou bajku To, čeho nebylo, míněnou jako pohádku pro děti. Obeccenstvo, soudic snad dle Attalee princeps, v níž hledána byla allegorie na idealistickou společnost ruskou, tušilo také v nové bájce skrytý smysl, což však autor rozhodně popíral. Ani mu prý nenapadlo, že by za těmi Antony a mouchami mohl někdo hledat něco jiného, kromě much a Antonů.

Pozdraviv se v květnu 1882 Garšin spěchal znovu do Petrohradu, těše se na setkání s Turgeněvem, jenž mladého spisovatele vlídně sledoval od první práce a jevil s ním po čas

choroby jeho velikou účast. Turgeněv pozval Garšina, aby ztrávil léto na jeho statku ve Spasském-Lutovinovu. Než choroba zabránila Turgeněvu samému přijetí toho roku do Ruska. Přes to Garšin musil přijmout jeho pozvání, a tak ztrávil nejšťastnější dny na dači Turgeněvově v milé společnosti básníka J. P. Polonského a jeho rodiny. Tam napsal Z e v z p o m í n e k p ě š á k a I v a n o v a .

Následující zimy podařilo se Garšinovi, že nalezl slušné zaměstnání jako tajemník sboru zástupců železných drah, neboť za choroby plně pochopil, že nelze mu býti živu v pouhé práci literární. Vyslovil se o tom zřejmě v dopise k Afanasjevovi již 31. prosince 1881:

„Psát nemohu (snad) a kdybych mohl, tedy nechci; — ty víš, co jsem psal a můžeš mít ponětí, co mne toto psaní stálo. Dopadlo-li napsané dobře nebo nedobře, je otázka vedlejší; ale že jsem vskutku psal svými vlastními nešťastnými nervy, a že mne každé písmeno stálo kapku krve, nebude opravdu zveličováním. Psát — znamená pro mne nyní začínat znovu starou pohádku a za tři — snad čtyři roky znovu padnout do blázince. Bůh budí s ní, s literaturou, když přivádí tam, co je horší smrti, mnohem horší, věř mi. Rozumí se, že se jí neodříkám na vždy; za několik let možná že i něco napíšu. Ale učiniti literární práci jediným zaměstnáním života — toho se rozhodně vzdávám.“

V únoru 1883 oženil se Garšin s Naděždou Michajlovnou Zolotilovou, posluchačkou medicíny. Rodinný život jeho byl tak šťastný, že psával svým přátelům o něm jako o „podivné výjimce z matrimonialních řádů“... A dále: „Hle, jedenáctý měsíc je tomu, co jsme se oženili, a vždycky budu vzpomínati na tento rok s povděkem Bohu i osudu. Doufáme, že život náš bude dlouho tak klidný (hloupé slovo, najdi si sám jiné); velice se spolu shodujeme...“

Inteligentní žena ošetřovala muže svého láskyplně a jako lékařka s plným porozumě-

ním. Její péče zažehnala také pro rok 1883 návrat melancholie. Garšin byl sice zdrav toho roku, ale naříkal si, že nemůže psát, ba obával se, že snad již vůbec nebude umělecké práce schopen. Poslední práce jeho z polovice r. 1883 byl Červený květ, jenž působil podobně sensačně jako Čtyři dni, nadchli zvláště mládež. V Červeném květu nevystupuje již reflektující, rozzechvěný samomluvec, nýbrž úplný šílenec, jenž vytrhává červený květ v domnění, že nicí zlo na světě a osvobojuje tak lidstvo od utrpení.

Než těžká ruská chandra — slovo až příliš lehké pro utrpení nebožákovo — zmocnila se opět za rok Garšina — 29letého. — „Nebýlo by mi tak hrozně umřít, jako onemocněti. A kdyby nebyla kolem mne Naděžda Michajlovna, onemocněl bych jistě“ — napsal v létě 1884. Úsilí ženino vyrvalo jej však ještě jednou z choroby, takže v srpnu téhož roku sděloval v dopise: — „Táže se, co píšu. Začínám psát pouze starou věc o umělci, jeho milé a o zločinném vrahovi, kterou jsi schválil, jak se pamatuješ. Bude toho asi na čtyři archy, a možná, že i více — podle mého zvyku věc ohromná, nad níž budu muset sedět 2—3 měsíce.“

Z několika jiných ještě poznámek je patrné, že Garšin netvořil rychle.

K tvoření Garšinovu podává tuto zajímavou podrobnost J. Pavlovský: Garšin navštívil jednu známou studentku, která se právě připravovala ke zkoušce; proto omlouvala se Garšinovi, že s ním nemůže hovořit! — Nevadí, jen pracujte, já si něco napíšu, odpověděl Garšin a vyňav zápisník cosi zapisoval. Po chvíli studentka, zabraná do práce, byla překvapena vlykáním. Garšin se rozplakal, popisuje utrpení Naděždy Nikolajevny, milenky umělcovy, inteligentní prostitutky, kterou již jednou vylčil v obrázku Událost.

Naděžda Nikolajevna vyšla v prvních sešitech Ruské Mysli r. 1885. Ale od té chvíle nezměnil se již život Garšinův: v zimě byl po několik měsíců oživený a činný, kdežto léto prožil z větší části v bytě, jsa vysílen a sešlý v apatické melancholii.

Počátkem r. 1886 napsal Povídku o hrdém Ageji. To byla poslední tištěná beletristická práce Garšinova. Redigoval sice potom ještě s některými literáty bibliografický list Obzor dětské literatury, psal román z vědeckého světa a studoval časem ještě úsilovně historii 18. století, pro svůj příští historický román, o němž stihl do posledních jasných okamžiků svého života, ale nové a nové záchvaty nervosy ochromovaly načisto

jeho literární činnost a doháněly ho k tomu, že v pochybnostech ničil hotové práce.

Během zimy 1887—88 dolehla mimo to řada drobných nepřijemností na chorého Garšina. Zaměstnavatelé jeho dávali mu sice často a ochotně dovolenou a chovali se k němu nejvyšší šetrně. Než Garšin právě to cítil, že nelze mu již dále užívatí jejich ochoty, proto dostavil se jednoho dne do kanceláře. Úředník, jenž jej zastával, přivítal jej hrubě a řekl mu bez obalu, že míni nastoupiti na jeho místo. Hrubé napadení působil na Garšina tak, že se místa svého ihned vzdal. Starost o další existenci ovšem přirozeně rozmnožila jen trýznivé myšlenky Garšinovy. Život jeho vyšel z kolejí, naříkával trpce, že se stal břemenem své ženy, upadal v zoufalství.

Každá maličkost drásala v tu dobu jeho přecitlivělou, chorou mysl. Býval ovšem jako jiní spisovatelé také on zaspáván rukopisy literárních začátečnicků a dotazován o soud a radu. Právě v kritické dny navštívil Garšina mladý začátečník. Když uslyšel upřímný, ale zamítavý posudek Garšinův, zle se na něho obořil a nejvyšší chorého rozrušil. Různé smutné zjevy literární, vyskytnuvší se v zimě 1887—88 právě hojněji dolehaly také těžce na Garšina; urážely ho vždycky spory v literatuře, jež vyvolány byly pouze osobními zájmy.

Velice charakteristické je pro Garšina, že poslední, nevdaná práce jeho, velký román z vědeckého světa, jež ukončil bezprostředně před posledním záchvatem choroby 1887, ujímal se kacífů ve vědě, protestoval proti vědecké nesnášlivosti a proti ortodoxnosti vědeckého světa. Petrohradská universita v předních svých zástupcích byla v románě vylíčena zle. Garšin hned, když dílo dokončil, pochyboval, že by kdy uzřelo světlo světa. Rukopis díla nebyl vůbec nalezen, zdá se, že autor jej nepochybně hned v prvním návalu choroby spálil. Leč nejbližší přátelé Garšinovi znali obsah románu a tvrdí, že byl dílem velmi důmyslným, plným filosofických úvah, při tom až exoticky zabarven živlem fantastickým — spiritismem, a ten podán s vášnivou, až poněkud chorobnou poetičností, dodával dílu zvláštního, originálního rázu.

Koncem zimy 1888 upadal Garšin v úplnou apatii. Po celé noci trápila ho nespavost, seslábl tělesně tak, že proležel celé dny na loži. Nemohl se naprosto ničím zaměstnávat, ani lehkou prací tělesnou. Vášnivě rád vázaval knihy, této zimy však poprvé jeho knihařský lis odpočíval. Ani návštěvy přátel nedovedly jej vytrhnout se záudmčivosti; na chvíli zavzněl jeho hlas jasněji, okem šlehla jiskra,

ale jakmile zůstal sám, zmizelo okamžitě chvilkové, umělé oživení a duši jeho zahalila temnota zoufalství.

Po delším naléhání přátel i lékaře podarilo se Garšina přemluvit, aby odcestoval na jih. Než nemoc pokračovala milovými kroky. Garšín chystal se sice na cestu, ale mysl jeho kalila se tak, že mluvil již zmateně. Přítel Jarošenko byl připraven, na zítří chtěl si Garšina odvésti domů do Kislovodska. Garšín sám byl také úplně na cestu vypraven. Po bezesné noci vyšel však 19. března (1. dubna) ze svého bytu, sestoupil o patro a vrhl se do schodiště.

— Zdvihli jej — vypravuje Skabičevskij — se zlomenou nohou a zanesli ho do bytu. Těch několik hodin, pokud zůstal ještě při vědomí, hluboce trpěl mravně, nepřestáváje si vyčítat svůj skutek. Byl přesvědčen o blízkosti svého konce. „Je-li možná? Je-li možná?“ pravil, hledě na své zmrzačené nohy; byla-li to radost, že zkrátí se jeho muka nebo hrůza z myšlenky, že je pro něho vše skončeno — zůstalo nejasno. Lékaři, jež jej uťešoval, že za měsíc vstane, odpověděl úsměvem. Když k němu přijel A. J. Gerd, zastal Vsevoloda Michajloviče ležícího na lůžku a libajícího ruce ženiny. Na otázku, má-li bolesti, trpí-li, odvětil Gerdovi: „Což pak znamená tato bolest proti tomu, co se děje zde!“ — a ukázal na srdce. Když tělesné utrpení stoupalo, Vsevolod Michajlovič pravil: „Toho je mi třeba, toho je mi třeba!“

Z malíčkého bytu, kde nebylo možno nemocného nechat jak pro těsnou místnost, tak pro nedostatek vzduchu, byl ještě v týž den převezen do nemocnice Červeného kříže. Tam brzo po příchodu upadl v bezvědomí a z něho se již neprobral. „Uviděl jsem ho — vyprávěl V. A. Faussek — již v nemocnici v bezvědomí. Seděla u něho žena jeho a V. M. Latkin. Vypadal, jakoby spal tvrdým a klidným spánkem zdravého, ale velice unaveného člověka. Dech jeho byl silný a hlasitý. Nepohnul ani rukou, ani nohou a žena jeho (byla neodlučně u něho) vždy po chvíli měnila polohu jeho hlavy i těla, aby údy neotekaly. Hlavu obkládali mu ledem. Krásný jižní typ jeho snědé tváře, jeho husté, černé vlasy jakási zvláště ostře vynikaly na bílé podušce, bílé příkrývce a bílém sátku, kryjícím hlavu. Výraz jeho tváře byl klidný a nevyjadřoval utrpení.“

Ve čtvrtek 24. března (6. dubna) tiše skončil. Pohřeb Vsevoloda Michajloviče v sobotu 26. března 1888 byl slavný. Sešlo se několik tisíc lidí, kteří si přáli doprovodit jej k poslednímu odpočinku. U hrobu proneseny byly ob-

vyklé řeči. Tisk jednohlasně oplakával předčasnou ztrátu nejlepšího z mladých spisovatelů, jež svým talentem dával nejskvělejší naděje, a přátelé nemohli naléztí útěchy, ztrativše v osobě jeho člověka ve vyšším smyslu slova, jež svou ideálností, dokonalostí a čistotou smířoval je s životem a probouzel jejich síly k závodění a zdokonalování.“

Hned po smrti jeho vydali přátelé jeho dva sborníky: Památce Garšinově a Červený květ. Čistý výnos obou měl připadnouti škole nesoucí jméno Garšinovo a spolku na podporu potřebných literátů. Oba sborníky byly do roka rozebrány. Žena Garšinova i bratr jeho věnovali později spolku na podporu literátů i všecken čistý výnos ze sebraných spisů Garšinových.

Pro poznání umělcovy povahy je významné, jak přátelé a soudruzi Garšinovi oplývají přímo nadšenou chválou čistoty a ideálnosti osobnosti Garšinovy. Tak na př. A. J. Ertěl píše: „Hned od prvního seznámení vábilo vás cosi neobyčejně k němu. Smutný, zamýšlený pohled jeho zářivých očí, dětský úsměv na rtech, brzo zádumčivý, brzo jasný a dobrosrdečný, upřímný zvuk hlasu — neumím užiti jiného výrazu — cosi neobyčejně prostého a milého v pohybech — vše na něm vábilo. A při tom všem, nechť cokoliv mluvil, nechť cokoliv myslil, nic neodporovalo jeho nejším vlastnostem a nevnášelo disonance v tuto podivuhodně harmonickou přirozenost. Těžko bylo by naléztí větší skromnosti, větší prostoty, větší upřímnosti; v nejmenších odstínech myšlenky právě jako v nejmenším posuňku bylo lze zpozorovati touž jemu vlastní měkkost a pravdivost.“

Důvěrný přítel Garšinův V. H. Faussek píše s nemenším nadšením o svém příteli: „Myslil jsem si často, kdyby bylo lze představit sobě takový stav světa, že by v lidstvu nastala úplná harmonie, bylo by to tehdy, kdyby všichni lidé měli takový charakter, jako má Vsevolod Michajlovič. Nebyl schopen ničeho špatného hnutí duševního. Základní rys jeho byl — neobyčejná vážnost k právům a citům druhých lidí, neobyčejně uznávání lidské důstojnosti v každém člověku, nikoliv vyrozumované, nevyplývající z vypracovaných přesvědčení, nýbrž nevědomé, instinktivně vlastní jeho přirozenosti.“

Pocit lidské rovnosti byl vyšší měrou s Garšinem srostlý; choval se vždy ke všem lidem stejně. — Neslyšel jsem nikdy, že by byl někomu do očí se posmíval, nebo řekl sebe menší jizlivost; když chtěl vyjádřit svůj ne-

souhlas, mluvil vždy vážně a otevřeně a vždy s rozhořčením. Dověděl-li se o nějakém špatném skutku, budila se v něm silnější účast s trpícím, než hněv proti provinilci. Ale přes to býval někdy prochlívý, a stala-li se před jeho očima nějaká osklivá, zlá urážka, dovedl se rozhněvat a bez nejmenšího váhání a rozmyšlení postavil se na ochranu uraženého, a nemírnil se ve výrazech nepřátelství. Teorie neprotivítí se zlu byla mu obzvláště nesympatická svou chladnou rozumovostí . . .“

Že Garšin přes své nervové zatížení nebyl škarohlíd, o tom svědčí Faussek dále:

„Měl velikou způsobilost chápat a cítit štěstí života. Jeho mnohostranná, dojmům přístupná, bohatě obdařená přirozenost byla krajně citlivá pro vše dobré a krásné na světě; všechny prameny radosti a rozkoše lidského žití byly mu přístupny a pochopitelné. Jako vášnivý citel uměl miloval celou duši poesii, malířství a hudbu, a nikdy nepřestal jimi se kochat. Jako znalec přírody vnímal neobyčejně jemocitně všechny její krásy, všechny její zjevy. Miloval nebe a hvězdy, moře i step, zvířata i rostlinstvo. Kniha přírody byla pro něho velkolepou knihou, jejíž každá stránka připravovala mu slast. Miloval lidi, byl společenské povahy, a společnost lidská jemu, dobrému, skromnému, a vyšší měrou trpícím člověku byla vždycky příjemná, vždycky mu působila potěšení. Měl rád každé fyzické zaměstnání, každou osobní práci a oddával se jim nadšeně a s radostí. Slovem, všechny prameny radosti a potěšení, jaké jen pro lidi existují, byly mu přístupny . . .“

Ohrmnou sečtělostí Garšinovu podporovala znamenitá paměť. Co četl, uměl téměř zpaměti. Tak znal výborně ruskou literaturu, a vedle ní ctěl zejména anglickou. Měl jemný vkus a pojímal vše samostatně, kriticky. Jeho úsudky byly řízné a originální, vyslovoval je upřímně a samostatně, úplně nezávisle na úsudcích cizích. Stopoval pozorně současné domácí hnutí literární, radoval se srdečně z každého nového talentu. Tak vítal nejvš sympaticky Korolenka a později Čechova.

„Studoval rád starou ruskou literaturu,“ pravi Faussek, „a některá stará díla byla jeho oblíbenými knihami, jež uměl téměř zpaměti. K nim patřil na př. životopis protopopa Avakumy. Uměl také mnoho ze starých básníků, z Lomonosova a Děržavina; rád citoval Děržavina a poukazoval na jeho básnické hodnoty. Puškina a Lermontova četl rok jak rok.“

*) Prokop Avakuma byl vynikající vůdce rozkolníků za cara Alexeje Michajloviče.

Pravil mi kdysi, že Puškina je třeba každý rok znova čísti, protože každým rokem života objevuješ v něm stále nové rysy. Zastal jsem ho kdysi při Evgeniju Oněginu; řekl mi, že právě plakal, když četl; neplakal však proto, že byl dojat některými místy básně, nýbrž plakal dojetím, nadšením při myšlence, že měli jsme takového básníka: „Hle, to jsou verše, které jsem tisíckrát četl a pokaždé zpozorují v nich nové podrobnosti.“ Jal se mi předčítat odjezd Larinových z vesnice a poukazoval na verš „vedou na dvůr osmnácte herek“ jako na perlu dobrosrdečného humoru, jež do dneška unikala jeho pozornosti.

Ale skutečným vládcem jeho myšlenek byl L e v N i k. T o l s t o j. Jeho spisy byly pro něho příručnou knihou, nevyrovnatelným vzorem uměleckého tvoření. Čítal je desetkrát znovu a pamatoval si každou podrobnost. Na hrdiny a různé události z románů Tolstého vzpomínal často v rozmluvách takovým tónem, jako by nebyly výmysl, nýbrž skutečnost. Avšak s nábožensko mravním učením Tolstého Garšin nemohl souhlasit. Sama podstata tohoto učení zdála se mu pochybená; totiž snaha založit život na rozumovém základě, kdežto zatím život utváří se dle Garšinova mínění vášněmi lidí. Učení o „neodpirání zlu“ bylo mu nesympatické; neschvaloval Tolstého pohrdání historickým vývojem mravnosti a historickým názorem na život. To mu však nepřekáželo sympatisovati s cíli a s činností P o s r e d n í k a. Byl spřátelen s P. G. Čertkovem a choval se k němu s velkou oddaností a úctou. V l á d u t m y přivítal s velikým nadšením. V nevelké společnosti kterýsi kritik předčítal svůj posudek o dramate Tolstého, jenž Garšina tak pobouřil, že kritikovi odporoval celou improvizovanou řečí, a to tak vzletně, tak přesvědčivě, jako by byl celou duší vložil do obrany milovaného spisovatele. Bránil práci Tolstého proti obvinění z nemravnosti; dle jeho mínění Vláda tmy byla skutečná, pravá tragédie, jak ji rozuměli Řekové: dle Aristotela tragédie musí v divákovy buditi „hrůzu a soucit“; Vláda tmy pak budí i hrůzu i soucit.“

Evropské literatury Garšin neznal důkladně, neboť neznal cizích jazyků. Četl sice volně francouzsky, německy a anglicky však obtížně. Nervosnost nedopouštěla mu zabrat se do studia řeči, ačkoliv ho zvláště jazyk anglický velice vábil. „Národní genius anglického národa,“ píše přítel Faussek o tom, „byl jím ctěn a zajímal jej vždy. Když snil o cestě za hranice, Anglie a Londýn bývaly v prvním plánu. Dle Garšinova mínění ani jeden národ

nemohli postavit takových dvou jmen, jako jsou Newton a Darwin: „A když k nim přidám — říkával — ještě třetí velké jméno — Shakespeare — musí se říci, že je to skutečně prvý národ na zemi.“

Znal však dobře evropské i staré klasiky z překladů. Dickens a Andersen těšili se jeho zvláštní láске. Sloh Dickensovských hrdin rád prý napodoboval v dopisech přátelům. Těšil se, až vydá jednou své pohádky v samostatné knižce, že je posvěti „velikému učiteli svému Hansu Christianu Andersenovi.“

Jak mocnou notou, která ostatně zní celou Garšínovou tvorbou, byla láska jeho k výtvarnému umění, vyznává z každého článku umělecké kritiky Garšínovy. Sám jsa umělec každou žilkou, dotýká se jemně a s pietou díla uměleckého, jež vnímá spíše srdcem než rozumem. V umělcích i v jejich dílech vždy hledá člověka. Tak napsal r. 1884 příteli o malíři Řepinovi:

„Velice jsem se sblížil s Řepinem. Líbí se mi jako člověk neméně než jako umělec. Takové milé, prosté, dobré a rozumné stvoření boží je ten Ilja Jefimovič, a při tom ještě, pokud jsem mohl usoudit, silný charakter při patrné světskosti i dokonce něžnosti. Nemluví ani o tom, jak podmaňující je již sám talent jeho. Zdá se mi, že jsem ti psal o tom, že začal mou podobiznu. Bude brzo hotova...“

Za půl roku psal téměř příteli o Řepinovi Ivanu Hrozném: „V jakém nadšení byl nyní, kdybys uviděl Řepinova Ivana Hrozného! Ano, takového obrazu u nás ještě nebylo, ani od Řepina, ani od koho jiného — a já bych si přál prohlédnouti všechny evropské obrazárny, pouze proto, abych mohl totéž říci o Evropě... Představ si Hrozného s něhož seskočil car, seskočil Hrozný, tyran, vládce — nic z toho všeho není. Před tebou je ze sedla vyhozené zvíře, jež pod vlivem strašné rány stalo se na okamžik člověkem. Jsem rád, že žiju v týž čas, co žije Ilja Jefimovič Řepin. Nemám dost chvály pro tento obraz, jež by jej byla důstojna...“

Literární historik ruský A. Skabičevskij napsal ke třem knižkám sebraných spisů Garšínových obšírný životopis, z něhož jsem většinou čerpal. Skabičevskij nazývá práci svou snůškou materiálu k příštímu životopisu Garšínovu a končí významnými slovy: Ale ovšem že všechno, co dosud bylo sebráno a uveřejněno, představuje pouze část biografického materiálu, jenž úplně může být vytištěn až později, až nadejde k tomu čas. Proto mnohé okolnosti života Garšínova zůstávají dosud

neobjasněny, a úplná biografie jeho bude možná teprve v budoucnosti více nebo méně vzdálené.

U nás vyšly Garšínovy práce v 55. svazku Ottovy Ruské knihovny překladem V. Mrštíkoviým, O. Papáčekoviým a L. Ryšavého. V době nejposlednější přinesla Laichterova Že ň z literatur tří válečné obrazy Garšínovy: Ze vzpomínek pěšáka Ivanova, Bitva Ajaslarská a Čtyři dny v novém překladě.

Z BOSKOVSKA.

M. Burešová ve Věstniku mor. učitelstva.

Byly jsme z jara ve školní zahradě. Tetina J., která vždycky vedla slovo, povídá ostatním ženským: „Debeste věděle, dnes sem šla zas poněprv na roždí, a tak sem se napřed hopřímně pomodela, abe mě meslivec nechetil.“

„Jste vy pěkná, povídám; modlíte se, aby pánbíček dal pozor na vás, když jdete krást.“

„Ja, debech měla paleta, nebodo se modlet.“

V K. u nadučitelů uklízeli. Obrazy byly vynešeny na chodbu. Přišla babka z pazderny prosit o „trochu petroželí“ do polévky. Když paní nadučitelová vracela se ze zahrady, zastala babku, prohlížející zbožně Brožíkův obraz „Hus před koncilem kostnickým“, jímž kdysi čiperné nakladatelství Kociho všechny školy zaplavilo.

„Divám se, divám, jak ho chodáka pámбіčka sódíle“ — a babka div slzy v očích neměla.

Děvče ze sousedství mělo se vdávat do vzdálené obce. Před svatbou šla na několik dní do ženichova domu, aby prý viděla, kam se dostane, a pak že půjde ještě do Vamberic na pout před svatbou. Když se vrátila, ptám se její matky, jak se jí tam líbilo a bude-li tedy svatba.

„Hale, nebodo z toho, meslím, nic! Deť je to takové hlópák, ptal se hí, co bode dělat na pótí, a v kostele se bil v prsa šterekrát místová třekrát, no socealista takové! A co be s ním dělala — bela tam tédeň a hani prstem se hí nedrb — hňop jeden!“

Vdalo se od nás děvče do sousední dědiny. Nevdalo se z lásky — přinutili je rodiče, jímž se zalíbila ženichova loučka, a pro tu loučku muselo děvče poslechnout, ač na kolenou prosilo, aby jí nenutili k nemilovanému muži. Manželství toho nebylo šťastné. Dohonila mne jednou mladá žena cestou do B. a žalovala, že jí muž bije a napřed že ještě dvěře zavře, aby nemohla utéci. A dodala ubohá: „Neříkám, že mě nemá bit, každé muž mosí ženo bit — ale dvěře nemá zavírat.“

Mladé selce, kterou muž opilec týral, domlouvaly ženy, aby toho netrpěla. Odpověděla jim: „Co pak včel, včel von jož aspoň nekope, dež ho zóvám.“

Tetina J. chtěla jít k misionářům ke zpovědi, ale nerada by jim toho zbytečně mnoho pověděla. Ptala se mne, když u nás pracovala, je-li to hřích, když se jde do lesa na roždi. Vyhnula jsem se přímé odpovědi otázkou: „A je to vaše?“

„Jš sakra není! Tož tak je to na tom světě! Sedláce majó se za ževa jak kerak, majó všeckýho dost, a po smrti zas se bodó mět dobře. A potřebné člověk mosí krast a po smrti přende do pekla. Def potřebné člověk mosí do lesa na roždi a na lest, hináč se nevbóževí — mosí krast.“ A tak se tenkrát na sedláky rozhněvala, že šla k „chalopném“ (k sedlákovi, u něhož bydlela) a ztropila tam rámus. Vyčetla mu kde co a slibovala, že všichni sedláci musí také do pekla, protože „ničijó hořevý“.

Bylo před polednem, a v kuchyni práce plné ruce. Za dveřmi ozvalo se — dnes už po kolikáté — mručení žebračků. Celá už mrtvá stálým vyrušováním nesu krejcar. Za dveřmi stojí mladý, silný člověk. Nedalo mi to a povidám: „Bože, takový mladý!“

„A co si meslíjó, že se můžo kameni nazhrat, dež so mladě?“ spustí na mne zhruba.

„Prosím vás, buďte ještě hrubý.“

„A hdo má hobo, já nebo voni — hdo začal?“

„Už jen jděte, sic zavolám četníka,“ dodávám si kuráže, ač jsem právě sama doma a četníci dobré dvě hodiny vzdálení.

„A co si meslíjó, já se nebojim haní četníka haní hich, já so věci pán než voni, já so tade z toho gronto naprotivá. Hleďte, rectorka,“ křičel už na ulici, podtrhuje každou slabiku, „co to ze sebe dělá! Veme si to rectora, ledí hi postavijó škola a vona se nafokoje.“

Jak mně bylo líto, že jsem ho oslovila! Dovzděla jsem se pak, že je to opravdu synek z gruntu, který svůj podíl propil a jemuž „čtvrtně“ přezděli.

—o—

DROBNOSTI.

Trýsky.

Zakříkl jsem pana dra Šaldu, když dělal pokus sevšeobecnit případ Arnošta Nováka a Národních. Sevšeobecnit tak, jak napsal, že totiž poměry u jiných listů nejsou jiné než v Nár. Listech; všude je ještě literatura popelkou a že poměr mezi literárními redaktory a vydavateli listů je poměr kapitálu k dělníkovi, materialismu s idealismem, žurnalistiky k české kultuře. Dokázal jsem, že na rozchodu dra Nováka s Nár. Listy není nic, co by se mohlo sevšeobecnovat, že případ je specifický. Dr. Novák psal do Nár. Listů, jejichž majitelů si nevážil a jejichž čtenářstvem opovrhoval. A byl by psal klidně dále, kdyby Nár. Listy

mu byly zvýšily honorář. Dokázal jsem však také, že dr. Novák nebyl povoláným kritikem pro denní list, protože úvahy jeho se nehodí dennímu listu; tudíž že odchodem dra Nováka z Nár. Listů neutrpěla ani česká kultura, neboť dr. Novák jejím hlasatelem nebyl. Dokázal jsem, že rozloučení dra Nováka s listem byl kousek neslušný. Hlavně však jsem dokázal, že poměry v jiných listech jsou jiné; jmenoval jsem listy, v nichž literatura není popelkou. — Pan dr. Šalda v 15. čísle České Kultury reprodukuje moje stanovisko takto: „Herbenovi není případ Novákův ani sporem kapitálu s dělníkem, ani sporem materialismu s idealismem, poněvadž dr. Herben soudí, že Arne Novák ukázal formální neschopnost obsluhovat noviny — způsobem takto koženým, běžným v kancelářích ministerských, vyjadruje se zde český beletrista a přítel dělnictva — a 100 K. za čtyři statě literárně-historické nebo kritické byl tedy podle dra Herbena přiměřený honorář pro něj. Hájiti Arne Nováka proti obviněním Herbenovým, bylo by urážeti jej.“ — A jako si dr. Šalda upravuje hlavní otázku, tak pracuje i ve vedejších. Napsal jsem na příklad: „Pane dre Šaldo — stáváte se querulantem, neodbytným stěžovatelem. Každý, kdo s Vámi nesouhlasí, dělá na Vás útok. A každý útok na Vás je — rozumí se — surový, je slina, pěna, lejno. Každý Vám, nevinnému chudátku, jen ubližuje. Div jste se nerozeštkal až k slzám. Starý chlap, už byste se mohli stydět za své věčné žaloby a nářky!“ — Pan dr. Šalda touto mou věcítkou reprodukuje takto: „Poněvadž šest (Herben) alespoň o deset let starší než ty, vyspílá ti starých chlapů.“ — (To se potom krásně polemizuje! J. H.

Vidle už

jsou tu zase. Paní Marie Majerová napsala na 1. května do Práva v Lidu zpomínku na hrstku literátů, kteří r. 1898 svolali protestní schůzi, protože jisté strany odpíraly sociální demokracii představení v Národním divadle a zuřily nejen proti soc. demokratům, nýbrž i řediteli F. A. Šubertovi. Ta hrstka literátů byli: Herben, Körner, F. V. Krejčí, Jan Laichter, Meissner, Neumann, K. Nováček, Selcl, Arnošt Procházka, Šalda, Žalud. Zpomínka pt. Majerové je vřelá. Ale na konec začala si dávat otázky a mezi jiným napsala: „Od památné schůze v Typografické Besedě uplynulo patnáct let. Co se stalo za dlouhou tu dobu? Jak zachovali se všichni, k nimž bylo tak důtklivě voláno, a jak chovali se, kdož volali? Zrekapitulujeme si co jsme slyšali my, kteří nepamätujeme oné schůze a dorostli jsme — v čas, kdy jsme mohli užít její výsledky. Žel, neuzřeli jsme nic... Slyšali jsme jen moudré i hloupé řeči o tom, že budoucí naše společnost nemá místa pro básníka, nebo že v umění nesmí být tendence, nebo že umění je na světě jen pro umění. Slyšali jsme jalovosti, arogance, úsměšky. Ohně na horách dohořely, a popel thostejnosti rozvát

byl větrem po celém kraji. Smutno je na výšinách; někde stojí klášter, jinde obchodní dům, tam se básníci modlí a tam politisují, tam dělají kariéru, tam kompromisují s penězními velmoži, tam tváří se mysteriálně a šilhají po katolicismu." — Nemyslím, že by z těchto vět týkalo se dra Šaldy víc než zmínka o šilhání po katolicismu. Ale pan dr. Šalda se rozkatil a vyspíal obvyklou svou vervou pí. Marii Majerové, kdysi spolupracovníci a spolupřekladaatelce své, až do kostí v České Kultuře (č. 16). „Marii Majerové jest vzpomínka tato zámlinkou k urážkám a klepům... Ano, časy se změnily, milá paní, máte pravdu, jenže poněkud jinak, než jak ráčíte klevetiti... Tenkrát před 15 lety, kdy platilo se za sympatie k sociální demokracii urážkami, kamením a ohrožením existence, exponovalo se z velkodušnosti, ze zenerosnosti, ze zanicením pro spravedlnost, o níž nesnilo se ani a nebude se ani snítie nikdy Mariim Majerovým, za sociální demokracii několik mladých básníků a literátů, kteří tvořili v umění, poesii, essayistice a z nichž od té doby jeden, dva i stvořili něco, čeho dnes nedovedou Marie Majerové ještě ani doceniti a co pochopí snad za několik let, až jim to některý mladší, bystřejší soudruh zpoučariseje; později, kdy příslušenství k sociální demokracii a práce pro ni platily se již střibřňáky, vněkly do ní Marie Majerové, to jest literáti, kteří vyrábějí často hubené, pochybne a slabé umění slovesné, o němž právě z těchto důvodů domnívají se, že jest lidové, umění malé, bezkřídle, terre à terre, umění předvěrejška, umění z druhé a třetí ruky, ředící bédně a kopirující žalně staré tvůrčí činy; a naposledy tito řemeslní sociální demokrate urážejí jedného, dva lidi z první heroické doby své strany, kteří měli noblessu, jež jest Mariim Majerovým čirým šilenstvím: noblessu, která nevyužila své posice, která..." Perioda dlouhá jako Karlův most a skloňování o Marii Majerové ve všech sedmi českých pádech na více než dvou sloupcích Čes. Kultury s přidavky: přisti Marie Majerové, dojemné paní, poctivé Marie Majerové, klevetivě pí. Majerové. A to není všechno, pan dr. Šalda tuto krasomiuu prohlásil jen za prozatímni. Hrozit: „Kdybch nevěděl, že Marie Majerová jako obvykle rozřeďuje jen cizí pramen a tentokrát málo čistý pramen Herbenův, pohovořil bych si s ní o šilhání tak úspěšně, že dala by si prozkoumat svůj zrak okulistou." — Jsou to vidle či nejsou? Zatím však dr. Šalda šerموval jimi paní Majerová jen před očima. Běda jí, kdyby ji nabodl! O „českou kulturu", která má tak smutný vliv na vlastní hlasatele, není co stát. Raději být nekulturní, ale slušný a vzdělaný člověk. Je mi líto, že pí. Marie Majerová s nad mou vinou, možná však i bez mé viny, pocítila hnojně vidle české kultury. Doufám však, že má pevné nervy jako

J. H.

DĚTSKÝ KOUTEK.

(Z časopisu Svět Zvířat.)

Indiáni kmene Hopi, žijící v pustinách a cañonech Arizony v Severní Americe, nazývají sami sebe: „potomci hadí matky" a věří, že jich národ vzešel z hada, chřestýše. Proto chovají tyto plazy v posvátné úctě, nazývajíce je „staršími bratry". Hopi Indiáni spíše by zabil člověka, než by ublížil hadu.

„Viděl jsem," píše Mr. James, „Indiána pracujícího v poli kukuřice, kde jeho úplně nahé děti pobíhaly, přijíti na obrovského chřestýše. Jiný člověk by napřed vykřikl na děti, aby utekly a pak by hada zabil. Ne tak Hopi. Indiáni se sklonil nad stočeného hada a díval se mu přímo do očí. Plaz, který z daleka chrastil chřestidlem, varuje přichozího, ustal v chrastění, sklonil klidně hlavu a nechal se vzít na širokou motýčku, kterou Hopi kornu okopával, a zanestí stranou, Indián mluvil k němu utivě asi takto: „Můj drahý starší bratře, musíš mi prominout, že tě zanesu jnam, ale jsou zde děti a ty víš, že mládež nemá rozum, mohly by ti ublížit, a ty bys pak musil užít svých jedovatých zubů." Když zanes hada, zcela klidně přes motýčku visícího, ven z pole na teplý písek pláně, sklonil se nad ním, zamumlal modlitbu, otevřel misek s posvátnou krmí, který nosí tito Indiáni stále u pasu a bez něj z domu nevyjdou, posypal hada špetkou záračné krmě a klidně odešel po své práci.

Přírodoppytec Bonde vypravuje tuto zajímavou historku ze života ptačího. Když u jednoho pomořanského jezírka střilel po potápce, uletěla k blízkému stádu krav, kdež tak poletovala nízko u jednotlivých krav, že by byl jistě trefil nějakou krávu místo ni. Dovedla tak výborně se krýti za krávy, že uletěla s úspěchem.

Jeden přítel Světa Zvířat vypravuje o kanárkovi: Chovám kanárka, který nerad jest v kleci, nýbrž mnohem raději volně poletuje po pokoji. Jeho lahůdkou je řepka. Jakmile jsem mu ji zastrčil do klece, vletl dovnitř a už byl zase v zajetí; zavřel jsem za ním dvířka. Prostředek tento dlouho však nepomohl, kanárek vletl do klece pro svou lahůdku jen tehdy, byl-li jsem od něho tak vzdálen, že jsem nemohl klec za ním zavřítí a on mohl zatím, než jsem ke kleci přišel, ulétnouti s kořisti. Použil jsem tedy provázku, kterým ode dveří jsem mohl dvířka za kanárkem přivřítí. Když jsem tak učinil několikrát, už se

mi nepodařilo kanárka vlákati na řepku do klece. Obětoval raději svou pochoutku, než by ztratil volný pohyb v pokoji.

Slon na divadle vystoupil v Marseilli v kuse, který byl pro něho sepsán. Tato divadelní hra měla název Slon a páže. Celá hra dokazovala vysokou inteligenci obrovského zvířete. Jeho pán, páže, jest zavřen na hradě ve věži. Slon hází mu lano velmi obratně do jeho kobky, vezme obratně spícímu hlídači klíče od vězení. Potom šťastně se s pánem šťastně vysvobozeným, svatební hostiny, zápasí s vojskem, které ho stihá. Nejhezčí scénou bylo bez odporu, když slonova paní s pláčem hledala své dítě, které se jí ztratilo v lese. Tu v pozadí objevil se slon Krouny, který nesl jemně na chobotu ztracené děvčátko, volající po matce. Potok tekoucí dole v propasti dělil matku od dítěte; tu slon urval kmen stromu a položil ho přes propast a po tomto vratkém můstku přešel se svým břemenem a položil děcko do náručí jeho matky. Slon sehrál svou úlohu velmi pěkně a jen jednou dovolil si malou odbočku. Z orchestru totiž zvědavě najednou choboten vytáhl kapelníka do výše a ukázal ho obecenstvu. Potom ho zas posadil na jeho místo. Že kapelníku do smíchu nebylo, ačkoliv se celé divadlo smálo, jest na bileďní. Jinak však slon zachoval úplnou vážnost po celé jednání a se cti zhostil se své herecké úlohy.

Důvěřivost vlašťovky. Voják z Haliče z kasáren pohraniční posádky píše: Loni v létě po celý měsíc měli jsme v našich kasárnách každodenní neobvyklou návštěvu. Otevřeným oknem litala tam vždy do naší jízby po mužstvo vlašťovka, která se posadila na polici naproti oknu a někdy si dokonce sedla důvěřivě i na hlavu některého vojáka. Oblíbila si tak vojsko, že zcela nenuceně zobala z ruky. Na cvičišti u kasáren sedávala na tornistře některého muže. „Jsem žádostiv,“ končí voják zprávu, „zdali i letošního roku potěšíme se s „plukovní vlašťovkou.“

Pan dr. Vätter má papouška Loru. Mnoho slov Lora mluvit neumí, ale je prý úžasné, jak umí hlasem vyjadřovat odstíny a vyjádřit všechno, co chce: volání, hledání, údiv, radost, něžnost, prosbu, výčitku, hrozbu, zlost a podobné. Práví o tom:

Když jsem mimo místnost, v níž je ona, a zaslechne mne, že jsem poblíž, tu volá:

„Pápááá!“ a potom znamená to slovo různě dotazy, volání, prosby, jako: „Jsi zde? — Kde jsi? — Co pak mne neslyšíš?! — Půjdeš sem!? — Já chci ven! — Pustíš mne nebo ne? — Že budu křičet! — Prosim tě, pojd sem! — Pojd sem, můj papá! — Mám tě ráda. — Prosim, pojd sem a pusť mne! — Budu hodná! — Tak ty nepůjdeš? — Už křičím!“ — Následuje skřek a zabečení, a pak zase oddané, něžné volání.

Vše tohle slyšíte a vy tomu rozumíte, vy se obdivujete, kde a jak se zvíře tomu měnění hlasu naučilo a kterak porozumělo vystihnouti náladu. Vy neodoláte její prosbě a jdete, abyste jí otevřeli dvířka klece, začež ona radostí hopkuje rychle s nožky na nožku, zobákem pomáhá otáčeti kroužek, a když se konečně dvířka otevřela, klade hlavičku vodorovně položenou na vaši ruku, liže vám prst, poskočí vztýčivši chocholatou hlavičku, pak sedá na nabídnutý prst, vesele se vztýčí, ukazuje vám, že je větší než vy, že se vás neleká, nebojí, chce vás tím prudkým vztýčením zastrašiti a hned pak kloní se vám k ústům, začne vás líbat, mlaskajíc jako při hlasitých hubičkách se děje, a propěvuje vám: „Taj-taj?“

Otázáte se ji, má-li vás ráda a ona shýbne hlavičku jako když se kývá a říká zpěvavě: „Hmmm!“ — Vyšplhá se s ruky na rameno, obchází, jde k uchu, líbá tvář, líbá opatrně oči, líbá ústa, rozčesává mi vousy, pak přileze k uchu, šeptá tam a tu a tam říká: „Lóral!“ Potom se zvedne, zakrouží jednou, dvakrátě kolem dokola, usedne mi na rameno. Piší právě a ona mi leze s ramene po paži na ruku, chytá mne za péro, kouká do kalamáře, bere mi pod rukou papír, chopí se zobákem, pak pazourkem jiné násadky, otáčí ji a chce zkoušeti její tvrdost. Vezmu ji ze zobáčku péro, jde si pro tužku, pak gúmu, pečetiťko — a když ji odháním, že mi překáží, jde a počne svou práci na fauteillu vyťahovaním široko-hlavých hřebíků. V tom se chce poškrábati na hlavičce — činí to tak něžně a zvolna obrácenou nožkou, zevními klouby prstů, aby prude nezavadila o rozvíjející se nové péro neb plošinku na hlavě pod chocholku.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Doležal. — Tiskov. E. Bezdalce v Praze.

BESEDY ČASU

ycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, a donáškou
eb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

IN ROKYTA:

ZA MRTVÝM PŘÍTELEM.

(Památce Otty Wagnera.)

I.

Podbrdsko se v zeleň šatí,
skřivan jása nad souvratí
písněmi —
na Tvém hrobě vzhází tráva,
tělo Tvé se rozpadává
pod zemí.

Kolem kol zní mládí nota —
Ty jsi zašel za života
rozcestí:
rosa vystřídala jíní —
Ty už nemáš radostí ni
bolestí.

Na Tvou rakev padly hrudy,
kořeny Tvé z rodné půdy
vyrvány —
jaro kráčí po krajíně,
Ty však blaze dřímáš v klíně
Nirvány...

II.

Kosteliček osamělý
kde se dívá v květů bělí
do dáli,
až kde komín dýmá obří —
nad Tvým hrobem zlí i dobří
plakali.

Přátelé i nepřátelé,
skupení kol jámy ztmělé,
bezděky
ruce sobě podávali,
když Tě k spánku ukládali
na věky.

A snad zlí i dobří řekli,
když jim pro Tě slzy tekly
po tváři:

Žel, že nám Tvé srdce vzato,
jež i z hrobu nás jak zlato
ozáří!

KDYŽ VOLÍ ŽENY.

Dramatický epigram.

Napsala Marie Votrubová-Haunerová.

Prostředí a kraj smyšleny, beze vztahu k určitému
letopočtu a slohu.

Náměstí: několik výstavných a několik malých domů
s loubím. V levé straně pozadí radnice, jež je záro-
veň nárožím do neširoké uličky. S náměstí skoupají
schody na plošinu před radniční dvoudílné dveře.
Na protějším nároží uličky, tedy poněkud v pravo od
prostředku pozadí jeviště stojí mezi dvěma vysokými,
košatými stromy kamenná kašna, jež má v prostoro-
ném výklenku nade třemi otvory pro výtok vody,
velikou sochu Venuše v podkasané říze, u jejíž nohou
mezi festony sedí Amoretty. I u kašny jest několik
stupňů. Těž pravá strana pozadí končí uličkou, a třetí
ulice protíná řadu domů v pravé straně jeviště. Hlu-
boce v pozadí viděti pevnostní věž s cimbuřím.
Jarní podvečer. Ve vzduchu ještě jas po západu slunce.
Žena v modrých šatech stojí u roubení kašny, na něž
byla postavila džbán, a volá na tělnatou družku, čer-
veně oděnou, přicházející též s konví z uličky v pravé
straně.

MODRÁ ŽENA.

Již ani kapky nikde v studnách není!

ČERVENÁ ŽENA.

A marno doufati, že vypramení...
Nepřítel odved' skalní vodu níže.

Se strany radnice přicházejí tři ženy: v hnědých,
zelených a šedivých šatech. Zastaví se asi uprostřed
jeviště, proti ženám u studně.

HNĚDÁ ŽENA. (S povzdechem.)

Ach, prázdné studně jsou a prázdné díže!

ZELENÁ ŽENA. (Starostlivě.)

Chléb rozdává se dnes prý naposledy.

ČERVENÁ ŽENA. (Přikře.)

Ať vzdají se, a bude konec bědy!

ŠEDIVÁ, HUBENÁ ŽENA. (Pohrdlivě.)

Fí!... vzdát se!!

ČERVENÁ ŽENA. (Posměšně.)

Oj, ty Amazonko chytrá,
čeho se dočkáš?

ŠEDIVÁ ŽENA. (Důstojně.)

Když ne dnes, tak zítra
nám přijde pomoc...
Měj rozum!

ŠEDIVÁ ŽENA.

Puť mne!

ČERVENÁ ŽENA. (Posměšně.)

Pomoc? ... Kniže ještě
si nevzpomněl!...

MODRÁ ŽENA.

Studně jsou prázdný.

ŠEDIVÁ ŽENA.

Deště

je naplní.

MODRÁ ŽENA. (Ukazuje na oblohu.)

Nebe však bez obláčku...

HNĚDÁ ŽENA.

A pokrm dochází...

ZELENÁ ŽENA.

Ve špičích ani máčku.

Z uličky v pravé straně pozadí vyjde mdlým krokem
žid s dlouhou bradou, jenž nese v rukou stříbrnou
misku. Zajde pod loubí jednoho z domků v pravé
straně.

MODRÁ ŽENA.

Hle, Efraim, klenotník, jak potácí se!

HNĚDÁ ŽENA.

Tři dni už nosí šperky v oné míše
a nabízí je za kroupy neb mouku...

ZELENÁ ŽENA. (Ukazuje na měštana, jenž vyšel
z pěkného domku v levé straně a,
než vejde do radnice, zdvořile zdra-
ví do malého sousedního krámku.

Ai, aj, pan radní sahá po kloubouku
a zdraví sám do krámků lokynářky!!

Několik zebravých mnichů, neurčité řehole, s prázd-
nými pytlíky a košíky, vyšlo z uličky u radnice, rychle
přešlo jevištěm a zmizí v ulici na pravé straně.

ČERVENÁ ŽENA.

I mniši se už postí bez přetvářky...

Dřív kutna odstávala, teď se plouhá.

ŠEDIVÁ ŽENA. (Štiplavě.)

Však i tvá suknice je tobě dlouhá!

ČERVENÁ ŽENA. (Vyzývavě.)

Nu ovšem: na to bě se nepozná to!

Šedivá žena chce výhrůžně přikročit ke stupním kašny,
ale cestu jí skřížují vážní dva muži v talárech, kteří
vyšli z uličky kam zmizeli mniši, a již pak vejdou
do radnice.

STARŠÍ MUŽ V OKULÁRECH S KNIHOU.

Rozdílně na věc hledí božský Plato
a krušný znalec lidí Macchiavelli...

Hnědá a zelená žena zadržují rozhněvanou šedivou.

ŠEDIVÁ.

Puchýři!

HNĚDÁ ŽENA.

Snad byste se poprat chtěly!

ČERVENÁ, ukazující modré na šedivou (zlomyslně).

Mně vždycky připadá, že do snu Faraona,
k těm klasím, kravkám hubeným, patří též ještě
ona!

Šedivá žena chce se vrhnouti na červenou, hnědá
zadrží.

HNĚDÁ ŽENA.

ČERVENÁ ŽENA. (K šedivé.)

Kostro!

ŠEDIVÁ ŽENA. (Již zadržuje také zelená, zuřivě
Ty... ty hubaté břicho

MODRÁ ŽENA. (Ukazující do uličky v pravé straně.
Jdou strážé!

HNĚDÁ ŽENA. (Chlácholivě k šedivé, jež hrozí čer-
vené zaťatou pěstí.)

Vždyť ji znáš přec!

ZELENÁ ŽENA.

Ticho! Ticho!

Slyšet bubnování. Z uličky v pravé straně vcházejí
náměstí strážé, za nimi, v čele vojenského oddíl
velitel s mužem, oděným v bohatý, nápadný kro-
Za nimi hrne se zástup obyvatelů města: děti, vý-
rostci, řemeslníci, panstvo, chudina. I z obou druhých
uliček přicházejí zvědavci. Dle možnosti seskupí s
na stupních kašny a radnice, k níž průvod zamí-
a kam též vejde.

MODRÁ ŽENA.

Vojáci!

HNĚDÁ ŽENA.

Kdo to s velitelem v čele?

ČERVENÁ ŽENA. (Určitě.)

Kdo? Posel!

HLAS V ZÁSTUPU.

Jak?

Co?

Kdo?

Posel od nepřítele!!

ŠEDIVÁ ŽENA.

Kam jdou?

MUŽ ZE ZÁSTUPU.

Přec vidíte: do radnice...

JINÝ MUŽ.

Vždyť páni

otcové města jsou tam při pilném rokování.

JINÝ MUŽ. (Důležitě.)

Já slyšel, že dnes v noci...

ŽENA JEHO. (Tahá jej za rukáv.)

Chceš viset do večera?

MUŽ.

A jaká tajnost? ... V noci, kastellánova dcera
prý šila bílý prapor.

ČERVENÁ ŽENA.

Co jsem řekla?

LÉKAŘ.

To obléhání jest jak nemoc vlekla...

Už na čase, by uzdraven byl chorý.

POSMĚVÁČEK.

Hle, doktor též hartusí na doktory!

ŘEMESLNÍK ZE ZÁSTUPU.

Proč myslíte, že posel je z nepřátelských šiků
Snad kníže náš jej poslal v průvodu harcovníků!

JINÝ. (Vrčí hlavou.)

Jak by se dostal sem? Vojskem? ... se zdravo
koží?

PRVNÍ ŘEMESLNÍK.

Vždyť moh' jim proklouznout!

PŘEDEŠLÝ.

Jsou jako hradba z hloží.

STARÝ TLUSTÝ MUŽ.

lašinec? Zázrakem... než jinak sotva asi.

MLADÁ, HEZKÁ ŽENA. (Bystře, horlivě.)

pak: má jiný kroj, až na ramena vlasy...
(Reptavě.)

dož ví, kolik tak slíčných je rozloženo v poli,
nám se na hradby vystoupit nedovolí!

MLADIK (chytiv tu za bradu; s okázalou dvorností).

ed nepřítel jen čeká, užívá času, šalby;

á s kdyby viděl však... útokem na zdi hnal
by!

EVCE (jež do něho je zavěšeno, pleskne ho přes
ruku, již drží bradu; žárlivě).

ro mne jsi dosud neměl tak vtipné galantnosti!

MLADIK. (Dvorně jí políbí ruku.)

iláčku, propodivně vznikají v lidech ctnosti!

; někdo z hladu vrahem... Dej mne do hlado-

morný

napišu tam traktát: Jak býti k ženám dvorný.

vefe radnice se otevrou; vchází herold a za ním

řadí na plošině ostatní; primátor, vedle něho cizí

posel, učenci v taláru, páni radní, dráb, stráž.

VYKŘIKY V DAVU.

lasatel!

Ticho!

(ŽENSKÉ HLASY.)

Zmáčkáte mně šáteky!

ně krajký!

(MUŽSKÝ HLAS.)

Proč jste plny šarapatek?

KREJČI. (Jako by citoval.)

il ženských šatů život je, půl ženského života
šaty!

HLASY V DAVU. (Hašteřivě.)

ss!

Nevyšťupuj na špičky, když máš paty!

lasatel vystoupí na vyvýšené místo plošiny u rad-
ních dveří a oznamuje, když byl třikrát zatroubil:

HLASATEL

ál, jenž nás dlouho tak svírá zde voju kruhem,
jemuž nelze nám čelit v boji tuhém;

čas krajní, když jsme, žel! při poslední již
skyvě,

našem osudu rozhodl dobrotivě.

je jeho posel jest... Nuž, nechať nám on hlásí,
zkaz krále mocného a s ním též nadějí spásy!

PRIMÁTOR.

ei nebe, aby nebyla jen klamem!

echť mluví! (Pokyne cizímu poslu.)

Tlumočeno vše bude dragomanem.

sel předstoupí, rozvane svitek, již drží v ruce.
dle něho postaví se tlumočník v taláru. Za každou
větou následuje překlad.

POSEL. (Ukloniv se, čte.)

bletas vara paros muter han:

TLUMOČNÍK.

ak oznamuje vám náš král a pán:

POSEL.

peras china tuspandian kému.

TLUMOČNÍK.

hci dáti milost městu odbojnému.

POSEL.

Tarančas dókas perucensum ite.

TLUMOČNÍK.

Za výkupné, však, o něžž uslyšíte.

(Pausa; napětí v davu.)

POSEL.

Pergves tan sidem chejšu-váry pláte.

TLUMOČNÍK.

Tři syny mám; vy nevěsty jim dáte.

(Vzrušení v posluchačstvu.)

POSEL.

Tan garvoširez alen traban-chamy.

TLUMOČNÍK.

Tři nosítka čekají před branami.

POSEL.

Vesulmi, sávor en ullaví dóva.

TLUMOČNÍK.

Bílá a šedivá a purpurová.

POSEL.

Sais quasen hašich piri sider kéšné.

TLUMOČNÍK.

Až první hvězda nad cimbuřím bleskne.

POSEL.

Parámon garvoširez burčér láchy.

TLUMOČNÍK.

Nechť v nosítkách již sedí moje snachy.

POSEL.

Bermádno éru siver hableroci.

TLUMOČNÍK.

Sic město, vzato útokem, vzplá v noci.

POSEL.

Tan rábaš perumátur kešdi-védu.

TLUMOČNÍK.

Tři ženy zvolte ze svého zde středů.

POSEL.

Vertupéren,

máhol-béri.

assan-chejši.

TLUMOČNÍK.

Nejctnostnější; nejmoudřejší; nejkrásnější!

POSEL.

Vácher-sipós berhazéle kámi.

TLUMOČNÍK.

Po půlnoci budou princeznami.

POSEL.

El vidárum polotéke chýme.

TLUMOČNÍK.

A my klidně město opustíme.

Posel se ukloní hodnostářům na plošině a odchází

za vojskem, jež mu razí cestu.

Rozřelení. Vykřiky.

HLASY.

Toť neslýcháno!

Sláva králi!

Vivat!

PRIMÁTOR. (Pohlédnuv starostlivě na nebe, snaží se
překřesit hluk.)

Teď nejdřív k volbě, začíná se stnívat.

Téměř všechny ženy, vyjímaje snad jen nejstarší,
upravují si vlasy, satsvo a jejich vzrušení nezná
mezi, nedlá komenosti.

MLADICE (jež si tře lice rukama).
Ach, a já právě v soumraku jsem hrozná!

POSMĚVÁČEK.
Ctnost ale po tmě nejlépe se pozná!

ŽENSKÉ HLASY.

Jak?

Cože?

Ona?

To tak!

Pukni chloubou!

PRIMÁTOR. (Křičí.)

Klid!! (Hlasateli.)
Musíš ticho zjednat hlásnou troubou!

Hlasatel třikrát ztroubí.

DĚVČE (Jež rychle si rozplétalo vrkoče a přeměňovalo účes, ke staré ženě.)

Já doběhnu si domů pro čepeček...

POSMĚVÁČEK.
Má vám snad náhradou být za věneček?

OBSTÁRLA ŽENŠTINA, mladistvě ustrojená, odmltavě k druhé, jež zdá se jí přemlouvatí.

Mně lákala by spíš nosítka purpurová...

POSMĚVÁČEK.
Vy máte k šedým blíž... pták Athénin byl sova.
Hluk roste.

ŽENSKÉ HLASY V DAVU.

Ať odváží se!

Nech ji!

Ať se hlásí!

Však my už řeknem, odkud má své vlasy:
dřív u nás visivaly skromně v krámku!
Ta má přec jámu v tváři a ne jamku!
Labutí šiji? Ano — chůzi také!
S tou stíhlostí to bylo všelijaké!
Náš osel nemá tak veliké uši!
Ta je přec hezká, jen když jí to sluší!
Vždyť krejčí, trísér, švec dovedou divy!
Jak?

Cože?

Bože... ta snad?

Proč ne?

Ty?

Vy?

Hlasatel znova ztroubí.

PRIMÁTOR. (Namáhá se překřičet ženy.)

Lide, vzrušení své ukonejší
a zvol ženu ze všech nejctnostnější!

JEDEN Z RADNÍCH. (Pedantsky.)

Zde je však háček: má to být jen panna,
anebo také vdova, nebo vdaná?

PRIMÁTOR.
Abychom chybě předešli a haně:
nosítka bílá dáme pouze panně.

Hledá se dívka nejctnostnější... Kde je??

MATKA. (Postrkuje dceru.)

Tak vystup!... Co se zdráháš?

DCERA. (Plačtivě, ukazujíc na mladíka, jenž se na ni důvěrně usmívá.)

Když se mně Petr směje!

JINÁ MATKA (ke třem sličným, bíle oděným děvčátům).

Jste přece bezúhonné, tak jako žádná zdejší.
Proč nejdete?

DĚVČATA. (Ješitně.)

Chceme počkat až k volbě nejkrásnější.

PRIMÁTOR.

Což nehlásí se nikdo?... Ach, snad ctnost se doma
v koutečku... Vyubnovat ji dáme paličkama
(K drábovi.)

Jdi, drábe, bubnuj městem a volej v každé skrejš
Hoi! na kvap, hledá se panenka nejctnostnější
(Dráb odchází.)

My zatím volbou, jak to královu přání svědčí,
naleznem ženu, která moudrostí druhé předčí.

DRUHÝ Z RADNÍCH. (Aranžersky.)

Já navrhuji, aby — den ke sklonku se chýlí —
pro času úsporu ženy se rozdělily

hned ve dvě skupiny: V ty, které nárok mají
na cenu moudrosti, a ty, jež počítají,

že v purpur usednou, jak rozkaz hlásá...
Nuž, moudrost v pravo tam, sem, v levo, krásá

Všechny ženy hrnou se v levo.
Stráže s námahou zadrží několik starých, měchatých
žen.

STRÁŽMISTR.
Jen zvolna! (Nerozhodně k primátorovi.)

Králi přec nepošlem tyto dýně!
Ženské resolutně proderou se stráží k ostatním.

JEDNOTLIVÉ HLASY.
Já matka jsem!

Já teta!
Babička!
Kmotra!
(Zlobně.) Tchýně!

Mám dceru zde!
Já neteř!
Kmotřenku!
Vnučku!
Snachu

My budem dohlížet...
A mluvit beze strachu!
Vy, muži, často jste v úsudku povrchnější...
DRAB. (V dáli bubnuje a volá.)

Hoi! Na kvap hledá se panenka nejctnostnější
Ze skupiny mužů vystoupí resolutně švec v zástěh
s botkou v ruce, jak byl opustil dílnu. K ženě, k
stojí mezi kandidátkami krásy.

SVEC.
Sem, ženo, k e m n ě půjdeš!... a tím basta!
JEHO ŽENA (hezká, mladá, boubelatá, podepře
ruce o boky).

Zde máte občana, jenž občanstvím se chvástá
vlastence při sklence... když vlast však ohro
žena,
tu nechce, aby ji — spasila jeho žena!
Hluk.

PRIMÁTOR. (Ukáže zoufale na prázdné místo, k
bylo vykázano kandidátkám moudrosti)

Nosítka šedá zůstanou as prázdná!
UCĚNEC V TALÁRU. (Klidně.)

Vždyť žena moudrá jest jen příznak blázna!
PRIMÁTOR.

Sem pochodně!! šero je stále tmější...
(Stráže odejdou pro pochodně, jež za chvíli přinesou

Nuž přikročíme k volbě nejkrásnější!!!

Rozčilení se stupňuje. Žena za ženou vyskakuje na stupně radnice, vykřikuje své přednosti, ale vždy hned je umlčena posměchem a strážena Jolou, mezi rozvášněně ostatní.

PRVNÍ. (Bílá a růžová; zdánlivě krasavice.)
Mne slavný malíř zvečnil na svém plátně!

POSMĚŠNÝ ŽENSKÝ HLAS V DAVU.
A ty se maluješ též, ale špatně!

DRUHÁ. (Se srostlým obočím a spoustou rusých až pod pás splývavých kučer, jimiž potřásá rukama po prsty krytýma rukávky, s mateřskými znaménky na tváři.)
Kdo viděl již kdy takovou křtici?

ŽENSKÝ HLAS.
Jsi jako Esau a máš čočku v líci!

TŘETÍ. (Tmavovlasá, stihlá mladice.)
Jsem půvabná, jak olympijská Hebe.
Blízko stočíš žena chytne se za nos a ukazuje, kterak má „Hebe“ svůj ohrnutý.

Jdi za svýmnosem, dostaneš se v nebe!
ČTVRTÁ. (Brunetta s překrásnými očima.)

Mám oči, pohleďte, jak antilopí...
ŽENSKÝ HLAS.
A také na pleti skvrn jejich stopy!

PÁTÁ. (Slíčně, bledé stvoření s nápadně rudými, krásnými ústy.)
Má ústa za mne mluví k zraku, byť sluch je zradil!

ŽENSKÝ HLAS.
A což ty zoubky tří, jež manžel můj Vám vsadil?

ŠESTÁ. (Kypřá, vykasávaje svoji sukénku.)
Kdo jedenkrátě viděl moji nožku,
ten zapomene...

ŽENA (jež vyskočí na stupeň vedle ní).
... že mám (ukáže na ňadra) ta dý vložku!
Sedmá chce vystoupit, ale je zadržena ženou, volající:

ŽENA.
Jen opovaž se!...

SEDMÁ.
Ty snad?
PRIMÁTOR. (Již chraptící.)
Více kázně!

ŽENA.
Přeslavný úřade! vždyť znám ji z lázně!
OSMÁ. (Pěkně roslá, počne se na stupních rozpinat.)
Mé boky.. záda.. hrudí!... Jsem ochotna se svléci!

ŽENY (jež strhují si se stupně).
Nestoudná! Zasloužíš, hned na pranýř tě vléci!

PRIMÁTOR.
Čas kvapí... nutno volit... Žárlivost zde, ach, zuří.
a v okamžiku hvězda zasvitne na cimbuří.

JEDEN Z RADNÍCH.
Nechť muži rozhodnou!

HLASY ŽEN.
Co ti rozumí krásě!
Ta, k níž je táhne pud, vždy nejhezčí jim zdá se!
Ne! mužský hlas by měl zde hodnotu špatných
mincí:
tu, jež se líbí jim, přec nevydají princí!

PRIMÁTOR.

Jsmo ztraceni!

JEDEN Z RADNÍCH. (Ulekaně.)
Proč?

PRIMÁTOR. (Ukáže na nebe, kde nad cimbuřím povnostní věže objevila se hvězda.)
Vizte... suďte sami!
(Zoufale.)

Nositka stojí prázdná před branami!!
Čtnost ani moudrost nebudou nám spásou...
Kdo zachrání nás nespornou svou krásou???
Socha Venuše nad kašnou náhle zazáří růžovým světlem. Šum úžasem rázem ztichne.

VENUŠE. (Usměvavě, lahodným hlasem.)
Já.. Venuše!.. Jsem v městě vašem již po staletí,
a vaše pradědy jsem vídala co děti...
Zde skotačili, pletly se mezi Amoretty,
a zalévaly měkkou svou dlaní tvrdé květy.
Já z mořské pěny vzniklá a pevnější než skály,
chci býti spásou vám, již marně byste ždali!
Mne volí slovo, tón, dláto a štětec věků;
byl stejný vždy můj vztah k bohům i ke člověku.
Já mohu spasit vás; pro mne se zapomene,
že místo moudrosti a čtnosti vyhrazené
je prázdno... Za chvíli iste větru svobodnější...
Zvolejte jednohlasně: „Zachraň nás, Nejkrásnější!“

Když Venuše domluví, muži, z nichž někteří již byli padli na kolena a jiní rozplakali nebo sepižali ruce, volají, zatím co ženy stojí zavile a nepohnou rtem:

S PLOŠINY PŘED RADNÍČNÍMI DVERMI.
Ó divo, z největších, jež vesmír v sobě chová!
Z DAVU.

My tebe poneseš v nosítka purpurová!
Ó spáso! zázraku! Ty všechněch líbeznější!

S PLOŠINY.
Ó růže! hrdličko!...

VŠICHNI MUŽI.
Zachraň nás, Nejkrásnější!
Při posledních třech: shoveb ře socha se chmuří, světlo temní.

HLASY Z DAVU.
Co to?
Zda vidíte: líc chmuří!

Svit se kalí!
S PLOŠINY.

Je polněvána!
Proč?

PRIMÁTOR.
Ženy jí nevzývaly!
Přec nakázala nám: Zvolejte jednohlasně!
Však ženám, iak se zdá, křeč ochromila dásně!

MUŽI.
Prosebně.
Vy zaslepené... chcete nás vrhnout do záhuby?
Drsně.

Co vám tak urputně pojednou svírá zuby?
Výhrůžně.

Slyšíte polnice? Vzduch útokem se plní!

Jazyky vyrveš' vám a nahodáme v trní!
Přesně.

Zvolejte! (K Venuši) Odpusť jim, ty všecimněch milostnější!

Se začatými pěstěm.

Volejte, proklaté: Zachraň nás, Nejkrásnější!

ČERVENÁ ŽENA.

Já věru nad jazyk věc nemám potřebnější...
radš' ale ztratím její, než té říci: Nejkrásnější!

MODRÁ ŽENA.

Pvech! drzost!... de zasívá. Že se tu po staletí,
a staré tělo své chce k volbě nabizeti!

HNĚDA ŽENA.

Prý z mořské pěny je!... tak jako dýmky, špuky!

ZELENÁ ŽENA.

Nu proto nejspíš myslí na hubičky!

ŠEDIVÁ ŽENA.

A dí se pevnější než skály...! Uvidíme...
Sbírejte kamení... ať hned se přesvědčíme!

Schůzky kamenné, ani mohl na sochu stočit. Zář na
ní pohasne.

MUŽI.

Co chcete učinit?? Propadnem' jisté zkáze.

HLASY ŽEN.

N' počkej! domýšlivost zaplatíš nyní draze!

(HÁZEJÍ KAMENY.)

Tak!

Jen ji...!

Zaženem ti choutky na milence!
(Přikvapí udýchaný člověk.)

POSUL Z HRADBY.

Nepřítel na hradbách!... Metají smolné věnce!
Muži lomí rukama a rozběhnou se ulicemi. Obloha
na 4 domy počíná se vřít požárem.

MUŽI.

Ach, děti ubohé!.. náš majetek...! ... Už hoří!

ZENY. (Kamenní sochu.)

Jen více!

Házejte!

Ať se to všechno zbojí!

S pavlače posledního domu na konci pravé strany
u pozadí

KDOŠI KRICE.

Jsou ve bráně...! A páči už také vrata vnější!!

ZENY (házejíce ještě na trosky sochy).

Teď, paní Venuše, řekni, žes nejkrásnější!!

(Vzhledem směrem k ní a třesl. Zbraní. Opona přelá.

KONEC.

ALFRED HUMANUS:

DROBTY.

Morálka.

Na začátku jednéh sadů četl jsem na
velké, bílé tabuli: „Sady tyto se odpo-
ručují ochraně obecnstva.“ O ně-
co dále byla malá, rudá tabulka s nápisem:
„Každé poškozování se přísně
trestá!“ V sadech procházel se hlídač
s tlustou holí.

Jak posuzovati umělce

Byl jsem jednou na koncertě. Vedle se-
dicí hezké blondýnky jsem se tázal, jak se jí

líbí zpěvák. — Dostí pěkně zpívá, ale — ale
má krivé nohy! — — —

Jednoho jarního odpoledne seděl jsem na
pokrají lesa. — Tu zaslechl jsem krásný zpěv
jakéhosi ptáka. — Nezajímalo mne, jak se do-
tyčný pták jmenuje, jak je zbarven, v které
zemí se narodil, jaká vajíčka snáší; u tohoto
ptáka zajímal mne jen zpěv — to ostatní je
přec vedlejší! Kochal jsem se stříbrnými
trilky, byl jsem tak vzrušen, že na nějaké ma-
lichernosti jsem ani nemohl mysliti. — Přemýšlel
jsem výhradně o kráse hlasu —
o zpěvu. — — —

Většina lidí však při posuzování zpěvu
ptačoho velice si všímá jména, zabarvení a
podobných maličkostí. — Je to nesprávné,
to omezuje jejich úsudek.

U m ě l c e.

Toužebně očekával léto, aby mohl proci-
těně popisovati krásu osněžených horských
velikánů a údolí. — —

Za dlouhých zimních večerů v chladné
světničce psával o lahodné vlhých let-
ních nocích a o libé vůni kvetoucích lip. — —

— o —

KAREL NOVÝ:

KRVAVÉ KVĚTY.

(Za přítelém Vládou Machem.)

1.

Krvavé květy na těch místech leží,
kudy jsme táhli kdysi,
tesklivé stopy stroskotaných snu.
V obzorech mlhy visí...

Jaká to, temná nepřátelská mocnost
na světlých drabách stojí?

V rtech píseň zmlklá, mrazem skosená,
náš vzdor se náhle bojí,

zoufalství hořké naplňuje hlavu,
palčivě srdce drásá —
Uvadly náhle všechny naděje,
života bílá krása?

Je mrtvo vše, zač jsme se kdy bili,
zač chtěli hladověti? —

Po trpce zamyšlené planině
smích ironicky letí...

2.

A je to těžký trest — když bůh dal stromu,
by mohl růst a kvěsti,
jen proto však, by potom odňal mu
tu sladkou možnost: plody nésti!

Ó je to žal, když bůh dal ptáku křídla,
však bleskem sklál jej k zemi,
dříve než slunce by se dotekl
bílými perutěmi!

Trest nejtěžší — když lásku s nenávistí
bůh v světlou duši dáti,
leč v tmy tě srazí dřív, než můžeš je
v kaskadách žhavých vyzpívatí!

3.

Krvavé květy po pěsínkách svítí,
kudy jsme kdysi táhli
s nadšeným žářem v duši vznícené,
kde po dálkách jsme prahli . .

A jdu tu zase, pohroužený ve sny,
jež porouchalo žití,
v ty staré stopen sny, za které ty už dnes
navždy ses přestal bítí,

a je mi líto, líto neskonale
lačného srdce Tvého,
Tvých očí, rukou stále zdvižených
po světle, pravdě všeho.

A jdu tu zase, skeptický Tvůj přítel,
krvavé zvedám květy
a ty Tvé, za krajem cesty sražený,
na horké tisknu retý!

TROCHU LITERÁRNÍ STATISTIKY.

Beletristický časopis Zvon zavedl nejnověji (číslem 36.) trochu literární statistiky. Měsíční přehledy toho, co české denníky přinášíjí o původních novinkách našeho písemnictví. Časem prý z toho vznikne statistika, která nebude nezajímavá.

Myšlenka dobrá. Vyžadovala by však, má-li být jakýmsi ukazovatelem, kolik zájmu má denní tisk pro věci literární, věcného doplnění. Měřit statisticky jen původní novinky české, je program úzký. A zúžuje se ještě více, že Zvon v první ukázce zaznamenal vlastně jen beletrii a literární kritiku. Nemůže se přece myslit, že zájem literární a zajisté velmi opravdový zájem o českou literaturu je vyloučen, píšou-li denníky také o knihách nebašnických a také cizojazyčných. Je-li dnes na trhu našem mnoho překladového smetí, jsou na něm také dobré cizí knihy, jimiž se naše písemnictví může zúrodnit. Žádná literatura nemůže se dnes jiným literaturám uzavřít a cizí produkci ignorovat. Kdo bude na př. referovat o výtvarnické výstavě v Rudolfině, nemůže

zavřít oči, aby neviděl malířů a sochařů zahraničních. Kdo je divadelním kritikem našim, nemůže z přehledu škrtnat Ibsenova dramata nebo Wagnerovy opery.

Kdyby Zvon tedy provedl ve své statistice měsíční přehled literárního zájmu, byla by to statistika užitečná všem, kdož se o literaturu zajímají. Jak to začal, škoda místa.

Bude čtenáře zajímati, že o Čase zní záznam Zvonu od 15. dubna do 15. května 1913 takto: V. B. Nebešký: Básně, Žofka Kvedrová: Vláda a Marie, F. V. Krejčí: Červenec, Ig. Herrmann: Foxl, Voříšek a jiné povídky, F. X. Šalda: Duše a dílo. Asi 12 sloupců tisku. (Sportu věnováno 24 sloupců.) — Tento záznam je neúplný. Čas nepíše totiž o literatuře jen v oddělení „Leden a statistika Zvonu neposílím“. O původních novinkách našeho písemnictví měli jsme v době od 15. dubna do 15. května: besedy pod čarou Noviny a literatura; mimo to 16. dubna delší studii o Novákových Přehledných dějinách české literatury; 19. dubna korespondenci A. V. Šembery z doby rukopisného boje; 23. dubna posudek Úlehlových Dějin matematiky; 30. dubna studii o V. Hladíkovi; potom 1. května posudek slečny Jesenské a Paní z Rosenwaldu; 7. května referát o Niederlově Životě starých Slovanů a Bidlově-Hýblově-Šustově Dějepisu na středních školách; 10. května besedu o Uměleckém domě v Hodoníně. V tom všem leží zájem literární a to všechno jsou opravdu také původní novinky našeho písemnictví.

Konečně: statistika Zvonu je polemická, nakvašená. Vidi to každý z toho, že u každého denníku změřeny jsou sloupce literární a sloupce sportovní. Je to vada, a nemůže být krátkozrakosti a pošetilosti větší. Buďte rádi, že noviny pěstují sportovní rubriky. Buďte rádi, že vyhánějí mládež z hospod a kaváren do přírody, a stopující její závody a hry, že budí její ctíživost. Tím však není řečeno, že denníky kladou význam sportu nad literaturu. Co se denně nebo častěji opakuje, o tom denníky musejí více psát. Kdyby si někdo spočítal, kolik který denník za měsíc věnuje v tržní rubrice cukru, mohl by z toho [dle Zvonových teorií] vyvozovat, že denníky není cukr výše než národní literaturu. Takhle by ze statistiky Zvonu nebylo nic. Trochu škorpení a užitek žádný.

J. H.

DROBNOSTI.

mrzutá ballada

Imenuje se básně, kterou s rukopisné pozůstalosti J. V. Sládky přinesl jeden z našich beletristických listů. Byl mrzutý král v jedné zemi, jenž na svůj lid jen hučel a jemný lid, kde mohl, lál. A nejvíc mu lál, když král provdal jedinou dceru za bohatého prince modré krve. (Ó, králi, dobrá noc!) Však netrvalo dlouho, a na královském zámku nebylo vše, jak má být. Manželská nevěra: princ si namluvil tajně hezké děvče z lesu a princezna švarného myslivečka. V týž den přiletěl čáp do lesů i na hrad. V hradě princezna měla (s myslivečkem) státného chlapce, lesní děvče (s princem) děvčátko. A mluví si strýci: „Žeť byl z jedné čas, by na královském trůnu zas used někdo z nás!“

Takové věci se v Čechách 1913 pokládají za básně. Ke všemu s takovou pointou proti mrzutému králi: „Tak písničky je konec. Král starý mrzoutil a divál se, proč v říši mu žehnal, kde kdo byl.“ Sluší se pochybovat, byli-li v té říši obyvatelé takoví hlupáci, aby byli věřili, že přišli dědit trůn, když byl synem myslivcem, jako král bude jiný nežli jiní králové. Že dokonce snad bude demokracie? Taková rýmovačka mohla dobře v pozůstalosti Sládkově setliti, abychom nebyli chudší o iluzi! —

Pí. Helena Molnárová-Šašková

slavila 26 května desítileté jubileum svého lékařského doktorátu v Chicagu. Právo Ženy přineslo k jubileu jejímu podobiznu její a vřelou zpomínku. Vyjímáme z ní několik řádků. Bylo to divoké, nezkrácené, jako lesní dítě tato Helena na evangelické faře v Javornicku u Velké Šesti dětí na faře chudé, ale bylo na ni veselo. Nejmladší Helena ji rozjašňovala. A byla krásavice. Nemýlím-li se, byla Vilému Mrštíkově modelem do Pohádky máje, neboť jsme o ni mnoho mluvili po r. 1887 v Praze. O tom ona neměla tušení. V té dívence, zdánlivě bezstarostné byla nenasytná touha po vědění, a Slovačci javorničtí začali říkat, že je přeúčenná. Ani vážný otec nechápal svého dítěte. Když r. 1890 otevřeno gymnasium Minervy, mladíček javornického dítě bylo z prvních žáček. Bylo mnoho překážek v rodině, také nedostatek, ale studentka je překonávala tvrdou hlavičkou, veselé se přenašou; přes nouzi a podobné obtíže. „Co však nevědoměle tkvělo v mladé duši — to vyčtili její pražští přátelé, jejichž jména těsně spjata jsou s dnešním jubileem a jejich věčném bude povždy vzpomínáno. Byli to jmenovitě dr. Stolz, † dr. Hlouček, pan Holub, dr. Herben s paní a j. A Heleně stačil pokyn, již našla si cestu, našla sebe sama a dovedla se propracovat, spobiti k tomu, co v mladých představách duši jí táhlo... Než však k vyloučenému cíli dospěla, jakých překážek se nahromadilo! A nebyly to jen finanční neshody a strach starického otce před dlouhým studiem, později sasnoubení, láska a rozpory — kdy

snoubenec jejímu studiu nepřál, z toho vážné hněvy, konečně usmíření, pak snoubenecova smrt krátce před svatbou a smrt otceva — — jež vše vyjádřiti lze málo slovy, ale kolik bolestně tragicky bylo v každé jednotlivosti. Do té doby téměř dítě: milé, smavé, šťastné dítě nedělní, odtud žena těžce zkoušená. — Přijala pozvání staršeho bratra, evang. faráře v Chicagu, aby k němu přijela, že cesta, změna okolí a úsilivná práce — studium i vedení malé domácnosti rozptýlí její mnutné myšlenky. Odjela tam, učila se pilně anglicky a po roce vstoupila na universitu. A pak nastalo studium těžké vědy lékařské v cizím jazyce.“ Nuže, 26. května 1903 slečna Helena Molnárová prohlášena dektorkou na universitě v Chicagu, druhá podle času lékařka z prvních žákyn Minervy. Byla sekundárkou potom se osamostatnila a nyní má pěknou praxi v Chicagu i s mužem svým drem Šaškou. Obvykle se neslavivá jubileum desítileté, jubileum pí. Heleny Molnárové-Šaškové však zaznamenáváme, neboť jsou posud mnozí v Praze, kteří jubilanтку pamatují z prvních let Minervy a zvláště z veselých dnů jubilejní výstavy v Praze. Dožila se ho také 80letá matka, ctihodná paní Molnárová.

Mimosoudní nález

vynesl spisovatelé V. Dyk a Fr. Sekanina v Učit. Novinách 28. května ve sporu učitele J. Mrazíka s Českou školou. V České škole byl pan Mrazík obviněn obvyklým způsobem onoho listu. „Ošklivostí dopustil se tehdy Mrazík, když využil reorganizačních návrhů Černého, publikoval je jako svou práci. Tím poskodil Černého...“ Oba dožadáni spisovatelé zkoumali podrobně toto obvinění a nalezi: „Pan J. Mrazík nedopustil se ... nijaké krádeže a vůbec žádné „ošklivosti“. Není tudíž obvinění České školy důvodné, ale naopak jest jisto, že tímto veřejným obviněním bylo panu Mrazíkovi velmi těžce ublíženo na cti.“ — Ještě by veřejnost literární měla zvědět, kdo to byl ten, jenž nepravdivě utrhná na cti do České školy napsal.

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

Mařenka záhy se musí učít společenské zdvořilosti, tak zvláště poděkovatí po jídle. Přihodilo se, že malá hlavička zapoměla poděkovatí, vstala od stolu a utíkala. Tatiček pokáral Mařenku slovy: „To je pěkná hořčička, vstane od stolu a neřekne ani blať!“ Zaražena a zmatena touto výtkou Mařenka nezpomíná, co by měla říci; rychle však se vzpamatuje, běží k tatínkovi, políbí ruku, běží k matince, políbí ruku a povídá: „Tatičku, blať; matinko, blať!“

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2-40 s donáškou
 neb poštovným. ■

Vlastník Tiskářské a vydavatelské družstvo POKROK, spolupořádá s red. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskov. E. Boudařova v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro od bératele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

EDVARD BŘESKÝ:

NOČNÍ DUMY.

Příteli MUC. Josefu Židkovi.

I.

Noc lehla na zem neklidnou a žhavou
a horkou, silenou mou vane tíše hlavou,
ta dobrá, vlahá, letní, mlčelivá noc.

Už kraj spí celý a sny sladké plynou.
Snad rány jiných zhojí, mou však duši minou,
jí nedbají. Víš, duše má, že už je noc?

Boj vedeš velký, dusný, hořký, stálý,
bez naděje. Už ustaň! Soucinná tě halí,
v tvář jejíž klidnou zírás závistivě, noc.

II.

Otázky.

Zrak strhaný a žhavý hroužím zcela v tebe,
ty moře nesčíslné hvězd, ty temné, bajné nebe,
v tvůj snivý svit, v tvůj děs i mir i hroznou
němotu.

Jen rty mé zsinále ve svitu měsíce se v lehkém
šeptu
tak chvějí, bolně třesou:

„Pověz, hvězdná tůně,

ach, pověz bláznivému prášku země, těžce stůně,
co jsi, a kdo se v tobě tají věčný, tajemný?

Jsi řízou Jeho veleby, jsi podnož Jeho, či jen
vzájemný

jsi pás, jenž dělíš od nás Jeho velikost, věčnost?
Ach, mluv! Co je to člověk, svět, co Bůh, co
nekonečnost?

Kdo vystavěl ty valné světy v noci pravěku,
kdo rostlinám, kdo němým tvorům
vzniknout dal a kdo mně — člověku?”

Tak ptám se, nemohu již, sotva mluvím rety,
hrud' divně šíří se, lkám, prosím zárné světy,
a ony mlčí. mlčí. mlčí! Hruza zírá z nich.
a ony smějí se a duši bodá, páli, smrtí jejich
smích.

Lhostejný smích se valí vesmírem, jenž, neměnný,
se nestará, nač jeden tvor se táže osamocery.

III.

Sfinx.

Sfinx snila,
Lid ani nevěděl, že též kdys ona žila,
že měla dobu svého obdivu a slávy,
a tupě kráčel kolem němě její hlavy.
A ona snila, s děsným klidem snila, věky snila
šeré.

O, šťastná, necitila písku prázdnou zlobu,
jak kolossální tělo její bítuje a do něj pere,
jak poznenáhlu zapadává v temno hrobu.

A neslyšela lvů ni šakalů ni hyen děsné řvání,
tu mraznou, zlobnou píseň pohřební. Jen snila,
lic její šklebná, bezmasá, jen měla pro vše po-
hrdání
a hasnoucím svým zorem němý výsměch síla.

A usmívala se, i když muž vědy
se pokoušel ji prozkoumat Gorgony.
to nebyl výsměch, který v srdci skrýval ledy,
smrt, kterou nesla těm, kdož ohledli se po ní.
Byl úsměv to jen soucitu, jenž zočil zemskou
hlínu
i úsměv vliďný, zvoucí muže do sladkého stínu.

IV.

?

Nic jiného mi v úděl není dáno,
než nuda, slzy bolu, zklamání?
Či nikdy nezkvitne mi lásky ráno
v snu něžném rdíc se, hřejném usmání?

Jdu slabý poutník v duši svítání,
však jenom poušť a hroby zdravit přáno.
Už umdlen klesám, na rtech volání:
Což Kaina znamená mi v čelo psáno?

Ty, bezdná, šklebicí se poušti života,
zda pro mne nemáš květu, svěží oasy,
v níž pramen zpívá, v šeru slavík klokotá?

Mám mlčky pořád strádat, chvět se, umíraj
a stokrát zřít, jak hrobník rov můj nahází?
Ptám se — a z noční temnoty hlas zlý se slyším
smát.

Noc.

Akt, který každý den se odehrává.
Tma, která v bahništích a roklích spala,
sí s chladnou nutností svá vzala práva.
Zlá bázeň v boží ochranu se dala.

Zdánlivý mír svět omámiti vstává,
jím, zdá se, světla v obloze se vzňala,
jím zdolána si spočinout chce hlava.
Proč nevěstka se za záclonou smála?

Svých předků prach hoch slabý těžce šlapal,
zemlené údy vlekl ulicemi,
naposled citu pes se na něj sápal.
Mír vábivý na němých světech zmíral
a útulně se vinul k chladné zemi,
kde zoufalec zbraň zrádnou v prstech svíral.

Tichý smutek.

Nevyslovitelný smutku, ty jsi osudem mým.
Ty, jenž v samotách mi šeptáš slova zbožné
sdílíš jemně zvěsti pavučin a vzdechy šlapaných
matky,
z lilie vadnoucí mi zlehka kyneš, vánkem zahřmiš
pozdrav orla,
z travin ke mně šustíš, s řítičích se skalisk hrůzné
krásnou řveš píseň,
sténáš zmirající lani, na niž psi se sápuou nena-
sytní,
v rebella se svítíš krví barvící prach za svobody
sen, marný,
jenž pozadím jsi zjevů všech a jsi jejich duši,
jenž dodáváš kouzla večerům a máj činiš tak
sladký,
jenž posvěcuješ osamělost naši poutaje nás
neviditelnými svazky s veškerenstvem,
jenž zakleté království bídy mojí láskáš závrat-
ným štěstím,
nevslovitelný smutku, tys mým osudem i vášní,
naději i virou, božstvem, k němuž se modlím.

Madonna.

Bratroví Antonínu.

Tak blaženě se pořád usmívala
se stěny nízké Madonna,
vlašského mistra kéhos Madonna,
jež nezbedně mé mládí vídávala.

Když u lože jsem klečel, zbožné děčko,
i v pochybnosti závěry
a v první symptomy mé nevěry,
vždy něhou oko její plálo všecko.

Jak tenkrát se na mne usmála,
když ústa v posled s bolným záchvěvem
předčasně vrásky sestry líbala!

Pak položili sestru mladou v zemi,
k ní Madonnu se sladkým úsměvem.
Madonnu s úsměvem a sestru s nadějí.

—o—

M. K. D.:

DO PŘETRHÁVKY.

(Řediteli Josefu Ůlehlvi v upomínku.)

Mařo, Mařo, Mařo, Mařo! zazpíval, zatrásl
se, zaprosil, zavolal tenký srdečný hlásek ma-
minčin v jizbě skoro ráno, o čtyřech hodinách.
Na posteli v štrafovaných červených peřinách
leželo slabé blédé devítileté děvčátko, spalo
blaženě; zlatý leliček vlásků jí vylezl hore nad
hlavičkou.

Oči měla vpadlé jak od hoře. Děti chudých
vyrůstají v hoři, které tíží celou rodinu, a tlačí
jí jak mura na prsou. Spala blaženě na stopkové
peřině — řádné peřiny se jí schovávaly, až bude
dívkou a bude se vdávat — veliká duchna, která
jí dusila, byla odkopnuta, zádečka a bílé nožky
byly odkryté. Jak se pyšňovali tajně mamička,
„jak sú děti jejich bílé, jak panské, a mají malé
nožky a ručky — třeba když sa to kúpe, sú ty
druhé děcka proti nim jak cigánata“, a zasmáli
se tomu vždycky svým krátkým jako divčím
smíchem.

Mařa procitla, sedla, stahujíc si košilkou,
zamerkala několikrát za sebou, vzpamatovala se,
pokřivovala a vyhupla rovnýma nohama ven,
vzala s lávky sukničku, komótku, fěrtúšek, všecko
odhodlaně oblékla, vyběhla do kuchyňky, nabrala
sí hrnečkem studené vody, nabrala do úst za úst
se umyla. „A přičesni sa,“ laskavě řekli mamička
a povzbudivě pohlédli. A ona šla a hustým špi-
navým vylámaným hřebenečkem si hlavu pře-
hachlovala a přilízala, nerozplétajíc se. Vzala
šáteček na hlavu.

Mamička vedli sami se sebou jakousi samo-
mluvu pod kominem, vařili trochu kmínovnice na
randličku, na ohništi. Sdělalí se police v komůrce
veliký pecen chleba, jeden ze šestí, které tam
ležely, požehnali nožem chléb, skrojili veliký
skrojek; vykrojili v něm důlek a do něho kousek
tvarohu nacpali a krajcem dokola skrojeným zas
to přikryli. Do sodovkové sklenky nalili mléka
a dobře jí zacpali. Na talěr dostala Mařena kmí-
novnice s chlebem — ta tak pěkně voněla — a
jala se jí rychle hltati. „No, nepopal sa, šak ešče
máš čas, ešče sem nikoho neviděla it.“

Mařka dojedla, užičku oblízala a na stůl
položila; do černého šátku zamotala sí chléb s
tvarohem a sklenku s mlékem a uvázala sí z toho
nářitek kolem pásu, malou motýčku vstrčila za
pás, dala mamičce pac a vystupujíc na špičky,
políbila jich na měkké rty a přitiskla je, aby
cítily, jak jich má ráda, a jak ráda pro ně jde na
nádečku.

Mamičce se chtěly oči zakalít, ale udatně i
povzbudivě řekli: „No, běž, s Bohem,“ a rychle
se obrátili po své práci, aby zaplašili truchlení.

Mařa přišla do panského dvora, když už tam
bylo hromadu takových a trochu větších školáků
— klášterníci, majitelé dvora, ani jiných do řepy
nebrali než ta děcka, že „majú fajnové prstečky
a pěkně ty malé řepečky oberu, a ty největší

nechají, ale baba, ta drápne, a co vyškube, to vyškube" —. Děvčice seděly na pluhách, na branách, na prahu u dveří; chlapci stáli nedaleko a hlasně se zpírali, který víc unese a který výš vyleze, to tak před děvčaty, jak když se koutouci před slepicemi dvoří.

Sem tam bylo slyšet odvážné „sakra“, na co se všechna děvčata ohléla po tom pacholkovi, co už tak umí hřešit, a také chlapci se poohlédli, jako by se báli za něho.

Na velikém dvoře po ránu nebylo ještě mnoho ruchu. Kačeny se tapkaly hore dolů, z chlévu v řadě bylo vidět vyběhnout malou kulatou děvečku s náručím jatelný, pacholci chodili v rozepíatých oxfordových košilích k veliké dřevěné pumpě a umývali se, kdežto jiní nesli chomouty a stroje do chlévu.

Vedle ze zahrady z rosného řepníka přicházel šáfař, vysoký, statný sedlák po městsku oblečený, kloubouk do očí, ve vysokých faldovačkách. Krácel vážně a důstojně, jako by o čemsi velice přemýšlel. Chlapci křičeli mu vstříc: „Vítám vás, strýčku,“ kdežto děvčata jenom sebou hnula, ta přisedla, ta vstala. Většinou mlčely, ba ještě drímaly. Mařena unaveně ještě oddechovala, hlava jak kdyby byla zahalena jakousi pavučinkou, a jenom hleděla. Vedle Fana Čaňova schlubně vykládala, že bude mít nový fěrtúšek se žlutými rúzama, tibet, že šak ona by na výdělek chodit nemosela, ale aspoň bude mít nové. Mařa na ni hleděla, nemohouc ji pochopit. Ona proto do přetrhávky nechodila, aby měla nové, ne, to jenom ty sedlky. Ona, z domku, chodila proto, aby mamičce pomohla.

Jak jí srdce pukávalo žalostí a hněvem, když mamička začali rozčítovat, jak to s nimi stojí... Stánilo malinké slovíčko mlčenlivého a trpělivého otce: Ty, stará, kam ty ty peníze dáváš, aby se matce celá bída a tíže života, kterou nesla, postavila jasně před očima a rozčilila ji do žalování: Ja, ja, ty, stará, kam ty ty peníze dáváš, ty víš, co je, sedneš na traglu a jedeš a máš po starosti, enom dyž si nazhraný, ale kde já bidná brat a nekrast, lebo mám it vyk... Ty doneseš za měsíc 16 rynských, čítaj si to, to je 52 kr. na deň, deň jak deň, celý rok. Včil si čítaj snidani, enom když tu kminovicu, a k obědu, pravda, sa rozsedeš jak rector, zíš hodný hrnc máčky a ze tři šišky, a chleba si vezmeš jaký skrojek a večer zas hledáš a povylizuješ kde jaký hrnc: dyt ty to zíš, co vyděláš, a kam já sa mám podél, a co děti; už sa to mosí plazit, a co ti hrubi, ti mné pomožú? Cyril: Mamičko, počkajte, šak já Vám budu z Peštu posilat a posilat! Donesl mné vši a prišel ošukbaný jak vandrovný. A Franček, ten mné dáva do kostu, jako nic, Anča také na sebe nevydělá a chce mít všechno jak bohaňa, dyby mné včil tá Mařena ten grejcar nedoněsala, já nevím, jak bysme byli, a dybých téj kravky neměla, neoběhala si ju a kúsek tech erteplí. A sestra dyby mné nepomohla. Pravda, není ani vlastní, a jak sa jí

mosím podložil, ty Maruško, prosím Ťa, tak a tak...

Mařena při těchto trpkých slovech tiskla si rozčileně ruce a nic si nepřála od osudu, jenom aby už byla veliká a mohla mamičce pomáhat...

A proto i na ten výdělek tak dychtivě se hnala.

Dědáček Janíčkův vešli do dvora. Byli to dráb nad těmi dětmi. Dráb — nedráb. Tukali do hrud čagankem a popocházeli před dětmi. To bylo jejich drábování. Měkký, dobrý stařeček, celý bílý, bílá hlava, bílý oblouček, vždycky v bílém jabloku, stařeček jak z obrázku.

Když vešli do dvora, křičela mu děvčata vstříc: „Vítám Vás, dědáčku“ a Mařena pocítila v srdci jakousi vděčnost, když dědáčka uviděla.

Promluvilí několik slov se šafářem, hleděli mu do očí, kdežto on zahleděv se pryč, jim přikyvoval. Drcli potom oba do kloubouků, na rozchod, děcka začala vstávat, kluci vyrazili dřív, než dědáček vyslovil svoje: „Hajdy, chaso“, a šlo se. Chlapci, kteří se úprkem kus hnali, zastavili se a počkali ostatní. Děvčata šla za chlapci. Dědáček mezi tím stádem, držel krok.

Bylo pět hodin ráno. Předměsti ještě spalo. Málo kde bylo cítit známý zápach slámy, kterou hospodyně vytrhla z pokraje lůžka, aby jí zapálila. Kohouti kokrhali. Bylo ticho. Vlhký prach lepil se dětem na nohy. Děvčice šly tiše, mechanicky se šinuly, drímaly, ba spaly cestou, a tak se jim všem nechtělo! Doma zanechaly teplé postele, ve truhlách panny, habány, vlky, vrtělky a všelijaké pěkné věci, ba i ty knihy bylo by milejší nést do té zapáchlé školy, kde se musí jenom tiše sedět a musejí se odříkávat směšné básničky, jako to: „Úvozem tu kůň jde starý, přijde k vrabci, mluví k němu“, anebo nesrozumitelné: „Kdo nechce stanouti lidstva na prvním kroku, ten budíž mocně připraven k boji umění vědy mohutnou zbojí“, anebo odříkávat německá slovíčka, která tak škaredě, bůh ví proč, Aas das, mrcha — zdechlna — začínají.

Maři se zrovna sladko udělalo v ústech, když se šlo kolem jejich domku, a ona si vzpomněla, jak v přítruhliku leží její černooká panna s hranatou hlavou; to nebyla hranatá hlava, to byly tak leličky kolem ni ze sádry uformované — a má ty nové bledomodré šaty podlé nejnovější mody, takové, že jich v Brodě ještě nikdo nemá, leda Irenka Schweidlerova, nejfajnější děvčátko z celé školy. Poskočilo Maři srdečko, že se jí tak podařily, že mamička vždycky říkájú: „To já dětom dycky nechám, nech si do vůle spichajú neco na ty panny, aspoň sa to naučí s jehlu zacházet, děvčica nech si umí pro dům pošit, ne aby ušila potom mužské gatě rozporkem do zadku jak tady Šimčena.“

Cesta byla dlouhá, šlo se ke kučovské lavce. A což cesta, ta se tni do práce nečitá; to není práce. (Pokračování.)

Z NOVÉ BULHARSKÉ POESIE.

P. JAVOROV:

Tichá noc.

Tichá je noc a hrozný mrak...
A nikde zvuk a nikde zrak —
Težké a černé oblaky
jsou zkazek temné přízraky.

Duch tvůj je jako zardoušen
a rozum bloudí oslepen —
Bože, dej jedné hvězdy jas,
neb aspoň noční sovy hlas!

C. GINČEV:

Boží síla.

— Oj, kvítí překrásné,
vlhké a zelené,
spanilé, nádherné,
bílé a červené!
Kdo dal tobě, kvítí,
rosičku studenou?
Kdo tě obdaroval
vůní tak příjemnou,
které ráno plna
celá je zahrada?

Odpovídá kvítí
pestré, červenavé:
„Ach, mé drahé dítě,
milé a nevinné,
je jen jedna síla,
jež mi dává rosu,
je jen jedna síla
ve všem obsažená:
hle, a tato síla
barvu mi daruje;
je jen jedna síla,
zdroj veškeré krásy:
hle, a tato síla
činí mne spanilou;
je jen jedna síla,
ze všech nejsilnější:
To je Boží síla —
i vůní mi vdechla.

K. CHRISTOV:

Topol.

Přiletlo pestrokrídle ptáče
na topolu větev suchou, holou,
usedlo a od časného rána
pěje, jása zvučným hláskem.

Poslouchá je zádumčivě topol,
listí ani pohnouti se nesmí;
holou větev jenom mírně sklání,
pěvce tichoučce kolébá.

ST. MICHALOVSKÝ:

Aforismy.

1

Odejdou všechny radosti; avšak žalosti
jsou stále hosty člověka od vzniku světa...
Má život růže den — a cypřiši
nesečeš léta.

2

Harun, vládce Arabie, přestrojen
po ulicích se toulává bagdadských.
On všecko vidí... Dozvídá se vždycky
o činu každém... Tajemství však svoje
má věčně pevně ukryto v prsou svých!

I ty, ve středu měšťanů, mudrče,
tak vedeš život. Pohled tvůj uhádne
za každou maskou co vězí, — a vědních
klepů jaký je průběh... Avšak nikdo
nepozná v duši tvé co roste, vadne...

Přeložil Jaroslav Mudra.

—=o=—

ALFRED HUMANUS:

DROBTY.**Láska k bližnímu.**

„Počinají ti praskati boty“, pravil mi přítel,
pohlížeje na své nové, lakové, blyštící se
polobotky.

Největší podmanitelé lidstva.

Nepatří k nim Alexander Makedonský,
ten krutý a přec šlechetný, nepatří k nim
loupežní dobrodruhově Pizarro a Kórtex,
nepatří k nim ani chladný Napoleon, ten veliký
komediant tragédie Osudu. Nejsou zváni oni
velikými, nejsou jmenováni v učebnicích děje-
pisu pro gymnasia a realky, jejich obrazy a po-
prší nezdobí sály musejní, hospody, pracovny
lenochů. Jejich šat nebyl zhotoven z purpuru,
ani vykládán drahokamy a zlatem, nýbrž byl
prostinký, zroben z nejhrubších látek. Ne-
podrobili lidstvo ani svým mečem, ani krví a
životy jiných, ale svou neúmornou prací, by-
strostí svého ducha.

Za noci stávali na pahorcích, jejich snivé
oči měřily hvězdné dráhy, jejich kostnaté ru-
ce rýsovaly v písek krajiny a zeměky. Složili ze
dní a noci měsíc, z měsíců pak rok. — Poča-
li rozdělovati den. V nedkrevních komůrkách
probdělo se mnoho nocí, než ku kyvadlu při-
dělána dvojranná páka, která áho pomoci
závaží udržovala v činnosti. — Den rozdělen
na hodiny, tyto na minuty a vteřiny. — Vyna-
lezi malinký, přesný strojek — chronometr,

časoměr, který podrobil lidstvo lépe než stalisčovicové ozbrojených mužů, než rychlopalná děla a strojní pušky.

Tito lidé stali se největšími ztročiteli lidstva, uvalili na jeho bedra těžké jho, podrobili ho krutému otroctví času. —

FREDERIC MISTRAL:

PÍSNĚ PROVENČALSKÉ.

Ptáče v kleci.

Usedli si tři ptáčkové
na haluzi olivové,
volá! olivové.

Zpěv dvou z nich byl plesu přival,
třetí na pozdrav jím zpíval.

„Ach, má drahá! Ejhle ptáče,
do klece s ním, ať tam skáče!

„Sedm let je nech tam býti,
nědej mu jíst ani pítí . . .“

Uplynulo sedm roků —
aj, pták mizí ve vysoku . . .

A za ptákem běží žena,
jak by byla pomatena.

„Počkej, počkej, ptáčku sladký,
vrať se zpátky do posádky!

Budeš bílý chleba mívat,
čerstvou vodu budeš pít!“

„Nechci tvoji čerstvé vody,
ní bílého chleba hody.

Chci jíst polní trávu rannou
a tu slámu lisovanou.

Budu skalní vodu pítí,
co se travou dolů řítí.

Budu zpívat v plesu mládi,
jako moji kamarádi.

Líp je v poli volným býti,
než ve zlaté kleci mříti.

Volá! V zlaté kleci mříti!“

Hory.

Tyto všecky hory
štitý k nebi vejší
nedají mně vidět
moji nejmilejší.

Refrain:

A když zpívám zpívám,
nezpívám to sobě,
ale zpívám tobě,
lásko má, ó, tobě!

Vysoké jsou velmi,
však ony se sniží
a má láska přijde
ke mně bez obtíží.

Dole na rovině
topol výš se vznáší,
kukačka tam volá,
když svá vejce snáší.

U studánky Nimské
lednového rána
stojí jablůň, bílý
květem obsypána.

Kdyby mandlemi byl
květ ten, ó, mé robě,
trhal bych tu mandle
tobě jen, ó, tobě.

A když zpívám, zpívám,
nezpívám to sobě,
ale zpívám tobě,
lásko má, ó, tobě!

Přel. A. Mufovský.

MARIE SYCHROVSKÁ:

ČTYŘI PROCHÁZKY.

Jé jaro!

Slyšíš, jak hučí jarní vody! Jak letí ty stroužky, potůčky, jak se radují, že je už nepoutá chladný led! Slyšíš, jak hučí! Jako ptáci bouřliváci letí, jako malé děti bezstarostně si hrají. Jak je slyšíš, máš hned plno představ a nadějí o jaru: vzpomínáš, jak zavoní fialky, jak slunce bude teplé, i sedmikrásky vypučí a zavoní, ano, takovou svou tichou, zvláštní vůní. Málokdo zná vůni jejich. Utrhněte jí, čerstvě rozkvetlou a voňte k ní, takovou vůni země voní. Jděte do lesů a dýchejte vůni mladých smrčků! To je jaro! Jaro! To docela mladé jaro, v březnu, dubnu, takové divoké, ještě nerozumné jaro, mládi země. Slyšíte, jak hučí jarně její vody!

Letní krajinka.

Jsem ve staré divoké zahradě. Je teplo, ale slunce nemůže se dosti prodrat skrze křoviny. Usedám na kamennou, omženu lavičku; nade mnou voní bez, krásný bílý bez. Z malého potůčku, který teče zahradou, je slyšet rybky, jak se šplouchají. Tam u cesty jsou keře zlatého čilimníku a ještě bezy, modravé a bílé. Voní, ó jak voní omamně! Můj veliký bernardýn tulí se k mým nohám a obrací veliké oči ke mně. Provází mě na mých vycházkách. Zvedám se a jdeme dále alejí červených kaštanů. Je tu tak ticho: čekáš

stále, že se probudí staré sochy, které stojí v řadě v aleji, vedoucí k bílému barokovému zámečku. Ale sochy se neprobouzejí, jsou tiché, ač kolem žije a dýše vše a raduje se. V trávě se jen hemží broučky, mravenci, všecko to žije. Je krásné léto, ať kdekoliv, všude cítíš a vidíš zdravý, silný a radostný život.

Podzimní procházka.

A na podzim jdi oborou! Jdeš a pod nohou ti svadlé listí šustí. Slyšíš duté úhozy o strom, to jelen tluče parohy. Tam krásné javory zas, už se pestří svým žlutým, červeným a hnědoučím listím, jako vždy na podzim. Krásně odrážejí se od modrého, čistého, bez mráčku, modrého nebe. Dýše se volně, vzduch je tak průzračně čistý! Je podzim; příroda vydala všechno své bohatství, všechno, co měla. Teď už mívá chvíle, kdy myslí na to, že schladne, že všecko to žijící dosud zdřímne pod studeným, bílým sněhem. Nemysli na to, co bude! Uživej plnými doušky to, co je teď, nebo samým přemýšlením o tom, že všecko má svůj konec, zapomené žít a nebudeš ani vědět, že jsi žil, že bylo slunce a teplo!

Zimní krajinka.

Břízky na začátku zimy: řídké, zažloutlé až do zlatova listí chvěje se v rudých červánkách, tam, kde slunce se ztratilo. Sníh zrůžověl polibkem slunce; posledním jeho dechem fialoví, až pomalu temné stíny se položí na zemi. Nádherne reflexy, žluté, červené do fialova, táhnou po nebi; nádherně, tiše usíná den. — Kolem se šepí. Je ticho v zimě navečer; jen kdesi v dálce jako bych slyšela hlas rolníček. Tu vyplašený pták vylétl někde z hnízda a sesypal trochu sněhu na mne, jak zavadil o větvě. Několik listů, těch posledních, prohání vítr vzduchem, až dopadnou také ony tichounce, tiše na bílou zemi.

O. JULIÁN HLAVÁČ:

PŘÍTELI, TY PIJEŠ?

Láska zašla. Bolest. Pítí vábí, upomínka aspoň zaniká.
Jen pij! Lidé říknou: „Člověk slabý“, ale je v tom hrozná tragika.

„Byl to dobrý talent, věc to jistá, moh' být z něho člověk věhlasný.“
Pijíš? Jen pij! Nejsi egoista, spíše ubožák jsi nešťastný.

A to nejtragičtější je právě, že to ani on sám nectuší, proč vlastně chce mítí mluhu v hlavě a proč lehký závoj na duši...

POETA.

Opěvuje sudbu kletou, srdce žen mu věchet slámy, koteluje s cigaretou, se smrti a šedinami.

Všude hrobní květy kvetou, všude lidé se slzami.
Ustrňte se nad poetou slečinky a mladé dámy!

Ve zvyku má každé slečno poděkovati se vděčně, vzdýt po galantní je synek.

Ve verších jím píše díky v elegantní památníky, v „knihy blahých upomínek“.

DECIMA:

SPLYNUTÍ DUŠÍ.

On: šestnáctiletý gymnasista v modrých šatech, s chropvě modrou vázankou, v ruce bílou hůlku, kterou si občas švihácky poklepává po holeni.

Ona: patnáctiletá, z třetí měšťanky, v utazené uzoučké sukýnce, v ruce slunečník, na krku zlatý křížek.

Vycházejí z parčíku na Purkyňově náměstí a jdou Karlovou dolí.

On: „Znáte, slečno, švabinského „Splynutí duší“?“

Ona: „Ó ano, to je moc krásný román.“

On: „Pardon, slečno, to se asi mýlíte s něčím jiným, to je obraz.“

Ona (rozpacitě): „Ach, ano, už vím, už se pamatuju.“

On: „To je něco překrásného, to je báječný obraz ta myšlenka, to provedení! Víte, slečno, to je můj ideál, ten obraz; vlastně ne ten obraz, ale ta myšlenka. Víte, když se dva lidé mají tak rádi —“

Ona (koketně): „Ale mlčte, kdybyste raděj nemluvil —“

On: „Když se mají tak rádi, víte, že jsou jedna duše, mají stejně myšlenky, stejné touhy; ach, to musí být krásné, vidíte slečno?“

Ona (klopí hlavu, unyle): „Ach, ano, to musí být strašně krásné.“

On: „Já myslím, že my dva se máme tak rádi.“ (Divá se na ni zamilovaně. Ona se červená, protože zpozorovala, že se jí rozvázala lkánička u botky.)

On: „Na co myslíte, slečno?“

Ona (rozpacitě): „Já — myslela jsem na to, co jste povídal. Vy tak hezky umíte ho-vořit.“

On (samolibě, sahá si po neviditelném knírku): „Ó, já mám někdy báječné myšlenky, někdy si myslím, že se mi hlava rozskočí. A to pak sednu a píšu —“

Ona: „Básně, vidíte?“

On: „Ano, básně. Včera večer jsem jich složil deset.“

Ona: „Jéje!“

On (vytahuje zápisník): „Chcete nějakou slyšet?“

Ona: „Ach, ano!“

On (náhle kvapně zastrčí zápisník, a odbočuje do postranní ulice): „Pozor, tamhle jde náš třídní.“

Ona (mrzutě vyhrne ret): „A co na tom? Vždyť taky chodí s dámami.“

On: „Jak to musí být krásné, procházet se s milovanou duší po břehu jezera za svitu měsíce —“

Ona: „To říkáte básně?“

On: „Ne, ale cosi podobného, podobnou myšlenku jsem včera zbásnil. Už jsem usínil, a najednou mi to napadlo, tak jsem rozsvítil svíčku a psal jsem.“ (Čte.)

„Když měsíc neří lině
svou tvář z vla mrakových
a po nebi se táhne
pás barev nachových —
tu na tě myslím, dívko,
mé srdce jala's v plen,
jež na vodách jak dřívko
za tebou touží jen.“

Ona (z hluboka vydechne): „Ach, to je krásné!“

On (skromně): „To je jen maličkost, slečno. A to všechno se rodí jen v myšlenkách na vás. Vy jste mou vůdčí hvězdou, bez vás by byl pro mne život prázdný. Vy jste duší mé duše. (Pohnutě.) Víte, jak je to na obraze Švabinského. Naše duše se hledaly, až se našly, a teď splývají — splývají —“

(Došli mezi tím ke krámu drubežníkovu na Tylově náměstí.)

Ona: „Jé, podívejte se, tady mají za výkladem husu, a je teprv konec máje, a jenom za dvanáct korun! To musím mamince říct. Náš tatínek si potrpí na letní husičku. Ach, to je vám dobrota! To já ze všeho nejradši!“

On: „My už jsme letos taky měli. Se zelím.“

Ona: „Se zelím? To já radši se salátem, se smetanou, hodně hustou —“

On: „Máte pravdu, slečno. To je guštičko! (Pomlaskuje.) A takhle nové brambůrky k tomu —“

Ona: „To je to nejlepší na světě, vidíte?“

On: „Zajisté, slečno.“

Oba stojí a hledí zamilovaně na husu za oknem.

Splynutí duší.

ALOIS VEČERKA:

Z JEČMÍNKOVA KRÁLOVSTVÍ.

Na jihu les, na severu les, mezi nimi krouží se silnice. Scelují se u nás pozemky, „hanácké palmy“, které vroubíly nás potůček Stonáč, jsou pryč, a v lese na severní straně vykáceli jednu parcelu. Průsekem takto vzniklým viděti Chropiňský zámek, před ním rozsáhlý rybník, zarostlý větším dílem rákosím a vodními travami. Asi v polovici března přiletují dovádivé rybařky (rackové), za nimi v rozsáhlých spirálách, jakoby salonním krokem, stěhují se sem čápové, za nimi, v klín sražený a se svačinou dostávají se divoké husy. Bývalo těch rybníků kolem Chropině víc a také byly větší — už zbyl jenom jediný, asi o 9 ha výměry. Ti všichni opeření hosté už několik set let vracejí se sem každoročně. Ale něco se nevrací. Něco, co šlo zdejším krajem jako zhubný požár, rozrůstajíc se do nedohledna. Kde se to v tom flegmatickém lidu vzalo, v tom lidu, kde černě Moravě kvete dosud nejkrásnější pšenice a odkud se hlavně rekrutuje zeminární kontingent olomoucký?

Minim českou reformaci. V sousedním Kroměříži, biskupském městě, kterého r. 1432 dobyl Smil z Moravan, husitism nabyt takové převahy, že kapitola na 150 let byla vypuzena. Kroměříž byl hlavou a ohniskem husitství celého okolí. Kněz Stěpán shromáždil tu kolem sebe oddané posluchače, požívaje přízně i ochrany pana Mikuláše z Moravan, tehdy pána Kroměřížského. Později Jednota česko-bratrská se zde neobyčejně rozšířila. V té době, jak di Komenský, „sořta stý zbýval, kdo by učení evangelického nevyznával“.

Pan Václav z Ludanic, jenž 1541—1556 býval zemským hejtmanem moravským a Bratřím přál, povýšil Chropin na městečko. V okolí bylo plno bratrských „sborů“. V Chropini byla zřízena střední škola jakási, jež znamenitě prospívala a dobyla si v širém okolí zvucného jména.

Jak mužná a důstojná jsou slova, jimiž Ferdinandovi, který tvrdil, že jemu náleží rozeznávati o výstupcích stran víry, odpovídají stavové moravští na sněmu brněnském r. 1539! Odporují tomuto tvrzení a na konec pravi: „Bezpochyby zná J. M. K., že lidé mocí k víře přinucování býti nemohú, poněvadž víra není nežli dar boží, a žádnému od žádného jiného než od samého Boha dána býti nemůže.“ (Winter, Život církevní v Čechách, I., 98.)

Přišlo české povstání. Dietrichštejn, olomoucký biskup, jemuž kdysi Žerotin zakazoval na sněmu německy mluvíti, vyhnán ze země, manové jeho sprostění své povinnosti a slíbeno jim, přidají-li se k povstalým stavům, že léna svoje biskupská obdrží jako alodý. Také jeden ze Skrbenských, z předků primasa království Českého, byl mezi rebely. Novému králi Bedřichovi holdováno v Brně 1620 a dána mu od stavů za

korunovační dar panství Kroměříž s Hulínem a velkostatek Mikulov, jeho paní pak statek Chropínský, vesměs zboží páně biskupova.

Ale povstání české udušeno; na Moravě sice ne tak krvavě jako v Čechách, ale přece důrazně. Počátkem r. 1625., 22. března, vydán od kard. Dietrichštejna dekret, jímž se ve jménu císařovně nařizovalo, aby se ve všech městech obyvatelstvu bez rozdílu stavu a povolání připomenulo, že se do svatoúšních svátků buď mají obrátit na víru katolickou, anebo se úplně, netoliko z města, nýbrž z celé země moravské vystěhovat. „Když přese všechna nařízení měšťané a sedláci na vesnicích setrvali při své víře, bylo po městech a dědinách ubytováno vojsko, které se dopouštělo na obyvatelstvu krutých násilností; jen těch bylo šetřeno, kteří se vykázali zpovědním listkem.“ (Dvořák, Dějiny Moravy, 585.)

Jak důkladná byla protireformace v našem kraji, ukáže několik dat. Jesuité Vojtěch Chanovský a Theofil Christek nalezli 18 katolíků na celé bývalé farnosti (v Chropíně, Plešovicích a Záříčích). Počet ten do roka vzrostl na 62. R. 1900 bylo v Kroměříži 69 evangelíků a 13.251 katolíků, v Chropíně 34 ev. a 2506 kat., v Hulíně 6 evang. a 3077 kat., v Kyselovicích 41 evang. a 862 katol., v Němčicích 19 evang. a 403 kat.; v celém okrese soudním kroměřížském 136 evang. a 24.470 kat.; v okrese přerovském 187 evang. a 39.521 katol.; v okrese bystřickém p. H. 1487 evang. a 20.033 katol. To zbylo z obrovské převahy nekatolíků v našem kraji. Z chropínského gymnasia zbyl ještě méně: Mezi lidem jméno města zrodilo poměrně přísloví: „Poslat na moresy do Chropíně.“

A ještě něco zbylo tomu přereformovanému našemu lidu: Ječmíněk. Pověst temného původu, na níž několik věků a pokolení zanechalo své otisky a zastřešilo jádro dnes snad už neproniknutelnou rouškou. V ječmeni se narodil syn zapuzeného dobré manželky tyranického pána Chropínského. Až bude lidu rolnickému a vlastní nej, hůř, Ječmíněk opět se navrátí do své říše. Jedni v pověsti hledali reminiscence na krále Svatopluka, jiné vábila podobnost s pověstmi germánskými o Karlovi Vel., Barbarossově, Artušovi; není však ten zlý pán (král či markrabě) Chropínský pars pro toto — představitelem špatné vrchnosti dob předjosefinských vůbec — a dobrý král Ječmíněk — není to živá víra uhněteného lidu v lepší časy, víra, stará, jak lidstvo samo, která mu v krušných dobách nedala klesnouti, slibovala mu vítězství a také mu dala zvítězit?

DROBNOSTI.

Poznámka

o dnešním a příštích číslech Besed Času. Redakce složila v nich práce našich mladších a nejmladších. Složila, ale nevybírala, neboť tím výběrem setřel by se dojem čtenářstva. Tyto práce mladých a nejmladších mají nám poskytnout názor, co ti mladí čtou, pod kterým vlivem stojí a kam tíhnou. V tom směru jsou

zajímavé i překlady. Není jednoty, není jednoho směru mezi našimi mladými spolupracovníky. A to je velmi dobré. Jedni se prostě radují a hltají dychtivě první doušky života; druhým zdál by se svět malým a život malicherným; kdyby v nich nehledali smysl a kdyby nevráželi prudce hlavou do problémů. Ze všeho toho se vysvítá časem něco moudrého, ne jednostranného a předem určeného.

Povídky z kraje

byly svého času považovány za čtení mravnosti nebezpečné. Když v únorovém sešitě Časopisu pro katolické duchovenstvo r. 1852 kdosi napsal, že pod jménem Františka Pravdy skrývá se kněz a to „pravý katolický kněz, jemuž se o to jedná, aby zábavným způsobem vzdělal a ušlechtil pravověrný lid náš“, jiný kněz F. Ž. dal v březnovém čísle Časopisu výstrahu i důtku. „Snažení jeho jde zajisté tam, líčením mnohých neřestí, obzvláště in puncto sexti mezi venkovským lidem panujících i následků jejich, od těchto neřestí odstrašiti; než tázáme se: Nejde p. spisovatel v té věci příliš daleko? není-li u své horlivosti příliš neopatrný? není-li se co obávat, že, chtě vzdělavati a ušlechtili, spolu mnoho poboří a pokazí? Nám se aspoň zdá, ano jsmem o tom zcela přesvědčeni, že ono často, bezohledně, skoro zvrženě vypravování tolikerých šeredných oplzlostí tohoto ustavičného mlkovaní a opět mlkování, nemůže mladým čtenářům býti leč závadné a záhubné. Prosimé, by náš p. spisovatel i velební p. p. bratři tyto řádky čtoucí sice neobtěžovali s dobrým rozvážením, co napsal p. František Pravda na př. ve druhém svazku Povídek z kraje na str. 47 o mravech dcerušek Kubičkových; na str. 52 o neudném onom pozvání na nocleh; na str. 88 a 89 o chování se Martina k Barušce, hlavně o jeho osklivé otázce, — taktž o hanebném jeho zacházení s Johannou; na str. 91 o nešlechetném jednání otců a matek v Modříně; na str. 94 opět o chlipném mlkování Johanny s vojáčkem atd. atd. Víme příklad, že jistý kněz při hlasitém čtení onoho luším mista na str. 52 v vplivnutí na jeho dal osklivost nejen nad tím, že se mu takové hanebné jednání sedlécké dívčice husulo, nýbrž, a to hlavně nad tím, že p. spisovatel (beze všeho — jak říkáme — obalu to vyslovil.“ Kněží phtvali osklivostí před spisy Fr. Pravdy! — Pod písmeny F. Ž. kryje se kaplan Fr. Zaba.

Každý národ,

at umělci jeho kterýkoli předmět znázorňují, vynášejí svůj ráz, svůj způsob nazírání a čtení, na jevo v umění svém; jinak by nebyl než zbytečným v říši této. Pokud pak vlastní život si obrav, za srchovaným cílem tihne, snaží se vylíčit a stanovit ideální typus svůj, jak nejen v rysech tváře a údobě těla, než i v každém pohybu, v každém pohnutí mysli, ano i ve věcech na pohled vnějších a vedlejších se projevuje. — Tak Tyrš v Nár. Listech 1873.

Předplatte si na zkoušku

POKROKOVÝ DENNÍK ČAS

na měsíc K 2.40 s donátkou
nebo poštovným.

Vlastník Tiskaretské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dukal. — Tiskov. E. Bontarova v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro od bératele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN URBÁNEK:

V PRAZE.

Má Praho, ve vsi zapadlé,
když západ tichounce se stníval,
tu každý den a mnoho let
jsem s touhou o tobě vždy sníval.

Jak viděl jsem tě poprvé,
tak tušil jsem tě dlouhé časy:
Dceř slávy — krvi svěcená —
chrám umění a oltář krásy.

Tak zřel jsem tě a miloval
tam v lánech polabského kraje,
tak dlouho toužil po tobě
a sníl, v tvých zdech že štěstí zraje.

Vždy věřil jsem, chtít krásně žít,
že na tvé hrudi být je nutno.
Dnes roku půl jsem hostem tvým
a tak mi bývá tady smutno.

Tvých ulic mha i světěl zář
tak bolestně mě řeže v oči,
a vírem žití nezvyklým
až zavrátí se hlava toči.

Flirt lehký plní ulice,
jej cítíš ve voňavek dechu,
zříš na žen pleť, na šatu
a slyšíš v hovoru i vzdechu.

A marně hledám nadšení
a marně krásnou tvoji duši,
tví živí musí za chlebem
a mrtví tvoji leží hluši.

Má skrář je těžká, znavená
a v dlaň ji složit není komu —
Však v dáli leží labský břeh —
Buď s Bohem, Praho, půjdu domů!

*

RODICŮM.

Tak jsme rostli v chudé chatě
jako houby v mechu,
dost nás věru otec s máti
měli pro potěchu.

Zdálo se, že víc nás přišlo,
nežli bylo třeba;
chudé brázdy nešťachy
ani na náš chleba.

Rostli jsme jak na sluníčku
klasy na souvratí —
a teď jeden za druhým se
v širém světě trati.

Po světě jsme roztroušeni,
každý v jiné liše,
a dvě hlavy postříbřené
v chudé chatě tiše

na nás vzpomínají
snad i se slzami,
co nás bylo, co nás měly —
a jak jsou teď samy.

V LETNÍM VEČERU.

Tichounce, tiše, jako když
se stromu žlutý list padá,
kam jenom oko dohlédne,
na kraje soumrak se skládá.

Kopce se níží znenálla,
jakoby chladem se schvěly,
dálavy v slunci viděné
dávno se večerem stměly.

Tichounce, tiše, bez hluku
kraj se už ke spaní chystá;
hvězdiček zlatem rozkvětá
bez mráčku obloha čistá.

Tichounce, tiše, jako když soumrak se na kraje klad, chtěl bych vám do snů pošeptat, jak vás mám, paní má, rád!

BOJÍM SE LÁSKY.

Bojím se k tobě přicházet, mámi mě vonný tvůj dech, hloubka tvých očí setmělých působí závrať v mých snech.

Bojím se prah tvůj překročit, bojím se slyšet tvůj hlas, bojím se jasu lici tvých, bojím se stínu tvých řas.

A přece jinak nemohu, musím tě vidět co den; nelze mi myslet o jiném, než stále o tobě jen!

— 0 —

M. K. D.:

DO PŘETRHÁVKY.

Cesta ubíhá, ubíhá, děti jdou pomaleji, neboť již se zelená z daleka veliký lán řepný a to bude on. —

Dědák vkročil na pole, děti poházely na mez svoje uzliky a už stály v řadě, v mokřím řepnísku. Obkročil si každý svoje dva řádky, někteří také po jednom, a už ležli. Země byla po ránu mokrá, lepila se na nohy, na ruce, na motýčky, řepa byla samá rosa a studená, záda se nechtěla ohýbat. — Jaká je to babráníce, myslili si všeci, a nikomu nebylo do řeči, něku-li do žertu. Bylo slyšet jenom potahování v nosích, hromada jich ostávala pozadu. Je to těžký výdělek.

Za půl hodiny už jsou všichni tak umořeni, že se jim zdá, že to nevydrží. Do těch sedmi, myslí si Mařa, to dotáhnu, ale potom jistě padnu a nebudu moct... A je sedm. Ó, kolik hodin zbývá do večera. „Ale aspoň tu ještě do snídání vydržím“ — a leze dál, vytrhává skřehlým ukazovákem svědomitě menší řepky a tu největší nechává stát — a jak je nešťastna, vytrhne-li nedopatřením největší, stojí nad ní chvíli jako veliká hršnice, ohrne ji, aby pěkně stála, okope motýčkou mezi řádky, vytrhá slak a oset; oklepe z nich hlínu, aby nezapustily zas kořínku, a tak leze s ohnutým hřbetem, chvilkami jenom se napřimujíc k odpočinku. Dědák jí chtěl dát jenom jeden řádek, ale ona zaprosila o dva, za dva je 42 krejcarů, za jeden jenom 25. Kdyby ostala pozadu, aby jí ho tak vzali.

Skrivánek pje ve výšinách, chladný vítr pořukuje od hory, nebo stojí jasně, bělomodré, řada dětí táhne po rosném poli a hltá svoje slzy, a nemá na nic jiného pomysleni, než bude-li už

těch osm hodin. Bije. Švác všichni rázem motýčkami, a křížem přičky ke svým uzlíkům na mezi. Děvčata čapají, chlapi už sedí, ulamují si chleba, vytahují sklenky s mlékem a dělají jeden dva hlty, aby mnoho neubýlo, co je na oběd; jiné, které ani toho nemají, polykají sliny.

Začíná řeč jakási. Tam ta červená Anča Bartošova, ta vždycky cosi trefného řekne, ani to nic není, a přece se jí člověk musí smát. A jak se jednou daly do smíchu, smějí se pro nic za nic, jenom tak, že se jim chce smát.

Chlapčiska, ti už se křížují, to se pořád jenom hádá.

Slunečko od rána už udělalo přece pěkný krok na nebi a začíná malilinko, ale přece hřáti, jen tak vlaživě.

A to se o půl deváté jaksi veseleji začíná. Všichni odhodlaně se chytají motýček a v dobrém úminku: vytrvat, — začínají. Chrástky řepné již oschly, země se tak nelepí a jde to pěkněji, kdyby jenom nebylo třeba být neustále ohnutý, jak ta klenka nebeská nad námi, která nás přikrývá jako obrovská báně. Zkouší se tak a onak: po jednom koleně ležt, posedat, ale nic nepomůže, ohnutý musí být a táhnout, táhnout!

Slunečko svítí a mládeži „okřívají hnidy“. Sem tam slyšet jakousi řeč, už i smích, tváře se rozjasňují a práce jde rychleji a dědáček nestácijú čuřat. Horlivci (šplhavci) předbíhají, leniví zůstávají pozadu. Dědáček nemajú rádi těch ani těch. Šli za Magdalem, který je 30 kroků napřed a brblali: „Kdybys ty ty řepky rači pěkně ohrnál, oni ti stály, podívaj sa, šhubane!“ A lenivým platí napomenuti: „Všeci v řadě, všeci v řadě!“ Zůstane-li však některá malá, slabá pozadu, jako Mařena malá, dědáček jdou k ní tichoučko, pár řepek přeškubnou a ona od radosti, že se neuvadijú, hop, hop, dožene druhé, nemá kdy věru ani dýchat.

A tak to mají dědáček nejradši, všichni v řadě a oni před nimi.

Chlapi v jednom kuse mudrují: „Ty neco víš, nic nevíš, byls nekde?“ povídá jagan hodný, který sedí už kolik roků v jedné třídě, ale za to je mezi lidmi honěný: „Viš, co to byla francúžská revolúca? Viš ty, co je Napolión? Och, když ty vojny byly, viš, co bys byl zhrál? Řemeně jedna myš byla za zlatku, a zač potkán, to sa neptaj, a zač pecen chleba, ani stovka nic nebyla. Není to pravda, Mařeno?“ dotazoval se souhlasu dobré školačky. Dědáček zvědavě hleděl na ni, zdali ona také neznámé jim ty zprávy potvrdí. Kývla, ač neměla o ničem takovém ani poněti. Ona se pořád učila s jinými dětmi o jakémsi Jazomirgot a Barbarossa, a to bylo celé její dějepisné vědění, ještě tak že si představila krále, jak sedí na trůně červeném a drží jablko v ruce, ale zdali jeden od věčnosti až po věky nebo jak to je, o tom ani nikdy nemyslíla.

Děvčata jsou ticho, jen sem tam některá vypiskne smíchem, je-li se čemu smát nebo svali-li se. Jsou do sebe zabráný, myslí a sní. Ta o novém fěrtúšku nebo šátku tureckém, perníkovém; větší

už myslí na muziku v neděli, půjdou do parku a budou postávat pod oknem hospody, odkud vyražeji zvuky plechové muziky a slyšet dupot sta lidských noh — och, však za nějaký rok, už se budou také vrtět!

Ty nejmenší ani myslet nemohou kromě na to, jak je to zlé tak neustále lézt. Všecko bolí, i dech bolí, žebra bolí, chrbet bolí, hlava bolí, a vydržet musíš!

Sunce začíná pálit. Jak je ráno všichni mile vitali, když začalo hřát, tak se jim nyní stává nepříjemně, ostatní pocity nevolnosti ustupují a jen to slunce všeci cítí pálit a myslí si: „Och, proč to slunce páli.“ Děvčata si stahují šátky na oči a vysmívají se samy sobě: „Aby nám černé nezbělalo.“

Ustávají. Spěchavci zanechali předbíhání. A co chvíle zdvihá se ten a ona, aby si odpočali a pohleděli před sebe a za sebe. Řádky táhnou se vpřed jako do nekonečna a jenom někomu zableskné naděje na úlevu, když uvidí se černat před sebou, řádky jsou prořídle . . .

Ústa mlčí, nebo rty i jazyk jsou vyprahlé a slepené. Vajív donesl vody do kubaňky a dává po řadě všem napít. Někteří ani pít nechtějí, však to není nic platno, lezou, lezou a cítí svoji bezmocnost pod tímto světem velikým a ovládá je společně jedno pomýšlení: snad zhyem!

V tom zvon se rozkýval — je poledne. Brínk motýčkami, všecko běží, chlupci do vody, děvčata k mezi švác sebou na zem, leží bezvládně polednímu slunci tváří v tvář, jen si hlavy fěr-tůškama zastřely, leží a dýchají, leží, mlčí, dýchají. Vonný vzduch plní chrípě, ze světa sem doléhají divné a jinaké zvuky, také šplechtání vody a křik koupajících se kluků. Je tak slastno, nemusit se hýbat, nemusit mluvit, nic, jen ležet a odpočívat.

Ó, sladké chvíle blaženosti, jak jste krátké!

Za půl hodinky vstává jedna po druhé, rozvazuje uzlík, vytahuje své pochoutky, fatrc okoralého chleba, odkrývá důlek, vyjídá mlskek, trnky, tvaroh nebo máslo, hryze a pohryzuje dobrý chléb domácí, který má všechny lahody a zapíjí na konec mlékem z flašky.

Brzo jsou nakrmeny a úlomky chleba schovávají na svačinu. Sem tam špetne některá slovo:

— Kam pujdeš v nedělu odpoledna?

— Na kerchov.

A poďme do parku! umlouvají se dvě kamarádky.

— Přijdeš pro mňa? Dones mně mařího listu. — — —

— Co ty máš naseté? — —

— Proč vy máte tu mořskou cibulu za oknem, šak je to škaredé? — — —

— Ale je to dobré na bolačky, to mají naši baběna takový rozmarín.

— Vy máte pěkný rozmarín! —

— Mamička prodali 20 halúzek po šestce. —

— A my sme také měli rozmarín, pěkný, ale kdosi nám ho urkl.

— Měli ste si dat žlutú venku —

— Ba červenú —

— Och, to mosí byť pentička.

— Mně sa tá myrta neujala.

— To sa nevdáš.

— Och, potrebujú ja sa vdávať, ani nemožu chlapa vidieť, aby mňa mlátil a měla kopu faganú.

— A já půjdu do kláštera! směšným hláskem povídá šprýmařka a všechny se řehoni. „Je jak mandaska široká, huba jak pivonka a samý špás, to by byla sestřička“ myslí si všechny jedno, přirovnávající jí v duchu k unylým bledým sestřičkám, které v neděli sedávají v předních lavicích farního kostela a putají na sebe víc dětskou pozornost než obřady u oltáře.

Jak by se to pěkně povídalo, ale sluch je na stráž, až zapískne ve fabrice jedna, to se srdce nepříjemně svěře, musí se vstávat, nastupovat —

V tom se prostorem ozval táhlý třesavý zvuk parní pištaly, kluci nahatí běží z potoka a oblékají se cestou, děvčata se nerada zdvihají a protahují se, ale musí to být, a za chvílenku už to zase leze všecko po zemi. (Dokončení.)

JAROSLAV KRENEK:

SMRT PANÍ MARKÝZKY DE POMPADOUR.

Panu Bohdanu Kadlecovi.

Prolíná mraky kotouč slunce plavý a dubnový déšť padá do Seiny.
Je román všední tak a konec vždycky znaví;
démásquée, paní, račte zé scény!

Beaux fils byl trochu ironických mravů,
„Ten,“ představil se, „trud jenž odklízí.“
Jsou dluhy, které těžkou činí hlavu
a svědomí rvou paní markýzy.

„V Choissy nevolno mi přišlo včera,
že blah', kdo spásé duši zachrání,
mně k St. Madeleine jděte pro pátera,
já z hříchů svých chci činit pokání.“

Co deštěm šumi versaillský park starý,
za madame umíraček natíká;
parfumovaná soustrast od Dubarry
zkonejší smutek krále Ludvíka.

Pokladna státní, v provinciích bída . . .
pan ministr žďá nutně opravy . . .
„K poslední cestě,“ král jen odpovídá,
„má dáma den zvolila schravý!“

ANNA SVOBODOVÁ:

MILÝ PŘÍTELI,

dnes místo obvyklého novoročního přání posílám Vám odpověď na ony neveselé věci, jež jste mi kdysi psal a k nimž jsem mlčela, neboť tehdy bylo se mnou hůře než s Vámi — — —

Přemýšlela jsem mnoho o Vašich dopisech. Víte, příteli, zdá se mi, že jste představitelem nás mladých, kteří jsme už prošli tolika zmatky, tolika krisemi, kteří trpíme bezcílností a nejistotou, kteří nevíme prostě, co počítí. Pitváme den za dnem svoje radosti i svoje smutky, věčně se tážeme, k čemu jsme na světě a jaký má život smysl, horečně hledáme Boha a jsme zdrceni strašným poznáním, že není odpovědi na naše otázky a že Boha nikdy nenalezneme. Ale to nás neodstrašuje — hledáme znovu a znovu, „bijeme hlavami o mříže“, ptáme se slunce a hvězd, a zmučení marným úsilím, zděšení hlubokým mlčením mezi nebem a zemí, klesáme v tupou lhostejnost ke všemu, co jest kolem nás, nebo se vrháme v proud veselí, při němž je srdce naše smutno, pracujeme jako stroje, nebo se staráme „co bychom jedli a pili a čím se odívali“. A kteréhosi dne přepadne nás tesknota nad tímto živočením a zase začne zoufalá honba za nějakou jistotou v žití, za nějakou oporou, za nějakým cílem. A zatím svět jde drahou Kýmsi jemu vyměřenou a život se šine v před bezodpovědně, velkolepý, mnohobrtvárný, krutý i laskavý — Tajemství samo! A my nevidíme a neslyšíme — — — Neví-
me úsměv slunce a třpytu bílých hvězd, nedojme nás nádhery polních květů, o nichž krásně praví Písmo, že „ani Šalomoun ve vši slávě své tak odin nebyl, jako jedno z nich,“ nic nám nepoví bystře plynoucí potok. Jsme hlouš k ptačímu zpěvu i úchvatné hudbě podzimních větrů — Jsou nám ty věci tak samozřejmé a nevidíme v nich zázraků, vidíte? Myslela jsem o tom, když jsem se nedávno vrátila z kamenného labyrintu Prahy do poli, do šira — Byl právě mrazivý den, stromy ojněné, jiskřící, zasněžená pole a v dálce hluboce modré lesy, vzduch silný a svěží. A mně bylo, jako bych to viděla po prvé, jako bych po prvé v žití dýchala tak čistý, čerstvý vzduch. A víte, příteli, v ten den jsem si uvědomila, že jsme se už zapomněli radovat ze života a že to právě jest náš největší hřích, naše bída a naše kletba. A ještě něco jsem poznala v ten podivuhodný, svěží zimní den: Že krásné a sladké je žití, i když zmařeny byly naše sny o štěstí a o velikosti, i když náš život tolikrát podvedl a oklamal. Dívala jsem

se pozorně na hlubokou modř vzdálených lesů a srdce jsem měla plno věčnosti a cítila jsem tak silně jako nikdy dosud, že život jest nejvzácnější poklad, ježž máme, nejen pro krásu, kterou nás obklopuje, ale snad i pro ono hluboké hoře, jež vykupuje duši, pro malé radosti, těžce dobyté, pro svá nevyzpytatelná tajemství, pro všecku tragiku lidského putování na zemi, tápání po pravdě a touhy po ideálu. Pro zákrasy smrti a znovuvzkříšení, zmaru a zkvětání, jež denně se objevují před našima očima a jež tak málo duši chápe.

Mám chvíle, kdy cítím smutek a hoře všech pokolení minulých i budoucích. Čtu knihy a zamýšlím se náhle nad životem lidí dávno mrtvých, zachvívám se jejich utrpením a veselím jejich radostmi. Jest mi jasno: Všecky tyto věci se na mně zopakovaly a budou se opakovat až do skonání věků: Radost z lásky vykvétající, jásavé, opojné štěstí z jejího rozkvětu, všeň vše spalující, muka a hoře oklamání, rozčarování citu, cesta dolů až ke dnu života, až k tišině, jež smrti se podobá, a pak snad nový život na troskách starého, neb odříkání v osamělosti duše; žízeň po životě a únava z něho, neochvějná jistota jedněch, kteří pracují a věří v dogmata, jež jim usnadňují cestu, a kolísavost druhých, kteří nikdy ničeho nenaleznou a nikdy neuzří tváře boží, byť i rozbili své hlavy o mříže — Nezdá se Vám, že to už kdysi dávno lidé prožili v jiných snad formách, ale v jádře totéž, že to žijeme dnes a že tak žítí budou lidé po nás přišlí? A že všecko má jakýsi tajemný, nám nepochopitelný smysl?

Vidíte, příteli, na mne padá veliký klid a mír, když na to myslím. Miluji život pro nekonečný úžas, který ve mně budi, a nepřestanu býti zaž vědčna Komusi, ježho neznám a nikdy nepoznám na této zemi, ale v Něhož věřím, a Který mi snad jednou objasní všechna tajemství a všechny záhady. — Skláním hlavu před přisným mlčením, jež vládne mezi nebem a zemí, a čekám — — —

Zatím chci pracovat a radovati se ze života. A vybízím i Vás, příteli: Zanechte smutků a reflexí, těšte se ze svého mládí a ze své síly, ale pyšně své srdce pokořte před věčným Tajemstvím!

Vaše Věra.

—o—

MIL. KOPRIVA:

V BOJ.

Jen pro vln sílu, která kolem ječí
a pro přiboj, jenž úpí na kamení,
jak lkal by nad silou, jež hyne v seči,

jen pro tu úběl pěn, v níž slunce svítí,
a pro nárazy ryčné ve tvá záda,
jež praví ti o kráse vítězení —
jen pro to chtěl bych věčně žítí.

Pro radost, že je v těle dosud síla,
když vlna marně vztek svůj roztráštila,
a na chvíli je ticho ve vůkolí,
jen pro vznes farizea nad bol publikána,
jímž vlny jsou: je také jejich marnost bolí —
jen pro víru, že vlna přijde nová
a opět v prázdno vyzní její rána ...

Mám rád vždy bouře, které tělo síli
a hasí v duši slabost opportunní
i sladí mžik, kdy na chvílku se unavily
vln proudy, přišlé z cizokrajných moří
a prosáklé jich exotickou vůní, —
rád mám je zvláště časně z jitra,
kdy oheň síly ve mně rudě hoří .

A když i večer vnese do žil unavení,
přec útěchu mám, že svít denní
zas uvidí mne s jískrou ohně v oku,
že opět přijde nepřítel a opět padne
a zbude pouze rytmus víry v smělém kroku.
Že v tichou náruč zátok nezapadnu,
kde němě vše a síla marně vadne.

VE CHVÍLI ÚTISKU.

Ve chvíli útisku zemleň duše
omšelým balvanem trudného žití,
zvedám svou hlavu a výsměšným zrakem
urázím všechno, co voní a svítí.

Chci býti bodlákem, ostrým a silným,
zapadlým u cesty v trávu a květy,
zvířatům k zlosti, když hladná jdou mimo,
k posměchu divčínám s měkkými rety.

Věřím v té chvíli i ve vzdor svých očí
pichlavost slova a sarkasmus činu ...
Smýšlím jak Ind, který přesvědčen svatě,
pouhým že slovem s něj Bráhmaň sje vinu.

—=0=—

PAVEL MARTAN:

VĚŘÍM...

Oh, nevěř, příteli, já nikdy nebyl atheista a
snad nikdy jím nebudu. —

Jsem mlád a miluji zeleň. Nádherná jarní
rána se svými růžovými zářehy na obloze dívají
se mým oknem do mého pokoje. Vidím ten
veliký modrý obdělňík, vystřížený z oblohy, jak
se dívá do mého bytu a svým jasným odleskem
rozzařuje jeho stěny. Příroda, kterou tak ne-
konečně miluji, rozžehla všude své vítězné zelené
plameny, v polích i v lese, na lukách i stráních
— všude jen zeleň, sytá jarní zeleň, kterou tolik
mám rád.

Oh ne, já nikdy nebyl atheista. —

V zámečném parku, obrovském a velebně
tichém, kde jen větvička k větvičce větrem se
naklání a cosi jí šeptá, sedávám na rozzařených
jiter se svojí mlkou. Má veliké modré oči, plné
něhy, krásy a lásky, v nichž hoří ohničky radosti
ze života. Kos nad hlavou pěje nám svou ná-
hernou hymnu o kráse přírody a ranní slunce,
do běla zhavé, věší do větví stříbrné pavučiny
svých paprsků.

Mám ve své ruce její hedvábně hebkou ručku a
rozzařenýma očima stopuji ty ohničky v jejich
očích. Oh, příteli, ona má báječné oči. Sametové
černé vlasy padají po skráních kamsi do zadu
na její stihly, běloučky krk.

Mám tolik rád ta růžová jarní rána.

Všude je posvátně ticho, a já sám bojím se
porušit je svým hlasem. A tak jen sedím u jejich
nohou, dívám se do jejich očí, tisknu své horké
rty na její hebkou ručku a šeptám jí slova lásky.

Oh, příteli, já nikdy nebyl atheista.

V růžových jarních ránech poznal jsem, že
má duše má jakýsi sklon k nějakému náboženství,
novému, velikému a vznešenému, jehož bohem
je duše mojí mlky a jehož svatyní je sama pří-
roda. Zelené oslavné plameny svítí na oltáři mého
boha, ptačí zpěv je chrámovou hudbou. Sedím
u nohou své lásky a dívám se do jejich očí, z
nichž se na mne usmívá ten můj bůh. Klaním
se mu oddaně a upřímně, bez přetvářky a afek-
tace a líbám její ručku. —

Kos nad hlavou zpívá báječnou jakousi píseň
lásky a stromy šumí k ní svůj velebný doprovod.

Oh, ne, příteli, já nikdy nebyl atheista.

—=0=—

ALEXA ŠANTIC Z MOSTARU:

NA POBŘEŽÍ DRAČE.

Tady zaraz,
praporníku,
prapor z hedbávu a zlata!
Sokolici
pějte slávu
Milutina starce krále!
Ať jen letí
jako bouře
i po Drině i po Sávě,
bratřům praví:
náš je, náš je Jadran siný!
Ura!
Ó Srbije,
milý dome,
krásný věnec jsi si spletla!
Po širokém
pobřeží tvém,
kol světlého tvého čela
ejhle snuje,
pln azuru,
Jadran sype, z hloubi vln svých

ze propasti
 korálů jas i rubínů!
 Ura!
 Zdravo! Zdravo!
 Moře siné,
 svoji krev jsme za tě dali
 teplou, sladkou,
 milou, drahou
 jak tvé perly i korály ...
 A zachce-li
 divá bouře
 od tebe nás pryč zahnati —
 zemřít chceme —
 bez krve tě my nedáme!
 Ura!

JURAJ KAPÍČ ZE SPLITU:

SKADARSKÁ DÍVKA.

Rozeběhla se dívka ze Skadaru,
 rozběhla kol Skadru na Bojaně
 sbírat kvítí po úrodných březích;
 mnohé fialky tu nacházela,
 ne však plavé, nýbrž červenavé;
 ale všechny vůni vydávaly;
 až do Skadru vůně doléhala,
 po jezeře též se rozlévala,
 po jezeře i Bojaně řece,
 dívila se dívka ze Skadaru,
 odkud fialky se berou rudé,
 jaké nerostly zde nikdy dříve,
 nýbrž jenom fialinky plavé.
 Zjeví se jí tu ze stínu vila:
 nedív se má dívka ze Skadaru,
 není píď země kolem Skadru,
 která nenapojena je krví
 černohorských chrabrých bojovníků,
 srbské ráje slavných pomstítelů.
 slavných mučedníků rodu Slávy;
 Velký Bůh učinil tehdy zázrak;
 požehnal on veškeré jich krví,
 z níž fialky ihned vzrostly rudé;
 nejsou plavé, nýbrž barvy krve,
 nejsou modré, nýbrž červenavé,
 neboť červená je krev junácká;
 z posvěcení vůni vydechnuly
 a svou vůni horu obklopily!
 Pospěš tedy dívko ze Skadaru
 nasbírej těch fialek rudých;
 nabeř do klína jich, do rukávů;
 zanes k svému bělostnému dvoru;
 usuš je pak ve své alkovničce!
 A když budou všechny usušeny,
 napln jimi obrovitou torbu,
 roznes je pak po vši zemi šíře

prostranného jihu slovanského,
 a kde slovanskou pak najdeš dívku,
 špetku prachu z fialek jí podej,
 by si jako svatých ostatky je
 na bělostném krku zavěsila;
 ostatky ty vonět budou svatě,
 štěstí dívkám jistě přinášeti.
 A kde najdeš hocha mladistvého,
 z našeho to rodu junáckého,
 buď srbského nebo hrvatského,
 jemu prachu z fialek též podej,
 ať si jej v svůj talisman zašije
 a uschová na junáckých prsou,
 a ten talisman mu vypomůže,
 až půjdeme na Kosovo nové;
 až se zdvihne vojsko pomstítelů
 proti jiným Turkům krvelačným!

Přeložil J. K. Pojezdny.

F. M. HOLEJŠOVSKÝ:

NA PIAZZA DEL GIARDINO.

Signoro sladká, oheň vašich očí
 tak vábně září na vzdor nočním tmám!
 Až jiskra z vašich do mých zraků skočí —
 signoro, nevím, zdali odolám ...

Nám moře zpívá — zlatý sloup nám tryská
 a svítí v hloubce moře u mola. —
 Ach, někde v dálece na severu víska,
 tam často někdo teskně zavolá ...

Noc tichá je, a v jejím modru svítí
 hlubokých očí vašich plamínky —
 chci vás mít rád! Krev požárem se nítí,
 chci vás mít rád — nač tady vzpomínky?

DALMATSKÁ NOC.

Noc tichá je a měkce hvězdy svítí —
 na molu kdosi zadumaně sní.
 Vzpomínky staré v hlavě se mu nítí —
 nad mořem stojí, chodec poslední.

Roj světél zaplál — tryskl nad stožářem,
 pak zlatým sloupem do moře se smek',
 by znovu zaplál rubinovým žářem.

Je tiché moře. Plachý stín dnes leží
 nad přístavem a kmitá na vlnách.
 Tu scenerii pohádkově svěží
 kdys duše zřela, pohroužena v snách ...

Nad mořem holé vyčnívají skály,
 stříbrný měsíc po nich světlem hrá;

mlhový závoj hlavy jejich halí —
zlatého rána první predehra.

Pak jedním rázem opona se vznesla —
mrak mlhy padá, mizí do dálek.
Noc rychle prchá — do moře se snesla.
Nad mořem plane rudý červánek.

Na molu zase života tep bije,
prach vzhůru stoupá, chodcem zviřený.
Z kavárny noční zní sem melodie,
v níž vpadá hvízdot lodní sirény.

DROBNOSTI.

Látka k povídkám

dával Lev N. Tolstoj. V Istarického Věstníku uveřejňuje V. Mikulčíková zajímavé podrobnosti o své známosti s Tolstým a jeho rodinou. Jasnopolský filosof dával autorce vzpomínek ta a tam themata k povídkám. Jednou ji na př. řekl: Vypravte toto: Žil kdysi muž, který měl ženu. Žil tak la la, čemu se obecně říká šťastně, hádali se, opět se snášeli a nebylo nevěry (žde učinil pomlčku a přemýšlel, jakoby si chtěl na něco vzpomínati), pak pevným hlasem (opakoval) ne, nevěry nebylo ani na jedné ani na druhé straně. Měli mnoho dětí. Život rychle ubíhal a sestárlí. Děti vyrasly. Tu žena jela navštívit své děti. Přijde k jednomu, vidí, že syn uráží ženu, druhý je ve stále peněžní tísní, třetí se oženil s cizinkou a přivedl jí sem, kde je jí všecko cizí a nepochopitelné. „Bylo mi z toho úzko“, píše Mikulčíková, „všecko to připomínalo mi cosi blízkého a už jsem se chtěla ptáti: „A dcery?“ Ale netroufala jsem si a mlčela jsem, spiráto oči k zemi. Tolstoj mluvil trochu suše a tvrdě o obou nejmiladších synech hrůzných a kradlých zabit. „Když je žena oběsla, poznala, že všechny děti její nežilí tak, jak by si přála a že nejsou ani spokojeny. Ale nemá síly něco na tom změnit; vidí, že život se žije marně a proto odejde do kláštera. Napište to. Byl bych to sám napsal, ale bojuj se, že bych to nedovedl napsat...“

„Jako rak se rozjídající poněmčilost.“

Starší duchovní bratři naši, co neuměli německy, bezpečně mluvili a psali moře, a češtině seích netescházelo, než orthografie; my ale, jenž německy mluvíme, píšeme i německé literatury vysoce čtít a bedlivě užívati musíme, my chceme-li psati pravým a vlastním duchem češtiny nezmáme přestatí na známosti orthografie a jiných pravdě grammatických; nožr; i český mysliti a protož při psaní vši němčiny jako prázdni býti musíme. Abychom se pak vlastního ducha řeči české znáti naučili, pilně, přepilně čkati musíme knihy starých Čechů, anebo knihy říkových spisovatelů. Kterž v tomto našem věku starobylou písi češtinou, češtinou ku počtu čistou zretedínou a libeznou, kteráž se od češtiny přeměnných nynějších spisovatelů ne nář než tak stříbro od olova rozeznává. Hlava naše nemůž jináče mysliti, leč prostředkem řeči, a ká se usly aneb němým-li jest, očima mluvití naučil, po vškeren svůj život bezmyslným a pitomým ostává. Kdo tedy

češtiny nemá dostatečné povědomosti, ten zajisté i tomu nekrasnějším, což mluví a píše, světla a spozumitelnosti nemá. — Aforism z Časopisu pro katolické duchovenstvo na rok 1835 od Vincence Zahradníka. Zahradník je svědkem, kdy se začínala germanisace. Starší generace buďtežská na konci století 18. a na počátku 19., neuměla sáhnouti německy. Na př. Puchmayer. Vrstvenici Zahradníkově už tonali v němčině, která se dle slova jeho rozpadala jako rak.

Špatní umělci

sou nebezpeční. Čím? „Čte-li mladý literát, který se téžce životem probíjí, o cenách Ant. Klášterského nebo o odbytí, lemuž se těš; zbží Vysokéhož zda nedostane také chaf vstoupiti rychle do některého neoficiálního spolku a masiti také tak svou literaturu? A mladý malíř nebo kreslil, vidí-li kariéru O. Štáhlovu, zda není v pokušení také tak snadně a universálně vycházeti vsťic nevědomému publiku? A urvážíme-li, kolik našich umělců ještě ve zralém věku podléhá touze po laciné popularitě a dobývá si jí prostředky mimo umění ležícími, ale umění vraždícími bude nám jasno, že on mrasně neubýčene silně povahy mohou odolati v těchto poměrech.“ (St. K. Neumann v Lid. Novinách 6. června).

Špatné knihy

sou právě tak nebezpečny. Dostane-li za našich dob rozumný, mladý člověk z lidu, jenž touží po vzdělání, volný přístup ke všem knihám, časopisům i novinám a dáme-li mu na vůli, aby si sám vybral četbu, tu je nanemýš pravděpodobno, bude si čísti po deset let neustále každý den, že pořad bude čistí jen samé hloupé a nemravné knihy. Aby případ na dobrou knihu, podobá se právě tak málo pravdě, jako že najde určitě označený hrášek v míše hrachu. Ale nehorsí přitom je, že čtjale pořad špatná díla, bude si čítati více a víc kazit rozum i vkus. A tak, až konečně případně i na dobré dílo bud ho až vůbec nepoch pi nebo se pochopí špatně.“ Tak soudil r. 1902 Lev N. Tolstoj, když psal několik slov o německém romanopisci Potenzovi a jeho románu Seňlak Buttner. Předmluva ta vůbec ston za čten; a román nepochybno také. (Vychází v českém překladě Gab. Šurana nákladem Emila Šolce v Karlíně po sešitech). V téže předmluvě Tolstoj má poznámku z zhoubným vlivu literární reklamy. Jsou špatná díla, která reklamou dohazují nevzdádného úspěchu a tím neodůvodněné proslulosti. „Nuže, právě tako velká proslulost nutká stále větší a větší počet lidí, aby četli takové knihy, a sláva nicotná, často škodlivé knihy stále vzrůstá a vrstá jako lavina a v hlavách ohromně většiny lidí, tvoří se též jako lavina, větší a větší chabonice dojmů a naprostá nespůsobilost chápati přednosti literárních děl. A tak, čím více a více je rozšřřuji denne listy, časopisy a knihy, vůbec kněžtskarství, tím klesá stále níž a níž úroveň dokonalosti tiskovní a stále více a více upadá velké množství tak vz. vzdělaného občerstva a úplně bezradného nevědomého, což současně sama sebou spokojena, nedá se nákteřak napravit.“

Oprava

do dramatického epigramu M. Votrubové-Haunerové v čísle 22. Na straně 170. v levém sloupci 4, 5. a 6. řádek shora patří pod 3. řádek pravého sloupe.

DĚTSKÝ KOUTEK.

V. ZACHOVALOVÁ:

O LIŠEJNÍKU.

Když jdete, milé děti, lesem, zpozorujete na některých stromech, nebo na skalách, ba i na zemi zvláštní povlak, suchý, drsný, obyčejně šedě černavý, vůbec nepěkný, jenž zdá se býti jen k tomu dobrý, aby ohavil místa, na nichž se usadí. To je lišejník. A přece, děti, i lato rostlina, jako vše v přírodě, je svým způsobem krásná a zajímavá. Přírodopisci brzo rozpoznali, že není lišejník jako lišejník, nýbrž že je rozdíel v oměch šedých, drsných povlacích na stromech a kamenech. I vy ten rozdíel snadno postřehnete.

Všimněte si jen blíže takového šedého nebo bledězeleného koláčku na stromě, terčovka se mu říká, jak krásně vroubkované jako vystřihané má okraje; některý má okraje ty i založené jako nedbalý záček listy čítanky nebo němčiny. Nebo ten plochý lišejník v lese na zemi, který je podoben mapě nějakého malilinkého království pana krále — červička, jmenuje se dutohlavka. A hle — tam opodál ty překrásné malinké kalíšky, navrchu šedavé, ve vnitř rudě červené, jsou dutohlavky trásnitě. Vidíte, co práce dalo by vám urobiť podobné kalíšky. A což najdete-li dutohlavku přeslenitou, na níž z jednoho největšího kalíšku vyrůstá menší a zas menší, až ten nejvyšší je tak již malinký, že by mohl mravenček z něho pít, když přijde k mušce na hostinu.

Všimli jste si snad někde v lese onoho lišejníku jménem provazovka, který visí na borovici jako dlouhé vousy? Chudi hračkáři v Krkonoších vyřežou ze dřeva Krakonoše a pod nos přilepují mu vousy z provazovky, aby hodně hrozně vypadal.

A považte, drahouškové, ten suchý, nepatrný lišejník také žije a ze svého života se raduje, když se mu dobře vede; lišejník rosolovitý na př., ten se celý nadme, když hodně prší a on může hodně mnoho vláhy do sebe pojmouti.

Lišejníků je velmi mnoho, neboť mají velmi často dětičky. Někdy stačí, když vítr, jenž je všech skoro rostlin pomocníček, odnese odloupený drobeček velkého lišejníku na jiný strom, kousek ten se uchytí a hned již zase roste dál. Jakoby se vystěhoval ze své osady jinam a založil si jinde rodinu. Neboť jsou také lišejníci tatínkové a lišejníci maminky.

Tatínek lišejník má kapsičku — buňku — plnou žlutavého prášku, maminka má rukáv-

ky a z nich vyčnívají jemňoučké, tenoučké rudičky jako vlásky. Lišejník tatínek pošle po větříčkovi prášek, lišejník maminka jej tou tenkou rudičkou zachytí a rukávem vpustí do vnitř, tam opředou ten prášek různé trásně, on bují, roste, až utvoří konečně na vrchu na lišejniku bradavičku. Bradavička za čas pukne a z ní zas podobný žlutý prášek-děťátko, vítr odnese do kolébky, kde roste a je z něho nový lišejník.

Víte, děti, co je ta kolébka? To jsou zvláštní řasy, skupinka jako by prášku na stromě, na zemi anebo na skále, které takové lišejníci děťátko zachytí a živí. Každý druh lišejníku má svou zvláštní řasu. Bez řas nemohly by lišejníky žítí. Pomyslete si asi: a co by bylo, kdyby nebylo na světě lišejníků? Drobné tyto rostlinky mají důležitý úkol mezi rostlinstvem. Rostou i na nejtvrdší skále a pomáhají skálu rozrušiti a zvětrati, aby se z ní stala úrodná prst. Nad lišejníkem usazuje se později rád mech. Petom — arcif za dobu velice dlouhou — uchycují se na omšené, zvětralé skále i semena jiných rostlin a skála oděje se po čase svěží, zelenou trávou. Vítr, ten mocný čaroděj, zasévá stále semena různých rostlin. Na vrchu, kdysi holém, vyroste křoví, tu a tam brázka, borovice, nebo štihlá jedle. Vítr roznáší jejich zralá semena zase dále, a tak skála, která byla kdysi před sty, tisíci lety holá, oděla se mocným, tmavým lesem, v němž je plno bujného rostlinstva. Základ k mohutnému pralesu položil malý, nepohledný, strupatý lišejník zemepisný, jenž rozplazil se po skále a dabal do jejího kamení.

Nu tak, milé děti, že si od nynějška všimnete těch nepěkných a přece tak zajímavých lišejníků? Doufám, že je nebudete zbytečně trhati, jakož i ostatní květiny a rostliny. Považte, kdybyste byly vy sami tak malé a bezbranné, ani prosit ani křičet byste sice neuměly, ale přece byste byly šťastné a radovaly se ze zářícího sluněčka i teplého deštěčku, ze sester a bratrů kolem sebe, a tu po jednou by přišel takový obr a utrlh by vás a odnesl jen proto, aby vás za chvíli pohodil a pošlapal. Jak by vám, děti, při tom bylo?

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společnost s r.č. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Dufek. — Tiskem E. Benštorfa v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h a s poštovným. Pro od bératele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JOSEF PELÍSEK:

ZVONY.

Pod oblačnými nebesy,
nad vsí, nad poli, nad lesy
pohádkou divnou do dálí
za dětských let mi znivaly:
Den slunný byl, a jejich hlas
se měkce trás', se měkce trás'.

Kdys nebes šíře znenáhla
černým se, mrakem zatáhla,
a tóny divně chladnými
úderý jejich zněly mi:
Ne, nemohu ni řadou let
je zapomnět, je zapomnět!

Již dávno pevně poznova
jich píseň zněla kovová,
přec slyšel jsem v ní zaškání,
a vzpomínka, jež poraní,
mne tiše vedla na hřbitov
v zapadlý rov, v zapadlý rov —

A léta jdou. A po kraji
když lány ke žni dozrají,
k nim navracím se v naději,
že zpěvem dětství zaznějí:
Jdu lesy, poli, sám a sám,
a naslouchám a naslouchám:

S večerem prvním doletí
jich píseň tónů v rozpětí,
a čekám, žitím bohatší,
dnes zazpívají, zapláčič?
A zrak co rok se orosí:
— — Já znovu pohřbil kohosi! —

TEN VEČER.

Ten večer v hovoru mi slzy vstoupily
do očí pojednou: po dlouhé řadě let!
Ó, že by klesnout měl v kal zjev Váš rozmlý
— nemoh jsem neslet!

A tož jsem řekl Vám, že lito bude mi
— nechť cizí — s pokleslou když s Vámi bych
se střet' —

Já cestu kdysi Vám chtěl zdobit růžemi!
— A moh' bych neslet?

Ten večer v hovoru — — A Vy jste mlčela,
a velkoměsta šum kol vířil cynicky:
Ó, byla jakás hloub, tak blízko setmělá,
ó, tolik jsem se bál: Váš ztratit na vždycky! —

—=0=—

M. K. D.:

DO PŘETRHÁVKY.

(Dokoučen.)

Slunce pálí po poledni nemilosrdně, žádá
brní, a tak je to zle. Ach, oddychuje ten a ona,
a její v neurčito obrácené dětské oči povídají:
Už to nevydržím. A zas znova se do toho za-
kusují, umdlévají, padají a zas začínají a zoufale
se drží. Kdyby bylo aspoň možná zaplakat, po-
stěžovat si, ale to je hloupost, není to možná.

Ukazoval se konec pole a k svačinám už ho
docházeli. Byla v tom jakási naděje, třebaš věděli,
že marná, začali rychleji léztí.

A ještě dnes není to horko tak palčivé jak
toť, kdy padali jeden po druhém jak mouchy,
zachvácení „čemerem“.

I Mařenu stihl čemer a ví, jak to je teprv
zle. Horkem začne ti krev v žilách houstnouti,
žily ti naběhnou, a v nich se zastavuje krev v
kulíčkách. Mařena to zpozorovala na levé ruce
a začala si krev rozíratí, ale za chvíli toho
nechala a lezla dál. Zárem však učitelka nevyso-
vitelnou mdlobu, zatahala sousedku: „Ty, mně je
zle.“ „Ježiš Marja, co je ti, si jak stěna?“ vzkřikla
sousedka a celé okolí se obrátil na Mařenu a jeden
přes druhého volá: „Ta je bledá, dědáčku, aha,
Mařena má čemer,“ a jaksi zmatené a s hrůzou
hledí všichni, co se bude dítí.

Dědáček ještě měkčím hlasem než jindy jí
posílají: No, běž si lehnut do jateliny. Mařka
odchází, ani nevědouc, jak, nohy jí skobrtají po
hroudách, a malý smutný úsměv má kolem rtů.
Zdá se jí, že se těch několik kroků k jatelině
nedotáhne, a touží již se položit na tu zem,
matku všech, jako by ta jí mohla uleviti. Svalí

se bezvládně jak haderka do jatelíny za režnískem. Chlad jí objal. — Ale ne, byl to klam, okamžitě zdání, není jí líp. Ba, je jí velice zle, jako by se cosi osklivého, tmavého valilo nitrem. Patří bezúčastně na oblohu nad sebou, a čeká, že jí bude líp. Ale není jí lépe, není. Ba huře, huře, zle, nesnesitelně zle, že zavírá i ty oči, a myslí, kdyby už tomu všemu bylo konec. Zdá se jí, jako by všecko, by přetřhavač s dědačkem i domov i všecko, bylo kdesi daleko, daleko, ba dávno a dávno, a ona tu leží sama a umírá. Vale tobě, marný světe, vale tobě dávám, smutní sama nad sebou. A ještě huře se jí dělá, jak by po stupních a je to ne-sne-si-tel-né a mu-sí to být — leží a trpí, leží a trpí a ztrácí na chvíli vědomí —

Upamatuje se zas, a přece už to není tak zlé snad, otevře oči, ba není, dýchá silněji. Ba není ještě líp a zase, po stupních jaksi bolest opadáva jak voda. Začíná pocítovati radost, že je jí líp a líp, pořád, až načisto dobře, pocítí blaženost, že jí bolest opustila, hledí na modrojasnou oblohu a usmívá se. Přece se mně poštěstilo, myslí v šťastné dětské myslí, která ihned zapomíná, co bylo; ležím si tu v jatelině za obilím, a druzi musejí dělat. Ještě se i přehodila radostně na bok a líbovala si svůj odpočinek. Za chvílenku už jí i svědomí začalo znepokojovali, že si tu tak leží zbhůdarma; jako by lhala, že je jí něco, kdy jí nic není, nadhodila sebou, vzala motýčku, vstala a šla, úsměv na tváři.

Pracující stádečko jí zvědavě očima vítalo, a kluci křičeli: „Vidíš ju, už sa vylezala!“, od radosti, že to tak dobře skončilo. A kdo dolezi spíš na konec, sedl si vítězoslavně na úvrati a křičel statečně: „Kde ste byli hubama, obracte sa ricama, rázom!“ Přišel druhý a třetí a křičeli radostně, všichni společně, jako když se rozkráče hejno ptáků. bylo to směšné, všeci se tím rozveselili. Jak všeci dodělali do konce, šli tiše nastoupit řádky nové, zpátěčni.

Dělal se mírný chládek a ve smírně náladě drobní dělníci svačili, neboť všemi prochvívala společná radost, že se dřina přece blíží konci. Po svačinách si začali už i notovat, a kluci dostali chuť do hádky, prali do sebe hrudami, až je dědaček museli napomínat: „Dáš pokoj, dáchu. No, no!“

Bylo toho ještě tři hodiny. Ale když jsme vydrželi tolik, vydržíme už aj ostatek a bude výdělek, 42 krejcarů ostanou každému na jeho soukromé potřeby, a kdyby tak byli dnes stryc při výplatě z Boha a dalí 43, ještě by se jeden krejcar uctigáni.

Vyhlídkami těmito, na konec práce a na výdělek, na ten grošik svůj, okřívá srdce, hrda se uvolňují a jimi se line dětský smích, jenž je nejsladší hudbou světa, mísí se se zpěvem skřivánčím, a zdá se jim zachvívatí celý vesmír.

A blíží se večer.

O, večere krásný, nic krásnějšího v životě jsem nepoznala; země oddychuje zemským dechem, slabý vítr pohrává ošením, smír snáší se

jakoby s nebe na všecko. Odpočinek přijde po tomto hrdlování a mučení, mučení podstoupeném pro mamičku; pták zpívá vysoko, vysoko a pak němě se snáší do svého hnízda, domů, k matičce. Jak je veselo, srdce se může radostí rozskočit, smějeme se, zdá se nám, že tomu smichu nebude konce, rozběhly bychom se a vrťely se jak vrťely až do únavy. Už to bude, bude hned, za chvílenku. A chlupci začínají notovat svou dětskou hymnu napřed ojedinelé, ale potom vpadají všichni, všichni s nepopsatelnou radostí a výskotem zpívají svojí nejradostnější písničku. Tolik nadšení nevložil nikdo nikdy do písne: ani revolucionář do své marseillaisy, ani dělník do své písne práce, ani vlastenec do svého Kde domov můj.

A přece je to písne — já vim, že mnohý řekne — škaredá.

Sedm hodin večer je,
cosi nás tu zežere,
je tu malé bubáča,
a to srává do sráča.

Děti jí zpívají znovu a znovu, bezpočtukrátě, vždy nadsněžení a nevážaněji až do nemožné rozpustilosti — — — — —

V tom báb, dvě, tři, sedm — motýčky kluku letí velikými oblouky vržené největší silou a chlupci k nim metají kotrnelce a znovu je vrhají před sebe a metají sebou v nevázané radosti. Pustí se pak jako stádo beranní úprkem a nezastaví se až kdesi doma.

Děvčata křížem příčky k uzlíkům, poskakují od radosti s nožky na nožku, cosi štěbetají, ulizují si vlásky a upravují se a potom se pustí mezkami, kady je pěkněji a zpívají táhlými, vysokými hlásky divčenské písničky. Je písniček bez počtu a nikdy jich nedopívají, než dojdou předměstí. Když dojdou mezi domy, vyšlapují si sebevšedomě jako velké dívky, přehazují bokama a hoštnou rukou, když jdou kolem něhoku. Na předměstí už se kouří z komínů, krávy bučí, lidé chodí s putenkami ke studním a k říčce. Děvčata dají si krátké „S Bohem“ a dorozumějí se: „Pájdeš?“ — „Pájdu“, načer každá vběhne do svého drahého domu radostně.

Mařena vhoupla se zvláště radostně, mamičce je dnes dobře, nebo jsou okna zavřena. Kdyby byla na ně mdloby přišly, jak se častěji stává, byla by všecka okna dokořán... Vběhla zrovna pod komín za mamičkou, srdečně je políbila.

„No, vítaj,“ řekl.

Donesla ještě vody z okova z ulice, protože mamička se té vody nejradši napili, sedla v jizbě na lavku a hleděla hore předměstím.

JOSEF ČIPR:

FRAGMENT DOPISU.

Můj milý, věř, ta chvílka vzácná je, kdy sám si patříš, lepším citem provát, kdy můžeš stranou žiti mumraje ve chrámu vlastní duše obětovat;

kdy s těla všecken rmut chceš setřítí
jak bláto se svých lakovaných botek —
kdy zachce se ti náhle věřití,
že vlídný osud skrání tvých se dotek'.

Uondán bloudíš klikatinou cest,
na těle přitěž, srdce v cizí ruce;
tu na tě kývne květná ratolest:
Ne vůně jen — z ní dýchá revoluce!

Či písne známé zazní taktů pár...
a zázrakem se obraz světa mění:
Jak vrátil by se půvab přešlých jar,
jež smutku neznala ni pokoření.

Tvá sláva života! Že příliš nejistá?
Ej, nechť si bicem otrokáři svíští,
ty oblékněš se ve plášť Mefista
a s lehkým gestem zmizíš v propadlišti!

— 0 —

P. z B.:

Z LISTŮ TETĚ HANĚ . . .

Právě tak, jako v pohádce: Bylo —
nebylo

Nezáleží nikomu na tom, žije-li osoba, již
byly listy psány. Nezáleží na místě, na čase,
slovem na ničem.

Mnoho, přemnoho žen v životě dostává
se do zvláštní posice, že se jim svěrují děti,
jimž ony nedaly života, že přejímají úkoly
matek, nepoznavše třeba ani mužů, aby vy-
chovaly lidstvu několik členů, hodných, plat-
ných a šťastných, aby mladé človičky vedly
v době, kdy jim potřebí podpory, aby opatro-
valy něžné květy, až by se z nich vyvinulo
ovoce ušlechtilé jakosti.

Kvetoucí štěp svěřen rukám jejich. Šti-
pek samý, samičky květ. Nesázely ho, ale
opatrovatí jej mají. Ó, kéž bdi dnem i noci, aby
jej uchránily, kéž hledí si ho bedlivě, aby ani
kvíteček se neztratil, nekvetl na plano. Slad-
ká bude jim odměna za úsilnou práci. S hrdo-
stí pohlízetí budou na krásnou korunu, plnou
zlatého ovoce, s radostným povzdechem vzpo-
menou trudné námahy a očí jejich zazáří vě-
domím vykonaného díla.

Těm všem dobrým ženám, které ať z lá-
sky nebo z důvodů v rodinách nebo v
ústavech vstupují dnes na místo matek, těm
všem určeny tyto řádky. Platí každé z pře-
dobrých duší, chtějících skutečně s celou
opravdovostí poctivě a svědomitě konatí po-
vinnosti své. Kéž jsou jim světélkem, byť jen
mdlým a nepatrným, na cestě temnotou ne-
snadných úkolů jejich. Kdo z vychovatelů ne-
tápá ve tmách?

Drahá teto Hano! Jako hoch nesnel jsem
písne „Osířelo dítě“. Vždy mne rozplakala.
A příznám se, že ještě v dospělém věku vy-
loudila mi slzy. Po těžké nemoci šel jsem mi-
mo školu v našem městě. Mladý, nadšený
učitel, výborný dirigent, opakoval se svými
žáčky tuto píseň. A já plakal opět, plakal
jsem jako malé děcko. Zvláštní věru píseň
umění lidového! Jak mistrně zachycuje mla-
dou dušinku děckou v hrozném bolu! A bol
ten odpovídá míře neštěstí. Není větší ne-
štěstí pro rodinu jako smrt matčina. Zemře-li
otec, dobrá žena stačí jej nezřídká nahradit.
Matka však je nenahraditelná — leda že na
místo její vstoupí žena vzácných duševních
vlastností, žena, která se dovede obětovati,
žena, již vede láska. Takové ženy jsou. I Vás
k nim počítám. Bílým andělem slitování snesla
jste se v dům svého bratra, v dům zastřený
hlubokým smutkem. Chystali se k pohřbu, ke
hroznému pohřbu. Několik malých pisklat
dětských skřivánčích hlásků a kolousích oček
osířelo. Matka jim odešla náhle. Ale Vy jste
tam přišla, hrdá krásko, jež kráčíte dobrovol-
ně žítím sama, Vy, jež jste kdysi na žofině
prohlásila, že byste se nikdy neobětovala, sta-
nula jste náhle uprostřed rozkošných hlavi-
ček. Jste si Vy, dobrá duše, plně vědoma
svých povinností, svých úkolů?

Doufám, že jste. Víte dobře, co máte vy-
konatí. Ale věc Vás stihla nepřipravenou, ble-
skem přímo. A stihla Vás v nedobřím stavu.
Srdce Vaše rozdrásáno bylo ranou osudu, jež
bratra zasáhla, vždyť známo o Vás, že jste lé-
ta pavězou, chránící věrně a mocně veškery
členy četné rodiny — hlavně ovšem dobrou
matičku. Na pavězy dopadají rány s celou
prudkostí. Trpí za bojovníky. Rozčilená, kraj-
ně nervosní, na pohled s klidnou mramorovou
tváří, již jen chvilku kmitne záchvěv přebo-
lestný, slabý záblesk duševního utrpení, s ner-
vosně planoucím okem vstupujete v novou
fázi života. Uštvána sama, překročujete prahy
svatyně, na jejímž oltáři září velebné heslo
„Mír a radost“.

Vstupujete v sad kvetoucí. Tomu třeba
jasného nebe a vlahých paprsků slunečních.
Ty paprsky musejí zářit z Vašich očí a jas ne-
beský usmívati se s Vašeho líčka — jen tak
vstoupíte do svatyně květu — do dětské kom-
naty. Mládí má právo na mír a radost. My
se mu musíme přiznovati. Radost ze života
tichá, mírná, musí lynouti z celé Vaší bytosti,
musí býti na Vás znáti, jak ráda vše konáte.
co konatí musíte, jak jste šťastna ve své ne-
smírně obětavosti. A mír musí zářiti z hlubo-
kých očí Vašich,

Viďte, toto zlatá, není snadno s úsměvem blížiti se mladým dušinkám, když duši hlodá žíravý bol nad pohromou rodiny, když člověk sám je nevýslovně rozrušen, roztrpčen, zbit osudem, kdy sám ani přirozeně nežije, kdy mu jen trpěti a trpěti a lavinou na duši leží starost o vše, o vše, co srdci na světě draho.

Souhlasím. Znáte však dojista slova Pisma: Hleďteje nejprve království nebeského, to ostatní vše bude Vám přidáno. A to království boží ve Vašem žití jsou drobné ty děti koloušící oči, skrívánčích hlásků. Těm se věnujte c e l e, cele! Učiňte tak! Domácnost obstará Vám rádná kuchařka a panská, lekce se dětmi zopakuje učitel — ale matku vychovatelku nahradí jen ten, jenž vyvolen k tomu, jež láska vede. Kdybyste o celé tisíce ročně vydala více a při tom věnovala se s celou silnou duší svou dětem — poklady nastřádáte! Děti jsou účel života, dobrá tato Hano, a Vám naskytla se příležitost život svůj zasvětit dětem.

Osířelo dítě! Toto Hano, znáte také tu melodii, dovedete si ji vzpomenouti. Hle, několik drobných postavíček kolem Vás — živé poklady té písně. Milá očka jejich upírají se k Vám. Pohlédněte dobře, co spatříte v těch očích? Což uvidíte v nich velkou otázku, jak bude dále, jak bude u Vás? Děti, milá tato Hano, myslí více, než tušíme, chápou bystřeji, než by se kdo nadál. Jejich osud leží ve Vašich rukách. Co jim přinášíte: slunce či mraky, úsměv či slzy? Slzy, dětské slzy mnoho, přemnoho váží. Nedopusťte, drahá, aby za Vaši správy z očí těch tryskaly! A užříte-li kde, že ta mladá duše slzy roní, vezměte hlavičku něžně do obou dlaní, zahleďte se do očí dlouhým pohledem, v němž zastkví se hluboká duše Vaše v plné své kráse a síle, aby to dítě vidělo, že v nitru Vašem bije srdce, vrélé, vroucí srdce jen pro ně, že v bílé duši Vaši pravé poklady ryzí lásky vzácné něhy k té milé drobotině, lásky, jež schopna pro ně vše obětovati! — A zlíbejte pak rtky anděla míru rosné perličky s dětských oček těch. O Vás jistě neplatí slova: „Ta není tak milá“ — ale ti malí tvorečkové musejí to vidět. Ó, dejte jim pohlédnout v duši svou, otevřte jim nesměrné poklady svého srdce. A kolem Vás bude všecko samý samičky květ a skrívánčí píseň bude Vám zníti od samého nebe — i když venku v žití mrazy a pliskanice! Trní a hloží tohoto žití mění láska v nejkrasší květy života.

Ano, láska. Láska, milá Vy duše, je vše-

cko. Začátek i konec našeho života. Co člověk koná bez lásky, nemá požehnání. Věřte mi. Člověk musí milovat, z duše milovat, aby se těšil ze žití, aby vůbec byl živ. Dnes stojíte v říši lásky. Ten kroužek malých občánků kol Vás — hle, co tu třeba lásky! Ó, snažte se roznitit v malých těch srdčkách plaménky lásky k životu, k dobru, krásu i ku pravdě a především k povinnosti. Bude Vám to snadno. Jste vzorem povinnosti, jste kněžkou lásky. Vaše láska nejeví se v pěkných lahodných slovech, těmi neplýtváte, v činech spočívá jádro její. A jen činy jsou tlumočníky lásky pravé a upřímné. A takové lásce učte své svěřenky. Dejte jim ji poznati na sobě a zasíjte jim zlatá zrnka její hluboko v něžné dušinky, v milá srdčeka, aby jednou vzrostla a přinesla užitek stonásobný. Vždyť Vy to tak dobře dovedete jako málokdo. Vzpomeňte jen trochu! Malý hošík byl několik neděl u tetičky. Tetička dovezla ho do Prahy, kde čekala maminka a jeli potom spolu dále, až tetička vystoupila právě na té stanici, kam nyní snesla se dobrou bílou vilou. Víte co následovalo? Hošík se rozplakal, bolestně se rozplakal — v náručí matčině — a nebylo možno jej utišíti. „Pocebuje tetičky,“ vzlykal klučina v nemilosrdný hukot vlaku marně, marně. Ach, toto Hano, může býti pro ženu vyššího významání jako tato prostičká šleplavá větička a slzy i vzlykot malého černookého klučiny? Láska dětí, toto Hano, jest velká a vzácná! — A vzpomeňte dále! Zaslala jste kdysi šaty na venek. Vaši halenku poznal malý čtyřletý synoveček. Víte co udělal? „Ah, Handultova jupicta“ — a přitiskl halenku vréle k srdččku, až přítomná maminka zaslzela nad dojemným tím projevem takové lásky.

Ó, děti dovedou vyznávatí lásku. Pravou, nejkrásnější lásku. Náručí mužovo neposkytuje té slasti, jako heboukě oběti dětské, oči jejich jsou nejčistějšími praménky ryzí, vroucí milosti — a ta poskytuje štěstí. A tak Vy, dobrá duše, obětavosti svou vnášejeic touli blaha v ponurý dům smutku — plným douškem pije ze zřidla štěstí, jehož skýtá — láska té drobotiny.

Budete šťastna. Touhy Vašeho srdce budou ukojeny. Ublížil-li Vám život, hle, poskytuje Vám náhrady stonásobně... Ó, využijte každíček chvilenky svého štěstí a radujte se ze života, bílá duše! Jak ráno otevřete své milé, dobré oči, af zaperlí se z hrdla radostná píseň, a při práci po celý, celický den prozpěvujte si jako skrívánek v máji, když luhý skvějí se květem. Viďte, milá tato, dávno, předávno pohasly písničky na Vašich rtech, že

ano? Ale nyní ať se vzkřísí jak prvosenky s první vesnou.

Polibkem budete svou drobtinu ráno ze spánku. Váš polibek a Vaše píseň lásky ať je zkolébá večer v libý sen o štěstí a kráse života. A když pak hlava Vaše zemdlená klesne po celodenní práci a námaze na lůžko, ať stříbrnými zvonyk v božskou harmonii sladce ustaranou mysl Vaši hlásky Vašich drahých svěřenců a krásná očka jejich kěz srdce Vaše iskřivými hvězdami stiší v blahý mír jasné noci májové, v mir, jenž svítí k nové, velké práci.

Ten dosti žil,
kdo měl v svém srdci klid
a dvě, tři šťastné tváře kolem sebe.

Tak pje kdesi Sládek, teto Hano. Buďte šťastna a rozsévajte štěstí kolem sebe!"

—o—

A. MAJKOWSKI:

STRAŠIDELNÝ MLÝN.

V temném lese řeka plyne hlubokým tam dolem, v údolí pak mlýn se krčí nad ohromným kolem jako hnízdo, vlašťovky jež k stěně vystavěly; mlýn však mechem zarostlý je, tichý, odumřelý. Kolo přestalo jít, jako srdce u člověka umřelého, a ta tenká, mělká dole řeka, která v mlýně naplnala kdysi všecky žíly, obraceti velké kolo nemá nyní síly. Smutná, černá je to řeka, jako proudy smůly, a ty květy, jež se jinde s břehů k vodě tulí, dlouhé krčky mají tu a choré, bledé lice; zdá se, že se chvějí, strašného cos v řece zřice. Na mlýn ten pak vlašťovice hnízda nepřilepí, a ač v trámech červík hlodá, datel je jak slepý. Lesní ptáček na křivé když střeše odpočine, smutně zanotuje, zděšen hledá místo jiné. Sedlák ze vsi nerad jde tu, stále jen se vrtí, aby nezřel, co by uvrhol jej v náruč smrti, křičuje se, utě' hledí kouzelné té moci. Divné věci prý se dějí v mlýně o půlnoci! Jakés vzdechy, jakés pláče údolím tu vanou žalostně tak, na hlavě že vlasy hrůzou vstanou, nejtvrdší že tady srdce měkne strachem, žalem. Starý pasák, za lesem jenž na svém poli malém v noci dobytek tu často letní dobou pásá, o tom mlýně takovouto divnou zkazku říká:

Již jsou tomu dlouhá léta, co tu na tom místě stával dvorec, dřevěný sic, ale pěkný jistě. Na druhě pak straně řeky, zarostlé dnes borem. druhý dvorec sousedil tu s tímto prým dvorem. Mezi oběma pak dvory řeka tato smělá křišťalovým proudem vod svých kolo obracela. Dvěma pánům patřil mlýn ten za úplné shody. Pánbůh řece z hloubi země dával dosti vody. Hospodáři byli bratři — nevím, jak se zvali — a tu náhle oba ženu hledat sobě jali. A co zlý duch nechtěl — jejich oko spolu padne na panenku slícnou, děvče jako obraz vнадné.

Žádná z děv tu na tom světě, kdybys hledal všude, pěkná nebyla tak, sňva také asi bude.

Její oči jako zora na člověka plály, její vlasy jako zlato k patám až jí vlály. Přes pole šla lehounce tak, jako srna cílá, hudbu nebe slyšel jsi, když slovo promluvila. Zkrátka, čarovně to byla krásy vzácná panna — shodě bratři zasazena smrtelná jí rána. Když se hvězdy rozzářily v měsíční noc bílou, dívka sedávala ráda velkou nad mohyloú, která nad mlýnem jak věž se vypínala v břehu (dnes tam šumi malá stružka s hůry v rychlém běhu).

Vlasy rozhrnula vždycky v měsíčním tom lesku, naslouchajíc pilně slavičmu z háje stesku. Tak jí uztřeli kdys bratři, jdouce ruku v ruce, počátek to neblahý byl jejich dlouhé muce! Spolu nikam nešli pak již, druh byl druhu sokem, potkali se — změřili se nenávisným okem. Každý prahnul k dívce připoutati jenom sebe, viděl v ní svůj ráj, své štěstí, spasení i nebe. Ale dívka, co se stane, netušící ani, prohlásila: Za krásu svou chci být celou paní! Ten ať pánem mým je, cena nemůž býtii jiná, kdo se stane nerozdílně majetníkem mlýna. — A tu právo jasně vykřko, že se rovným dílem bratři rozdělití mají po otci svém milém. Nebylo teď jiné rady, žili bez útěchy, omrzely oba bratry jejich rodné střechy. Měřili se zraky, jak by probodnout se chtěli, s puškou nabitou sám každý bloudil po den celý. — Zvolna čas tak míjel. Za měsíčné noci jedné dívka opět na vršíčku u řeky si sedne jako luzný přízrak na svět spící vyvolaný. Oba bratři sešli se tu, každý s jiné strany. Ona začla zpívat divný jakýs nápěv starý, který na duše jich působil jak kouzel čáry. K majáku jak Hélan*) spje, jehož světlo zočí, nemohli tak bratři od ní odvrátiti očí. V tom však dívka bílá, jasná, velká s místa vstala, zlatý kroužek s růžového prstíčku si snála: Kdo ten prsten, který hodim do hluboké řeky, přinese mi, mojm bude až na věků věky! — Jako zvonek její hlas byl v mlčení tom tuhém a jak hvězda prsten sletěl v řeku zlatým pruhem. Zároveň však jako hrom tu zazněl výstřel dvoji a ty lesy, němí svědci, co tu dosud stojí, nebi žalovaly, že tu bratr zabil bratra. Kam té noci zmizeli, se nikdo nedopátrá... Dívka pak, jež příčinou jich zkázy byla jistě, v stříbrný se pramen rozplynula na tom místě. Od té noci práce ve mlýně se zastavila, neboť kolo zarazila navždy boží síla. Od té noci řeky proud, dřív živý, opadlý je a se plazí po dně lině jako zrádná zmije. Za rok vyrost vysoký bor, který se tu vidí, snad by ohradil to místo hřichu od všech lidí. Ale v noci, na lesy když temnota již klesne, v údolí tam na dně vidět bývá větší děsné. Povstanou tu z vody oba bratři silných paží, rameny pak mlýnským kolem pohnouti se snaží.

*) t. j. rybář z poloostrova Hélu.

Ale kolo ani o vlásek přec nehýbá se,
neboť každý na opačnou stranu táhne zase.
Tu i s vysokého břehu panna s plácem vstává
jako květ, když čarodějná noc mu rozkvést dává,
lomí rukama a volá nad vodu tam dolů:
„Svorně táhnete jen oba spolu, bratří, spolu!“
Ale darmo — nepomůže bratřím ani kolu,
ozvěna jen odpovídá zdola: Bratří, spolu!
Někdy vítr zanese ta slova v moji stranu,
já hned s modlitbou se dávám Bohu pod ochranu,
neb ten křik, co noci letí, srdce strachem studí,
psy zahání, koně straší, ptáky ze sna budí.
Nedojdou ti bratří klidu, co tam síly mají,
jako zakleti, jim kolem otočit se zdaří,
až se oba v jednu stranu oprou. Potom z vody
vyjme panna zlatý prsten na znak věčné shody.
Do té doby se však léta sotva spočítají! —
Takou o tom strašném mlyně pastýř umí báti.

Přeložil A. Frinta.

DOKUMENTY O KLÁŠTERNÍ VÝ- CHOVĚ.

Jeptiška ve vychovatelství: Jmenujte mně
v zory charakterů. Kandidátka učitelství:
Mistr Jan Hus. Jeptiška: Ano, ano (usmívá
se), ale on se nechtěl podrobit církvi, chyběla
mu pokora. Jmenujte jiný vzor charakteru. Kan-
didátka: Palacký. Jeptiška: Ano, ano (ner-
vosně přechází) — A ještě jiný. Kandidátka:
Havlíček. Jeptiška (blýskne hněvivě očima):
Ano, ano, on byl národním charakterem, ale ne-
chtěl poslechnout církve, — a vůbec nejmenujte
mně takové vzory charakterů, jmenujte charak-
tery čisté, jako svatý František z Assisi, sv. Al-
fons z Ligouri — a ostatní nešťastnice už sypou
jiné sv. Mikuláše a Floriány a jen co si vzpo-
menou...

Je školní výstup o Jirím Poděbradském.
Jeptiška přednáší: „Ale protože bojoval proti
církvi a proti bohu, bůh ho potrestal, a on záhy
zemřel. Po výstupu kandidátky opisují ze steno-
gramů. Jedna tento pasus vynechala. Sestřička
korigovala: Udělala vynechací znaménko. Dívka
z přesvědčení pasus však nevpisala. Na druhou
hodinu vpisala jí ho tam jeptiška celý červeným
inkoustem a učinila přednášku, jak se jakýsi jed
mezi nás zažirá, a jedna taková že pokazí celou
trídu.

Katecheta v klášteře vykládal o celibátě
kněžském, ... že to není sice ustanovení Krista
Pána, že v prvních dobách křesťanských celibátu
nebylo a není to ustanovení nezměnitelné, ale
(bije se po svém způsobu v prsa) myslíte si:
tady zdvihá kněz ve svých posvěcených rukou
[vztahuje mysticky ruce a zbožně pohlíží k ne-
besům] samého Boha a tady (ukazuje rukou dolů,
při zemi), pod stupni oltáře, klečí jeho — roba!
Kapky krve by se byl v té chvíli v žádném z
18letých dívek nedořezal. Nastalo hrobové ticho,

až za chvíli si všechny vydechly, po té urážce,
pocitu hněvu, litosti, studu... Tedy my jsme
jenom roby. Naše matky, které nás těžce porodily
a vychovaly, jsou roby, a nikdy se nemůžeme
povznést k té výši jako muž, právě pro úkol
nám přírodou a Bohem určený...

Dívka utlá jako hůlčeka, spíš dítě vyrostlé
než dívka, chovanka klášteřa, nosila v létě ša-
tečky s malým, nepatrným výstříhem, jenom tak,
že neměla vysoký límec. Sestřička jí po hodině
náboženství zavolala a napomenula: Aby si k dů-
stojnému pánu nebrala nikdy těch vystřížených
šatů, aby nebyl pokoušen v panické nevinosti —

JAROSLAV JASPIS:

BOŽÍ SVĚT

Jak krásný je ten boží svět
pln jazyků a věr,
a my tu sedíme
jak slyši u svých děr.

A může-li kdo uvidět
kus světa na sto mil,
tu myslí, že už moudrý je
a bůh ví, kde už byl.

A svět je přec tak veliký,
a plný divných krás,
tak různých řek a měst a cest
a národů a ras.

Jak krásný by to život byl
ten celý shlédnout svět,
do žití duše celého
se lidstva zahledět.

O, tisíc životů bych chtěl
a tisíc vtělení,
by všeho světa zářilo
mi v duši zjevení.

IN MEMORIAM A. K.

Tak často tebe vzpomínám,
ty milý příteli,
jak ležíš v chladné zemi sám
a dávno setlelý.

My chodili spolu kdys,
životu zřeli vstříc. —
Tu jistě nepomyslíš sis,
že smrt ti hledí v líc.

A bujně žil jsi, vesele
u vína, knih a žen

a do úmoru pracoval's,
vše k smrti, smrti jen.

A v práci, rozkoších ti smrt
zlomila hochu vaz.
Vidím tě v hrobě, příteli —
Jak teď vypadáš?

HLUBINY ŽIVOTA.

Čím dál jde život,
tím hlouběji zapouštím
kořeny bytostí
v půdu života.

Všichni lidé,
všechny děje,
jsou mně kameny,
které padají
do tůně duše mé
k stavbě vlastního
já.

Všechny ty kameny
hluboko zapadají,
jen lehké víry
po nich zbývají.

Ty, má drahá,
v lehkém člunku
pluješ po temné
duše hladině
pochodní lásky své
zjasňujes bezednou
tůň.

DROBNOSTI.

Z Kašubské poesie

uveřejnil Besedy Času první ukázkou. Čtyřero básní Budzyszových, v čísle 45.; dnes básně Alexandra Majkowského. Majkowski a Budzysz jsou noví představitelé kašubské poesie, která měla dosud jediného umělého pěstitele J. Dardowského († 1883). MUDr. Majkowski jest uznávaným vůdcem t. zv. mlado-kašubského hnutí, jež stojí vůči kultuře a politice sousedního a nejbližšího národa polského na stejném stanovisku jako generace Hlasu a Průdů na Slovensku vůči nám Čechům. Přeložená tu básně pocházejí z jeho jediné sbírky *Spiewe i frantówe* (Poznaň 1905) a symbolisuje na základě lidové pověsti poměr Kašubů a Poláků ke slovanskému Pomoří a národnímu životu. — W. Budzysz je rovněž symbolické zvolený pseudonym nejmladšího a nejnadanějšího básníka kašubského, který dosud studuje ve Vraclavi a vydal r. 1910 *Nôwotné spiewe*, mimo

to v měsíčníku Gryf (t. j. Noh, znak bývalého knížectví kašubského) uveřejnil zdařile parafraze a překlady z Goetha a Heineho. Vedle lyricky reflexivní a erotické pěstuje zejména baladu a jeho tón i slohové prostředky připomínají někdy Bezruč. K Pověsti (vlastně báji) tuto přeloženou dodávám, že kašubské území sahá na severu (u Gdanska) až k moři baltickému; jeho střední a jižní část (úředně zvaná Pommerellen, v západním Prusku) odlišuje se od ostatního Pomořanska ohromným množstvím jezer a jezírek, vroubených zalesněnými pahorky. Kašubové byli tu původně jen rybáři a lovci.

Dr. A. Franta.

Turecká beletrie

v českém rouše je taková novinka, že pokládáme za vhodné upozornit na ni. Pan dr. Rypka, jenž podal prvou ukázkou svých překladů z turečtiny v Besedách Času, vydal nyní v Ottově Světové knihovně překlad povídky Omarovo dětství od Mu' Ali Názidho. Z úvodu dovídáme se podrobněji, že Turci byli básnícky neplodní až do počátku 19. století. Co byli v Evropě, neměli kouska původní poesie. Básníci turečtí opěvali nesmírnost Allahovu, vino, ženy, zpěv, pácholátka, slaviky a růže, protože všecko to opěvovala poesie perská. Z té byli živi. A nemotorné, těžkopádné. Neboť v jejich verších nebylo lehkomyšlnosti a fantastičnosti orientálců rozličných. Turek je ponurý, zamýšlený a hmotářský. Podněty perské nedaly původ turecké poesii samorostlé, aby Turci cizí ty podněty v sobě přerodili. Jen kopirovali a pabásňili, perské poesii vzdali se na milost a nemilost. Nová doba tureckého písemnictví počíná se až s novou politickou dobou. Když sultán Mahmúd II. r. 1826 postřílel Janičáře a začal zkoušet reformy v říši své podle vzorů evropských; když zástupy mladých Turků na rozkaz vlády začaly se hrnout na studium do Paříže; tenkrát i poesie turecká zachytila se v Paříži. R. 1859 viděti první plod nových směrů a to je V ý b o r Ibrahima Šinásiho, metrické překlady rozličných francouzských básní. Touto knihou dán tureckému písemnictví nový svět myšlenkový, ač ještě v starém rouchu slovním — učeném a nesrozumitelném. Starý literární jazyk turecký byla směs z více než polovice arabská, ze čtvrtiny perská a jen nepatrný zbyteček byl turecký. — První opravdu tureckou knihou je Omarovo dětství. Autor jeho Mu'ali Názid narodil se v Cařihradě r. 1850, tam vystudoval a stal se učitelem ve Varně. Tam seznámil se s pozdějším ministrem zahraničným Said-pašou, který tenkrát počínal arci teprve svou politickou kariéru. Said-paša oblíbil si učitele básníka, vzal si ho za sekretáře a při své kariéře podržoval jej po léta ve své kanceláři, když byl správcem a soudcem na rozličných místech, když byl poslán na inspekční cestu po Malé Asii i když byl guvernerem ostrovů Egejských se sídlem na

Chiu. Na konec Nádži stal se profesorem na císařském lyceu v Ghalata-Seraii. Nádži vydal básnické sbírky, psal do časopisu Ibeletrii a vedl mladou tureckou generaci svým kritickým duchem. Zemřel r. 1893. Byl lyrik, epik, prosaik, kritik, polemik, pedagog, lexikograf, historik, básník, veliký básník, chloubka Osmanů."

O marovo dětství známo je i v cizích literaturách. Paul Horn praví o něm: "Ten obraz klidného života v maloměstanských pokojných poměrech je rozkošný, poesie nevinnosti se vznáší nade vším." Friedrich Giese: "Nádžino povídka života je přímo perlou vyprávěcí literatury, nedostupně prostá a intimní."

Věda a náboženství před 100 lety.

Věda začala se po zrušení řádu jezuitského (1773) vyvíjet v uvolněném školství evropském. Čtete úryvek z Krameriusových c. k. vlastenských Novin z r. 1802 č. 4., který poví víc, než kterákoliv jiná fakta. K pochopení situace dlužno dodat, že zmíněný úryvek spadá do doby, kde zasažením Bonapartovým byly ztišeny vlny velké revoluce francouzské a kdy na všech stranách státy evropské činily „smlouvy pokoje“ s vítěznými Francouzy. Krameriovy noviny tedy psaly: „Z Paříže 28. pros. Kterési zdejší noviny před krátkým časem oznámily, žeby dobře bylo, k dýby také smlouva o pokoj mezi náboženstvím a filosofií se stala. Dnes tedy tytéž noviny takovou smlouvu v známosti uvodí. Jeť to pěkná smyšlenka kterési vtipné hlavy.

Smlouva o pokoj mezi náboženstvím a filosofií.

1. Buď na budoucí věčné časy pokoj, přátelstvo a dobré srozumění mezi filosofií osmnáctého století, a katolickým náboženstvím, a sice počínajíce od dne 1. ledna roku 1802.

2. Filozofie se zavazuje, že nebude víc tak pyšná, tak hrdá a svárlivá, nýbrž že ve všem všudy opatrně se zachová.

3. Filozofie všech učených nesrozumitelných hádek, kterých se dosavad k velikému pohoršení zdravého lidského rozumu dopouštěla, přísne se odříká. Také se žádnými novými příběhy o stvoření světa zanášeti, aniž tvrditi nebude, že podle církve nebeských znamení, kterých v Egyptě vynalezen byl, svět již nejméně 15.000 let starý býti musí.

4. Odříká se moci této smlouvy přirozeného náboženství, neznabožství, čili Atheismu, i všeho jiného bludného učení. Také těch kdož na mše sv. chodí, a svatému Evangeliiu věří, někdy víc lupití a sprostáky nazývati nebude.

5. Filozofie odříká se budoucě docela všeho vladářství nad lidem a nebude již žádných takových práv dělati, kteráž hrubě ani pro sprostáky se nehodí.

6. Filozofie vyznává před svědky veřejně a hlasem srozumitelným, že dotud zdravému lidskému rozumu velikou škodu činila; a že její všechny teorie i směřné i nestydaté jsou. Dále také vyznává upřímně, že náboženství, kteréž osmnácte set let již trvalo, lepší jest, nežli učení a ta pravda, kteráž lidé, sotva ze škol vyjdou, ce udělali.

7. Filozofie budoucně vypravuje o malých věcech nebude žádných zatmělých slov užívati, nýbrž bude mluviti srozumitelně, a všeho spleteného vyjádření kteréhož spletená a nepochopitelná věci potřebují pilně se vstříhati.

8. Naproti tomu filozofii povoleno jest, aby v svém pokojku metafizikou, hvězdářstvím, chymí, mathe- matikou etc. pro své vyraženi se obírala, však na ten způsob, aby k ním sprostného muže nenutila; neboť by on tudy od filozofů, kteří o polednách tak jako jin lidé jísti chtějí (pozn.: ač nic nepracují), od své práce zdržován byl.

9. Dále náboženství připovídá, že to neštěstí, kteréž filozofie mezi lidmi způsobila, zase napraví, a jich za to potěší. Vsaak k tomu žádných jiných le- tichých prostředků užívati nebude, tak aby tím samo sobě bezpečnost a trválnost zjednati mohlo. Nebude se nežádáným způsobem v světské panování mí- sít, nýbrž toliko poslušnosti a poddanosti právům hlásati.

10. Náboženství odpouští ze srdce těm filozofům kteří je haněli, a ze vsí síly pryč zapuditi chtěli. To všecko jim odpouští a v zapomenutí dá a nebude jim než jako nicemných hlav považovati.

11. Obzvláště náboženství se zavazuje, že si k Bohu za atheisty modlitb bude, kteréž se sami neza rozumně a nesmrtdelně lidí nýbrž za hovada pokládají; dále i za ty hvězdáře, kteří v podivných skutcích stvořených věc předce posavad žádného Boha nevidí, a vyvedem všeho toho, což veškeren svět v sobě obsahuje, za ni- výborněji učiněného nemají, než jako dílo v hodinách aneb jako rožen, na kterém se pečené peče.

12. Obě smlouvající strany upřímně a srdečně n- obou licích (pozn.: tedy po kněžsku!) se políbí, a tal- stále na rozličných stezkách k jedinému opravdivému cíli kráčetí budou, kterýž jest: štěstí lidského pokolení. Stalo se a podepsáno v Paříži v chrámě Panny Marie.

Laland,
místo filozofie.

Goffroy,
místo katol. náboženství."

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
nebo poštovým.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
společně s red. obm. Vydávající a odpovědný redaktor
Cedřil Doležal. — Tiskárna E. Boudarova v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách, Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

SKÁCELÍK:

JARNÍ.

Nad jabloní růžovými květy
ó zastav, čase rychloletý,
svůj běh,
a nech je věčně kvésti, nech!
Zachrániš tisíc očí od pohledů bludných,
zachrániš tisíc srdcí od plynulek trudných,
potěšíš těch,
kdo života se děsí, v jejich úzkostech ...
A těmi květy moudré prostoty
dnům v světle, ve tmě dodáš hodnoty,
prosvítíš bile jejich všednost šerou,
potěšíš hlinu, z které život berou,
rozzvoníš větry až v kraj obzorů,
oslavíš velký svůj chrám prostoru — —!
— Větévky křehké, sladký pocit mám,
když k vašich květů bílým vidinám
svůj vznáším zrak a v jejich kráse sněžné
svou dlaní hledám vaše tělo něžné:
jakobych náhle před dítětem stál,
je s tichou láskou za ramínko bral,
a v duši pln jsa slzné vděčnosti
křísil se kouzlem dětské milosti,
zapomněl všeho, co svět v nitru skácel,
a z dalek minula jak tažný pták
se k teplu vlastní svojí krve vracel ...

LESY.

Po svazích, v údolích, v hor nekonečném tichu
ak zástup vážných, mlčelivých mnichů,
lošedích kamsi v bezcestí,
bezcitných k lidské bolesti,
i pohledem upřeným do nebes
našedlý leží v dálkách les,
akoby dávno už ztracený životu
hledal jen šťastný mír, smutný klid, samotu,
aby v ní znavený kajincou pouti
nodlitbou útěchy si mohl postesknouti
dunci i vzduchu i hvězdám v noci bdícím
v horám všechno chápajícím ...
— Ó, vy tíš zástupové stromů,
když už člověk dojde tam, že nemá co říci komu,
u vy své větve rozpiaté
jak vlnité ruce podáte,
i na bolesti smutné, nevděčné,

i na života cesty rozemleté
šumění svoje sdílné, písečné,
jak milosrdí tajně navějete,
a rány nitra ze vzpour nebetyčných
zhojíte mocí vůni pryskyřičných
i vášně v hloubi krve ještě skryté
svým klidem o marnosti přesvědčíte,
tak že lidská bytost křehká
jak kyv vašich větví vzlétá zlehka
a jak smírný sen se náhle sklene
před pohledem vlastní duše uvidené ...
— Lesy širé, chladné zraku z dále,
v náruči svých stínů, v zeleni svých větví
štěstí splynutí jste duši darovaly — —
Vy samy pak, nuž čím jste v zjevů pouti?
I ve vás touhy tíž si lidský postesknouti,
vybít v zlých chvílích životních sil vzdor
na nádech všechno chápajících hor ...?
— Ó, šťastné lesy, šťastné stokráté,
čím samy žijete, to bez slov dáváte
v údolích, roklich, stezkách, mimo svět,
tak nelitostně na pohled,
tak v hlubinách svých vznešené! —
Za svoje srdce lidsky zkažené
prosim dnes kmeny, větve vztažené,
aby, než dojde konce svého bytí
vyzráním lesů dovedlo žití,
a mělo vždycky dost síl pro útěchu,
již samo marně čeká od hor, mechů,
v samotě třebaš v skály uzamčené,
tiché a chladné, světa oprostěné ...

SLOUPKOVÉ HODINY.

Je venku šero. Denní ruch stích'.
Řinčivě zaznívá v pokoji temném
kyvadlo hodinek sloupkových ...

Marně se skrývat v čtverci čtyř stěn:
čas stejně skládá se v minulost tvrdou,
a každá chvíle je blíž konci jen — —.

V sšeřeném tichu proud daných chvil
z chladného prostoru kol hlavy šumí,
a není, kdo by ho zastavil ...

— Ba srdce, to je marno si přát:
jednu jen ztracenou zachytit chvil,
vrátit a znovu lip prožít snad.

Nezbytnost slepá žene tě v žal
bezedné, pravěčné prostoru pouště:
litostné, drobné musíš dál — dál...

Slyš, srdce slabé, a nežaluj!
— Hodinky sloupkové! — Slyšíš-li znít
kyvadlo žluté jak tlukot svůj —?

Stroječek malý, tiše si hrá
s věčností, před níž se bezradně chvěješ,
řinčivě chvílky si počítá.

Pohleď, jak celý ohromný řad
chvilí těch v dálce nikdy nedohledný
pokorně čeká kyvadla spád! —

Stroječku malý, ve věčna proud
jak srdce lidské lehce postavený,
zabavuješ nitro úzkostí pout.

Přenášíš chvíle kyvadlem svým
z nadvězdných říší do života lidí,
neptáš se, k čemu kdys budou jim.

A v písni tvojí, již píšeš nám,
není tak ani strašno pomysletí,
že v konec jdem' a nevíme kam.

I hravost tvoje zázračná věc,
mně zdá se, že i vážnost smrti mění:
z dálky kdes běží už kostlivec,

a tak jak zvoní kyvadla drát
v dupotu drobném řinčí ostruha,
jež v zvůli přípíal na suchý hnát...

Nuž lefte, chvíle, věčnosti pluj,
ve čtyřech stěnách v pokojku temném
hodiny zvoní — těšitel můj...

— V srdci je jasno. Uplynul den,
kyvadlem řinčivým sloupkových hodin
po chvílkách v neznámo roznesen...

NEJISTOTA ŽIVOTA.

Dny, které nejsou ještě vyplněny
činností ani strádáním,
dny, které leží pro mě nespočteny
mezi dnem smrti a dnem dnešním mým;

dny mimo rozum můj a moji vůli
spějící ke mně překotem,
dny, které nebyly a nemuly,
proč ty jsou vlastně jenom životem? —

Od smrti cesty ni v levo ni v pravo,
směr jistý, který nesklame...
Proč má mít duše na ten čas jen právo,
jenž v budoucnosti skryt je neznámé?

A proč as nesmí změřit svým zrakem
tajemné jeho končiny,
jen hledět v dálku s temným smrti znakem
a neznať dne ani hodiny? —

A proč co kdesi před námi, má být
zničeno teprv účelem,
a snad je celé smutné lidské žití
jen pouhopohým do tmy výstřelem? —

Ó, bože, tvůrče dobrého i zlého,
jenž v smrti člověku dal's cíl,
jistě jsi cosi nezhytnelného
v ten temný konec dnů všech položil?

Či nestvořil's život, abys jeho dění
zas smrtí zničil později?
A proč as skrýváš všechno vysvětlení
jen v úzkostné i smírné naději? —

Ty neodpovíš: do mlhavé šedi
v před ženeš duši nebohů...
Však cos dal těm, již bez tvé odpovědi
s myšlenkou smrti žití nemohou? —

—=0=—

L. KOPAL:

PETRA CHELČICKÉHO NÁZORY O MANŽELSTVÍ, ČISTOTĚ A RODINĚ.

I.

Bádání o Petru Chelčickém má zde úkolem
určiti, jaké v těchto otázkách zaujímá stanovisko
Chelčický mezi katolicismem a reformací. Přechod
od katolicismu k reformaci jako vůbec tak
zejména na tomto poli znamená na náboženském
půdě se uskutečnivší přelom mravního myšlení
z asketického dualismu v idealism, spočívající
na pochopení přirozenosti člověkovy.
Prožil Chelčický již přerod ten? Určiti to, zna-
mená vystihnouti význam jeho v dějinách mrav-
ního myšlení.

II.

Katolicism považuje pohlavní stránku v
člověku naprosto za nečistou, takže zůstává
tato nečistota i při pohlavním spojení v man-
želství. Aby manželství mohlo být pojata
v kruh křesťanského života, prohlašuje se, že
vedle svého přirozeného významu má ještě vý-
znam jiný, nadpřirozený, jsouc symbolem my-
stického spojení Krista s Církví. V tomto
svém druhém významu prchlaše se manželství
svátostí. Přijetím svátosti nabývají manželé
účasti v tomto mystickém spojení a dostávají tak
nadpřirozený habitus, kterým teprve vymaňují se
ze smyslnosti. Mluví-li se v katolicismu o ethi-
ckém významu manželství, rozumí se tím toto
svátostné získání nadpřirozeného života. Man-
želství jen jako svátost, t. j. jen jako účast obou
manželů na mystickém duchovním spojení je čisté

Tento názor je však v základě pochybený a měl osudný vliv na rodinnou a společenskou mravnost vůbec v zemích katolických jak ve středověku, tak i dnes. Manželství může zajisté odpovídat mravnímu požadavku a duchovnímu vůbec jen tehdy, stane-li se pohlavní sférou, z níž vyrůstá, mravně i esteticky vzdělavatelnou. To jest však možno jen tehdy, když i smyslná stránka člověka považuje se za součást jednotného duchovního jeho života, s rozumovou jeho stránkou, od které mravní úsilí i umělecká tvorba člověka vychází, jednotné vědomí tvořící a navzájem se pronikající. Jen tak mohou mravní zákonodárství a umělecká tvorba bráti podněty ze smyslnosti a věsti i z uslechťování jí navzájem a jen tak tvoří celý duchovní život jediný celek a jen tehdy, je-li i smyslnost zabrána a podána v duchovní život člověkův, jest člověk mravní bytostí.

Takovéto vedení smyslnosti není ale při katolickém dualistickém názoru možné. Zde smyslnost je odedata od duchovního života a tím i zúšlechťení její v přátelství, lásku a umění vyloučeno. Zejména pohlavní stránka, postrádající tu ethického a estetického štípení, zůstává podmaněna pudům a hledá si cest postranních, jak od středověké romantiky až po dnešní dekadenci v zemích katolických sledáváme. Ale ani přidání svátostného znamení k manželství nemůže této dualistické neschopnosti odpomoci. Nadpřirozený habitus, kterého manželé svátostí mají nabýti, nemůže provést zúšlechťení smyslnosti. Toto je možné jedině v rozumu člověka, svátostně obdaření člověka však nic rozumového v sobě nemá, a proto na smyslnost jeho nijakého vlivu umravňujícího mítí nemůže. Smyslná stránka v člověku zůstává tedy svátostí nedotknuta a tím dle katolického názvu samotného „nečistá“. Člověk zůstává neproměněn ve své smyslové oblasti a připojuje k sobě pouze smyslové stimuly nového druhu — svátostné dary. Prohlašuje-li tedy katolicismus manželství za svátost, neidealizuje je tím, nýbrž přibásňuje vedle manželství skutečného, „nečistého“, jakési spojení mystické, které se nevztahuje k pohlavní stránce a tedy ne také k manželství a vůbec nemá nijakého duchovního vztahu k ostatnímu duševnímu životu člověka.

III.

Odkud má katolicismus tento dualistický názor na manželství?

Zde jest nám jiti až k těm soustavám staroorientálními, které dualism vybudovaly na podkladě ethicko-theologickém. Těmito soustavami uzpůsoben byl z á k l á d n í f a k t mravního vědomí, že rozumu, jenž mravní zákon tvoří, jest nutné býti v stálém boji s žádostmi, uzpůsoben k spekulaci filosofické tak, že této smyslnosti v člověku podložen princip zla, jenž manifestuje se ve „hmotě“ a protipoložen principu dobra, jenž manifestuje se v „duchu“ Tato metafysická spekulace o ethické stránce

člověka nazývá se dualismem. Logicky umožněn byl dualism metafysickým dogmatismem již ve staré filosofii se objevivším a hmotu jako danou vedle ducha přijávším.

Naproti tomu idealism filosofický byl vždy prost dualismu, jsa názoru, že jevy mají existenci jen v rozumu samém, neboť on tvoří sám ze sebe jejich zákony, pomocí jichž jediné skutečnost poznáváme.

S tímto idealismem filosofickým souvisí původní čistý staroorientální monothéism, jsa rovněž prost dualismu. Jest jediný princip — dobro, na němž založen světový řád určený jediným bohem. V nejčistší formě sledáváme jej již v nejstarších dobách staroorientální kultury, a odtud pak objevuje se po čase vždy znovuuzbuzen, cheož na půdě israelské máme příklad u starozákonních proroků a v Evangelích. Ale již v Evangelích ve vedejších motivech postupuje dualism, přejatý z dualistických systémů do exilu po celém Orientě rozšířených. Křesťanství tedy již v prvotním svém literárním pramenu přibírá dualism a přiměšuje jej k monothéismu a odtud má dualism ve svém učení i katolická církev, jež ponehlahu ve svůj nynější útvar přeměňovala se z církve prvotní.

Theoreticky je tedy dualism v katolicismu jakožto monothéismu překonán — to je dobré dědictví z židovského monothéismu — ale v jednotlivých problémech a zejména v konstruování asketické morálky přejat byl dualism z náboženských systémů orientalsko-řeckých a utvrzoval se v katolicismu čím dál víc jak přikloňoval se k mysteriím těchto dualistických soustav.

IV.

Reformace obnovila náboženskoethický idealismus Evangelíí a listů Pavlových. Zároveň souvisí tento idealismus reformace s obnověním filosofického idealismu Platonova v renaissance, což přispělo k logické jasnosti stanoviska reformacího. Na základě tohoto idealismu překonala reformace katolický dualism. Dobro a zlo je jen v myšlení člověkově a z něho pochodící vůli — ne v smyslnosti a tedy ne ani v přírodě. Příroda je dílo boží a není sama v sobě nečistou. Úkol člověka je zúšlechťovat ji — vše tedy co v přírodě je, stalo se způsobilým zúšlechťení a být pojat v duchovní život člověkův. Proto umravnil se nyní celý život ve všech vztazích — lidský duch věnoval teď práci oborům, které za katolického názoru ležely úhorem. Nejvíce zárodky převrat ten stát a manželství. Celý světský řád je řád boží a tedy řád mravní. Manželství je čistě čistému člověku. Idealisaci v ně vnaší člověk — pohlavnost sama v sobě neodporuje duchovnímu životu člověkovu — jde o to, aby člověk duchovnost svou v ní uplatnil. Proto, „als Eva zu Adam gebracht wurde, da ist er des heiligen Geistes gar voll“, praví Luther. A dále:

„Die Ehe ist nicht ein natürlich Ding, sondern Gottes Gabe, das allersüfeste und lieblichste, ja keuscheste Leben über allen Zölibat und eheloses Leben.“ Tím tedy vytrženo manželství z klatby smyslnosti („natürlich Ding“) a povzneseno v říš duchovní („Gottes Gabe“). Tím Luther vystihl, že člověk, jenž chce čistému životu, musí zůstat v kruhu přirozeného života a vystihl tím základní rys ethického idealismu, že „čisté“) myšlení odnáší se jen ke skutečnosti. V tom je idealism, že se přirozený život podčinuje mravnímu zákonu, ne že se umrtvuje. Poněvadž pohlavnost není nečistotou, není zapotřebí svátostného znamení. Není potřeba svátosti, nýbrž svátosti člověkovy.

Tím je také vyloučeno, že by reformace znamenala v tom směru, proti dualistické askesí totiž, mravní naturalism. Naopak je to úplné podmanění smyslnosti, ale tak, že se jí používá k duchovnosti a nepotlačuje se příroda.

(Pokračování.)

Dr. JOHN BROWN:

RAB A JEHO PŘÁTELĚ.

Přeložila Bož. Simková.

Před třiceti a čtyřmi lety kráčeli jsme s Bobem Ainolím Nemocniční ulicí ze školy, ruku v ruce a hlavy k sobě skloněny tak, jak to dovedou pouze milenci a hoši.

Když jsme došli až na konec ulice a obrátili se k severu, všimli jsme si, že u kostela se tísní veliký zástup.

„Psi se rvou!“ vykřikl Bob, a vzal nohy na ramena; následoval jsem ovšem jeho příkladu, a oba chovali jsme v srdci jedinou touhu, aby nebylo po pranicí, než doběhneme na místo. Není-li to pravá chlapecká nátura? a vůbec lidská? A zda jsme si často všichni nepřáli, aby plameny, šlehající z domu, nebyly uhašeny, pokud jich nevidíme? Psi se rádi perou; starý Isák praví, že si v tom „libují“, a to z nejlepších důvodů; a hoši nejsou proto krutí, že se rádi dívají na psi šarvátky. Spatřují tu tři velké ctnosti psa i člověka — odvahy, vytrvalost, obratnost — v napjaté práci. To arci je zcela něco jiného, než štvát psy proti sobě, a těšit se z toho, jestliže se zápas přirostne. Chlapec — je-li sám přítel potýčky, a je-li to hodný chlapec — pohrdá takovýmhle jednáním, ba ono z duše se mu protiví, za to však ochotně a bez váhání pospíší s Bobem a se mnou: je to přirozený a nikoliv škodolibý zájem, který probouzí se ve všech hoších i mužích, když patří na úsilovný a houževnatý boj.

) Zde ve smyslu „absolutní“. „apriorní“.

Přeje si snad některá zvědavá a v tomto ohledu naprosto nezkušená žena vědět, jak Bobovo oko jediným mžikem sdělilo svému mozku, že se tam perou psi? Neviděl přece a ani nemohl vidět rvačku samu; byl to pouze záblesk myšlenky, okamžitě pochopení věci. Zástup, tlačící se kolem psů, skládá se po většině z mužů; tu a tam sice namane se zde nějaká čiperná a soucitná ženšтина, která pobíhající divoce z venčí kolem shluklého davu, nenuceně uplatňuje svůj jazyk i své ruce na mužích, nazývajíce je „zvířaty“; je to zástup tvořící kruh, zástup pevně semknutý i pohyblivý; zástup dostředivý, jehož všechny hlavy sklánějí se do středu k jedinému bodu.

Nuže, i Bob i já jsme na místě a vidíme, že není ještě po všem: malý, čistokrevný, bílý bullterrier škrtí velkého ovčáckého psa, který sice podle všeho není zvyklý podobnému zápolení, s nímž však přes to není radno si zahrávat. Jsou právě v nejužším boji; učený drobný chlapík koná svou práci ve velkém slohu, jeho pastýřský nepřítel bije se divoce ostrými zuby a s ohromnou odvahou. Konečně však věda a cvik vítězí. „Kuře“, jak Bob ukvapeně malého bullterriera pojmenoval, dostal se nahoru a zakousl se do hrdla nebohému velikánu, jenž ležel na zemi přemožen a těžce lupal po vzduchu. Jeho pán, osmahlý, hezký, urostlý, mladý pasák z Tweedsmuiru, byl by býval srazil k zemi kohokoliv a „vypil třebaš celou řeku anebo snědl krokodila“, kdyby to bylo pomohlo, aby jeho druh zvítězil: leč bylo marno psika kopat; ten tím pevněji svíral svého protivníka. Se všech stran ozývalo se mnoho rad, jak nejlépe rozvaděné psy roztrhnout. „Vodu!“ volal kdosi, ale nebylo žádné po ruce, ač ti, kdo po ní křičeli, byli by jí snadno mohli donést z blízké Klášterní uličky. „Kousněte hafana do ocasu!“ a jakýsi statný, dobromyslný muž v prostředních letech, spíše ochotný než moudrý, dostal po nemalé námaze chundelatý „Rebříčkův“ ocas do širokých úst a vši silou do něho kousl. To však bylo již více než moc i na velmi trpělivého a velmi se potíchoho pasáka: se zábleskem zadostiučinění na kulaté tváři uštědřil palčivý políček našemu dobromyslnému příteli — jenž pod ním klesl k zemi jako strelou zasažený.

Než „Kuře“ dosud pevně se drží; smrti není již daleko. „Šňupavý tabák! Šňupec tabáku!“ poznamenal v tom nějaký klidný, vyfintěný švihák s monoklem v oku. „Šňupavý tabák, hloupostí!“ hučí rozhořčený zástup posměšně. „Tabák, štipec tabáku!“ opakuje švihák nyní již důrazněji. A jako na povel vy-

rojila se řada otevřených tabatěrek; i vzal z jedné štipec, poklekl a přiložil jej „Kuřeti“ k nosu. Zákony fyziologie a tabáku se uplatnily; psík kýchl a „Řebříček“ byl volný!

A tu mladý pastýřský obr vezme svého „Řebříčka“ do náručí a konejší ho a pak s ním odchází.

Leč v „Kuřeti“ vše všechna krev a jeho duše je neuspokojena; i vrhne se na prvního psa, kterého potká; ale když objeví, že to není pes, nýbrž o n a — tu s Homerem řečeno, provede kratičký způsob omluvy a odběhne.

Hoši s Bobem a se mnou v čele kvapí za ním, uhání pln zloby ulicí dolů, pak vzhůru po Cowgate. Letí jako šípka, a Bob i já a ostatní naše malá družina sotva dechu popadajíce jsme mu stále v patách.

Po hrázi pod širokým obloukem jižního mostu zvolna se loudá ohromný pes, jakoby kráčel s rukama v kapsách; je starý, šedivý, žiháný, a tak velký jako malý horský býk, a Shakespearovské jeho laloky se mu třesou při chůzi.

„Kuře“ zamíří rovnou k němu a pověsí se mu na hrdlo. K našemu úžas obrovské to stvoření ani sebou nehne, nýbrž stojí tiše, vzpřímeně a řve — ano, řve táhlým, vážným, výhrůžným řevem. Co to znamená? Skokem ocitneme se s Bobem u nich. Hafan má náhubek! Nadkonšelé vydali totiž rozkaz, aby všichni psi byli opatřeni náhubkem; a velikánův pán, maje asi na zřeteli jeho sílu, ale hlavně snad z hospodárných ohledů, sevřel jeho obrovské čelisti do jakéhosi postroje domácí práce, zhotoveného patrně z prastarých koženek. Pes měl tlamu otevřenu, iak ien náhubek mu dovoloval; rty zkrivené vztekem v hrozný úšklebek; zuby vyceněné; řeminek svírající jeho tlamu byl napatý jako letiva; celé jeho tělo ztuhlo rozhořčením a překvapením; a jeho řev iako by se ptal okolostojících: „Viděli jste kdy něco takového?“ Vypadal jako učiněná socha hněvu a údivu, vytesaná z Aberdeenského žuly.

Brzv shlukl se kolem nich veliký zástup lidí. „Kuře“ stále pevně svíralo hafanovo hrdlo. „Nůž!“ vykřikl Bob, a jakýsi příštípkář mu jej podal; znáte asi takové nože, ootřebované šikmo do špiče a vždy ostře nabroušené. Přiložil jsem jeho ostří k napatému řemínku a řízl. A potom! Jediné prudké šknutí oné obrovské hlavv, špinavá pěna kol velikánovy hlavv, žádný hluk — a čiperný, zuffivý malý bullterrier padne na zem — bezvládný a mrtvý. Slavnostní ticho; to bylo ví-

ce, než jsme čekali. Pozvedl jsem psíka a víděl, že byl nadobro mrtvev: ohromný pes chytil ho za páteř a zlomil mu ji.

Díval se na svou oběť, uklidněn, zahanben a udiven; očenal mrtvolu od hlavy až k patě, strnule se na ni zahleděl, a pak jakoby mu bylo z nenadání něco napadlo, otočil se a pádil odtud.

Bob vzal mrtvého do náručí a povídal: „Jeniku, po večeri ho pohřbíme.“

„Ano,“ přisvědčil jsem a už jsme uháněli za hafanem.

Ten dal se rychlým klusem vzhůru po Cowgate: zapomněl patrně na nějaký závazek. Po té zabočil do Svičkaršské ulice a zastavil se u zájezdni hospody.

Před ní stál povoznický vůz, připravený k odjezdu, a nějaký pohyblivý, vyzábly, černooký mužik, drže šedého svého koně za uzdu, rozhlížel se netrpělivě a nevrle kol do kola, jako by na někoho čekal. „Rabe, ty zlodějí!“ houkl pojednou a kopl našeho obrovského přítele, jenž se byl zatím skroušeně k němu přiblížil; a uhýbaje těžké botě spíše hbitě než důstojně a nespouštěje se svého pána očí, Rab vlezl si všecek zaražen pod vůz — s ušima schliplyma a se svěšeným ocasem, můžeme-li ten jeho malý vyrůstek vzadu vůbec ocasem zvat.

Jaký je to asi člověk — pomyslíl jsem si — před kterým můj statný hrdina větší ocas! Povozník si mezi tím všiml, že náhubek visí psovi na šiji, a že je pořezaný a zničený; i vylíčil jsem mu horlivě celou příhodu, která, jak jsme s Bobem soudili — a soudíme dosud — byla hodna, aby jí zvěčnil Homer nebo král David nebo aspoň Sir Walter*). Přísný mužik se upokojil a blahosklonně zabručel: „Rabe, milý brachu, nebohý Rabíku,“ — načež kratičký ocas se opět vymrštil vzhůru, uši se vztýčily, oči zaleskly: staří přátelé byli usmířeni. „Hija!“ a povozník švihl Jess bičem; a pryč se ubírala podivná ta trojice.

Téhož večera (ani mně ani Bobovi tenkrátě večere příliš nechutnala) pochovali jsme „Kuře“ v malé zahrádce v zadu za domem v Melvillově ulici číslo 17, kde Bob bydlil, s patřičnou obřadností a vážností; a poněvadž jsme právě tehdy četli Iliadu a poněvadž jako všichni chlapani, drželi jsme s Trojany, nazvali jsme mrtvého, rozumí se, Hektor.

(Pokračování.)

*) Scott.

OTAKAR HANUŠ:

Z CYKLU DEDIKACÍ.

Slečinkám korsa.

Cnost arogantních jeptišek vám zpurně hledí z oka a z kapes vašich raglánků svazčky Paul de Kocka.

A proto vždycky divím se perversní vaší snaze hovorem s hochem nevinným vyprášit s duše saze.

Pro krátké vaše sukýnky jsem dávno smysl ztratil, já nejsem ten, co sukýnky by ještě více zkrátil . .

Ne, se mnou nejsou hovory, ni poměr, jenž se neví,
jsem pravý loťr morálky; vy, panenky, ten levý . .

Já v lásce nikdy nesnesu nemorálního soka, čímž důstojníka nemíním, však ani Paul de Kocka.

* * *

Pánům Žofína.

Parádní mužů úsměvy jsou plně hloupých zmatků, ti nazývají přítelem, kdo zapůjčil jim zlatku; kdo žehlehně má spodky vždy a ostrov prostřed hlavy,

toť urozený gentleman, váš stoupenec je pravý. Úhledná těla skořápka a hnědé polobotky a řeči blbství páchnoucí a pohled drže krotký a dluhy, flámy, maitressy a zazobaná těla a strýček, kariéra pak — toť vaše silhoueta.

Já jsem se nikdy nemodlil k erárním špičkám bálů,
já ve výčpech s kolegy jsem mival pocit králů,
já jsem se nikdy nehrbil před čestnou lady, páni,
a dcery představených svých jsem nebral k tan-
cování,
a nechodil jsem na svatby co statist mimovolný.

A proto jste vy ubozí, a já jsem volný, volný . . .

Klerikálnímu studentu.

S pocitem pravé litosti tě hladím po lici; ty voutsatý jsi ministrant jen k vůli krajčící, což neomlouvá status tvůj, to stačí pro úsudek: tys prodal šlověčenství své a mozek za žaludek. Že biliard máš v koleji a jednou týdně vanu, stal jsi se knězem civilním a podporuješ stranu, a korouhvičku nosiváš, pario cizí vůle, a upomínky z processí schováváš do skatule.

S pocitem pravé litosti tvou hlavu kladu na klín.

Černému sloužíš beranu inteligencí za klín, chceš naše řady rozrazit, jež Pravda v ocel sváří.

Což, idole bab svíčkových, se asi nepodaří . . .

Karlu Novému.

My jsme se rvali, Pro cizí. A nikdy mezi sebou. V tom cyklu, milý příteli, si pohovším s tebou — ač prosím tě . . . Ty odpustíš . . . Vždyť je trochu k zlosti.
se mimovolně ocitnout v předešlé společnosti.

* * *

My měli rádi noci, den provokoval zrak, noc byla sametová, den vlhký na omak; noc byla plná kouzla, den neposkytl nic, jen briskní podráždění ospalých zřetelníc. A naše vinárnička má koutek zapadlý, ten prozluke nás přissál měkkými chapadly a pohladil nám hlavu, řek' „Pij“ a zcela ztích. My zbyli osaměli uprostřed nálad svých. A ty máš dítě, ženu a nelze ti už jít v zapadlou vinárničku se smutkům zprotivit, ty žiješ pro ty druhé, pro ženu svou a dceř.

Já pro nikoho. Hochu! To zabolí! Ó věř!

Bohémsky tedy trávím života toho dny: jeden je bez ovoce a druhý neplodný, a v samotě mé trudné zří na mne mladý věk mých třídvačet roků — dvačet tři výčitek.

My jsme se spolu rvali. Čas všechno odnese a na dně duše zbudě tragická depresse, že bylo všechno marno, že pop je posud zdráv, dřív že měl hlavu jednu a teď má tisíc hlav. My jsme se rvali spolu.

My chtěli trochu výš.

Ty bolest podetnutí u děcka zapomníš a polibíš svou ženu.

A teď . . . A teď se rdím: to štěstí, kamaráde, ti tolik závidím.

* * *

F. P. Malému.

My jsme se nezrodili pro písne troubéru. lyrika naše hořká je.

My máme jenom úsměšek, jed na jazyku, v pře, oba jsme — tuším — vyrostli a rostem v nedůvěře k akcentu ženských potlesků a k počte toho světa, který byl slovem vytvořen a teď je pouze věta. My jsme se nikdy nedrali o ceny gestem luzy, my jsme jen skrytě vodili churavě naše Musy, my byli prudec výbojní a na ráz trpce sklesli, když jini naše myšlenky porotám pyšně nesli.

My měli tolik bolestí, o nichž se nepovídá, a přece krajně veselá zůstala naše bída, my měli vždycky vína dost, vtip drsný, pohled vzteklý,
když strážci paní Morálky cos laciného řekli.

Tys býval prudký debateur na schůzích na severu, tys dával štětcí promluvit, co svěřoval jsem peru, a sešli jsme se na konec v ulici . . . Studeň zlatá . . .

Tam náhle snivě promluvil básníků našich táta
a někdy slze v očích měl... Eh, voda! Co je
na tom?

Když molekoulou nejme, hoj! Tož chceme býti
atom,
bez něhož mnozí nenašli by životní své ceny.

My nechceme slávu. Chceme žít. Chceme víno.
Píseň. Ženy.

—=—=—

SEBASTIAN Z.:

SEN.

Věnováno Jí Bílé a Zlaté.

Byl jsem v neznámé divně zemi s podmař-
ným, šedivým nebem. S hory jsem sestupoval po
kamenité cestě, opíraje se o dlouhý luk. V kraji
dole před sebou zřel jsem po pravici hustý les
dřev holých, hnědých, trčících k nebi. Co je to,
jsem nevěděl. Po levici osadu jsem viděl. Ta
skládala se vesměs ze stejných domků modro-
šedých. Každý domek měl malou zahrádku, obe-
hnanou rovněž modrošedým plotem. Domky i
ploty byly zdobeny zlatěžlutými úzkými pruhy,
jedním dole, jedním nahoře. V zahrádce byl
trávník, prořatý několika stezkami zlatěžlutého
písku. V některých zahrádkách a i mimo za-
hrádky chodilo několik dívek v modrošedé říze
a se zlatěžlutými vlasy, podvázanými zlatou stu-
hou. Každá sama.

Vcházel jsem do osady. Vše bylo menší než
já, takže přes střechy domků jsem ještě viděl
a přes ploty zahrádek, jež k pasu mi sahaly.
Náhle shledal jsem, že jsem vklíněn mezi šedý
záhon bez rostlin a šedý plůtek zahradní se dvěma
zlatěžlutými pruhy. Nohou převrhl jsem již prázdný
šedý kofeňáč, ležící na pokraji záhonu. Zdálo
se mi, že zde nejsem na cestě. Stanul jsem, těžce
se opíraje o svůj dlouhý dřevěný luk. Obrátil jsem
se. Nyní po levici jsem zřel ona podivná, hustá
drva hnědá, trčící vysoko ku obloze... Po pra-
vici byl plůtek zahrádky modravě šedý, zdobený
dvěma zlatými pruhy. A z pozadí plotu dívka
v modrošedé říze a se zlatěžlutými vlasy, pod-
vázanými zlatou stuhou, ke mně se obrátila a
vládně, smutně promluvila: „Zde nejste na cestě.
Vy as jdete tam (ukázala k těm dvěma hnědým,
holým, vysokým) — do Údolí Stínu. V levo mu-
síte jít...“ Údolí Stínu? Myslíl jsem. Co jest
to? To je úkolí Smrti? Ona ví, kam jdu? Ona
mi tam ukazuje?

Poděkoval jsem a obrátiv se, šel v leto. Dívka
mi zmizela s očí, přede mnou nedaleko, stála ta
podivná, hustá drva hnědá, trčící k obloze...
Nebylo překážky v cestě: do Údolí Stínu byla
cesta otevřena...

U bílé prostřeného stolu jsem stanul. Zde
seděl starý člověk se šedivými vlasy. Snad žena
to byla. Já cítil se obrem, lehký, chladný větřík
ovíval moji hrud a hladil mé boky. Zas opíral
jsem se těžce o dlouhý, dřevěný luk. Snad po-

znával jsem stařenu blízkou smrti. Myslím, že
už dlouho jsem ji znal. Byla to moje — předčasně
sestřelá duše.

Když pak k dvěma jsem vzhledl, za prvními
as dvěma řadami jich shlédl jsem něco jako oltář
se stupni. Ano, tak. Oltář byl hranol, k němu
se čtyř stran vedlo několik stupňů. Vše to zdálo
se býti temné, snad černé — barvu bylo těžko
rozeznat. Slunce v dáli zapadlo rudě a naposled
červeně záříc skrze drva hnědá, hustá, trčící vy-
soko ku tmicím se nebi. Teď zdálo se mi, že
drva poznávám. byly to vysoké kříže nahoře
s krátkou přičkou. Před oltářem shlédl jsem po-
stavu a věděl jsem ku podivu hned, že je to
Smrt. Tak stál jsem vedle stařeny a čekal, až
Smrt se obrátí a někoho z nás zavolá. Teskno.
Slunce zapadá. Jsem u cíle... Teď se obrátila.
Byla to žena krásné střední postavy. Na její
temně hnědé, tuhé tělo byly nanoseny orientálské
ornamenty indigem. Pak jen její oči jsem viděl.
Žádnou hlavu. Jen oči. Oči úžasně, temně, pá-
novitě síly. Teď pokynuly... Komu? Mně či
stařeně? Já cítil, že jest to totéž... Pomalu a
váhavě vykročil jsem. Očím vstříc. Co bude?
V mém srdci bolestně lkala veliká láska k Ni
Bílé a Zlaté. To jediné a veliké jsem cítil, že
ztrácím. Na rtech ještě mne provázel Její první
polibek. Jí věnoval jsem poslední slzy a žehnal
Jí, zatím co z ruky mi vypadal luk, co kolena
klesala, co ledový vítr do srdce vál smrt.

—=—=—

DROBNOSTI.

Básmnikova aféra a zlužování.

Trochu neobvyklé slovo, ale přiléhavé. Německy
zní Verpöbelung a vyslovil je vrchní redaktor Berliner
Tageblattu pan T. Wolf. Pöbel je luza, a Wolf ne-
ostýchá se vidět lužu v oněch kruzích, kde se právi-
delně nehledává.

Vratislavská aféra se slavnostní hrou G. Haupt-
manna vynesla arcit na povrch veliké množství po-
třeštěnosti a nepoctivosti, ale nezaměluje si, že
osklivost, kterou aféra vyvolává v kruzích občanstva,
naplňuje dávka tichým uspokojením. Pravým a oprav-
dovým přátelům Gerharta Hauptmanna připadalo
právě v posledních letech, — doznává T. Wolf — že
básmník má příliš velký respekt k zabezpečenému ma-
jetku a ku všelikým imposantním zbožstvím, kdežto
nyní ocitá se jako za prvého svého bouřlivého mládí
mezi obrazoborci a nišiteli chrámu. „Hlásal bezten-
denění bezpřesudně, vznesené nad vodami se vzná-
šející umění, on tento olympicky chladný program
rozvíjel ještě ve vyznání při banketě o svých 50. na-
rozeninách, a posnedu musí uznat, že v zemi, kde
světlo ještě se nerozdělilo do temnoty, musí jeho ro-
da nelze vznášeti se nedotknutě nad kalnými voda-
mi. Napsal slavnostní hru, v níž každému nezkalenému
zraku dává na jevo své německé smýšlení, v níž staví
proti francouzskému slaboduchému filistovství jenských
dní probuzenou, svobody milovnou německou mládež,
a německé myšlenky sjednocení dává vytrysknouti z
rumu napoleonské mátohy césarské. Ale protože v tē-
to slavnostní hře není žádný monarcha vymášen do
nebe, protože zásluhy budítelské jsou připsány Stei-
novi, Scharnhorstovi, Gneisenauovi a Fichtenu, pro-

tože klerikalismus — což by jistě kruhy nejspíše byly rády postrádaty — básníkem byl trochu nečasově napaden a vedle zevního nevolnictví nebylo zapomenuto úplně ani na nevolnictví vnitřní; sebevědomí feudální, řádový vlastnictví a nevědomí přítakovací upírají básníkově lásku k vlasti a „německé čtení“. Ano, vážený Gerharte Hauptmann, je nepochybně velice lákavě vysoko na ozářeném pahorku mus housti na pastýřskou salmať a býti vzdálen hádek straničských v čisté, půvabné, umělecké idyle! Pujde to však z těžka na dlouhou dobu, když je ve stáde mnoho zlomyslných beranů.“ — Komu by tato příhoda nepřipomínala nedávno události naše? Potřeboval-li Hauptmann vyléčení, dostal je.

V další části článku Wolf vřít opatření, kterým na památku velkých válek za svobodu snaží se úřední a oficiální Německo zporučníkovi německé básnictví. Ještě z některých jiných příčin je také užitečné a dobré, praví. „Dává poznat i tomu, kdo stojí od politicky stranou, k jakému zluzování vůči lidé vedou rejdy nacionalisticky všenečmeckých křiklounů a škrabalů a ukazuje, že propaganda, která by se jednoho dne mohla státi nebezpečnou pro mir, stala se již nebezpečím pro kulturu. Všecky pravé city, ba i vášnivě propoceně papírové limce a věčně ustarane tváře vlastenců za hospodskými stoly zasluhují shovívavé sympatie; ale všecka sympatie musí přestat, kdýž na místě nevinných hrđinských zpěvů ozývají se z vlasteneckých řad jen pusté skřeky nenávisti a šilhání. Pod vlivem pochybné společnosti, která se vsude věší na sosáky nejasné a rozplize blouznici a neustále pošilhává po talířku sběratelském, rozložil se po německých župách blbý, němečný soud nad kacíři — jadrní spolkoí bratři a drží tlučbové zneči jako nevlastence každého, kdo nesedí s nimi za pivním stolem. A individua, jimž by při prvním poplachu statečnost jistě vjela do kalhot, stává v takovém štvání lidu na odív svá hrdinství, jež by nutně vyžadovala trainingu. Příklad Hauptmannův osvětlil široko daleko surovost, instinkt luzy a protikulturnost tohoto nevlasteneckého, kejkliškého vlastence, jež národnostní myšlenku znehodnocuje až na kramářské pozlátke. Je možno, aby v zemi, kde vzdělání nestojí pouze na vysvědčeních, odvážili se básníka, jenž v hubených, nužáckých letech německému písemnictví stvořil vážnost, vyobcovat z německého národa? „Fi, tito podlizavci, baby, filistři, tato rota!“ psal konservativní, pruský Detlev von Liliencron Ottovi Ernstovi, kdýž „národní“ hordy zuřily proti pomníku Heinovu. A nikdo nezůlil více nad „specifický německou zabeđeností“ která straničky protivy zatahuje do společenského lidského, ba dokonce i do uměleckého života“ — jako tento Praprásk, jenž — zcela jako korunní princ — zbožňoval husarskou jízdu.“ —

Leč luza podle T. Wolfa není jen v kružích burzoú. „Slezská šlechta to byla — praví — jež prosačila zákaz. Proto Hauptmannův lkus obsahoval několik v takové lidové hře jistě snadno odstranitelných veršů proti klerikalismu, ona postavila se v čelo přeštro dávu, jenž celou slavnostní hru prohlásil za ne německou. Nemáme neslušnost protivníkú napodobovati, ale je přece jen zvláštní podivámá právě na tuto slezskou šlechtu; viděti jí talk německy rozpálenou — tyto velkomágnáty Slezska, o nichž známý berlinský uměversní učitel se vyslovil, že lze mezi nimi naléztí jen „dva až tři, kdož drží bevýjimečně s němečtím.“ A co pak, prosím, tato slezská šlechta

a což pak šlechta v celém Německu vůbec vykonala v posledních desetiletích pro umění? Máme opět citovat Fontana nebo Fedora von Zobelitz, jenž praví z rozněvané duše: „Kde vězí náš bohatý starý slechtic, kdýž jde o podporu umění, vědy a literatury?“ Tvrď konservativní profesor Kurt Breyssig maně hledal na našich velkostatcích „dobré knihovny a poklady v obrazích“, a smysl pro umění u našich slechticů nazval ubohým. Ale tu slyšíme, že tito lidé se zapjatými kapsami, tito znalci literatury dostihoví kalendářů, a s nimi všenečmecký jarmareční sbor triumfují, že se tentokrát jejich umělecký smysl přece jen osvědčil, neboť dokonce i „několik „liberálních“ kritiků zavrholo slavnostní Hauptmannovu hru. Při vši povinné účte ke každému, kdo sedí na nějaké kritické stoličce, má ten, kdo je mimo ceh také právo vlastního mínění, a toto mínění může znít v ten smysl, že v Hauptmannově slavnosti hře mohou rušit „smaké nemotornosti a klasičké reminiscence“, ale že při tom vidíme silně krásny proudem se valit a cítíme máváni křídél svobodné duše!“ —

Toto čtení o německé národní a kulturní společnosti není poučné tím, že společnost mužů a světlá i tam dělí se od mužských bab a přítmi. Je poučné tím, na kterou stranu postavil se vlivný berlinský žurnál. Za všech českých bojů posledních 25 let vlivně české žurnály stály proti společnosti mužů a světlá H.

Ve stáće Colorado

ženy mají dávno volební právo aktivní i pasivní. Vyniklo tam již několik žen v oborech veřejných, zejména pí. May Ammermanová, která zastává úřad policejního soudce, městského klerka, pokladníka a auditora. Muzové namítali, že žena nemůže být policejním soudcem, protože je to neslušné. Ale pí. A. zvíťazila ve volební kampani a vede si ostře, zejména proti mužům opitým a mravně zvrhlým. Ještě větší pověsti nabyla pí. Helena Ring Robinsová, která se stala senátorkou státu Colorado (sídlo Denver). Denverský jeden časopis praví o ní, že náleží do prvé řady nejlepších senátorů coloradských. Každé předloze věnovala největší pozornost a největší tém předlohám, které se týkají žen a děti. Sama podala předlohu pro zlepšení stavu pracujících žen a děti, která byla nedávno přijata. Předlohu uzřizena komise, která vyšetřuje mzdu žen a děti ve velkých závodech, továrnách, telefontních a telegrafních úřadovnách. Stát může donutit zaměstnavatele k sazbe mzdy, jejíž minimum určuje komise podle místních poměrů. Senátorka Robinsová koná přednáškovou cestu po východních státech. Kdýž se jí žurnalista jeden ptal, je-li pravda, že stát Colorado zruší volební právo žen, odpovíděla s úsměvem: „Co mohu říci, je, kdýž se o to někdo pokusil v Denver, zastíje by Londýn vypadal jako ospalá ves.“

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
neb poštovým.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstve POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Čerhř Dušek. — Tiskov E. Boudarčí v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha

T. A. HANUŠKA:

PÍSEŇ LÁSKY A ROZKOŠE.

Píseň Ti zazpívám o slzách lásky a rozkoše víně
píseň dvou srdcí, jež rozkvetla jediným opojným
květem.

Ve svatém věčnosti klíně
dařicím laskavě tajemstvím vděků,
v předvěčných, vesmírných tmách,
v bezedných hlubinách věků,
v předhvězdných tišinách
pramení tajemný rozkoše záchvěv.

Jakoby nad mrtvou, nehybnou hladinou
zaslel Kdosi,
jakoby oceán rozvlnil jedinou
krápějí rosy,
tajemný záchvěv
v nesmírných kolech svá cherubí křídla
rozepal k letu.
Pod jejich milostným dotekem horkým jak vřídla,
ve vlnách změtu
vytryskl rozkoše pramen.
Tříštil se o hvězdy zrozené, od světa k světu,
jako by dopadal z tvrdého kamene na tvrdý
kámen.

v duhových kaskadách rozpředl sluneční záry,
jako když májové deště
zasejí po horách neplodných ještě,
po lukách, po polích vzácné své dary.

Rozkoše proudy
rozlily v nížinách úrodné záchvěvy mládí,
vonící hroudy
a klíčící srdce se vlnám těm oddané vzdaly,
jako když z dále
předtucha jara v kraj letí,
jako se laskání matčinu vzdávají děti,
když jim ty zчучанé hlavičky hladí...

Rozkoše vlny
vlahé a měkké jak dubnový vánek,
milosti plny,
jakoby zázračným, čarovným viděním dotknutý
spánek,

v radostně zpěných peřejích spějí
pustou a polem a lesem a chatou.
Ve slunci jako vzduch horký se chvějí,
o strunu zlatou
šelestí v haluzích, v obilí, v kvítí,

rozpraší chlebovou vůni zkvetlého žita,
uhostí včelu, jež nektarem spita,
rozhodí zlatý pel v svatební lože žití.
Rozhemži, rozzvoni, rozvíří, vznití
tisíce myriad dychtících tvorů,
kterými v májových soumracích zmitá
v jediném vášnivě zvučícím chóru.

Rozkoše prameny
zpívají v údolích flétnovým hlasem své toužebně
měkkými rameny písně,
přítulí, skonejší v hodinách smutku a tísne.
Vystoupí z břehu,
zavíří zpupně a v šíleném běhu
roztrští naděje v kamenných řečištích vzdoru,
zatopí zvířená bludiště veleměst,
uchvátí srdce, jež úzkostně změna odkvětem
života

tonou v tom úlisném šplounání vábící řeky — —

Z hlubiny země až v bezedno hvězd,
přes zkvetlou lučinu vterin a pučící věky,
řítí se, vlní a nihotá
odvěčně rozkoše vřídlo!

A

kde srdce jest,
které by bázlivě nenabídlo
číš svého mládí těm vábícím vřídům?
Kde srdce jest,
které by nechtělo k zamlklým sídlům
něst
kvetoucí ratolest?

V nejdražších bolestech zrozeni,
ve sladkých rozkošech země,
na věčné pole života hození,
nejvyšších, nejčistších možností sémě,
klíčíme bezmocně v kamení cest,
v brázdách i na tvrdých temenech skal,
v samotách zamlklých,
v nádherných palácích měst,
v špinavých ulicích dláždění — —
Čekáme, čekáme, až budem kvést,
vrůstáme znenáhla slabými kořeny ve vášni kal,
vadneme v paprscích úsměšků zatrpkých,
za svoji nevinnou důvěrnost vraždění.
Dubnový vítr když do kraje vál
omamně vlahý jak živelná touha,
vytáhlý stvol našich srdcí se bázlivě uhybal.

V podzimních větrech když zasykne zlověstný
svist,

závislá smyslnost květům se rouhá,
srdce nám urve jak seschlý a sežloutlý list,
srdce nám odvané v zapadlé kouty...
umdlených rozkoší podzemní strouha
stříbrem tam lakotně zvoní,
znavené úsměvy nahých nevolnic
plačí na do krve vrytými pouty...

Ubledlá líc
vhroužená v samotu dusného šera,
bojí se zitřkům pohledět vsříc,
bojí se vzpomínat, co bylo včera;
malátně bloudic na bezcestí roku
dny svoje roní jak slzy kajnic.
V toužebně zamženém, do dálek upřeném oku
rozkveteľl vrboví odkudsi dojáně voní,
brzy jak řada oltářních svíc
nad svaheh klíčících poli kdes svítí
a slunce jak velebně zdvižená hostie na nebi hoří
a člověk, rozjasněn růmčencem mladého žiti,
hluboce, radostně života jaru se koří.

Od břehů života ku břehům smrti,
v bezedném lásky a rozkoše moři
zmitání bouřlivým příbojem pudů,
které nás chrání a které nás drtí,
od jitra života k soumraku smrti
hledáme toužebně čekány okamžik,
ve kterém spletené kořeny bytostí vrostly by
v púdu

nejčistším tušením bytí
a družnou modlitbou bratrsky spojených rukou.
V jediný zvon a v jediné srdce sliti,
v oddaný dik
za vzácné, neznámé kouzlo žiti,
toužime rozechvit nejvyšší mateřskou mukou,
nejsladší radostí jarního rozkvětu,
bezesné úzkostí nového rozletu
v vítěznou píseň stvoření.

Však

kde srdce jest,
které by zpěněný příboj nemohl vmést
v útesy pobřežních skal?
Duhové lastury prázdné a vymřelé,
jež příliv v úmorných píscinách zanechal,
s odlivem vrací se v hlubiny.
Nové a nové jak zářivé rubiny
odněkud ze srdce země až vyvěřelé
o kámen života stále se třiští,
a bez vláhy v upalu slunečním hynou — — —
Přes mrtvá srdce a přes propast touhy,
přes hoře, přes slze vyschlé i přes slze příští,
které jak perly z těch lastur se řinou,
přes výkřik zoufale bědný a žalný
a děsný jak kmitnutí krvavé prouhy,
přes smutek lásky, jež osudnou, naší však vinou
přikuta k úskalím brutální síly,
s předtuchou dívá se v horizont dálný,
všude se rozvlnily
očistně, věčně a posvátně rozkoše proudy — — —

Dr. JOHN BROWN:

RAB A JEHO PŘÁTELÉ.

Přeložila Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Uplynulo šest let — dlouhá doba pro
chlapce i pro psa: Bob Ainolie meška na voj-
ně; já jsem medik a konám službu v Mintové
nemocnici.

Raba vídal jsem téměř každý týden,
vždycky ve středu, a uzavřeli jsme spolu dů-
věrné přátelství. Nalezl jsem si cestu k jeho
srdci tím, že jsem ho často drbal na ohromné
hlavě a že tu a tam jsem mu přinesl nějakou
kost. Jestliže jsem si ho hned nevšímal, posta-
vil se přímo přede mne, vrtěl kratičkým svým
ocáskem a upíral na mě zrak, nakláníje hla-
vu k jedné straně. S jeho pánem jsem se také
občas setkal; říkal mi „pan Jan“, a jinak byl
lakonicky jako Spartán.

Jednoho krásného říjnového odpoledne,
právě když jsem vycházel z nemocnice, roz-
létla se těžká vrata a do dvora nedbalým,
volným krokem vešel Rab. Rozhlížel se kolem
sebe, jako by se místa toho chtěl zmocnit;
zrovna asi jako vévoda Wellington, když
vjížděl do podmaněného města, uspokojen
svým vítězstvím a mirem. Za ním loudala se
Jess, nyní již všechna bílá stářím, zapražena
do vozíku, na kterém seděla žena do šátku
pečlivě zaobalená; — povozník opatrně vedl
kobyly, ohlížaje se přes tu chvíli do zadu.
Sotva mne James (jmenoval se James Noble)
zočil, spěšně a pitvorně se uklonil a pravil:
„Tuhle vezu svou ženu, pane Jene; má
bolest na prsou — něco jí tam asi roste.“

Zahleděl jsem se ženě do obličeje; seděla
na pytlí naplněném slámou, byla zahalena do
velkého vlnáku svého muže a na nohou měla
jeho zimník s velikými, bílými, kovovými
knoflíky. Byla to nezapomenutelná tvář —
bledá, vážná, mírná, jemná, ač ne z těch, ja-
kým říkáme hezká. Vypadala asi na sedesát;
na hlavě skvěl se jí čepeček bílý jako padlý
sníh s červenými stužkami; od stříbrných
hladce scěsaných vlasů nápadně se odrážely
její temně šedé oči — oči, jaké člověk užří
sotva dvakrát, třikrát za život, oči, plné
utrpení, vyjadřující však zároveň, že dovedou
utrpení přemáhat; obočí měla černé, pěkně
kreslené, ústa pevná, trpělivá a spokojená,
což bývají málokterá ústa.

Jak jsem už prvé podotkl: nikdy neviděl
jsem tváře krásnější, tváře lépe zladěné do
ustáleného klidu. „Ailie,“ povídá James, „to-
hle je pan Jan, mladý doktor; Rabův přítel,
viš. Často o vás mluvíme, doktore.“ Usmála

se, trochu sebou pohnula, ale ani nehlesla; a chystala se sestoupit, odhazujíc vlnák a vstávajíc. Pomáhal-li slavný král Šalemoun u brány svého paláce s vozu královně ze Sáby, nemohl to učinit pozorněji, něžněji, gentlemanštěji, než to učinil James, Howgateský povozník, když pomáhal sestoupit své žene Ailie.

V rozdílu mezi jeho scvrklou, snědou, větrem ošlehanou tváří ostrých rysů a tváří její — bledou, mírnou a oduševnělou — bylo vskutku cosi podivuhodného. Rab soustrastně a zaraženě upíral zrak na svou paní, jsa odhodlán k jakémukoliv činu — byl to bylo zardousit ošetřovatelku nebo vrátného nebo třeba i mne.

„Jak jsem vám už povídal, doktore, má bolest na prsou; neprohlédli byste ji?“ Vešli jsme všichni čtyři do ordinace; Rab zakaboněný i komický, ochotný k veselosti a důvěrnostem anebo zas upadnout v pravý opak podle toho, jak se okolnosti vyvinou. Ailie se posadila, rozepíala živůtek, rozvázala kmentový šáteček kolem krku a bez jediného slova ukázala mi svůj pravý prs. Pečlivě jsem jej vyšetřil, a ona a James dívali se zpytavě na mne, a Rab díval se na nás všechny tři.

Co jsem mohl říci? Ten kdysi tak měkký, tak pěkný, tak bílý, tak půvabný, tak stědrý prs, „tak plný všech požehnaných podmínek“ byl nyní tvrdý jako kámen a změnil se ve středisko kruté bolesti, jež vvryla do oné pobledlé tváře s jejíma šedýma, jasnýma, rozumnýma očima a s jejími něžnými, odhodlaně sevřenými ústy výraz neskonaleho, ač trpělivě přemáhaného utrpení. Proč vložil Bůh na bedra této dobré a skromné ženy, tak čisté a ušlechtilé, takové břemeno?

Uložili jsme jí do postele.

„Mohu tu zůstat a Rab se mnou?“ ptal se James.

„Vy můžete, a Rab jen tehdy, bude-li se slušně chovat.“

„Ručím vám za něho, doktore,“ a věrně zvíře vplížilo se za námi do pokoje. Prál bych vám ho vidět. Dnes už není podobných psů: náležel patrně k nějaké zaniklé rače. Jak jsem se již dříve zmínil, byl žiháný a šedivý jako Aberdeenská žula, a srst měl krátkou, tvrdou a hustou jako lev; tělo svalnaté jako malý byk — jakýsi druh zmenšeného psiho Herkula. Vázil naneiměně devadesát liber. Hlavu měl velkou a hranatou, čumák černý jako noc a tlamu ještě černější a jeden, dva zuby — více jich neměl — blýskaly se z temnoty jeho chrátanu. Hlava jeho byla zjizvená památkami po starých ranách, jakýsi lán

půdy, na kterém leželo mnoho bojišť; jedno oko pryč, jedno ucho utato u samého kořene; druhé oko však vydalo za dvě, a nad ním v ustavičném s ním spojení čouhalo ucho druhé, podobně rozedranému hadru, a to věčně se rozvínovalo a svinovalo jako stará vlajka. A konečně ten kousiček ocasu, sotva jeden coul dlouhý, může-li se tu vůbec o délce mluvit, stejně široký jako dlouhý — pohyblivost a hbitost onoho kousičku byla vskutku směšná a překvapující, a jeho součinnost s okem a uchem, to vše bylo do nejvyšší míry nápadně přesné a rychlé. Rab vyznamenával se důstojností a prostotou všech velikánů; a probojovav si cestu až k naprosté svrchovanosti, byl ve svém vlastním světě stejně mocný jako Julius Caesar anebo vévoda Wellington; a byl vážný jako všichni velcí bojovníci.

Možná, že jste si již častěji všimli, jak jistí lidé se podobají jistým zvířatům, a jistí psi lidem. Já na příklad, kdykoliv jsem pohlédl na Raba, vždy jsem si připomněl slavného baptistického kazatele, Andrewa Fullera. Tazák široká, zádumčivá, hrozivá, výbojná a poctivá tvář, tytéž neodolatelné oči, týž pohled — jakoby spícho hromu, ale připraveného každým okamžikem udeřit — a s oběma ani se psem ani s mužem nebylo radno žertovat.

Příštího jitra vyšetřil Ailie náš primář, chirurg. Nebylo žádné pochyby, musí jí to zahubit. Nádor dá se odstranit — a snad se nikdy nebude opětovat — a operace rázem ji uleví — a měla by se provést. Uklonila se, pohlédla na Jamese a pak se zeptala: „Kdy?“ — „Zítřa“, odvětil laskavý lékař, muž nemnoha slov. Zpozoroval jsem, že staří manželé spolu málo hovořili, za to však, jak se zdálo, dobře tušili, co se děje v nitru druhého. Následujícího dne v poledne studentí v houfích pospíchali po prostranném schodišti. V prvním patře na dobře známé černé tabulce byl připevněn kus papíru; a na papíře stálo napsáno: „Dnes operace J. B., fiskus.“

Vzhůru běželi mládenci ve snaze vyhledat si dobrá místa: vhrnuli se do operační sítě, plní zájmu a hovoru. „Jaký je to případ? Na které je to straně?“

Nedomnívejte se, že jsou bezcitní; nejsou o nic lepší ani o nic horší než vy nebo já: už překonali první hrůzy svého povolání a dostali se do proudu vlastní práce; při nich soustrast jako pohnutí, projevující se obyčejně slzami a hlubokými povzdechy, mizí, naproti tomu soustrast jako popud k jednáni stává se výraznější a nabývá vrchu a trvalosti. A je dobře pro lidskou náuru, že je tomu tak.

Operační sň je naplněna do posledního místečka; všudy plno hluku a zertování, plno srdečnosti a ruchu mláde. Přišel již i operatér s družinou svých asistentů. Konečně vejde Ailie; jediný pohled na ni umlčuje a utiňuje rozjařené studenty. Krása té stařeny je překvapuje; usednou, oněmi a udiveně na ni zírají. Drsní ti hoši cítí moc její přítomnosti. Vzkročí do síně rychle, ale beze spěchu, v čepci, šáteček kol krku, v bělostné barchánové kazajce, v černé hedvábné suknici, z pod níž vykukují bílé vlněné punčochy a trepky. Za ní loudá se James s Rabem. James posadil se opodál, a vzal hafanovu obrovskou a ušlechtilou hlavu mezi svá kolena. Rab dával se kolem zaražené a výhrůžně, hned ucho vztyčuje, hned je zase schlipuje.

Ailie vystoupila na židli a položila se na stůl, jak jí byl její přítel lékař poručil; upravila se, vrhla spěšný pohled na Jamese, zavřela oči, opřela se o mne a vzala mě za ruku. Operace okamžitě začala; trvala nezbytně hezky dlouho; a chloroform, jeden z nejzávažnějších Božích darů Jeho trpícím dětem, nebyl tenkrát ještě znám. Operatér skončil svou práci. Bledá tvář prozrazovala bolest, byla však tichá a nemá. V Rabovi zatím všecko se bouřilo; viděl, že se děje cosi neobvyklého — krev že teče z těla jeho paní, a že ona trpí bolest; jeho rozedrané ucho trčelo vzhůru a bystře naslouchalo; vrčel, a tu a tam i ostře a netrpělivě zaštěkal; nejraději by byl asi na onoho muže skočil. Leč James držel ho pevně, a občas blýskal po něm přísným okem, naznačuje mu, že ho kopne; — tím lépe pro Jamese, Rab odváděl tak alespoň jeho zrak a mysl od Ailie.

Je po operaci: nemocná, jsouc již obvázána, sestoupí lehce a důstojně se stolu, a ohlíží se po Jamesovi; po té se obrátí k chirurgovi a studentům a tichým, jasným hlasem je prosí za odpuštění, nechovala-li se snad „přiměřeně“. Studenti — my všichni — plakali jsme jako děti; operatér pečlivě ji zaobalil — a Ailie opírajíc se o Jamese a o mne, odebrala se do svého pokoje; Rab šel nám těsně v patách. Položili jsme ji do postele. James sezul si těžké boty, jejichž podešve byly pobity cvočky a špičky a podpatky okovány, strčil je opatrně pod stůl, a pronesl: „Pane Jene, nechci žádnou z vašich podivných ošetřovatelek pro Ailie; budu ji ošetřovat sám; budu chodit v punčochách tak ticheounce jako myška.“ A také chodil; a obratný a zručný, rychlý a láskyplný jako žena byl tento rázný, tvrdý mužik, mozolovitých rukou. Vše, co měla předepsáno, jí dával: zřídka kdy spal; a často

jsm v noční temnotě viděl, jak upiätě na ní zírá svýma bystrýma očkama. A jako vždy i nyní mluvili spolu málo. (Pokračování.)

—o—

L. KOPAL:

PETRA CHELČICKÉHO NÁZORY O MANŽELSTVÍ, ČISTOTĚ A RODINĚ.

(Pokračování.)

V.

Chelčický v svých názorech o manželství překonal katolicism v principu. Manželství není svátostí a „nemůže skrze svátost manželskou slibováno býti spasení člověku, neboť není dáno nijakému stavu“) ale je dáno toliko pro víru a pro pravdu života, která záleží v zachovávaní příkázání božích.

Uvádím zde celé místo z Postilly, jež se čte na třetí neděli po božím narození na tekst Ev. podle Jana v kap. 2. (svatba v Káni Galilejské), poněvadž nám ukazuje celý proces myšlenkový, jímž Chelčický z katolického pojímání věci se vymání.

Místo zní na str. 117 a 118 (vydání Comenia) takto:

Ale k tomuto rozumu hledice, jenž se dí, že manželství jest znamením věci svatých a jest svátost Cierkve svaté, podle toho mniši a jiní kněží ten lid některak spasením bezpečí, smilství jich svobodně a rozmnožené nazývají svátost manželskou, pýchu a rozkoš mnohů rád jich, a že to na ně sluší podle jich stavu, lakomství a šantroky lichevně přisvědčili jim za hospodářství. Protož ta svátost manželství snědla jest všecky hříechy, že jim nic hříechu není, jedno cyzoložství ještě se něctco u některých váží, že jest s hanbou před lidmi. Ale, cožkoli ti mniši a kněží řku o jich“) svatosti, podle toho, že manželství jest svaté věci znamením, to jest spojení Krista ženicha s chotí jeho, Cierkvi, svatú, jenž jest zbor všech vyvolených božích, podle těch slov nic k spasení nemají, leč sú z těch vyvolených, a že jich duše sú v pravdě chotí Kristovy, oddané jemu skrze živú víru a lásku, aby jakož jsú znamením té nejvyšší svatosti, jenž jest v Kristu a v Cierkvi jeho, takéž byli i pravda podle spojení duchuov jich s Kristem skrze víru a lásku. A takéví by pojímanie bylo již v Kristu a v jeho zprávě, odvrhúce odtud vůli tělesnú a obyčej tohoto světa. Nebo, k víře v pravdě hledice, nižádnému stavu, kterýž má místo pod víru boží, nemuož přičítáno a skrze pána Jezukrista, pro nižádné znamením

*) Manželskému, duchovnímu, panickému a panenskému.

**) Místo „jich“ jest čisti „jeho“, což jediné zde dává smysl.

vaté věci, anebo pro svatost nazvanú od lidí: le pro víeru toliko a pro pravdu ži-
oľa slíbeno jest spasenie boží
krze pána Jezukrista, kterážto
ravda života jde podle zprávy při-
kázání božích.") Nebo jiná zpráva ku prav-
ě života býti nemuož, jedině ta, kteráž jest buoh
oložil v zákoně svém. Pakli se kto jinak
omnievá nebo hledá spasenie, to již podlé zkla-
ní a ne podle božího slíbenie jest. Nebo
nlúva božie a slibové jeho o dáni věčného spa-
nie s těmi jest, kteříž uvěří v syna jeho, pána
ezukrista, a zachovají přikázání jeho všecka.
ebo nižádný nemuož milosti boží mieti a učasten
ýti pána Jezukrista a jeho bolesti, jedině
en, ktož u viere jeho úplně stojí,
achováva je přikázání jeho. Protož
ez zachovávaní přikázání jeho ni-
ádný stav ani úrad nemuož přičten
ýti Kristovi v pravdě, než toliko skrze
ud Antikristuov. Protož ani zákonové zmizíti,
ní stav manželský, nedrže přikázanie
ristových, nenie stav jeho, neb se nezpravuje
ákonem jeho v těch věcech, v nichž jest sobě
volil státi. A což nestojí pod zprávú
ákona jeho, všecko jest nečisté a
emož vjíti do královstvie nebeského.

Proti katolickému pojetí manželství jako
vátosti vyslovuje se Chelčický též v Postille
íl I. str. 116. (Čtení na neděli třetí po božim
árození na tekst Ev. podlé Jana v 2. kap.
svatba v Káni Galilejské.")

„Jinak pán Ježíš ani jeho matka nešli by
ta s vatbu, když by šla nynějším během rufian-
kým, s rozpuštěním vzteklym a nepoctivým, bez
tudu, počínajice manželstvie na základ smilstvie
távěti, neb o tom jedině řeč chti miti již na
vatbách. Ale že za najplnějši chti mieti ze čtení
o, že pán Ježíš a matka jeho byli jsú na vatbě,
by tiem potvrdili svátosti manžel-
ké, že v sobě nenie bludem, neb jest
i buoh na počátku ustavil v ráji.**) I takt jest,
e jest v sobě dobré; ale s příčinami dobrými
est dobré.“

Chelčický tu vystihuje, jak katolický sakra-
mentalism nemúže nijakou změnu v mravním
tavu člověka přivoditi, jak naopak pod jeho rou-
kou mravní laxnost nachází záštitu: Církev
říjjala učení nominalistické, že člověk, přijav
vátost, již tím právě (scholastika to nazývala
ex opere operato) dosáhl toho, že nečistoty své,
čterá dál trvá, nemusí více dbáti. „Snědla jest
šecky hříchy.“ Avšak přijde jen na vnitřní
proměnu — aby člověk byl čist a jen tuto
nitřní čistotu musí hledati v manželství. Tě ale
nenajde v svátostném znamení, nýbrž jen v tom,

*) Přikázání boží obsahuje pak (Ch. na jiných mi-
tech) toliko dvě přikázání 1. mlóvati Boha 2. blíž-
ního.

**) Chelčický vytýká zde církvi že mylně snaží se
v říběh v Káni Galilejské vykládati jako potvrzení sakra-
mentalismu manželského Kristem.

že osvoji si slovo boží, že ono stane se mocí
nad jeho životem a člověku sděli sílu, kterou
v sobě chová, a ku obrácení života a která se zis-
skává zachovávaním přikázání božích. Obsah
pak přikázání božích je opravdový, čistý život.
Bez této vnitřní opravdovosti, bez této „pravdy
životá“, kterou Chelčický ve svém pavlisko-
augustinském rigorismu přisuzuje jen církvi, která
je zbornem vyvolených, člověk v nižádném stavu
nemúže se domnívati, že by docházél spasení,
byť získal jakýchkoli znamení posvátných. Jde
o vnitřní čistotu nebo nečistotu — je-li člověk
čist — nachází se již tím v synovstvie božim a
nepotřebuje svátosti; není-li čist — je zbaven
boží milostí a tu mu nepomáhá nijak svátostné
znamení. Nečisté je to, co nestojí pod zprávou
zákona božího, t. j. čistota a nečistota jsou v
našem myšlení. Chelčický tedy přímo zamítá
svátostný charakter manželství. Tim stojí úplně
po boku velikého renaissančního reformátora,
Martina Luthera a zahajuje novověké pojmání
věci. Jest obdivovati sílu jeho genia — Chelčický
neměl klasického vzdělání jako Luther*) a přece
myslí logicky tak pronikavě! Jest jeden pramen,
kde nacházíme pro to vysvětlení: Evangelia a
Proroci. Ty pronikl Chelčický naveskrz; v pro-
rocích neporušeně tlumočen je staroorientální
monotheism, poznávající ctění Boha jedině v plně-
ní mravního zákona (Micheáš, kap. 6. v. 8.) —
a v Evangelích je také rys klasického vzdělání
— Evangelia jsou klasikou půdou — a na ní
získal Chelčický svou logickou jasnovidnost.

V Evangelích a i v Pavlovi, jenž formulaci
Chelčickému je často tak blízko, prosvitá ještě
na některých místech přirozený, neasketický
názor na svět — teprve renaissance-reformace
jej opět obnovila a v úplnost zbudovala. V tom
její největší dílo. Opět nás Chelčický je jedním
z těch, kteří novým zrakem hledeli na věci.

Literárně nacházíme totéž pojmání u Chel-
čického ve spise „O svátostech“.)

VI.

Proč dle Chelčického nepotřebuje manželství
svátostného charakteru? Poněvadž Chelčický
vyšel již z dualistické theologie a smyslovou
stránku v člověku nepovažuje za nečistou. Proto

*) Luther žije skoro o jedno století později, kdy
jiz renaissance vyhranila své pomý, a kdy již spraco-
vala antický idealism (Platonův) tak, že přešel in
succum in sanguinem tehdejší vyšší a umělecké uni-
versitní inteligence.

**) Spis sám není mi nyní přístupný — cituji však
z Gollova spisu „Quellen und Untersuchungen zur Ge-
schichte der Böhmischen Brüder II. Peter Chelčický
und seine Lehre Prag 1882. Goll překládá ze spisu
Chelčického dotyčné místo: „Aber in Wahrheit ist
die Ehe kein Sakrament, sondern nur das Zeichen ei-
ner h. Sache, nämlich der Verbindung Christi mit der
Kirche, wenn diejenigen, die die Ehe schliessen selbst
heilig sind.“ — Tedy opět: svátost člověková — ne
svátost.

manželství nepotřebuje se uplatňovat teprve jako svátost v nábožensko-mravním myšlení člověkové, nýbrž je již i s pohlavní svou stránkou o d ů v o dne n ě n o v s v ě t o v ě m ř á d u s a m ě m, Bohem ustanoveném, jsouc vedle ostatních zařízení a stavů, jedním ze zřízení božích, v němž člověk na základě svých přirozených darů má docházeti spasení čistým a spravedlivým životem a nikoli zvláštními skutky bohulibými, mravně však lhostejnými.

Manželství jako zřízení boží jest vyliceno v 46. kapitole Sítí víry. Zde jest rozvinuta myšlenka, kterou projevuje v Postille (3. neděle po božím narození, str. 116.): „I takt jest, že jest v sobě dobré; ale s příčinami dobrými jest dobré.“ V Sítí víry rozvádí myšlenku, ukazuje manželství jako jedno ze zřízení božích, která vztahují se ke všem věcem. Manželství je zřízeno k zachování a výchově pokolení lidského. Překonán je názor, že v pohlavnosti je nečistota — právě zde pohlavní spojení je Bohem zřízeno, aby bylo základem mravního společenství lidského.

„Nebo poněvadž Bůh chce, aby svět trval tak dlouhé věky, a chce, aby na něm lidé trvali po všechny věky, dokudž ten svět trvá: protož k takovému trvání dluhému pokolení lidskému z potřeby nějaký řád od Boha měl jest zjednan býti, aby to pokolenie skrze ten řád trvati mohlo, dokudž Bůh chce miati ten svět s tím pokolením lidským. Protož toto jest první přirození od Boha tomu pokolení k trvání dluhověkému, aby se rodilo ze dvou člověků, aby jedno hynulo a druhé povstávalo skrze rození, až by tak setrvalo po všechny věky skrze rození. A to by jinak státi nemohlo, by toho zřízení nebylo, jakožto dvě člověku, aby každým dětem ostali otec a máteř, aby je zrodivše chovali jich a vychovali je do jich síly a opět o ně mýslili, aby je k těmž přivedli, co jsou sami, aby jich synové pojímali se s ženami jiných lidí a dcery jich s muži jiných lidí. A tak projdů tím řádem pokolenie lidská jedna po druhých, majice základ takého zřízení v otci a v mateři. Nebo když by každé děti neměly manželky, otce a mateře, jenž by svazkem jednoho těla nebyli v manželství spojeni, aby sobě vlastní byli jako jedno tělo, nemohly by jinak ty děti odchovány býti ani jistého otce miati, lečjaks by přebývaly jako psi, a což by se od nich narodilo v tom psím běhu, nižádný by nechtěl děti chovati, maje za to, že nejsou jeho, poněvadž máteř jich jest účastna jiných mužův. A tak by nižádný nechtěl dědice syna po sobě ostaviti ani o něho péče miati. A tak by se pokolenie lidské spleto tím nerádem, že by musilo zahynúti. Protož k tomu konečnému trvání na dluhé věky pokolenie lidskému potřebí bylo a jest zřízení manželského, aby otec a máteř byli sobě vlastnie jako jedno tělo a děti aby měly otce a máteř vlastní, aby je milovali a odchovali a obmyslili jich byt k dalšímu trvání v dobrých věcech časných. A

měli by jim pilněji obmysliti dobré věci věčné, kdy by je sami znali a z víry v nich stáli a to mnozí činili z víry dětem svým. Protož v této straně takové zřízení od Boha jest, jenž zřídí pokolenie lidské skrze rození tak, aby mohlo vždy trvati.“

V Postille (3. neděle po narození Páně) str. 116 čteme týž názor. Manželství je zřízeno:

1. „Najprvé pro užitek rozmnožení pociťého lidí, neb jest to zřízení boží, aby se dva člověky snímala k manželství hodna a zavázána byla sobě do smrti, aby žádní neřádové místa mezi lidmi neměli, a pokolenie lidské aby v pohanění neupadlo.“

2. „Druhý užitek manželství jest v věcech tělesných, že mohou jíti nějakým řádem; nebo lidé mladí a svobodní nížádné pilnosti potřebné o hospodářství nemají, k marnostem poběhlým toliko zří, ale, když se pojmu, ihned jinam nemysle, pěči k hospodářství přiloží, aby se s čeledí a dětmi živiti mohli.“

Goll překládá (u výtahu) ze spisku „O svátostech“ (str. 81. cit. spisu) tento názor Chelčického o světovém významu řádu manželského: „Die Ehe ist zum zeitlichen Wohle förderlich. Sie ist älter als das Christentum und besteh auch bei Juden und Heiden.“

V Postille (díl II., str. 351.) ve čtení na neděli jedenmécitnou po sv. Trojici uvazuje Chelčický o vztahu manželství k dědičnému hříchu. Uváděje, že žádost člověka od pádu Adamova je zkažena, chýlí se od Boha k rozkošem světa, praví: „Protož hledají lidé i manželství, při němž se zboží i rozkoši drží.“ Není v této větě starý dualism a neodporuje tak toto místo tomu, aby Chelčický byl stažen v řadu renaissančních reformátorů? Nikterak, neboť zde manželství jako zřízení světové samo neodvozuje se z žádosti a tedy ne z hříchu prvotního, nýbrž toliko způsob, jak je člověk, dědičným hříchem zatížený, vyhledává a užívá. Manželství je zřízením božím — toliko člověk pádem Adamovým v dědičný hřích postavený vnáší v ně svou zkaženou přirozenost. Proto člověk v manželství potřebuje daru milosti boží, aby skrze ni byl v manželství čist.

(Pokračování.)

KAREL NOVÝ:

ŤUKNĚM SI.

Zapadla do rohu a nějak těžce sní,
zatím co kavárnou půlnoční přiboj zní.
V rohu se schoulila a nějak těžce sní...

Ples bouří kavárnou, zmitá a vlní se,
horečnou radostí červené na mise
ke rtům se zvedají... A ona těžce sní,
vlna ji stopila věčného ztracení
v obskurní místnosti, v podivném kostele,

kam chodí tuláci víno pít vesele,
vesele víno pít, vesele proklínat,
ráno pak smutně se každému zpovídat,
když světlem s noci se setřely pávaby —

Zapadla do rohu rusálka v hedbávi,
bohaté kšticce jí ztrnuly na šiji,
plameny ze zraků vyvály, prchly jí
(před chvilkou prudce a vítězně zářily!)
a ruce visí tak uvadle, bez síly ...

Tichounce nad ní ve zclacených kalíšcích
siného plynu se nervosní chvěje smích,
jakby chtěl navždycky zavátí sněhu prach
šprýmařku zajiklou, zborcenou v těžkých
snách.

Sinavou bělosti plynu je zalita.
Schoulená sedí tu, vyhaslá, ubitá —
Ano, tak smrt svoje oběti znamená!
Mrtva je! —

Lehce jí chvějí se ramena,
jenom rty živý jsou, temní se krvavě
jak růže červená v měsíční záplavě ...

A nyní celá se v bolesti sččila.
Tíž hlavy dlaním svým úzkostně svěřila.

— Hoj, sladký anděle, o čem jen dumáš tak?
O čem že rozjímáš?

Jsem také noci pták,
přisední, zasměj se! Tak jako před chvílí,
nežli se marnosti oči tvé napily,
nežli se do prsou zármutku vlila tíž ...
Spolu si fukněme! — Neslyšíš, neslyšíš,
koketko malá, půl ženo, půl divenko,
toho, kdo koupí tě, ochotná milenko,
větévko se stromu radosti prokleté,
která jen jedově v půlnocích rozkveté!
Kam se tvé úsměvy pojednou ztratily,
zrousaný holoubku, díblíku spanilý?

Na dětství vzpomínáš, na matku, na otce?
Na květy nesmělé při jarním potoce,
na lesní studánky, na bílá oblaka,
plující nad tvou vsí s poklidem lajdáka,
jenž nemá ztratit co, ztratit už sebe sám?
Mluv přece, povídej — či co si myslit mám,
uprostřed veselí čím jsi tak dojata?

A tleskní do dlaní, zazpívej ratata! —
K čertu s vším! Bláhovost je přec se
roztruchlit
pro to, co bylo již a co snad mohlo být.

Sám každý zabijí, co nejvíc miluje ...
Hle, jak ten Wildeův rým pravdivý hořce je.
Sám každý zabijí, co nejvíc miluje!

Objeti, polibky, doteky, usmání —
ty vidíš náhle, jak vše to jen poraní?

Teprv teď uzřela's, užaslá, v nahosti
života krásu a štěstí a radosti?

Poznala's teprv dnes zářivý všeho klam,
že vše jen věčně se hladovým řítí tmám,
že vše, co máme, co chceme mít, beze stop
za zlomek času se v mlčící skryje hrob ...
Utéci chtěla bys?

Žel! Pavouk života
krvavým prádenem srdce ti omotá,
nedá ti. Koho už jedenkrát opil svět,
koho už obnažil, chapadly svými zhnět,
samoty nepřijmou, vyvrhnou tišiny,
les vůni omámí, splete mu pěšiny,
pták zpěvem zradí ho, čekanky modrý květ.

Tisíckrát utečeš — tisíckrát přijdeš zpět!

Marnost tě krvavě zlíbala na čelo,
nebe se před tebou navždycky zavřelo,
peklo se před tebou navždycky zavřelo,
temná a prokletá pouze ti zbyla zem,
zem, která stala se zoufalým žalářem —

Pěloučká pohádka s černými pletenci,
fukněm si! Dva marné květy, dva ztracenci,
dva stíny podzimní v zářivém červenci,
na rub si fukněme slávy a života!

Já básník jsem a ty rozkošná kokota,
v kolébku společný úděl už byl nám dán:
Dávat se, prodávat — do všech čtyř světa
stran.

Králí i žebráku ... ať je to kdokoli.
Leckdy to potěší, vždy však víc rozbolí:
Dávat se, prodávat do všech čtyř světa stran.
Dvojnásob platíme draze své krvi daň —
Marnost nás krvavě zlíbala na čelo,
nebe se před námi navždycky zavřelo,
peklo se před námi navždycky zavřelo ...
peklo a nebesa ... hvězdy a propasti ...
jak bludné plameny uprostřed tančíme,
bolestnou rozkoší rytmu se spijíme,
dva světy, skvrny dvě, lásky a závistí,
dva červi podzemní, motýli zlatistí ...

Ty prodáš mladost svou, úkojně pocely,
celý svět, celý svět o tě se rozdělí.
Ty rozdáš tělo své, básník zas duši svou —
pro rytmus zákonný, pro nutnost odvěkou.

Tož když svět shtlá nás, vystřebá, roztrháš,
ať lehce zemřeme třeba kdes v smetišti!
Fukněm si! —

Já básník jsem a ty rozkošná kokota —
v jásavých rozbězích i v troskách života
fukněm si!

O RADOSTECH ŽIVOTA

promluvil nedlouho před svou smrtí Lev J. Palda, nedávno zemřelý česko-americký novinář. Palda začal jako dělník a vypracoval se dosti vysoko. I s toho stanoviska je zajímavý, jak hleděl na Tolstého Kreutzerovu sonátu. Odmítal ji, nalézal v ní sebevražedné názory. Die Paldova názoru Tolstoj hlásá: „Odstraňme to, co ke světu nás poutá, zabijme se, spáchejme plemennou samovraždu, aby přišel den, kdy ani jediný lidský hlas neozval by se na této zeměkouli. To jest jediný prostředek — dle onoho díla Tolstého. Mně připadalo, když jsem spis ten četl, že by to bylo právě tak, jako kdyby člověk trpěl hroznými bolestmi hlavy a přišel o pomoc k lékaři a ten by mu řekl, že jediným prostředkem proti tomu jest hlavu useknouti. Ovšem, to by byla radikální pomoc. Jak velice si cením ruského mudrce, nesouhlasil jsem s ním.“

Potom pokračoval: „Jsem siice již na sklonku života, slunce mě chýlí se chvatem k západu, osud můj zasáhl i mne i mou rodinu velkými a těžkými ranami. Ale přes to, drazí rodáci, jsem přítelem života, miluji život celou duší svou, nejen k vůli sobě samému, ale pro život. Nechci, aby člověčenstvo spáchalo plemennou samovraždu, aby vyhladilo se s této zeměkoule, nýbrž já chci, aby žilo, ale pracovalo k tomu, aby život byl šťastnější, aby bědy a zla nepotřebná byla snesena s povrchu země. Miluji život, poněvadž jest krásný — krásný jest život. Za jasné, tiché, klidné měsíčné noci, když měsíc po moři hvězdném pluje, polévá celou zemi leskavým stříbrem svého svitu a mušky svatojanské provozují ve vzduchu svůj rej osvěžující — není život krásný? Život krásný jest za jasného slunečního dne, život jest krásný za svátečního jitra, když všechna zelen kolkolem trpíty se miliony perliček rosy démantům podobných a ptáčkové prozpěvují své písně ranní a cvrlikají a mušky bzučí svým způsobem monotonním a projevují radost ze svého života. Anebo, jak tam v Čechách, v těch drahých a milých Čechách, když tak přece za toho rána krásného vynoří se skrývákem ze svého hnízda a křídélky svými třepetaje, vznášá se výš a výše, jako by sunul se po paprscích slunce v nekonečné modro vesmíru a zpívá a zpívá, že rozkoší to div člověku nitro neutrhne. Život jest krásný v čarovném poměru lásky, v jejích sladkých slovech a opojných polibcích, život jest krásný u kolébky dítěte, ve práci a snažení pro svůj i cizí život. Život jest krásný ve všech svých vznešených a blahonosných cílech, je krásný ve všem tom, co člověčenstvo povznášá i oč se zasazujeme.“

A proto, přátelé draží, jsme svobodáři, že jsme přesvědčeni, že tato cesta jest lepší, jsme přesvědčeni, že svobodomyšlný směr vyhladí všechno zlo odstranitelné a zachová život. To je to: odstranit a vyhladit zlo a zachovat život, k čemu směřuje. Proto jsem svobodomyšlným a zůstanu svobodomyšlný, že mám tu víru v tento výsledek. Kdyby tu víru někdo vzal, že svobodomyšlnost nepovede k těmto cílům osvobození

světa od zla a béd — ach, jaká rána by to byl pro moci snaživou v tomto ohledu duši. Ta víra mne silí, tou vírou dovedl jsem snášeti ta muka která mi osud přinesl.“

— o —

DROBNOSTI.

V Husově týdni.

Nejsmo docela spokojeni s některými přednáškami, jak je konávají na památku Husovu. Vypravova Husův životopis, pronášet výhrůžky nepřítelům jeho a bit se do prsou v pýše jaci slavní bojovníci by naši Táboři, to už málokde stačí. Důležitá je před nám všem otázka: co Hus znamená pro dnešní Čech a jak člověk má v duchu a pravdě cítit jeho význam roku 1913. Ale konečně i ty historické výklady mnohých řečníků bývají dosti chatrné. Mnozí z oslavovatelů neměli v rukou Palačského Dějin, a jestliže přece snad měli, nerozuměli jim. Proto upozorňujeme jako v minulých letech na dvě nejmladší brožurky Dr. Jindřicha Vančury přednášel ve Val. Meziříčí: Jan národ český ostříhal dědicství Husovu, a jeho přednáška vyšla tiskem nákladem Politických pokrokového spolku ve Val. Meziříčí. Prof. dr. Vančura podal přehled náboženského probuzení a hnutí českého od Husova vystoupení až do našich dnů. Jeho spisek pozorů zvláštního zaslouhu kapitola (Dobrovský, Kollár, Šafařík, Palaček, Bolzano, Havlíček, Masaryk), v níž autor hledí dnešního cititele Husovu vytrhnout z osudné dvojakosti. V Knižničce Horáckých Listů v Novém Městě na Moravě vyšla brožurka prof. Františka Linhart Česká reformace, kterou také doporučujeme čtenářům, nemajícím po ruce velkých knih o našem náboženském vývoji. Názvy kapitol ukazují, jaký je obsah brožurky: Podstata křesťanství, Úpadek církve, Předchůdci Husovi, Jan Hus, hnutí husitské, Petr Chelčický, Jednota bratrská, Katolická protireformace, Reformace a my, „Opravdové myslící Čech musí se dle zase rozhodnouti mezi reformací a protireformací. Není pochyby, na kterou stranu se přikloní každý upřímný a poctivý Čech, který má v úctě dějiny svého národa. Chceme-li zůstatí věrni sobě, nechceme-li se zpronevěřit úkolu, který je nám uložen v vývoji lidstva a který se nejkrásněji projevil na reformaci, musíme pokračovat dále v tom opravdné díle, které započali naši předkové...“ Při všech oslavách Husových (ale i mimo ně) naši stoupeni měli by však čerpat z knížky prof. T. G. Masaryka Jan Hus, naše obrození a naše reformace. Knížka má na skladě administrace Času po 60 hal. Zvlášť má být čten dodatek ke 3. vydání, v němž vylouze stanovisko českých historiků o Husově oslavě, němž ukázáno, jak prohloubit oslavu Husovu, jaký rozdíl v tom mit vědomostí a mit přesvědčení o Husovi a jaký je rozdíl mezi ideou národní a náboženskou. —

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovným.

Vlastník Tiskárna a nakladatelská družstva POKROK, společnosti s r.č. obm. — Vydávati a redobříváti redaktor Cyprián Dušek. — Tiskov E. Soumariv v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JOSEF PELIŠEK:

ODJEZD.

Již leží v dálce moje země
za lesy, městy, horami.
Ve vzpomínkách jí vidím temně
a smutek hrdlo svírá mi.

Í slovo „vlast“ dnes jinak zní mi,
než dříve znělo kdykoli:
Září mi kouzly intimními,
tíše mne v srdci zabolí.

A trpko snít i sladce je mně
o návratu v den neznámý
do milé, milé mojí země
za lesy, městy, horami — — —

L. KOPAL:

PETRA CHELČICKÉHO NÁZORY O MANŽELSTVÍ, ČISTOTĚ A RODINĚ.

(Pokračování.)

VII.

Pokud jde o pohlavnost samu — není Chelčickému sama v sobě nečistou. Ve Výkladu na pašiji svatého Jana (vydání Comenia) str. 124.) požaduje s apoštolem Pavlem, „aby mužie měl právu a čistú milost a čerpu svým...“ Je tedy zřejmá čistota v pohlavnosti, pohlavnost samu v sobě není nečistou a tím je překonan katolickým.

Ale ovšem příkaz čistoty zůstává příkazem i v manželství. V manželství musí žít tak, aby duchovní spojení s Bohem nebylo porušeno — to je hlavní myšlenka, kdykoli Chelčický o tomto problému uvažuje. „Každý v manželství musí býti pannú čistú, neporokvornú...“ Manželství tělesné nesmí porušiti „duchovního manželství s Kristem“. Toto

pravé duchovní manželství jest předložiti tělesnému. To neznamená askesi katolickou, nýbrž sevorennost a ravnino imperativu — smyslnost člověka musí býti jemu podčiněna, ani na tak, aby jeho vláda nebyla porušena. Všecky jiné věci, které má a chce míti, aby je tak měl, aby jimi milosti Kristovy nezrušil.“ To platí nejen pro manželství, ale pro všechny vezdejší statky vůbec. V manželství je veliké nebezpečí, že člověk na své duchovnosti utrpí — nejen pro milost těla, ale poněvadž s manželstvím je spojeno všestranné pečování o vezdejší věci. Než duchovního spojení s Bohem pozbyti, je lépe manželství nechati. Zde již Chelčický dává se, dává přednost panictví před manželstvím. To není nesprávné, pokud se neprohlašuje smýšlovost sama v sobě za nečistou. Toho však Chelčický nečiní. Chelčický ani si tu nevosvojuje všude Pavla, kterého jinak stále cituje. Je také vskučku dál než Pavel — směrem k renaissanci a reformaci.

Chelčický o této věci mluví na několika místech.)

1. V Postille (díl II., str. 145.) ve čtení na neděli pátou po sv. Trojici na tekst Ev. podle Lukáše 5. (Ježíš učí z lodí zástupy):

A že na tu loď nevinnosti ráčil jest pán vsjěsti; nebo jest hříechu neučinil, ani jest lest nalezena v ústech jeho. A tu čistotu a nevinnost i na jiných miluje, aby v jejich srdcích přibýtek libý jako v lodí nalezl sobě. A při takové nevinnosti jsou jedni lidé dokonalejší než druzi. Nebo někteří zůstávají v panenství a vedu život čistý a svrchovaný, netoliko se ostříhají od hříechu smrtedlných, ale všickú práci nakládají na to, aby se nikdež nedopúšťeli i na nejmenších hříechuov, pokudž najvíce mohou.

Muž také i na jiných nalezena býti nevinnost, kteříž jsou po křtu nehřešili smrtedlně až do manželství a v manželství také usilují do smrti. Ale těch se málo veda. Nebyv manželství bydliti nemie v sobě hříech smrtedlný, ale však

*) Menší spisy II.

**) Samozřejmě Chelčický zde postuluje čistotu i u žen, tak pr. muž. Výraz „panna“ má zde význam symbolický.

*) Původem v Chelčických textech vždy je v podobě slova za členem mužským, i když se může jednat o ženskou, jak z takového slovního stavu se stává.

blízko od nich stojí. A musili by plné srdce k bohu mieti a v svet, ani v ktorej milosti bohu protivne pro svazek manželstvie se nezapletati, a tak by bez hriechuov smrtnednych byli zachovani. Ale težke jest po ledu plzkým behati a nepadnuti, oheň v záhubi nosyti a rúcha nespáti. Mnoho jest mazuo težkých v manželstvi, mnoho k svetu, k ženě, k dětem přichýlení, a to jsú hotové přičiny k hriechóm. Protož málo muož pravě nevinnosti v těch lidech nalezeno býti. A tak řiedko se taková lodí pánu Ježíšovi nahodi, aby na ni odpočinul."

V traktátu „O boji duchovním“ str. 83. (Světová knihovna 916—918.) rovněž poukazuje Chelčický, jak muže manželstvie rozptýlití muže i ženu tak, že duchovní život jich potuchne. Jest to vzájemná milost a péče o dočasné blaho rodiny.

„Tež muožem rozumeti o některých stavich a úradech, v nichž srdce težce zajde samo od sebe, že žena k muži težce přilne milostí a muž k ženě, a potom oba k dětem, a potom oba k hospodárství, tak že nesnadno srdce doma jest, když vždy pečue a vylévá se, chtě, aby vše řádně bylo zjednáno, a když to nejde po vůli, tehdy pro to mnoho nepokojův, hněvův. A skrze ty věci snadně ďábel přistupí k tomu srdci i dobude jeho.“

2. V Postille díl II. str. 333. a násl. Čtení na neděli dvacátou po sv. Trojici na tekst Ev. podlé Matouše 22. (Král, jenž učinil svatbu synu svému):

„A jestliže by ty duše křesťanské chtěly se oddávati v manželstvie tělesné, aby se v ně tak oddávali, aby tohoto duchovníeho s Kristem nezrušili. Nebo, než by člověk tím tělesným manželstvem zrušiti měl manželstvie s Kristem, měl by jeho raději do smrti nechati. Ale nyní se neunáhle křesťané k této věci, neb i v jiných věcech viery pánu Kristu nedrží. Ale já mluvím o tom, což žádá pravě duchovní manželstvie věrně duše s Kristem: že je má předložiti před manželstvie tělesné a vždy se báti, aby skrze ně neporušil duchovníeho plzkými žádostmi a milostmi ženskými.“

„Takéž všechny jiné věci, kteréž má a chce mieti, aby je tak měl, aby jimi milosti Kristovy nezrušil, ani neujal. Jako sú úřadové, služebnosti, řemesla, obchodové, statek tělesný, tovarystvie nebo přátelé. Neb Apoštol křesťany některé nazývá cizoložníky pro takové milosti, řka:“) „Cizoložníci! Zdali nevíte, že přízeň tohoto světa nepřítelkyně jest bohu? Protož ktožkoli bude chtieti býti přítel tohoto světa, nepřitelem božím se ustavuje.“

„Nebo každý v tom manželstvie musý býti pannú čistú, neposkvrněnú, bez hriechuov smrtnedných a bez těch milostí a přízní světských, a tak má zasnubena býti Kristovi; a on ji sobě okrášlí, očistí ji od poskvrny a od vrásky každého větchieho

i menšieho hriechu v krvi své. A tot činí z milosti veliké té choti své.“

3. Ve „Výkladu na pašiji sv. Jana“ (Menší spisy, II., str. 124.) na tekst:

„Ale jeden z rytieřův kopím bok jeho otevřel jest, a ihned vyjde krev a voda.“ (Ev. Janovo, kap. 19. v. 34.)

Chelčický srovnává s Adamem, jemuž z boku vyňata Eva, Krista, jemuž otevřen bok kopím. Nazývá jej Adamem novým, jemuž jest vyňata z boku Eva nová — choť jeho podlé ducha.

Z toho činí pak závěr na manželstvie:

„Protož svatý Pavel tiem podobestvím napominá (věrně) lidi, aby muži měli pravú a čistú milost k ženám svým, aby se hovadsky nemilovali, a die jim: Mužie, milujte ženy své, jako[žto] i Kristus miloval jest cirkvev a dal se sameho za ni, aby ji osvietil, očistuje ji umytím krve a vody v slávě života, aby vydal ji sám sobě slavnú cirkvev, ježto nemá poskvrny, ani vrásky, ani co takového, ale aby byla svatá a neposkvrněná. Protož jest-li že srdce věrně raduje se v tom, kterakého chotě bude mieti syna krále najvyššieho, krásného nade všechny sny lidske, krásního než[li] slunce a laskavého nade všecku milost jinú: ale ne tělestnú hovadnú milost, ale čistú božskú milost, nebo z srdce tu posvětil jest své choti, a[ť] by byla bez poskvrny. [Nebo] muž tělestný svú milostí poruší a ohzdí ženu svú: ale tento svú milostí činí[ť] horlivěji a více miluje, tiem vice posvěcuje a čistú činí.“

4. V Postille díl II. str. 104 a násl. ve čtení na neděli druhou po sv. Trojici na tekst Ev. podlé Lukáše 14 (16). (Člověk, jenž zval na večeri velikou a jemuž se všichni pozvaní počali vymlouvatí.)

„A v tom rozumieji mistři smilníky a smilnice, jenž se toliko pro smilstvie pojímají, muž ženu a žena muže, aby pod jménem manželstvie mohli svobodně, bez překážky a bez pohanění smilniti, jakž jich tělo žádá. A že smilstvie jest težký hriech, jímaje a svazuje člověka svú libostí nad jiné hriechy, že se pro něj člověk lehce odváží boha i pekla. A netoliko libost smilství v pojetí ženy vieže člověka, ale i milost náramná, ježto ji má muž k ženě a žena k muži. A tau milostí hovadskou jsúce svázání, tehdy netoliko mezi sebou rozmnnože milost, ale i v jiné hriechy jedni po druhých, kamž čert chce, polezu. Což ze chce žena, toho ji muž povolí bláznivý pro milost. Chce-li se tulati po kvasích, po svadbách, po jarmarcých, po veselích, po tanciech, vše jie přepusti. Chce-li jaké oděvy nákladné nebo pásy, nebo zápony a jiné přístroje pyšné, všeho povolí a naklada na ni jako na zlu horu,“) ano v ni stíbieha nenie, až někdy opsy pro ni. A když pak již děti mají, tehdy opět dále kročí a ztracuje srdce pro ženu a pro děti. A z toho rozmnoženie přátel, a opět osidla a svazkové

) Čti správně „čím“ ne „čini“.

“) Důl, v němž kovů nenalezeno. Naklada znamená zde „nakládaje“.

) Ep. sv. Jakuba 4 (4).

mnozí jmú člověka a uvalé jej v svět. Protož, pojma ženu, pojme s ní to vše a pro ni. Protož, zván jsa na večeri, snadně odpoví sluze, že nemuož přijiti. Nebo již nůzi mnohých mušení a bezděci svázán jsa, nemuož na tu cestu, kteráž vede na velikú večeri. A navíce milost a smilství ženské odchýli srdce od božských věcí, neb umrtví v něm duchovní a božské věci, aby k nim ani chuti ani rozumu neměl jako Šalomún, aby, k nim žádné žádosti nemaje, zepřel se jim."

5. V Postille I. díl str. 118., čtení na neděli po božím narození na tekst Ev. podlé Jana o svatbě v Káni Galilejské:

„O tělesných svaťbách lidé mají dosti řeči od kněží, ani je příliš slavně tiem odievají, že pán Ježíš s matkú svú na svatbě byl a že tiem potvrdil jich stavu svatého. A jáť také k tomu toto diem, že ona dobrá Sára měla jest sedm svateb a na každé byl ďábel a zdával jí ty všecky muže, kteří jí pro chlipnost pojímali. Kterakt se pak zdá o nynějších lidech, ješto jsú od viery odstúpili a bydlé v slepotě jako pohané a sběhnú se jako psy pro smilství a jednají svatby během ruffiánským s rozpuštěním oplzlym a se vši nepoctivostí v řeči i v skutku? Co tu bude diabluov, ješto je bez pochyby zdávi na duši mnohem škodněji, nežli by je na těle toliko zdávali."

„Takoví hříšníci i dnes nechtělif by, aby pán Ježíš přišel na jich svatby a učinil jim vodu vínem, aby utěšení duchovníe na ní měli. Neboť oni jiná utěšení mievají v hudcích, v píštěch, v tancích, v trubačích a v mnohých rozpuštěních, v pití a v žrádle neslychaném a v kvascích nekrovných, kdežto bez pochyby mezi takové kofferstvo peské a bezecné nevšel by pán Ježíš, aniž by také jeho mezi sebe pustili s jeho svaťmí řečmi, ješto jich nenávidí jako smrti své: protož takovým svatebníkom brzo se vína nedostane, tudíž to jich utěšení a plesanie zbytečně přestane, a bieda mnohá je posede. Nebo takoví musí mnohé zámutky těla nésti. A když nánu Kristu nevěří a naděje v něm nemají, kterak k pomoci své hledati jeho budú?" (Pokrač.)

—o—

Dr. JOHN BROWN:

RAB A JEHO PŘÁTELÉ.

Přeložila Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Rab se choval slušně; ani se nehnul, ukazuje nám, jak dovede být pokorný a krotký; jen tu a tam ve spánku dal na jevo, že zdolává nějakého protivníka. Chodil se mnou každý den na procházku; než býval zasmušilý a mřný; odmítal veliké potyčky, ač se mu k nim několikráte naskytla vhodná příležitost, a dával si často i libit rozmanitá pohanění. A projevoval vždy nesmírnou ochotu vrátit se zpátky, a klusal rychleji k domovu a vyběhl

lehce po schodech vzhůru a zamířil přímo k oněm dveřím.

Jess, starou kobyľu, poslali zpátky do Howgate i s jejím ovětralým vozem; nepochybně i ji rojily se v hlavě neurčité otázky a starosti, proč její pán a Rab nejsou doma, a divila se asi své neobvyklé svobodě a tomu, že již nejedzí zapřažena do vozu po známé silnici.

Nějaký den vedlo se Ailie dobře. Rána se hojila „per primam“; a James říkal: „Kůze naši Ailie bude zase čistá jako padlý sníh.“ Studenti po špičkách a úzkostlivě se přihnuli do pokoje, a seskupili se kcl jejího lože. Prohodila, že ráda vidí jejich mladé, poctivé tváře. Lékař jí převázal a promluvil s ní po svém způsobu několik úsečných slov, lituje ji pouze očima. Rab s Jamesem stáli mimo náš kruh; Rab nyní již usmířený, ba dokonce přítulný, se patrně přesvědčil, že dosud není potřebí nikoho roztrhat, ale jak si dovedete pomyslit, *semparatus*.)

Tak dalece bylo tedy dobře: leč za čtyři dny po operaci nemocná dostala znenadáni silnou třesavku. Měl jsem příležitost záhy potom ji vidět: oči jí horečně svítily, tváře hořely; byla neklidná a styděla se za to; nastal obrat, a zlo bylo již tu. Vyšetřil jsám ránu; červené místečko prozradilo celé tajemství: tepna bila prudce, nemocná dýchala těžce a rychle, nebyla „svá“, jak sama se přiznala, a mrzela se na tuto svou nepokojnost. Dělalí jsme, co se jen dalo. James plnil všecky naše příkazy, byl všdny; nikdy v cestě, avšak rovněž nikdy s cesty. Rab zalezl si pod stůl do temnoty, a ležel tam nehybný, nehybný až na to jediné oko, které bedlivě sledovalo každého. Ailie se přitížilo: začala blouznit, s počátku mírně; chovala se nevrleji k Jamesovi, kladla otázku za otázkou, někdy dokonce i ostře se na něho obrátila. Soužilo ho to. „Nikdy před tím takováhle nebyla; ne nikdy“, poznamenal. Chvilkami si uvědomila, že v její hlavě není vše v pořádku a tu pak ustavičně prosila nás za odpuštění — ta milá, dobrá stařenka: po té zachvátilo ji silné delirium, a nemohla se z něho vzpamatovat. Rozum jí vypověděl službu.

Zpívala kousky starosvětských písní a žalmů, ustávajíc pojednou a mísic žalmy Davidy a božštější slova jeho Syna a Pána s úryvkv a zlomky donáčních ballad. V životě nebyl jsem svědkem něčeho dojemnějšího a v jistém smyslu i divukrásnějšího. Stařenin třaslavý, chvatný, příjemný, horlivý hlas škot-

*) Vždy připravený.

ského přízvuku — její horečně pracující, zmatená mysl a tlumená mluva; ty zářivé, nebezpečné oči; něco divokých, nesouvislých slov, něco domácích starostí, něco pro Jamese, jména zemřelých. A hned zase volala Raba spěšným a chvějícím se hlasem, a Rab vymrštil se na nohy, všecek překvapen, než hned se zase odplížil, jako by se byl něčím provinil, anebo jako by se mu bylo jen zdálo, že zaslechl své jméno.

Dolétlo k nám mnoho dychtivých otázek a proseb, jimž jsme se s Jamesem marně snažili porozumět; pak nepochopena klesala nazpět do podušek. Bylo to velmi smutné, ale přece daleko lepší, než mnohé věci, které se za smutné nepovažují. James přecházel po špičkách sem a tam, zkormoucený a nešťastný, leč čilý a přesný jako vždycky; četl jí, když se utišila, krátké úryvky ze žalmů v prose i ve verších, odpovídaje je svým drsným, vážným způsobem a osvědčuje hlubokou znalost přiléhavých slov. Snášel svůj osud jako muž, a oslovoval ji stále: „Má milované Ailie“, „Ailie, moje ženo“, „Moje hezká, malá holičičko!“

Konec se kvapem blížil: zlatý pohár se třástil; stříbrná šňůra se zvolna rozvazovala — animula blandula, vagula, hospes comesque — chystala se odletět. Tělo a duše — společníci šedesáti let — měli se rozdějit a rozloučit. Ailie kráčela sama oním údolím stínu smrti, kamž jednoho dne musíme všichni vstoupit — a přece nebyla sama, neboť víme, či prut a hůl ji potěšovaly.

Jednoho večera zmlkla. Doufali jsme, že usnula; oči měla aspoň zavřené. Stáhli jsme plyn a bedlivě ji pozorovali. Pojednou se na loži vztýčila, vzala s postele příkrývku, svínila jí a přitiskla ji láskyplně k prsům — na pravou stranu. Všimli jsme si, která se jí oči leskly netušenou něhou a blažeností, když skláněla se nad tímto uzlíčkem. Držela jej, jako žena drží děcko, které kojí, netrpělivě rozepíala noční kabátek a přiložila uzlík těsně k hrudi, hýčkala jej a šeptala pošetílá, něžná slůvka jako nad dítětem, jež matka tiší, a jež ssaje a je spokojeno. Bylo žalostno a trudno vidět chladnoucí a zmirající její pohled — pronikavý a přece zastřený — její neobsáhlou lásku. „Nebesa!“ zaúpěl James, nemoha se už přemoci. A žena houpala raneček nahoru dolů, jako by ho chtěla uspat, konejšíc ho a zahrnujíc ho nekonečným laskáním.

„Běda, doktore, běda; jistě si myslí, že to drží dítě.“

„Jaké dítě?“

„Jediné dítě, které jsme měli, naši malou

Mysie, a ta už je v nebeském království čtyřicet let, ba více.“

Teď si lze jasně vše vysvětlit: bolest v prsu důrazně připomínala zmatenému a sešlému mozku to, co kdysi prožil. Mozek však vjem chybně vykládal a správně nepochopil. Bolest připamatovala jí nepříjemné pocity v prsu, plněm mléka a vyvolala představu dítěte; a tak zase jednou dlely pospolu, a ona měla svou malíčkou Mysie v náručí.

(Pokračování.)

—o—

FELIX A ANDRUSKA.

ÚTĚCHA.

„Můj obraz,“ psala's, „černou rouškou zastří, jen v onen strašný den, ach, vzpomeneš chvilenuku...“

Nuž, denně volám mrtvou lásku naši, jak vladař šilený svou mrtvou milenku.

A soumrak když se nad městečkem sklání, jdu různou alejí, na níž se vždycky ptáš, co zatím Ty, kdes v síni, za odstraní, své vlasy hedvábné již na noc rozplétáš.

Tak denně čekám, odkud přijde rána; že přijde, vím, jsou doby pohnuté... Kal v zlaté číši najdeš jednou z rána a v očích slzy, ruce semknuté.

A v chvíli té mi nikdo nezabrání dlít u Tebe a slzy zdržet prudec, zas vlasy sčesávat z Tvých zadumaných skrání

a v němé bolesti Tvé bílé libat ruce.

—o—

SVET. COBYLO.

PO KOUPELI.

(Z turckého života.)

řekl Andrija Bortulja.

Sotvaže Hajkuna-hanuma vyšla z teplé koupele a své bílé, kypřé, oblé tělo zutírala žlutavým, hedvábným ručníkem, a rozčesané, mokré vlasy tenkým ubrouskem, když se otevřely úzké dveře nosojí a v nich obívil se jej mladý muž. Hanuma aga. Zastavil se chvíli, nehýbaje se ani nemluvě, a jen ji ssál, dívaje se na ni tak mladou, vinnou, světlou. Po delší chvíli zavřel dveře, přistoupil k ní, ošedl rukou stranou, objal ji oběma rukama a odnesl na měkké lože, jež pestřilo se v malých pokojích pod malým, květinami zarostlým oknem. Posadil se na lůžko a vzal si ji na klen a přitiskl jí stále pevněji k sobě, jal se jí libati na oči, tváře, rty a vlhké, tmavé vlasy. Ona se svíjela, uskala jako ryba, rozpustíc se smějíc hlasitě.

objala jej rukama kolem krku, políbila jeho čelo, na své nahé hrdlo a líbala jej pod pažemi... slyšeli, patřili mu, přivítali ho a žertovali... dlouho... Konečně unavení klesli. Hajkuna-hanuma se vzdala, a Halil-aga se otáčel, aby poslal a žádal, aby mu zavázali ruce.

— Že ti je, kdo má být tak jako my? — zvolala nadšeně, obracejíc se a pokrývající splyvajícímí vlasy svá nahá hrdla. — Ani v Stambulu se lépe nežije.

— Nežije — přivěděl také Halil-aga, kouše květ a usmívá se na ni.

— Co nám chybí? — zeptala se ommivějí a přehodila mu nohu přes klin. — Nic nám nechybí, nic, nic! Žijeme jako v ráji.

Halil-aga chvíli mlčel, zvázněl a hluboce povzdychnul.

— Jen jedno — řekl. — Jen jedno.

— Co? — ptala se ho a podala se k ložku na posteli.

— Něco velikého, velikého.

— Nevím, co by to mohlo být...

Pohodil hlavou nazad: — Ani nemusíš vědět...

Touto odpovědí právě roznítel její zvědavost. Mstně jako veverka povstala, podívala se na něho, podepřela se na jeho rámě a jala se otáčeti jeho vously.

— A co ti je, co ti je? — zeptal se opět. — Proč máš to nechceš říci?

— Neznám, co ti řekl. — Bop se... — to mu bylo líto.

Usmála se.

— Lito?... Mně lito?... Zda mi ty můžeš říci něco nepříjemného?

Halil-aga pohládl její vlasy a zadíval se jí do očí.

— A skutečně ti nebude líto? — zeptal se.

— Nebude.

— Co se jaksí zamyslíl.

— A vidíš... — to jí musel říci — řekl. — Báł jsem se jaksí... Zdálo se mi, že by ses... —

... přehovála a že bys plakala, a přece dal bych všechno, jen abych neviděl jediné tvé slzy... A... —

... nejlepší, páli mě to... Já bych byl raději, kdybys... —

... na to nemyslel, ale nemám... Stále... —

... to v hlavě ryje, stále... —

— A že mi to nikdy neřekneš? — pronesla vyčítavě.

Objal jí a klepal jí na rameno.

— Hle, jak dlouho je, co jsme se vzali — pokračoval tišeji, skoro šeptaje. — Čtyři roky. Že ano? A žijeme krásně a milujeme se i mazlíme a zase... nemáme děti... Ve čtyřech letech ani jedno dítě!... Kdyby byl... —

... ech!... A takto nic!

Hajkuna-hanuma sklopila hlavu a jako vzdálená ozvěna opakovala:

— Nic...

— A je-li něco horšího nad to? — ptal se, opravuje sebe. — Když jdu ulici a vidím něčí dítě,

srdce se mi svírá a horeče bych zaplakal... Hned mě něco v lřku sevře a nemohu se zastavit, nýbrž běžím, běžím jako šílený, jen abych již neviděl... Ach, kdybys věděla, jak je mi líto...

Halil-aga povzdol ruky a rozhrnul větvicky... a jasně světlo proniklo oknem a padalo a ozářilo krásné tělo Hajkuna-hanumy, jež podepřela o jeho rameno, němě a smutně dívala se před sebe.

— Proč... proč jsi mi to dříve neřekl? — řekla mu tiše, po delším přemýšlení — Já... vyslela, že máš mě nešťáží... Já na to ani nemyslela...

— Pomysl si — odvětil něžně, skoro koktaje — že je mezi námi dítě a že si s ním hraje... Hraje si a házíme jím s ruky do ruky a ono se směje, pohrává, žvatlá. Ech, kdybys se toho byl dočkal, byt' měl ihned zemřít! Všecko bych rád ztratil, jen kdybys měl jedno dítě.

Ona povzddechla.

— I mne?

— Ech, co bych s dítětem bez tebe — usmál se a zase jí políbil. — Ale jinak... všechno, všechno bych dal... I tento dům nad hlavou i vnitřek i poddané i kalhoty, všechno.

Tiše vstala a jala se oblékati. Přehodila si košili, živůtek, dymije, ani se nevějíc na agi, ani nic neřikajíc. Potom podepřela se zády na zeď a dívala se oknem někam daleko, na světlý jas vonného, jarního dne.

— A když jsme děti dosud neměli, nebudeme již ani mít — smutně šeptal.

— Takový je asi náš rod... Má matka porodila jen mne a již žádného.

Halil-aga pokrčil rameny.

— Díky Allahovi — řekl. — Tak snad on našel. Snad mně on určil, že nebudu mít děti...

— Ale ty se trápiš — odvětila živěji a krev se jí vehnala do tváří. — Ty sebe trápiš a mučíš, a já jen... —

... kdybys sis nebyl vzal... —

Podíval se na ni a mávnul rukou.

— Nechme těchto žertů — řekl — Máme také o čem jiném mluvit...

— Nechci nechtet — odpověděla prudce... —

... Ty bys měl mít děti... —

Řekni, že bys mohl... —

— Kdo ví?

— Kolik je lidí, kteří s jednou ženou nemají děti a s druhou mají. Ech, zda bys nemohl také... —

— Možná...

Hajkuna-hanuma kousla se do dolního retu: —

... se náhle vzpřimila a zatleskala dlaněma. —

... Vždyť si... —

... Tím loket!

— Zbláznila ses? — ptal se jí Halil-aga a... —

... Co se ti? —

aby ses ty pro mne trápil... Budeš-li se ještě rok tak trápit, zprotívím se ti a nepodíváš se na mne, a já chci, abych ti vždy byla milá.

Příběhla k němu a objala jej.

— Nechci, abys mne nenáviděl — pokračovala rozrušeně. — Ožeň se ihned a vezmi si... vezmi Šefiru!... Je moje družka a je krásná a ihned si tě vezme... Ji si vezmi!... Já to chci, chci, chci, aby sis ji vzal...

Svírala jej pevně, křečovitě tak, že pocítil bolest a lehce ji odstrkoval.

— Co ty to? Co ty to? — mluvil udiveně. — Jsi při rozumu?

— Není jiné pomoci, není jiného východiska, než abys si vzal Šefiru!... Hned se o ni ucházej, hned dnes, teď... Je krásná, krásná a hodná, a všichni budeme spolu žítí.

Halil-aga byl zaražen.

— A tobě by to bylo vhod? — zeptal se.

— Vhod, vhod — zvolala a zase jej objímala, — Ha, ha, ha, ha, vidíš, že se smějí!... Ty si ji vezmeš a budete mítí děti a já budu vždy s vámi a budu si hrát s dětmi. Ty snad nezapomeň na mne? — pokračovala hlasitěji. — Že ne? Budu ti zase milá, že ano?... A já se nehněvám ani dost málo... Je mi to milé... Ha, ha, ha, ha, hle, jen bych se smála radostí!...

Hajkuna-hanuma vzala jeho hlavu mezi své ruce, přitiskla ji k sobě, políbila oči, ústa, a stále se smějíc vzchopila se, vyběhla z pokoje a zavřela dveře. Pak vběhla do jiného pokoje, přiběhla do jednoho kouta, zabořila hlavu do dymů a zaplakala...

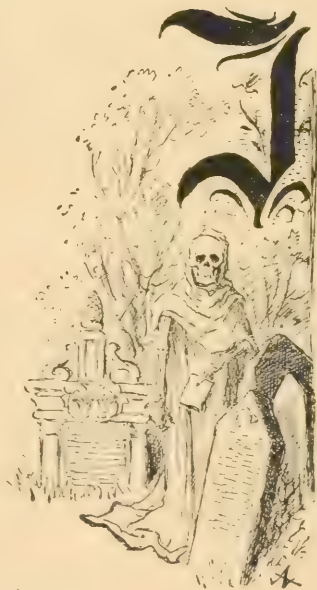
— o —

SMRT V RŮŽI.

Alšova poslední práce.

Pan dr. Polák v Čase 12. července vypravoval, jak tyto dva drobné obrázky Alšovy vznikly. Alois Jirásek napsal legendu o Rabbim Jehudovi, jenž vdechl do sebe Smrt skrytou v růži, Aleš k ní přikreslil dva obrázky, a když svou kreslenou růži podával dru Polákovi, řekl si šprymovně: „Měl bych si k ní také přivonět...“ Přivoněl si k růži se smrtí 7. července a vdechl do sebe Smrt, která ho zmařila v noci z 9. na 10. července.

Ilustrace Alšovy k legendě Jiráskově vyjdou v Česko-židovském kalendáři. Laskavostí redakce byly nám však zapůjčeny, aby je poznali čtenáři Besed Času, kteří Alše milovali. Číslo Besed Času bylo sice již hotovo a z části vytištěno, přece však vpravili jsme poslední práci Alšovu do čísla, jež čtenáři dostanou do rukou v den mistrova pohřbu.

DROBNOSTI.

Josef II. u Jihoslovanů.

Jaké sympatií těšil se Josef II. u Jihoslovanů jednak pro své reformy, jednak pro spolek uzavřený s cetevnou Kateřinou proti Turecku, vysvítá mimo jiné z prostých veršůků prvého pístitelce nynější spi-

sovně srbštiny Dositie Obradoviče z r. 1783. Ve se zně: ve volném překlade takto:

O po věky předrahá jména
Josefa a Kateřiny.
Vás budou slavit přemnohá plemena
za to, že vámi Turků zma zhyne.

Barbarstvo! hupství! zály,
vše rázem z Evropy zmizí,
muka se propadná s mořem —
vždyť barbar teď v práchu leží!

Budužel, skutečnost utvářel se jinak než si
Ohradový přál. Císař Josef zemřel a „barbarstvo
hupství“ ještě dlouho zůstaly v Evropě. Z Rakouska
pomoc nepřišla — a dnes žádný Srb by ódu tohoto
obsahu nepěl!

Dr. John Brown

Byl považán svým edinburghským lékař. Žil 1810—1882.
Jeho praxe nebyla nikdy rozsáhlá, prav: o něm
literární historie, „neboť měl příliš mnoho zámu, aby
se jí byl mohl výhradně věnovat.“ Psal essaye, které
dohromady vydaly tři svazčky, známé pod titulem
Horace Stubbes v a e a stal se vedle svazku jeho
Listů klasickou knihou anglické literatury. Nepsal,
„neměl-li co říci a nep dařilo-li se mu to říci do-
konale“; tak zněl jeho recept! proti psavosti. V tom
vězela i příčina, proč psal tak málo, ale i překvapiv-
í roztomilost toho, co napsal. Nopíše o ničem, čeho
dobře neznal, nepsal o ničem, čeho nemiloval. — od-
tud usnost a temnost jeho rozprav, které proniká
skotský humor se svým nerozuzným druhem —
paušusem. Nejvýznačnější jeho prac: je Rab a
jeho přátelé (1858), která náleží k nejča-
stějším listěným anglickým povídkám. Vedle tako-
vého čtí beletristických psal: kritické úvahy o emě-
ní a literatuře, essaye životopisné a rozpravy z lékař-
ských děin a pod. (Črta „Její poslední“ pětkrát
přeložena byla v Kalichu 1911.)

DĚTSKÝ KOUTEK.

JINDRA WURMOVÁ:

Drvoplen topolový.

Když byly Drahušce asi čtyři léta, vzpo-
mněl si jednou její tatínek, že spolu pojedou
na svatodušní svátky do hor k babičce. Ba-
bička tenkrát žila v Telecím na evang. faře
u své dcery, sestry tatínkovy. A tak jeli.

Drahušce se tuze v Telecím líbilo. Jak
vyběhla ze dvorku, hned byla v zelené zahra-
dě, kde kvetly sedmikrásky, létali motýlci a
bzucely včelíčky, jejichž „domečku“ se však
Drahuška na radu babiččinu na kus vyhýbala.
A když proběhla nízkou brankou, vedoucí z
farské zahrady na hřbitov, tam se jí teprve
pomníky a hrobečky líbily, i zkusila hned pře-
lézat ty zapomenuté, travou zarostlé hroby,
na nichž už její bratrance, když byli malí,
zkoušeli těž své první lezecké umění. Vždyť
šťastně dětství nemá ani tušení o tom, co
hořkých slz se na těch místech prolilo!

Nejvíce ze všeho líbila se však Drahušce
malíčká ztloučká kuřátka a káčátka, které
jí tetička farářka vždy na chvílečku půjčila do
klínečka, aby se s nimi mohla pomazlit.

Tatínek měl také radost z radosti babič-
činy i Drahuščiny, a rovněž z krásné jarní po-
hody. Když ráno o svatodušní neděli vyšel
před faru a rozhlédl se po té rozkošné horské
krajině, tak svěží, vonné a tiché, tak vzdále-
ně všeho unavujícího ruchu městského — tu
šířila se mu rozkoší hrudí a hned dělal plány,
že sebere babičku s Drahuškou a že stráví s
nimi celé dopoledne v lesíku za hřbitovem.

— Z toho nebude nic, doktore, — ozval
se proti tomu plánu rozhodně strýček farář,
— les ti neuteče; dnes je den Páně, a ty
půjdeš hezky s námi do kostela poslouchat
slovo Boží, a babička s Drahuškou zůstanou
v zahradě! — Potom obrátil se ke svým dvě-
ma synkům, desetiletému Jarovi a dvanácti-
letému Vláďovi: — A vy sednete si se strý-
cem Pepou hezky do své lavice, a af mi děláte
dobrotu a pamatujete na to, že tam sedíte
před tváří celé cirkve.

Strýc Pepa se vážně zaškralab za uchem
a šel vypravít svou dcerušku s babičkou do
zahradky, hoši však — oba byli zuřiví příro-
dozpytci, honem se ještě rozběhli na výzkum-
nou prohlídku zahrady a hřbitova, zdali by tam
nenášli nějakou kořist. Teprve, když uvíděli
tatínka vycházet v reverendě ze dveří domov-
ních, hnali se honem pro své kloubouky, zavol-
ali strýce Pepu a brali se vážně, jak na fa-
rářské synky sluší, ke kostelu.

Strýc Pepa, když zasedl v kostele do fa-
rářské lavice, pranic nelitoval, že se vzdal vy-
cházky do lesa — neboť bylo mu, jakoby oclí
se ve svém dětství — tak živě připomínalo mu
vše v tom venkovském kostelíčku jiný útulný
kostelíček, v němž jako hošík a mladík sedá-
val právě tak ve farní lavici, a zpíval tytéž
staré svatodušní písně, upíraje zrak na stej-
nou kazatelnu, na níž zřetelně si představil
dobrou, laskavou, bílým vousem vroubenou
tvář svého otce.

Bývala to tehdy sice pro malého Pepika,
velkého neposedu, dost těžká úloha vydržet
po celou dobu bohuslužeb klidně na místě; ba
když byl již studentem, leckdy jeho bystrý
pozorovací talent odvedl mu pozornost jiným
směrem, než kam patřila.

Tak na př. sedí „farský doktor Pepiček“
(— doktorem byl v očích sousedů hned po
první zkoušce —) poslouchá kázání, vjede si
při tom tu a tam dle svého zvyku všemi desíti
prsty do bujných kadeří, což vylovidí vždy u-
tajovaný úsměv a poštuchování v protější la-
vici svobodných děvčat, ale poslouchá pozor-
ně slovo boží. V tom uvídí mouchu, která se
uvelebila na jeho otevřeném kancionále. Mou-

cha koná pravě divy gymnastického umění: poskakuje, přebíhá, zdvihá nožičky a hrabe jimi, hýbá křídélky a ne a ne odlétnout. A jak tak pozorovatel jejího umění má ruku položenou vedle kancionálu na lavici, muška skočí pojednou na ni a počíná své koucky znova. To už bylo přece trochu moc. Pepa, zcela se zapomenuv, zvedá pomalu opatrně druhou ruku a — plác — zavzní pojednou plesnutí hlubokým tichem, v němž pouze jasný hlas kazatele se rozléhá. Z divčí lavice ozvalo se podezřelé zakuckání; některé divčiny honem voněly ke kytičkám v lavici schovaným, nebo tiskly vyšívané kapesníky k ústům. Z lavice starých hospodářů zvedlo se několik překvapených zraků k farské lavici a z kazatelny zavadil zrak otcův o syna a setkal se s provinilým zrakem studentovým, který teprve si uvědomil, co vlastně vyvedl, honem sklopil hlavu, až do konce již se vzornou pozorností poslouchal.

Avšak — ani dnes, po letech, není strýcí Pepovi souzeno, aby neušně naslouchal kázání svého švakra. Tak asi v polovici kázání upozoroval totiž pojednou, že se souseď Vladík podezřele ohání, jako by Jarykovi uštěďroval loktem notně „žduchance“.

— Snad se tu ti kluci nezačnou před tvář celé církve práť — myslí starostlivě strýc Pepa, a u vědomí své strýčkovské povinnosti a právomoci obrací celou svou pozornost k hochům. Vidí Jaryka se žalostným ztrápeným výrazem skrčeneho; jak se vrtí a sebou šije, krčí ramena, potrhává jimi — a Vladíka, který sice na oko poslouchá kázání, zatím však po očku pozoruje Jaryka, a když tento začne nějak zvlášť prudce sebou potrhávat a posykávat — žduch — vrazí mu loktem jednu pod žebra — načež vždy nastane chvilkové utišení.

— Ten kluk má bolení, měl bych ho vyvést a věnovat mu svou péči, — usuzuje strýc doktor, ale nejsa si jist, že se nemýlí, sleduje jako svědomitý lékař další příznaky této nevolnosti.

Jaryk už je v obličejí až zelený a jeho prapodivné krcučení a vrtění se vzrná, rovněž i rázný Vladíkův utiňující prostředek, jenž však už nadobro zdá se ztráceti účinek. Tu strýc odhodlaně chytne Vlādu za ruku a šeptá mu, že Jaryka vyvede, když Vlāda s výrazem a posuňkem náhlého porozumění upozorňuje strýce prstem na Jarykův krk. Tam za hmečem se cosí hýbe — už to leze ven — je to hlava veliké tlusté housenky a v tom už ji taky Vlāda drapne dvěma prsty a s pravým porozuměním přírodozpytce zatřepe skvost-

ným exemplářem užaslému strýcovi zrovna pod nosem, šeptaje znalecky: — Dr v o p l e n t o p o l o v ý !

Tu však mu též napadá, co zkoušel chudá. Jaryk, než se ten zatrolený drvčplen dostal až za krk z Jarykovy kapsy u kabátu, kam jej ráno Jaryk na hrbitové vstrčil dobře do krabičky zavázané. A což ty bratrské utiňující rýpance! Pln hněvu Vlāda zapomíná, že chudákovi drvčplenovi taky nebylo ve vězení dobře, a že byl zcela v právu, když prováděje akt svépomoci, prokoušal nejdřív krabici, pak kapsu, vestu s košili, a hledal na zádech Jarykových vychodiště z nespravedlivého zajetí. V návalu bratrské lásky, lítosti a rozhorlení, Vlāda docela zapomenul, že „sedí před tváří celé církve“, učinil mocný rozmach a — plesk! — na dlažbě před farskou lavicí leží rozplešklý — drvčplen topolový! ...

A jako tenkrát v Rovečíně — obrací se i dnes tázavě, udívané zraky ze sousedních lavic k farské lavici; s kazatelny zsrší tam rozhorlený pohled tatinkův, hoši, jak zkoušení oukropeční, u vědomí své viny klopi hlavy, a strýc Pepa mimovolně jako v dřívějších letech — vjede všemi deseti prsty svých už dávno ne tak bujných kadeří, a zaboří pak obličej do dlani, jakoby v hlubokém zadumání nad slovy kazatelovými ...

Na štěstí byli hoši se strýcem dříve doma než tatínek, který ještě vysluhoval večerí Páně, a když pak chlěl spustiti rozhorlené druhé kázání doma, ukázala honem maminka Jarykova záda, která podobala se nějaké mapě znázorňující spleťtou síť drah, tak byla sem tam červenými pruhy pokreslena. — Byly to dráhy, kudy svého vysvobození hledal rozrušený hryzácí drvčplen topolový. Tímto pobledem a dokazováním strýce, že Jara vlastně držel se statečně — a že i strýc — i tatínek byli by jistě hned při prvním hryznutí z kostela vůbec utekli, a že Vlāda přece nemohl toho skůdce strčit zase do kapsy — se tatínkovo rozhořčení utiňilo. Spokojil se tím, že dal hochům důkladné pouučení, že do kostela jako slušní farářští synkové sice patřili oni i se strýcem Pepou, ale rozhodně tam nepatřil — drvčplen topolový.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
nebo poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s ruč. obs. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cvičil Dešák. — Vlakos E. Baaršarč v Praze

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2,50, čtvrtletně K 1,30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

MIKULÁŠ ALEŠ UMŘEL.

11. července 1913 přišel jsem mezi své žáčky do první třídy obecné školy. Když si děti připravily ke čtení Slabikář Alšem ilustrovaný, tázal jsem se jich, které obrázky se jim nejvíce líbí. Ukazovaly horlivě jeden přes druhého. Ukázav ještě některé jiné kresby Alšovy, kterým žáci mohli rozumět, pravil jsem: „Pán, který vám nakreslil ty pěkné obrázky do Slabikáře i ty druhé — včera zemřel. Měl děti tuze rád a mnoho jiných obrázků pro ně namaloval kromě těch, které znáte. Už víc malovat nebude.“

Žáci ztichli.

„To byl Mikuláš Aleš,“ hlásil se čiperný hoch. „V novinách bylo to psáno v černém rámečku. Tatínek mi je ukazoval.“

„Ten uměl, pane, malovat koníky!“ vzdychl si jiný chlapec, horlivý kreslír.

Malá záckně Anička podotkla, když pan Aleš umřel, že děti v první třídě po prázdninách nebudou už mít těch pěkných obrázků ve Slabikáři.

Ó, dítě! noví záckové se budou těšit z kreseb Alšových jako vy, a po nich děti ještě dlouho a dlouho. Z mrtvého mistra malíře bude na Vyšehradě už prach, ale duše jeho bude žít v jeho obrazech a mluvit k příštím pokolením Čechů.

K. H.

—o—

JOSEF BÍLÝ:

NA MOŘI.

Stříbrné obláčky nade mnou letí —
bílí to holoubci v nebeskem poli —
a kolem mne, ať kamkoli hlednu,
vlní se moře!

Moře! Ten miláček dávný mé duše,
šepoty jehož jsem slyšela ve snách!
Dnes jeho mluvu a velebu vnímám
na loďce sama.

Měsíc svít tajemný na moře leje,
hladina misty se úbělí chvěje,
jak Nerea by dcery tam hrály
stříbrnonohé.

Šumot a šplouchání vln! Stálý neklid!
Za vlnou vlna jde... A shlucují sebe!
O maják bijí a šíří se v hroznou
nezměrnou dálku!

V obzoru loď... Pluje tiše jak labuť...
Vitr jí po vlnách unáší s očí.
Jsem sama zas! Jen měsíc tu se mnou,
společník tichý!

Vidí tu nádheru, velebu, krásu,
vidí mé pohnutí, vidí mé štěstí:
přede mnou tmavé i stříbrné v dálku
vlní se moře!

—o—

VĚŠTÍRNA.

(Z Krylova.)

Lid pohanský kdes dřevěného boha ctíl,
jenž prorocké mu začal dávat odpovědi
i moudré říkat průpovědi.
Však za to ověšen bůh byl
od hlavy k patě stříbrem, zlatem,
a stkvěl se v šatě přebohatém,
jsa dary zanošen, kadidlem zadušen
a modlitbami ohlušen.

Lid všude věštám věřil přímo slepě,
když náhle — k údivu i hanbě též —
orakul řekl lež jak věž
a jal se věstit bez smyslu, ne lepě.
Ať s čím chce k němu přijde kdokoli,
nás orakul jen blbost blábolí.

A tak kde kdo byl z toho zkoprnělý,
kam prorocké se dary boha děly!
Ty výklad věz:
ta modla byla dutá, v ní si sedal kněz,
a ten ty věštby dával.
A tak,
když kněz byl moudrý, moudře bůh vždy
mluvil, však
když v modlu vlezl hlupák, pak
nás bůh hned hlupákem se stával...

Kdos povídal — a nebyl, zdá se, lhář, že mnozí velcí páni jsou pro své řeči za div pokládáni, ač všechny pro ně napsal sekretář!

—o—o—

Dr. JOHN BROWN:

RAB A JEHO PŘÁTELE.

Přeložila Bož. Šimková.

(Dokončení.)

Nastával konec. Ubývalo ji rychle sil. Blouznění přestalo a i když něco zaséptala, řeč její byla nesouvislá; byly to poslední záblesky světla před konečnou tmou. Ležela okamžik nehybně, majíc oči zavřené, a pak tichounce zavolala: „Jamesi!“ Přistoupil k ní, a ona, pozvednuvši své mírné, krásné oči, dlouze se na něho zadívala, pak vrhla laskavý, leč spěšný pohled na mne a ohlížela se po Rabovi, ale neviděla ho; však hned zase utkvěla pohledem na svém manželu, jako kdyby již nikdy nechtěla odvrátit zrak od jeho tváře. Konečně zavřela oči a uklidnila se. Ležela chvílku, rychle oddechujíc, po té lehce vypustila duši. James po starosvětském způsobu přiložil jí zrcadlo k ústům. Po dlouhé době jediné malé misticčko na jeho ploše zakalilo se dechem; než opět zmizelo a již se neobjevilo, a čistá plocha zrcadla zůstala bez poskvrny. Co je náš život? Je jako pára, která se na okamžik objeví a hned se zase ztrácí.

Rab po celíčkový ten čas bděl a ležel bez hnutí; nyní však příkradl se k nám. Ailiena ruka, kterou James prvě držel, visela teď dolů, všechna zmáčena slzami. Rab ji pečlivě olízal, podíval se na svou paní a potom uchýlil se nazpět do temného úkrytu pod stůl.

Seděli jsme s Jamesem — nevím ani jak dlouho, avšak hodně dlouho — aniž jsme promluvili: pojednou se staroch prudce zvedl, a chopiv se ukazovákem a prostředním prstem své pravice bot, vytáhl je z pod stolu, a přetrhnuv při obouvání kožené poutko, zlostně zabručel: „Tohle se mi ještě nikdy nestalo!“

Věřím, že ne; ani nikdy potom. „Rabe!“ houkl drsně, a ukázal palcem k nohám postele. Rab vyskočil a posadil se vedle lože s hlavou obrácenou k mrtvé tváři. „Pane Jene, počkejte tu na mne,“ zahovořil povozník a zmizel ve tmě, a s burácivým lomozem sestupoval ve svých okovaných botách se schodů. Běžel jsem k průčelnému oknu. Byl již tu, obešel již dům a mířil z brány ven, a letěl jako stin.

Bál jsem se o něho, a přece zase nebál; sedl jsem si tedy vedle Raba a jsa velmi unaven, záhy jsem usnul. Neobvyklý rámus mne probudil. Byl listopad a napadalo vysoko sněhu. Rab byl ve státu quo; i on zaslechl hluk, a ač jej dobře poznal, ani sebou nehnul. Vyhlédl jsem ven, a tam u vrat v matném šeru jitra — slunce ještě nevyšlo — stála Jess zapřazena do vozíku. Celé kotouče páry vystupovaly ze staré kobylky.

Jamese jsem neviděl; byl již u domovních dveří, a kráčel vzhůru po schodech, kdež jsme se potkali. Neuplynuly ještě ani tři hodiny od té doby, co odešel z nemocnice. Popsal jsem patrně do Howgate, plných deset mil odtud vzdáleného, zapráhl Jess a vedl ji všecku udivenou do města. Nesl plnou náruč bílých prostěradel, a pot se z něho jen jen řinul. Kývl mi na pozdrav, rozestřel na podlahu dva páry vetších avšak čistých poslaemek, označených v rohu písmenami A. G. 1794, vyšitými červenou bavlnou. Byla to začáteční písmena Alisony Graemové. Možná, že se James často zvenič na ni díval — neviděl, ale ne vzpomínán — když chodil za ní, promoklý a utrámený několikamilovou cestou přes kopce, kterak sedíc u ohniště, vyšívá při jeho světle svoje jméno na prostěradla, určená pro Jamesovo a její lože. Naznačil Rabovi, aby si lehl, a zavav svou ženu do náruči, položil ji na bělostné plátno a pečlivě ji do něho zabalil, jen obličej zůstal nezakryt. Potom opatrně zvedl mrtvolu se země, kývl mi úsečně na rozloučenou, a s odhodlanou, avšak svrchovaně zdrcenou tváří klopýtal chodbou a po schodech dolů, následován Rabem. Kráčel jsem za nimi se světlem v ruce, leč James světla nepotřeboval. Vyšel jsem ven, vyzdvihuje nemotorně svíci do mrazivého vzduchu. Octli jsme se záhy u brány. Rád bych byl starci pomohl, ale viděl jsem, že není radno se mu do něčeho plést, a pak byl silný a mé přispění bylo tedy zbytečné. Položil ji na vůz se stejnou něhou a pozorností, s jakou ji před deseti dny pomáhal s vozem sestupovati — s něhou, s jakou ji asi poprvé držel v náruči, dokud byla ještě A. G., — těsněji ji do prostěradla zavinul, jen ta ušlechtilá, mlčelivá tvář hleděla vzhůru k nebesům. Konečně vzal koně za rzu a dal se na cestu. Ani si mne nevšiml; Rab, který klusal za vozem, také ne.

Stál jsem u vrat, pokud jeli podél nemocniční budovy a nezatočili se do Nicholsonovy ulice. Slyšel jsem osamělý vůz hrčít po tichých ulicích, a rachot jeho kol hned zmíral, hned zase ožívalo. Vrátil jsem se dovnitř. V duchu stále zřel jsem onu podivnou trojici,

kterak se bere nahoru na Libbertonský pahorek, pak vedle Roslinské slatiny, kde Pentlandské kopce, ozářené jitrnými červánky, shlížejí na ně jako duchové; na to dá se s vrchu dolů Auchindinnyskými lesy, kolem dřevěné chaty, v níž straší, a když paprsky ranního světla rozliji se po pustém Lammermuirsu a dopadnou na dvěře Jamesova domu, tu naše společnost konečně se zastaví, a staroch vyjme z kapsy klíč, vezme Ailie opět do náručí a položí ji na její vlastní postel. Pak odstrojí Jess a vrátí se s Rabem do světlice a zavře za sebou dvěře.

James pochoval svou ženu, a sousedé byli smutečními hosty. Rab pozoroval slavnostní obřad z dálky. Napadlo plno sněhu, a ona černá, nerovná jáma divně se vyjímalá uprostřed kypré, čisté, bělostné podušky.

James se staral o všechno sám, ale z nenadání se rozstonal a ulehl. Byl již v bezvědomí, když přišel lékař a brzy na to zemřel. Řádil právě tenkrát ve vesnici jakýsi druh vleklé horečky, a James, vysílený nespavostí a únavou, a zdrcen žalem, snadno jí podlehl. Nedalo mnoho práce hrob znovu otevřít. A zase sněhová vánice učinila všechnu půdu bílou a hladkou, a Rab znovu se díval na pohřební obřad. Potom však odplížil se domů do stáje.

Co se stalo s Rabem? Ptal jsem se na něho příští týden nového povozníka, jenž převzal Jamesovu živnost a byl nyní pánem osiřelé Jess a jejího vozu. „Co dělá Rab?“ Odbyl mne poněkud drsně, řka: „Co v á m záleží na tom psovi?“ Leč nedal jsem se tak lehce odbýt. „Kde je Rab?“ Tu on, všecek rozpacitý a rudý ve tváři, pohrabávaje se ve vlasech, odpověděl: „Mrtev, pane. Rab je mrtev.“ „Mrtev A na co posel?“ „Inu, sire,“ vece muž, zrudnuv ještě více. „Rab, abych tak řekl zrovna nepošel; byl zabít. Musil jsem mu rozrazit lebku motykou; nevěděl jsem si s ním jiné rady. Ležel pořádě ve stáji vedle kobylky a ne a ne ho odtamtud dostat. Lákal jsem ho vařenou kapustou a masem, ale ničeho se ani netkl, ba nedovolil ani, abych kobylku nakrmil. Stále jen zlostně vrčel a vztekle mně chňapal po nohách. Nezbylo mi, než se starého hafana zbavit — ač podobného zvířete nebylo široko daleko mezi Edinburkem a Thornhillem — avšak, opravdu, pane, nevěděl jsem, co jiného s ním.“

Věřil jsem mu. Vhodný konec pro Raba, rychlý a úplný. Zuby mu vypadaly, přátelé mu odesli: k čemu tedy být mírný a zdvořilý?

— 0 —

GOETHE:

MIGNON.

Znáš onu zem, kde kvetou citrony,
žhnou oranže skrz listů záclony,
kde lehký vánek modrým nebem vlá
a vavřín ční i mvrta zamklá —
Zda zem tu znáš?

Ach tam! ach tam
kěz s tebou, miláčku, se ubírám.

Znáš onen dům? Krov sloupy podepřen,
síň leskne se, trpyt hraje se všech stěn
a mramorových soch tam stojí řad,
jenž dí: Kdos ublížil ti, ubožátko, snad?
Zda dům ten znáš?

Ach tam! ach tam
kěz s tebou, ochránce, se ubírám.

Znáš pohoří, kde stezka mizí v mrak,
mhou cestu hledá stěží mezkův zrak
a v slujích dli tam starý dračí rod,
v sráz padá skála, přes ni spousta vod —
znáš hořstvo to?

Ach tam! ach tam
já s tebou, otče můj, se ráda dám!

PĚVEC.

„Co slyším venku před branou,
co na mostě to zní tam?
Aj, píseň pěkně zpívanou
i ve svém sále vítám!“
Tak řekl král a páže spěl,
hoch vrátil se a vladař děl:
„Nuž, pusťte starce dovnitř!“

„Smím, vzácní páni, zdravít vás
a krásně zdravít paní?
Ach — hvězdné nebe! jas a jas!
já neznám jmén jich ani.
Mé oči, vy v tom přepychu
se přimhuřte jen potichu,
to pro vás pastva není.“

Zpěv sálem zplna zavíří;
ty struny hraji samy!
Kol mužně hledí rytíři,
v klin zraky klopí dámy.
Sám král se písní rozníti
a chtěje pěvce poctiti
dá přinést řetěz zlatý.

„Mne nezdob zlatým řetězem,
dej rytíři jej raději,
jenž v bitvách býval vítězem,

bral vrahům zbraň i naděj,
Ať má jej kancléř některý,
jenž hoden je tvé důvěry,
k svým jiným; břímě zlaté.

Já zpívám jako ve větvích
můj soudruh, pěvec ptačí;
a zpěv, jenž řine z úst se mých,
mně za odměnu stačí;
leč smím-li prosit, nuže, slyš:
dej nejlepšího vína čis,
čis zlatou dej mi nalit."

A vypil v ráz, jen dal jí k rtům:
„Ó nápojů ty skvoste!
Ó šťasten, trikrát šťasten dům,
kde jsou dary prosté!
Až vám kdys štěstí nadejde,
dík vroucí Bohu vzdávejte,
jak já vám za ten doušek."

THULSKÝ KRÁL.

Byl kdysi v dalné Thule
až po hrob věrný král,
ten z mroucí milé vůle
čis zlatou darem vzal.

Nic necenil si výše,
z ní při hostinách pil
a doušek z drahé číše
mu zrak vždy zarosil.

A když měl umíratí,
sčet města, prohlíd říš
vše dědicí chtěl dáti,
vše — mimo zlatou čis.

Hrad otců starodávný
nad mořem hrdě stál,
tam vystrojil hod slavný
svým rytířům ten král.

Pil, starý ctitel číše,
žár žití naposled
a potom s hradní výše
čis svatou do vln vmet.

Zřel ještě, jak se svítí
a řítí v peřeje,
pak zrak se začal tmítí,
král nepil už krupěje.

Přeložil Jan Kamenář.

L. KOPAL:

PETRA CHELČICKÉHO NÁZORY O MANŽELSTVÍ, ČISTOTĚ A RODINĚ.

(Pokračování.)

VIII.

Požadavek naprosté čistoty v manželství i mimo ně vyplývá nutně z rigorismu Chelčického, který důsledně ve všech vztazích provádí.

„Úsilí“ nazývá se u něho boj proti všeliké žádosti, která vede člověka k přestoupení bytí i jen jednoho příkázání božího. Bojí pak proti nečistotě věnuje Chelčický specialně několik míst ve svém traktátu „O boji duchovním.“ Chelčický vylučuje moc „žádosti“ v „těle našem“, zákon to „Adamův.“^{*)} a ukazuje rozvat, který snadno smilství na duchu působí těm, kdo nebojice se Boha proti němu nebojují. Žádosti ty jest „sužovatí“ lidem, kteří mají dar boje, srdce dobre a pracují o to s pomocí boží. Člověk jedině tak vůči smilství zůstane neporušen, „celý“, jak praví Chelčický. — Chelčický v tomto traktátu ukazuje, jak právě lidé, kteří sobě podjali bojovatí boj duchovní, jako kněží, mniši, učení, panny, vdovy, mohou býti smilství a žádostí vůbec strženi se svých „vysokých životů“, poněvadž lidé ti doufají ve své dobré úmysly a na tuto stránku nemyslí, až nenadále žádosti jimi opanují.

„Mnoho panen i vdov, manželek i kněží, kazatelův i jiných nábožných lidí porazil jest smilstvem, milostmi tělesnými, lakotů, lakomstvem, jichžto životové zlati a stkvící byli jsú.“ (Str. 31.)

„Také těžké osidlo jest, kterýmž podtrhuje ďábel takové lidi milováním žen. Ač všem lidem jest těžké, ale nenie tak znamenito ani čitelné v jiných, nebo povoluje sobě v tom obecně, všickni téměř pojímají sobě ženy a tudy milování jich skryto i smilství jich, nebo zakryto jest svatým manželstvím. Protož již třeba-li klekaj před svú ženu kto pro milost, tohoť nevážie lidé; ale na těchto lidech duchovních ihned bude ohyžděno. Ale že jest věc velmi lepká žena milá, protož satan mnoho velikých lidí svrhl jest skrze ženy s vysokých životův a jako s zlatých a najviec pod příezní dobrých věcí, a též zase ženy skrze muže, protože nebývají ti lidé opatrní zprva a úfajie sobě v tom, že majie dobré úmysly a v dobré se scházejie, dobré mluvie a zatím péce na se nemajie, a ďábel řemeslník tisíce řemesla za deň uměje, nezmeská podymovati na jich srdce i na jich těla a vždy dále u přízni jich srdce zavazovatí, až i dojde jeho úmysl dávno uložený.“ (Str. 43.)

*) Světová knihovna č. 916.—918.

**) Také zde O boji duch. str. 84. 85. již Chelčický, vychází nad dualism: duše-tělo, říká: „Těž údově těla našeho, jenž jsú oděnie hřicha, nedie, by samí o sobě byli oděnie hřicha, ale z přičiny. Nebo nenie zlé viděti, ani slyšeti, ani mluvití, to vše samo nenie zlé, ale že jest srdce uprostřed těch úduov...“

„Žena kazatele“) pro jeho práci pilna jest vždy nakrmiti a hověti jemu a on vida její pilnost v sobě, jme se jje také pilně raditi a o duchovných věcech naučení dávat. A když tak s obů stran sta sebe pilna a o sobě dobra, tehdy srdce mužovo nemouž nechati z á k o n a A d a m o v a, ale jme se milovati ženy najprvé pro dobré skutky, a proto sobě nesrozumie, proč jemu bude ta milá žena, jediné že nepočije v sobě, ano jemu túha po nie bude. A z toho jemu se chce o nie mluvíti a chváliti ji, že jest statečná dívka neb vdova, múdrá, nábožná a počestná a s tím když najčastěji jde vždy tam a muož bez hanby. A dotud tak budú choditi k sobě a mluvíti duchovnie věci, až se zavieže těžce milostí, že budú po tom do kostela choditi jediné proto, aby se viděli a namluvíli se spolu pod zpusobem zповědi neb jiné potreby, a z toho brzy v smilství zajdau.“ (Str. 31/2.)

„Ale že veli bedra podkasati, tu mieni, že v bedrách leží hříech smilstva, a to podkasati jest potřebné k tomuto boji. A to podkasání jest zdržlivost v čistotě a súžení těch žádostí neřádých, aby skrze ně nebyl ztracen v boji. Ale málo se nalezne těch lidí, aby ostáli celí před túto nepravostí, by jich nepodkasalo smilství pod se některú cestú, nebo jest násilná nepravost. Jiní hříechové skrze příčiny budú popuzeni v člověku, ale tento hříech nečeká příčiny odjinud, ale má sám silný základ v těle našem. Protož hnutí i zápal má náramně samo z sebe k smilství a vždy hotovo jest v člověku své dílo nepravé dělati, a člověk silně puzen jest od jeho vlastního kořene k dokonání hříechu. A co pak p o m o c i má ten hříech okolo sebe! Ženy mužom a mužie ženám jsú vzdělání toho hříechu a jiné příčiny jsú mnohé k tomu. Protož šťastný jest to člověk, kto se jest okasal a cel ostal před tím hříechem. A kto se tak podkasuje, aby ostál v tom neb setrval? Neb když mnohé práce o to někteří lidé majie, chciece toto ukrotiti, ještě proto skrze jeho plzkost klesajie v něm; nebo náramnie a silné hnutí má ten hříech a žádostí libě a plzké jsú, srdce lepce jimajiece a někdy obranu odjimajiece člověku. Nediem toho, by tak vždy a všem bylo, ale někdy se přihodí lidem. A někteří nevědie o tom nič, by tak násilě trpěli od toho hříechu, neb Buoh jest jim dal veliký dar v tom, že někto někdy čije to v sobě, ale kteříž se nebojje B o h a, ti o to mnoho netrpie, ale ženy ihned muožov hledajie a mužie žen anebo sami s sebu ty nelepoty pášie; jinak nesnadno se zdržie zlí lidé v tom. Protož ten, ktož má srdce dobré v sobě a pracuje o to, odplata velká bude jemu zachována v nebi, v čemž jest zastižen, leč pannú jest, leč vuole dobrá i po škodách bude nalezena v něm. Protož ted jest rada dobrá; aby ti, ješto chtie v boj vjíti, podkasali bedra svá, sužujiece ty žádosti s pomocí boží

v sobě; pakli by žádosti jinde zdaleka síle se v kom skrze obcování osoby některé, to má okasati, aby tudy nebyl přemožen, nebo myšle nie těžká z takových obcování padajie v srdce lidem, a srdce v těle žádosti se zapalujie, a to člověk svú n e m ú d r o s t i sám sobě čini, že leze jako vlk na kosu, nestřeha se smrti. Taktéž tento v někaké milosti přemdle neuběhne na své zlé takový člověk, neobykna s ženami spolky mieti, neb žena s mužem. Tu jest potrebie okasati se v škodném blátě.“ (Str. 71.)

„A najievce v přiezích ženy na mužích skrze patření těžkú ránu berú a mužie zase těž skrze těla ženská; neb se jich dotýkajiece, ihned budú zraněni zlými smyšleními.“ (Str. 86.)

IX.

Ještě jest si všimnouti, jak Chelčický požaduje naprostou čistotu mimo manželství. Je to čistota, založená na čistotě vnitřní, k uchování svatosti člověkovo, nikoli mnišská askese, čistota to myšlená jako zvláštní čin, jímž se zvláštní služba Bohu prokazuje a zásluha získává.

V Postille (díl I. str. 90.) při čtení na první neděli po božím narození na text 2. kap. ev. podle Lukáše o Anně prorokyni, přímo jako pramen zla ukazuje se askese.

„Tau řečí čtení chválě túto svatou ženu ze tří stavov jejích, a dotýče panenství, manželství a vdovství. Nebo tato dobrá Anna zachovala panenství do manželství, jakož obyčej byl toho zákona. A to by i dnes poctivo bylo mezi křesťany, aby ty panny, které se mají vdávati, zachovaly se v čistotě až do manželství, v poslušenství starost, v studu a bázni. Neb chce-li se dobře vdáti a dobrou manželku býti, aby prvě dobrý a poctivý život přešel. Neb, když se ihned z mladí poskvrní freji a smilství, to bude potom svobodně bez studu konati.

„Jakož to nynějšího lidu běh ohavný ukazuje, ježto bez studu a bez poslušenství bydlé, v frejích, v smilství pokútém, v tancích, v túláních po jarmarcých, po posvěceních, po krčmách, v rozpuštění nestydatých, oplzých a rufiánských; slubují sobě děvečky s pacholky bez vuole starost svých a, nebudú-li mieti svobody a povolenie na spěch od starších, tehdy hned samy běží leckams za pacholky, aby se spieše napáchali smilství.

„A nenie div, že jest takový neřád v lidu mladém, nebo od starých nenie naveden k ničádným ctnostem křesťanským, a sami staří také jsú vyrostli v slepotě a v nevědomí a jich děti též po nich. Protož nemož ten lid slepý a v hříechy zavedený pravě v manželství vstupovati ani v něm pravě státi, neb nezná při tom pravdy.

„Ale na této Anně netoliko panny a manželky, ale i vdovy měly by teď příklad bráti, kterak jest rádně stav vdovský vedla, v modlitbách, v postech a v chválení boha ve dne i v noci. Ale nynie, když jest spravednost padla na ulici a

*) = Praedical — neznamená žena kazatelova!

umění božieho nenie, tehdy přebývající pesky v manželstvích, nehned potom zechce se svatého vdovství. Protož, jsú-li kde které pravé vdovy, teď mají príeklad na Anně. Ale pohriechu zjevně jest to, že jest nyní málo v vdovství prospěšných lidí, aby pravé pokánie činili než v manželství a z hriechuov mnohých a zvláště z povýšených lidí. Spiěše najdem život leni, soběvolný, ani svobody těla nezbedněji hledají než v manželství s velikým hověním a s nesnadnými službami; a tot sú pred bohem podle řeči svatého Pavla vdovy mrtvé. Takové najvíce náboženstvím mnišským a kněžským sú zkaženy, jimž mniši a jimi kněží lživě pochlebují pro statek tělesný, kterýž ony jim obyčejně dávají. Protož, kdež se zdá opuštění světa, tu jest nalezene nezbedného a soběvolného života; již ty vdovy všechen čas svou stráví v utrhaní, v posuzování a v klevetách."

V traktátu „O boji duchovním“ str. 30. praví podobně:

„Také poutivá věc jest a chvály hodná panenství, vdovství vésti v čistotě a v pokojí duchovním, v náboženství a v svobodě, v té, kteráž jest dána od Boha tomu lidu. A když s tím nebudú mítí múdrosti božie v sobě a bázni jeho, tehdy ďábel odeje se v ty dary, kteréž majie i oklamá je pod tím poutivým oděvem..."

Na místech těchto mluví se explicitě jen o čistotě panen a vdov. Avšak samozřejmě Chelčický čistoty mimomanželské požaduje také po mužích. V citátu prvním mluví všeobecně o „nynějšího lidu běhu ohavném“ a o „neřádu v lidu mladém“, což na oboje pohlaví jest vztahováno. Mimo to v čtení na neděli pátou po sv. Trojici požaduje nevinność, která nalezena na těch, „kteří jsú po křtu nehrěšili smrtelně (roz. proti čistotě) až do manželství“. Toliko takovýto život nazývá „čistým a svrchovaným“.)

V Sieti viery (str. 259.) nacházíme i na přímý výrok Chelčického proti mnišské askesí zakládané na slavných sľibech řeholních, která nakonec vede k zvrácenosti mravní. Manželstvím naproti tomu lze se uchovatí čistým.

„Druhé zlé uvodí zákonové lidští následníkom svým, aby skrze ně zapleteni byli v osiedla taková, aby těmi osiedly byli připuzeni přestupovati zákon boží ve mnohých věcech, jakožto ta jedna věc bývá, že vlúdice robence nebó děvečku do svých zákonu i zaviežie je sľiby k zákonu i k čistotě a potom na to přijde, že se uvalie v smilstvie i v hriechy sodomské, rozpasúce se jako koni na obroce. A kdy by stáli v manželství s té strany, mohli by snad, kdy by chtěli, uchovatí se hriechuov smrtedlných, ješto v těch zákoních nevědí, kde se stává v nich."

*) Viz též poznámku v oddílu VII. na str. ...

X.

Překonav dualistické hledisko středov. církve dospěl Chelčický již k novému názoru na ženu. V dualistickém pojetí žena je stělesněním myslivosti, přináleží na stranu principu zla a potřebuje zvláštních svátostných prostředků, aby se vymanila ze zla. Proto takový důraz na panenství v dualistických systémech náboženských. Panenství zde má zcela jiný význam než panictví u muže. Jedině s panenstvím mohou se spojovat zvláštní projevy božské milosti, zvláštní božské dary. Odtud kult panenství Mariina v katolické církvi zcela logicky v neposkvrněné početí vyvrcholený. Také tento kult panenství je jako celý dualism staroorientálního původu. Vždy ve staroorientálních systémech náboženských zvěstovatel nové éry světové jest zrozen z panny. V čistém původním monotheistickém staroorientálním není však dualism a ani tento názor na ženu. Dualism je jen v mythologických soustavách spekulativních na základě monotheistickém v polytheism rozvedených. Na půdě israelské v nejjistší formě vidíme to u proroků a v čistě monotheistických částech Evangelíí. Ještě v Pavlovi není dualism základním motivem, nýbrž toliko příměskem.

Na tuto klasickou půdu monotheistickou navázala opět reformace a propracovala názory o ženě dále s pomocí myšlenek renaissančních.

Reformátorům jest žena čistotou nikoli teprve na základě asketickém, nýbrž na základě svého lidství, které reformace ruku v ruce s renaissancí v člověku objevila. Luther, který z reformátorů nejvíce vystihl lidskou stránku při všech svých theologických spekulacích, našel také nejušlechtlejší a nejpoetičtější výraz pro nové pojetí ženy. „Ein Weib ist ein freundlicher, holdseliger Gesell des Lebens."

Chelčický nedosahuje nikde, zvláště ne v subjektivních pohledech vysokosti výrazu Lutherova, neboť neměl klasického vzdělání, které je nutným předpokladem pro takové vypětí myšlenky a mimo to nebyl zárodně mystikou jako Luther, který německou mystikou XV. věku byl vychován k subjektivnímu pojetí veškerého náboženskomyravního pokladu křesťanství, avšak správné pojetí zaujal Chelčický též a provedl je logicky.

Jeho pojetí není již dualistické, žena je účastna duchovních darů stejně jako muž a čistota jest údělem jejího lidství, ne zvláštní askese. Je čista žena jako matka stejně jako panna.

Ve spisu „O svátostech“ vyslovuje se Chelčický přímo, že neprávem klade se panenství výš než manželství. (Viz Goll o. c. str. 81.)

Ve čtení na den božího narození (Postilla I. díl str. 66.) odpoutává se již od scholastické symboliky, v níž žena znamená nedostatek, a praví: „žena znamená nedostatek a neustavičnost lehků v dobrém; a ta muž i na muži býti. Protož muož ženau býti muž podle toho rozumu, a žena mužem, když zmužile a silně v dobrém prospívá, sylně a ustavičně v dobrém trvá a netočí sebu jako trost lehká a

prázdná mezi větry, počnúcí to i chytí se opět jiného, a tof slove žena větrná, dobrého nekona-
jici.“*)

Zde již proniklo poznání, že této symbolistiky pojmové nelze použít na ženu, nýbrž že ať jí užiti toliko na povahu v úbec — ať mužovu ať ženinu. Žena tedy již není pod hlediskem odlišným od hlediska, jímž se Chelčický dívá na muže.

Důležitě jest tu místo v traktátě „O boji duchovním“ (str. 109., 110.), na kterém Chelčický shledává smyslounou žádostivost u obou pohlaví stejně, kterou obojí, muž i žena, mohou býti raněni. Obojí pohlaví má stejnou povinnost varovati se zvědavého styku mezi sebou. Takové místo svědčí o procesu, jímž překonává se názor starý a buduje se nový.

„... šípové“) jsou zlá popuzení od ďábla v srdci lidem nelepých myšlení a žádosti. A tiem ďábel střílel v srdce skrze tvář ženy tak brzy, jakž uslyší hlas její nebo uzří tělo její, tvář, ruce, nohy. A jakž se ona hne anebo jakž se připraví, tak v náhle zastřelí muže zlu žádosti. Ale ne každá jest tak a ne každému muož tak ránu těžkú učiníti skrze ty příčiny, aniž toho pravím, by to jie hřiech byl, že by tak brzká rána od nie přišla někomu. Nebo samo přirození nese to bez její vůle, nebo přirození ženy jest jako přirození ohně k zapalení muže. Protož psáno jest, že žena jest nepravost mužova. Ale jie slušie, chceli nevinná býti, opatrně se mieti a stydlivě a nenésti na sobě příčiny úrazu, zavítie oplžého a nádherného, jako frejirky obyčej majie, ani jiné postavy těla majie ukazovati, ješto by z toho rána mohla přijíti někomu. A když tak činí opatrně ve všem, není vinna nižádným, ač kto bude raněn skrze ni. Neb toto každý má šlyeti, že šipy ohnivými ďábel střílel, a k těm šípóm má každý vieru mítí, aby zdržal jako na štít ty šipy. A škodí-li komu žena která, nehled na ní, ani s ní mluv mnoho, též žena s mužem! Neboť také v ženě leží žádost i příchynlost k mužóm, a ďábel také střílel skrze muže a z daleka velmi, že jedině jméno uslyší toho muže, k kterémuž příchyna jest, že hlas jména jeho když ona uslyší o něm, ač bude ve dvadecti mílech, však raní srdce jejíe těžce nepokojem, myšlenímí a někdy žádostmi nerádnými. A to jest ohnivá šipa, ješto se obaléc v hlas slyšený o muži a přišlý z daleka v srdce ženy, a zapálí někdy srdce k túžení a tělo k smilství. Protož obojí mohú býti raněni, jední skrze druhé, nebo ďábel vždy hledí zastřeliti šipy ohnivými, aby zapálil srdce i tělo k zlosti.

*) Místo toto připomíná slabou ozvěnu známých míst v knize Príslovií 11., 12., 14., 19., 31., 7., 19., 21., 25., — avšak hluboká poesie této knihy neucínila na Chelčického jak vidno dojmú — v celém jeho díle nenalezeme pravého ohlasu po ní.

**) Ef 6.

„Protož viery jakožto štítu potrebie jest všem, aby nezhnuli skrze zástřely jeho. Nebo jsme jako v ráji postaveni, kdež jest drvo vědění zlého a dobrého, a my žívot na něm vidíme. Ne ono drvo z ráje s námi jest zde, ale dobré a pochtomé jest zde na světě, pěkně hleděti. Protož zápovědi své vydal jest Buoh, aby na to nesáhl člověk, což jest tak pěkně a chutné okusiti. A to jest mnohé, nebo ve všem stvoření jsou ty věci. A tak i v ženách krása a libost jest.“

(Dokončení.)

—o—

DROBNOSTI.

Současná srbská literatura v Hercegovině. Alex a Šantič. Napsal dr. Jos. Hostovský. (Ve výroční zprávě c. k. vyššího gymnasia v Hradci Králové za rok 1912-13.) Měsísnice rakovské armády zvláštním spůsobem dala podnět k této literární studii. Prof. Hostovský byl povolán jako úředník zásebovacího sběru voenského k činně službě do Mostaru, věnoval za svého několikaměsíčního pobytu v Hercegovině pozornost také literárnímu žívotu v této zemi. Poznal osobně dva spisovatele v Mostaru žijící: Svetozara Čoroviče (lehož některé spisy vyšly i po česku ve Světové knihovně) a jeho švakra, básníka Alexu Šantiče. V zajímavé své stati vypravuje autor o prvních počátcích literatury „hercegovské“, které sahají jenom do začátku minulého století. Jsou to počátky nepatrné a hlavně zanedbávané, o ně patří několika duchovním. Ke konci minulého století začali knihkupci Pacher a Kišić v Mostaru vydávati sbírku „Malá biblioteka“ která jako naše „Světová knihovna“ přinesla pěkný výbor nejen z literatury domácí, ale i překlady z literatur cizích. Je tu zastoupen Čechov, Gorkij, Gogol, Tolstoj, Racine, Moliere, Shakespeare, Grillparzer a českou literaturu reprezentuje tam náhodou Štechova veselohra Třetí v nohěni. „Malá biblioteka“ bohužel nenašla dosti podpory a v posledních letech zanikla. Doufá se, že ne na vzdělky a že její úpravné, malé sešity začnou vycházeti znova. — Větší část pojednání dra Hostovského je věnována charakteristice básníka Šantiče. Je to syn obchodníka mostarského (nar. r. 1868), který vystudoval v Terstu a v Lublani, věnoval se s počátku také obchodu. Jeho literární činnost, nyní již 25letá, spočívá dílem v dramatech (celkem slabých a příliš lyrických), v piekladech z německé poesie (z Goetha, Heine, Theod. Körnera, Lenaua a j.) a ve vlastní lyrice. Poslední jeho Pjesme v Bělehradě (1911) jsou nejlepší jeho dílo. Obsahují písně vlasteneckého, národního nášení, stesk nad nešťastnou láskou, poetické dojmy od Adrie, dojmy a obrázky z rodné Hercegoviny a vzpomínky na mrtvé rodiče, sestru a bratra. Básník umí nápodobiti mistrně tón prostonárodních písní, ale prozrazuje ve svých úvahách přemítavou mysl vzdělaného člověka. Pokud se dívá na svůj národ a lidstvo, jest optimista, věřící v pokrok, ale osobně, vlivem prožitých utrpení, je melancholický skeptik. Čítá rád Tolstého, Schopenhauera a Nietzsche. K přírodě cítí velkou lásku; ona est mu chrámem a němž se medlí k nekonečnému. Vývoj Šantičův — tak soudí dr. Hostovský — není ještě ukončen a význam jeho bude ještě růsti.

Josef Brodíl.

V srbských listech bylo o tomto, málo známém českém pracovníku napsáno těchto několik vrěných slov: „Srbský národ ztratil jednoho ze svých nejhorlivějších pracovníků na poli národní instrumentální hudby v nedávno zesnulém Jos. Brodílovi, kapelníku I. třídy voj. hudby XI. pěšího pluku v Kragujevci. Brodíl nar. 27. února 1854 v Pelhřimově. Byl žákem hud. školy Mozarteum v Salzburku, kterou r. 1888 absolvoval s výborným prospěchem. Mimo teorii učil se i hře na harfu a housle. Do Srbska byl pozván r. 1891 a téhož roku byl jmenován kapelníkem IV. tř. Dunajské divise. Brodíl přišel v době, kdy se Srbsko počalo rozvíjetí náhle všemi směry, jenom hudební pole zůstalo neobděláváno. V Brodílovi získala srbská hudba nadšeného pracovníka, jenž se hlavně obíral sbíráním národních motivů, jež dovedl uměle spracovávat. Jeho potpouri měly pro srbskou instrumentální hudbu velkou cenu a srbský národ je mu za to povinován vděčností. Nejlepší z nich, v Kragujevci komponované jsou: „Porod Vardara“, „Iz Beograda i okoline“, „Iz Niša i okoline“, „Iz naroda“, „Vijenac srpskih pjesama“ atd.; Z fantazii je nejoblíbenější: „Srbinov san i dan“, v níž se jeví Brodíl také jako dobrý instrumentátor. Brodíl má také původní skladby. Symfonická básně „Adamov orkestar u raju“ je práce, v níž se mimo dobrou a zdravou instrumentaci projevuje i velká schopnost imitace přírodních zvět. Zůstal mnoho náctků, mezi nimi také symfonickou básně, madespanou „Kosovo“, již bohužel nedokončil, neboť vrátil se z bojště, rozemohl se a zemřel. Byl nejen skladatelem, nýbrž i výborným dirigentem a organisátorem. Jako člověk byl vždy skromný, bez záští jakéhokoliv, počtivec a idealista, a proto ode všech ctěn a milován. — Byl velkým vlastencem a všechmy jeho činy pronikal duch slovanství. Has o mobilisaci srbského vojska přijal Brodíl s odůvěrněním a radostí. On, Čech, jenž stále snil o svobodě utiskovaných bratří v Turecku, jak by se neradoval z jejich osvobození? Jeho rázný pochod „Mačedonija“, býval hrán k boji, když měla vojska jíti směle ku předu. Neka mu je slava i vječan spomen u narodu u zemli Srbiji, koju je tako toplo ljubio.“ p.

Husovy podobizny

jsou různé a četné. Jak Karel B. Mádl napsal ve Zlaté Praze č. 43 5. července, „mění jednoho století, jež by si nebylo žádalo viděti Husa v obraze, míti na očích jeho podobu, a dává si ji malovati ve velkém i malém, dřevorytu i mědřytině“ opakují v četných variantech, medailérů či rytí na aversy pamětních penízů, zvonů či lží na pláště zvonů, nepočítaje potom litografií a velkých plátek v bronzu i kameni.“ — Nejstarší a tedy Husovi dobou nejbližší je kresba podobizny jeho v Richenthalově kronice města Kostnice. Richenthal byl svědkem a účastníkem církevního sněmu v Kostnici. Ale zdaž také ilustrátor jeho kroniky? Než přes to začíná se věřit, že Hus vypadal tak, jak jej má Richenthal, že byl obytlý muž s mnišskou hlavou a oholeným obličejem. Vošan v Husovi Jiráskovu přial tuto podobiznu a přenesl ji na jeviště. Podle svědectví Mádlova bezvousý Hus objevuje se v našich miniaturách až do počátku 16. století. Ze doby reformace Lutherovy vynořuje se druhý typ Husův, totiž podoba muže vousatého s měkkou bradou a plavými vlasy na hlavě, s energickým nosem a silně rysovanými rty. Tento typ stal se populárním,

a mý jej ochotně přijímáme. Zejména v umění přijat byl tento typ, a když Brožík vzal si za model dra Engla pro své Odsouzení Husovo v Kostnici, tanul mu na mysli tento populární typ. Ale kde vzal začátek tento typ? K. B. Mádl připomíná, že v cizině, „České umění mělo svého Husa nejkrásněji vtěleného v kancionálu litoměřickém“ — jinak v Němcích, kde se Hus objevoval Lutherovi a jeho kruhu jako předchůdce reformace, mučnicktívím posvěcený. Z té doby je Husova podobizna v dřevorytu, kde zároveň s Lutherem Hus udílí svátost pod obojí. Tento dřevoryt připsán Luk. Cranachovi Hus má podobu kněží z 16. století. tvář jeho ne právě uslechlí, ani význačná, má velký přihrocený nos a vlasy na šíji spadající. Tento profil nestal se tak populární, jako profil z r. 1587 — právě ten, jenž i v Čechách zdomácněl a dostal se na populární obrazy v českých domácnostech. Roku 1587 vydal Nik. Reusner nákladem Bernharda Jobina ve Strasburku Jeones sive imagines viro rum literis illustrium a německy tožž dílo s nápisem Contrafacturbuch. Kniha měla veliký úspěch, Autorem podobizen je Tobias Stimmer. Jsou mezi nimi Hus i Jeroným. Hus je tu kreslen v profilu na pravo obráceném, vousatý, s kněžským kvadrátem na hlavě, v taláru mistrovském, v levici knihu. kdežto pravici gestikuluje. (Tuto podobiznu přináší Zlatá Praha.) T. Stimmer žil 1539—1582 a dřevoryty jsou od něho. Ale jen nepatrnou část podobizen kreslil ve skutečnosti nebo dle vlastní invence. Ponevadž je zjištěno, že některé dřevoryty udělal dle H. Holbeina a Dürera. K. B. Mádl jest ochoten soudit, že Stimmer měl k Husovi předlohu Holbeinovu. Ač ruka Stimmerova se všech předloh původní ráz hodně setřela, „Ize přece něco Holbeinova rysu v Husovi vytušiti.“ Jisto je však, že populární podobizna Husova rozšířila se z Contrafacturbuch.

—o—

Z MUDROSTI MALÍČKÝCH.

Malá Andulka křehlá; kroutila hlavou, pomáhala si jazykem, a hluboce dýchala. Maminka táže se udiveně: „Co pak to kreslíš?“ Andulka velice důležitě: Pá na Boha! „Ale jdi: vždyť z ládi ho někdo neviděl?“ Andulka pohodí hlavou, naslíma tužku, a dá se do práce: V šak oni uvidí, až jej udeílám.

Jeník šel podle kovářny, když kovář koval koně. Přišed domů chloubně pravil mamince: „Maminko, už to vím, který člověk dělá koně!“ — „A který pak, synáčku?“ „Strýček Řehák!“ — „A jak to víš?“ — „Váděl jsem to. Měl ho už celého, a přeběhl mu záně mohy.“

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
nebo poštovním.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s ruč. obm. — Vydávatel a odpovědný redaktor
Cypriil Dušek. — Tiskem E. Bauckarta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2 50, čtvrtletně K 1 30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

GÖTHE:

BALLADA

O ZAPUZENÉM A VRACEJÍCÍM SE HRABĚTI.

„Dál! Dále! A vítáme, stařečku, k nám!
Zde dole v tom sále jsi s námi jen sám
a zavřeme raděj i bránu.
Máš v kapli se modlí. Kam otec šel, kam?
Šel na vlky, přijdou-li v ránu.
Ó, zpívej nám pohádku, zpívej ji zas,
ať umím ji s bratříčkem tady,
vždyť čekáme zpěváka dlouhý už čas,
víš, děti, ty slyší to rády.“

„Noc nastala hrůzná, v zem nepřítel vpad,
co opouštěl rodný svůj vznešený hrad,
jen poklady zakopav v lese.
Hle v brance už hrabě — a jaký to chvat!
A co pak to v náručí nese?
Jak pod pláštěm spěšně to vynáší ven
a prudce s tím do dálky pádí!
Nu, dceruška je to, spí blažený sen. —“
A děti, ty slyší to rády.

„Pak zasvitlo ráno. Ach, širý je svět!
S hor v údolí chodí a na hory zpět
a zpívá a vítán je všude.
Tak chodí a prosí už bez počtu let,
vous bílý už po pás mu bude.
Že dítě mu roste, je nade vše rád,
má hvězdu snad šťastnou květ mladý,
jež před větrem ve vlastní ukrývá šat —“
A děti, ty slyší to rády.

„Rok za rokem ubíhal dále a dál,
pláště rudl, pláště po kuse vítr si bral,
že nemoh už krýtí jí ani.
Leč otec, jen vida jí, štěstím se smál,
nic ve světě nevzal by za ni.
Ach, krásná a vznešená zdá se mu být,
nu, zdatného jádra to vnady;
v ní pro otce poklad je nesmírný skryt.“
A děti, ty slyší to rády.

„Tu knížecí rytíř kol po cestě jel,
i vztáhla svou dlaň, zda by dáreček měl,
leč marně se nadějí koji.
Pán ručku jí chopil a celý se chvěl:
„Ať zhygnu, když nebude mojí!“
„Až poznáš,“ di stařec, „že's poklad si zved,
dáš rád ji půl knížecí vlády;
buď snoubenkou tvoji zde v zeleni hned —“
A děti, ty slyší to rády.

„A v svatyni potom jim požehná kněz.
Tak ráda i nerada odchází dnes!
vždyť s otcem se loučiti musí.
A stařec, ten zapadne ve světě kdes,
rád snáší však všecko, co zkusí.
Už léta jen vzpomínky na dceru mám,
jak stráží as vnoučátek spády,
a v noci i ve dne jí žehnám — i vám...“
A děti, ty slyší to rády.

Kdos na vrata zabušil, zabušil zas.
„Ach, otec!“ A ke starci skočily v ráz
krýt marně ho chtěje už děti.
„Co svádíš je, blázne? Eh, vezmi tě ďas!
Hej, chaso, ten žebraček ať letí!
V sklepe nejtmaší směle mi odvedte hned!“
Hluk zaslechší zlostné té vády
mát spěchá a prosí, by puštěn byl kmet —
A děti, ty slyší to rády.

Sám pochop si netroufá v pouta ho vzít
a matka i děti, prý, aby měl cíť,
leč kníže má v prsou snad kámen;
hněv zuřivý pyšného veimůže chyt
z těch proseb a vyšlehl v plamen:
„Ej, čeládka sprostá a žebračkový plod!
Jak znectěn rod knížecí tady!
Ó, běda mně — pravem! jsem původ těch
psot —!“

A děti to neslyší rády.

Hle, stařec tu stojí, zved vznešený zor,
couv s úzasez železných pochopů sbor
a kníže jen zuří a laje.
„Vím dávno že od sňatku kletý jsem tvor,

teď po květu ovoce zraje.
Měl pravdu, kdo pravil, že množití z psot
je nemožno šlechticů rady:
mně žebračka zrodila žebrácký rod —
A děti to neslyší rády.

„Když manžel a otec teď vyhání vás,
když posvátný v nitru svém zašlapal hlas,
tož půjdete k otci a dědu.
Ať nahý jen žebrák, jenž bílý má vlas,
já se ctí i štěstí vám vedu.
Ten zámek je můj! Rod tvůj uchvátí! jek
k nám vedrav se s lupičů vpády.
Zde list můj! A na pečeti pozor si dej! —
A děti, ty slyší to rády.

„Král zákonný vrací se ve svoji říši,
svým věrným zas dává, co ztratili již —
já pečeti pokladu lámu.“
Tak zvolal stařec a v tváři mu zříš
aj, laskavost zářiti samu.
„A ty se už vzpamatuj, synu, nač hněv?
Dnes šťastná nás hvězda zas svádí;
tvá kněžna ti zrodila knížecí krev.“ —
A děti, ty slyší to rády.

KRÁL OLŠOVÍN.

Kdo to? Tak pozdě u víchřici!
Nu, otec to s dítětem kvapici.
Hle, jezdcova náruč pečlivá
jak hošíka před zimou ukrývá.

„Proč krčíš se, synáčku, z čeho máš strach?“
„Což nevidíš, táto, tam v olšinách?
Má korunu, vlečku — král Olšovín!“ —
„To, hochu, je trocha jen mlhovin.“ —

„Slyš hošíčku milý, což, nemáš mne rád?
Pojď, budem si spolu pěkně hrát.
Hle, po břehu — jaké tu kytičky!
A maminka zlaté dá šatičky.“ —

„Ach, táto, tatičku, neslyšíš,
co všecko mi Olšovín slíbil již?“ —
„Buď tichoučko, ticho, můj nejdražší,
to suché jen listí zde haraší.“ —

„Nu, holoubku, mohl bys se mnou jít!
Mé dcerušky budou tě rády mít;
když chtělo bys, děťátko, usnouti,
tož zpívat a tancovat budou ti.“ —

„Můj táto, tatičku, nevidíš, ach!
ty dcerky jeho tam v temnotách?“ —
„Ó, synku, synku můj, vidím tam stát
vrb starých, světlíkujících řad.“ —

„Tak hezoučké těličko rád věru mám!
A nechčeš-li jít, tož vezmu tě sám!“ —
„Ach, tatičku, táto, vzdýf on mne už chyt!
Král Olšovín chce mne snad uskrtit!“ —

Děs otce zachvátí, dal se v trysk
a štkající dítě pevněji stisk,
v dvůr vrazil, sám neživý do pola,
leč v náručí už — mrtvola.

KRYSAŘ.

Mne každý zná, a kdo to neví:
já krysy umím lovit zpěvy!
A v tomto slavném městě jest
mé pomoci zvlášť třeba jest.
Ať jich zde co chce peleší si,
i lasičky i všecky krysy,
jen v píšťaličku zaduji,
tož jedna dvě — už vandruji.

A pak mé čtveračivé zpěvy
i pastí na děti se jeví.
Ty, které nejvíc zdivočí,
třpyt pohádek mých ochočí.
I chlapců nejvzdornější hlava,
i děvčátečka ostýchavá,
jak na svůj nástroj sáhnu jen,
hned všichni za mnou musí ven.

A potom šibalské mé zpěvy
sem tam též chytávají děvy.
Hoj, po městečkách blíž i dál
jsem nejedně už udělal!
Nechť děvčata a ženy zdejší
jsou třeba nejupejpavější,
má hra a černá píseň s ní
je všecky láskou rozteskni.

(Od počátku.)

Přeložil Jan Kamenář

--o--

L. KOPAL:

PETRA CHELČICKÉHO NÁZORY O MANŽELSTVÍ, ČISTOTĚ A RODINĚ

(Dokončení.)

Rovněž nové jest pojeti ve čtení na neděli třetí
po sv. Trojici (Postilla díl II. str. 120.) na teks-
Ev. podle Lukáše v kap. 15. (Podobenství o ženě
mající zlatých deset a jeden ztrativší.) Chelčický
vykládá místo toto takto:

*) Exegese tohoto místa shledávala v ženě spa-
sitele, v deseti penězích 9 kůru anjelských a pokole-
ní lidské, bohu odcizené.

bez studu se sstarají a o jiné nestojí, než aby z nich čest tohoto světa měli a na to nakládají a k tomu je z mládí vedú, aby se svému priovnali, živnosti a statku nepráve dobývali, se zlým tovarystvom v priazeň vešli, pekné se lidem k oku v drahá rúcha pripravovali, k tancóm a k jiným marným veselím aby chodili. A milujúce je tak prevrácené, k tomu je vedú a pripravujú, aby dábla v se prijali skrze ty hriechy. I vedú je za mladu v nemilost bohu, nedbajíce jich učiti dobrému a nestavujúce na nich treskáním zlých čín, ale ještě sami jich zlým príkladem pohoršujú. Protož jich zavedením prvotnie vinni budú. A tak jest po skutcích zjevno, že se málo mater a otcuov těchto časuov najde, aby proto bolest a žalost měli, že dábel jich syny a dcery trápí mnohými nepravostmi, freji plzkými táhna je v pokútná smilství, nadýmaje srdce jich zlými žádostmi, úmysly i skutky. Protož jest to, že jsú velmi hovadní, slepi a tělesní, protož božských věcí a duchovních na dětech jako i na sobě neznají, ani brž toho znají, proč a k čemu děti mají. Protož zatracenie a trápenie od dábla děti jich, zdá se jim čest, poctivost a prospěch na světě."

3. ve čtení na den svatě Trojice (Postilla, díl II., str. 64.) na tekst Ev. sv. Jana v kap. 3. o druhém rodu, kde Chelčický podává svůj názor o zlu v dětech a vyslovuje se proti názoru katolického, že na každém křtu nabývá dítě nového rodu. Jak jindy uslyšíme, i zde Chelčický promyslí otázku důsledně. Křest působí nový rod, jen přijat-li byl s vírou (t. j. s vírou u odpuštění hříchů).

"Nebo nové rození a přebývání ducha svatého v těch dětech tajně, jakož oni pravie, to jedva muož v nich potrvati dotud, dokudž je mátie na rukú nosí. Ale potom, jakž počne běhati a ruostie mezi těmi hřišníkly starými a slepými, vice bude podobné věřiti, že jest čertu z břicha vylezlo, než se z ducha svatého urodilo. Nebo vľatuom, ani nedvieľatuom v zlosti nejsú přirovnány, ani jiným stvořením ukrutným v zlostech nezbedných, v křiku vztekľém, v šalenosti místa sobě nemaje, drásaje se po stěnách, po dřívích, vyje, tĕkaje,*) úpĕje, vždy žera, všeho se dopláče, což zechce. A když potáhne k pěti nebo deseti létóm nebo výše, ihned od hřišnikuov starých v pýchu a v život světský a v zlé příekladly bude uvaleno a i v smilství dĕvečky s pacholaty po kautech, po chlívích, po stodolách, po lesích, sestry s bratry i v sodomskĕ hřičly ubĕhnú, potom v tancích v frejch budú konati to, až se sstarají, a nezvedí nic, by to hřičehové byli. A protož počujúce Mistróm toho, že ti děti na křtu přijimají nové rození a ducha svatého, tu víru muožem držeti: dotud, dokud sebu vlásti nebude moci, muožt v něm potrvati duch svatý. Ale kdyžt opatři starĕ hřišníkly, Otce a Matĕr a jiné spolu přebývající v jich pobĕhlostech prevrácĕných, tehdy ihned rychle obľeče se v ně a počne se v dábla roditi skrze jich pohoršĕné příekladly a

vĕtchost života tělestného a pobĕhlého na se bráti a duch svatý místa v něm nenalezne dále.

"Protož ponĕvadž se čtení toto k takovému křtu chová od knĕží, kterých tak svět v času nevĕdomi přijimá, tehdy po něm nizádný nepůjde do kráľovství božioho jinak vedle jich řeči, leč umře ihned po křtu."

Oproti zkaženému křestanstvu současnĕmu staví na vzor Chelčický rodinný život prvotních křestanů (čtení na den sv. Trojice, Postilla, díl II., str. 67.).

"Dle svědĕctví Dyonyzya, učedl. sv. Pavla, nemluvňátka od mladosti, podle svatého a božioho umĕnie navedeni, přivykají světĕ a pravĕ živi býti, vzdáleni jsúce od bluduov, od nečistĕho života, aby byli nevinní. Nebo vidĕlo se jest svatým Apoštolom podle toho obyčĕje přijiti nemluvňátka tak, že otec a mátie dieťete dadič je jednomu dobrĕmu pĕstúnu, v božiech tajnostech naučenému, aby pod tiĕm pĕstúnem dieťe zpravováno jsa, rostlo jakož pod božím otcem a svého spasenie přijimátem."

Naproti tomu dnes:

"Ten zpusob po Apoštolĕch na pamĕť oslaven jest, k němuž hovadní a slepi lidé nepřivolie, nebo rozumu ani vuole k božským a duchovním věcem nemají a dieťe své milují v dábly světsky, aby z nich čest marnú na světě měli a kochali se v jich peknání a psání. Ale tuto se libilo svatým Apoštolóm, aby dieťe, v naučení viery zachováni jsúce, vyrostli, aby je jiný než oni libajice choval uče a treskly, aby k této řeči podobné bylo psáti Apoštolu*) a řieci: „Piši vám, mládenci, že ste přemohli zlostnika; piši vám, mláďátkóm, že ste poznali otce; piši vám, mladí, že ste silni a slovo boží přebývá v vás a přemohli jste zlostnika."

"Ponĕvadž tak nemluvňátka přijimáti jsú ke křtu, aby v naučení viery rostli, podobné jest potom psáti mláďátkóm, že jsú syni a slovo božie přebývá v nich a že jsú zlostnika dábla přemohli a nepočeli po křtu býti svěťšti, ani dábelšti. A nemluvilif jsú otcové nad nimi, řkúce: „Mladit sú; necht hraji, necht veseli po budú, nech se projdú, ano my z mládí tĕž učinili."

4. konečně v Sítí víry na str. 224. vyslovuje se o vychování dieťe šlechtických v pĕsudcích stavovských.

Nebo to vládyctví posluhuje žádostem hřičehuov jako běh sodomských lidí, ješto sú v sobĕ cestu hřičĕhóm pripravili.

"Ale snad těch pokolenie vládyčĕich tento najvětšĕ hřičĕh v dětech ostane, ješto je v tom rodu tak vychovají a vyučĕjí týmž hřičĕhóm a bluduom, v nichž sami stojí, myslĕce je konečně ostavili po sobĕ ve cti, v rozkoši podle běhu tohoto světa.

"A protož takový úmysl velmi protivný jest Bohu, nebo tiĕm činem odjimají Bohu to stvořenie človĕčĕi, kterĕž zrodie, že v něm místa nemuože mieti.

*) Ma byt steka

*) Podle 1 Jan 2.

Vsadí děti své v duch ďábelský, jako by je k modle přisadili a obětovali je modlám, aby skrze ten běh vládyče, tak odporný Bohu, klaněli se modlám; aby Buoh nemohl mieti k nim ničádného práva ani aby Duch jeho mohl v nich přebývati jako v Zidech nevěrných.

„Nebo děti jejich, zrodice se v hřiechu otcov a mater svých, opět skrze svuoj rod vládyče budú krmeni hřiechy mnohými a chováni budú v nich a učeni budú hřiechóm, aby po rodu pýchu, rozkoš a prázdnoš umělo a té obykná v ní se sestaralo, aby podle toho urozenie slušelo ke dvoróm dáti je do Němce, aby se tam učili pýchám najvrchovanějším a jiným mrzkostem, dvornostem, stavením poctivým s poklonami a tiem jedem aby se opili, kterýž u dvoruov šenkuji, a to vše pýcha činí v nich, že příliš milují zvelebenie na světě i nemohú k tomu podobněji přijiti doma, než aby k velikým lidem přimísice se, aby skrze ně k nějaké cti mohli přijiti, aby se staří měli čím pochlubiti, že syn u krále komorníkem jest a dcera po králové ocasy spravuje aneb nosí.“

XII.

Z celé látky, kterou Chelčický o rodinném a pohlavním životě promyslí, podávají se mi tyto závěry:

1. Přední význam jeho a myšlenková síla je tu v tom, že překonal v principu katolický dualism, projevující se sakramentalismem a asketismem. Zde již opuštěn katolický názor a česká reformace jest již pravou reformací.

2. Ukázal, že manželství po přirozené stránce je zřízením božím, je-li čisté. Požadavek absolutní čistoty v manželství i mimo ně, t. j. idealisace všech vztahů pohlavních. Čistost, svatosť, lidství pod názvem milosti boží a zákona božího, jenž jedině má lidmi vlásti.

3. Další význam jeho je tu v plastickém popisu ethického života pohlavního i jeho opaku, čímž nemyslí drastické líčení tehdejších mravů, nýbrž přesně sebezpozorování a popis vlastních duševních stavů.

4. Látka však není promyšlena, pokud jde o životní duchovnost manželského a rodinného života, jako vidíme u Luthera, který stvořil tím ideál nové rodiny vůbec. Chelčický je příliš individualistou a nevěnuje pozornosti historickým útvarům jako rodina, obec, stát. Jediným mimo-individuálním útvarem jemu jest církev, jako sdružení vyvolených, církev neviditelná. — Proto Chelčický ani z Písma nevyčerpá vše, co tu uloženo v epistolách Pavlových a v Knize Prísloví. Není také poetického nadání u Chelčického, jako bylo u Luthera, který právě tu vznášel se u výši básníka a dal podnět k nové poesii svého národa, stvořiv mu čistou rodinu a našed umělecký výraz pro ni.

Psáno r. 1910.

CH. V. TOMY:

ULICE.

Jdu známou ulicí, již chodím každý den: je v levo zahrada a v pravo velký dům, kde paní bohatá na dlažbu holubům žrát sype s balkonu. Dnes, zítra, každý den.

Jdu známou ulicí, již chodím každý den: vždy slyším vozů hřmot a lidských kroků zvuk, zřím známé neznámé, však vždycky tentýž shluk jak život letí kol. Dnes, zítra, každý den.

Dnes padá sníh a mrzne. Větru smutný sten se vkrádá v slzy žen a sirých dětí vzlyk, jež pláči za rakví... Dnes, zítra, každý den — Rok prchá za rokem — Dál chodím zasmušen tou tichou ulicí — Dál života zní křik, dál Smrti pláč — Jak dnes, tak zítra, každý den. —

—o—

LOUISA MAY ALCOTTOVA, SPISOVATELKA MALÝCH MUŽŮ A MALÝCH ŽEN.

Jsou dvě americké spisovatelky, které trvale zaujaly místo v srdcích dívčího čtenářstva v anglickém světě, slečny Wetherellová a Alcottová. Prvá svým široším světem, druhá zvláště Malými ženami a řadou jiných malých a drobných lidíček. Obě jsou již dnes staromodní; ale kdežto cituplná Wetherellová (1819—1851) a svým obsahem zastarala, šla Alcottová se svým mužným evangeliem odvahy, nesobeckosti, energie a práce pro blaho jiných o tolik napřed před svou dobou, že přes zastaralou formu její spisy hodí se lépe pro mládež dneška, nežli se hodily hochům a dívkám doby její.

Alcottová byla tělem duší filantropka: Jejím ideálem bylo a zůstalo přešvát šaty a šit prádlo pro chudé, opatrovat nemocné (v občanské vojně severoamerické sloužila šest měsíců ve vojenské nemocnici jako ošetřovatelka), pomáhat nuzným. Přes úžasný úspěch Malých žen považovala svou práci spisovatelkou za cosi vedlejšího. Nemívala sentimentalitu; měla ve své povaze rysy mužského charakteru. Měla ráda chlapce, ti byli její vášni; naproti tomu nemohla vystát děvčátka, jichž — ironie osudu! — stala se nejoblíbenější spisovatelkou. „Napsala,“ dí jistý anglický kritik, „Malé Muže pro chlapce. Toužil však kdy opravdový hoch po tom, aby je četl? Pochybují o tom. Za to však byly přímo hlitány děvčaty, kterých spisovatelka ráda neměla.“

V knize Malé ženy líčí vlastně život v otcovském domě, jež vždy zbožňovala, ač její otec podivná — vegetariána, asketika, a něchož se starostlivou matkou a třemi sestrami domácně pečovala. V ovzduší dobrovolné nouze — neboť Alcottovi žili jako prvotní křesťané, dávající potřebným a skládající osud vlastní v ruce Dárcovy — bylo tu nadbytek lásky mezi

—o—

rodíci i dětmi, i mezi sestrami navzájem. V tomto asketismu utvářel se charakter Louisín, a nedivu, že leckdy připadá tvrdý a nesnášlivý vůči pohodlí jiných lidí.

Ale přes to byla L. M. Alcottová z nejpodivuhodnějších žen, a její život je čtení neméně zajímavé nežli její knihy. V mládí zdravá jako voják, byla stížena v pozdním věku bolestným neduhem. Ale neznala pardonu vůči chorému stánku stále mladé duše a energicky léčila jej studenou vodou a každodenními několikahodinovými procházkami. Hodilo se to dobře ženě, která v době největších svých literárních úspěchů předpisovala si jako oddech dvakrát do týdne čistění osmi pokojů, s příslušným drhnutím a žehlením atd.

L. M. Alcottová narodila se 1832, byla nějaký čas učitelkou a později věnovala se filantropii a spisovatelství. Napsala 30 knih, z nichž řadu belletristických. Slavnou však ji učinily její spisy pro mládež, z nichž nejlepší a neznámější jsou *Malé ženy* (1868). Z ostatních dosud se čítají: *Dobré ženy* (jako pokračování *Malých žen*), *Malí muži*, *Staromodní dívka a Jožini clapci*. Zemřela r. 1888. S.

—o—

DROBNOSTI.

Petr Chelčický,

český sedláč a náboženský filosof 15. století, žil v Chelčicích; nevíme jen, zdali se tam i narodil. Ale největší Chelčice jsou svého jménem tak vzdáleny jako jejich katolictví Chelčického náboženství. Prof. Mostecký vypravuje v *Jiskře* 17. čce: „Ve Vodňanech utvořen spolek Chelčického, který si vzal za úkol sbírat i na pomník Chelčickému. Členů bylo ke stu — z města a z okolí — a tak za několik let sebráno několik set korun, které zrovna stačily k tomu, aby byl pomník vytvořen (mistrem Bílkem). Umělec pojal a provedl myšlenku svou velice šťastně: na mírném návrší vesnického zákoutí (Chelčic) zvedá se mohutná deska s idealizovaným reliefem portrétem reformátorovým a s příslušným nápisem, přirozené pozadí tvoří několik mohutných stromů. Nescházelo nic víc než asi 300 korun na úpravu okolí a letos mohl býti v Chelčicích pomník jednoho z největších Čechů odhalen. Ale Chelčičti nejenom odepřeli dáti povozy na potřebnou dovážku kamene, nýbrž dokonce i odepřeli převzít pomník v ochranu, jinými slovy neručili za to, že bude moci u nich státi v klidu a — neporušen. Farář chelčický dokonce v klerikálním Hlasu Lidu (pod pseudonymem Pavel Chelčický!) v delším článku „vyložil“ své katolické stanovisko k osobnosti Petra Chelčického, kterýžto projev je vážným dokumentem úpadku národního citění a smyslu pro slavnou minulost a historii českou na našem venkově — poněvadž není jen projevem osobním, nýbrž mluví za celou obec, jest projevem i jejího smýšlení. Co zbývalo Spolku pro postavení pomníku? Rozhodnuto definitivně postaviti pomník ve *W o d ň a n e c h*. Není jiné pomoci. Tam bude jistě vzácný památník velkého krajanu v úctě chován, neboť město dokázalo již několikrát pietu k vynikajícím svým příslušníkům.“ — Naši liberální tichošlápkové a radikální strašpytlové rádi by někdy sluchovali oheň s vodou, jen aby si neublížili

na žádné straně. Vydali heslo o Husovi, že jeho jméno nemá nás rozdělávat, že Hus jako vlastenec patří všem. Na tomto případě nejlip vidí, zdali Chelčický patří také chelčickému faráři. Právě tak Hus patří Skrbenskému, Schachleiferovi a jiným. Dojista působí drtivě, že Chelčický nesmí mít pomníku ve vsi kterou proslavil po celém světě, a že tomu může zabránit obyčejný pop 20. století. Kdo se o ty Chelčice stará? Jaké to mají uvědomění? Indián je pyšný na svého náčelníka, kdežto Chelčice ani neručí za pomník, který by jim jini darovali! Vidíte, jak ten klerikalismus je nenárodní a jak ohlupuje lidi! —

Schiller a Čechové

slovo monografie, kterou chystá dr. Jan Ježek, profesor v Praze a z níž podal ukázkou v programu gymnasia v Žitné ulici. Ukázka ta obírá se Schillerovou písní *Na radost* (*An die Freude*) a jejími českými ohlasy. Pan dr. Ježek mimoděk musil zavádět o některé otázky našeho probuzení, zejména o ideu humanity, čistého lidství. „Tato idea, praví, je tak stará, jako nejkrásnější sny nehlubších myslitelů počínajíc Platonem a končíc Tolstým. Praktický význam její obnovili nejdůležitější čeští bratři, zakládajíc na ní svůj život a své konání. V německém klasicismu je filosoficky prohloubena a v řadě děl uměleckých ztělesněna a zmocněna. Působil-li německý klasicismus na naše obrození formálně již prostředím, je patrné, že ideově působil u nás tak pronikavě svou přibuzností s nejlepší stránkou našich národních hadic.“ — Schiller stvořil své doby pojem „Krásné duše“ a tento pojem od něho převzal i Goethe a založil na něm 6. knihu svého románu *Vilém Meister* (1797), známé „Konfese krásné duše“. Je nápadné, připomíná dr. Ježek, a pro bystrost Goethovu velice charakteristické, že touto duší krásnou učinil odchovankou oční. Ochrannových. (V ochrannových zjevila se obnovena Jednota bratrská.) Goethův román stal se i českým romantikem knižnou knih. Doklady podává dr. Ježek na Kollárově a na Palackém. Schiller by na počátku 19. století v našich buditeckých kruzích autor velice oblíbený (Jungmann, A. Marek, na Slovensku atd.), básnická družina Puchmajerova i Jungmannova pěstovala jeho *Píseň na radost*.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

Kapitola I.

Hra na poutníky.

„Vánoce bez dárek, nebyly by ani vánoce,“ zahučela Božka, pohodlně si hvírcí na koberci u krbu.

„Je to hrozné, když je člověk chudý,“ povzddechla Markétka, smutně si prohlížeje ošumělý svůj oděv.

„Není to rozhodně správné, mají-li některá děvčata hojnost krásných věcí a jiná zase docela nic,“ dodala Málka, uraženě krčíc nosik.

„Ale vždyť máme přece maminku a tatínka a sebe,“ ozvala se spokojeně malá Běta ze svého koutku.

Čtyři mladé tváře ozářené ohněm plápolajícím v krbu se při těchto povzbuzujících slovech rozjasnily; zasmušily se však znovu, když Jožka vážně prohodila:

„Nemáme tatínka a nebudeme ho mítí ještě hezký dlouho.“ Neřekla „snad nikdy“, leč všechny v duchu na to myslyly, vzpomínajíce na otce, jenž byl daleko tam, kde se bojovalo.

Na okamžik zavládo ticho; pak pravila Markétka změněným hlasem:

„Víte přece, proč maminka navrhla, abychom k Vánocům nedostaly žádné dárky; bude to letos krušná zima pro každého, a maminka myslí, že bychom neměly utrácet peníze za zbytečnosti, když naši mužové snažejí takové trampoty na vojně. Mnoho jim sice dát nemůžeme, avšak takovéhle nepatrné oběti přinést můžeme, a měly bychom to dělat rády. Ale bojím se, že to tuzé ráda nedělám,“ a Markéta litostivě zakývala hlavou při vzpomínce na všechny ty pěkné věci, po kterých bažila.

„A mně se zase zdá, že to málo, co bychom utratily, nikomu by neprospělo. Máme každá dollar, a vojákům by se tuze moc nepomohlo, kdybychom jim těch svých pár grošů poslaly. Od maminky a od vás nic nečekám, ale ráda bych si za své peníze pořídila „Udinu a Sintramu“; přála jsem si tuhle knížku už tak dávno!“ zatoužila Jožka, jež byla učiněný knihomol.

„A já si chtěla za svůj dollar koupit nové hudebniny,“ připojila Běta s lehkým povzdchem; který však krom smetáku u krbu nikdo neslyšel.

„A já zase nutně potřebuji krabičku Fabrových tužek; musím je mít, opravdu,“ ujistovala Málka důrazně.

„Maminka se přec ani slovem nezminila o našich penězích a jistě by si nepřála, abychom se vzdaly všech radostí. Kupme si každá, co se nám líbí, a tak se budeme moci alespoň na něco těšit; nadřeme se dost, zasloužíme si toho tedy,“ zvolala Jožka, prohlížející si gentlemanským způsobem podpatky svých bot.

„Já rozhodně ano, namořím se až běda s těmi hroznými dětmi, které skoro celícký den učím; raději bych se nějak bavila doma,“ naríkávkým tonem znova začala Markéta.

„Ty ani z polovice tolik nezkusíš jako já,“ bránila se Jožka. „Jak by se ti líbilo zavřít se na dlouhé hodiny s nervosní, rozbru-

čenou, starou paní, která tě honí s místa na místo, nikdy není spokojena, a trýzní tě tolik, že bys někdy málem oknem vyskočila anebo jí vyťahala za uši?“

„Není hezké reptat; ale připadá mi, že mytí nádobí a uklízení je nejlhorší práce na světě; jsem mrzuta a prsty mi při tom tak ztuhnou, že nemohu téměř ani na klavír sáhnout.“ A Běta pohlédla na své mozolovité ručky a povzddechla, což tentokrát její všichni zřetelně slyšeli.

„Nevěřím, že některá z vás tolik vytrpí jako já,“ vmísila se v to Málka; „neboť vy už nemusíte chodit do školy spolu s prostořekými děvčaty, které se vám vysmívají, neumíte-li své úkoly, a tropí si šasky z vašich šatů, a „topí“ vašeho tatínka, není-li zrovna bohatý, a uráží vás, když nemáte hezký nos.“

„Mníš-li tupí, tak to pořádně řekni a nemluv o „topení“, jakoby tatínek byl nějaký sporák,“ radila se smíchem Jožka.

„Vím, co povídám, a nemusíš hned být „statirická“,“ odušila Málka důstojně.

„Nehašteřte se, děti! Nepřála by sis, Jožo, abychom měly ještě všechno to jmění, o které tatínek přišel, když jsme byly malé? Jemine, jak bychom byly hodné a šťastné, kdyby nás nic nesoužilo,“ horovala Markétka, jež se pamatovala na lepší časy.

„Tvrdila's onehdy, že jsme mnohem šťastnější než Kingovy děti, které se ustavičně hádají a nikdy nejsou spokojeny vzdor svým penězům.“

„Povídala jsem to, Bětuško, a také myslím, že je to pravda; musíme sice hodně pracovat, ale pobavíme se mezi sebou a jsme vůbec nerámně „rozpustilá čeládka“, jak by řekla Jožka.“

„Jožka ráda užívá takových nepatřičných výrazů,“ poznamenala Málka, měřic káravým pohledem vytáhlou postavu odpočívající na koberci. Jožka okamžitě vyskočila, zabořila ruce do kapes u zástěry a jala se hvízdati.

„Nedělej to, Jožko, je to klukovské.“

„Právě proto to dělám.“

„Protiví se mi taková hrubá, neomalená děvčata.“

„A já zase nenávidím takové strojené, rozmazlené žáby.“

„Ptáčci ve svých hnízdech se shodnou,“ zpívala Běta usmířovatelka s takovou komickou tváří, že oba ostré hlasy rázem změnily se v smích, a „kousání“ pro tu chvíli zažehnáno.

„Opravdu, děvčata, jste obě vinny,“ počouvala je Markéta vážným tonem starší

sestry. „Jsi již, Josefino, dosti stará, mohla bys už tedy nechat svých klukovských kousků a chovat se slušněji. Nevadilo to, dokud jsi byla malá holčička, ale nyní, když už jsi velická a češeš si vlasy nahoru, neměla bys zapomenat, že jsi již vlastně mladá dáma.“

„Nejsem! A jestli můj účes ze mne dělá mladou dámu, radši budu nosit dva copy až do dvaceti let,“ rozhorlila se Joža, a strhnoucí spěšně s hlavy sítku, setřásla svoji kaštanovou hřívu na záda. „Protiví se mi myšlenka, že se mám stát slečnou Marchovou a nosit dlouhé sukně a vypadat tak upejpavě jako čínská astra. Už to je dost zlé, že jsem holka, když se mi líbí chlapecké hry a způsoby a chlapecká povolání. Jsem všechna nešťastna, že nejsem hoch, zvláště nyní, kdy bych si byla tolik přála jít s tatínkem do války a bojovat; a takhle musím zůstat doma a plést punčochy jako nějaká stařena,“ a Joža zastřásla modrou ponožkou, určenou pro vojáky, až dráty zachrastily jako řehtačky, a odkopla míč na druhý konec světnice.

„Ubohá Jožko, je to příliš kruté! Ale nic naplat: musíš se spokojit tím, že máš aspoň klukovské jméno, a že nám děvčátům děláš bratra,“ chlácholila sestru Běta, hladě rozčuchanou Jožinu hlavu ručkou, jež přes všechno mytí nádobí a uklizení nepozbyla měkkosti.

„A ty, Málko,“ pokračovala Markéta, „jsi skrz naskrz strojené a domýšlivé děvče. Tvoje způsoby jsou teď sice ještě směšné, ale nebudeš-li se mít na pozor, vyrostíš v nadutou, hloupou husičku. Líbí se mi někdy — přiznávám — tvoje uhlazené chování a pěkný způsob řeči, ale jen když se nepokoušíš být tuze „elegantní“; a ta tvoje podivná dlouhá slůvka jsou stejně nesnesitelná jako Jožina hantýrka.“

„Je-li Jožka uličník a Málka husička, co jsem, prosím, já?“ ptala se Bětuška, ochotna rozdělit se o sestřino káravé napomenutí.

„Tys nás mazlík a nic víc,“ odpověděla Markéta vřele, a nikdo jí neodporoval, neboť „Myška“ byla skutečně miláčkem celé rodiny.

A ježto mladé čtenáře obvykle zajímá „jak lidé vypadají“, ujmě tohoto okamžiku a vykresleme si obrázek našich čtyř sester, které tu za soumraku seděly a pletly, zatím co venku tiše padal prosincový sníh a uvnitř na krbu vesele praskal oheň. Byla to prostorná, pohodlná jizba přes to, že koberec byl již silně vyhrudlý a nábytek velmi jednoduchý;

asi dva pěkné obrazy zdobily stěnu, knihy plnily výklenky, chrýsanthemy a vánoční růže kvetly v oknech, a přívětivé ovzduší domácho klidu vanulo pokojem.

Markétce, nejstarší z naší čtveřice, minulo šestnácte let; byla velice hezká, kyprá a bílé pleti, s očima velikýma, se spoustou jemných hnědých vlasů, s roztomilými ústy a bělostnými rukama, kterými se tak trochu pyšnila. Patnáctiletá Joža byla velmi vyčouhlá, hubená a snědá, a připomínala hříbě: neboť nikdy nevěděla, co počít s dlouhými svými údy, které jí všude překázely. Měla pevná ústa, komický nos a bystré sedé oči, které všechno pronikaly a hleděly hned zuřivě, hned dovádě, hned zádumčivě. Dlouhé husté vlasy byly její jedinou okrasou; leč zamotávala je obyčejně do sítky, aby jí nestály v cestě. Oblá ramena měla Joža a velké ruce i nohy; šaty na ní vždy tak jaksi neladně visely, a celý její neobratný zjev prozrazoval dívku, jež vyspěla náhle v ženu a nedbala o to. Alžběta — čili Běta, jak jí všichni říkali — byla růžolící modrooké, třináctileté děvčátko kučeravých vlasů, skromných způsobů a libezného hlásku; klidný výraz její tváře málo kdy co porušilo. Otec nazýval jí „Malou Tichoslápkou“, a jméno to jí výborně přiléhalo; žila ve vlastním blaženém světě, odvažíc se stýkat pouze s těmi několika málo osobami, kterým důvěřovala a které milovala. Málka, ač nejmladší, byla nejdůležitější člen rodiny, aspoň ve svém vlastním mínění. Pravá to sněženka s jasně modrými očima a zlatými vlásky, jež v bohatých kučerách splývaly jí na šíji; byla bledá a útlá, a chovala se vždy jako dospělá mladá dáma.

Odbilo šest hodin; Bětuška zametla podlahu kolem krbu a postavila k ohništi pár trepek, aby se ohřály. Pohled na staré trepy měl na děvčata blahodárný účinek: znamenaly totiž, že matka již přijde domů; a líce všech jí na uvitanou se rozjasnila. Markéta přestala kázat a rozsvítila lampu. Málka bez pobídky seskočila s lenošky a Joža zapominajíc na únavu svou, přisunula trepy blíž ohni.

(Pokračování.)

Předplatíte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou
 neb poštovním.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společnosti s ruč. ome. — Vydáván a zodpovědný redaktor
 Eduard Bušek. — Tiskem E. Doučaly v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách, Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

HUSOVY OHNĚ.

(Ze „Zpěvníku pozdního husity“.)

Po návrších ohně planou
na památku Mistra Jana,
kolem každého se kupí
hrstka Čechů rozzpívaná.
A když dozněl u hranice
starý chorál Táboritů,
o Husovi, o Kostnici
řečník mluví v ohně svitu.

O tom, jak se pravdy držel,
byť jej štvali jako chrti,
o tom, že než zapřel by ji,
raději šel umřít smrtí,
A když dozněla ta slova,
ozvěnu slyš hřimající:
starou píseň Táboritů
„Kdož jste boží bojovníci...“

Snad husity doby nové
oblévá těch ohňů záře?
Rozhlížím se pohnut v duši —
všude zřím však známé tváře,
syny zřím a dcery církve,
která Husa upálila,
kterou řečníkova ústa
právě byla odsoudila...

Pobloudili potomkové
rodu Mistra Jana Husi!
Což se hanbou nezalknete,
nepukne vám srdce v kusy,
že jste nyní dětmi Říma,
který proroky vám páčil,
který s pluky všeho světa
jako bouř se na vás valil?

Bidní lháři, pokrytčové,
Zpátky! Pryč té od hranice!
Nemnožte lži svých počet
starou píseň zpívající!

Zpátky! Domů! Tam se skryjte,
by vás oko nevidělo —
a i doma před svou duší
zastřete si tvář i celo!

Ať vás v nitru oheň páli,
jež jste byli zanitili,
husitů a táboritů
potomkové pobloudili!
Oni pro pravdu šli na smrt —
vy žijete stále ve lži.
Chcete-li slout jejich dětmi,
příkázání znejte: Nelži!

Nelži slovem ani činem,
ani mlčícími ústy,
chceš-li Husa vzpomínati,
za pravdu jenž v dým šel hustý.
A až rok se s rokem sejde,
který v budoucnosti dřímá,
roznětte zas Husův oheň —
ne však jako děti Říma!

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

Podávám překlady Karla Havlíčka-Borovského z jazyka německého. Rukopisy jsou uchovány v literární pozostalosti Havlíčkově v musejní knihovně Otiskují je se svolením slavné společnosti musejní království českého. Pokládám za milou povinnost na tomto místě vyslovit díky společnosti musejní a hlavně váženému úředníku musejní knihovny s ředitelem Dr. C. Zábřhem v čele za vzácnou ochotu.

* * *

Havlíček překládal v létě a v září r. 1852 v Brienu výňatky ze tří německých tehdy velmi oblíbených autorů: Ludvíka Börného, Jindřicha Zschokkeho a Tadeáše Boma. Havlíčkův překlad má svoje vady. Užívá také ještě staršího pravopisu (sou místo u, píše Eskimáci místo Eskymáci atd.), má i germanismy a zastaralá ba v češtině neobvyklá slova a slohové obraty (doklady viz dole), ne vždy správný bývá slovosled a vadná je někde interpunkce. Očividné pravopisné chyby jsou zde opraveny, archaismy však pone-

chány. Některá německá slova nepřeložená jsou buď v textu neb po straně poznamenaná, a český překlad vynechán. Překlad jest co možná doslovný. Užívá výrazů běžných a prostě mluvy. Tím stává se, že nedostihuje mnohdy slohového lesku německého originálu, což jest neopatrnější při překladu z Zschokkeho. Vady se vysvětlují asi tím, že Havlíček v Brixenu byl úplně sám na sebe odkázán, beze všeho styku se vzdělanými Čechy, se kterými by se byl mohl poradit. Překlad je udělán z první vody, jak se říká.

Doklady archaismu atd. (Správné znění jest uvedeno v závorce): mocnost (moc), záhadka (záhada), vstyd (stud), ingoust (inkoust), Evropa (Evropa), záhybami (záhyby), státní radda (rada), novinářemi (novináři), právích (právěch), jasnota (jas), těžidlo (těžisté), angeli (andělé), na vrcholu (temeni), jezero Bodenské (Bodamské), placho (pláše), zápach (vůně), vřiny (vrcholy), jenžo (ježto), nápodobnění (nápodobování), beztrázní (neschudný unwegsam), vytrvanlivost (vytrvalost), ženská (žena), v zemích parných (horkých krajínách = Tropenländer), ukázka (úkaz), vypučel v životu (vypučel v životě), obdivu (obdivu), pokrytství (pokrytectví), básnění (básnictví = Dichtung), kdežto (kdy), Daleko (vysoko), hadrách (hadrech) a jiné.

I. část.

Překlady z L. Börneho.

Havlíček překládal z Börneho patrně dvě vydání: Börne Ludwig, Gesammelte Schriften, Hamburg 1835 a z 1840. Mit Supplement, 15. Bände in 8 Halblederbänden 2. fl. Knihy tyto byly v majetku K. Havlíčka, jak z jeho pozůstalostního řízení vysvitá.

Viz v musejní knihovně pod pozůstalostními soudními spisy K. Havlíčka: Verzeichniss der in den Nachlass des am 29. Juli 1856 in N. C. 1029/III. zu Prag verstorbenen Herrn Karl Havlíček gehörigen Bücher und deren Schätzungswertes. Prag am 10. August 1857; Postzahl 251a dále: Feilbietungsprotokoll vom 30. Juli 1858, Postzahl 318, Zahl der Stücke, 8, Schätzungswert 2 fl., höchstes Angebot 15 fl.

I. Zlomky a aforismy.

V rukopise 24 listů kvart. Přeloženo od 15. června do 11. července 1852. po stránce jest pokaděž datum udáno. Havlíček nepřeložil všechno z díla Börneova, „Fragmente und Aphorismen“, nýbrž vybíral, co pro tehdejší zápasici liberalism byl vhod a co jeho smýšlení a názorům hovělo. Srovnáme-li přeložené aforismy s Havlíčkovými spisy, pochopíme, že přeložil právě zlomky jednající o themelech, jímž se jako žurnalista obíral (na př. o burokracii, policii, svobodě tisku, církvi, aristokracii a demokracii, o Voltairovi, absolutismu, slechtě, o odporu proti německé filosofii a účenosti, o národních chybách Němců atd.) Vynechal proto aforismy, které se týkají čistě Němce a nemohly mít významu a zajmu pro Čechy, jsou příliš rozvlácné, málo jasně, méně zajímavě, obsahují věci mu vzdálenější atd.

Ludvíka Börne: Zlomky a aforismy.

3. Četl jsem o jednom pověstném filosofu, že jest v jeho učení jedna z hlavních zásad: Všechno co jest, dobré jest. Jestli tomu tak — ne je-li to pravda, nýbrž vyřknu-li tak — nevím. Neznám spisy onoho filosofa, nečtu nikdy filosofické knihy, hlava moje jest slabá, nesnese

jich. Německá filosofická soustava připadá mi jako obilní pole, ku kterému nás zavedli s přivítáním pozváním, abychom se najedli. Jistě, že jest v německé filosofii nejlepší, nejzdravější a nejnevyhnutelnější potravina pro ducha lidského; a avšak byli by zdvořilejší naši hostitelé, kdyby nám dali již upečeného chleba. Kdybychom měli před každým obědem teprve sekat, mlátit, mlít a péci, přišli bychom příliš pozdě ke stolu. A avšak sem nenáleží. Slyšel jsem ale taky vypravování o státnících, kteří onoho filosofa pro tuto zásadu a ji samou velmi nenávidí, myslíce, že jest vláda prospěšná, poněvadž národům velikou přičinu a právo k stížnostem odnímajíc, vede je k stálé spokojenosti, proto že všechno, co jest, dobré jest. Jestli skutečně taková jest filosofická praxis těchto státníků, jak mi pravce nevím. To však vím jistě: jestli tato zásada jak svrchu udáno, vyřknu, a jestli, jak mi pravěno, užita neb k potřebnému užiti přístrojen jest — že takoví státníci nevědí co chtějí, poněvadž není žádné učení pro pokoj státu a pro bezpečnost vlády tak nebezpečné, žádné tak revolucní, jako zásada: Všechno co jest, dobré jest. Dejme tomu, onen filosof stal by se vládním prezidentem, neb dokonce ministrem; jeho řízení měli by stížnosti aneb domýšleli se, že mají byli by utištěni neb domýšleli se, že jsou šli by k panu ministru-filosofovi, představova by mu to, a žádali o napravení. Tento, ačkoli ministr, vzpomněl by si při tomto překvapujícím pádu mimovolně, že dříve býval filosof — kočneněchá lupu i kdyby se stala krásnou princeznou a řekl by vyslancům občanstva: Milé lidičky, vy nevíte co mluvíte; jděte jen s Pánem Bohem, všechno, co jest, dobré jest. Dobře, Macičku! držme se každý svého!... Kdyby ale tak odbyti počali reptat, srotili se, ministru-filosofovi okna vytloukli, pokladnice a sklady vydrancovali, loupili, vraždili a jiných zločinů natopili, jak to bývá při vzbuření — co by učinil ministr-filosof? Hleděl by povstalec upokojit, jejich nezákonnost, jejich zločin, smutně nasledky jejich výstupků jim představit. Kdyby a oni řekli: Pane ministře! Vy nevíte, co mluvíte; jděte s Pánem Bohem, všechno co jest, dobré jest; jedno jest je jako druhé jest; jest vláda, jest i národ; jest-li pořádek, jest i anarchie; jest-li zákonnost, jest i revoluce; máli cítiti mocnost, která jest, tuť naše mocnost také jest — co by na to odpověděl filosof?... Filosof pranic; ale ministr nechal by vůdce vzbuření oběsit a méněvím zavřít, a to jest tak nejmoudřejší, co by v takovém nefilosofickém pádu učiniti mohl. Ale přijda domů, dal by si v vši tichosti od pani přinésti staré své profesorské přednášky, opráší je, a pak — najde-li ještě ot stranu — vzal by labutí péro a udělal by přísadu: Všechno co jest, dobré jest, tistou čaru. Já lituji jen ubohých oběšených; táta, o několik dní dříve udělaná, byla by jim zachránila život.

6. Tělesné hyění bývá mnohem častěji následek nežli příčina zkaženého zdraví.

8. Těžké jest určení, je-li mrzutější věc utíratí svíčky nebo poučovati ženské důvody. Každou druhou minutu musí se to opěťovat, a jestli znetrpělivíš, zhasneš dokonce malé světlo k o.

10. Největší domácí nehoda, která může poklati manžela, jest, když jednou žena jeho protinému má pravdu, kterou jí upíral. Tato jediná malá pravda dělá jí službu jako lahvička růžového oleje, po dvacet let tím ovoňaví všechny své řeci a zboží.

11. Milenka je mléko, nevěsta máslo, žena sýr.

12. V bohatství ztvrdne srdce dřívě, nežli vejce ve vařící vodě.

15. Svoboda může mluvit, nebo pro ni jest slovo zároveň zbrani a kořistí; mocnost ale jest pohřbena, jakmile se ospravedlňovati počne.

16. Není každý hloupý, kdo by chtěl. Je-li některá vlastnost lidská, která se nedá získati, která musí být přirozená: jest to jistě hloupost.

18. Mírnost to je tak: jedni chtějí den, druzí chtějí noc, ministr chce ale světlo měsíční, aby oběma stranám bylo vyhověno. On se považuje za zaječek ve váze, který jen potud stojí zrovna, pokud na obou stranách^{*)} leží stejná tíže.

19. Veřejné mínění jest moře, a jedná se s ním jako s polivkou. Pošetilí kuchařové stojí u ní — jeden tam hází sůl, druhý cukr; třetí přichází se cedníkem sbíratí pěnu; čtvrtý dýmá, až jej tváře bolí; pátý ji chce sníst; šestý dát psovi, sedmý vylít do smeti. Věru, chlapi na ulici se vám ještě vysmějí!

21. Jedno z nešťastných pedantství jest také to, že se pokládá za nepočestnost a za slabost, změnití své mínění. Jako by byl člověk neomylný! Ze není, právě to jest hezké; nebo pozbytím starého předsudku zmoudříme více než nalezením nové pravdy.

25. Nepohnutelný nepohne nikdy, a jen pohnutý básník může pohnutí srdce upokojiti.

26. Od Cicera počala ona posud trvající doba, kdežto se oddělily světlo od tepla, náhled od síly, vůle od možnosti, duch od ráznosti. On jest první z těch velikých mužů, kteří majíce vždy buď tu nebo onu z oněch vlastností, buď bez

skutků dobré úmysle měli, aneb bez náhledů sílu ku zlému měli a užívali. Cicero, učený a duchaplný státník, když mluvil neb psal, byl nevědomec a zlepenec, měl-li jednati. Měl odvahu ducha, ale nikoliv odvahu charakteru, a nevěděl, že se k vyhojení zkažených časů, pokud jest ještě možné, užívati musí špatných prostředků k dobrému účeli. Octavius byl muž své doby. Pod ním začal nový způsob vlády, policejní úskoky, ministerství. On první objevil umění lidu o svobodu, ne jako se dřívě dalo oloupiti neb okrástí, nýbrž osídití a s židovským podsokkem sobě ji přivlastniti. Když jednou Octavius, dávno po smrti Cicera jednoho z jeho synovců navštívil, zastihnul jej čtoucího některý spis Cicerův, který však při vstoupení Caesara honem schovalí se snažil. Augustus zpozorovav to, vzal knihu, četl z ní mnoho, stoje, a pravil synovci, vracěje mu jí: „to byl učený muž, synu můj, učený muž, který vlast svou velice miloval.“ Jest to zcela pyšnědobrosrdečný tón nynějšího státníka, projevujícího nepraktickému učenci, který mu škoditi nemůže, svým způsobem nestranné uznání.

27. V boji mezi šlechtou a měšťanstvem má šlechta buďsi v útoku, buďsi v obraně to napřed, že z výšky bojuje proti nepříteli, stojícímu na rovině.

28. Co si nejlepsi, a jen nejlepsi lidé přejí, to se sice také stane, ale pozdě, neboť poněvadž nejlepsi svou dobu předbíhají, stanou se přání a potřeby jejich teprva v potomstvu všeobecnými. Ale co si zástupové přejí, to se stane brzo.

29. Prozřetelnost Boží jest také chytrá, a vyje s vlky jako nejprohnanější člověk. Jakmile však vůle její dozrála, odvrhne přetvářku.

30. Někteří lidé mají jenom mužské, jiní zas jenom ženské myšlenky. Proto jest tolik hlav neschopných k utvoření ideí, poněvadž musejí býti myšlenky obou pohlaví pohromadě, má-li se státi ideální^{*)} porod.

34. Německé dějiny podobají se nevázané knize, tak obtížně a mrzute se četou. Často musí-me archy převracet, čím tratile spojitost, a titul a rejstříky bývají často v prostředku schovány.

36. Nádvoří šašek císaře Claudia pravil: že se mohou jména všech dobrých panovníků na jediný prsten napsati. Latinský spisovatel, který toto vypravuje, mluví pak dále: „Táže-li se, odkud takoví zlí panovníci, odpovídám ti, můj milý, že především nevázanost, pak všeho hojnost, krom toho zločinní ministři, hanební společníci, lakotiví vykleštníci, hloupí a ničemní dvořané, a co upříti nelze, úplná nevědomost u záležitosti

*) Na straně Havl poznámka: mskach?

*) Na straně Havl poznámka: idein.

státních jsou toho příčiny. Císař Diokletian navrátil se již do privátního života, pravil, jak jsem slyšel od otce svého: že není nic těžšího, než chvalitebně vládnout. Čtyry nebo pět osob spolčí se, udělají si plán na šizení panovníka, a předpisují mu chování jeho. Ve svém paláci zavěny císař neví, co je pravda, nedoví se nic jiného, než co mu títo lidé namluví, obsadí všechny úřady osobami, které by se měly odstranit, a odstraní ty, které by se měly podržet. Slovem: nejlepší, nejopatrnější a nejšlechternější panovník jest, jak Diokletian praví, šizen a prodán.

38. Před revolucí byl při francouzském dvoře obyčej, vychovávat s královskými princí společně měšťanské dítě, které, kdykoliv malý princ něco provinil, místo něho bylo trestáno. Podobný měšťanský osud má německý národ. Když se Francouzové, když se Španělové a Portugézi, když se Neapolitáni a Piemontézi, když se Rusové špatně chovají, dostávají ubohé německé děti pohlavky. Jest to příliš smutné: musíme hledět, abychom vyrostli.

43. Nemůže se tvrdit, že ve státech konstitučních panuje ustavičné jaro.

44. Náruživosti vlád dokazují slabost, náruživosti lidu, dokazují sílu.

46. Vlády jsou plachty, lid je vítr, stát koráb, čas moře.

47. Mysleme si, že by lékař zapověděl nemocnému každé větší pohybování, mohlo by jej usmrtit, praví. Nemocný by neposlechl, a šel by několik mil cesty. Co bychom řekli o lékaři, jenž by k napravení té chyby kázal zas nemocnému onomu cestu již udělanou zase nazpět jíti? Nyní si myslíme: že by národ byl nemocen, a zapovězeno mu pohybování; on se ale přece pohnul. Kdyby pak, k napravení škody státní lékařové jej zas tam, odkud vyšel, nazpět vedli, co bychom si o tom pomyslili? ... Škodí-li pohybování, tedy škodí každé, budíž ono k předu neb nazpět, a nezbývá nic, nežli národ na tom místě, kde dohoněn byl, do postele položit, a očekávatí krizi.

50. Školák diplomatický musí se, jak povědomo, třem věcem učit: předně francousky mluvit, za druhé nic nemluvit, a za třetí nepravdu mluvit. Tímto uměním drží se monarchie proti jiným. Divno tedy, že vysoká porta vždy zůstala v dobrém přátelství s ostatními mocnostmi, ačkoliv tomuto umění dokonce nerozumí. Turečtí ministři mluví arabsky, nelhou nikdy, a řeknou všechno, co si myslí. Fak málo jest tenkosti*) v jejich obcování, jakoby bydlili

*) Lépe: nežnosti neb jemnosti. v originále: Zartheit.

tisíc mil od Péry. Když jednou evropský vyslanec velikému vezíru oznámil, že jeho panovník nad jiným dobyl rozhodného vítězství, odpověděl mu vezír: „Což z toho, jest-li pes prase aneb prase psa sežere, jen když věci pána mého dobře stojí.“
Quelle harreur!

52. Nebylo by nic lehčího, nežli staré časy zase navrátit, muselo by se jen potlačit veřejné mínění — a dětem se říká, že jest lehkou vlastovic chytat, jen když se jim soli na ocas nasype.

53. Kdo myslí, že může užívati veřejného mínění, nejsa mu sám k užítku, ten nešidí, ten jest ošizen. Tato hospodská nechá bohatého a veselého studenta na dluh žít a dále pít — ku konci přijde oučet.

54. Tajnosti politiky a brabantké krajky dělají se pod zemí, neboť venkovské povětrí by roztrhlo tenoučkou tkaninu. A výrobek tolika dní, tolika rukou, tolika peněz? — Závoj. A k čemu? Krása trati, co ošklivost získá. A užitek? Větrík vyzdvihne závoj, a jediná minuta zruší šalbu celého týdne. A naučení? Tkejte ze svého lnu plátno pro lid, to vydrží každou povětrnost, a šatí občana i krále.

55. Zdi Jericha arci pobořeny jsou troubami židovskými; ale za našich časů nedějí se již zázraky, a rozumný člověk měl by se stydět věřití tomu, že by pokřik novin mohl otevřítí zaslíbenou zem svobody.
(Pokračování.)

—o—

GABRIELE D'ANNUNZIO:

KRÁSY.

(Obraz z doby pap. Alexandra Borgie.)

Co Lukrecia Borgia skvělá
v svatební slávě blížila se —
(ve svoji říze, bílé zcela,
jak lilje z dále svítila se) —

jdouc kardinálů středem, kteří
z purpuru vzácné pláště měli,
ke krásné papežově dceři
s úsměvem dvojsmyslným zřeli:

tu pod městskými podsíněmi
juen zvučných hoši spanili,
již pod rusými kadeřemi
se jako panny pýřili,

panoši papežovi, čiše
stříbrné v rukách povznášeli
a půvabně a vážně vřeše
je zvedající, nabízeli

vznešeným paním vzácná vína
a růže. A afričtí chrti
se tlačí do zástupů klína,
ohony svými chtivě vtří,

provazy zlaté pod nohama,
z panošů ruky vytrhlé.
A vznešené ty četné damy
baví jich skoky potrhle,

metají hojně masa, růží
po mosaice se lesknoucí,
zlých psů těch hladí krásnou kůží
dlaní, se lehce třesoucí.

Tu Julie Farnésská, blesky
smyslné z očí metající
(co zjev jejího těla hezký
se smíchem chvěl, jak lýra znící),

vztyčila svoje nahé prsy,
ty tvrdé prsy oblé, bílé,
by z poháru tam sladké mlsy
vložitelo paže roztomilé.

Zda rovněž vy, ó moje Krásy,
jež miloval jsem, slavil svých
jasných a sladkých písní hlas
po lesích, sadech růžových:

Zda rovněž vy tak na své svátky,
kam láska zve vás, nevházíte?
jíchž polibky, jak víno sladky,
jsem trhal, růže porozvíté

pod sluncem, jako v luny jase.
Já v čisích, jež jsou jemně ryté,
vám vaše mlsky vracím zase
do pěkných rýmů jemně vlité,

co nové chtíče, chrtí diví,
na zlatých snůrách skáčí k vám.
Vás těší to, váš zrak se diví,
však Gorgóna, jejížto plam

jsem neshasil polibky svými,
jíž řasou oheň probleská,
rozpíná náruč, nabízí mi
svůj prs, jak Julje Farnésská.

Přel. S. Mutovský.

—=0=—

R.:

KDYŽ DUŠE BOLELA.

Parníček ještě stál. Vlny vzbouřené pod-
imním větrem lehce celovaly jeho boky, vítr
vířil kolem přídy, okna opocena dusným te-
plem propouštěla jen matně svit luceren z uli-
e. Jen jediný pasažer dosud svými těžkými,

skoro vzlykavými oddechy přerušoval mono-
tonní ticho.

Děvče vešlo, usedlo na první sedátko
vedle dveří, letmo zachytilo oknem prchající
stín muže. Stíny zemřely, pohrblila je noc a
vysoká, štíhlá postava ženy odpotácela se na
druhou stranu do koutečka za dveře. Malá
hlava se šedýma očima klesla do dlaní, křístá-
lové slzy svezly se na zaprášenou zemi. Hroz-
né jsou slzy, deroucí se do bci bez naší vůle
— děsné ty slzy nezastavitelné ani nejpevněj-
ší vůli — šedý duši ovládaných rozumem; a ty
dopadaly i nyní na špinavou parníkovou
podlahu.

Srdce ženy bilo nemilosrdně o stěny své
úzké kobky, naráželo o jemné tkanivo pojmů
a hlava rozechvělá každým novým nárazem
třepetala se jako zlatěžlutý list pod dotekem
prvního podzimu.

Parník odrazil, šum vody zasáhl svým
neviditelným, silou přírody překypujícím do-
tekem v duši, by vyloudil zas tu ženu silnou
a rozumovou, ku zmírnění bolesti tiché a
milující.

„Ano, sama jsi si způsobila bolest, sama
se svojí vrozenou vůlí dávat těm, jež miluje-
me, vše za jediný záblesk jasu v očích, za ně-
mý stisk ruky v porozumění. Víc nechčeš, víc
nečekáš, a přece i toho málo, ty v sebe schou-
lená ženo, ty maličky bode ve věčném kolo-
tání nekonečna, se ti snad nikdy nedostane!
Hled, jak radostně jsi před chvílí vykročila
do chladné, nepřijemné noci. Tvého kroku ne-
zastavila rozblácená cesta, ani tě neodradil
drsný vítr roznášející tvůj jemný vlas jako babí
léto kolem horké, šťastné hlavičky. Šla jsi
vstříc mužů, šla jsi zažehnout plamen očí, vy-
volat úsměv štěstí teplem svého života. Tvůj
každý krok plnil tě novou radostí, že potkáš
jej dále a tím vystupňuješ jeho překvapení.
Slyšela jsi kroky, tušila jsi přibližování se by-
tostí, ku které upíala se modlitba tebe, v niko-
ho a v nic nevěřící. Minuli jste se skoro, po-
něvadž radost obou nebyla podmíněna tímž
zákonem. Vrátil se o krok a zahleděl ti v oči.
Tvá teplá a po stejném teple toužící ruka za-
chvěla se, ne chladem těla, ale duše.

Zbytek cigarety zmíral v rozblácené sil-
nici, chladná ruka dotkla se tvou a šli jste
zpět, chodníkem k parníku. V tvé hlavě huče-
la stále jediná první, melodická věta: „Jaký
to šílený nápad jít sem v tom čase a do těchto
končin?“ A nebylo síly, nebylo moci, která
by přehlušila ten ton, byly jen ty protivné,
tiché bez vůle kanoucí slzy. Případala jsi si

děckem, které vzalo jednu ze svých nejmilejších hraček a se svým věčně dobrým a sladkým „na“ podalo ji člověku, k němuž lnulo láskou své prosté duše, a ten jí odhodil a děcko odstrčil. Vidíš, kdybys byla ženou „jemnou“, pohybovala se jen v lakových střevičkách po parketách salonů, koketovala, hrála omšené komédie s mladíky svého druhu, dala si líbat konečky prstů — byla bys obdivována, netrpěla bys, nebolela by tě nikdy duše znepochopení, poněvadž bys si sama nerozuměla! Ale ty, dítě, jdeš v nečase, noci, zapadlými končinami, touláš se za jediným radostným pohledem drahé bytosti a sklízíš bolest. Ty tichá, svojí nekonečnou láskou trpící ženo, ještě mnohokrát přijdeš, mnohokrát řekneš své sladké upřímné „na“, ale nevím, zda budou ruce, které pohládí za tvůj dar, nevím, zda oči, jež z pochopení zazáří štěstím v odměnu, ale věz, že budou jistě ruce i oči, které dovedou alespoň krásně a radostně přijímat. A nikdy nepocítíš, že daruješ, ale dáváš, jak je základem tvé celé bytosti dávat — a odpouštět!

Jdi nyní odhodlaně dál, nezastavuj se, což neřekla jsi sama, ty malá hlavičko: „Dítě, když se udeří, pláče a my, lidé, jdoucí před svojí dobou, jsme dětmi, jež udeří se za každým krokem o nízké stropy starých příbytků — nechceme — ale pláče pak těmi děsnými slzami bez vůle.“ Vzpomeň, kolik bolesti, podobných dnešní prožila jsi si, kolikrát scházel jen okamžik, abys skončila svůj život; ale já to byla, já, ta druhá, silná, rozumová v tobě, která jsem vysmála se všem bolestem tvým — dítě dneška. I dnes, když sestupovala jsi na můstek lodní, já to byla, jež se smála, abych přinutila tě vejít, a nenechala tě, bázlívě života, obejmout chladným vlnám. Tak nejednají lidé rozumu, ale rozmaru a slabosti.

Lodní šroub naposledy sčeril hladinu, bílá pěna vzedmula se vysoko, zlatý proud jisker zmíral pod temnými víčky malých vlnek. Silná, jasná a živočná žena, oříklonila hlavu malé, křehké, milující druhé ku své hrudi, aby společně vyšly z uzavřené atmosféry do mrazivé noci, s novou vůlí dávat a odpouštět, vstříc životu pravdy a rozumu.

—o—

JOHN GALSWORTHY:

KUS SPOLEČENSKÉ BÍDY.

Seděl jsem jednoho zimního odpoledne v oddělení druhé třídy pařížského vlaku. Bylo tam ještě jedno prázdné místo. Záhy vstoupil

jeden francouzský námořník, nesa své zavazadlo, nevelký ranec; byl to statný, tlustý mladý chlapík, jako v polštáři zabalený svým tmavěmodrým oděvem a s kulatou čepicí s tmavočerveným rozedraným střapcem.

Seděl nachýlen v před, ruce opřeny o kolena; jeho kožená oholená tvář, jakoby tvář oškřivého a zanedbaného dítěte, byla tak bezvýrazná, že se zdálo, že jeho mozek vůbec nepracuje. Náhle přidržel si ruku k ústům a zakašlal dlouze, skoro tiše. Vlak se hnul; uložili jsme se ku spání nebo ku čtení, ale námořník seděl nehnutě, pokašláváje tu a tam tlumeně a hvízdavě.

V Amiensu přišel zřízenec a žádal na námořníku doplatek pro druhou třídu; vyklopil peníze pomalu a smutně ze staré kožené peněženky.

Jeli jsme dále. Vyjev se zřízencem vyrušil patrně námořníka z klidu. Vzchopil se a promluvil ke mně francouzsky. Mluvil drsným flámským přízvukem, nesnadno srozumitelným a na konci každé věty klesl mu spodní ret, jakoby byl promluvil své poslední slovo. Byl jak se zdálo na cestě z Dunkerque, aby se dostavil na loď v Cherbourgú; toto byl poslední vlak, který mohl stihnout, aby přijel v čas. — Zanechal svou odovělou matku bez peněz, takže tento zvláštní příplatek zdál se mu být strašlivým. Osmnáct měsíců byl v cizích službách — osmnáct dní strávil doma. Nyní jel zpět, aby dosloužil poslední zbytek na čínské stanici.

Jeho bratr byl nedopatřením zabit Japonci; pokládali jej totiž za Rusa. Jeho otec se utopil na Islandu, při letním rybolovu.

„Mám matku, jsem jediné dítě. Ta nemá ani haléře.“

To byla jediná jeho souvislá věta a když jí ukončil, odplivl si. Pak vypožoroval z tváří spoucestovatelů, že se to nepatří a setřel to pomalým, šouravým pohybem nohy. Pohlížeje na mne svymla malýma, hluboce zapadlýma očima, pravil na to: „Jsem nemocen,“ a zvolna: — „Čínské podnebí neslouží nemocným, že?“

Snažil jsem se ho upokojit, ale on potrásl hlavou a po dlouhém mlčení opakoval:

„Mám matku, jsem jediné dítě. Ona nemá ani haléře —“ — Řekněte mi — pravily jeho oči — proč je tomu tak? Proč mám matku, která je na mne odkázána, když mne posílají zemřít?

Opřel pěsti o své zakřivené nohy a pak je nechal odpočívati. Tak nachýlen v před nad své natažené ruce, seděl tiše; jeho zapadlé, malé oči zíraly v před.

Neobtěžoval mne dále svými řečmi; byl ulevil své duši. A pak jako němé zvíře, trpělivě a tiše nesoucí své břímě, opustil mne na konečné stanici. — Ale dlouho to trvalo, než mi vymizela z myslí vzpomínka na jeho tvář a zvuk onoho: „Jsem jediné dítě. Mám matku. Ta nemá ani haléře!“
Preložil T. T.

—o—

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

TŘI EPIGRAMY.

I.

Chcem aby logičnosť ve slovech našich stála
a přece často pomny dívne máme
na příklad: mateřstvo „vznešené“ nazývame
ve-li však matkou dvojk, sine „padá“

II.

Spisovatel X kritiku-spisovateli Y.

Mne tvoje péro sice ukrutě tepe,
než ty jsem ale přece na tom lepe,
což žukaz tento nespádně zústu:
Ty musíš mne — já nemusím tě číst!

III.

Paškinovi odpovědi na eden jeho epigram

I s dobrým druhem vždy souhlasit nedoveď
nám často vnáke spor přátelské do rozmlavy
A také s tobou se dnes bude psát
Tys napsal, kterak máš opraviti
nemeskal chybu, kterou na obraz
obrazu jeho kves mu vytýkal
než, saámie své, povzbuzen se má
o tváři mluvit a ostatním vzhledu
hned máš jízlivě mu na to rek
by zústal s rozumem svým a botek.

Věř, milý příteli, že, kdyby obručníček
byl místo kritického sklonu vícek
a dokotán rozveřel v obdivu
a rovněž ústa, k chvály přistav
o věř, že máš ten, než vytýkať kaska nechce
by nezhd' pochvalou býť se tu ševce!

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Už jsou celé odřené; maminka musí mít nové.“

„Napadlo mi, že bych jí je za svůj dollar mohla koupit,“ ozvala se Běta.

„Ne, já je koupím!“ hlásila se Málka.

„Já jsem nejstarší,“ vmísila se v to Markétka; než Joža ji rozhodně přerušila:

„Já jsem muž rodiny, když tatínek je pryč; já tedy střevíce pořídím. Tatínek mi důtklivě kladl na srdce, abych pečovala o maminku, zatím co on nebude doma.“

„Povím vám, co uděláme,“ pravila Běta; „kupme každá něco mamince k vánocům, a sobě nic.“

„Ten nápad se ti docela podobá, miláčku. Ale co o koupit?“ zvolala Joža.

Chvilíčku všechny úsilovně rozvažovaly; konečně prohodila Markétka, jakoby pohled na vlastní hezké ruce jí myšlenku tu byl vnukl: „Koupím mamince pár pěkných rukavic.“

„Já zase střevíce; nebude to špatný dárek,“ připojila Joža.

„Anebo kapsníky, vroubené ovšem,“ ozvala se Běta.

„A já dám mamince malou lahvičku Kolínské vody. Má ji ráda, a pak nestojí tak příliš mnoho, a budu si moci za zbylé peníze ještě pro sebe něco koupiti,“ rozumovala Málka.

„Jak jí jen dárky odevzdat?“ starala se Markétka.

„Položíme je na stůl, a přivedeme ji do pokoje, a sama si musí balíčky otevřít. Což se již nepamatuješ, kterak jsme to o svých narozeninách dělávaly?“ smála se Jožka.

„Popadl mě vždycky takový strach, když přišla ráda na mne a já s korunou na hlavě měla jsem si sednout do veliké lenošky, a vy jste přicházely jedna za druhou a odevzdávaly mi dárky a při tom každá z vás mi vtiskla hubičku. Ale nejhroznější byl ten okamžik, když jste mne všichni obklopily a upřeně se na mě dívaly, jak rozbalují balíčky,“ vzpomínala si Bětuška, opékajíc chléb i svou tvář nad ohněm.

„Necht si maminka myslí, že si chceme koupit něco pro sebe, a tak jí nejvíce překvapíme. Zitra odpoledne půjdeme na koupi; a ten divadelní kus, který budeme hrát o štedrý večer, dá nám ještě práce habaděj,“ hovořila Joža, procházejíc se po světnici s rukama na zad skříženými a s nosíkem ve vzduchu.

„Ještě tentokráte s vámi hrát budu, ale pak už nikdy; jsem již trochu stará na takové hlouposti,“ prohlášovala Markétka, ač dnes jako kdy před tím stejně dychtivě a ráda „strojila“ podobné zábavy.

„Vim, že hrát nepřestaneš, pokud se budeš moci ukázat v dlouhých bílých šatech a s vlnáčímí vlasy, ozdobená klenoty ze zlatého papíru. A potom — jsi nejlepší naše herečka, a necháš-li toho, je po hrani veta,“ rozkládala Jožka. „A poslyšte, děvčata, měly bychom

mít vlastně dnes zkoušku. Pojd', Málko, předved' nám ten „omdlévací“ výjev; jsi při tom beztak prkenná jako pohrabáč.“

„Nemohu za to; jakživa jsem neviděla nikoho omdlévat; a bouchnout sebou bezě všeho na podlahu jako ty, to nedovedu a taky o to nestojím, ještě abych si ke všemu utřila modřiny! Podari-li se mi lehce klesnout k zemi, dobrá; pakli ne, padnu raději do lenošky, jen aby to hezky vypadalo. Je mi lhostejno, přihrne-li se Hugo na mne s pistolí v ruce,“ odsekla Málka, jež nevynikala prázdnými dramatickými schopnostmi a úlohu svou hrála jedině z důvodu, že byla malá, takže hrdina kusu mohl ji bez nesnázi unést.

„Takhle to udělej; sepní ruce a potácej se pokojem a při tom zoufale křič: „Roderigo! Zachraň mne! Zachraň mne!“ a Joža bácla sebou na zemi s pronikavým nářkem, který zněl vskutku srdcelonně.

(Pokračování.)

— o:—

DROBNOSTI.

Recitační závod čili mládež se organizuje.

Nadpis trochu starosvětsky rozvláčný, ale předmět pozorování nový, časový. Loni uspořádal jsem v gymnasiu první závod v přednášení básní: tříd: rozdělena ve skupiny asi po šesti a každé přidělena básnička nebo článkuček; potom co hodinu všickni z jedné skupiny přednesli přidělený text a ostatní hlasováním — rovným a veřejným — rozhodli, kdo recitoval nejlépe. Poslední hodinu závodili vítězové ze skupin. Pokud se zdaří; hoši se skoro všickni připravili a potom se sami hlásili s básněmi, jimž se dobrovolně naučili (byli mezi nimi Erbenův Vodník a Štědrý večer, Nerudova Ballada dětská, Jablonského Tři doby země české).

Proto jsem jej letos opakoval — s tím rozdílem, že si chlápci měli vybrat sami básně, kterou chtějí přednášet, každým jinou. Zájem byl letos menší, jednak proto, že třída nebyla tak nadaná, jednak pro tu volnost výběru. Uvedu zde, které básně hoši přednášeli; připomínám předem věc ostatně samozřejmou, že při volbě básně rozhodovala pravidelně přístupnost (proto hodné básniček z naší čítanky), krátkost a snadnost (básně naučené na obecné škole). Nejvíce příznivců měl Jos. Sládek, jehož krátkou a zpěvnou básničku o skrývanku obsaženou v čítance recitoval sedm hochů, mimo to jeden jeho verše „Země česká“. Na druhém místě byl Erben se čtyřmi básněmi: Sirotkovo lůžko (dvakrát), Vrba a Polednice, na třetím Neruda, Heyduk a Čelakovský, kteří měli po třech básních; z Nerudy to byla Poslední ballada z roku dva tisíce a ještě několik a několik básniček z cyklu Matičce, z Heyduka O Berkovi z Dubě, Dudák a Žoldák a Při šiblí, z Čelakovského Vodník, Moucha na moři a Pocestný. Při dvou posledních rozhodlo, že uvedené básně jsou ve školní čítance, při Erbenovi a Nerudovi měla vliv trochu také učitelova sympatie k oběma básníkům. Zcela náhodou se stalo, že také od Klásterského byly předneseny dvě básně; jedna (Práce

je kratičká, druhou (Čert a Švanda) jsme se před tím učili ve škole. Svatoopluk Cech byl odbyt pouze Sněženkami, také před tím memorovanými ve škole. Hlelel básničkou o Zlaté babičce, která zůstala patrně v paměti z obecné školy stejně jako Ohmelova bajka Holubice a straka. Ze školní čítanky vzaty básničky moravských kněží: Susilův Svátý Martin a Štastného Mluva mateřská, také Koubkova bajka Kamzálek a medvěď, z nějakého časopisu pro děti verše Na sánkách od Ant. Jenne. Jeden sebevědomý Hanáček zarecitoval si Novotného Jsem Moravan.

Tedy výsledek tohoto závodu byl celkem skromný; chlápci neprojeвили dost zájmu a snahy, najít něco také obsahově lepšího, zůstali pravidelně při čítance anebo tom, co již uměli. A přece byl zajímavý — jedním postranním zjevem, jaké tak často i ve vědách fysikálních rušivé zasahují v experimenty.

A teď přijdeme k té druhé části nadpisu. Jednou na vycházce — to bývá mládež velmi důvěrná — rozvykládali se hoši o třídním footballistickém klubu: dvě třetiny třídy jsou členy, mají svůj balon, mají vedle prvního mužstva i rezervu, zvolili si kapitána, mistokapitána a hospodáře, který je zároveň pokladníkem. A tak v hovoru vyklouzlo také, jaký vztah mělo a má toto sdružení k současněmu recitačnímu závodu. To prý se vždycky ví už před hodinou, kdo bude nejlépe přednášet, kdo dostane nejvíce hlasů — footballisté hlasují vždy pro svého člověka, podle dohody před hodinou, a tak je už talké jisté, že vítězem v závodu bude kapitán třídního S. K. —

Politické strannictví korumpuje nám poměry kulturní, v tomto případě tedy je příčinou koupení sport — Netřeba věc bráti tak tragicky; celý závod i hlasování nebrali hoši dost vážně (dávány i hlasy „pro útechu“, nebo na revanš nebo jeden nedal hlas nikomu, protože sám hodinu před tím žádného nedostal) a to hlasování „dle předběžné dohody v klubu“ vycházelo nejméně na polovic z legrace. Mne, při tom spíše potěšila ta okolnost, že primánci si sami zřídili i sami vedou — a patrně dobře — sdružení, dle všech vymožeností organizované; bývaly takové spolky i dříve, ale mezi malými hochy nebyvaly tak pořádné a neměly tak dobrý účel, pěstování těla.

Vzpomněl jsem si na příhodu z naší vesnice. Letos na jaře obnovili zase kluci z našeho konce „klub“ a zrovna, tuším, o Velikonočních, když jsem „byl doma, se mělo „volit“; bratr (11let, také primánek), sebral kdesi bílý archový papír a vážně z něho nastříhal hlasovací listky. A potom se na trávníku za humny volilo; členové klubu jsou kluci z obecné školy od 11 do 13 roku a přispívají na „balon“ krejcar týdně.

Až tato mládež přijde do veřejného života, bude už mít jakousi technickou průpravu, bude už na volení zvyklejší. — Vůbec by učitelé měli v jistých případech odkazovat hochy více na sebe samy; mně třeba nyní už velmi zřídka přijde některý ze žalobou, že mu druhý něco udělal.

J. K.

Předplatě si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou
neb poštovným.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK,
sídlem v r.č. obc. — Vydáván s podporou redakční
Časop. Rudst. — Tiskem E. Šimáčka v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách, Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

JINÉ DOBY...

(Ze „Zpěvníku pozdního Husity“.)

Jiné doby, jiní lidé...
kde vlály prapory černé a rudé,
jakou to píseň teď potomek huče?
Až k nám nová doba přijde
za sto let, za dvě stě — co že z nás bude?

„Tenť Pán veli nebáti se“,
zpívali předkové s vozové hradby —
potomek slova ta vymazal rád by,
na všem těle bázní chví se
z nového zaznění staré té skladby.

„Zachovejte pokoj v zemi,
co nás kdy bouřilo, nebuďte znova!
Neštěstím byla nám blouznivá slova,
národ věky byl pak němý,
Česká zem plakala, ubohá vdova.

Historie v nové cesty
po dlouhém bloudění uvedla vnuky,
nesváru palcát nám vymknula z ruky —
všemi dědinami, městy
nadál ať panují svornosti pluky! — —

— Běda zemi, lidu běda,
Pismem-li bude mu nářek ten lichý!
Běda ti, národe, budeš-li tichý!
Zhyneš za ruku se veda
s chytrými pokrytci, s línými mnichy!

Jinak staří kázali ti:
Za dne i za noci pravdu vždy hledej,
nedej jí zakrývat, brát si jí nedej,
nepečuj jen, bys byl sytý,
pro pravdu ryzí i k boji se zvědej!

Také já dim: Nebuď bidný,
neboj se o pokoj nezdravě sladký,
nebuď jak úhoří slizký a hladký,
pro pokrytci úsměv vlidný
nezapírá dávného otce a matky!

Jestliže jsi dřímál dosud,
jestliže's dával se pokorně vodit —
nestyď se přiznat se, ohlávku shodit,
sám si zase tvoř svůj osud,
byl-li jsi bidný, chtěj znova se zrodit!

Klidnými prý ať nás nechá
minulý čas, jeho boje a hádky.
A já dim: Vrátit se k praotcům zpátky!
Nedůstojno bylo Čecha
prchatí od pravdy zadními vrátky!

Nedbej pokoje a míru:
lež-li zříš nevěstku, strhni jí masku,
vymrskvej ze chrámu kupčící chášku,
že je štír, vždy řekni štíru,
za pravdu neboj se klid svůj dát v sázku.

Kdo byl vrahem tvému dědu,
chce-li tě věsti, ty věsti se nedej,
kdo chce, bys plížil se, na koně vsedej,
nepij z jeho číše jedu —
k praotci vrať se a pravdy s ním hledej!

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

56. Jaké zřízení zemské jest nejlepší? To, kde je nejlepší správa. Tuto odpověď vynašla chytrost, aby lidé, užívající svobody, zapomněli, že jest jejich jmění, a majice ji na čas, zapomínali, že jest jejich věčným právem. Mohlo by se též tak, totiž též tak nepravé na otázku: který tvor jest mezi živými nejdokonalejší? odpověditi: „Nejzdravější — z čehož by následovalo, že zdravý pudl jest více než nemocný člověk. To však jest tak velice nepravda, že i nemocný moudrý více jest než zdravý blázen; neboť moudrý může se uzdraviti, blázen ale nemůže nikdy zmoudřeti.

57. Když byl Karel XII. v Benderu, předložil mu jeho miláček a pokladník Gruithusen oučet na

50.000 tolarů, a sice ve dvou rubrikách následujícími slovy: „10.000 tolarů na rozkaz J. M. K. dal jsem Švédům a Janičárům, a ostatek jsem já utrátil.“ „To je upřímné,“ pravil král, „a těší mne, když mi přátelé moji takto oučty skládají...“ Naši nynější finanční ministrové, kteří nesmírně pracně si dobývají na komorách budgety své, nebudou tuto anekdotu moci čísti bez vzdychání a žalostného zvolání: ó, kde jsou ty staré, dobré časy!

59. V každé ministeriální vládě (v kancelářské řeči jmenuje se absolutní monarchie) jest pravidlem a musí býti pravidlem, s malou přísností nepořádky úředníků vyšetřovati a trestati. Taková vláda stojí vždy válečně naproti národu, a jako generál v poli výtržnosti vojáků, netýkájí-li se služby, promine, aby jim vstúpil chuf k jejich řemeslu: též tak úředníci shovívavosti užívají na své přestupky. Jenom neposlušnost úředníků se tresse. Vezměme kterýkoliv stát bez sněmovního zastoupení národu a projdeme dobu jakkoli dlouhou, a spočítejme, kolik úředníků trestáno bylo pro zneužití moci své, a shledáme, že vždy, kdykoli je potkalo sesazení neb jiný trest, stalo se to za přestupek subordinační.

60. Vypuditi vysokomyslnost ze zákoutí srdce lidského, k tomu ani nebeská policie není dosti chytrá.

63. Nikdy ještě nebyla věda v Němcích od vysocepostavených tak velice vážena jako nyní. Mluví opravdu, ale to je bída s Němci, že ani žertu ani pravdě nerozumějí. Byla doba, kdežto by každého třeba i úhlavní zrady vinného profesora (pokud nevadily formality kriminální) pokojně byli nechali přednášet až k hodině poprav. Tak dalece byl život oddělen od vědy, že se nebáli veřejné řeči, byť i zločincovy. Nyní ale kdyby bylo nejmenší podezření stran .....) hned se jeho přednášky zastaví. Není to vážnost k vědě. Jest to snad strach, ale strach vede k vážnosti. Lepší mezi vysocepostavenými milovali dříve vědu, ale milovali ji, jako hru, dítě, děvče milujeme, neváží si jí. Nyní jest to lépe. Trnoutí mají přední; neboť duch budiž králem světa, a právo mečem jeho.

64. Konstituce mají-li potrvati, musejí býti fresco malovány. Jiní soudí naopak. Uvidíme, kdo má pravdu.

65. Pravý Němec je v rozpaku, byv postižen při vtipném nápadu; jsa čistotného ducha, zapýří se při milostném políbení od fantasie.

66. Paní de Stael praví: „Jsou doby, kdežto osud lidstva závisí od jediného muže, a to jsou

*) Vynecháno a po stránce poznamenáno polizej mässig. Má ztiti: stran policii vyhovující smýšlení profesora hned atd.

nešťastné doby; neboť nic nepotrvá, co nepostalo společnou činností všech.“ To si pamatujte vy, kteří očekáváte spasení světa od nějakého politického mesiáše. Národové neumrou, mají dosti času na stonání a proto jest jim lépe trpěti děle, než od jednotlivce býti vyléčenu. Ten jest nejnebezpečnější tyran, který si i srdce podrobí. Kdyby byl August vládl jako Tiber, nebyla by svoboda římská zahynula. Panovníci vznešenější nad dobu svou posud vždy ještě potomstvu zplodili nehody: Bedřich Veliký prohrál bitvu u Jeny. Také v demokraciích národové vždy nahlíželi, že si dobrodiní některému svému velikému spoluobčanu povinnovaně nemohou pojistiti jinak, než nevdekem proti dobrodinici. Riegové všech dob padli posud vždy za oběť.

67. Státníci zapisují zkušenosti své olůvkem na pergamě, a když je list plný, vymaže svá poznamenání, aby nabyli místa pro nová. Proto jsou často moudřejší než včera, ale nikdy nejsou moudřejší než předvčerejškem.

68. Philidor mohl hráti šest partií šachových zároveň a všechny vyhrál. To však byly figurky dřevěné, která stojí tak dlouho, až se jimi pohne. Kdo ale lidmi hraje, prohraje jistě, jestli více her najednou provozuje.

69. „Kdy slehne Vaše paní?“ tázal se Ludvík XIV. dvořeniina. „Quand il plaira à votre majesté,“ odpověděl tento s hlubokou poklonou... Tak se pochlebují ještě podnes panovníkům, jako by mohli hodinu určit, kdy čas přijde do kouta.

70. Mohla by přijít ještě jedna potopa na zem, co by to pomohlo? Blázní a zlomyslníci by pohynuli, bláznovství a zlomyslnost by zůstaly. Bůh jest milosrdný, on se stará o archu Noe, a nenechá zahynouti žádný druh ani nízkého plazu.

72. Panovníci mohli sebe a národy své od mnohého neštěstí ušetřiti, kdyby byli nezrušili nádvorní šašky. Od té doby, co pravda mluví n-smí, jedná.

74. Nechtějí svobodu tisku, poněvadž myslí, že se vítr točí podle korouhvičky.

76. Na divadle tohoto světa jest osud sullérem, jenžto kus pokojně a tiše čte, bez pitvoření, bez deklamace a bez ohledu, je-li to veselo čili truchlohra. Skoky, křiky a ostatní dělají k tomu lidé.

79. Pisáři, vladaři. Jest to podivná mela v našich státech, poněvadž úředníci neumějí působiti na lid. Sekají do toho, a to jmenují vládnout. Rozladit jest lehké, ale naladit nedovede leckdo. A jak by to bylo jinak? Ševci, krejčí, zámečníci v Němcích musejí velkou část svého ži-

vota býti v učení a vandrovat, nežli se jim povolí řemeslo provozovat; sládcí a bednáři učí se Bůh ví kolik let vaříti jednu polívku, sestavíti jednu nádobu, a vladaření jako by bylo přirozená schopnost. Či snad studování na universitě vzdělá úředníka? Vladaření jest umění a žádná věda, a krejčovský učedník, který se naučil číst a psát, neumí proto ještě udělat kabát. Vladaření za starodávna jest od nynějšího tak rozdílné, jako plavectví na řekách a na mořích. Naši úředníci jsou veslaři, oni neumí zacházeti s plachtami, kompasem a kormidlem, a vznešení v kajutách neumí to také. Nic nevědí o piskách, úskalínách a bezvětrí. Mají několik precluků postačitelých do Offenbachu a Niederrattu, ale ne dosti spíše na veliké pomoci plavby. Veřejnému mínění se zavděčiti a je řídití, jest arci těžší nežli S. T. panu představenému udělati hlubokou poklonu a vládnouti jim pomocí jeho slabůstek. To se dá naučiti jen ze známosti, z veliké historie světa a národů, nikoliv z pošeltilého Knigge a z marného Chesterfielda. Podívejte se jen do nějakého úřadu a kanceláře, jak jsou všichni zdvořilí, jak se vespolek znají, jak chytrácky vypadají, jak si společně pomahají, jak dekretují, tabellují, kontrolují a kabalují. Představený jest jejich kníže, stát, národ, nebe a země, anděl neb ďábel. V leskavých botech na hladkých podlahách chodí protokol za protokolem, dekret za dekretem, přípis za přípisem, oučet za účtem. Zatykač napsat, taxu přijmout, právo udělit neb odepřít, žebrajícího vandrovníka dát do šatlavý, hospodského potrestat, že ještě večer do desáté některému občanu žízení uhasil, kurvu vymskat, to jsou ovšem lehké věci. Ale nyní se mají poličiti zločincové pronásledovat, státní dluhy a tisíce millionů do pořádku přivést, práva národů ustanovit, na milliony žebráků upokojit, rozpalené země na uzdě držet a ku všemu tomu jest váš konceptní a kolkový papír příliš malinký. Jděte do Paříže, tam jest vaše universita; čtěte starý Moniteur, to je váš corpus juris; slyšte komoru deputovaných, to je vaše praxis; pak si posadte doktorský klobouk, jděte domů, ožeňte se a vládněte.

83. Poctivému muži, zapletenému do tak zvaných veřejných záležitostí, napadnou často výčitky svědomí, jednají přec poctivě čili nic. Neboť, poněvadž se jeho oblíbený za přetvářku považuje, pomate se konečně sám a neví, šidí-li on lidi aneb jestli se lidi na něm osídili.

84. Nyní jsou lidé jak v malém tak i ve velkém světě stran osobního a společného prospěchu tak bystrozrací, že se jim nemohou vespolek šidit. Nedějeli se tedy jen ze starého zvyku, tedy jest zcela nepochopitelné, proč ještě lhou neb se přetvářejí. Jediný způsob šizení, který se ještě časem podaří, jest — býti upřímným.

88. Již mnohou, temnou záhadku historie vysvětlily nám čar a zkoumán; ale trpělivost, shovívavost národa věčně zůstane nepochopitelná.

Za Ludvíka XV. byl jeden pán de Montmoreucy převeden z vraždy, a za trest skrze Lettre de Cachet vsazen na nějaký čas do bastilly. Jeho služebník ale p o d e z ř e l ý ze spoluný byl kolem lámán. A od této strašlivé libovůle až k revoluci uplynulo ještě více než padesát let!

89. Před revolucí bylo ve Francouzích dle vypočtení jednoho zcela hodnověrného spisovatele, abychom jeho vlastních slov užili: „sedm millionů lidí žádajících almužnu, a dvanácte millionů nemohoucích žádnou almužnu dávat.“ Nyní jest zámožnost v celé zemi rozšířená a mezi všechny třídy rozdělená, žebráků již není.

(Poslední větu Havlíček vynechal: Man nenne uns den Staat, wo eine so glückliche Verwandlung okroyirt worden ist.)

90. Kdo pozoruje skutky francouzských reakcionářů, ten věřiti musí na ten zázrak, že svatý Dionisius po stěti svém vzal hlavu pod paži a šel s ní na procházku.

(Pokračování.)

—o—

FRANCO SACCHETTI:

JISTÝ HUBENÝ,

VŠAK UČENÝ JANOVAN PTAL SE DANTEHO, JAKÝM ZPŮSOBEM BY SI ZÍSKAL LÁSKU JISTÉ ŽENY

Co mu na to básník odpověděl?

V městě Janově žil jeden učený měšťan, ve vědách dosti zkušený, postavy malé, velice hubeně. Mimo to byl děsně zamilován do jisté hezké Janovanky, avšak ta, buď že byla přespříliš poctivá anebo pro tu jeho hubenost nebo z jiné příčiny, nejen že ho nemilovala, ale ani se na něj nikdy nepodívala a raději před ním utekla anebo se obrátila jinam. Měšťan byl z té lásky celý zoufalý a když uslyšel o převlékání slávě Danta Allighieriho, jenž tu dobu slýdel v Ravenně, rozhodl se, že se za ním vydá a seznámí se s ním, aby si vyzádal jeho rady a pomoci v tom, jak by si získal lásku oné ženy, aby mu nebyla tak nepřátelskou. Když přišel do Ravenny, přičinil se, aby jej pozvali na hostinu, kde byl hostem i zmíněný Dante; u stolu seděli nedaleko sebe, a když Janovan viděl vhodnou chvíli, pravil:

„Ó, pane Dante, slyšel jsem velmi mnoho o vašich ctnostech a o vaší slávě, jež o vás koluje; mohl byste mi dáti jednu radu?“

Dante odpověděl:

„Ač jestli to dovedu.“

Tehdy řekl Janovan:

„Miloval jsem a miluji jistou ženu se vši onou vervou, kterou láska chce, abychom milovali; však ona nejen mně nikdy své lásky nevěnovala, ba ani na mne nikdy nepohlédla.“

Uslyšev Dante ta slova a spatřiv jeho vyčrtlou postavu, řekl: „Pane, učiním vše, abych

vám vyhověl; v tom, čeho na mně žádáte, nevidím jiného způsobu pomoci, než tohoto: Vy víte, že těhotné ženy mívají choutky po zvláštních věcech: bylo by tedy dobře, aby ta žena, kterou tak milujete, obtěžkala; až obtěžká, možná, že jí přijde chuť na nové věci, a tak snad dostane i chuť na vás; tím způsobem mohli byste dojíti cíle své touhy; jinak to není možná.

Janovan pocítil hrot této špičky a pravil:

„Pane Dante, vy mně radíte dvě věci, jež jsou ještě těžší, nežli první: neboť bude velmi těžko, aby ta žena obtěžkala, jelikož ještě nikdy neobtěžkala; a ještě těžší je, aby, až bude těhotná, vybrala si z tolika rozmanitých věcí, jež by mohla mít, právě mne. Však na mou věru, jiná odpověď na mou otázku není možná, než právě ta, kterou jste mi dal.“

I uznal ten Janovan svou chybu, neboť znal Danteho, čím on byl, lépe než sám sebe, a věděl, že je takový chlapík, že málokterá před ním uteče. A seznámil se s Dantem tak, že zůstal v jeho domě několik dní a získal si velikou důvěru pro celý svůj život.

Tento Janovan byl sice učencem, avšak nebyl filosofem, jako je jich dneska většina: jelikož filosofie zná povahu a vlastnosti všech věcí, a kdo nezná napřed sám sebe, jak může poznati věci mimo sebe?

Nebo, kdyby se byl podíval do zrcadla, ať už duchovního nebo tělesného, a byl by uvážil, jak vypadá: byl by poznal, že hezká žena, i když je počestná, touží po tom, aby ten, jež miluje, vypadal jako muž a ne jako netopýr.

Zdá se však, že o přemnohých platí přísloví: „Každý se sám v sobě klame nejvíce.“

Přel. A. Mutovský.

—o—

MLYNÁŘ ŮLEHLA.

Mlynář Ludvík Ůlehla z Podivína u Břeclavy byl otcem ředitele Josefa Ůlehly, nynějšího vůdce pokrokového učitelstva na Moravě. Když bylo letos v březnu řediteli Ůlehlovi šedesát let, oslavilo moravské učitelstvo nesčetnými vzpomínkami jeho jubileum. Napsal jsem jubilejní spisek o Ůlehlově životě a díle a v něm zachytil několik rýs i Ůlehlova otce.

Ůlehluv otec byl mužem vzácným: uvědomělý a sečtělý, pevně charakterní, svobodomyšlný a pokrokový, což zní až neuvěřitelně, pomyslíme-li, že byl prostým mlynářem na jihomoravském slováckém venkově, a to před padesáti lety. Probudil jej, jako mnoho vážných a myslících lidí po našem venkově, mohutný rok 1848.

Četl jsem nedávno v Besedách Času pěknou vzpomínku za Pavlem Polívkou, podobným mlynářem-písmákem a mužem uvědomělým. Připojuji k této vzpomínce tyto řádky o mlynáři Ůlehlovi, navazují zvláště na významná slova ve

vzpomínce: „žil tradicí mlýnům tak příslovečnou, kde od jakživa dýchalo se svobodněji. Mlýny bývaly sídlem písmáků a útkem bezpečným v dobách útisků a persekucí.“

Děd řed. Ůlehly byl vojákem za válek napoleonských — vybírám ze svého spisku o Ůlehlovi, a stejně i další.) Po válkách usadil se na jižní Moravě v Podivíně a byl krejčím. Oženil se s Helešicovou z Lanštorfa. R. 1830 zemřeli oba na cholera a zanechali jedenáct dětí, z nichž nejmladší byl otec řed. Ůlehly, Ludvík, tenkrát jedenáctiletý.

Ludvík odešel brzy se svým bratrem do Nových Sidel u Mikulova do mlýna a vyučil se tam mlynářem. Přiučil se také truhlářství, tak že si sám zhotovil nábytek. Později se oženil s Rosálií Soglovou, německým děvčetem z Drnholce, již rodiče zemřeli také v roce třicátém na cholera. Od té doby žil jako nájemce mlýnů a hostinců na různých místech na moravském Slovensku, u Kyjova, Hradiště a Břeclavy.

Zápas jeho o život byl těžký. Dvakrát jej potkala živelná nehoda. Když byl v r. 1861 až 1864 v Žadovicích u Kyjova nájemcem mlýna, uhořelo r. 1863 od jarního setí do listopadu nesmírně sucho, tak že se nemlelo a Ůlehla ztratil téměř veškeré svoje jmění. Pak si pronajal v Břeclavě hostinec, který však brzy vyhořel. Ůlehla utrpěl zase velikou ztrátu, poněvadž majitel neměl peněz, aby hostinec postavil znovu. Uchýlil se tudíž do nedaleké Nové Vsi, kde si pronajal obecní hostinec. Dařilo se mu, že si zahospodařil dosti značné jmění. Naposled si koupil v Týnci domek a tam 18. května 1882 zemřel. —

Mlynář Ůlehla byl muž nevšední. Již v tom jeví se znamenatí houževnatosti a životnosti, jak pevně dovedl překonávati těžké životní poměry a nesnáze, a nejen to, dovedl vždy obstáti nejvšestně.

Ůlehlu probudil, jak bylo již řečeno, mohutný rok 1848. Tehdy čítal s bratrem svým Augustínem ve mlýnici Havlíkovy Národní Noviny a Slovana. Lidem z nich předčítal a vypravoval, když přicházeli mletí. Odebíral kalendář Koledu, kterou vydávala Maticе Moravská, jediný to projev české literatury na Moravě v letech 1851—1859; přispívala do něho i Božena Němcová. Pro svoji ženu kupoval kalendáře německé. Odebíral také od jejich počátku Humoristické Listy a nikdy odebíratí nepřestal, ačkoli po roce 1879—1880 velice zle na ně huboval (doba Taaffova). Odebíral je již tenkrát, když se jmenovaly Bič, Blesk a Rolníčky. Za to potom si vypůjčoval ve svých dobách zlých, zvláště v Žadovicích, noviny politické a na výměnu dával Humoristické Listy. Odebíral, pokud vycházely, Vymazalovy Veselé Listy.

*) Em. Havelka: Josef Ůlehla: Život a dílo. V knihovně „Komenského“ v Zábřezě, za 250 K.

Po roce 1866 si předplátl Šimáčkův Posel z Prahy a Černochovy Olomoucké Noviny, a když zašly, Černochův Našinec, do něhož pak také syn učitel hojně přispíval.

Románů, básní a novel mlynář Úlehla nečetl. Když byl syn učitelem, půjčoval mu Osvětu, Lumír, knihy kulturně historické a to i německé, cestopisné, jako Nerudovy Obrazy z ciziny.

Když přeložil Úlehla, tehdy učitel na Vsetíně, Spencerovo „Vychování rozumové, mravné a tělesné“, poslal výtisk překladu také svému otci. Otec nebyl rád, že syn Josef přešel z vyššího gymnasia k učitelství, zdál se mu učitelský stav u nás málo oceňovaným. Když dostal od syna knihu, hlubokého Spencera, přečetl ji tento prostý muž s velikým zájmem, a potěšil se, že syn bude moci i v učitelství významně pracovati. Pravil s uspokojením: „Přece si náš Josef zvolil pěkné povolání.“

Byl tedy mlynář Úlehla mužem vzácně uvědomělým a sečtělým, jakých bychom dnes na našem slováckém venkově marně hledali.

Ředitel Úlehla vzpomíná svého otce s neobyčejnou láskou a úctou. „Základní prvky otcovy povahy — psal mně — byly čestnost, pravdivost a proto také uslechtilá tvrdost. Když jsem později četl Durdíkovu stať o charakteru, tanula mi při čtení ra na myslí jenom povaha mého otce. Otec byl muž, jenž daného slova nikdy neporušil, a chovám v myslí případ, při němž se otec tak zachoval, že oho s velikým a vděčným podivem vzpomínám losud. — Otec byl muž v plném smyslu toho slova, jenž se se životem bil tvrdě a houževnatě, v boji tom však nikdy neužil zbraní nečestných. Tak ho také všichni lidé znali. Byl rozumový, vzdělaný, osvícený, panteista takový, jak se myslí pod jménem ateista, bez pověry vůbec. Jak vděčně mluvil Monge o svém otci, jsem povinen o svém otci mluvití také já; jemu jsem a jenom jemu povinen za to, že jsem nepropadl katolickému ezovitismu jako sta lidí jiných.“ —

Velmi důležitou oporou a pomocnicí v práci těžkém životním zápase byla mlynářův Úlehlovi žena Rosa. Poznal jsem ji již jako staženku, když zůstávala u syna ředitele v Kloboukách, leč její minulý život stál se v její povaze obrazl. Byla to dobrá a tichá stařenka, vždy lla a spokojená, nikoho nezarmoutila, nikomu neřezložila stěbla na přič. Byla drobné postavy, všem již i vetchého těla. chodila po domě jako lchý dobrý duch.

Vzpomínám, jak jsem předčítal řediteli Úlehlovi z Písni Petra Bezruče, které právě vycháely v Čase, básně Bernard Žár: „Z Frydku e Bernard Žár. Proto svou zapírá matku — Bernard Žor.“ Byli jsme oba básněmi neobyčejně aujati. Četl jsem konec básně:

Kdo v zadu to stojí a pláče a klečí

u hrobu, pánů když odešel sbor?

Tichoucn modlí se bázlivým retem

matička proklatých pariů řečí,
(nemůže jinak, není to vzdor.
nemluví jinak, kdo z bezkydských hor!)
aby se nevzбудil, nehněval v hrobě
její syn dřímající
Bernard Žor.

Úlehla stál u okna, rozechvěn, slze řinuly mu po tváři. Myslíl na svoji starou matičku, kterou vrle miloval, třeba že nepocházela z českých rodičů. —

Za svých mladých let byla stařenka výbornou pomocnicí svému muži. Bývala praktická a prozíravá, a když za mnohých nesnází nevěděla si někdy muž rady, ona neklesala a klidným slovem přiváděla do rodinného života a do hospodářství zase rovnováhu. Právě v nejtěžších krizích dodávala muži odvahu a nejen svým skrovnickým jménem, ale zvláště svoji chutí k práci a vytrvalostí zažehnávala úpadek rodiny. Měla výbornou paměť, kterou si uchovala až do pozdního věku. Jedině správně česky se nikdy nenaučila, zaměňovala slova německá, českým dávala často nesprávné připojy a přízvuk.

Po smrti mužově žila u svého syna Josefa a u něho také r. 1900 v Kloboukách zemřela. —

Tak vzácné rodiče měl řed. Úlehla, po nich mnoho zdědil. Předně mravenčí pili a houževnatou vytrvalost, otcovu uslechtilou tvrdost, nezlozmnou mravnost, pravdivost a čestnost, uvědomělou a nebojácnou pokrokovost. Ba i ty Humoristické Listy otcovy došly v synovi ohlasu: řed. Úlehla dodnes rád si přečte Fliegende Blätter nebo jiný zábavný list a se zájmem pak vypravuje, když našel dobrý vtip nebo humor. I náklonnost k humoru se dědí, nerku-li nadání a povaha.

E m. H a v e l k a.

— o —

JULES RENARD:

NEJSTARŠÍ.

I.

Pradleny.

Jsou to stařeny, jež nepovídají a jež už nevzruší poceslný. Zoufale perou od rána do večera, neboť brzy zemrou, a jest už pozdě měniti život.

Kdyby aspoň nebylo tak horko!

Jedna z nich, aniž se druhé usmály, strčila až do vody svou vanu propletenou slamou. Sukně se jí smáčeji; a silně drhne, zatím co řeka chladně ccluje jí kolena. Je to Honorina, je to nejstarší ze všech. Není jí viděti na ulici jinak než s nůši plnou prádla, jakoby se stále sčhovala.

— Vám je tu dobře, řekne jí má přítelkyně.

Stará pradlena zvedne hlavu jako z pálené hlíny a řekne, že člověk konečně přivykne a, třeba voda je příjemná, že slunce dnes páli jako čert.

— To já znám, povídá pyšně moje přítelkyně. Podívejte se mi na ruce. Jsou černé. Jak přijdu na venkov, slunce ze mne udělá černošku.

Stará pradlena přestane drhnouti prádlo a upře na mou přítelkyni svá bezbarvá očka. Má myšlenku. Přemýšlí, než promluví, pak promluví uctivě, a jako by její hlas vycházel z řeky:

— Paní, což v Paříži není slunce?

II.

Bílá paní.

— A vy jste viděla bílou paní, matko Honorino?

— Ne, já ne, ale viděl ji můj bratr Toník, který je již mrtev.

— Kde pak? A kdy?

— Pokaždé, když vozil náklad cihel k průplavu. Byl nucen jeti v noci. Vyjel večer, aby brzo ráno druhého dne dojel na místo. Bylo mu jeti lesem a, jakmile vjel do lesa, bílá paní skočila si za něj na vůz.

— Jaká byla?

— Bylo příliš tma; můj bratr Toník jí neviděl.

— A co říkala bílá paní?

— Neřekla ani slova. Chytila se rukama za ramena mého bratra Toníka a dýchala mu na krk.

— Bal se?

— Bratr Toník nebál se ničeho. Jenom nemohl tak dobře držeti oprati a nepohnul sebou, až na kraji lesa. Tam bílá paní seskočila na zem a nechala ho jeti dále.

— Stalo se to často?

— Tak často, jak bratr Toník mi to povídal.

— A vy jste mu to věřila?

— Bratr Toník nebyl lhář.

— Už je to dávno, co bílá paní zjevila se naposled?

— Od smrti mého bratra Toníka zjevuje se méně. Stává se vzácnější, stále vzácnější.

A zasníme se trochu. Honorina sní zmatena a já vzpomínám na onu bílou paní, kterou, pamatují se, skoro jsem zahlédl jednoho dne, když jsem byl malý.

Suché prsty Honoriny proplétají se jako réva v její zástěře. Co zbývá jí z nohou v černých vlněných punčochách? Chodí po nich osmdesát let. Bez šatů by strašila.

Nepamatuje se, že byla by kdy stonala leč, když si rozbila prst.

Měla snad někdy chrlení krve, léčila je však pijící čerstvou vodu ze studně. Jak spatřila lékaře, utekla zadními dveřmi do zahrady.

Naslouchá, zda ještě k ní mluvím, či dívá se spíše, pohybuji-li se mé rty.

— Račte?

— Nic, Honorino. Vy odcházíte?

— Musím, povídá, musím jít k panu faráři. Má dnes hosty k večeri a já jsem při nádobí.

III.

K o n e c .

Každým rokem je více k nevěře, že stále ještě žije.

Kdy zemře? Čekáme. Zemře v posteli, na cestě, v útulně? Nechce slyšeti o útulně a hrozí, že tam pošle všesky lidi. Protože doma má dlouhých chvil, padne spíše na nekonečné silnici, aniž kdo do ní strčí, zemře, aniž jí přejedou.

Často se zastaví a říká:

— Není dobře býti tak dlouho na světě.

Chce říci: býti tak dlouho nešťastná, neboť její bída trvá po celý život.

Třeba že má jistý chléb a slaninu k němu, bruchá, když jí překážejí při vaření.

Vnučka jí řekne:

— Babičko, polévka je zavařená.

— Nechci tvou polévku, povídá stařena.

Tváří se, jakoby chtěla dřevákem sraziti misku na zem, potom se však rozmyslí, že je v ní slanina.

Také je velice mlsná na kávu, kterou jí někdy nabídnou a říkává na poděkování:

— To není slaná voda.

Bylo by nerozumno dávat jí najednou více peněz. Když jednoho dne dostala pět franků, šla rovnou ke čtyřem kupcům ve vsi a nakoupila si za všech sto sous švýcarského sýra a nechala ho splesnivět v almaře.

Dejte jí padesáticentim, to je až dost.

— Neztratím ho, řekne, zavinu si jej do šátku.

Neztratí ho, ale zapomene na něj, protože si už neutírá nos.

Tato stařena s rukama vyleptanýma louhem až na žíly, která tolik naprala se prádla a namyla se nádobí bohatých, zapominá na obvyklou čistotu venkovaneč.

— Jdu k řece, řekne její vnučka, svlékněte si sukni, namydlím ji.

— Ne, ty zlodějko! odpoví jí stará.

Zůstane sama, rozmyslí si to, svlékne sukni a hodí ji do ohně.

— Když jste takhle zlostná, řeknou jí lidé, nepřijdete do nebe!

Ani neodporuje, protože musila by k tomu míti síly, zdvihne svou lidskou tvář, zemitou, znetvořenou všemi ranami osudu, ranami pěsti, ranami nohou, ranami hole a otevře černá, palcívá a vyhaslá ústa.

— Ach, řekne, kde pak je to nebe?

— Já nevím, babičko.

— Víte vy to? křičí ona.

Protože je hluchá, není možno jinak opakovati, že člověk neví, než pokrčením ramen.

Ona pokrčí také rameny a řekne:

— Kdybych už aspoň zemřela!

(Přel. Quidam.)

Z EPIGRAMŮ IVANA MALINY.

C. a k. major.

Maršálkem budeš v této zemi.
děl v kolébce mu Osud v času zlém,
leč ve Vídni: to pamatuji si
císařským pouze majorem.

Čeští popravčí.

Co vídeňské nemohou ruce,
to českým vždy se podaří:
na staroměstském rynku Mydlář,
na českém sněmu Kramáři.

Letní zábavy.

Člověk se zlobí: dnes nás mořit
děš, zítra zima smysli síl
Dík bohu za biograf, Balkán
a za císařskou komisi!

Sedm Kramářových.

Ne, hloupí nejsou, nejsou zpátečníky,
ni vlasteneckých řádů nehoďni,
jsou časem husity; no zkrátka dobře
jsou jako slavné naše „Národní“.

Prázdniny na Krymu.

Teď bude prázdnno. Sněm je mrtev
parlament Stürggh svolává na zimu:
tak nyní po štrapacích s oktojrkou
si kriket mužem hrát na Krymu.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Málka dělala všecko po ni, leč držela
ztrnule ruce před sebou a svalila se na kobe-
rec jako poháněná strojem, a její „Ach!“ znělo
spíše, jakoby do ní vráželi špendlíky, než jako
výkřik bázně a úzkosti. Joža zoufale po-
vzdechla, Markétka se hlasitě zasmála a Běta
připálila všecok chléb, pozorujíc se zájmem
směšný ten výjev.

„Zbytečno tě něčemu učit! Až přijle čas,
proved to, jak nejlépe dovedeš, a bude-li obe-
centstvo pískat, nečávej vinu mně. Pokračuj-
me, Markétko.“

Vše šlo potom hladce; don Pedro vyzýval
svět v boj v řeči dvě stránky dlouhé, aniz by
se byl jedinkrát zastavil; čarodějnice Haĝar
zpívala kouzelná říkání nad kotlem, v němž
vařily se ropuchy, což vzbuzovalo příšerný
dojem; Roderigo mužně roztrhl řetězy své ve

dví; a Hugo trýzněn výčitkami umíral s di-
vokým: „Ha, ha!“

„Je to nejhezčí kus, jaký jsme dosud
hrály!“ pochvalovala Markétka, když mrtvý
bidník si opět sedl a třel si lokty.

„Nechápu, Jožko, jak můžeš něco tak
nádherného napsat a zahrát. Jsi opravdový
Shakespeare!“^{*)} podivovala se Běta, jež pev-
ně věřila, že její sestry vynikají podivuhodným
nadáním ke všem věcem.

„Není to tak zlé,“ hájila se Joža skromně.
„Ale i mně samotné se zdá, že operní tragedie
„Kletba čarodějnice“ je dost zajima-
vý kus; jednou však bych si hrozně ráda za-
hrála Mackbeth^{**)}, kdyby jen bylo možno
poříditi padák pro Banqua. Zvláště ten vra-
žedný výjev bych si přála zahrát: „Jest to dý-
ka, již zřím před sebou?“ deklamovala Joža,
koulíc očima a šermujíc rukama ve vzduchu,
jak to viděla u jistého slavného herce.

„Nikoliv, je to pouze vidlička na opékání,
na které místo chleba je napichnut maminčin
bačkor!“ zvolala Markéta, a zkouška skončila
všeobecným smíchem.

„Čši mne, dcerušky, že jste tak veselé,“
ozval se znenadání přívětivý hlas ode dveří, a
herci i herečky chvátali přivítati statnou, ma-
teřsky vyhlížející paní, z jejíhož pohledu vyz-
zařovala vřidnost a klid. Nebyla to nijak
zvláště hezká žena, leč matky v očích svých
dětí vypadají vždycky krásně, a jistě i naše
děvčata skálopevně věřila, že pod matčím
šedým pláštěm a staromodním kloboukem
skrývá se nejspanilejší bytost pod sluncem.

„Nuže, miláčkové, jak se vám dnes ved-
lo? Měla jsem tolik práce — musila jsem vy-
pravit všechny krabice, aby mohly jít již zítra
ráno — že mi ani nezbylo času zaskočít domů
k obědu. Nebyl zde nikdo, Bětuško? Co dělá
tvoje rýma, Markétko? Jožo, ty vyhlížíš ně-
jak tuze unaveně. Pojd a polib mne, dě-
venko.“

Zatím co pani Marchová^{***)} takto mateř-
sky se vypyťovala, svlékla promoklý oděv, obula
vyhráté trepy, a useduvsí do lenošky, při-
vinula Málku k sobě, chystajíc se tak strávit
nejblazenější hodinu pilného svého dne. Děv-
čata pobíhala sem a tam, snažice se každá po

*) Čti Sekspir.

**) Jedno z největších dramát Shakespearových.
Obsahuje pověst o skotském zemanu Mackbethovi,
ienž ponoukán svou zlou a ctizádstivou ženou, za-
vraždí krále a pak i jiné, zejména Banqua, aby si
získal koruny škralovské. Ale pronásledován duchy
těch, které zahubil, žije nešťastný život a je zabit
v boji; rovněž jeho žena sešila a v šílenství umírá.

***) Čti Marchová.

svém způsobu mamince vše co nejpohodlněji připravit. Markétka prostírala na stůl, Joža přinesla dříví a urovnala židle, klopýtajíc a bouchajíc vším, čeho se dotkla; Běta přebíhala neustále z kuchyně do pokoje a z pokoje do kuchyně, majíc plně ruce práce, a Málka, navíc si vedle matky s ručkama v klně složenými, udílela sestřám rozkazy.

Když konečně všechny zasedly ke stolu, prohodila paní Marchová, spokojeně se usmívajíc: „Mám pro vás přichystáno něco náramně pěkného; avšak až po večeři.“

Radostný úsměv jako paprsek slunce mihl se děvčatům na rtech. Běta zatleskala rukama, zapomenuvši docela na horký zákussek, který právě držela, Jožka mávala ubrouskem křičíc: „Psaní! Psaní! Tříkrátě sláva tatinkovi!“

„Ano, zajímavý, dlouhý dopis! Daří se mu dobře, a doufá, že přečká zimu lépe, než si myslel. Přeje nám k Vánocům vše nejlepší, a vám, milé děti, posílá obzvláštní vzkaz,“ hovořila paní Marchová, hladíc si kapsu, jakoby tam chovala drahocenný poklad.

„Pospěšte si s jídlem! Prosím tě, Málko, vyzdvihni ještě výše malik a ještě více se kruf nad talířem, ano?“ hubovala Jožka, a v samém chvatu se zakuckala čajem a upustila chléb stranou máslem pomazanou přímo na koberec.

Běta již nejedla a odplížila se do stinného svého koutku, aby tu, než se ostatní navečeří, uvažovala o nastávajícím požitku.

„Bylo to slechetné od tatínka, že šel do války jako vojenský duchovní, když už byl příliš starý a ne dosti silný, aby bojoval jako voják,“ všele vzpomenula Markétka.

„Jemine, já bych si přála jít na vojnu af už jako bubeník nebo ví a n“) — no, jak se to říká — anebo třebaš jako ošetřovatelka! Tak bych byla tatínkovi aspoň na blízku a mohla bych mu pomáhati,“ hovořovala Joža.

„Je to asi strašně protivné spát ve stanu a jíst všelijaké nechutné věci, a pít z cinového koflíku,“ ohrnovala nosík Málka.

„Kdy se vrátí tatínek, mami?“ optala se Běta a hlas se jí zachvěl.

„Ještě asi mnoho měsíců, miláčku; leda by se náhle rozstнал. Vytvrá věrně při své práci, pokud jen bude moci; a my ho nebudeme nutit, aby se vrátil byf jen o minutu dříve, pokud ho budou dole potřebovat, vidíte? A nyní vyslechněte, co píše.“

Všechny se seskupily kol ohně; matka se zabořila do vysoké lenošky, Běta skrčila se jí

u nohou, Markétka s Málkou sedly si každá s jedné strany na opěradla a Jožka zůstala stát vzadu za lenoškou, aby nikdo neviděl její pohnutí, kdyby v dopise bylo něco dojmavého.

(Pokračování)

— o —

DROBNOSTI.

Valašská zpomínka

na M. Alše. Neditíme se, že se všech stran hrnou se zpomínky na mistra tak populárního. V Pa la c k é m 18. července psali: „Také Vsetín zachytil pro sebe několik dnů života tohoto velkého českého člověka. Na národopisné výstavě pražské 1895 poznal mistr Aleš Valachy. Umělec zaujal život valašského lidu, podaný na výstavě nikoli svátečně, ale ve svoji vědní realnosti, tvrdě práci a úzkobizní. Ale byl veselý člověk, rád si zazpíval, a že zpívat už nemohl, aspoň si zpěvy poslechnul. Patřil ku pravidelným návštěvníkům valašské hospody „Na posledním groši“ a k posluchačům Pelárovy muziky. Do pamětní knihy hospody, uložené ve S n a z e, nakreslil řadu stránek. Rok po výstavě pozvám arch. Urbánkem a Jurkovičem na Vsetín. Ztrávil mezi námi týden. Nakreslil u nás návrhy nástěnné výzdoby pro jidelnu na Radhoště, provedené pak Štáperem (Ondráš a Juráš a j.) a návrhy sgrafitů pro průčelí záloženské budovy na Vsetíně: dva genové obrazy, charakterisující život zemědělce valašského a řadu dekorativních výplní a linek. Sgrafita byla velmi pěkná provedena p. Hlaváčem. Umělecká cena jich vyžaduje, aby byla pečlivě udržována, aby nebyla zakrývána obchodními tabulemi a porušována háky elektrických drátů. Kulturní člověk má si všude vážit umění a chránit uměleckých památek zvláště při tak sporém počtu, jako jich vykazuje Vsetín. Originální sgrafita vsetinských a radhoštěských chovů arch. Urbánkem. Zasluhovaly by pečlivého definitivního opatření. Mezi návrhy je také skvělá kresba Radhoště bohatýrského jezdcé, která pro nedostatek příhodné plochy v budově záloženské nebyla provedena. Měla by býti zachována jako základ umělecké výzdoby příštího Sokolského domu na Vsetíně. Mistr Aleš rád u nás dlel v kruhu svých přátel. Podnikl výlet na Javorníky na uherské hranici. Nakreslil nám také obrazy valašského portáše (pohraničního strážce proti Uhrám) podle našich výkladů. Také přibuzenství souvisel neobtěž se Vsetinem. Nejstarší dcera Alšova, provdána est za p. B. Hlubinku magistrátního se kretáře pražského, bratra zdejší učitelky. Rodina přijela na letní pobyt na Vsetín. Byla zdrcena nenadálou zprávou o skonu mistrově, který sice poslední dobou churavěl, ale choroba nebudila vážných obav.“

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s, donáškou
nebo poštovním.

Vlastník Tiskárna a nakladatelství družstvo POKROK,
upisovatel a red. obs. — Vydávající a nakladatel
Cestmír Dubek. — Tiskárna E. Dvořákova v Praze.

) Chce říci: vivandiere — markytánka.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro oděratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní přiložba.

JAN ROKYTA:

RODNÉ MĚSTO.

(Ze „Zpěvníku pozdního husity“.)

Strmé střechy hustou řadou
pod krytinou prežů rudých,
ostré štíty do náměstí,
dál dvě, tři uličky chudých,
nade vším dvě z rudých cihel
věže chrámu boží lásky,
vůkol ozubené hradby
z rudých cihel, bašty, hlásky —
a to všecko na návrší,
pod nímž v dál jdou lány plodné
a Orlice v Labe ústí.
To jest mé město rodné.

Žížka v jeho hradbách díval,
v chrámu lásky chýlil skráně,
než své houfy ze bran vodil
bránit pravdy jménem Páně;
a když hlíza podhlodala
mužnou sílu jeho ramen,
měšfané zde jeho tělo
skryli pod chrámový kámen —
a že otcem jejich býval,
s osudem svým jméno shodné
Sirotků si vyvolili.
To bylo mé město rodné...

Minulo pět dlouhých věků
a čas všecko změnil z kořen:
Padly rudé zdi a bašty,
za domem dům padal zbořen,
Sirotki šli za svým otcem,
zmirajíce doma, v dále,
a i kosti otce Žížky
z chrámu boží lásky vzali —
Ze všeho jen jedno z dávná
zbylo do dnešního do dne:
Orlice a Labe řeka.
To jest moje město rodné.

K rudým věžím, v jejichž stínu
Žížka dřímal v hrobky skrytu,

přibýly dvě šedé věže
řádu otců Jestuitů,
kopule i nová vstala,
při níž bílá věž se týčí,
tiara se na kopuli
zlatem leskne s nebes klíči —
a uprostřed na náměstí,
jako v zem když meč se vbodne,
sloup Vítězný Marje Panny...
To jest moje město rodné...

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

92. Při vstoupení královského španělského vojska do Valencie roku 1812 pod generálem Wittinghamem přibito jest všude a vybuchováno: že policie zavedena od Suchefa docela přestává. Lid byl radostí celý bez sebe a volal ustavičně: Nyní jsme zase jako dříve jistí na ulicích a doma, není již policie!"

94. Náruživosti se nevyličí rozumem, nýbrž jen zas jinými náruživostmi.

95. Ženské jsou vrtkavé, poněvadž pro dobrotu svou nemohou. (Originál zní: Die Weiber haben Launen, weil sie zu gut sind das Böse nach Grundsätzen und zu schwach, das Gute mit Dauer zu üben.)

100. Carneades držel v Římě veřejně dvě řeči, jednu pro spravedlnost a druhou proti, a — dočkal se 90 let. Hufeland zapomněl ve své makrobiotice podotknout, že kdo chce dosáhnout velkého stáří nesmí mít žádných zásad.

101. Když Voltaire pravil: První král byl šťastný voják, nevěděl, co mluví. První král byl sedlák s horkou zímnicí, jenž vykřikl ve své pomatenosti: „Vy lidé jste moji poddaní a musíte mne poslouchat,“ a uzdraviv se a z lůžka povstana s podivením celou ves viděl klečeti u své postele. Nadarmo bylo všechno domlouvání tohoto nevinného despoty, poddanost byla již tak

v toku, že se již ani nepamatovali na čas svobody své.

108. Ministerstva by se měla udělat dědičnými, aby ti kteří je zastávají z dobrého státu měli rodinný prospěch a nehleděli, pouze na svůj osobní užitek. Zlí panovníci z ohledu na budoucnost mnohého zlého skutku se nedopustili; sobeckého ministra nezdržuje nic. Vědět ale sluší, že nynější politické roztržky a vnitřní boje nejsou nic jiného nežli rozepře mezi svobodou národní a mocí ministerskou.

109. V občanské společnosti lid svou přirozenou svobodou půjčuje vládě proti umluveným úrokům. Zdržují se tyto neb nevyplácejí úplně, pak všim právem jistinu svou požaduje zpět a hledá si bezpečnějšího dlužníka.

110. Může se zabrániti, aby se národové něčemu nepříučili, ale odnaučiti je ničemu nelze.

111. Dobří panovníci považovati se musí jako úrodná léta. Za jejich vlády musí se založiti zásobný svobod a práv národních na možná hladová léta svévolných následníků. Prozřetelnosti tu nikdy není nazbyt. Pharaonovy hubené krávy se jistě dostaví.

112. Myslíli panovníci, že lid jest kuň tažní, opatřený zdou a zaclonkami a zapřažený do státního kočáru, v němžto sedí jen on sám — a považujíli zase lid stát za rodinný kočár, který má vládat jen sám táhnout, tu se oba mylí. Což ale jest stát? Na to těžká odpověď. Politický kruh nemůže se nikdy úplně na quadraturu definice uvéstí.

113. Ovšem by měl stát právo, srdce a hlavy občanů svých jakožto ohniska a komíny duše lidské, časem svým nechat prohlížeti, jeli všechno proti ohni ubezpečeno, neníli tam mnoho nebezpečných zápalných látek nashromážděno, a zachází-li se opatrně se světlem. Taková prohlídka duší spojena s censurou jakožto ústavem hasičím byla by praví genie = hasičský řád, a zahájila by všeobecnost od mnohého neštěstí.)

118. Co jest tak zvaná svoboda tisku? — Povolení procházeti se kromě ohrad pevnosti dané státnímu vězni na jeho čestné zaručení.

121. Dlouhá chvíle jest manželka Němce, a není-li v mythologii ještě žádný bůh zivání, nazvete jej Teut.

122. Při bojech duševních buď vždy neopatrnější, když protivník se ti blíží a přísvedčuje. Ke lži často slouží jen za řečník pravda, od které se pak opovrživě odvrátí, dosáhnuvše výšky.

*) Správným by bylo: pravým geniálním hasičským řádem (Genie = Feuerordnung) a ochránila by všeobecnost atd.

129. Dělové a ruční kule jsou často prášek na vyčištění úspěšného věku.

133. Jsou lidé bydlící na Chimborassu šprosty. Nelze odolat jim — oni vždy zvítězí. Vtip proslávající je klesne již u paty hory unaven, a uznává se ostydem, že klacek lepší jest nežli kopí.

134. Aristokracie čili demokracie? To jest právní spor naší doby. Jenom neberme tato slova v tom křiklavém významu, jak se vyjadřuje vášeň a polní heslo bojujících, nýbrž v tom čistém a mírném smyslu, který jim dává věda. Chytrost zlomyslná schovala se nyní za mocnářství, stavic se, jako by se i jemu právo upíralo; ale postaví se a rozumní přívrženci demokracie neptali se nikdy; majili být mocnářové? nýbrž máli mocnář býti mocnářem aristokracie čili mocnářem lidu? Není tak snadné, jak by se mnozí domýšleli, rozhodnouti tuto otázku. Mámeli se poraditi se zkušeností? Zkušenost jest také pochybnice a mluví každému, co rád slyší. Aristokraté mohou své náhledy zastávati následujícími důvody. „Nejslechetnější, nejsilnější, nejschopnější a nejctnostnější lidé přáli si vždycky demokracii; to jest nejmnomnější důvod — její nemožnosti. Slechetných lidí jest vždy málo na počet, a co jest pro ně dobré, to se nehodí pro všeobecnost. Ze schopní lidé, majili tu neb onu přednost před jinými — genie, talent, umělost, odvážnost, sílu ducha, výmluvnost, obratnost, vytrvalost, vědu — vždy si přejí demokracii, jest i promíjitelné i přirozené; neboť jen při takovém zřízení dosáhne každý to místo, které mu příroda naznačila, kdežto svými schopnostmi vnitř a vně s největší svobodou vládnouti, a postavení své v občanské společnosti dle ceny povýšiti může. Jak ale potom s prostředními a slabými, kterých jest v každé době a u každého národu většina? Majili se obětovati menšině? Mámeli nezasobené duchem a silou, jako v starých demokratických státech snížiti na heloty aneb co opovržený houfec clientů nechat se vléci za aristokraty ducha? Jeli aristokracie šlechtly špatná, jest aristokracie schopnosti ještě špatnější! Stav šlechtický není nikdy tak uzavřen, aby doň vstoupiti nemohli níže rození; štěstí, zásluhy, přízeň panovníka mohou nejnižšího povýšiti. Ale aristokracie ducha jest zcela nepřístupitelná, v ní panuje slepá náhoda zrození, dary přírody nemohou se ani zasloužiti ani vyžebrati. V aristokratickém zřízení, jako jest posud v nejvíce státech evropských, kdežto občanská společnost na stavu se dělí, slabé a méně opatřené občany vždy ten stav, ku kterému patří, drží, ochraňuje a podporuje. Nezasloužilého dvořana chrání dvůr, chudého slechtice šlechta, neschopného učence fakulta, neobratného řemeslníka cech, a tak každý spolek své oudy. Na tento způsob žijí všichni, žádný nezahyne sami duševní aristokraté se udrží; neboť třeba že jim dovoleno není užívati přednosti od přírody jim udělených, mají přece s ostatními stejná práva, a třeba že ctižádosti není přístupná každá;

vysoká cena, přece jí jest svobodno, pokusiti se ve vykázaných mezích o nejvyšší. Každý šlechtic může dosáhnouti nejvyšší hodnosti, každý ouředník nejdůležitějšího úřadu; každý kupec se může státi nejbohatším, každý řemeslník nejrozhlášenějším, každý učený nejváženějším, každý voják generálem. Není-li tento řád, kdežto se jen několik málo překázá, aby žádný nezahynul, mnohem lepší než onen, kdežto menšina odstřelí většinu? V demokratickém zřízení, kdežto národ se rozpadne v jednotlivce, musí každý, načkoli obrátí síly své, zápasiti s celým národem; jeli však společnost státní ve stavy rozdělena, musí jen každý snášeti soupeřnictví svého stavu. Majili se k vůli několika kejklřím, zvyklým bez závratu choditi po úzkých vyšinách, odstraniti všechna zábradlí, která chrání klopýtajícího před propastí? K vůli několika plavcům nemělyby se stavěti mosty? K vůli několika silným a smělým, kteří se při pračkách protlukou a proti zlodějům a loupežníkům sami chrániti dovedou. měla by se zrušiti policie, měly by se zboržiti brány a zdi měst, chránící bezbranné? . . . Posud jsme ale mluvili jen o jednotlivcích tvořících státní spolek; považují se ale stát co celek, co samostatné těleso, tuť se tím jasněji objevují přednosti aristokratického zřízení před demokratickým. Pokoj, bezpečnost a dlouhé trvání mají jen aristokratické státy; ctižádost, lakotivost a bujnost nemohou v nich nikdy překročiti jisté meze. Násilnictví panovníků proti lidu a šlechtě, spiknutí šlechty proti panovníku nebo lidu, vzbouření lidu, vzpouře vojáků, odpory o cechách, povstání studentů stávaly se sice v starých časech vlastně častěji než nyní; poněvadž však takové nepokoje měly základ v stavovských záležitostech nešířily se na celý stát, a nemohly se ani šířiti, poněvadž měly vždy spojené ostatní stavy proti sobě. Ale za našich dnů musí každá spousta vojska, každý sběh studentský polekati vlády. Ne snad jakoby se takové nepokoje častěji než jindy děly s úmysly státobournými — jejich počátek jest snad zrovna tak místní, a účel zrovna tak omezený jako jindy. Ale nynější stav věci dělá je nebezpečnějšími, poněvadž stavové nejsou již dosti izolovány, musí elektrická jiskra, nezdřena žádnými překážkami, celým státem proletěti a více méně zatřásti." . . . — Demokrati mohou tyto a všechny ostatní důvody, které mají aristokraté ještě v záloze, vyvrátiti několika slovy: „Nejedná se o to, máli býti jaká aristokracie, nebo ne; příroda sama rozhodla se na prvnější stranu. Ale jedná se o to, máli býti aristokracie nepohyblivá nebo pohyblivá.“

135. Rozum, jakožto hromosvod na neštěstí, může se sice beze škody převést přes srdce lidské, ale odvrátí jej nemůže.

139. Ženské požadují největší a nejmenší nadjednou, abychom je milovaly a také k nim byli zdvořilí — million v drobných penězích.

*) Po straně: nepohyblivá.

140. Lid zneužil svobody jen tam, kde si sám v z a l, ne tam kde se mu dala.

141. Jak smutný pohled na ty zástupy lidstva, které tušice zimu Evropy, jako ptactvo do teplejší země táhnou, kdežto najdou potravu volnou, a nemusejí ouzkostlivě čekatí, aby jim svěvolní služebníci knížat mizerné droby podávali! Odvraťme zrak od těch uzýchk ztěžčiek, potůčků a suchých křovin našeho domova, a spřátelme se s oněmi obrovskými řekami, nekonečnými lesy květů a vůni, kynoucími nám z Ameriky. Naučte se znáti tu zem, ve které ještě mnozí z vás po dlouhém trpení položí šedivé hlavy na odpočínutí a na smrtelné lůžko, a ve které synové Vaši bez týráni budou kolibati vnuky vaše. Ovšem nepouští nikdo s veselou myslí zem, která jej porodila a nikdo se bez bolesti nemůže od otcovského kraje rozloučiti, v kterém zakořenělo mnohonásobně jeho srdce. Ale utužte se v myslích, prchněte nežli přijde bouře a nežli země pod vámi se bude třásti. Evropa nezasluhuje již šlechtictví. zděděné po předcích, kteří je vydobyli. Ať vstoupí do rovnosti s ostatními díly světa, a neupustíli od svého panství nad Amerikou, bude jí ještě muset sloužit. Snad jest lidstvu souzeno, aby čtyry roční části svého bytí prožilo v rozličných dílech světa. Asie byla kolébka pokolení lidského; Evropa viděla radost, sílu a bujnost jeho mladictví. V Americe se počíná plnost a moudrost mužského věku, a po tisících let bude sestárlé lidstvo ohřívati své studené třesoucí se oudy na afrikánském slunci a klesne konečně přesyčena životem jakožto popel do popela.

143. Napoleon byl prvním knězem revoluce a když byl tak hloupý, že svou bohyni připravil o poctu, připravil se i sám o svou kněžskou důstojnost a moc jeho zahynula.

144. Ano, Luther věděl, proč čertovi hodil kalamář na hlavu. Jenom ingoustu se bojí čert, jen jím se může zahnat.

149. Nic není příjemnější, jako z nehody, která nás potká, dobyti užitek — a to je vždy možná.

151. Předě všemi dětmi, které nás potkají, měli bychom se hluboce a s úctou poklonit; ony jsou naši páni, pro ně pracujeme. Dítě v chaloupce jest víc než stařec na trůnu. Již proto se máme hledět státi otci, abychom se mohli na děti bez závisti dívat.

152. Jeden cukrář ve Španělech nedávno vymyslíl, dělati teplý led. Vynálezce nepochybne sloužil při dvorích.

154. Když vznešený člověk leží nemocen tu spěchá zaplacená neb žebravá starostlivost nastlati slámy na dlažbu nejbližších ulic, aby ani těžká noha nosičova, ani dusot koní, ani hrkot

kol nevytrhovaly trpícího ze sna zimního. On se raduje, že jest ve světě tak ticho; ale zaneprázdněný lid hemží se jako jindy, každý jde svou cestou radostí neb bídou, vozy jezdí tak rychle jako jindy, žádný tím netratí, jen zloděj získá, že s nastávající nocí nemaje zapotřebí příliš opatrně plazit se, rychlým krokem dosáhnoucí můžou své kořisti. . . Tak také jdou myslénky a řeči jako dříve obvyklou svou cestou jen že tišším krokem po měkké pokrývce, kterou položili pro pohodlí choulolistvých hlav na silnice veřejného minění.

(Pokračování.)

—o—

KRALJEVIČ MARKO POZNÁVÁ OTCOVU ŠAVLI.

(Ze srbských junáckých písní přel. B. Novák.)

Přivstala si Turčinka, to dívka
na Marici, na vodičku chladnou,
přivstala si vybiliti plátno.
Do slunce jí bystrá voda byla,
od slunce však krvavá i smutná,
přinášela junáky i koně.
Kolem půldne letního dne běla
přinášela raněna junáka,
na něm oděni se trpytí jasné,
na něm svítí opasky tři zlata,
na něm visí šavle zápasnická.
A on junák raněný jí praví:
„Posestričko, Turčinko, dívčíno,
podejž ty mně dlouhý pramen plátna,
vytáhni mne na písčinu rovnou.“
Dívčina jej v bolu vliďné přijme
a mu hodí dlouhý pramen plátna,
vytáhne jej na písčinu rovnou.
A on junák raněný jí praví:
„Chraníž bůh tě, Turčinko, dívčíno!
Máš-li koho doma z rodu svého?“
Odpovídá Turčinka, dívčina:
„Mám já jenom bratra jediného,
jména mila; aga Mustafaga.“
A on junák raněný jí praví:
„Chraníž bůh tě, Turčinko, dívčíno!
A ty poběž do bílého dvora,
a ty pověz bratru jedinému,
by mne odnes do bílého dvora,
zda-li ran by mojich nevyléčil:
Dám já jemu jeden opas zlata,
druhý sobě, třetí tobě, duše!“
Ona běží do bílého dvora,
povídá tam bratru jedinému:
„Ó, můj bratře, ago Mustafago!
Když jsem časně z rána přivstala si
na Marici, na vodičku chladnou,
do slunce mi bystrá voda byla,
od slunce však krvavá i smutná,
přinášela junáky i koně.
Kolem půldne letního dne běla

přinášela raněna junáka,
na něm oděni se trpytí jasné,
na něm svítí opasky tři zlata,
na něm visí šavle zápasnická.
A on junák raněný mi praví:
„V bohu sestro, Turčinko, dívčíno!
Podejž ty mně dlouhý pramen plátna
a mne vyvleč na písčinu rovnou!“
Hodila jsem jeden kus mu plátna.
Když jsem na břeh vytáhla junáka,
neznámý on ptal se statný junák:
„„Posestričko, Turčinko, dívčíno!
Máš-li koho doma z rodu svého?““
Jemu, bratře, já jsem povídala:
„Mám já jenom bratra jediného —
jména mila, aga Mustafaga.“
A on, junák raněný, mi praví:
„„A ty poběž do bílého dvora,
a ty pověz bratru jedinému,
by mne odnes do bílého dvora,
zda-li ran by mojich nevyléčil.
Dám já jemu jeden opas zlata,
druhý sobě, třetí tobě, duše!““
To když slyší aga Mustafaga,
odejde on na Marici chladnou,
junáka on ptá se raněného:
„Pobratime, raněný junáku!
Odkud jsi ty domovem i rodem?
Kde že rány, junáku, jsi stržil?“
Praví jemu poraněný junák:
„Pobratime, ago Mustafago!
Když už ptáš se, pravdu tobě povím:
Rodem jsem já ze Prilipa hradu
a po jménu Vukašinem králem,
a rány ty čerstvé utřil jsem,
utržil jsem na Kosovu poli.“
Když to zaslech' aga Mustafaga,
zrakem přelét oděni mu jasné,
i ty jeho tři opasky zlata,
i tu jeho šavli zápasnickou:
Máchno šavli, useče mu hlavu.
S něho svláčí oděni mu jasné,
jemu bere tři opasky zlata,
jemu bere šavli zápasnickou —
a on kráčí dvora do bílého.
Z daleka již sestra vyhlížela,
o trochu jej blíže potkávala,
a tak svému bratru hovořila:
„Ó, můj bratře, ago Mustafago!
Nač že jsi se, bratře, ulakomil!“
Na jeho-li oděni mu jasné,
na jeho-li tři opasky zlata,
na jeho-li šavli zápasnicka,
ale bratře, useklaž ti hlavu!
Že zahubil's pobratima svého!“
Tak mu praví, do dvora se skreje. —
Ale dlouhou netrvalo dobu,

přišla kniha čaře od turského,
 přišla kniha agovi Mustafě,
 aby vyjel ku cářskému vojsku,
 a ku vojsku na Kosovo pole,
 aby vyjel, třebaš se nevrátil.
 Když on dojel na Kosovo pole,
 a přinesl šavli zápasnickou,
 všemi prošla od ruky do ruky,
 nikdo šavle vytrhnout nemůže,
 nikdo šavle vydati nemůže.
 Přišla do ruky kraljeviči Marku.)
 Sama mu se šavle povytáhla,
 a na šavli tři křesfanská jména:
 Jedno jméno kraljeviče Marka,
 druhé jméno Vukašina krále,
 třetí jméno kováře Nováka.
 A hovoří kraljevič on Marko:
 „Ó, ty k . . . o, ago Mustafago!
 Kde jsi takovouhle šavli dobil?
 Zdali jsi ji pro zápas ukoval,
 nebo jsi ji ze zápasu odnes,
 nebo ti ji milá darovala?“
 Však hovoří aga Mustafaga:
 „Neukoval jsem ji pro zápas,
 aniž jsem ji ze zápasu odnes,
 aniž mně ji milá darovala;
 ale jedno ráno přivstál jsem si
 na Marici, na vodičku chladnou,
 našel jsem tam raněna junáka,
 vytrh' šavli, odsekl mu hlavu,
 dobyl jsem tam šavli zápasnickou.“
 „Oj, ty feno, ago Mustafago!
 Kdybys jej byl pěkně ošetřoval,
 já bych tobě zlatem odsloužil se
 před tímto, hle, čařem nejčestnějším.“
 Povídá mu aga Mustafaga:
 „Ničemo ty, kraljeviči Marku!
 Kdybys mohl komu zaplatiti,
 nejdříve bys sobě zlatem platil
 před tímto, hle, čařem nejčestnějším.“
 Rozkatal se kraljevič on, Marko,
 šavli trhne, odseče mu hlavu.
 Zůstal Turčín nohou kopající,
 kráčel Marko polem zpívající.
 I on kráčel na Kosovo pole,
 a on sekal po Kosovu vojska.
 Sekal Marko malé i veliké,
 Marko sekal, nikoho neživil.
 Přišla stížnost na kraljevič-Marka
 od Kosova cáři velikému.
 Že poseče na Kosovu vojsko,
 silné vojsko čaře velikého.
 Knihu píše hospodář cář velký

i ji poslal kraljeviči Marku:
 „Běda tobě, kraljeviči Marku!
 Proč pak sečeš po Kosovu vojsko?“
 Toho ani trochu nedbá Marko,
 ale sedá ladna popít vína.
 Nepije ho, čím se víno pije,
 ale džberem o dvanácti vědrech,
 jeden pije, druhý ryzku dává.
 Když se Marko vína připonapil,
 on se ryzku na plece vyhoupne,
 za sedlo si hodí starý palcát.
 Rovnou jede k cáři hospodáři.
 Když on přišel k cáři hospodáři,
 hovoří mu hospodář cář velký:
 „Pro boha, ty, kraljeviči Marku!
 Co jsi se tak na mne rozdováděl,
 jako bych ti děda býval ubil?“
 Povídá mu kraljevič on, Marko:
 „Kdybys mně byl děda býval ubil,
 méně bych se na tě byl rozlilit.“
 A cáři se přibližuje Marko,
 a za ním se palcát těžký váli.
 Když se viděl cář on tolik v úzkých,
 povídá cář kraljeviči Marku:
 „Tomu ty se, Marko, vyhni dáblu,
 dám já tobě šest plnických vojů.
 Ať je před tebou moje hlava jista,
 a ty dělej, co se tobě zlíbí.“
 Sotva toho doslechl se Marko,
 on shromáždil plnických šest vojů,
 a on zase kráčel na Kosovo.
 Po Kosovu zase sekal vojsko.
 Něco málo Marko posekal tam:
 Tři tisíce a pak tři sta stovek,
 až on otce pomstil mileného.

—o—

ZÁPALKY.

Litevsky napsal K. Jasinkajtis. Přeložil
 K. Handzel.

Tramway zůstala státi u mostu a čekala, až
 projede zpáteční. Seděl jsem zamýšlen u otevře-
 něho okna, kterým mne ovíval studený vítr a
 kropil drobný déšť podzimní.

„Nekoupil byste zápalky?“ Přerušil náhle mé
 zamýšlení slabý, třesoucí se hlas.

Sáhl jsem bezděky do kapsy, z níž jsem však
 vytáhl krabičku zápalek téměř ještě plnou.

„Nepotřebuji,“ odřekl jsem, vrtě současně hla-
 vou. Předě mnou stála malá, otrhaná židovečka,
 černá jako země. Její tvář byla rozbrázděna drob-
 nými vráskami, v červených, vpadlých očích ne-
 bylo života, odrážela se v nich pouze bída a zima:
 zpod děravého šátku, jímž co chvíle povíval vítr,
 trčely chomáčky černých, pocuchaných vlasů.

„Kupte, pane!“ Ozvala se znovu, dívajíc se
 na mne prosebně svýma bázlivýma očima.

) Originál skládán je v metru lidové písně zva-
 ném „deseterac“, jehož šetřeno i v překladu; ně-
 které verše, aby upozornily posluchače na obzvláštní
 iřih důležitost, mají slabik jedenáct.

„Vždyť já mám.“

„Dejte mně vydělat. Mám hlad.“ Mluvíta, klopcí oči, jako by se zastyděla.

„Kupte, pane, aspoň jednu krabičku,“ i podstrčila mi několik krabiček hubenou, zčernalou rukou, chvějíc se zimou a větrem.

„Kolik vyděláváš denně?“ Tázal jsem se.

„Mnoho... mnoho... libru černého chleba, běžajíc celý den... časem ani toho ne... když dobrý pán koupí... a jiný pouze vzkrikne: u čerta!“

„A kde bydlíš?“

„Bydlím?... Kde se podaří: občas se vloudím někam do dvora, někdy mne přijme do světnice nějaký milosrdný žid a někdy jdu do zahrady, jenže odtamtud vyhánějí hlídači, zlobí se a vyhrožují odevzdáním policii.“

„Máš rodiče?“

Vytřeštila na mne oči s ohromným údivem, řekla bys, že slovo „rodiče“ uslyšela poprvé ve svém životě. Po chvíli mlčení konečně nezřetelně zašeptala:

„Co pak já vím?... Snad jsem měla...“

Vzal jsem jednu krabičku a dal jsem jí šest grošů. Židovčiny oči zazařily, tvář se rozjasnila, jako by jí do rukou padlo neočekávané bohatství, a těžký hlad a nemilosrdný chlad navždy již zapadly do nehlubší propasti, odkud se již nikdy nevrátí, aby ji mučily. Bylo jí veselo na duši, že tak draze prodala své zboží.

Pevně sevřela v dlani peníz a čekala, nekoupí-li ještě někdo jejich zápalek, nedá-li jí vydělati mnoho, mnoho...

Alé lidé, chtívi peněz, dříve duši svou neb bližních svých prodají, než by se rozhodli zbavit se jednoho groše; bez ustání trmácí si hlavu, jak vyděláti, mnoho získati, celé dni a noci přemýšlejí, aby od úst slabšího odtrhli poslední kus chleba slzami smoučený; dítě bez přístřeší ať umírá na dlabě, však se o ně nebude nikdo hlásiti!... Ó, jak strašliví jsou ti lidé! S jakou urputností a bez studu se poírají navzájem!... To je, říkají, boj o život...

Malá obchodnice již nic více nevydělala; chtěla jíti dále, aby opět třesoucím, slabým hlasem volala: „Nekoupil byste zápalky?“ když v tom, neznámo odkud, jako ze země vyskytli se tu u tramway dva otrhánkové.

„Bij dobře!“ Zvolal jeden z nich a druhý pronikavě zahvízdal i udeřil z celé síly pěstí po naprážených rukou Židovčinky.

Měď zazvonila na dlabě a kolkolem se rozspaly krabičky zápalek. Ničemově bleskurychle uchytli peníz, odběhli dále a začali se smáti.

„Cha, cha, cha... trouba, vrána!...“

A malá židovčinka stála jako přikována k zemi se spuštěným, bolavým rukama. S počátku vnitřní bolest zkrivila jí tvář a potom počala tiše, tichounce plakati. I plakala žalostně, jako by jí se zápalkami a penězi byly ony děti ulice uchvátily její srdce, jako by ony zápalky a drobný peníz byly v jejím hořkém životě jedinou útěhou a osladou.

Před chvíli se cítila ještě bohatou a šťastnou a nyní se stala v jediném oka mihu největší mrzačkou...

Plakala, a podzimní, ponurý vítr ozýval se jejím pláčem...

Tramway konečně se hnula a mně stále ještě znělo v uších: „Mnoho, mnoho... libru černého chleba vydělám, běžajíc celý den!...“

—o—

FELIX VONDRUŠKA:

VZPOMÍNKA.

Vzpomínka dávná myslí jde, vzpomínka ztracených časů, vidím-li zářit rudý mák, slyším-li praskání klasů.

Soumrak když bílý lákal Tě do tichých, diskrétních strání, jak jsme se spolu divili na západ v krvavém pláni.

Kdyby z každého polibku vzrostla jen helička chvojí, stál by tam smrček mohutný, štědrý jak v lásce Ty svoji.

Větve do šíře rozložil píseň když zaznívá borem, zmazanou snitkou zašoumal a pel by rozsypal kolem.

Jak jsem se v Tobě zhlížval v pohádku cmosti Tvé věřil — Vlny chtěl v náruč zachytit, vánek když osení čeřil.

Vlněk jsem nestíhl. Klasovi drsné mně zbylo v mém bolu. A Ty jsi honem odběhla k starému bohatci dolů. —

—o—

DROBNOSTI.

Peter Rosegger, a český renegát.

Peter Rosegger, který nedávno slavil 70. narozeniny, vypravuje ve svém Heimgartenu o prvních svých stycích s drem Adalbertem Svobodou, redaktorem Grazer Tagespostu. Tento muž, který Roseggera „objevil“ a uvedl do literatury, byl rodem Čech — ba víc: byl českým spisovatelem, sepsal a vydal „Čitací knihu pro školu a dům“ (1853); otec jeho, Jan Svoboda, má zvučné jméno v prvním období české literatury pedagogické. „Byl muž všestranně vzdělaný, uslechtilého srdce, ryzí povahy, vroucí přítel mládeže“, charakterisuje jej Riegrův Slovník Naučný. Tyto vlastnosti sdělil po něm také syn, ale v německém prostředí — vystudovav filosofii stal se profesorem v Mariboru — se odrodil. Z Vojtěcha Svobody stal se Adalbert Svoboda, z českého spisovatele a syna českého pedagoga redaktor Tagespostu. Tento muž stal se dobrodincem Roseggerovým. Nepůsobily snad u starého Roseggera poněkud i tyto reminiscence, když jako starý

muž dal podnět k milionovým sbírkám na školy, v nichž by české děti byly odnárodňovány? To zůstane asi neznámo. O svém seznámení se Svobodou Roge-ger vypravuje: „Když jsem jako řemeslnický učeň v lesnatém pohorí r. 1864 poslal své „básně k dobru-tivému posouzení“ do Štyrského Hradce, ale omylem na jinou adresu, dostala se zásilka do rukou vrch. red-aktora Tagespostu Adalberta Svobody, o jehož exi-stenci jsem neměl ani potuchy. Po nějaké době došel mne v polesti tento dopis: „Št. Hradec, 22. března 1864. Čtený pane! Četl jsem Vaše básně a shledávám, že máte znamenité nadání, které zasluhuje pečlivého pěstění. Chcí některé Vaše básně uveřejniti a upo-zorniti obecnost na Vás. Avšak dříve musíte mi do-podrobná a upřímně sdělit, odkud a jak se Vám do-stalo popudu k básnění, protože ve vesnické škole se to neděje, a jaké básně jste četl. Pošlete mi také své povídky (o nichž se ve svém dopise zmiňujete) a udeřte mi přesně svou adresu a své nynější zaměst-nání docela podle pravdy. Rád bych něco pro Vás učinil. Co Vašeho bude otištěno, bude honorováno, to jest zapláceno. Snad se někdo nalezne, kdo Vám na-bídne lepší postavení. Pište mi brzy a netajte se s ničím před upřímně Vám oddaným professorem Dr. A. Svobodou, redaktorem Tagespostu.“ Oč nekoněčně víc učinil pro me tento muž, než naznačuje dobrotivý jeho dopis! Musím opakovati zde některé věci, už prve napověděné. Byly pro můj pozemský život pří-líš důležité. Za několik měsíců po obdržení dopisu poslal jsem mu ruče všechny své spisy — známých 15 liber. Starý jeden sedlák z okolí, který k vůli ja-kémusi procesu vydal se na osmáctihodinovou pěší cestu do Št. Hradce, vzal je s sebou ve velkém koší na záda. Na podzim téhož roku přišel jsem sám do Št. Hradce a stanul jsem před dr. Svobodou. Rozvinula se tato rozmluva: „Vy jste tedy ten člověk, který mi poslal koš rukopisů? Vypomáháte si asi často při svém básnění knihami?“ — „Knih holt tuze mnoho nemám, proto si chci nějaké napsat.“ — „A kdybyste knihy měl, básnil byste potom také?“ — „Nevím. Nemohu holt nikdy večer usnout, jestliže si trochu nezabás-ním.“ — „Jste učenníkem u vesnického krejčího?“ — „To je jistá věc.“ — „Líbí se vám řemeslo?“ — „Ó docela dobře. Ale holt mnoho toho ještě neumím.“ — „Neděhli byste raději do města a učít se něčemu ji-nému?“ — „Nejmilejší by mi holt bylo, kdyby něco mého bylo vytištěno v novinách.“ — „Doktor škubí hlavou vzad, jako vždy, když se ho něco dotklo ne-příjemně. „Milý mladý Petře,“ pravil potom. „Dříve, než můžete něco dávat, budete musit ještě velmi mno-ho přijímat. Že jsem některé vaše věci otiškl, stalo se jen proto, abych hledal příznívce, kteří by vás dali vzedlat. Teprv až se něčemu pořádnému naučíte, promluvíme si o básnění. Šel jste dalekou cestu do Hradce pěšky?“ — „A zitra chci zase domá.“ — „Zatím ano. (Ale pěšky přece ne, nýbrž po železnici.“ — „To holt nevynášá.“ — „Neboť vezmete si s sebou velký uzel. Dám vám knihy,“ ukázal na stůl knih na stole. „Dejte pozor! Tyto knihy s červenou obál-kou čtete, abyste viděl, jak se spisovat nemá, a tyhle vázané čtete, abyste viděl, jak se to dělat má.“ — (První — několik nových románů, jak bývají posílány časopisům k recenzi, druhé byly knihy klasiků.) — Když byly knihy svázaný do velkého rance, pravil mi Svoboda: „A ještě něco, Petře. Vaše kazajka, kterou máte na sobě, je tak dalece sice dost čistá, ale poněkud příliš tenká pro špatné počasí, — dovol-te!“ S těmito slovy svlékl svůj černý kabát s červe-

nou hedvábnou podšívkou, takže chvíli zůstal v kšóli, až si vzal domácí oděv. Oblékl mi svůj kabát. „Dejte jen pozor, abyste ničeho neztratil, v náprsní kapse máte malý portefeuille!“ — Když jsem potom sestupoval po schodech, byl jsem přece zvědav, co je to — portefeuille. To bylo mé první setkání s tímto mu-žem, který byl do litery s to, svléci se pro svého bližního s kabátů a dát mu jej. V následující zimě dostal jsem se, díky vytrvalému jeho úsilí, do Št. Hradce a po mnohá léta byl cizím, chudým, bez-radnému člověku oporou a hvězdou v nezlomné věr-nosti. Neboť stálo to mnoho práce, tohoto mladého, neohebného, ostýchavého výrostka vykartáčovat a vyhřebelcovat do té míry, aby se jakž takž mohl ukázat.“

— .o.—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Ž angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

V oné době bylo napsáno velmi málo do-pisů, které by nebyly dojinavé, leč nejdomo-nější bývaly ony, které psávali domů otceve. V tomto svém listě otec našich čtyř sester tuze málo se zmiňoval o prožitých útrapách a nebezpečích, o krutém zápasu se stemkem pro domov: bylo to veselé, doufanlivé psaní, hemžící se rušnými popisy vojenského života, vojenských pochodů a jinými zajímavými no-vinami; jenom ke konci překypovalo otcovské srdce pisatelovo láskou a touhou po dcerkách, jež doma zanechal.

„Vyříd jim, jak je mám rád a polib je za mne. Pověz jim, že ve dne na ně myslím, v noci se za ně modlím, a že největší moje útě-cha v každé době jest poslušná jejich láska. Uplyne ještě celý dlouhý rok, než se s nimi zase shledám; ale připomeň jim, že zatím co čekáme, můžeme pracovat, takže ani tyto trudné dny nemusejí být zmařený. Jsem pře-svědčen, že nezapomínají na to, co jsem jim vštěpoval: aby ti byly milujícími dětmi, plnily poctivě své povinnosti, přemáhaly statečně své chyby a vzorně se chovaly, abych až se vrátím, mohl být ještě hrdější na své malé že-ny a ještě více je milovat než kdy před tím.“

Všechny zavzlykaly, když matka dospěla k tomuto místu; Joža se pranic nestyděla za velikou slzu, jež se jí trásla na špičce nosu, a Málka, skrývajíc hlavu do klína matčina, nic nedbala, že si pocuchá svoje kučery. „Jsem taková sobecká žába!“ škytala hlasitě, „ale už se doopravdy polepsím, aby se tatínek, až přijde domů, ve mně nezklamal.“

„To chceme všechny!“ připojila Markét-ka. „Já zase příliš mnoho myslím na svůj ze-

vnějšek a nenávidím práci; budu se mít však ode dneška na pozoru, dokážu-li to ovšem."

"A já se pokusím být tím, čím mne tatínek tak rád nazývá, „malou ženou“, a nebudu již dívkou a neurvalá, a raději budu plnit svoje povinnosti zde doma, než abych ustavičně toužila jítí odtud pryč!" slibovala Joža, soudic, že mírnit se doma byl ukol daleko obtížnější, než postavit se tváří v tvář několika zbojníkům.

Bětuška ani nehlesla; oťřela si pouze modrou punčochou slzy, a jala se horlivě pléstí, nechtějíc patrně ztráceti času v konání povinnosti, která jí byla nejbližší a ve své tiché dušičce si svatovsátě uříňovala, že bude takovou, jakou jí otec doufá naléztí, až se za rok šťastně vrátí.

Paní Marchová přerušila ticho, které po Jožiných slovech zavládlo, prohodivši svým milým hlasem: „Pamatujete si, děti, kterak jste si hrávaly na „Cestu Poutníkovu“), když jste byly ještě malé? Nic vám nepůsobilo větší radost, než když jsem vám místo břemen uvázala hadrové pytlíky na záda, dala vám klobouky, hole a svítky papíru a dovolila vám takto putovat celým domem, od sklepa, který označoval Město Zkázy až nahoru na střechu, kde jste nahromadily své nejkrásnější hračky a vybudovaly si Nebeské Město."

„Byla to věru skvostná zábava, zvláště když jsme se braly kolem lvů, zápasily s Apollyonem a kráčely Údolím, kde sídlili šotci," rozpomínala se Joža.

^{*)} Naráží se na spis Jana Bunyana (1628 až 1688) Cesta Poutníková z Města Zkázy na Horu Sion. Bývala to vedle bible nejzamílovanější kniha anglického lidu. Je to anglický Labyrint světa. Její obsah je asi takový: „S nebe ohlašuje hlas zhoubu Městu Zkázy, ve kterém žije i Křesfan (Poutník). Ustrašen odejde, aby nebyl také zahuben. Nese na zádech těžké břemeno. Dobrý evangelista ukazuje mu cestu. Světský Mudrc však snaží se ho závést s ní. Jeho druh Podajný se dá zlákat a opouští ho. Náš Poutník jde statečně vodou i blátem dále, až dospěje k Přísné bráně, kde moudrý vykladač ukáže mu cestu do Nebeského Města. Jde kol kříže, a tu těžké břímě hříchu spadne mu ze zad. Vyleze pak na Vrchol Nesnázi do hradu Bdelého, jenž svěří ho pěti svých dcer Zbožnosti a Opatrnosti. Jde zase dál, a tu v cestu postaví se mu zloduch Apollyon jehož po úporném boji zahubí. Pak vede jeho cesta strašlivým Údolím Stínu Smrti. Po té se ocitne ve městě (Marnosti, plného svodu. Kráčí s přivřenýma očima, ale bhjí ho tam, vězní a upálí jeho druhá Věrného, Unikne sice pronásledovateli, leč upadne do rukou Obra Zoufalství, který ho ztýrá a vrhne do vězení a svádí ho k sebevraždě. Avšak i odtud unikne, dostihne Rozkošných Hor, s nichž za Řekou Smrti spatří již Svaté Město."

„Nejhezčí však bylo, když jsme konečně shodily pytlíky se zad, a ony valily se po schodech dolů," podotkla Markétka.

„Mně se zase nejlépe líbilo, když jsme vystoupily na plochou střechu domu, vyzdobenou květinami a nejpěknějšími našimi hračkami a zpívaly tu vesele na sluníčku," dodala Běta, usmívajíc se, jakoby blažené ty chvíle zřela v duchu před sebou.

„Nepamatuji se na to tak dopodrobna, vim jenom, že jsem se hrozně bála sklepa a tmavé chodby, a že ze všeho nejvic jsem se těšila na koláče a mléko, které jsme nahore dostaly. Kdybych už nebyla na podobné věci příliš stará, hned bych si zahrála na „Cestu Poutníkovu," vykládala Málka, jež ve zralém věku dvanácti let se již pomalu odřikala dětských her.

„Na tuto hru nejsme nikdy příliš staří, milé děti; jeť to hra, kterou tak neb onak hráme po celý život. Každý neseme nějaké břemeno a před každým z nás vine se cesta, a touha po štěstí jest vůdce, jenž nás vede mnohými utrpeními a mnohými chybami k pokoji, který jest to pravé Nebeské Město. Nuže, moji zlatí poutníčkové, což abyste začali znovu, ale ne v žertu, nýbrž vážně onu hru, a uhlídáte, kam až dospějete, než se tatínek vrátí."

„Opravdu, maminko? Ale kde vezmeme ranečky na záda?" ptala se Málka, jež brala všecko doslovně.

„Všecky jste se mi svěřily se svými břemeny; vyjímaje Bětušku; skoro se mi zdá, že jí žádné ani netíží," usmála se matka.

„Ó, ano, tíží; umývání nádobi a uklizení! A mimo to — závidím dívkám, které mají doma hezké piano. A ještě jedno: bojím se lidí."

Bětino břímě bylo tak komické, že všem při jejím vyznání bylo do smichu; než opanovaly se, protože by byl výsměch kruté ranil její citlivé srdčko.

„Zkusme to," zamýšleně děla Markéta. „Vždyť to přece není nic jiného, nežli abychom se snažily být hodné. Avšak někdy je to hrozně těžké; máme často nejlepší úmysl dělat jen to, co je dobré, a přece jak lehkou na své předsevzeti zapomínáme a dobré nekonekáme!" (Pokračování.)

Předplatte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou
nebo poštovným.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK.
společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyrill Dusěk. — Tiskem E. Bonaforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele deannku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PRAVNUCI.

(Ze Zpěvníku pozdního Husity.)

Praotec se vlekl do ciziny,
když mu doma přesvědčení brali;
statek jeho ovládli zde jiní,
on živořil bidně v cizí dáli,
tam i kosti složil v cizí hrob,
zmizel v cizím moři beze stop —
ale utrpením svým a nouzí
jména českého čest šířil světem,
že jsme pravdy hledatelé pouzí,
bychom odkázat ji mohli dětem.

Pravnuk cítí velikost svých dědů,
jména jejich prsa jeho šíří —
nemá síly však jít v jejich sledu,
boje se, krok pevný prach že zvíří;
přesvědčení skrývá pod maskou,
aby nesetkal se s neláskou,
a když někdo na dvěře mu buší,
aby uvědomil si svou bidu —
volá úzkostlivě: Přej mé duši
požehnaní míru, přej jí klidu!

A tak, klidu svého nad vše dbalý,
v usmívání s těmi za stůl sedá,
od krbu kdož do ciziny štvál
nezlomného praotce a děda —
s nimi pro klid svůj a pohodlí
na pouti se zbožně pomodlí,
před nimi i hlavu v úctě shýbá,
že smí s nimi smáčet v jedné mise,
snad i poníženě ruku zlobá —
a při tom ní v tváři nezardí se.

Tajně usměje se tomu v duši,
čemu před chvílí se klaněl zchytra —
ale nad sebou se nezasmuší;
co lhal včera, bude lhat i zítra,
vážnou při tom zachovávat tvář —
aby byl jak jiný vedle lhář —
aby klid měl, půjde dále s těmi,

jeho pradědy kdož trním zboldí,
a když klanět se jim bude k zemi,
ani nepocítí, že jest podlý!

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDR. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

155. Kdyby se lidské pokolení jednou tak zvrhlo, že by čertu proukázalo božskou čest, našla by se bible, obsahující zjevení tohoto pekelného náboženství, již dávno hotova a vytištěna — totiž Llorentovy Děje španělské inkvizice. Lidi vraždit je něco; mučit je, jest mnoho; ale celý národ vznesený, duchaplný, udatný a živý*) národ, jaký**) byli vždy Španělé tři sta let držeti v mučnické, a nejen v té mučnické, která trhá oud po oudu, nýbrž v strašlivější té, která trhá celý stroj lidské přirozenosti, která syna od otce, bratra od bratra, manželku od manžele odlučuje, aby se zrazovali, která trhá ouvazek nejsilnější lásky, totiž samolásky, takže se ustrašenec stane svým vlastním zrádcem — jaké jméno se tomu dáti má? není slova, a kdo chce hrůzy inkvizice popisovat, nemá jiného slova než inkvizice. Kdyby se i podařilo (a podaří se to) uvrhnouti pohození nenávisť mezi Španěle a popuditi je k občanské válce, kdyby pak Španělsko jako Francie třicet let muselo bojovat s domáci a cizími nepřáteli, než najde pokoje: tak by se z inkvizice lacinó vykoupili. Co jsou dni septembrové proti autodafé, co jsou fusalady proti hranicím ohně, co jest cestující guillotina proti potměšilemu jedu tajných vězení, tajných svědectví, kterých užívalo ono svaté officium? Až předstoupí jednou Robespierre a Marat před soudní stolicí Páně, bude jim odpuštěno, jestli bude na blízku stát některý general — inkvizitor. Kdo zná tento spis Llorentův, a má v těle srdce schopné k lásce a útrpnosti, postará se o rozšíření této knihy, aby pronikla až do malých chaloupek vesnických. Budeli jej z millionů lidí jen tisíc čísti, budeli z těchto tisíc jen sto po-

*) lebenskräftig = pln života, bujarý.

**) Správně: jakým.

hnuto, pak jest svoboda národů pojištěna, pak nebude žádné tyranství dosti staré, aby se udrželo, a žádné nové dosti chytré, aby se zahnízdilo.

*

157. „Zlosyna se z zbavili, zlosynů zůstali.“ Kdo by snad měl v úmyslu psáti dějiny naší doby, tomu se radí, aby si tato slova z Göthova Fausta za motto vybral.

*

158. Jakkoli strašlivé věci se staly v těchto posledních třiceti letech, přece bylo dějiště těchto událostí posud jen šermírna, jen rapírem se bodalo posud; pravý boj teprva nastane.

*

159. Špatně rozuměné křesťanství nás všechny pomátlo, osídilo nás o radosti za naději, naučilo nás, že jest lidstvo jenom kuklou*) k vůli budoucímu motýlu stvořená; že se člověk nerodí, aby žil, nýbrž aby umřel, že nežije, aby se radoval, nýbrž aby trpěl. Nad šťastným člověkem pláceme, a kdo hledá svůj prospěch na zemi, toho zatracujeme. Pak nás naučili, že vůle člověka jest svobodná, my jsme uložili sobě a jiným zodpovědnost za všechno, co se ve světě stalo, a k utrpením, která nám naložilo osmnáct století, přidružily se ještě výtčky svědomí, a moci cítit, že jsme to zasloužili. Feudální zřízení vlády takového způsobu, že staří národové ani neměli o něm ponětí, rozmnožilo ještě zmatek. Zvykli vidět, že se všechno děje od jednotlivců, myslili jsme, že se to také děje pro jednotlivce a v tom smýšlení se psaly dějiny národů a států. Tak nazvané „Dějiny posledních tří století“, kterým nás v mládí učili pravověrní profesorové, jsou kronika bláznovce, vypravovaná od vychovanců jeho. Nejdůmyslnější učenci doborůdečně se přiznali, že každý komorník, jenž měl štěstí Ludvíkovi XIV. podávatí novoroční noční čepici, byl mnohem lépe než oni stavu sepsatí historii Evropy. A nyní čtete díla takových komorníkových duší! U každé vrby, která u břehu stála, hledali pramen řeky okolo tekoucí, a na otázku, odkud pocházejí vlny, ukazovali s vážným pohledem do hlubiny, řkouce: že to pochází od křemíků u spodu. Tak vyhledali tajnosti lidského života mezi záhybami ženské sukně, a byl-li kdo moudřejší, poznávající moudré řízení boží, vysmívali se a dokazovali, kterak tu panovnická milenka, tu zatvrzení těla, tu křivé okno, tu rukavičky všechny ty veliké změny v Evropě způsobily. Kdyby byl dvorní život Targuinů tak tajný býval jako Ludvíka XV., a Livius tak posetilý jako novější dějepisci, byl by jistě s pýchou historického Kolumba vynalezl, že svoboda lidu římského nepovstala vysokým určením Říma, ani skrze Bruta a stejné smýšlející, nýbrž že by se bez zlehčení Lukrecie Řím nebyl stal nikdy republikou. V našich nynějších konstitučních státech jsou sice kabiny

*) Místo vynecháno a po stránce německá poznámka: Puppe.

méně uzavřeny než jindy, za to ale hlavy historiků více než kdykoli. Jděme mlčící silnicí německých novin, čtème tam zprávy Pařížských privatních korespondencí, před kterými jako před nudicí od východu jdou napřed hvězdy a — nesmějme se! Velký národ představují nám jako panáčka, kterým vládnou strany a vůdcové dle libosti. O geniovi lidského pokolení, jenžto bůh také nad Francií, o vnitřní životní síle zemské, která jako zvířecí život pudů tak zas vášni užívá k udržení svému — o tom nevědí nic tyto hvězdářové. Takový státník ve všeobecných politických análech praví velmi vážně, mluvě o Benjaminu Constantovi a jeho přátelích: „Zůstane to velikou chybou a Francie jí draze škodovale, že ministerstvo těmto mužům připisovalo větší váhu a jisté účele, od kterých velmi byli vzdáleni...“ Kdyby byli nechali Benjaminu Constanta ve státní radě a marquisovi Chauvelinu byli navrátili nejvyšší ceremonářství: viděli bychom je nyní co horlivé přívržence Bourbonů.“ Možnáli něco takového napsati, očekávajíc přisvědčení, možnáli čísti něco takového s chladnou myslí? Nechci vyčítati spisovatelé, že tupí muže, kteří se v každé době nerozdílnými přáteli svobody dokázali; ale na to se mu nemůže přisvědčiti, že by osud francouzského národu od těch neb od jiných mužů závisel, a že by ceremoniářská hůl v rukou Chauvelinových byla kouzelnickým žezlem, přetvořujícím Francii. Třeba i oni mužové také pro svůj vlastní zisk tak jednali, přece to zůstane věcí dobrou, k jejížto vítězství nápomocni byli Ananas roste z pod hnoje, dlouhá špinavá cesta vede z dolů zlatých do krámu klenotníkovy; ale ovoce má přece sladkou chuť, šperky se proto přece blyští — a Francousko se stane svobodným a šťastným navzdor samožistnosti svých vůdců, a navzdor kejklům svých podvodníků.

*

165. Ústní na cti utrhnání jest střelba z větrovky: vidíme obět klesá, ale původce tichého skutku zůstane nepovědomým. Tištěná pomluva jest kulka z ručnice, kdežto rána a blesk vražedníka prozrazují a k trestu přivedou.

*

167. Malé svobody, které se časem lidu povolovaly, neměly býti ničím jiným než zkouškou, pevněli posud pouta drží. Tak často zavazene dvěře opět otvíráme, bychom se přesvědčili, jsou-li dobře zavřeny.

*

174. Zastavatelé aristokracie praví, že příroda sama směřuje k nerovnosti mezi lidmi. To je pravda; ale právě proto, že příroda k tomu směřuje, má se umění tomu protivit. Poněvadž štěstí, duch, odvaha, moudrost člověka nad jiné povyšuje, musí zákon hledět zase na vrátní rovnost, staraje se o to, aby pohnutí přestalo zároveň s činností a odměna zároveň se zásluhou. Nahodilá choutka přírody nesmí se státi zákonem, štěstí nemá býti dědičným.

*

178. Před každou revolucí nebývají znamení a výstrahy; jest také politická apoplexie.

182. Oothova žena poněvadž státi zůstala a nazpět hleděla, proměněna jest v solní sloup. Sůl, jenžto zachovává, jest výborný obraz a výstraha pro konservatory starých časů, kteří též státi zůstávají a nazpět hledí.

(Pokračování.)

—o—

HENRY HOUSSAYE:

GRANÁTNIK MAGNACHOV.

Záříjového dne roku 1804 projížděli okoli Saint-Cloudu císař a císařovna, provázeni pobočným Rappem. Napoleon byl ve zlém rozmaru... Děle půl hodiny nesjelo jediné slovo s jeho rtů. Avšak když kočár vracel se k zámku, myšlenka na návrat do „drahé pracovny“ jej rozjařila. Usmíval se, v oči mu sklouz okouzující výraz a počal vesele hovořiti. Rozmlouvaje, bavil se tím, že za uší a ohon tahal malého pejška, kterého Josefina chovala na klíně. Pes hafal zoufale. Císař bavil se tím dokonale a marně jej Josefina prosila, by přestal. Náhle pravila císařovna:

— Na místo mučiti toto ubohé zvíře, učinil bys lépe, kdybys věnoval se svým záležitostem. Pohled, tvoje kasárny jsou na prodej.

Kočár vystupoval na cestu k Saint-Cloudu, podél níž táhly se kasárny gardy. Císař zavadil o ně pohledem. Ve výši přízemních oken připevněna byla veliká nástěnná tabule, trochu podobná nápisům bytových kanceláří. Napoleon dělal jakoby nic neviděl a počal opět zlobiti psa; avšak když přijeli na nádvoří zámku, pošeptal Rappovi, by zvěděl, co znamenal ten nápis. Okamžik na to oznamoval mu generál:

— Sire, jedná se o granátника, jenž má jíti k válečnému soudu, neboť byv opilý, tupil jednoho svého představeného. Neví se, jak se mu podařilo umístiti na okno vězení návěstní tabuli, na níž je napsáno: milost! Doufal tak získati pozorost Vašeho Veličenstva, bude-li kráčetí okolo kasárny. Je dán rozkaz odstraniti tabuli.

— At přivedou mi toho muže zítra k přehlídce. Nazítří císař dle svého zvyku byl přítomen přehlídce. Několik kroků v levo od setniny defilující stráže čtyři granátníci s nasazenými bajonetami na hlavních obkličovali odzbrojeného vojína malé postavy. Měl dvě ozdoby: dlouhou jízvu na tváři a čestnou legii na prsou.

Anglie, Rusko, Rakousko, papež zapomenou dříve mnoho jiných věcí, nežli minulých příhod s Napoleonem. V přítomnosti granátníkův svrátil obočí a vypytał se velitele pluku Pouraillyho, jenž velel přehlídce.

— Sire, to jest onen dělostřelec, proti kterému vedena je stížnost u válečného soudu a jehož Vaše Veličenstvo prálo si viděti.

Císař krácel přímo k vězňovi. Nešťastník celý se třásl. Hlavu skloněnou, oči upřené k zemi; veliké slzy valily se po jeho vousu.

— Jak! Ty, vyznamenaný voják, chováš se jako zločinec? Ty se opijíš? A špatně se opijíš, tupíš své představené? A často se stane, že se opijíš?

— Ne, sire, pravil velitel pluku. Je to poprvé, co jest u stráže. Je to dobrý voják.

Císař odvětil:

— Nestydíš se jíti před válečný soud s takovou jízvou a s takovým vyznamenaním?

Vojín učinil pohyb, jakoby si chtěl strhnouti svůj kříž, ale císař zadržel jeho ruku.

— Kde jsi získal své vyznamenaní?

— Nevím, mumlal dělostřelec.

— Měl čestnou pušku za svoje chování v bitvě u Arcoly, vysvětloval Pourailly.

— Pravda, císaři, pravil vojín, který vida jasňovat se obličej Napoleonův, odvážil se mluvit. Byl jsem na mostě blízko vás se svým soudruhem Toinonem, s pověstným rváčem. Budete se na něj pamatovat.

— Ano, ano, řekl císař, směje se, veliký blondák...

— Odpusťte mně, císaři, odvětil voják, jenž nebyl nijakým dvořenínem, byl černý jako havran.

— Dostí, přerušil jej císař s přísnou tváří. Jsem rozzloben, že statečný od Arcoly je hnán k válečnému soudu.

Nebylo třeba se opijeti. Budu-li ujistěn, že's byl dobrým soudruhem...

Obrazece se ke granátníkům:

— Jest dobrým přítelem?

— Ano, ano, zvolali najednou vojáci. Ať žije císař!

— Moji granátníci žádají pro tebe milost. Udělím ti jí, ale ne celou. Budeš mít osm dní vězení. A neopíjej se... Ještě slovíčko, jak se jmenuješ?

— Magnachot Petr — Jan — Nepomucký, odpověděl vojín, padnuv na kolena. Ah! císaři, přísahám vám, že budu pít jen vodu a dám se zabítí pro vás!

Vraceje se do zámku, Napoleon řekl Rappovi:

— Takoví chlapíci jako tam—ten, vyhrávají mi bitvy. To jsou mé opory válečné.

Granátník se již neopíjel a uviděl mnoho zemí. Vstoupil s Napoleonem do Berlína, Madridu, Vídně a Moskvy. Těžce raněn v bitvě u Bolzana, vyléčil se časem, aby zaujal opět své místo ve válečné výpravě francouzské. V měsíci dubnu roku 1814 byl mezi pěti sty mušketýry, kteří doprovázeli na ostrov Elbu císaře, zbaveného trůnu.

Osudného večera 18. června 1815, v bitvě u Waterloo, Magnachot Petr Jan Nepomucký byl zabit oštěpem, jenž vnikl do jeho vnitřností. Byl v posledním čtverci staré gardy.

Z franc. přel. Bohumil Šafaří.

HRBÁČEK GOREJ.

Hrbáček Gorej se nikdy nesmál. Tak divný, snědý hoch, který táhl nápadně za sebou levou nohu.

„Cák tak brzy,“ zlobívala se Ulmanka, u níž pášl.

Gorej mival pokaždé výmluvu. Už před šestou v letě se vytratil do školy. Ale chodil do devíti po lukách. Přesl všechny pěšinky, umyl se v řece, zakřičel z dlouha několik nesrozumitelných slov a šel. Ve škole učitel Gelert posadil ho zvlášť. Gorej bolestně stáhl ret, zakousl se do pysků, aby nevyrazil pláč — a mlčel.

Neměl kamarádů.

„Cák si nehráš?“ vyzvíдалa Ulmanka.

„Když halt —“ nedopověděl hrbáček, vyběhl rychle za stodolu, schoval se do duté hrušně a oči se mu zalézaly jako jezero. — Nemohla uschnouti voda, voděnka slzí, nemohla, zatopila celý dech, brázdila tvář Gorejovu, že příliš brzy vypadal stařecky.

Dostal několik dolků k obědu. Ulmanka přála, byla prostá, nelakotná.

„Vyžeň krávy — a cák nejíš?“

Gorej se na ni po díval, poslechl němě, nakousl žluté těsto, překládal v ústech, pádil do chléva, odvázal kravky a hned za stodolou sousto vyplívl. Hnal na Ulmančin palouk. Svěenkyně jeho byly tři. Plavka, Straka a Slivka. Měl je rád, opravdu, tak rád. Snad proto, že byly němy a tím více, že pro ně nemusel zas do školy, tam mezi lidí, děti. — Hrbáček si koupil za dvouhaléř kudlu, ta byla jeho perem, tužkou, celým přítelem. Řezával s ní, jak by psal. Tříkrátě řízl, dřívko vyrostlo na panáka — fukl pětkrát a prut pískal. Ulmančina louka byla stinná, opuštěná, blížě řeky. Gorej vždy zavískl, když byl tu. Otočil se na patě jako mladík. A on mladík nebyl, ač mu bylo deset let.

„Ach, tady nejsou, tady také ne,“ křičel rozradostně, když byl tu sám. Nehledal nikoho, ale schodil křížem celou plochu, jen, aby se přesvědčil, že tu není nic lidského. Vesnice byla půl hodiny cesty, daleko, za pahrbkem uschovaná, takže kouřilo jen několik komínů. „Lidskej smrad“, odpliv si Gorej, pohladil kravky po hřbetě a opanoval své tiché království. Tráva jen sluncem hořela a poslední rosa stydlivě stékala po šťavnatých stéblech. Jinde zatřpytla, rozpukla se po listu zelené trávy, jako by hladil, líbal, překypoval láskou.

Hrbáček takové přírodní drobnůstky a vděčnosti dobře viděl, pozoroval dlouho, tenkrát se zkrivil jeho vybledlý ret jako by se usmíval a nezřídka jeho srdce přidalo travěnce vláhy, size kanula za druhou, třetí. — Měl více citu, než chtěl. To je osud některých lidí. Zvlášť měl rád „berunky“. Červánkové šatičky jen se leskly, jen

se leskly při sedmi černých tečkách. Však víte, slunečko sedmítečné! A co vše uměli ti malí broučci! Houпали se se stěbla na stěblo, vylezli na hrbáčkovu suchou žilnatou ruku a stáli nehybně, jako by ji chtěli snad hrát. — Byla opravdu studená. Studená vždy.

Gorej opatrně vzal berušku, pohladil, rozdýchal se na ni, až se jí rozstoupily tvrdé krovky a slaboune zbučíc, odletla... Díval se za ní, neztratila se mu dlouho, a tolik jí skoro záviděl tvrdou její kůži. — Přál si býti takovým tvorem, který se přenáší se světa do světa, nikde ho neznají, každému je novým, nikdo v něm nehledá mrzáka. — Chraplavě se zasmál tě dětské touze a lehl na znak. Nahore pluly mráčky, tak divně, předivně, jako malířova plátna. Gorej otevřel ústa dokořán, ukazoval, jako by někomu jmenoval, co mu stálo v očích: „Panák — nese ranec — za ním kočka — teď se nahrbila — ta má ucho! — támhle je černoch — mapa Moravy — zase Morava — les —“ A tak jmenoval třeba dvě hodiny.

Gorej při takových pohledech do výšky, do beránků, rozhodl se, že víc do školy nepůjde. A kdyby ho zavřít chtěli, i oběsit, nepůjde. Ale přec — Ulmanka by měla potahování s úřady a je v celku dobrá ženská, přec to nejde. — A šel zas.

Tvrdá cesta, nelitostná. Hoši naň házeli kamením, „buchtovali“ do zad, Gorej se za nimi rozběhl, ale svíjel se při tom bolestí v noze. Byla příliš krátká na dlouhý skok. Smáli se mu, jak dovedl. Štíhlým vesnickým klukům narostly hrby, nohy daly se do kulhání, vynýšleli všichni bolesti na mrzáka. Jako když mravenci utrhnou jedno křídlo a těší se z toho, jak druhým se namáhá létat. Tak stvořil svět Goreje. Ten nad vším jen zavrtěl hlavou, postavil se malomyslně na cestu, rozkýval tělem a nevyсловně probezně řekl k hochům: „Děti, jsem mrzák, nechte mě být, jděte svou cestou.“ Byla to resignace, k níž bylo potřeba závatného boje.

Hoši se vřevitě zasmáli a rozutíkali se. Staří lidé šli kolem, postáli chvíli, pokochali se onou zvláštní zábavou a mlčky křáčeli svou cestou. Vždyť i při kolovrátkáři mají více citu k flašinetu, než k mrzákovi, točícímu klikou. — A světěle srdčko u lidí je vzácné. — Jich pomocí by se nedovolal. — Stál Gorej rudý na silnici, trhal křečovitě rameny, jak mu v prsou dmulo a po tvářích válel se vzdor. Nevěděl ani, že pláče. Slze jedl, stydl se za ně.

Nežaloval nikdy. Snad ze studu. Učitel Gelert byl protiva proň největší. Nenavídl ho víc, než ostatní hochy. Takhle, kdyby ho ranila mrtviče, nebo spadla na něho taška — myslíval v největších chvílích — ale sotva zamýšlen uslyšel tvrdý učitelův hlas, lekl se, červenal a bledl, rozpacitě se díval kolem, zda někdo neslyšel nebo „nevěděl“ jeho myšlenky. Gellert hrbáček neměl také rád. Snad nezaviněná antipatie. A přece odů-

vodněná. Žáci vyloučili hrbáče ze své společnosti, učitel přidal se k silnější většině a Gorej vše dobře cítil. V lavici sám, opuštěný. Udělal-li kdokoliv co, byl to vždy Gorej. Ke Goreji čichali, že prý zapáchá. Má vši. Přisahal, že nemá. Má vši ...

A je-li člověk jenom vši — —

Gorej potil se, chvěl, jako uschlý list, než vzal za kliku dveří, za nimiž přestával býti i nejnižším tvorem. Červivé jablko. A i to ještě nakousli, překousli housenku v půli, a měli radost, dokud ležla. Když si děti hrály, stál, díval se, čekal tu chvíli, kdy snad mu řeknou, aby šel s nimi — ale nedočkal se nikdy. Mládeži páter dával ho za vzor hrůchu — — Tak jako pohádka — to lidské štvaní. — Že byl tu sám, že z košile hrb mu lezl — to hrůch. Že miloval luka, lesy a stráně víc, než lidi — to hřích. Že neměl přítelčeka — to hřích.

Všichni se zdvihali, vesele:

„Půjdeme domů —“

On domova neměl — to hřích.

„Kde máš mámu?“ uštěpačně zlobil jeden, druhý. Gorej se na ně zdlouha podíval a mlčel. Ani mu nenapadlo pomyslit, že by mohl mít mámu, nebo, že měl — —

„Ani mámu nemá,“ unisono. — Smýkali jím po lavici, trhali kabát. — Hrbáček se schoulil do klubka, nevěděl, co dělat. Vřelo to v něm, kudlu měl a cítil její plíšek v ruce — ale co s tím. Gellert přežvykoval párky — větší přestávka čtvrt hodinová — a pozoroval, usmíval se, mlčel. Líbila se mu čipernost hochů. — — Řeknu přece učíteli, pomyslí si Gorej. Vstal a křikl:

„Pane učíteli, zvažte jím to, povídám, zvažte, ať jsou ticho — nebo —“

Hoši sedli, Gellert zrudl, rozčilen chopil se hrbáčka a vyvlekl ho z lavice za dveře. Smích a spokojenost burácela celou třídou. Po světnici rozlilo se slunko, otevřeným oknem přilétl vrabec, nervosně poseděl na kříži, zakroužil kolem stěn a ztrácel se zas mezi venkovní zelení ... Což jsem ... Nikdy není zimy, aby nebylo jara ...

Pro Goreje však vše bylo příliš. Byl přece jenom člověk. Dýchal a myslel. Musela i v něm vězeti ta prokletá, lidská čest! Byl bledý, pysky zmodraly. Vytáhl kudlu a rozpacitě řezal do vlastní kůže. Musel pochovatí někam ten oheň. Alespoň do bolesti. Kudla byla dosti tupá, jen rozedrала, sotva malé kapky krve vyskočily — necítil je.

Rozhodl se. Otevřel dveře dokořán. Vklouzl do lavice, vzal čepici, postavil se s otevřenou kudlou před učitele a křikl hlasem plným pláče, celé životní síly: „Já, já vás zabiju —“ Otočil se a skokem vyběhl ven.

Než Gellert pochopil, Gorej utíkal k lesu. Daleko, daleko. — Neviděl, necítil, nemyslí. Tečičky duhové litaly mu před očima. Lehlo do mechu, zaryl se do něho, jako zraněná vos. Dlouho a nehybně rozpálen, rozbolestněn. — I píseň si při tom zpíval. A Goreji, když píseň zpíval, bylo nejhůr.

„Mámu?“ obrátil se po hodné chvíli k sobě. Zasmál se, nepochopil dobře význam slova, ale přec usuzoval a hledal. Snad Ulmanka —? Zeptá se jí. Zdvihl se, ale zavrával zpět. Noha ho nevýslovně bolela. V kotníku, na chodidle a v kyčli. — Až bolestí zafal zuby.

Našel zlomenou větev, a namáhavě se dostal ku statku. — Chodil jen pásti teď.

„Cák nejdeš do školy?“ ptala se Ulmanka. „Jestli budu platit pokutu, hnáty ti přerazím.“

I hnáty si dám přerazit, pomyslí si Gorej a vyhnal kravky ven zas jako dřív. Slunce hrálo, v přírodě měkko, ale ne dusno. Tak jako když hlina taje, tak vlhká byla ještě rosou. Půda voněla mládím — až radost. Neradost pro hrbáče. Neradost. Kašlal, ruce zably, když přeával se na sluníčko, bolelo v kříži. Oči jeho plovaly v trávě. Mezi ní zapomněl na vše, i na svou bolest. Zavolal Slívku k sobě. Přišla, přihopkovala zrovna, natáhla krk, pohladila ho jazykem po obličej, otčila se a mazlíla se několik kroků dále se svým teletem. Hrála si tak, jako by jí bylo čtrnácte dní. Rozuměla svému mláděti, takový zvláštní byl poměr mezi nimi — Gorej již dlouho o něm přemýšlel —

Matka — kmitlo mu myslí.

Dvě děti si hrály blízko příkopu. Vypravovaly živě, smích časem zazvonil, hrst květů ležela mezi nimi. Toník Burdů a Anča. Bratr a sestra. Gorej upřel pohled do široka, chytal jím každičký jejich úsměv, chytal jich hvězdičky z očí i slova — bylo v nich vzájemné teplo. I když děti se rozhněvaly. Jen mžik, potutelně sblížily se hlavy zas. Políbily se zdlouha a hrály si dál — Chtěl již zavolat, aby se dokřičel nějakého tak blízkého kamaráda, sestry, bratra, zkrátka někoho, kdo by se nikdy opravdu nehněval ... Ale louka byla příliš široká. — A Goreji při teplem slunci zbývaly pysky. Samota, ach to také kamarád. — A Gorej zakryl si tvář oběma rukama, aby byl naprosto sám ...

Večer dlouho čekal. Schoval se do koutečku, nevěděl, jak začít. Vše se v něm chvělo. Krev byla tuhá, cítil, jak přelévá se v žilách jako kulíčky rtuť. Konečně vylezl. Skočil doprostřed jizby, chytl Ulmanku a skoro v něm skytalo —

„Ulmanko, povzte mně něco spravedlivě —“

„Cák máš —“

„Ale spravedlivě —“

„No povídej teda —“

„Jak to je, když má člověk mámu, Ulmanko. Měla jste mámu?“

„No, a co s tím?“

„Měla jste mámu?“

„Bodejť bych neměla —“

„Jak to bylo?“ —

Ulmanka se rozhovořila, Gorej ztichl, vyšel na záprseň a dlouho do noci proseděl venku. Věděl jistotu, on mámy nemá. A s tím přišly mu v mysl všechny trpké chvíle, následky toho — Ulmanka? Každě její slovo, pohled — laskavost. Měl a má jí rád. Ale jaksi cizí ta láska. Chybí k ní teplý ohníček, s jakým přicházívali druží

domů — Ano, tak to je: Usadil se do cizího hnízda — Krmí ho, aby byl živ, ale má volnost spadnout dolů —

Za večer sestárl Gorej o tři léta ...

— — — — —
Přešla řada roků.

Kulhal již osmnáct let. Zemřela zatím Ulmanka, plazil se ve vsi jako klíště. Těžko říci, jak — nevěděl sám. Kdo mohl, nabodl ho, a výskal, když se svíjel.

Zatím hořelo. Vypálen statek.

Všecky okolnosti nasvědčovaly, že zapálil on. Bůh sám ví — nezapálil. Bránil se, ale když vzali ho do křížového výslechu, mlčel. Jako utváňané kuře. Před porotou dostal sedmnáct měsíců.

Bylo na Valašsku. Donášel jsem mu na dovolení známého soudece knihy. Četl špatně, ale rád. „Když nevidím sluníčka, chci aspoň o něm číst,“ říkával hluboce z prsou. Při tom chátral hoch, chátral, jako utrhnutá hruška. Seděl na pryčně s bolestí mladé, zavřené líšky. Oči jeho byly den ze dne sliznatější. Dva zuby mu vypadly, do dlaně vyplívl krev.

Bylo 25. června. Svitlo a hrálo slunce, křepekly křeopotaly, tráva voněla, od Jehličné táhly světlé páry. Zítřa hoch se měl stěhovat na Mírov. Seděli jsme hodinu a vypravovali. Gorej zatahl mě na slavník. Povídal se zápalem. Vykopil celý svůj život. Tak jasně, jako ražený peníz. O tom, jak z lidské nelidskosti naučil se lidským citům. Mluvil tlumeně, tiše, tak neobyčejně vřele a slzy mu stály v očích. Ani je necítil.

Pak se zajíkal, a prosil, abych už šel — — Několic bílých paprsků svítilo mu do šedivých vlasů. Zasmál se chraplavě, měl radost, že jsem se ho neštítel. Poslední radost.

Večer dozorcí našli ho na mříži oběšeného —
25. června nedovedu se nikdy smát — —

—=o=—

MARYA KONOPNICKA:

„GLI UCELLI“.

Z knihy „Drobizgí z podrózneji teki“, přeložil
Josef Peříšek.

Sotva ranní paprsk střílí
v břechtanové listí jasmem,
Pietro křičí mocným hlasem:
— „Gli ucelli! — — — Gli ucelli!“

Starý kabát, notně sešlý,
schýlen hřbet a slabá šije ...
Pietro — kámen v cestě, chceš-li,
bida doň si nohou bije.

A kolkolem bílé hlavy
ptáků sbor vždy pje celý ...
Spaček hnědý a kos tmavý ...
— „Gli ucelli! — — — Gli ucelli!“

Mládí Pietro v zaslém čase
Lombardsku dal, matce milé;
ptáčky v klínce dnešní chvíle
nosí a tak protlouká se.

O kameny berla tluče,
nedělní ruch v městě skvělý ...
Vypíná hrud' Pietro ruče:
— „Gli ucelli! — — — Gli ucelli!“

Pravou ruku ufali mu,
levá noha odtržena,
hle tu, pryč až u kolena,
— Turlíga, Mağenty v dýmu.

Bitva byla opojivá!
Utíkat co švábí měli,
v Mincio až křik: Eviva! ...
— „Gli ucelli! — — — Gli ucelli!“

Na lombardském poli v dáli
v trávě kupku zřít co chvíli ...
Jdí a ptej se, zvědav jsi-li,
komu je tam nasypali ...

Přeletěla metelice,
lidé na ni zapomněli,
není reka — druha více ...
— „Gli ucelli! — — — Gli ucelli!“

—=o=—

MARYA KONOPNICKA:

ACH, KLAMEM JE ...

Ach, klamem je ten jarní van,
i s květy, jimiž zpestří lán,
i s křídél racků vábnou hrou ...
— Dech smrti pravdou jest, jenž v mih
zná radost zhášet, zhášet smích,
a pravdou stromů kostry jsou ...

Ach, klamem je ten růží čar,
jež zlatý východu má žár,
jenž prvých červánků je svit ...
— Je pravdou stín a šero jen,
jež zháší slunce, zháší den,
je pravdou noc, klyž zdá se jít ...

A klamem jest, že v žití ruch,
v dvou pújdeš, milostných pln tuch,
že zbude láska, druhú řad ...
— Je pravdou, z života že bran
sám pújdeš, chladu ponechán,
v prš' černou hrobní země spát ...

A klamem jest, že medu dív
ze štěstí nosit budeš niv,
chléb lámat, abys bratřím dal ...
— Však pravdou jest, že's popel, prach,
čas brázdou setře, již jsi táh',
— jest pravdou smrt a — jest jí žal ...

—=o=—

DROBNOSTI.

Dráždanská Gehestiftung.

Stará, ponurá, jednopatrová budova, na zahu Kleine Brüdergasse za evangelickým dvorním chrámem, nevyhlížela nízké slavné a neodpovídala svým vnějším tomu, co chovala ve svých činných zdech. Přece však vystupoval jsem radostně po temných, zastrčených schodech, s nadějí, že uvidím něco zcela zvláštního. A sotva prošel jsem temnou sítňou a úřadovnou a vkročil do tiché a prostorné čitárny, místnosti pěkně osvětlené a nad očekávání přívětivé, poznal jsem okamžitě, že naděje moje byla úplně oprávněna. Gehestiftung jest instituce velice bohatě nadaná; úřel její jest šířiti vzdělání v oboru všech sociálních věd. Jméno své nese po zakladateli svém, velkoobchodníku drážďanském, Luďvíku Gehe. Gehestiftung pořádá každoročně v zimě systematické přednášky v Drážďanech, s nadějí, že v měsících německých z oboru věd právních, státních a národohospodářských. Mimo to disponuje rozsáhlou odbornou knihovnou o 70.000 svazcích a čitárnou, každému (ženy vyjímaje) volně přístupnou obsahující obrovný počet odborných časopisů nejen německých ale i cizojazyčných (francouzských, anglických). Revue vyložené jsou na rozsáhlých stolech a každý návštěvník může zcela nerušeně kterukoli prohlédnouti. Nikde není dozorce, jen nápis upozorňující, aby pořádek a umístění časopisů bylo zachováno. Pro snadnější orientaci rozříděny jsou podle jednotlivých disciplín a každá skupina jest označena uprostřed umístěným nápisem. Není možno zabývatí se podobně: výpačet revue z oboru státovědy, politiky, národního hospodářství, práva a veřejné správy (sociální politiky, obecní správy, péče o chudinství, zdravotnictví, veřejný pořádek) atd. Celkem vyloženo jest v čitárně asi 700 časopisů nejruznějších sociálních disciplín a nejruznější vědecké ceny. Náhodou na př. dostal se mi do rukou 16. sešit časopisu Das Deutschtum im Ausland, kdež v článku Die Tschechengeheimn in Berlin prudec bylo útočeno na poslankyni Vláďku Káňázkou a pro její celkeru nevinou řeč, už proslovila berlinským Čechům. Mimo revue nachází se v čitárně bohaté příručky, obsahující zákonníky saské a říšské, obrovské encyklopedie (Ersch, Gruber: Allgemeine Encyklopedie), slovníky cizojazyčné, filosofické, Meyerler's Konversationslexikon atd. Nerad loučil jsem se s útulnou čitárnou. Maně vzpomínal jsem Prahy, zdali dočká se kdy něčeho podobného; a jistota, že dlouho, dlouho musíme ještě čekati, kaňka radost a potěšení, jež způsobila mi návštěva této krásné místnosti.

S. Zeman.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Však jsme se dnes večer také ocitly v Bahně Zoufalství, a maminka přišla a vytáhla nás ven, jako to v oné knížce udělala Pomoc. Měly bychom také mít svůj seznam pokynů jako měl Křestan. Jak to zaříditi?“ tázala se Joža, utěšujíc se touto představou, která do-

dávala nesnadné úloze plnit povinnosti trochu romantiky.

„O štedrý den ráno nahlédněte každá pod podušku a najdete tam svého „Přuvodce životem!“ odušila paní Marchová.

Hovořily o novém plánu, zatím co stará Hana sklízela se stolu; potom na ráz se objevily čtyři šicí košťky, a jehly jen jen se kmítaly děvčátům v rukách: obrubovaly prostěradla pro tetu Marchovou. Bylo to šití nevalně zajímavé; než dnes večer ani jedna nereptala. Přijaly ochotně Jožin návrh, aby rozdělily dlouhé plátno na čtyři části a nazvaly je Evropa, Asie, Afrika a Amerika, a obrubování šlo vskutku rychle ku předu, zvláště když si při práci vykládaly o různých těch dilech světa.

V devět hodin přestaly šít, a nežli šly spat, zase si jako obyčejně zazpívaly. Jenom Běta dovedla vyoudit ze starého klavíru největší tóny; doprovázela tedy jenně staré písně, které sestry zpívaly. Markétka měla hlas jako flétna a vedla s matkou malý ten sbor. Za to Málka cvrčela jako cvrček, a Jožka vpadala do nápěvů zcela libovolně, vyrážejíc v nevhodnou dobu nějaký tón nebo trylek, což často pokazilo i nejvážnější píseň. Zpívaly společně každičky večer již od té chvíle, co dovedly zašlásti:

„Svíť, svíť má malá hvězdičko.“

A zpěv stal se pak domácím zvykem, neboť matka byla rozená zpěvačka. První zvuk, jenž se ráno ozval, byl její hlas, a celý den šukala po domě, vesele si prozpěvující jako škřivánek; a poslední zvuk večer byl týž libezný hlas, a děvčata nebyla nikdy příliš stará pro tuto rodinnou ukolébavku.

Kapitola II.

Veselé Vánoce.

Joža procitla za šedého mlhavého vánočního jitra ještě před svitáním; byla první. Nad krbem nevisela ani jedna punčocha; i citila se na okamžik tuze nešťastnou, skoro jako tenkrát před dávnými časy, když malá její punčocha přeplněná všelijakými dobrotami spadla na zem a ona ji neviděla. Pojednou však vzpomněla si na matčin slib, a rychle vsunuvši ruku pod podušku, vytáhla malou, červeně vázanou knížku. Zнала ji velmi dobře; obsahovala ono krásné staré vypravování o nejlepší životě, který kdy byl žit. A Joža věděla, že kniha ta je opravdu bezpečným vůdcem pro poutníka, jenž se ubírá na dalekou cestu. Probudila Markétku veselým „šťastné Vánoce“ a

vybídla jí, aby také nahlédla pod peřinu. Objevila se zelená knížka s tímtež obrázkem uvnitř a několika slovy vepsanými matkou, čímž jediný ten dárek stoupl v očích dětí vysoko v ceně. Záhy probraly se se spánku Běta a Málka a také ony našly své knížky — jednu v šedé, druhou v modré vazbě; po té se posadily na posteli, prohlížely si dárky a hovořily o nich, zatím co na východě růžověl nový den.

Vzdor své marnivosti Markéta byla jemně a zbožné povahy, a měla nevědomky značný vliv na své sestry, zejména na Jožu, jež k ní nesmírně lnula a jí poslouchala, ježto Markéta) dovedla udílet rady vidným způsobem.

„Děti.“ prohodila vážně, pohleděvši nejprve na rozčuchanou hlavu vedle sebe, a potom na protější postel na drobné hlavičky v nočních čepcích, „maminka si přeje, abychom ze svých knížek nejen četly, nýbrž měly je i rády a řídily se podle toho, co je v nich; nejlépe bude, začneme-li hned. Dříve jsme v nich pilněji čítaly, ale od té doby, co tatínek odešel do války, zanedbávaly jsme tak mnohé věci. Dělejte si jak chcete; já však si položím svůj Nový Zákon tadyhle na stůl, a každý den ráno, jakmile se probudím, kousek si z něho přečtu; prospěje mi to a posílí v denní práci!“

Pak otevřela knihu a dala se do čtení. Joža ovinuvši ruku kolem sestřina pasu, přitiskla tvář k její tváři a četla také.

„Jak je Markétka hodná! Pojď, Málko, uděláme to jako ony. Pomohu ti při nesnadnějších slovíčkách, a nebudeme-li něčemu rozumět, Markéta nám to vysvětlí,“ šeptala Běta, povzbuzena úhlednými knížkami a příkladem starších sester.

„Jsem ráda, že mám modrou vazbu,“ libovala si Málka. V pokoji rozhostilo se hluboké ticho, jen stránky tu tam zašustily. Zatím zimní slunéčko nakukovalo již do oken a pozdravovalo rusé hlavičky a vážné tváře vánočním pozdravem.

„Kde pak je maminka?“ zeptala se po půlhodině Markéta, chystajíc se s Jožou jít jí poděkovat.

„Samo dobrotivé nebe vi! Nějaké chudé dítě tu zbralo, a vaše matka vybrala se hned s ním, aby prý se přesvědčila, co by bylo třeba učinit. Není snad na světě ženy, která by tak ochotně rozdávala potraviny, nápoje, šatstvo a palivo, jako ona,“ hučela Hana, jež sloužila v rodině již od Markétčina narození a kterou proto považovaly spíše za přítelkyni než za služku.

„Však ona se brzo vrátí; připravte zatím koláče a vše ostatní,“ nařizovala Markéta,

přehlížejc dárky, které večer uložily do koše pod pohovku, aby je měly po ruce.

„Ale poslyšte, kde je Málčina Kolínská voda?“ připojila všimnuvši si, že lahvička chybí.

„Vzala ji před chvílkou z koše, snad aby ji okrášlila pentli nebo podobnou hloupostí,“ odmrštila Joža, tancujíc po pokoji, aby trochu vyšlapala nepodající nové střevice.

„Podívejte se, jak jsou moje kapesníky hezké. Hana je vyprala a vyzehlila, a sama jsem na ně vyšila jména,“ chlubil se Běta, pohlížejc s pýchou na písmena poněkud nestejná, která jí stála tolik námahy.

„Můj ty světe!“ vybuchla z nenadání Jožka, berouc jeden šátek do ruky, a „vždyť jsi na ně vyšila „Maminka“, místo „M. Marchová!““

„Což to není správné? Myslíla jsem, že to takhle bude nejlepší, protože Markétka má své kapesníky také označeny písmenami M. M., a nechci, aby mých šátečků užíval někdo jiný než maminka,“ litostivě povidala Bětuška.

„Udělal's dobře, miláčku; je to chytrý nápad a náramně rozumný; není aspoň možná mýlka,“ utěšovala Markéta, zamračivši se na Jožu a usmavši se na mladší sestru.

„Maminka už jde; honem schovejte kóšik!“ vykřikla Jožka, když dvěře bouchly a v předstíni se ozvaly kroky.

V tom Málka vřítla se bez dechu dovnitř, leč vidouc, že sestry na ni čekají, poněkud se zarazila.

„Kde's byla, a co to skrýváš za zády?“ optala se Markéta, překvapena, že se lenošná Málka odhodlala tak časně ven.

„Nevsměj se mi, Jožko; nechtěla jsem, aby o tom někdo věděl, dokud nebude čas. Šla jsem pouze vyměnit malou láhev Kolínské vody za velkou, a obětovala jsem na to všečičky svoje peníze. Vynasazím se doopravdy, abych nebyla taková sobecká.“

(Pokračování.)

—=0=—

Oprava. V básni *Jin é doby* v č. 32. Besed času 3. verš poslední slohy má zníti: K d y ž chce, bys plížil se, na koně vsedej (místo: Kdo).

**Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS**
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovním.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK, spolčnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, a donátek neb poštovým. Číslo za 10 h s poštovým. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

MÍR.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Mám mlčet prý a nemám kalit míru,
jenž duhou překlenul se nad zemí,
z všech nejvíc vytrpěvší v světa šíru,
že pochodně zář nesla před všemi.
Ať odpočine prý si, unavená,
když bouře v minulosti dozněly,
ať odměnou má nyní, štvaná žena,
za proudy slzí slunce pocely . . .

Hle, jaký mír má moje země rodná,
a pro koho se o něj lékáme:
Kdo dal jí kalich hořkosti pít do dna,
kdo přivedl sem rody neznámé,
by měst i dědin českých byly metlou,
kdo lidu knihy vrhal v ohně vír
a minulost mu zatemňoval světlu —
měj pokoj v České zemi, měj v ní mír!

A syn té země, který dávno neví,
zač a čím rukou trpěl jeho děd,
proč z jeho rodu muži, ženy, děvy
kdys vyháněni byli v cizí svět,
té země syn, jenž neví, slunce září
že odnímá mu černý netopýr,
by ve tmách chodil od kolébky k stáří —
měj pokoj v České zemi, měj v ní mír!

A jiný syn té země, který vidí,
že ten, kdož koukol do polí nám sil,
teď pšenice žně z našich lánů klidí,
a který přece sedá, by s ním pil
a jako bratr tiskne jeho ruku,
ač pro pradědy skrýval se v ní štir
a připravoval trýzeň jim a muku —
měj pokoj v České zemi, měj v ní mír!

Mám mlčet prý . . . Ó pošetilí bloudí!
Vždyť mluví Mistrův prach, v Rýn za-
haný,
i krev, jež z Bílé Hory po věk proudí,

i jazyk Jeseniův vyrvaný,
i Kšaft Jednoty bratří zmírající,
i španělský kdes meč a bandelir,
i bible, zachráněná před hranicí —
zač koupem byl ten haňebný váš mír! . . .

—=0=—

M. GORKIJ:

POHÁDKY.

Přeložila Olga Rychliková.

Není lepších pohádek nad ty,
které tvoří sám život.
Andersen.

I.

V Janově, na malinkém náměstí před nádražím, se sešel hustý zástup lidí; — převládají dělníci, ale mnoho slušně oblečených, dobře živých lidí. V popředí davu — členové městské rady, nad jejich hlavami kymáčí se hedvábím vkusně vyšíty prapory města a zároveň s ním vlají prapory dělnických organizací. Třpytí se zlato třásní, třepení, stuh, kopí na žerdích, šustí hedvábí a hučí, jak sbor pějící polohlasem. Dav lidí slavnostně naladěn. Nad ním, na vysokém podstavci pěkná postava Kolumbova, myslitele, který mnoho protřpěl, proto, že věřil a — zvítězil, protože věřil. Divá se i nyní dolů, na lidi, jakoby hovořil mramorovými ústy:

„Vítězi jen věřící.“

U jeho nohou, kolem podstavce, rozložili hudebníci měděné trouby a měď se na slunci třpytí, přímo jak zlato.

Zahnutým polokruhem stojí těžká, mramorová budova nádražní, rozevírá svá křídla, zrovna jakoby chtěla obejmouti lidi. Od přístavu sem zaléhá těžký dech parníků, dutá práce vrtulí, znění řetězů, píštění a křiky — na náměstí ticho, dusno a všechno zalito parným sluncem. Na balkonech a v oknech domů — světle oděné ženy, s květy v rukou, postavičky dětí, svátečně oblečených, přímo jak květy.

Lokomotiva, blíže se k stanici, sviští — dav se pohnul, přímo jako černí ptáci vzletlo nad hlavami několik pomačkaných klobouků, hudebníci se chápou trub, nějací vážní, starší lidé se upravují a vstupují do popředí, obracejí se tváří

k davu a mluví něco, rozhazující rukama v pravo a v levo.

Těžce a bez spěchu se dav roztoupil, utvořiv širokou cestu do ulice.

„Koho očekávají?“

„Děti z Parmy!“

„Je tam stávka, v Parmě. Páni nepovolují, dělníkům je už zle a hle, tak sebrali své děti, které už začínaly hlady stonati a poslali je souduhým do Janova“.

Ze sloupořadí peronu vychází spořádaný průvod malinkých lidí, jsou polobolečení a zdají se huňatými ve svých hadrech, přímo jak nějaká zvířátka. Jdou, držíce se za ruce, po pěti v řadě, velmi malinčí, zaprašeni, patrně unavení. Tváře jejich jsou vážné, ale oči září živě a jasně a když hudba hraje jim vsřích hymnu Garibaldiho — po těch vyhublých, ostrých a hladových tvářičkách přebíhá veselou vlnou úsměv radosti.

Dav vítá lidi budoucnosti ohlušujícím křikem, prapory se před nimi sklánějí, ječí měř trub, ohlušující i oslepující děti, jež jsou poněkud zmatené tím přivítáním, na sekundu ustupují zpět, ale náhle — jako by se povytáhly, vyrostly, shlukly v jedno tělo a sty hlásky, ale zvukem jediného srdce vykřikly:

„Viva Italia!“

„Ano, ať žije mladá Parma!“ hřmí dav, vrhaje se na ně. „Evviva Garibaldi!“ křičí děti — vrývají se jak šedý klín do davu a mizí v něm.

V oknech hotelů, na střechách domů, jak bílí ptáci třepají se šátky — na hlavy dětí sype se odtud dešť květů a veselé, jaré výkřiky.

Vše se stalo svátečním, vše ožilo, i šedý mramor rozkvetl nějakými jasnými skvrnami.

Prapory se kymácejí, klobouky a květy poleťují, nad hlavami dospělých lidí vyrostly malinké, dětské hlavičky, míhají se droboučké, snědé pazourky, — chytající květy a kynoucí a všude hřmí ve vzduchu neustávající, mohutný křik:

„Viva il Socialismo!“

„Evviva Italia!“

Skoro všechny děti jsou rozebrány na ruku, sedí na zádech dospělých, přitisknuty k širokým hrudím jakýchsi surových, vosatých lidí; hudbu je sotva slyšet v šumu, smích a křiku.

Davem protlačují se ženy, rozebírají zbylé děti a křičí, jedna na druhou:

„Vy si berete dvě, Annito?“

„Ano. Vy také?“

„A pro beznohou Margaritu také jedno...“

Všude veselé nadšení, sváteční tváře, zavhlé, dobré oči a leckde už děti stávkářů žvýkají chléb.

„Za našich dob o tom nepřemýšleli!“ mluví stařec s ptačím nosem a černým doutníkem v ústech.

„A je to tak prosté...“

„Ano! Je to prosté a rozumné.“

Stařec vyňal doutník ze rtů, podíval se na jeho špičku a vzdychnuv, sklepal popel. A pak,

spatřiv vedle sebe dvě děti z Parmy, patrně bratry, udělal hroznou tvář, zježil se, — oni se na něho vážně dívali, — narazil si klobouk na oči a rozhodil rukama. Děti, přitisknuté jedno k druhému, — se zamračily, — couvaly, — stařec sedl náhle na bobek a zakokrhál, kohoutu velmi podobně. Děti se zasmály, zadupaly nahými patičkami po kamenech, a on — vstal, opravil si klobouk a rozhodnuv se, že učinil vše, čeho je třeba, pohupuje se na nejistých nohách, odešel.

Hrbatá a šedivá žena, s tvářmi Baby-Jágy a hrubými, šedými vlasy na kostnatém podbradku, stojí u podnoží Kolumbova pomníku a — pláče, otíraje si červené oči koncem vybledlé šály. Temná a zmrzačená, je tak podivně osamělá uprostřed nadšeného davu... Krokem tanečním jde černovlasá Janovanka, vede za ruku sedmiletého člověka, v dřevěných střevících a šedém klobouku až k plecím. Potřásá hlavičkou, aby shodil klobouk do týla, ale on mu stále padá do obličeje; žena ho strhuje s malinké hlavičky a vysoko ho povznájejíc, pje cosi a směje se, — klučík se na ni dívá, sklonil hlavičku zpět a je celý, jediný úsměv, pak poskakuje, chtěje dosáhnouti klobouku a oba mizí v dálí.

Veliký člověk, s koženou zástěrou, s nahýma, ohromnými rukama, drží na zádech šestileté děvčátko, šedoučké jak myš a mluví s ženou, která jde vedle něho a vede za ruku klučinu, zrzavého jak oheň.

„Rozumíš, — zdaří-li se to... Bude těžko nás zdolatí... co?“ A hrubě, hlasitě, vítězně se směje, vyhazuje své malinké břímě do modrého vzduchu a křičí:

„Evviva Parma — a!“

Lidé odcházejí, odvádějí a odnášejí s sebou děti, na náměstí zbývají pomačkané květy, papíry od bonbonů, veselý sbor nosičů a nad nimi vznášena postava člověka, objevivšího Nový Svět.

A z ulic, přímo, jako z ohromných trub, krásně se linou veselé výkřiky lidí, kteří jdou vsřích novému životu.

—o—

M. VOTRUBOVÁ-HAUNEROVÁ:

PÍSNÍČKA O PODKOVĚ.

Šla z práce v podvečer
k domovu,
uzřela na cestě
podkovu.

Radostně skryla ji
v kapsáři:

„Pro štěstí! půjdu s ní
k oltáři.

Toníček slibil, že
pozitíř
mítí chce ohlásky
všechny tři...“

Ubohá panenka
bláhová!
nevíš, ach, čím je ta
podkova . . .

Podkovu ztratil tu
koníček,
na němž jel nevěrný
Toniček

přes pole, pasekou,
roklínou,
do páté vesnice
za jinou.

Ke zlaté pospíchal
nevěstě;
ty zvedla's železo
na cestě!

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

187. Karolina Brunšvícká, zemřelá královna anglická, byla již co dítě velmi živá a čtverhranní němečtí učitelé její měli s ní mnoho trampot. V hudbě jí vyučoval jistý Fleischer. Jednou již z několikaleté byl opakoval, že jistou notu musí vzít jistým prstem. Sotva že jí byl ale na to upozornil, již jej zas užití jiného prstu nutilo k opakování onoho připomenutí; tu ztratil starý muž trpělivost: „Jděte mi s tím z a t r a c e n ý m — vysoce urozeným prstem!“ vykřikl v prudkosti hněvu. Vidno, že Němec může klopytnouti v uctivosti povinně k vysokým osobám, ale upadnouti nemůže nikdy.

191. Morálka jest gramatika náboženská; lehceji jest jednati spravedlivě než krásně.

192. Ukrytí nenávisť je lehkou, lásku těžkou, hostejnost nejtěžší.

193. Zarezavěly štít prosí slunce: Sluníčko, osvět mne! Slunce odpovědělo: Štíte, očíst se! —

198. Každá hodina zmařena v nenávisti, jest věčnost odňata lásce.

199. Zloděje za ponocného a jezovitu za novináře ustanoviti, jest jedno. —

200. Když dostanou malé noviny pod svou pést, radují se, že zastavili běh času! Jsou jako onen hlupák, jenž zacpal pramen v Donaueschingen rukou a směje se, zvolal: to se budou ve Vídni divit, že neteče Dunaj! —

201. Kdo chce slabou vládu posilnit, musí zmenšiti její moc. To ale nechápou státníci fušeři. —

Mýšlenky možná jest do soustavy uvést jako přírodní věci; jsou nižšího a vyššího druhu jako nerosty, rostliny, živočichy. Jsouf minerální, vegetabilní a animalní idey. Německým ideám jakkoli jsou drahocenné, chybí život. Diamant má větší cenu než vůl, ale vůl je živý!

203. Němci se nechají snadno přivést pod čepici, ale pod jednu čepici těžko. Oni jsou svorní, jen když musí něco trpět, ale nikdy, když mají něco konat. —

205. Historie nás učí cnosti, ale příroda pořád káže nepravosti. —

207. Muž duchaplný nejen že nikdy nic hloupého neřekne, ale také nikdy nic hloupého neuslyší. —

208. Filosofování jest dědičná nemoc ducha lidského, jest to prokletí k bolestnému porodu. —

209. Ničeho nepýkat jest počátek vši moudrosti. —

210. Bolest jest otec a láska je matka moudrosti. —

212. Jména, pouze jména! To jest věčná zalepenost aristokratů. Oni znají jen lidi, nikoli lidstvo a drží hodiny za čas. Všechny věci myslí, že pocházejí z malých pramenů a že jest jen zapotřebí tyto zacpat, aby bylo všemu konec. O zdrojích nebeských nemají ponětí a kdyby nastala opět potopa, křičeli by: To je intrika! a běželi by pátrati po pramenech. Myslím, kdyby přišel na Paříž mor a Benjamin, Constant, Sebastiani, Lafitte a ostatní strany liberální strany pomřeli — aristokraté, profirajíce sobě oči, řekli by: Chvála Bohu, bylo by to všechno jen sen; dnes bude hon v parku St. Germainském!

213. V bojích vojenských jest sice někdy nebezpečno bojovati na tom bojišti, které nabízí nepřítel; ale v bojích duševních jest vždycky dobře postaviti se na ono stanoviště, které si nepřítel zvolil. —

215. Němec jest čistý a žádá od každého, kdo se nějakou ideou zasnoubil, manželskou věrnost. proto také haní tak trpce ony noviny, které co chytrá komorná času, všem nápadům své pani pochlebují a nápomocny jsou. Ale jest to nepravá ctnost. Ve způsobu svého jednání musí člověk zůstatí stálý; myslícím jest ale povolen harem, aby se držel půvabu krásy, nikoli nutnosti systému. —

216. Každá revoluce skončí se tak jak začala; kdo tedy dovede rozeznati opravdivé udá-

losti revoluce od nahodilých, může s jistotou předpovídati jakou cestou půjdou dějiny toho neb onoho státu. Kde zůstane státi Francousko? Na tom místě kde vyšlo roku 1789. Tenkrátě chtěli Francouzové konstituční monarchii a budou ji mítí. Ani republikáni kteří chtí zvrátiti království, ani absolutisté, kteří chtí zrušiti konstituci nedosáhnou účele svého.

221. Jak se to končí? ... Jest povídka o mladém důstojníku, jenžto v první své bitvě bledý a třesa se, stisněn mezi láskou k životu a mezi láskou ke cti, slabý k opanování pudu přírody, a silný příliš, aby se mu byl odevzdal, sám se zabil a umřel ze strachu smrti ... Tak se to končí — jen že v tomto pádu onen který se trásl nebyl vůdce.

Jistý tintěra ztrávil dva zimní měsíce v Paříži, a když se byl domů navrátil, nutil se ustavičně jen francousky mluvit. Tedy se jej tázal úsměšník: Milý příteli! víteli též, kterak se bouřka jmenuje po francousky? ... Tuto otázku mohli bychom dáti diplomatům. Oni procestovali zemi lidstva v zimě a myslí, že ji znají. — Ráčíte vědět Vaše Excellenci, co je bouřka?

226. Člověk mění, Pán Bůh mění ... To zase není pravda. Když Bůh chce měnit, učiní, aby lidé nemínili, dopustí na ně pomaatenost myslí.

227. Pjijde to ještě tak daleko, že se v politických spisech bude smět užívatí jen samohlásek. A, e, i, o, u — nic není nad ně všeobecnějšího. Dvojhlásky mají už cosí neskromného do sebe, a budou tedy jen v řídcějších pádech dovoleny, kdežto zapotřebí jest rozčítiti lid — tak jako v napoleonských vojnách.

228. Jest to pěkný vynález našeho času nynější žížen po penězích uhasiti vinnými sbírkami budoucnosti, a tak na nejpohodlnější způsob bez starostí pítí. Naši vnukové též tak chytří jako my a vystaví též na své potomstvo směnky. Ono zas tak dále. Konečně v soudný den bude na celé zemi jen jediný lumpácký národ, s kterým ani čert se nebude chtít zabývatí. Pak přijdou chudí do nebe a křestanstvo dovi se z zahanbením, že má židovstvu co děkovati za své spasení věčné.

229. Ku podivu jest, kterak novináři ve vrbroušenosti, obratnosti, dvojsmyslnosti, nevyzpytatelnosti a ve všech jiných diplomatických cnotech denně prospívají, a po několika letech, budeli censura tak dlouho trvati, budou se vyslanecká místa jenom novinářemi obsazovat. Místo co by řekli Rusko, řeknou „veliká severní mocnost“; místo Rakousko řeknou „veliká jihoněmecká mocnost“. Polovic konjugac přijde zúplna v zapomenutí, neboť se již neuzívá nikdy indika-

tív, nýbrž samých conjunctív. Nepíše se: „Tunis je loupežní stát“ nýbrž „kdyby byl takový stát, jenžto by v čas pokoje lodě obchodnické jiných národů brával, mohl by se takový stát ovšem nazývati loupežným státem“. Jaké to taj-nůstkářství! To je jako na maskárních bálech, kde již ten platí za maskaru, který má larvu za kloboukem.

230. Když člověk slyší ty šosácké filistiny, ty lidi s krátkým zrakem a dlouhýma ušima opovažovatí se ponaučovat panovníky kdežto oni sami od rána do večera od svých žen, od svých dětí, služebníkú, dýmky, knedlíků, od svých strýčků a sestřenic opanování jsou, a ani tolik silné vůle nemají, aby pili o žejdlík méně než večera — pak musí člověk příliš věrně a statečně milovatí svobodu, aby pro takové Thersity a v jejich řadě bránil jejich záležitosti. Byl by jistý prostředek, jimžto by mohli panovníci své nepravdě škemrajtí poddané upokojiti; ale tento prostředek jest příliš romantický pro naši západní dobu. Af jen na den sestoupí se svých trůnů a nechají jednoho z oněch šosáků naň zasednouti, aby pak druhý den mohl svému příbuzenstvu vypravovat, jak mnohem příjemnější jest, třeba i bez obmezení poslušchat, než i neobmezeně panovat.

232. Když hodináři chtějí dát rafičku nazpět, netočí ji do zadu, nýbrž nechají ji ku předu proběhnouti celé kolo, až přijde na pravou hodinu. Národy ovšem nejsou hodiny, ale poněvadž jsou lidé, kteří je za to považují, měli by se tedy také alespoň dle pravidel mechanicky řídit.

234. Němci dojdou vždy později než jiní národové k jistému účelu, buďsi v umění, vědě neb v občanském životě. Ne snad proto, že by neznali nejkratší cestu nebo příliš lenivě pokračovali — oni proto mají vždy delší cestu, poněvadž vždy z daleka přicházejí. Oni vždy začnou od zásadních pravidel a kdyby měli masnotu vyčistiti z rukávu, studují napřed chemii, a studují tak dlouho a tak důkladně, až se zatím kabát na hadry rozpadne. Ale tak to právě chtějí, z hadrů dělají psací papír. Ze všeho dělají papír.

236. U dvora Františka I. ve Francouzech mínili pozorovati, že kanclér Duprat počíná ztráceti náklonnost královo. Dvořané, vždy na nejmenší známky čihajice, které by pád některého miláčka pozorovali — pozorovali, že král velmi spokojen a líbezně hleděl na jistého muže statečné postavy, zvláště s krásnými vousy a při tom na hlas pravil: To jest právě muž jakého potřebuji. Beze vsí pochybnosti tento neznámý muž bude kanclérem. Již se k němu dvořané tisknou, již mu pochlebují; trefili ale na důvtipného muže, jenž si z nich tropí šašky a nedá se držeti za bláza. Tento v tvůrčí fantasií povstálý nový kanclér byl dějepisec Bouchet. Král, jemuž se zalíbila jeho pěkná postava a hojně

*) Správně po francousku.

krásné vousy, myslil totiž že by mohl býti dobrým vzorem na sochu Neptuna, kterou právě dal jednomu umělci zhotoviti. Dvořané smáli se trochu nuceně tomuto nedorozumění.

To jest obsah nové veselohry, která se pod jménem: Dvořané čili vousy Neptunovy v Paříži provozovala. Z historických osob, které v ní vystupují, umřel posud jenom František I, kancléř Duprat a dějepisec Bouchet.

P. z B.:

Z LISTŮ TĚTĚ HANĚ.)

(Pi. Běle Vojtově.)

Dobrá teto Hano! Oponujete jako vždy. Znáš výborně Vaše stereotypní: „Ó ne . . . ba ne . . .“. Slychal jsem z milých úst Vašich vždy, kdykoli se mi podařilo vysloviti pravdu, již jste tajila hluboko v duši své. Vy, vtělená, milá negace, která chrání své nitro jako svatostánek cizího pohledu, která uvyklá žiti, cítiti, mysliti, toužiti jen sobě samé, upírajíc téměř práva jinému, aby směl nahlédnouti na pečlivě ukryvané kletoty srdce a duše Vaší. Vy, milá egoistko, i dnes polemizujete obratně, akcentujete své poslání jako hospodyně a úkolů matky jaksi se obáváte, netroufáte si dojíti na ně, „Jste prý jen teta“.

Strašná to věta, teto Hano, a kdyby člověk mohl vůči ženě tak inteligentní a šlechetně pocítiti hořkost v duši, věřte, že by to bylo v tu chvíli, kdy slyší od Vás: „Jsem jenom teta“. Ale křivdil bych Vám, nechápaje Vašeho výroku. Vy si jako žena svobodná, již bylo odepřeno státi se matkou, představujete mateřství jako nečistší ideál, jako vrchol pozemského štěstí, jako nejvyšší a nekrásnější úkol na světě — a proto se domníváte, že snad síly Vaše nejsou dostatečné, nahraditi ubohým sirotám nejdražší ten poklad světa — matku, obáváte se, že nemůžete také míti práv, jež příslušíjí po Vašem názoru jediné té, jež vydala plod života svého. Jeť mateřství nejsvětějším posláním duši Vaší. Nehodlám zde filosofovati o mateřství. Jen dovoluť. abych stručně vslovil skromný svůj názor. Nepokládám za matku pouze tu ženu, která dá život dále, ale i tu, která v lásce a něze obětovností svou dovede vychovati společnost z dítěte řádného, platného člověka. Nevěziť po mém soudě úkol mateřství pouze v aktu fyziologickém, nýbrž také v pedagogickém. Akt fyziologický je následek přirozeného života, který přináší člověku rozkoš a požitek. Akt pedagogický ukládá vznešené

povinnosti, jež jsou podmíněny nezištnou obětovností a láskou, velkou, vznešenou láskou, již schopno jen srdce vzácné, hluboké, jaké i Vy máte. Tu přestává člověk žiti jen sobě a musí žiti tomu novému členu společnosti. Život vlastní stává se druhoradým, do první řady vstupuje péče o někoho jiného. Doba květu ustupuje plodům! Nepodceňuji významu procesu fyziologického! I pro nás muže, kteří býváme pokládáni za egoisty, bývá příchod nového člověka očekáván s nevylíčitelnou touhou anó i bázni. Narození prvního děcka nezapomene ani jediný otec do smrti. Pointa poesie životní! Slast mísící se s hrůzou, naděje s obavami — vědomí věčného života, dosažení cíle — tak bývá snad cestovatelům, když dostupují vrcholku nebetýčného, neprozkoumaného krále věčného ledu, tak snad badateli, blíží-li se důkazu svého vynálezu, tak je i mladým rodičům ve chvíli očekávání toho, který přijíti má. . . Tu mužné oko nestydí se za proudy slz a duše neznaboha má potřebu modlitby. Summum lidského žiti, summum štěstí, kde chvíle ta přináší plod také — splynutých duší. . .

Žel, že tak nebývá vždycky. Žel, třikrát žel, dobrá teto Hano!

Lékaři z nalezců vypravují dojemné, tklivé případy o zvláštních matkách, které zapomněly zcela, že život daly — a o pěstounkách, jež s celou duší přilnuly k cizímu dítěti. Ve chvíli, kdy děcko, dosáhnuvši 6. roku, má být odevzdáno matce, odhrávají se v prosaických úřadovnách nezřídka zvláštní scény. Se srdceovcím pláčem nemůže se pěstounka odtrhnouti od nařikajícího děcka, jež tou chvíli zákon předává do ledové, mrazivé náruče lhostejné, bezcítěné matky.

Hleďte, duše dobrá, zde cizí osoba s celým srdcem přilnula ku plodu jiného života a konala by z duše ráda vše pro to dítě, jež jí zákon běře — a jež vlastní matka — řekněme lépe roditelka — bez lásky, ano skoro s odporem přijímá. Kdo tu spíše hodeť jména matky?

Namítnete snad, že sociální poměry, neštěstí života atd. v té míře zkusily duši nešťastné matky, že zaomněla se nad posátným úkolem svým. Snad máte trochu pravdy, Vy, milá, věčná oponentko! Ale posloužím příkladem jiným.

Znáte Ibsenovu Noru, jež končí odchodem ženy-matky? Víte snad také, že konec ten byl změněn po přání přední interpretky Ibsenových dramát, jež vrátila úlohu, protože nemohla se vmísiti v situaci aby své děti opustila. Rozhod manželé je konečně možný a přípustný. Vždyť srdce to lidské, ach bo-

) Viz Besedy Času ze dne 20. června 1913 č. 25 str. 195—197.

že přebože, za zlobu může snad, za lásku nemůže. A musí to přece býti přímo pekelná muka duševní býti připoután k někomu na vždy, a vždy, když srdce bije plnou vervou pro bytost jinou . . .

Tu snad u člověka povinnosti jediným lékem může býti — dobrovolný odchod s tohoto jeviště. Tu je smrt blahem. Opustí plody vlastní krve? Vzdáti se té nejsvětější povinnosti na světě? Ó, tu pochybil velký mistr severu velice. K takové ženě nelze míti sympathy. Ta se nehodí za hrđinku dramatu. Je to nešťastnice, která v okamžitém poblouznění zapomíná se nad nejvelebnějšími úkoly, která ve své slabošské zaslepenosti klesá pod úroveň nejen lidskou, ale i té němě tváří, jež nikdy neopouští mládat, dokud péče její potřebují. Ubohý, nešťastný tvor, který pro okamžitý prchavý požitek pochybné ceny vzdává se nejvznešenějšího poslání svého, zaručujícího v budoucnu alespoň štěstí, který zúmyslně odhazuje hluboký smysl života, vzácnou perlu ohromné ceny mění za skleněnou cetku! Třikrát neblahá obět vlastní okamžitě vášně, obět, protože poklesku svého bude pykatí později nejhroznějším utrpením duševním i tělesným. I poslední chvíle její stížena bude nevyšlovnou hrůzou útrap spáchaného zla a příšernou kletbou vlastních výčitek za zločin neodpustitelný. A pohleďte, Vy, zlatá duše, kolem sebe po životě moderní naší společnosti, kolik tam takých ubohých nešťastnic, jež nikoli z nutnosti sociální, ale z důvedů nezřídka nevysvětlitelných prchají od praporu, na nějž přísahaly, jež zapírají vlastní krev a v návalu silené vášně nevidí vrěelých slz ve smutných očkách dětských, nedbají pukajících bolem srdéček, nevšímají si sepiatých ruček, jsou hluchy k nářku, vzlykotu těch, jež kdysi ve chvíli štěstí byly počaty. A litujeme těch ubohých, jimž slovo matka prázdným zvukem, litujeme jich z duše, neboť stihlo je nejhroznější neštěstí, že se zapomněly nad plody života svého a taký čin má hrozně, hrozně konce! Jsou snad tyto ženy hodny názvu matka?

Oč v ý š e stojí taká prostínká pěstounka z lidu, jež děcku cizímu prokázala dobrodiní lásky mateřské, oč výše stojí žena, jež s uvědomělou láskou ujímá se opuštěného hnizdečka? Není-liž ona pravou matkou, matkou v duchu a v pravdě? Dojista. Nepochopitelně. Kdo zastává povinnosti matky řádně a obětovně, kdo získá si srdce děcka a usiluje se všech sil vychováti z osířelých dětí platné a šťastné členy společnosti lidské — má také práva mateřská, plná práva.

A věřte, teto Hano, že taková šlechetná

matka vychovatelka vpíše něžný bílý obrázek svůj v srdéčka mladá jasnými, neblednoucími tahy, že vždy kdykoliv ve vážné chvíli životní vysloví její chráněnci to sladké jméno „matka“, zjeví se jim v duši ušlechtilý zjev matky vychovatelky v plné kráse blahých vzpomínek. Blahoslavené ženy, které dovedou vzácné úkoly tyto pochopiti a dovedou je plniti něžně a dobrotivě! Kdo lásku seje, musí lásku sklízet. A žeň bude hojná, přehojná! O, věřte mi, duše dobrá, až přijde jednou neodvratná chvíle poslední hodinky, že bílou urnu takové ženy dobroditelky rostiti budou manou nebeskou nejvroucnější slzy diků a vůni sterých vzácných květů bude ševelití tichý vzlykot dospělých již chovanců: „To byla naše matka, naše štěstí . . .“

Vznešené jest poslání matky vychovatelky — vznešené, ale také zodpovědné.

Proto nutno se mu věnovati plně.

Uvažujme trochu o tom.

—o—

HELENA VÁNOVÁ-RŮŽICKOVÁ:

PŘEKLADY PÍSNÍ.

Jak překrásné to musí být . . . !

O. v. Redwitz.

Jak překrásné to musí býti,
dvě srdcí v libém souznění,
jež pojí jeden a týž cit
vroucí a nezměnný.

A radost a bol
a dobro i zlo
jim společným jest vše

od prvního pocelu k smrti
mluví jen o své lásce.

Zhudebnil Fr. Liszt.

*

Miluješ krásu mou . . .

Fr. Rückert:

Miluješ krásu mou — ó nemiluj mne!
Miluj jen slunce — máš ono zlatý vlas!
Miluješ mládí mé — ó nemiluj mne!
Ó miluj jaro — mládně každým rokem zas!

Miluješ klenoty — ó nemiluj mne!
To paní moře — má mnoho perel jasných.
Miluješ pro lásku — ó pak mne miluj!
Po celý život, milují tě, milují navždy!

Zhudebnil Gustav Mahler.

DROBNOSTI.

Politické myšlenky vlasteneckého kněze.

Posl. dr. R. Fischer uveřejňuje v olomouckých Proudech ukázky z dopisů P. Wurm a. Jsou v těchto dopisech mnohé myšlenky pozoruhodné a nabývají zvláštního významu právě tím, že byly napsány katolickým knězem. Tak na př. ve vlastenectví klerikálů P. Wurm valně nevěřil. Napsal 27. listopadu 1908: „Jak se to srovnává, že katolíci poslanci Šrámk a Šillingér a j., tváříce se, jako by byli národovci a chtěli hájit práva čes. jazyka, jsou ve věku Luegrovců, přemrdají Gessmanovi a p., slovem za zády ostatních Čechů pěstují politiku a alianci s Luegrovcí. Doma na Moravě a v Čechách stojí strážně na vysoké hlídce a kde se co šustne, co by se jim nezdálo býti dosti mravným a přesně katolickým, běda, praběda provinilcům! Tu je hned meznabožství atd. atd. Povšimnutí zasluhuje, že naši křesť. sociálové a katolícko-národní nezasazují se doopravdy a rozhodně ani o české služby boží ve Vídni, jak toho počít Slovany vyžaduje. Aby čert za zlé neměl, povrchně a ledabyle zavádil ten který z nich o potřebu českého kázání, ale do živého nikdo nezasáhl, aby se nerozkmotřil s těmi katolíky vídeňskými, kteří stůj co stůj chtějí zachovati císařské Vídní německý ráz, věc tak daleko ženouce a přehánějice, že dr. Luegr onehdy nechal opět odpřisáhnouti několik Čechů hlásících se o mešť. právo, že hájiti budou německý ráz tohoto města, že tedy budou hájiti nespravedlnost, protikřesťanské a protikatolícké znásilňování Čechů. P. Šrámkové a jiní nezasazují se rozhodně o vzdělení a poučování Čechů ve Vídni po stránce náboženské, ale to jim nevadí vinití z nezabožství a nechuti k církvi sociální demokráty. Jakým právem dovolují si onino horlivci pohaněti sociální demokráty před soudnou svou stolicí a od nich dožadovati se víry a života křesťanského, když jim místo chleba života podávají kameně“.

Ř. 1906 psal takto o výchově kněžské a o poměru učitele a kněze na školách: „Jakého zvráceného vzdělání se v seminářích a na fakultě této dostává klerikům, vysvitá na př. i z toho, že profesor fakulty této dr. Dominik na kazatelně hlásal, že Bůh zemětřesením a různými jinými katastrofami přírodními trestá lidi pro jich zkaženost! Nepřítčí se názor tento nauce o spravedlnosti božské? Bůh nanejvýš spravedlivý máří povodněmi a sopečnými výbuchy tisíce a tisíce zbožných a nevinných lidí i jejich statky, ale skutečné hříly, vyssavače lidí, kapitalisty a trýznitele poddaných nechává bez trestu páchat zlo dál. Takovými profesory vzdělané kněžstvo doma hájí se panství nad školou, a chtějí si podmaniti učitelstvo a nad ním panovati jak bylo před r. 1848, jaký div, že se učitelstvo brání!“

Uveřejnění korespondence P. Wurma bude klerikálům velmi nepřijemné, jinak však vzbudí zajisté zasloužený zájem.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

A Málka ukázala sestřám vkusnou láhev, která měla zaujmout místo oné malé a laciné;

ve své snaze zapomenout sama sebe vypadala tak vážně a zkroutěně, že Markéta ji celou zulíbala, a Joža prohlásila, že je „pašák“, a Běta kvapila k oknu, a utrhnuvši na svém keři nejkrásnější růži, ozdobila jí švarnou lahvičku.

„Když jsme dnes ráno četly a slibovaly, že budeme hodné, zastyděla jsem se za svůj dárek; pospíšila jsem si tedy s oblékáním a běžela za roh do krámu a vyměnila jej. A jsem tolik ráda, protože moje lahvička Kolinské vody je ze všeho nejhezčí!“

Nové bouchnutí dveřmi, a koš znova putoval pod pohovku; děvčata se pak shrnula kol stolu a netrpělivě vyhlížela snídání.

„Veselé Vánoce, máti! Aby ses ještě mnoha jiných dožila. A děkujeme za knížky; četly jsme už trochu a budeme čísti každý den,“ volaly jedna přes druhou.

„Šťastné Vánoce, dcerušky! Těší mne, že jste začaly hned, a doufám, že ve své horlivosti vytrváte. Než však zasedneme ke stolu, něco vám povím. Nedaleko od nás leží chudá žena, již se právě narodilo malé děťátko. Šest ostatních dětí choulí se k sobě na jediné posteli, aby nezmrzly, neboť nemají čím topit. Nemají rovněž co jíst; nejstarší chlapec přišel mi ráno povědět, že mají hlad a že je jim zima. Drahé děti, nechtěly byste jim dát svoji snídání jako vánoční dar?“

Všechny měly neobyčejný hlad; čekaly už na snídání skoro celou hodinu. Okamžik žádná ani nemukla; ale jen na okamžik, neboť v tom Ježka se ozvala:

„Ach, to jsem ráda, že jsi přišla, nežli jsme se do ní pustily!“

„Směla bych pomoci něco odnést těm ubohým malým dětem?“ hlásila se ochotně Běta.

„Já vezmu smetanu a topinky,“ připojila Málka, hrdinsky zřikajíc se pochoutek, které nejraději jedla.

Markétka již zatím přikrývala pohankovou kaši, a rovnala na talíř krajičky chleba.

„Věděla jsem, že to uděláte,“ prohodila paní Marchová, záříc uspokojením. „Půjдете se mnou všechny čtyry, a až se vrátíme, posnídáme mléko s chlebem a při obědě si vše vynahradíme.“

Ve chvíli byly hotovy, a průvod vydal se na cestu. Na štěstí bylo ještě časné jitro a mimo to daly se postranními uličkami; málo kdo je tedy zahlédl, a nikdo se nesmál podivné té výpravě.

Chudíčka to byla jizba, do které vstoupily, studená jako lednice, s rozbitými okny a rozedranými perinami, na nichž odpočivala

nemocná matka a nařikající děcko; bledé, hladové děti tiskly se k sobě pod jedinou starou příkrývkou, aby se zahřály. Jak se velké jejich oči rozevřely podíváním a modré rty usmály, když spatřily vcházející dívky!

„Ach, mein Gott! Dobří andělé k nám vítali!“ zvolala nebohá žena, plačíc radosti.

„Pěkní andělé v čepcích a rukavičích!“ přerušila ji Joža vesele, a všechny je rozesmála.

A netrvalo dlouho a zdálo se, jakoby skutečně dobří duchové se tu byli dali do práce. Hana přinesla dříví, rozdělala oheň a zakryla rozbitá skla starými klobouky a svou vlastní šálou. Paní Marchová podala matce čaj a polévku a potěšila ji slibem, že ji neopustí, a po té obsloužila novorozené s takovou něžnou pečlivostí, jako by to bylo vlastní její dítě. Markéta, Joža, Běta a Málka mezi tím prostřely na stůl, posadily zmrzlé děti k ohni a krmily je jako ptáčky a dováděly s nimi a žertovaly, snažice se všemožně porozumět lánmané angličtině malých Němců.

„Das ist gut! Die Engel-Kinder!“ volali nebožáci, pochutnávajíc se na přinesených lahůdkách a zahřívajíc své zardělé ruky u teplého ohně. Naše děvčata nikdy nikdo před tím nenazval „anděličky“, lichoťilo jim to tedy, obzvláště Jože, kterou kde kdo hned od narození považoval spíše za nějakého „Šanču“. Byla to šťastná snídaně, ač neokusily z ní ani sousta; a když se vracely domů, zanechávajíc za sebou radost a útěchu, tu nebylo, myslív, v celém městě blaženější lidiček nad naše hladové sestry, které rozdaly svou snídani a spokojily se ve vánoční ráno pouze mlékem a chlebem.

„Tohle asi znamená milovat svého bližního více než sama sebe, a mně se to docela líbí,“ poznamenala Markétka, vykládajíc dárky matce určené na stůl, zatím co paní Marchová meškala kdesi nahoře, vybírajíc obnošené šatstvo pro rodinu Hummlovu.

Nebyly to drahocenné dary, ale mnoho lásky skrývalo se v drobných těch baličcích. a vysoká vása, naplněná červenými růžemi, bílými chrysanthemami a divokým vínem, do dávala celému stolu vkusného vzhledu.

„Už je tu! Začni, Běto! Otevři dvře, Málko! Třikrátě sláva naší mamince!“ křičela Jožka, pobíhající sem a tam, kdežto Markéta měla uvést matku na čestné místo.

Běta zahrála svůj nejveselejší pochod, Málka prudce otevřela dvře, a Markéta vedla matku slavnostně k lenošce.

Paní Marchová byla nejen překvapena, nýbrž i dojata a s úsměvem na rtech a se za-

slzenýma očima prohlížela si dárky a četla lištěčky, které je provázely. Trepy hned obula, nový kapesník, navoněný Málčinou Kolinskou vodou strčila do kapsy a o rukavičkách prohlásila, že „padnou, jak by je ulil“.

A bylo mnoho smichu a líbání a vysvětlování oním prostým láskyplným způsobem, který činí všechny domácí slavnosti tak vášnivými, tak že na ně člověk v pozdějším životě rád vzpomíná.

Na to pustila se děvčata chutě do práce. Ranní dobročinnost a odevzdávání dárků zabralo mnoho času, takže zbytek dne musely věnovati přípravám k večernímu představení. A ježto byly ještě příliš mladé, aby často chodily do divadla, a ne dosti bohaté, aby mohly vynaložit mnoho peněz na nádhernou výpravu svých domácích her, musily sebrat — samo sebou se rozumí — všecken rozum dohromady; a poněvadž nutnost je matka vynalézavostí, pořídily si veskeré potřebné věci ke hře samy. Jejich výrobky byly většinou dokonce velmi důmyslné, jako kyтары z lepenky; starodávne lampy ze starých hrců na máslo, polepené stříbrným staniolem; skvostná roucha z obnošeného kartonu, posítá blyskavými cetkami z cínu, které si děvčata opatřila z továrny na konzervy; brnění pokrytá týmiž užitečnými cínovými kousky. Nábytek pak zpřevracen na ruby — prostorná světlice byla již často jevištěm mnohých podobných zábav. Páni nesměli hrát, Joža tedy k svému obrovskému uspokojení hrála všechny mužské úlohy sama. Největší její pýchou byly vysoké boty; dostala je od jedné své přítelkyně, které je darovala její známá, jež zase je měla od jistého herce. Boty s holinkami, starý končič a kazajka s rozparky byly Jožiny nejdrahocenější poklady, a uplatňovala je ovšem při každé příležitosti. A jelikož herecká naše družina měla velmi skrovný počet členů, bylo třeba, aby hlavní tisk herečky hrály v jediném kuse více úloh; a zaslouhovaly věru pochvaly, neboť musely se zhusta naučit třem až čtyřem různým rolím, převlékat se bleskurychle do jiných a jiných šatů, a při tom ještě řídit výpravu na jevišti. (Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskafské a nakladatelské družstvo POKROK, spolčnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkem neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

JDI LÍBAT RUCI!...

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Čechu, který líbáš ruce Římu,
rozpomeň se plamenů a dýmu,
v nichž ti zhybnul Hus a Jeroným,
vzpomeň vojů, které cizí zrada
zvala na Žižku a Poděbrada,
když tak žádal jménem kříže Řím —
vzpomeň na děda, jenž zabit dřímá —
a pak jdi zas líbat ruce Říma!...

Rozpomeň se Bělohorské pláně,
na korouhve s tváří matky Páně
vzpomeň, pod níž napsal římský kněz
prosbu: „Dokaž, že jsi matka naše,“
vzpomeň na kopi a na palaše,
které nesly v české řady děs,
vzpomeň na děda, jenž zabit dřímá —
a pak jdi zas líbat ruce Říma!...

Vzpomeň zraků, které záští plály,
když kázaly Ferdinandu králi:
„Roztlučeš je prutem železným,
jako hrnec rozdrtiš jich kosti,
budeš bit a ničít bez milosti,
dokud vše nebude v prach a dým!...“
Vzpomeň na děda, jenž zabit dřímá —
a pak jdi zas líbat ruce Říma!...

Vzpomeň na rynek a na popravu,
rozpomeň se Budovcovy hlavy,
která padla mečem odřata,
neboť kněží králi kázat přišli:
„Odsouzené k smrti propustiš-li,
budeš ty i zem tvá proklata!...“
Vzpomeň na děda, jenž zabit dřímá —
a pak jdi zas líbat ruce Říma!...

Vzpomeň Huerty a Lichtenšteina,
jejichž hordy římská ruka tajná
na kacíře české vyslala;
rozpomeň se muk a utrpení,

vzpomeň slz, jež dlouhá pokolení
nad žebráčkou skývou plakala —
vzpomeň na děda, jenž zabit dřímá —
a pak jdi zas líbat ruce Říma!...

M. GORKIJ:

POHÁDKY.

Přeložila Olga Rychlíková.

II.

Modré, klidné jezero, v hlubokém rámci hor,
okřídlených věčným sněhem. Temné krajky sadů
sklánějí se nádhernými záhyby k vodě, ze břehů
dívali se do vody bílé domy, zdá se, že jsou
zrobeny z cukru a všechno kolem se podobá ti-
chému snu dítěte.

Jitro. S hor jemně se line vůně květů, právě
vyšlo slunce a na listech stromů, na stvolech tráv,
se ještě třeptý rosa. Sedá stuha cesty se ztrácí
v tiché soutěsce hor, cesta je dlážděná kamením,
ale zdá se měkkou, jak samet a tak nějak se chce,
pohládit ji rukou.

Při kopci šterku sedí dělník, černý jak brouk,
na hrudi má medaili, tvář vážnou, smělou i laska-
vou.

Položiv bronzové zápěstí na svá kolena, po-
zdvihnuv hlavu, dívá se do tváře mimojdoucího,
stojícího pod kaštanem, a mluví k němu:

„To je za Simplon, siňore, ta medaile je za
práci v Simplonském tunelu.“

A skloniv hlavu na prsa, jemně se usmívá na
pěkný kousek kovu.

„Ach, každá práce je těžká, tak dlouho, po-
kud si ji nezamiluješ, ale pak povznáš a stává
se lehcí. Ale — přece jen — ano — bylo to zlé!“

Tichounce pokýval hlavou, usmíval se na
slunce, náhle oživil, mávl rukou, černé oči za-
svítily.

„Někdy to bylo dokonce hrozné. Vždyť i ze-
mě asi něco cítí, není-li pravda? Když jsme do
ní hluboko vešli, prořízli do hory tu ránu — země
— tam, uvnitř, nás hrubě přivítala. Zadýchala
nás horkým dechem, čímž se srdce svíralo, hlava
se stávala těžkou, a kosti bolely... to poznali
mnozí! Pak shazovala na lidi kameny a polévala
nás vřelou vodou... ano, to bylo velmi zlé! Ča-
sem, blízko ohně, stává se voda rudou a otec můj
mně říkal: my jsme zemi poranili a ona nás

potopí, spálí nás všechny svou krví, však uvidíš. Ovšem, je to fantasie, ale slyšís-li taková slova hluboko v zemi, uprostřed vlhké, dusící tmy, pláčícího šumění vod a skřípotu železa o kámen — skoro zapomináš, že je to jen fantasie. A všechno tam bylo fantastické, drahý pane, my, lidé, tak malíčkí, a ona, ta hora, až do nebes, které jsme vrtali tělo... to je třeba vidět, aby se tomu rozumelo. Třeba vidět černý jícen, profínutý námi, malinké lidi, vcházející do něho ráno, při východu slunce, a to slunce dívá se smutně za těmi, kteří odcházejí od něho, do řader země... třeba vidět naše stroje a zasmušlou tvář hory... a slyšetí temné hučení hluboko v ní a ty vzlyky, přímo chchtot šileného."

Podíval se na své ruce, opravil na modré kazajce pamětní peníz a tichounce vzdychnul.

"Člověk — umí pracovat!" — pokračoval s patrnou hrdoostí. "Ó, síňore, malinký člověk, když chce pracovat, je silou nepřemožitelnou! A věřte mi: konečně, tento malinký člověk provede všechno, co chce. Můj otec tomu z počátku nevěřil: Prořezati horu skrz — z jedné strany na druhou — říkal — to je proti Bohu, který rozděl zemi stěnami hor — uvidíte, Madonna nebude s námi! — Zmýlil se, stařec, Madonna byla se všemi, kteří ji milovali. Později smýšlel otec skoro právě tak, jako s vámi mluvím, protože se cítil vyšším, silnějším hory, ale bývaly časy, kdy sedával o svátcích při stole, před láhví vína a říkával mně a ostatním:

"Děti Boží — to bylo oblíbené jeho rčení — protože byl dobrým a zbožným člověkem — děti Boží, není možno se tak rvátí s horou, ona se pomstí za své rány a zůstane nepřemoženou! Hle, však uvidíte: povrtáme horu až k srdci, a až se ho dotkneme — ono nás spálí, ono nás zasype ohněm, protože srdce země je ohnivě, to všichni vědí! Vzdělávati zemi, pomáhati jí roditi, to je nám přikázáno, ale my, hle, znetvořujeme její tváře, její tvary. Hledte: čím hlouběji vnikáme v horu, tím je vzduch žhavější a tím hůře se dýchá..."

Člověk se tiše zasmál, kroutě si kníry prsty obou rukou.

Nejen on tak smýšlel, ale opravdu to takové bylo: čím dále, tím větší vedro bylo v tunelu, tím více lidí stonalo a padalo k zemi. A stále silněji tekly žhavé prameny, lidé byli zasypáni, a dva naši, z Lušana, sešleli. A v noci, v našich kasárnách, mnozí mluvili v horečce, sténali a vyskakovali s postelí v jakési hrůze...

"Nemám-li pravdu?" říkával otec s hrůzou v očích a kašlal vždy častěji, hlouběji — ano. "Zda-liž nemám pravdu?" říkával. "Země je nepřemožitelná!"

A konečně ulehl, aby už nikdy nepovstal. Byl silný, můj stařík, více než tři týdny se rval se smrtí vytrvale, bez nářku, jak člověk, který zná svou cenu.

"Má práce je skončena, Paolo," řekl mně náhle v noci. "Chraň se a vrať se domů, a ať tě Madonna provází!"

Pak dlouho mlčel, zavřel oči a stěží popadl dech.

Člověk povstal, obrátil se k horám a protáhnul se tak silně, že svaly zapraskaly.

"Vzal mne za ruku, přitáhl k sobě a řekl — svatá pravda — síňore!"

Člověk se jasně usmál.

"Viš-li, Paolo — synu můj — já přece jen myslím, že se to dokoná: my a ti, co jdou z druhé strany, najdeme jedny druhé v hoře, my se setkáme — věříš tomu?"

Já — věřil.

"Dobře, můj synu! Tak je to třeba: všechno je třeba konati s virou v dobrý výsledek a v Boha, který pomáhá modlitbami Madonny, dobrým věcem. Prosím tě, synu můj, jestli se to stane, jestli lidé se setkají — přijď ke mně, ke hrobu, a řekni: otcě — vykonáno! Abych to věděl."

Bylo to krásné, drahý síňore, a já mu to slíbil. Zemřel pět dní po těch slovech a dva dny před smrtí prosil mne a ostatní, abychom ho zakopali tam, na tom místě, kde pracoval v tunelu... velmi prosil, ale to již bylo jen blouznění — myslím...

My a ti, kteří šli z druhé strany, potkali jsme se v hoře za třinácti neděl po otcově smrti — to byl šilený den, pane! Ó, když jsme uslyšeli, tam, pod zemí, ve tmě, šum druhé práce, hluk jdoucích nám vstříc, pod zemí, vy pochopíte, síňore, pod ohromnou tíhou země, která by mohla — jestli by mohla! rozdrtit nás malinké; všechny zároveň!

Mnoho dní jsme slyšeli ty zvuky, takové zvučné, každým dnem se stávaly vždy srozumitelnějšími, jasnějšími, a nás ovládla radostná zřivost vítězů, pracovali jsme jak zlí duchové — jako netělesní, nepocítující únavy, nepotřebující návodu — bylo to krásné, jak tanec v slunečním dnu, čestné slovo! A my všichni jsme byli tak dobří, jako bývají děti. Ach, kdybyste věděli, jak silně, jak nesnesitelně vášnivě je přání, potkatí člověka ve tmě, pod zemí, kam jsi se přímo jak krtek vrval dlouhý měsíc!"

Všecek vzplanul, přistoupil docela těsně k posluchači a divaje se mu do očí svýma hlubokými, lidskýma očima, tiše a radostně pokračoval.

"A když konečně padla poslední vrstva a v otvoru zasvítí červený oheň pochodně a nějaká tvář, politá slzami radosti a potem, tvář a zas pochodně a tváře a zahřměly výkřiky vítězství, volání radosti — oj — to je nejkrásnější den mého života, a když nař vzpomínám, cítím — ne, já nežil marně! Byla práce, moje práce, svatá práce, síňore, říkám vám, ano! A když jsme vyšli z podzemí na slunce, tu mnozí lehli hrudi na zem, líbali ji, plakali — a to bylo tak krásné, jak krásná pohádka! Ano, líbali přemoženou horu, líbali zemi — týž den stala se mi zvláště blízkou, pocho-pitelnou, síňore, a zamiloval jsem si ji, jak ženu!"

Pak jsem šel k otcí, ó, ano! Opravdu, vim, že mrtví nemohou ničeho slyšetí, ale já jsem přece šel: je třeba zážití si přání těch, kteří pracovali pro nás a trpěli neméně než my — není-li tomu tak?

Ano, ano, šel jsem k němu, ke hrobu, dotekl jsem se nohou země a řekl, tak jak si to přál:

Otče — vykonáno! řekl jsem. Lidé — zvitělili. Vykonáno, otče!"

— o —

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

237. Ty časy již dávno pominuly, kdežto Philadelfiové a Pinetti i nejosvícenější lidi přivedli v podivení; máme sice posud vyrazení při jejich kouzelnických kouskách, ale nedivíme se již. Jenom páni vyšší policie, tito političtí čarodějníci neztratili posud nic ze své samodůvěry a považují nás posud za hloupý lid. Citují duchy, proměňují krále v chlapce escamotují tobočky — a tím nám chtějí nahnat strachu a vážnosti. My ostatní učili jsme se tomu taky, umíme užívatí dutého zrcadla, umíme provozovati voltu a máme své strečky tak jako oni. V tmavé komoře vyšší policie vede se nyní časem podivné hospodářství. Jednou se složili tři šibalové, že budou jednoho přítele strašit a pokoušet. Zabalili se do bílých plachet, vstoupili do jeho spalné a provozovali tam strašlivý tanec umrlců. Ale přítel byl ještě větší šibal než oni. Zoabálil se tak, že si toho nepovšiml do své plachty, vystoupil tiše z postele a přimíchával se mezi tancující duchy, tak že tiho se strašlivým křikem se rozutíkali. Páni čarodějníci jsou sice velmi mlčeliví, přece jsme se ale již dověděli, že se již v rozličných zemích podobné kousky přihodily.

241. Mnozí velcí mužové působili skrze své čnosti, Voltaire taky skrze své slabosti. Co hřešil, hřešil pro vás, vy můžete jeho hříšná naučení bez hříchu následovat. Tak se zvitěli nad násilím, hloupostí, bláznovstvím naučil nás; zvitělí se nad nimi skrze posměch. Nebyl slunce nových časů, ale byl zápalné sklo, které spojilo roztržkané paprsky, a uvrhlo jiskru do každého citlivého srdce. Nebyl ani zrno semene, která zhnije, ani ouroda, která se ztráví, nýbrž byl železný pluh pravdy, který jest tvrdý a starý koukol zničující novému semenu připravuje půdu. Nenechte se spléstí od těch neohraných kazatelů, kteří neznají jiné měřítko pro cenu lidskou, nežli, které jim podává dnešní morálka. Oni praví, že byl Voltaire bezbožný, poněvadž oni sami nekláně se vznešenosti boží, nýbrž temnu v jeho chrámích: oni se nemohou modlit tam, kde jest světlo, a nemohou milovat pokud myslí. Oni praví, že byl Voltaire povrchní, a že paragrafy v jeho systému věd nejdu v logickém pořádku za sebou. Úřední posel, jenž ode vsi ke vsi pořád kulhá, ten arci zná každý strom na cestě. Ale posel boží, jenž nese zprávu od polu k polu ten spěchá rychlým krokem a nemá kdy šlapati na celé chodidlo.

To jest Voltaireova povrchnost. Oni praví, že byl Voltaire bezsrdečný; jako by se mohl ten, kdo celé lidstvo miluje a těší zdržovati u každého dítěte, které se řízlo do prstu. Teprva po mnohých stoletích, až se stane lidský věk vzdálenou neviditelnou minutou, přijde Voltaire v zapomenutí.

*

245. Evropejskou rovnováhu udržuje židovstvo. Oni dáví dnes jedné, zejtra druhé mocnosti peníze, vsem po pořádku a tak se starají laskavě o všeobecný pokoj. Don Quijote držel větrný mlýn za obra a naměřil proti němu své kopí; ale židé považují obrovského ducha času za papírní větrný mlýn a nic se nebojí. Panování nad světem bylo jim zaslíbeno a nebe jim drželo slovo. Oni jsou ale chytrí a nedají to na sobě pozorovat. Jako bázlivci v bitvě staví se mrtvými, aby nebyli zabiti. Oni dobře vědí, že jako trávník tím více se budou zelenat, čím více budou šlapání a tlučení.

*

246. Jedni myslí, že by slunce nezacházelo nikdy, jen kdyby měli všude okna; druzí myslí, že by slunce nikdy nevycházelo, jen kdyby se všechny okna zazdíly.

*

247. Užitečné omezení nejvyšší moci, jak dříve bylo, zakládalo se hlavně ve feudálnosti; králové ji všude dle možnosti podkopali, zbořila ji ale nová filosofie, jak mile přišla k vládě; a dále v takové skoko*) pohybuje se jeden recensent v Jenenských literaturních novinách. Komu bylo toto omezení užitečné? Snad ne dokonce lidu? Ovšem se tenkrát neslyšely tak často stížnosti proti nejvyšší moci jako později po zrušení feudálnosti, ale to dokazuje hluboké ponížení tehdejšího měšťanstva. Kdo je zavřen v pokoji, nesmí si stěžovati, že je také zavřen v městě, neboť se musí dříve státí svobodným, aby poznal, že není ještě dosti svobodným. Časté stížnosti proti vládám, které nyní slyšime, slouží jim jen ku cti, a sloužily by i tenkrát, kdyby byly důvodné. Ony jsou důkaz, že občanstvo žije v svobodě, dobrém bytu a bez starosti. Kdyby nebyli svobodní, nesměli by si stěžovati; kdyby nebyli bohatí, nežádali by vždy tak ouzkostlivě jistotu pro svá práva a jmění; a kdyby nebyli bez starosti nemysleli by přes skutečný dnešek na možný pozejtřek. Děti se bojí býti samy bez chůvy, žebráci nechtí žádnou policii, otroci žádnou konstituci... Recensent praví, že filosofie zbořila onu výbornou feudálnost, jak mile přišla k vládě. Kde vládnou filosofie? Ať mi jmenuje recensent onu zem. Kde má filosofie trůn? Jakých majestátních práv užívá filosofie? Vystlá a přijímá poslance? Viděli jste na kongresích v Aachenu, Karlových

* Jistě stálo psáno, že skoko patří němu, ale v tomto skoku lepe by nemečskem, originálu "Trotte" odpovídalo slovo "klasi".

Varech a v Lublani plnomocníky filosofie? Máli filosofie při Bundestagu msto a hlas? To jistě žádný rozumný člověk tvrdit nemůže.

248. Čert ještě neztratil žádného ze svých starých přívrženců, ačkoli již jeho jméni není skvělé. A to proto, poněvadž jest znám co šelma a každý myslí, že se jen staví, jako by se mu zle vedlo, aby své přátele zkusil.

250. Ne roky, leč zkušenosti dělají starým; proto by byl člověk nejnešťastnější tvor, kdyby byl pilným žákem zkušenosti. Že každé nové pokolení a každý nový čas od kolébky vychází — to jest, co udržeti lidstvo ve stálé mladosti. —

251. Němci nemohou upustiti od ponaučení a poslouchání, a těžko jest určití, které z obou je více těši. Také jest to velmi německý básník jenž zpívá:

Du musst herrschen, oder dienen
Amboss oder Hammer sein.

Trefné přísloví, ačkoli obsahuje velikou nepravdu a hrubě nactiutrhání přirozenosti lidské. Panovat nebo sloužit, to jest býti otrokem na ten nebo na onen způsob; tam jsou zlaté, zde železné mříže okolo klece. Řetěz, který váže, jest tak vázán, jako to, co uzavuje. Ale člověk jest k svobodě zrozen, a jen tolik co potřebuje povětří dusíka přimíchaného, aby se mohlo dýchat, tolik se musí svoboda obmeziti, aby byla snesitelná. Kdo ale vinu tohoto mnohovládaření hledá jen ve vládnoucích, ten alespoň v Němcích jim činí velkou křivdu. Jest to vina a slabost poddaných. Zkuste to a zrušte ty sta zbytečných zákonů, zapovídajících, co by nemělo býti zapovězeno, aneb dovolujících to k čemu by dovolení zapotřebí nebylo, a uvidíte, kterak se budou občané při každém kroku cítiti stěsněni, a jak budou nařkáti, že se jim nedostává předpisů. A to proto, že jim chybí cnost, přiznati každému právo bez nucení, a cnosti jim chybí proto, že nemají síly, brániti své vlastní právo; a síly jim chybí, poněvadž nemají ducha, jenž jest pákou vůle; a ducha jim chybí, poněvadž jsou Němci. —

252. V revolucích jsou mlčící nebezpečnější než mluvící. —

255. Tok řečí jistého venkovského kněze v Allgemu. Anzeiger der Deutschen tvoří znamenitý logický vodopád v několika smělých parátrách. Práví: že faráři mají malé platy — a proto trati prý vždy více vážnost — a proto slábné prý pořad křesťanská víra — a proto prý „o krátké řadě století musí lidstvo „očíhledě“ kráčet nazpátek — a proto prý bude konečně „tak hluboce kleslý lid zase Apisovi a jiným nerozumným zvířatům stavět chrámy“. Vidno, že tento dobrý muž jest

více poctivý než chytrý, on zná svou povinnost lépe než svou dobu. Všichni lidé vznešení jako sprostí žijí se nyní z denní mzdy osudu. Kdo je chce vystřící) a strašiti, nesmí mluvití „o krátké řadě století“ a o „očíhledních nebezpečnostech“. On musí říci ráno: „jestli platy farářů nebudou ještě dopoledne zvýšeny, budou se do večera všichni křesťané kláněti bohu Apisi“. A v půl dvanácté musí říci: jestli se neobmezené opovázlivosti liberálních spisovatelů v tu chvíli neučini konec, bude v poledne celý svět zatopen krví a slzemi“. Tak se musí jednat v naší době. —

257. Příroda nás vede k moudrosti cestou cukrářských učedníků: přesyťic nás tím, čeho se máme vystříhati. —

259. Sprostí Turci věří, že na každém kousku papíru, který náhodou našli, jméno boží neviditelně stojí psáno. Pročež neopominou nikdy zdvihnouti je a spolknout s tím přesvědčením, že se jim taková pobožnost na onom světě znamenitě odměni. Vznešení křesťané mají zas jiný druh pověry: oni myslí, že na každém kousku papíru stojí jméno čertovo neviditelně vytištěno, a proto dávají všechny domnělé čertovy papíry, aby se nedověděli, zvláště ustanoveným služebníkům polykati. Tito ubozí lidé zasluhují politování, mají v sobě ustavičně čerta. —

260. Teprva před nedávnem přijala římská církev Galilaeův sluneční systém. Co mohou tedy ti političtí Ptolomaeané očekávati od svých zřezavělých mečů, vidouce, kerak nejblyskavější smělost podrobuje se konečně pravdě? Neboť boj nynější o občanský pořádek, je zcela ona stará hádka mezi Ptolomaeovým a Kopernikovým planetním systémem. Otázka jest, stojili zem a točili se slunce okolo této malíčkosti, aneb jeli slunce poručníkem? Podskok, výhrůžky, násilí, úplatky, pochlebenství — všechno nadarmo. Zde i tam mohou ustrašenou pravdu přinutiti, aby na kolenou odprošovala lež; ale vstanou zmuží se zase, a jako — Galilaei zvolá: A přece se pohybuje! (Pokračování.)

WACLAW WOLSKI:

HYMNUS NA BOHORODIČKU.

Jak k tanci naše rytířstvo šlo k boji posvátných hranic Polsky na obranu v pochodu šedém prachu, zhoubném znojí, by rozmetlo voj úskočných pohanů — tu z prsou zdumutých vírou, láskou jarou vítalo slunce, stoupající z lože nad ranní stepí, nábožnou tou písní starou a Ty jich zbrani žehnal jsi, ó Bože! ...

*) Lépe: varovati (warnen und schrecken).

A bílá Lilje stepi, Svatá Panna,
 si vedla železný ten zástup zdatný...
 Divokých ptáků mraky své „hosanna!“
 křičely k slunci!... Hejtman starý, statný
 sňal lesklou přílbu, sklonil hlavu sivou,
 litanji šeptal v stepním tom kostele,
 pak mohutně potřásl svou lví hřívou,
 pobodl koně a jel vojska v čele!...

A když se v stepní trávy ponořily
 ty zpěvné polské sochy Memnonovy,
 jich zbroje, přílby železné zářily
 jak věštba, která slavné děje poví!...
 S rytířstvem rázem píseň zamotily
 těž otců kosti rozváté v step šířý
 a k Tobě, Panno, Květe stepi bílý,
 šeptaly vřelá slova lásky, vry!...

I dnes,
 kdy v muky Kristovy krvavém potě
 náš národ k zemi zemdenou skráně chýlí,
 kdy hřími a blíská na naší Golgotě,
 jak bychom se, my, ubozí, modlili,
 ke komu zašli s žalobou Jobovou,
 kam bychom nesli slzy své a žaly,
 když k Tobě ne, jež's Poláků královou,
 bys vrahů hlavy zdrtila šakalí?...

A tedy, Bohorodičko, jen k Tobě,
 Královno Polsky naší, Hvězdo Moře,
 zdviháme oči, plně slzi obě,
 Tvůj hymnus pějeme k hvězdám tam nahoře!...
 Ó, znič leb černý satana, rohatý,
 nechť Syn Tvůj sejme s nás dlaně trestající,
 vem naše polička, doškové chaty
 svou pod ochranu, ruku žehnající!...

V Otčinu naši neštěstí brem bije,
 jež klesá pod ranami jak Job věrný!...
 Tak smiluj se, ó Panenko Marie,
 ať nad Polskou již déle smutek černý
 polibkem dusivým se nerozvléká,
 nechť černé chmůry prorve slunce plamen,
 a sešlí Národu takého reka,
 jak zaklelí je Feidiové v kámen!...

V pokorných prosbách, ó Panno Přečistá,
 padáme pod Tvůj obraz na kolena!...
 A litevský dub, Národa Zalmista,
 šumotem listí, Otčino milená,
 k Rodičce Boží modlí se za Tebe,
 slzami zemi hojnou rosou skytá,
 nemoha štěstí poznat v slastech nebe,
 když nemá ho Vlast do krve ubítá!...

Z polštýny přeložil Jos. Kudela.

—o—

P. z B.:

Z LISTŮ TETĚ HANĚ.

(Pi. Běle Vojtové.)

II.

Přeneste se v myslí o 15 let dále. Dove-
 dete si to představití? Nebudete snad již tak
 svěží, tak hezounká — i krok Váš poněkud
 ztratí na eleganci a pružnosti, ano, ebenový
 vlas dokonce prokvetne poněkud stříbrem, i
 vrásky rozryjí Vám trochu bílé čelo, jen ty
 Vaše krásné, hluboké oči budou tak zářiti
 jako dnes. Pjijde září života, dobrá duše, ale
 jsou léta a jsou krajiny, kde září je nejkrás-
 nější měsíc... I u Váš tak bude. Ne, nebude-
 te starší; jen ty děti kol Váš povyrosteou —
 A tu za krásného jitra předstoupí před Váš
 Váš miláček mazlivý, ta rozkošná Jeje, jež se
 Vám nyní tak roztomile věší na šíji, a božská
 očka její patří na Váš s takou oddaností, ano,
 ta Vaše Jeje předstoupí před Váš v bílém
 šatě, myrťou zdobeném, v průvodě švarného
 muže — s prosbou o požeňání... A Vy —
 která jste sama muže nepoznala, Vy vložíte
 své bílé, chladné ruce na havraní kadeře její.
 Nebudete mluvit. Hlubocí lidé v takých oka-
 mžicích nemluví nikdy... Jen Vaše oko roz-
 září se zvláštním leskem — to Vaše oko tak
 často prozrazuje poklady Vašeho nitra — a
 perla vzácné ceny skane po bílé, straně tváři
 na bohatě, bujně kadeře Vašeho miláčka a
 utkví rosou na zelené myrtě. Jen jediná perla
 to bude, neboť Vy jste se nenačila plakat
 před očima jiných — — Malická, rozkošná
 Jeje — to bujně kůzlátko — z Vašich rukou
 vyjde jednou do světa vážné povinnosti —
 vyjde do života. Víte, co to znamená, teto Ha-
 no? Vaše drahá Jeje — obrázek Vašeho mlá-
 di — jeť to kotě silně podobno do rodiny —
 podá kdysi ruku muží, aby s ním snášela
 dobré i zlé, aby s ním společně kráčela žitím,
 aby založila rodinu, aby dala život dále, aby
 ratolistku svého života zasadila v tento svět,
 aby se stala ženou a matkou. Ano, m a t k o u
 bude jednou, ten rozkošný Váš diblík, a ma-
 tka je zřídlem života, pramenem lásky. Ke
 vzácnému úkolu tomu máte ji vychovati Vy.
 Ano, z Vašich rukou vyjde do života. A muž
 její vděčiti jí bude vzácné pěči Vaší, zeh-
 nání Vám bude za ni. Štěstí těch dvou bytostí a
 všech, kteří z nich pojdu, štěstí ceíého Va-
 šeho rodu v budoucnu — spocívá ve Vašich
 rukách! Ó, jak těžký a významný je úkol Váš!

Ta krásná Jeje půjde tedy z Vašich ru-
 kou v život lepší, šťastnější, než snad jaký Vy
 jste měla. Vyzbrojte ji náležitě! Naučte ji býti

štěstí schopnou a štěstí hodnou. Celou svou krásnou duši vložte do její výchovy. Co jste chtěla po životě? I Vy jste snila o hebkých vláscích dětských, i Vy jste si kouzčila jemně intimitnou rodinné idylly, již zoveme štěstí. Vaše Její je prozříje, ano prozříje! Ó, dozraje, dožije se štěstí na světě ta Vaše milá Její, štěstí, jež snad tak řídkým bývá údělem. Vždyť zdravá, duševně silná a ušlechtilá žena sama jest štěstím a požehnáním.

To již krásně pravil Štítiny: „Dobrý díel jest žena múdrá a dána bude muži za dobré skutky.“ Štítiny již ve XIV. století měl správnější názor na ženy nežli my, synové století XIX. a XX.; vždyť nám je žena kuchařkou, švadlenou, snad i hospodářskou jednotkou, hračkou chťiců — zřídka však duševní družkou, společníci a spolupracovníci při životním díle. Splnutí duší — znáte zajisté také ten obraz — jest spíše uměleckým snem, nežli skutečností. A přece taková žena, která dovede duši inteligenta vyplnit do posledního místečka, žena, jež i po letech žhavé srdce mužovo dovede svou ušlechtilou něhou a obětovností udržovati, žena, jejíž pouhý pohled a měkký stisk ruky více blaha působí a více duše prozradí, než množství slov a milostné projevy divoké vášně, schopna státi se kněžkou štěstí a přinášeti božské jeho květy srdci, jež jich hodno svou čistotou, svou prací, svým celým bytím. Až bude lidstvo usilovati o to, aby bylo v pravdě šťastno, pak vzejde doba kultu žen, pak bude výchova ženy předmětem něžné lidstva péče, pak bude zase zasloužená pozornost věnována ženě zdravé, ušlechtilé, vzdělané, neboť jen z něžných rukou takových žen lze očekávati pravé štěstí, pravou radost životní.

Velké a nesnadné jsou úkoly ženy v rodině — a na ženu, jež povinnosti své rádně pochopila, nutno pohlížeti s pietou největší. Vždyť ona vlastně nese tíhu celého života! Ona je, abych začal s otázkou hospodářskou, finančníkem, který za nynějších nesnadných dob hospodářských pracně usiluje o slušnou sociální úroveň rodiny. Ona je hygienikem rodinného života, především však pedagogem — slovem: dobrým andělem svého chotě, duší celé rodiny. V ní soustředí se život. A dovede-li ona pochopiti radost životní, pak v celé rodině zvonky radosti často, předčasto veselé se rozezvučí! Jaká žena, taková rodina!

A takých slunných chvílí života rodinného nenahradí nic na světě. Jak často stává se žena důležitou pomocnicí velkého díla mužova, ne snad tím, že by s ním společně bádala, ale že upraví jeho práci pravý svatostánek,

v němž myšlenky nové za vlahé péče její, za zářivého zájmu a radostné účasti přímo raší ve šťastné, všech starostí životních zbavené mysli mužově, a že práci přináší pozhřebání tichá, obětovná láska družky jeho.

A když časem na rodinu bouře života doléhá, zda není to opět žena, která se lrdinně postaví na ochranu svých drahých, vše, vše obětující za blaho jejich, za jejich štěstí? Láska vzdělaná, charakterní ženy je nevyčerpateľná, nezničitelná, nezná viny, aby ji nedovedla odpustiti, nezná břemene, aby je na se nevezla, nezná obětí, zná jen — povinnost. Co koná pro své drahé, co pro ně nedostupuje, ano i trpí, tof pokládá za přirozené, za něco, co se rozumí samo sebou. „To by dělala každá; to není nic zvláštního,“ řekne taková žena — zcela dle Vás, toto Hanno — klesajíc téměř pod tíhou obětí. A podlehne-li muž v boji o život předčasně, přejímá jeho povinnosti, jeho úkoly a do úpadu se stará, aby děti v duchu zesnulého byly vedeny, byly vychovány. Jde jí jen o to, aby jméno mužovo bylo zdobeno ratolestmi cti a děti jeho aby v životě kráčely v jeho šlépějích, pracovaly ke cti a chvále toho, jež dravé vlny života předčasně urvaly.

Ano, Štítiny dobře posoudil význam ženy. Jest zdrojem štěstí a blaha nesmírného žena zdravá, charakterní, ušlechtilá, žena silně vůle a velké obětovnosti. Muž sebe lepší jest postradatelný — vzorná žena nikoli. Ji zachází slunéčko rodině, ztrátou její osoby podřaty kořeny rodiny.

Takovou ženou bude Vaše zlatá Její. Uhlídáte, i ona se dostane muži, jenž si ji zaslouží „dobrymi skutky“ a stane zdrojem štěstí, pramenem radostného života. Úkoly, o nichž Vy jste v tužbách svých snila, provede ona teprve! Že ano, duše drahá? Ovšem musí býti k tomu vychována — a to je, dobrá tato Hanno, úkolem Vaším. Recete upřímně, není v této práci — smysl života?

Než namítnete mi snad — Vy tak ráda činíte své námítky — že se Váš miláček neprovdá, že nenalezne muže, jemuž by mohla býti „dána za dobré skutky“.

Nechci odporovati. Neradostné jsou dnes poměry, „Páni jsou šťastni, mohou si voliti,“ řekla jste kdysi na Žofině. Tato věta utkvěla mi v mysli, byla jste jediná z četných tanečnic, jež promluvila takovou pravdu. Ano, žena nemá práva výběru. I to je jedna z četných křivd na ženách od věků páchaných. „Čekám, čekám, čekati, tof los chudé divčiny,“ prav ušlechtilá dívka v Bozdechově Görtzovi. A

což nehodí-li se srdce k srdci, jak toho žádá Schiller? Pak silná žena raději kráčí životem sama. A lépe učinila. Tisíckrát lépe jest státi sama v žití s čistým štítem, než býti nucena prožívatí nejsvětější intimnosti života s člověkem „cizím“, s nímž nelze duševně splynouti, a tak duševně všednět, hynout a profanovat ideály divčího srdce. Silné, vynikající ženy málokdy se vdávají, poněvadž zřídka mohou se setkatí se silnějším, anebo rovně silným mužem. A ti mužové nevybírají ani dnes snad družku života dle duševních i tělesných předností žen — hospodářské výhody je vedou především k snatkům. A ti mužové zřídka, zřídka kdy „dobrymi skutky“ zasluhují si moudrou ženu, jak toho štítný žádá. Vždyť dnes to tak daleko došlo, že lékařské komory musí ve velkoměstech přímo na ženy se obracetí brožurami, aby se chránily snatků s muži, kteří životem nezřízeným předčasně prohýřili své zdraví! Ó, rcete, teto Hano, není-liž lépe tisíckrát vzdáti se práva přirozeného života, než noriti bílou duši svou v bahno hnusu a otravovati si celý, celičký život strachem a hrůzou před chvílemi, jež mají býti člověku nejsvětějšími a jež si mladá duše kouzliha tak snívá a krásně, jak velebná nokturna Chopinova...

Příroda se ovšem krutě mstí na takové moderní Titance, jež hrdě zřiká se svých práv, značnými útrapami tělesnými, ale za to srdce rozvine se bilými květy utěšené krásy.

„Ba, kde jen člověk s přírodou je v boji, tam vzejdou květy, třeba květy ledné a sotva člověk v boji poustojí, květ za květem zas ztrácí se a bledne.“

Tak píše Neruda. Znáte tyto verše, teto Hano?

Snad i Vaši rozkošné Její tento los jest určen. Není to snadný úkol. Vyžaduje, jak jsem již výše pravil, ženy silné, ušlechtilé a moudré, která dovede se ovládnouti dokonale, dovede se vyrovnati hrdě a čestně s osudem a štěstí své naléztí v práci. Velké, převléké síly k takovému žití potřebí!

A výchova může tu mnoho vykonalí. Ano, výchova! Výchovou nutno vypěstítí silnou vůli, která dovede ovládati tělo i duši v každém ohledu a která vštípí duši tak krásnou ušlechtilou hrdost, že nedove ne nikdy, nikdy profanovati své cíty, výchovou vzbudí se tak mocné zájmy pro pravdu, dobro a krásno, že žena bytí i sama byla, vždy nalezne dosti příhodného zaměstnání, důstojného intelligence její, že ve službách humanity, ať v rodině, či mimo ní, vlasteneckých i sociálních úkolech, v pěstění umění život její poplyne

tiše, klidně a i radostně. Mír v duši bude mítí — a vděčiti jej bude své vychovatelce a nezapomenutelně tetě Haně.

Nuže, teto Hano, hodno-li účelu lidského života prací svou obětovnou vypěstítí tak ušlechtilý charakter ženský, aby dovedl býti pozhánám lidstvu — a určeno-li, aby krácel žitím sám, aby měl mír v duši a radoval se ze života a z práce ušlechtilé?

Doufám, že mi dáte za pravdu. A výchova leží ve Vašich rukách, zlaté Vy srdce!

—o—

DROBNOSTI.

Hymnus na Bohorodičku. (Poznámka.)

Mimulý rok uveřejnil jsem v *Besedách Času* překlad básně *Polonéz* od Kaz. Przerwy-Tetmajera, která byla dokumentem pro napoleonskou válku mezi Poláky. Báseň dnes otištěná je také dokumentem, jak dosud katolictví proniká polským životem. Její autor W. Wołski (dle Fr. Kwapila, který ve *Slovanckém Přehledu*, roč. V., str. 105—112, uveřejnil překlady některých jeho básní), je přední básník polské moderny, kterou vedl Przesmycki a Przybyszewski; světovým názorem je pesimista, neobyčejnou péčí věnuje formě svých básní. Přeložený Hymnus navazuje na starou polskou píseň náboženskou (se silným vlivem českým v řeči) *Bogarodzicu*, o které praví Al. Brückner v *Dějínách literatury polské* (český překlad u *Laichtra*, díl I., str. 7):

„V čele literatury polské stojí *Bogarodzica* a dějiny její dojmají nás hlubším pocitem a větší úctou, než dějiny jakékoliv jiné písně náboženské, třeba českého „*Hospodine, pomiluj ny*“, nebo německé písně „*Christe genade*“. Obě její sloky, pokorné a nadšené, vážné, jakkoliv prosté, vzrušují nás i dnes, což teprve, když poprvé zazněla píseň.“

Textu rozumětí i dnes snadno, jakkoliv přes šest set let minulo, kdy poprvé odrazil se o zdi kostela Starého Sáze. V první sloce prosí se o přímiluvy matky a panny u Syna a Pána; v druhé zývá Božic, syn Boží, o vyslyšení proseb našich. Obě sloky složil Františkán Bogufal, z odpovědník kněžny vdovy malopolské, Maďarky Kinzy, horovcí ctitelky Panny Marie.

Ze zdi kláštera ve Starém Satozi vyplula „*Bogarodzica*“ do širého světa polského. Ústa národa chytla píseň a třeba že zapomenuto na autory — středověk samolibostí autorské neznal — tím hloub píseň sama vnikla do srdcí a pamětí lidu. Ji zaznívaly řady polské, kdy se s nepřítelem odvěkům na polích grunwaldských potíraly; jí hučely lesy, když se sedláci kujavští na rytíře mečové vrhali; slyšeti jí bylo i za Němcm pod *Wielkomierzem*, v bitvě rozhodující o osudech Litvy. Ji zanotoval i Zbyhněv Olšnicki, když v domu krakovském oslavoval zvolení krále polského na trůn uherský, jí pak zazpíval nad Černým Mořem, pod *Balkánem* u *Varny* tentýž král a jeho věrní, dříve než se na *Amurata* vrhli. Ozývá se ona po kostelích, kde kněz před kázáním s lidem jí zpívá; a písní tou počínali *Laski* a *Januszowski*, „svod statutu polských“, ač mylně sv. *Vojtěcha* za jejího autora považovali.“

J. K.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Bylo to výborné pro zbystrění paměti, a nevinná zábava ta zaujala sestry po mnoho hodin, kterou by byly jinak třeba proloušily anebo ztrávily v méně žádoucí společnosti.

O Štědrý večer asi tučet děvčátek tisklo se u Marchů na posteli, která označovala první pořadí; seděly jako pěny před modrozlutou, kartounovou oponou v blahém očekávání příštích věcí. Za oponou to notně šumělo a šeptalo, lampa trochu čoučila a přes tu chvíli ozvalo se chichtání malé Málky, jež samým vzrušením div smyslu nepozbyla. Konečně zazněl zvonek, opona se rozlétla, a operní tragédie začala.

„Temný les“, jak stálo na jediné divadelní ceduli, představovalo několik keřů v kořenáčích a zelená látka, prostřená na podlaže; v pozadí černala se jeskyně. Koňská houně tvořila její střechu, stoly její stěny. Uvnitř nalézalo se ohniště s plápolajícím ohněm a na něm stál černý kotel a nad kotlem skláněla se stará čarodějnice. Jevišť zahalovala úplná tma, takže rudé plameny působily mocným dojmem, zvláště když se z kotle, který čarodějnice odklopila, valila opravdovská pára. — Okamžik se čekalo, než pomínulo první nadšení, po té vřítel se na jeviště bidácký Hugo s hřmotícím mečem po boku, v širáku na hlavě, černých vousích, tajemném pláští a pověstných vysokých botách.

V nesmírném rozčilení rázoval chvíli sem a tam, a potom se uderil do čela a vybuchl v divoký zpěv. Zpíval o své nenávisti k Roderigovi, o své lásce k Záře a o svém pevném předsevzetí, že Roderiga zabije a Zaru získá. Ostré tony Hugova hlasu, promísené občasným výkřikem, když už jej city tuze přemáhaly, uchvátily posluchače; i tleskali mu bouřlivě, sotva že přestal zpívat, aby nabral dehu. Hugo se uklonil, a výraz jeho tváře zřejmě nasvědčoval, že jest zvyklý veřejné pochvaly; na to přikročil k jeskyni a velitelským „Hola, drahoušku! Potřebuji tvých služeb!“ poručil Hagarě, aby vyšla ven.

Vybelhala se Markéta v šedé paruce z koňských žíní, jež scuchaně visely jí do tváře; na sobě měla červeno-černou řízu, v ruce hůl a na plášti tajemné klikyháky. Hugo žádal, aby mu připravila dva nápoje: jeden, kterým by získal lásky Zářiny, a druhý, který by zahubil Roderiga. Hagar v pěkné dramatické

pisni slíbila opatřit obojí, a jala se přivolávat ducha, jenž měl donést nápoj lásky:

„Sem na zem snes se z oblačných svých krajů,
ty, Duchu vzdušných sfér — tak rozkazuju!
Ty z růží zrozený a rosou odkojený,
ty svařit dovedeš přec nápoj čarodějný!
Nuž, dones rychle mi jak sokol sivý
ten vonný nápoj lásky, jehož potřebuji.
Hej, Duchu, odpověz, když rozkazují!“

Ozvala se líbezná hudba a v pozadí jeskyně zjevila se drobná postava v mlhavém, bělostném rouše s třpytivými křídly, zlatými vlasy a s věncem růží na hlavě. Zamávavši kouzelným proutkem, osůbka zašveholila:

„Přicházím sem k tobě tiše
ze své dálně, vzdušné říše,
kterou bledá luna plyne.
Hle, zde nápoj černý vezmi!
K zlému užít se však nesmi —
sic moc jeho hned pomine!“

Po té čarovné zjevení hodilo malou pozlacenou lahvičku čarodějníci k nohám a zmizelo. A Hagar znovu dala se do zpěvu, a přivolala nového ducha — tentokrátě však mnohem méně vábného; neboť s burácejícím rachotem přihopkoval na jeviště šeredný, černý trpaslík, a zaskuhrav cosi v odpověď, s jizlivým úsměskem mrštil po Hugovi tmavou láhvičku a odkvapil. Hugo poděkoval čarodějnicí, ukryl láhvičku do vysokých bot a odešel; a tu Hagar posluchačům oznámila, že Huga nenávidí a že ho proklela, poněvadž kdysi zavraždil několik její přátel, a tudíž že překazí jeho záměry a že se mu pomstí. Potom opona spadla, a v přestávce obecnost mlsalo cukrkandl a rokovalo při tom o přednostech hry.

Co to bylo bušení a lomozu, nežli se opona podruhé zvedla! Leč, když posluchačky uhlídaly mistrovské dílo, které tu vybudováno bylo, žádná nereptala na dlouhé čekání. Bylo to vskutku nádherné! Vysoká věž trčela až k samému stropu; a v té věži asi uprostřed lesklo se okénko, a na něm stála hořící lampa. (Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor
Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beaufortia v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro od bératele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

NEPŘÍŠEL JSEM SPOJIT ...

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Neříšiel jsem spojit, ale rozdělit;
lučavkou chci býti, která prvky dělí,
v noci břeře spánek, ve dne duši klid,
šve ji od neděle výtkou po neděli,
aby neměl míru Husův kdysi lid.

Aby v jeho srdci červ svou hlavu zdvih',
hledal nitro jeho mdlobou skolěbane
kusadlem sta výtek palných, mučivých,
až by řekli mnozí: Nejsme hodní, Pane,
dávné minulosti, velkých předků svých!

Bíče uzlovaté přišel jsem vám splést,
bich vás jímí mrskal jako Ježíš v chrámu;
nesenu vám míru vábnou ratolest —
žahavky a trní, bodláči vám lámu,
které všude bují kolem vašich cest.

Rozbit jsem vám přišel brejle mámení,
jímž trn a bodlák růžemi se zdály,
rudou zlatonosnou plané kamení,
pšeničnými poli pusté, holé skály,
zlatým vínem voda v kalném prameni.

Ať svou bídu zříte v celém úzasu:
jak vám vzali, čím jste byli velcí kdysi,
jak z vás učinili národ chudšů —
ať své uvidíte pokrivené rvy,
vlas ať hrůzou sšediví vám po vlasu ...

Neříšiel jsem plakat, neříšiel jsem lkát —
svědomí jsem přišel vyburcovat líná,
ať vás lháři nazvou za den tisíckrát;
přišel jsem vám nalít horoucího vína,
ať vám nepřestane v nitru oheň plát!

Ať vás páli jako oheň hranice,
na níž sežehli vám pýchu vaší země —
ať vám žene plamen studu do líce,
že se věsti dáte jako ovce němě
od dědiců černých kleté Kostnice!

A když konečně vás pojme studu cit,
oživne snad zas vám obraz předků zbledlý,
poznáte, že jinak nutno hledat klid:
oddělit se od těch, kdož vás k Řimu vedli ...
Neříšiel jsem spojit, ale rozdělit!

—=0:—

M. GORKIJ:

POHÁDKY.

Přeložila Olga Rychliková.

III.

V posvátné tísíně vychází slunce a od břehů
ostrova se pozdvihuje k moři modravá mlha, pro-
sycená sladkou vůní květů kručinky.

Ostrov, uprostřed temné roviny ospalých
vod, pod bleudou kupolí nebe, podobá se obětnímu
oltáři, před tváří Boha — slunce.

Hvězdy právě pohasly, ale bílá Venuše ještě
září, sama mizí v chladné výši kalného nebe,
nad průzračnou hladí oblaků, podobných chu-
chvalcům peří. Oblaka, slabě zbarvená do růžova,
tíše hasnou v záři prvního paprsku a v klidném
lúně mořském je jejich odraz přímo jak perlet,
vyplynvší ze siné hlubiny vod.

Stébla trav se vzpřimila slunci vstříc, i li-
stečky květů, jsou obtíženy stříbrem rosy. Jasně
krúpěje rosy zavěšují se na konci trav, rostou, a
odtrhující se, padají k zemi, zapoceně v parném
snu. Toužíš slyšeti tiché znění jejich pádu a je
lí smutno, že ho neslyšíš.

Probudili se ptáci, poletují v listí oliv, zpívají
a zdola pozdvihují se vzhůru mohutné vzdechy
moře, — probuzeného sluncem. Ale přece jen je
ticho — lidé ještě spí a v svěžestí jitra je vůně
květů a trav jasnější, než zvuky.

Ze dveří bílého domku, zahaleného vinicemi,
přimo, jak loďka zelenými vlnami moře, vychází
slunci vstříc staříček Ettore Cecco, opuštěný
človíček, plachý, má dlouhé ruce jak opice, a
holou lebku, jak mudrc, tváří, tak pomačkanou
časem, že v jeho scvrklých vráskách není skoro
očí viděti.

Pomalou pozdvihnul k čelu černou, zarostlou
ruku a dívá se dlouho v zarůžovělou oblohu,
pak kolem sebe — před ním po šedořítalovém

břehu přelévá se široká tonina smaragdu a zlata, hoří růžové, žluté a červené květy.

Temná tvář starcova chvěje se v dobromyslém úsměvu, pokyvuje kulatou, těžkou hlavou.

Stojí přímo, jakoby zachycoval břemeno, se skloněným hrbetem, široce rozkročen, a koš něho stále veseleji pohrává červnový slunce, jasněji svítí zelená vinice, hlasitěji štěbetají ptáčky a čížkové, v keřích tlukou křepelky, kdesi piští černý drozd, vyparáděný a bezstarostný, jak Neapolitán.

Starý Čekko pozdvihuje dlouhé, zvané ruce nad hlavou, protahuje se, přímo jakoby se chystal sletěti dolů, k moři, klidnému jak víno v číši.

A narovnav staré kosti, usedl na kámen u dveří, vyňal z kapsy kazajky lístek, oddálil ho od očí, přímhouřil je a dívá se, bezzvučně pohybuje rtoma. Na velké tváři, dávno neholené a přímo jako postřiběné — nový úsměv; podivně jsou v něm spojeny láska, žalost i hrdost.

Před ním, na kousku papíru, jsou vyobrazeni modrou barvou dva širokoramenní hoši. Sedí opěnki zády o záda a vesele se usmívají, kučeraví, velkohlaví, jako sám stařec Čekko, a nad jejich hlavami je velkým písmem zřetelně vytištěno:

„Arturo a Enriko Čekko,

dva stateční bojovníci za zájmy své třídy. Organizovali 25.000 dělníků prádelny, jichž výtěžek byl šest dolarů týdně, a za to byli uvězněni.

Nechť žijí bojovníci za sociální spravedlnost!”

Stařec Čekko neumí čísti a nápis je v cizím jazyku, ale on ví, že je to napsáno právě tak, každé slovo je mu známo a křičí, zpívá jak med.

Ten modrý lístek přinesl starci mnoho úzkostí a trampot. Dostal ho před dvěma měsíci a ihned, instinktem otce, cítil, že věc není pěkná: vždyť podobizny lidí chudých se tisknou, jen, když lidé ti překročí zákony. Čekko schoval do kapsy ten kousek papíru, ale ulehl mu na srdce jak kámen a každým dnem se stával těžším. Nejednou již ho chtěl ukázat knězi, ale dlouhá zkušenost životní ho přesvědčila, že lidé správně říkají: „snad mluví kněz Bohu pravdu o lidech, ale lidem pravdu — nikdy.”

První, kdo se tázal na tajemný význam lístku, byl rezatý umělec, cizinec — dlouhý a vyhublý mladík, který velmi často přicházel k domku Čekkovu. Postavil vkusně prkno k malování a ulehl k spánku blízko něho, schovávaje hlavu v čtyřhranný stín začatého obrazu.

„Pane,” otázel se umělce, „co učinili tito lidé?”

Umělec se podíval na veselé tváře starcových dětí a řekl:

„Patrně něco směšného...”

„A co je o nich vytištěno?”

„Je to anglicky. Mimo Angličany rozumí tomu jazyku jen Báh — ještě moje žena, mluví-li

pravdu v tomto případě. Ve všech jiných případech pravdy nemluví...”

Umělec byl hovorný, jak čížek, patrně o něčem nemohl hovořití vážně. Stařec od něho znepokoučen odešel a druhého dne přišel k ženě umelcově, tlustě siňore. Zastihnul ji v sadu, kde odpočívala, ve vedru, oděná v široké a průzračné bílé šaty. Ležela v houpací síti a rozložbeně se dívala modrýma očima v modré nebe.

„Ti lidé jsou zavřeni ve vězení —” řekla lámavým jazykem. Nohy jeho se začivily, jakoby celý ostrov se zakolébá úderem, ale přece jen, nalezl sil, aby se otázel:

„Ukradli něco, nebo někoho zabili?”

„Ach, ne, prostě jsou socialisty.”

„Co je to — socialisti?”

„Je to — politika,” řekla siňora hlasem umírající a zavřela oči.

Čekko věděl, že jsou cizinci docela pitomí lidé, hloupější než Kalabřané, ale chtěl zvědět pravdy o dětech a stál dlouho vedle siňory, očekávaje, až otevře své velké, lenivé oči. A když se tak konečně stalo, otázel se, dotknuv se prstem lístku:

„Je to — čestné?”

„Já nevím —” odpověděla nevrle. „Řekla jsem ti již — je to politika — rozumíš?”

Ne, on nerozuměl: politiku dělají v Římě ministři a bohatí lidé, proto, aby zvýšili chudým daně. Ale jeho děti jsou dělníci, žijí v Americe, a byli hodnými hochy — k čemu by dělali politiku?

Celou noc proseděl s podobiznou dětí — při měsíci se zdála černou a vzbuzovala ještě tmnější myšlenky. Ráno se rozhodnul, otázali se kněze — černý člověk v sutaně krátce a přísně řekl:

„Socialisti — to jsou lidé, kteří odmítají vůli Boží — stačí, viš-li toto.”

A dodal, ještě přísněji, starci vsled:

„Je to hanba, v tvých létech se zajímat o takové věci...”

Dobře, že jsem mu neukázal podobizny, — pomyslí si Čekko.

Minuly ještě tři dni a on šel k holiči, šviháku a větroplachu — říkali o tomto hochu, zdravém, jak mladý osel, že miluje za peníze staré Američany, kteří přijíždějí — jakoby se chtěli radovat z krásy moře, ale v pravdě vyhledávají dobrodružství s ubohými hochy.

„Bože!” vykřiknul tento špatný člověk, proč četl nápis, a tváře jeho radostně zaplály. — „To je Arturo a Enriko, moji druhové! Ó, jak vám upřímně blahopřeji, otče Ettore, vám i sobě! Hle, přece mám ještě dva slavné krajany — možno-li nechlubit se tím?”

„Nežvaň zbytečně,” napomenul ho stařec.

„Ale on křičel, pohazuje rukama:

„To je dobře!”

„Co je tam vytištěno o nich?”

„Nemohu to přečísti, ale jsem jist, že vytkli pravdu. Chudí musí být velkým hrdiny, aby o nich konečně řekli pravdu!”

„Mlé, prosím tě —“ řekl Čekko a rozložbeně odešel, klepaje dřevěnými střevisi o kameny.

Odešel k ruskému siňorovi, o kterém říkali, že je to dobrý a čestný člověk. Přišel, usedl u lože, kde pomalu umíral, a otázel se ho:

„Pane, co se zde říká o těch lidech?“

Přimhouřiv oči, nemoci vybledlé a smutné, přečetl Rus slabým hlasem nadpis na listku, usmál se pekně na starce a ten mu řekl:

„Pane, vidíte, že jsem velmi stár a brzy již půjdu k svému Bohu. Až se mne Madonna otáže, co jsem učinil se svými dětmi, budu povinen říci jí to pravdivě a podrobně. To jsou moje děti, zde, na listku, ale já nerozumím, co učinili a proč jsou ve vězení?“

Tu mu Rus vážně a prostě poradil:

„Povězte Madonně, že vaše děti dobře pochopili hlavní příkázání Jejího Syna: milují své bližní láskou živou...“

Lež nelze říci prostě: potřebuje hlučných slov a mnohých ozdob — stařec uvěřil Rusovi a pevně stisknul jeho malinkou ruku, která neznela těžké práce.

„Tedy — to není pro ně hanbou — vězení?“

„Ne,“ řekl Rus. „Vždyt víte, že bohaté dávají do vězení jen tehda, když učiní příliš mnoho zla, a nedovedou to skrýti — chudí upadnou do vězení, jak jen zatouží po trošce dobra. Jste šťastný otec — hle — to vám povím.“

A slaboučkým svým hlasem dlouho vykládal Čekkoví o tom, co vynalezeno v životě čestnými lidmi, o tom, jak chtějí přemoci chudobu, hloupost a všechno to, strašlivě a zlé, co se rodí z chudoby a hlouposti...

Sunce hoří na nebi jak ohnivý kvítek a sype zlatý prach svých paprsků na šedá nádra skal a z každé vrásky kamene chtivě vztahuje se slunci vsťric život, smaragdové trávy, květy modré jako nebe. Zlaté jiskry slunečního svitu vzplanou a hasnou v plných kapkách krystalové rosy.

Stařec pozoruje, jak vše kolem něho dýše světlem, pohlcuje jeho živou sílu, jak třepetají se ptáci a zpívajíce staví hnízda; myslí na své děti: hochy za oceánem ve vězení velkého města — je to zlé pro jejich zdraví — ošklivé, ano... Jsou ale ve vězení za to, že vyrostli v čestné lidi, jakým byl po celý život jejich otec, — to je pekné pro ně i pro jeho duši.

A bronzová tvář starcova přímo taje v hrdém úsměvu. Země — bohatá, lidé — chudí, slunce — dobrotivé, člověk — zlý. Celý život jsem o tom přemýšlel, a ač jsem o tom nemluvil, přece porozuměli dumám otcovým. Šest dolarů za týden — to je čtyřicet lir — oh! Ale oni shledali, že je to málo a dvacetpět tisíc právě takových, jak oni, souhlasili s nimi — je to málo pro člověka, který chce správně žít...

Je jist, že v jeho dětech rozvily a vyrostli tajně myšlenky jeho srdce, velmi se tím honosí, ale, znaje, jak málo lidé věří pohádkám, které tvoří oni sami každý den, mlčí.

Jen někdy staré obsáhlé srdce přetéká myšlenkami o budoucnosti dětí a tehdy, starý Čekko, vzpřimiv znavený hřbet, vypíná prsa a sebrav poslední síly, chraplavě křičí k moři, do dálky, tam, k dětem:

„S Bo — hem!...“

A slunce se směje, vstává vždy výše nad mohutnou měkkou vodou moře a lidé z vinic odpovídají starci:

„Oj — j!...“

R. BOJKO:

JSI ANEBO ŇEJSÍ?

I.

Jsi anebo nejsi — ? Ó, záhada hrozná, odvěká, jež se vztýčila před zrakem ulekaného člověka, jakmile tělo své zarostlé poprvé na zadních nohách do slunce vzdvih.

Bezhlavý jezdec, jež bíčuje v šílené divokém letu hořící spřežení nešťastných světů v bezednou, vesmírnou dál.

Tajemný přízrak, který vrhá stín hrozivý všady, kam člověk vstoupí,

jak nad zemí trčíci, popravni sloup.

Z pohádek obr, jež nyní spoutaný, kdesi nehybně

spi

Jsi anebo nejsi?

Jsi prvního, dětsky udiveného člověka jen

hrůzy a sladkosti plný, mátožný sen?

Z němého spánku a smrti zbájené, nicotné, vesmírné Nic?

Tajemně zrcadlo temné,

v němž člověk chce uvidět přírody záhadneu líc?

Jsi lidstva jen bolestný přelud

a bezduchá, bezcílná látka

je vědom...?

Jak, ona? všech dějů a zjevů

sic neumdlévající matka,

tajemný pramen,

ktejry se od věků z prostorů v prostory pryští,

však zároveň bezmocně, jako hliněná nádoba

mrtšena v hněvu

o tvrdý kámen,

jak kry ledové před mosty tříští

a drti

a rozpadá v součástky, prvky a dým?

Ona lhostejná vladatka porodů, smrti

a člověka, Tvého otroka, pokorná služka!

Ona, chatrně splepená snůška

bláta a zlata.

žuly a ruly

a hlíny,

železa, magnetu, radia, elektřiny!

Ona, bezcílná, němé jen poslušná

neslyšitelného křiku

tajemného, velkého vozky

jak bezmoeni starci životních zvyků;

těžká a tupá jak byrokratů strnulé mozky,
 jak sražených kretinů duch —
 ona stvořila sebe,
 sklenula nad touto zemí
 daleké, úsměvné, velebné nebe
 se slunci, hvězdami všemi,
 dráhy též mléčné
 (nazlátlý prach,
 tančící v mátožné bloudících tmách;
 zářící jiskry vyletující veese
 z porozhrnutého, černého popele)
 dala prý všemu pohyb i zákony věčné,
 je Bůh...?!

Ó, ubohé, bezmocně skrčené stíny,
 jež pod svícen vrhají vysoko vzdvížené lampy
 vztyčených věd!
 Ó, smutně bolestné tresty velikých duchů za
 příliš odvážný vzlet!
 Ó, žalostné návraty k fetišům bezduchým snům!
 Ó, zoufalé výkřiky srdce, jež nedoved' utišit
 bezradný um!

II.

Tedy přeče jsi Ty,
 Ty nejvznešenější, nejmocnější, nejvyšší,
 Ty nevysovitelný, nejtišší,
 němý,
 jenž drží v ruce své pro tvorstva hladový rod
 tuto malíčkou zemi
 jak se štěpu vesmíru utržený, uzralý plod — ?

Ale kdo za Tebou při Tvém zrození stál
 a tuto moc všechnu Ti do vínku dal,
 jak jedinému synovi svému
 umírající veliký despota král? — —
 A odkud zas Onen Neznámý žezlo a korunu
 vzal? — — —
 Ó, začarovaný, do sebe zahrýzlý
 nepřelomitelný kruh,
 do něhož zaklet člověka bloudící duch!
 Ó, bolestné návraty k místům,
 z kterých jsme za rána vyšli.
 Ó, bloudění věčné v neznámém přalese, v mlčící
 tmě! — —

III.

Však jestli už skutečně jsi, pak kdo?
 Bytost tajemná, neznámá,
 všemožně vládnuocí nad náma,
 však přeče jen podobná mně?
 Ješitný tyran, jenž přikázal nám,
 bychom mu za jeho jíz života stavěli za chrámem
 chrám? — —

Nebo jsi přeče jen úsměvný, mateřsky dobrý
 a milý
 přátelsky laskavý duch?
 Nejvyšší, nejčistší lásky a dobroty vůně a dech?
 Vrucích modliteb radostná závrat a vzdech?
 Ukonečnění sladké, v němž usne bolest i vášně
 i hřích?

Jezulátko svaté, jež do našich pochmurných tich
 přináší šveholy ptačí a hrdličky smích...?

Ano... oh ano...! Ale kdo rozpoutal odvěké
 války
 mezi hmyzem a ptactvem, zvířaty všemi
 i v lůně prokletém jich
 a neřídí jich?
 Orkánů smrště, které Tvým dechem — přý
 svatým! — priváty z dálky
 od polu k polu, přes celou zemi
 vířivě letí
 za každých dob,
 a tisíce tisíců — jako děvečka na mrvu sebrané
 smeti —
 odhodí lhostejně v bezradný hrob...?

Kdo vtiskl — ó něžný prý, jemný a tichý —
 každému tvoru ostře broušené zbraně
 v zafatě dlane
 a učil náš po hladu, po lásce, po moci křičící pud
 oloupit druhá a probodnout bratrskou hrud'...
 Kdo dává jen silným a odvážným pod nebem
 bezpečně růst
 a k cestám jich připoutá pokorné štěstí
 jak krásnou zajatou tanečnici,
 však slabé — a přeče jsou všichni Tvé děti! —
 do prachu srazí železnou pěstí,
 od jejich hladem zkrivených út
 odtrhne poslední sousto i vyssátou kost.
 Oh, Tvé milosrdenství...! Oh, Tvá nejvyšší
 spravedlnost...!

A proč, proč jen drobounké, malické děti,
 tělička buclatá, zbarvená do zlata,
 bezmocná ptáčata;
 proč děti, malické děti, jichž netíží hřichy,
 leč že přišly sem na tento svět,
 jež nepřelozí Ti přes cestu zbla;
 proč děti, třeshňová poupata
 rozpuklá na naší schýlené sněti,
 s dušičkou tichou a plnou důvěrně přítulné něhy,
 čistou jak studánky ukryté pod skálou v lesi,
 bílou jak májové sněhy,
 jak do jitra rozpuklý květ —
 proč ony — ó nejbolestnější výkřiku zla —
 proč ony jen trpěti musí pod rukou
 železnou Tvou,
 ó, otčine země, odvěky Herodesi...?

—o—o—

KAREL HAVLIČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

261. Tělesní stráží králů bývala vážnost,
 býval strach, jest zvyk a bude láska.

*

263. „Les corps (constitués) n'ont point
 d'ame" — praví lord Čoke, a ozvěna zkušnosti

opakuje tato slova na stokrát. Kdykoli nepřátelé přišli do země, kdo tu šel vítězi nejdále naproti, uvítal jej nejponiženěji, vyprovázal nejpřívětivěji, kdo pochleboval nejpodleji, učtil krvavou cestu bitev nejstarostlivěji, kdo jím připravil teplá kamna, měkké lůžko, přistrojený stůl, plný pohár a tak vlastní a přirozenému panovníku nejprve a nejzjevněji povinnou věrnost zrušil? Kdo to učinil? To učinili státní ústavy, vládní úřady, knížecí místodržitelé, purkmistři a kdyby byl někdo z národu jen slovičko nelibosti třeba jen mezi zuby zabručel, zahřmělo se naň: Pokojnost je první občanská cnost! Když Napoleon Itálii, Hollandy, města Hansejská, ne právem pokojných smluv, nýbrž násilně spojil s Francouskem, kdo se mu podrobil první, kdo velebil nejhlasitěji novou vládu? Byli to zákonodárné spolky, senáty, zemské správy a všichni ti jednotliví hodnostníci, nazývající sebe v štěstí přáteli panovníků a při pěkné povětrnosti hrázemi chránícími trůn před vlnami demokracie. Jdou nářky — a ne bez důvodné — že se za našich časů svatost legitimity neuznává, božské právo panovníků v pochybnost uvádí, upírá, ruší. Ale děje se tak, kdo jiný jest toho příčina, než ti sami, kteří si tak nařikají? Nevyhnutelnost dědičné panovnické moci vyplývá jen z hlubokého rozmyslování, ku kterému jest schopen jenom myslící člověk, nikoliv ale zástup nemyslicí. Jenom onen pochopuje, že musí býti v státu politické náboženství, bytost nejvyšší tvořící, ochraňující a soudní; lid ale drží se jenom hotového okamžitého prospěchu. Kdo mu chrání život, jmění, řemeslo, vyrazení, ten jest jeho panovníkem. Ale při tom způsobu, kterak se nyní zem proti nepřátelům hájí, nečiní se ani přemouřeným občanům v jejich prospěchu a životu žádných překážky; kterak může láska k dědičnému panovníku zůstatí ve své síle? Máli vážnost legitimity neporušena zůstatí, tuť musí vlády ve svých od nepřátel obsazených zemích všechny ouvazky občanského pořádku zrušiti, aby lid se svým panovníkem také všechno ztratil a jenom s jeho navrácením zase všechno získal. —

264. Kolikrátkoli posud spasitel nějaký svět osvobodil, byla výkupní cena vždy příliš velká za tu službu, poněvadž čas svobodnou činí vďěčností vždy proměňuje ve věčný tribut bázně.

268. Když Pythagoras vynášel svou známou sadu, obětová bohům hekatombu. Od té doby řesou se vždy voly,* když nějaká nová pravda na světlo přichází.

272. Pro ty, kteří v žádnou nesmrtelnost nevěří, není také žádná. —

276. Zdvouřilost jest státní papír srdce, který

často tím větší úroky nese, čím nejistější je kapitál —

279. Led nebo voda — to je celý rozdíl mezi zlým a dobrým člověkem. Proto nemohu prvního nenávidět a druhého milovat. Nejhranatější, nejtvrdší sobeckost není nic než zmrzlá utrplost, a nejsrdečnější soucit nic než roztata samoláska. Že v jistém srdci léto nebo zima bytuje, že jest na severním polu neb pod teplým podobným zrozeno, to není ani vina, ani zásluha. Jenom velké srdce, rovné oceanu nezamrzne nikdy; za to ale bouří a jeho láska jest nebezpečnější než nenávisť malých. —

281. Jenom šťastní přijdou do ráje. Nešťastní jsou zařazeni v tom i onom životě.

283. Duch muže jest slunečný den, duch ženy podobá se měsíční noci — a nejpošournější den má více jasnoty, než nejjasnější noc. Ale den zahaluje hvězdy a činí všecken život zemským, a noc vzbuzuje všechny světy a činí život nebeským. Den nese parno, sucho a nenávisť; vše vysušujíc a osvětlujíc rozlučuje nejřibuznější věci i s jejich, stínem; noc přináší mírnost, rosu a lásku a rušíc všechny hranice zbratřuje co bylo nepřátelské a cizé. Duch muže stojí vždy ve středu pozorování, odkud celý svět přehlíží. On myslí ven a cítí do vnitř; vědomí jeho jest celé, city jsou zlomky. Ženy stojí s duchem svým jen na tom neb onom punktu kruhu. Ony nemohou svět přehlédnouti a obhlédnouti a když jsou u cíle jsou přece zas na začátku cesty; ony cítí ven a myslí do vnitř; jejich city jsou úplné, vědomí jest zlomek. Tak tedy jest ztráta a zisk mužovi i ženě stejnou mírou přiměřena. —

284. Lidé, kteří se snadně naučí cizím jazykům, mají obyčejně pevný charakter.

285. Kdo se chce líbit, musí být marný, neboť se jen sami na sobě učíme pochlebovatí marností jiných. —

286. Všechnu pošetilost vyvážiti — tak se přijde na dno moudrosti. —

288. Býtí šťastným jest také cnost. —

289. Kameny a byliny se mají zkoumat, která drží, když se jich dotýkáme, a neživé věci, které lapají po prstu zkoumajícím. Pam nese ukojem zvedavosti pokoj a radost zde strach a bolest. Mrtvá příroda ruší, aby mohla tvořit, živá rodí aby mohla zabíjet. Jak se musí záviděti oněm šťastným, jenžto pokojně žijí v době divoce pobuřené, na kraj bouřičho moře se těší ze skořápek, slávi jen broučky bzučet a na haništno chytat motýlky!

*) Správně: volavce.

290. Rousseau měl německé srdce a anglického ducha; francouzského na něm nebylo nic, než řeč. —

291. Pes kničí, když je bit a člověk by neměl? Ale jsou lidé zepsilejší než psové — a nekníčí když jsou bití. —

292. Vlády častěji činí zlé z bázlivosti nežli z bujnosti. —

293. Kdo chce tyranství zničit, musí mu sloužit. —

299. Mluví se o právích vlád, panovníků, koruny; ba i liberální tak mluví, jenom dodávají, že národ má také práva. Ale kterak může mít vláda práva? Co jest právo? Právo jest jistá výhradní moc, kterou má někdo ve svůj prospěch k některé věci neb k některému jednání. Ale což má vláda ty moci, která jí výhradně přísluší, ke svému prospěchu? Nevykonávali je právě k prospěchu lidu? Moc ale, kterou vykonává vláda k prospěchu lidu je povinnost, nikoli právo. Ona toto tak zvané právo nemůže odstoupit, tedy není žádné právo. Nejhorší pochlebníci králů, nejvšlejší zastavatele legitimity, nepřisnější, neabsolutnější mohou přece jenom tolik tvrdit, že jest ke štěstí lidu zapotřebí, aby se vládlo monarchicky, aby panovník měl neobmezenou moc; jeli tomu ale tak, tedy má panovník jen povinnost, žádné právo. Jenom lid má práva. Poněvadž pánovitost malých považovala panování velkých za cosi žádoucího, nazvala užívání toho panování právem. Nejlepší, nejsléchetnější panovníci považovali vždy panování jen za těžkou povinnost.

300. Občanská společnost kyše, a snaží se rozloučiti se ve své prvky. Ty jsou dva: Panování a svoboda. Všechno se táhne k té neb druhé straně. Boj by byl brzy rozhodnut, kdyby jen bojných v čistém poli na sebe mohli uderit. Ale ministerialismus hledí udržeti smíšeninu.

(Pokračování.)

DUDÁK.

Bělorusky napsal Jak. K o l a s. Přeložil K. Handzel.

Třem rodným bratrům dal Bůh stejný rozum, stejný cit a stejné myšlenky. Avšak ne stejný osud potkal každého bratra v životě. Ačkoliv se všem bratrům nežilo příliš sladce, přece nejmenšího postihl nejhorší osud, neboť mu určil nepěkný kraj, vrhnul jej do lesů a bažin. Nejmenšímu bratru žilo se velice špatně. Plakal, nikdo však neviděl nebo nechtěl viděti jeho slz. Zpíval si též nísně,

dlouhé, teskné písně neštěstí. Vypravoval si též pohádky a teprve při pohádkách se cítil šťastným. Jeho slzy padaly zároveň s rosou na zemí. Slunce hrálo a slzy smíchané s boží rosou vystoupky k nebi a odtud padaly opět na zemí čistými krůpějemi. Tak krouží ony věčně se země k nebi a s nebe na zem. Oči nejmenšího bratra však nevysýchaly. Jenom samojediný veliký a vysoký les naslouchal jeho písní a sám mu pomáhal zpívatí svým táhlým šumem. Večer vycházel nejmenší bratr poněkud si oddechnouti, bral dudy, sedal na zápraží své chaty a hrál. Měsíc plul po obloze a vedle něho bledly bílé obláčky. Hvězdy na nebi dávaly se jako stýdlivá děvčata na zemí bílými, řídkými mraky a naslouchaly hře nejmenšího bratra na dudy. I bylo na srdci ticho jak tichá byla sama noc. A myšlenky jako ty obláčky rodily se lehce v srdci a pluly, Bůh ví kudy, daleko, daleko, mizely tíše, tíše tak, jak se rozplývaly bílé obláčky po obloze. Jenom výr a sova vytrhovali svým zlověstným křikem nejmenšího bratra ze šťastných myšlenek. Probouzel se jako ze sna a tehdy jiné myšlenky, myšlenky neštěstí bodaly jeho srdce jako nožem.

Nikdo neznal a neslyšel nebo nechtěl znáti a slyšeti jeho písní. Jeho žal mizel jako mizí při východu slunce mrak, který zůstal státi nad bažinami. Jenom samojediný les mu rozuměl, a lesu odhaloval nejmenší bratr své myšlenky, neboť cizí lidé se vysmívali jeho slovům a písním. S lesem se mu žilo volněji, les ho neutiskoval a nepronásledoval, jak jej utiskovali a pronásledovali lidé. I stal se nejmenší bratr tichým, klidným, opatrným a nikomu neodkrýval své duše. Nejmenší bratr zdívočel. Lesy a bažiny jej odloučily od bílého světa.

Prošlo mnoho let. Všichni tři bratři se sešli.

Nejstarší bratr se díval směle kolem sebe. Měl vysoké boty, koupené spodky a košili a na košili kamizolu. Nejstarší bratr mluvil rychle, jeho řeč byla odlišná a nejmenší bratr mohl stěží něčemu porozuměti z jeho rozprávky. Na prostředním bratru byla vysoká čepice, široké bílé kalhoty a boty. V zubech měl kulatou dýmku, mluvil nemnoho.

Nejmenší bratr vypadal starší než oba bratři. Jeho brada byla šedivá a ruce se trásly. Sám byl hubený a nucný. Jemu jako by stýdno bylo před bratry, že má na sobě vybledlou, roztrhanou halenu, nevelikou čepici, na nohou krpce a prodřené onuce ovíjely hubené nohy.

Bratři hovořili o všem, o svém hořkém osudu, o pravdě, o životě.

Nejmenší bratr mlčel, jemu nedovolili povídati tou řečí, jakou rozmlouval s matkou, se svými myšlenkami a s lesem. Starší bratři vysmívali se jeho řeči.

„Mluv tak jako já,“ praví mu nejstarší bratr, „a nepřevracej lidské řeči. Tvoje řeč.. jakoby jí nebylo! Co jsi řekl všemu světu ve své řeči? Kde jsou tvé písně? Kdo četl tvé myšlenky, práci tvého rozumu a srdce? Kde jsou tvé písničky? Čím se pochlubíš?“

„Krásnější řeči jsem neslyšel. Rozmlouvám, jak dovedu. Bratře! Kdo dlouho mlčel, tomu se chce mnoho mluvit. A já jsem mlčel po celé století i chce se mně mluvit. Neodnímej mně alespoň toho práva. Taž se jehličí na stromech a ono ti řekne o mých myšlenkách. Mé myšlenky jsou napsány slzami a slzy zároveň s myšlenkami rozplynuly se v řece. Večer je můj zpěvník. Hoře a bol porodily mě písně a les jim naslouchal. Taž se lesa a on ti poví o mých písních. Poslyš jen a řeknu ti zkazku: Posadil pán dudáka do hluboké jámy za kamennou zeď. Praví jemu pán:

— Hrej mně na dudy, abych slyšel tvé písně, potom dovolím, abys zpíval lidem a dám ti právo mluvit světu o svých myšlenkách.

Kamennou zdi však nepronikla píseň dudáka a nikdo neslyšel jeho zpěvu.

— Mlč! — Volá pán na dudáka, neboť tvoje píseň neřekla ničeho mému srdci. Nech si pro sebe své myšlenky a písně.

A od té doby poslouchalo dudáka jen puště pole, bažiny a les.

Bratře! My všichni jsme hledali štěstí, jen že jsme nešli stejnými cestami. Tobě alespoň trochu svítilo slunce, já však šel jako v noci. Zapálíme spolu světla a půjdeme dále za svým osudem, máme pomáhati jeden druhému a zabloudí-li někdo z nás, budeme naň volati. Nesmějte se, bratři, a neodnímejte mně toho, co může odnítí pouze sám Bůh.“ A slzy leskly se v očích nejmladšího bratra.

—o—o—

DROBNOSTI.

Z dopisu vystěhovalce Slováků z Komny v Americe.

Buffalo, 18. 8. 13.

Drahá manželko a dítky!

Předně Vás co nejsrdčněji zdravím, přeji Vám vše dobré a zároveň Té maminko sladce líbám. též chlapece, ať jen v duchu. Ale myšlenkou tou jsem spojen, jak rád bych se viděl mezi Vámi, nemohu vyjít. Co já jsem se nadřel, zkusil, prodělal, to vim je-

nom já. A takový život se mně začíná úplně protivěti — samotěn, jak poustevník. Jak rád bych se hechy pouštěval, vysvětloval tím o každé věci, o všem co se děje kolem v přírodě ale já té radosti nemám. Mnohým hřeší to všechno postrádají v výchově. třeba nemají tu, jak kdybych já byl doma Moc spolehám na Tebe, že najdu dítky naše, až přijdu domů, líšici se od dětí jiných. totiž aby byly na první místě chápavé, aby se ptaly na každou věc, proč je to vše, nač a pod. A pak dítky se nesmí nikdy bit ani dost málo. Dítě musí žít volně, svobodně a směle, rodiče se nesmí bát, nesmí mít z nich strach atd. Dítě musí mít k rodičům smlost, pak se ono se vším tím svěří, neb otáže a pod. Dítěti nesmí vysvětlovat, že ono je rovno otci a matce, že je člověk a že je rovno jim. Nešťastné dítky, které se třesou před rodiči; ty se duševně nevyvinou, zkazí je svět. Všichni se těší se svými zínkami a dětmi, já toho postrádám a jak to puďe dál, sám nevím... Kdy přijedu nemohu vědět; nebýt dluhu, přijel bych na vánoce. Ale jak u nás dluh spláceti? Kdybych byl zdravý, práce sly a mohl se zde udržet, přijel bych až na Husovu oslavu v červenci 1915. Tu odsud pojedou loď se samými Čechy, a Ty s dětmi bys přijela do Prahy; tam bychom se sešli a byli na oslavě pětistě! Pak bychom domu přáteli rázem; je ale těžko předvdat, je to jen můj náhled. Noviny Tě přicházejí v pořádku? Čti pilně a sleduj každý odstavec. Pozdravy atd.

*

Podáváme zde zajímavý dokument vyspělých názorů o výchově prostého dělníka — vystěhovalce Slováků z Komny (pol. okr. Uh. Brod). Je to výňatek z dopisu, který tento občan poslal své ženě do jejího domova. Z Komny jest už odstěhováváno v Americe asi 10% všeho obyvatelstva. Stěhují se lidé vesměs mladí a zdraví, muži i ženy do velkých průmyslových středisk Spojených států Severoamerických, kde mnozí uzavírají manželské sňatky, zakládají rodiny a po většině mají výnosná zaměstnání. Muži pracují v továrnách, dolech a pod. jako dělníci neb dílevedoucí. Ženy zase buď jsou služkami v městských domácnostech nebo vedou hospodárství ve vlastních rodinách, opatřujíce zároveň domácnost tím svým krajanům, kteří vlastního krbu nemají. Pobyt těchto vystěhovalců v Americe jest většinou jen dočasný; až vydělají si tolik, že dluh na vlastním statku v rodné obci vážnoucí splatí, aneb tolik zahospodáří, aby si mohli ve své domovině udržeti rádnou domácnost, vracejí se do staré vlasti. Vydělky mužů i žen jsou nepoměrně lepší, než by byly doma. Muži vydělávají průměrně denně 10—20 K, děvčata, jako služky mají měsíčně až 100 K. Dostí je též takových případů, že v Americe za vydělkem je pouze muž, který posílá domů peníze, zatím co žena vede domácnost a stará se o výchovu dětí. V ohledu kulturním žijí vystěhovalci v Americe daleko sytější než doma. Účastní se hodně života spolkového, jsou členy sokolských a dělnických organizací, čtou hodně, noviny posílají muži svým ženám až do Evropy. Vůbec je viděti, že Amerika má na vystěhovalce blahodárny vliv v ohledu hospodářském i kulturním. Po příkladu americkém, jsou tito lidé i ve své domovině přičinnivi, svědomiti, řízení snahou, aby sobě i dětem zajistili co možno nejlepší budoucnost; jsou sebevědomi, podnikaví, dbali své cti a co je zvláště potěšujícího, jsou uvědomělé protiklerikální.

—o—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Za běloučkými záclonami mihla se Zara, oděná v blankytnou řízu stříbrem protkanou, toužebně vyhlížejíc Roderiga. Nedal na sebe dlouho čekat; přes skvostný svjž šat měl přehozený rudý plášť, na hlavě, ověšené kaštanovými kučerami, seděla mu čapka s pěrem, v ruce držel kytaru a nechyběly arci ani známé holinky. Klekl pod věží a srdcevoucím hlasem zapěl zastaveničko. Zara odpověděla a po krátkém zpívaném rozhovoru svolila k útěku. A nyní přišel nejpůsobivější výjev celého kusu. Roderigo vyňal provazový žebřík o .pěti přičkách, hodil jeden konec Záře do okna, a vyzval ji, aby sestoupila. Ostýchavě vyklonila se z okénka, položila ručku Roderigovi na rameno a již již chtěla pŕvabně seskocitě dolů, když v tom — ouvej, běda! — Zara zapomněla na svoji vlečku; ta zachytila se na okně, a věž se zakymácela, nahaula se ku předu a s třeskotem sřitila se k zemi, pochovávajíc nešťastné milence ve svých ssutinách!

Zděšený výkřik zazněl pokojem; než v tom už vysoké boty šermovaly divoce ve vzduchu a záhy vynořila se i žlutá hlavička Zařina, volajíc: „Vždyt jsem ti to povídala, vždyt jsem ti to povídala!“ Ale v ten okamžik krutý otec Zařin, don Pedro s podivuhodnou duchapřítomností přiběhl na jeviště a vyproštuje svoji dceru ze zřícenin, zašestpal spěšně stranou: „Nesmějte se a hrajte dál, jakoby se nic nebylo přihodilo!“ Pak křikl na Roderiga, aby vstal a s hněvem a pohrdáním vypověděl jej za svého království. Roderigo, ač očividně zmaten pádem věže, vzdorně se postavil starému pánovi na odpor a odsekl, že nepŕjde! Neohrožený ten příklad roznitil Zaru, takže i ona se opřela otcí, jenž za to uvrhl je oba do nejhlubšího sklepení zámekského. Objevil se malý, buclatý žalárník s řetězy v ruce a odvedl provinilce do vězení; vyhlížel, ubožák, náramně polekaně a zapomněl patrně i na řeč, kterou měl promluvití.

Třetí jednání představovalo zámekskou sň; sem přiběhala se Hağar, aby osvobodila milence a zahubila Huga. Slyší jeho kroky i skryje se. Hugo vyprázdni obsah láhviček, darovaných mu čarodějnicí, do dvou pohárů vina a poroučí nesmělému, malému sluhovi: „Dones číše ty vězňům do jejich cel, a oznam jim, že za krátko příjdu sám.“ Sluha odvádí Huga stranou, aby mu cosi pošestpal, a Hağar vymění meztím poháry s jedem za dva jiné,

jižž obsah je neškodný. Ferdinando, malé páže, odnese číše do vězení, Hağar pak postaví na jich místo sklenici se smrticím nápojem, určeným původně pro Roderiga. Hugo, žizniv po namáhavém zpěvu, vyprázdni ji jedním douškem, pozbude vědomí a po zřívém zmitání a dupání, klesne k zemi a umírá, při čemž Hağar v písni rozkošného nápevu mu svěruje, co učinila.

Byl to výjev opravdu vzrušující, třebaže se některým divákům zdálo, že dlouhé černé vlasy, veslující zpod bidníkovy paruky, poněkud zeslabily účinek tragické jeho smrti. Posluchači nadšeně vyvolali Huga před opou; i objevil se ve vsí důstojnosti, veda za ruku Hağar, jejíž zpěv byl podivuhodnější než všecko ostatní představení.

V jednání čtvrtém zřime zdrceného Roderiga, kterak se chystá probodnouti si srdce dýkou, ježto prý Zara ho zradila. Již již přiloží hrot dýky na hrud: v tom pod oknem zahlaholí krásná píseň, v níž se Roderigo sděluje, že Zara jest mu věrná, že však nachází se ve velikém nebezpečí, z kterého jedině on ji může vyprostit. Při těch slovech hodí mu neznámá oknem klíč, jimž Roderigo otevře dvěře svého žaláře; v záchvatu radosti přetřhává okovy a odkvapí vyhledat a vysvobodit svoji milenkou.

Dějství páté začalo bouřlivým výstupem mezi Zarou a jejím otcem. Don Pedro si přeje, aby šla do kláštera; než, dcera nechce o tom ani slyšet. Po dojemných prosbách, klesá Zara do mdlob, leč právě v tu chvíli vrazi sem Roderiga a žádá za její ruku. Don Pedro o lmitá, neboť mladý rytíř není mu dosti bohat. Oba křičí a šermují rukama, nemohou se však nikterak dohodnout. Roderigo se již hotoví unést omdlelou Zaru, když tu znenadání přiběhne malý Ferdinando a přináší dopis a jakýsi sáček od Hağar, jež zatím byla tajemně zmizela. V dopise Hağar oznamuje, že odkazuje ohromné bohatství mladému páru, a zároveň varuje dona Pedra, že stihne ho hrozný osud, bude-li zbraňovat jejich štěstí. Dychtivě otevrou sáček a z něho vyhrne se na podlahu spousta peněz z cínového plechu, tak že skoro celé jeviště třpytí se jejich leskem.

(Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou neb
 poštovným.

Vlastník Tissařské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
 Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha

JAN ROKYTA:

PĚT SET LET...

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Pět set let se prudem převalilo,
co nám upálili proroka —
mezi tím, co tehdy v Čechách žilo
a co po půl tisícletí zbylo,
jaká je to propast hluboká!

Co dřív z kamene, je teď jen z hlíny,
a z té bláto bývá nebo prach.
Místo dubů teď se klátí třtiny,
místo lidí plíží se tu stíny,
místo mužností teď chví se strach.

Vody staletí nám všecko vzaly,
čím se v běhy dějů vepsal Čech —
kde praotci velcí umírali,
pozdních vnuků živoří rod malý,
líšejník jej sežírá a mech.

Kde praotec odkazoval dětem
odpor proti Římu v závěti,
v boj kde vydával se s celým světem,
by moh' pravdu hledat volným vzletem —
pravnuk spí teď v Říma objeti.

Volává síc: Praotcové naši!
Hus a Žižka! Tábor! Husité —
při tom jí však sladkou římskou kaší
a hned bázní velikou se plaší,
k předkům-li jej zpátky vábíte...

Pět set roků! Zda to dosti není,
abyste se ze sna vzbudili?
Po tmě aby přišlo slunce denní,
světla ode stínu rozdělení,
českých bratří vnučí zbloudili?

By řeč vaše byla jako dědů
podle Pisma: ano — nebo ne,
byste z ohně nebyli i z ledu,
hořkost v srdcích, na rtech plno medu,
šije pouze v slovích nesklonné.

Byste rozhodli se: buďto voda
nebo olej ať je v nádobě,
ať zpěv za mrtvé zní nebo óda,
buď ať oheň života vám dodá,
či ať led vás drží v porobě!

Pět set roků! Bratří na Balkáně
po té době v boj se rozhodli,
za svobodu meč vytáhli k ráně —
Zda vy také pro boj jménem páně
opustíte náruč pohodlí?

Není třeba meče ani pušky,
není třeba krve potoků —
třeba jenom ryzí Pravdy družky,
třeba jenom svrhnout cizí bůžky
a jít v stopách dávných proroků.

Není třeba lidí zabijeti,
aniž útočiti k cimbuřím —
Lež jen v sobě zabít, její děti,
duchu dát, ať volný s Pravdou vzletí,
rozhodnout se: Hus anebo Řím!

—o—

ALFRED HUMANUS:

V HOREČCE.

Črta z cyklu „Proč?“

Malý Beđa ležel na posteli a přimhuřuje oči,
zíral do kouta stropu, kde byl namalován brichtatý
andílek s červenými a modrými brozvy v ruč-
kách. — Bylo mu horko, odkopl pokrývku, pře-
valil se na bok a chladil na studených poduškách
rozpálené tváře. — V nebohé hlavince, tam ve
vypuklině za uchem, usidliła se mu krutá bolest,
nutící ho k pláči a ku křečovitému zatínání zubů.

Bolest připadala mu, jako kdyby cosi u bu-
bínku — uvnitř — vrtalo zubatým vrtákem, pak
píchal špičatou, dlouhou jehlou a tlouklo malými
žhavými kladivky.

Bylo to strašně. A z míst bolesti šířila se pal-
čivost, horečka po celém těle, omamovala ho,
vyvolala matný lesk na jeho velikých modrých
očích.

Bylo léto, počátek prázdnin. — Spolužáci jeho užívali volnosti, koupali se, hráli si a on byl nucen ležeti celý den v postýlce v těsném, nepěkném pokoji. — Venku bylo tak krásně, sluníčko páfílo a on nemohl! — Ležel sám, stále byl sám...

Matka byla v lázních se sestřičkou, byla nemocná, musila se zotavit; nevěděla, že její miláček stůně, že se mu sbírá v hlavice. — Byla by jistě přijela, dávala sama obklady, ošetřovala — ale nesměla o ničem vědět, tatínek jí to nepsal. — Tatíček nemohl u něho stále sedět, byl zaměstnán na dvoře, v obchodě, a přicházel k němu, jakmile měl jen chvílku volnou. — Služka Julka vařila, také nemohla být u něho a přišla vždy, když na ní zazvonil a dávala mu čerstvé obklady.

Ležel sám, celý den sám. — Nyní přemýšlel, jak je nešťasten. — Proč ho pánbůh potrestal? Což se nemodlil každý den? Nebyl nejlepším žákem v celé třídě? Učitele nezlobil, neposníval se nikomu, měl málo hříchů, skoro žádné! A přece musí tolik vytrpět. Proč on, právě on?? — — —

Bolesti staly se krutějšími. Roztáhl ruce, prstíčky sevřely měkké polštáře.

— Pane bože, proč mě trestáš? Ulev mi jen trošičku, docela maloučko, jen abych mohl usnout! Budu se zase modlití, budu zase hodným! — šeptal v horečné extasi. Bolesti neutuchaly. Obrátil se prudce na znak. Pohybem sjel mu obkladek s hlavy, dolů ku tváři. Byl horký, páčil.

— Dám si nový, nebude mě tak páliť hlavice — pomyslí si a zmačkl u postele visící knoflík od elektrického zvonku.

Přišla Julka, vzala obkladek, vymáčkala ho ně v bílé vodě, vyzdímala a položila jeden ručník na číčko, druhý za bolavé ucho. Obvázala vše maminčiným šátkem. Pohládila ho studenou, tvrdou rukou po rozpálené tvářice a odešla do kuchyně.

Měl žízeň. Zazvonil opět a žádal vodu. Přinesla čerstvou studenou, v opocené sklenici. — Hltavě vléval občerstvující nápoj do horkých útrobu. Ulehčilo se mu. Obklady příjemně chladily, bolest slabla, jako kdyby usínala. Položil se opět na bok, na bolavé ouško, přimhouřil oči...

Zdálo se mu, že stěna proti němu se blíží, kloučkové vetkání v zeleném koberci oživují, skáčí, tančí. — Postel počala se kolébat, točiti — náhle se zvedla, letěla s ním nahoru, nahoru do oblak. Letěla nad moře, rostla. — Dole, pod ním, byla ohromná modravá plocha, veliká — velikánská. — Postel se převrátila a on padal dolů, dolů do moře... Bylo mu úzko. Mávl rukama — rostl — rostl... Mohutnější rozmach — zmizelo moře. Letěl. Pod ním vysoké, šedé hory. Slétl zvolna dolů na hory. Povstal, vzpřimil se. — Óh, jak byl obrovský. Nejvyšší hory sahaly mu po kotník, hlava jeho byla někde nahoře — daleko — dalekananánsko — u nebe. — Tu se vše točilo, rychle, i země se rychle točila a on na ní. — Pozbýval rovnováhy, zamotala se mu hlava. — Stoupl si rozkročmo. — Stál nyní pevně

a na rychlost otáčení si zvykl. — Shýbl se k zemi. U nohou stál tatínek a díval se na něho. Vzal jej opatrně mezi prsty a zvedl do výše. — Tatínek se dal do křiku, do pláče. — Bedovi se to líbilo. — Chytl ho za nohu a počal s ním motati prudce ve výšce. — Tatínek plakal. — Tu motal prudčeji, prudčeji, až samotnému míhal se tatínek rychle před očima. Při mihotání pozoroval, že se tatínkovi krk prodlužuje a ztenčuje. — Motal ještě rychleji. — Krk byl tenký jako nitka a na konci držela se malá kulička — hlava. Nitka praskla! Kulička uletěla daleko, daleko. — Z tílka počala stříkati ohydná černá krev přímo jemu na čelo, na hlavu. — Po čele stékala horká, hnusná kapalina dolů k uchu a tam se usazovala, páčila, zžírala, působila hroznou bolest. — — —

Probudil se. Bolest jej zase mučila k šilenství. V paměti uvízl mu konec příšerného snu. Prudce hmátl si na hlavu a strhl obklad. Horečkou rozpálené oči nerozeznávaly barvy — bylo to černé! To je přece sseďlá krev!?

— Tak, roztrhal jsem tatínka! šeptal ustrašený Běda, — kdo mi teď večer bude čist?

S hrůzou rozhlédl se kolem. Poznával svůj pokoj.

— Julko, Julko! křičel netrpělivě, zavolejte mi tatínka, chci tatínka!

Julčiny kroky zná po chodbě — zmíknou. Ticho — hrozně ticho!

— To dlouho nejdu! — Napíná sluch.

— Nic! — — — Bolest, bolest se hlásí — — —

— Ještě nejdu! Snad teď? To je doba!!

Vždyť oni nepřijdou, já zabil tatínka. — — — Bože, smiluj se nadě mnou, Bože, odpusť mi! — Šeptá modlitby a zatíná zuby. —

Léhké kroky zazní chodbou, za nimi těžké, pomalé. —

— Tatínek jde!! Sláva!!

Vzpřimí se v posteli, namáhá se určitě rozoznati okolí. — Zjeví se dobrácká tvář otceva. — Toužebně rozpíná rámě, líbá hebkou vráscitou tvář, hladí šedavé vlasy, šeptá:

— Drahý, milý tatínku, to jsem rád, že jsi živ! Já myslil, že jsi mrtev, že jsem ti utrhł hlavu. — Ach, milý, drahý tatínku!!

Radost zapudila na okamžik bolesti, Bědova tvářice se rozjasnila. Usmívá se. —

— — —

MAGDA BÍLA:

ZPOVĚĎ.

Co říci Vám, můj dávný zpovědníče? Duch můj kde bloudil celych deset let? Zda Tolstoj není bohem mi, neb Nietzsche, zásady mravně zda mi nevzal svět, zda hříchy své si nemýlím a ctnosti — a jakou cestou chci jít do věčnosti? — — —

Když bodly hroty strmých stezek v žiti,
snažení marnost, bolest zřeknutí,
děl rozum mi, že všim chce pevně jíti,
zmatek že mládí cit mu nevnutí!
Mám z bouří jarních vyjít neproměnná,
znající pravdu, prvností svou cenná! —

Tož hleďte: být jsem chtěla neproměnná
v myšlénkách, slovech, v citech, v soudech svých;
mně zdálo se, že v pravdě budu cenná,
rozumně když svůj strádím žal i smích,
vše posléz určitělně jednoduše,
jak možno to u „karakterní“ duše!...

Leč moje srdce, harfa Eolova,
dechnutím každým nově zvucící,
vždy tázavá svá vysílala slova
v samoty tiš, i v život hlucící;
a citů rozehvělých stálé znění
mne z úvah moudrých vyvádilo v snění!

V něm, v barvách krajů nikdy nezbádaných,
na stezkách vzdušných k svitu vrcholů,
jsem našla zdroje darů nerozdaných,
stačící pro věk celý lidských dnů!
A krásou, uchvácenou v oně výši
jsem spěla doplnit si žití číši.

V svůj pramen poznání, tak chladný, jasný,
mámivé víno snů jsem rozlila...
Spal právě, znaven, moudrý rozum spasný,
prociťl pozdě! — Já se napila
bez tuchy, za živa že zahrabané
s nemoudrou touhou mládí, z nitra vstane! —

Ach, vstalo, vstalo! —

Snění víno zhrálo!

Já však jen teskně hlavu svésila:
hle, nad vším kolem vidmo barev plálo,
ona jen stezka šedí děsila,
jež vedla předčasně mne k žití kvasu...
Pud mládí život chtěl a krásu v jasu! —

Mé srdce slov se písma uchopilo:
„Nepůjdeš odtud, pokud nesplatíš...“
Dát chtělo vše, co dosud nevyužilo,
po strmých stezkách, s bolestí, šlo výš —
a rozum chladný, vlečen žhoucí touhou,
s ním projít musí křížovou pouť dlouhou...

Kde její konec? —

Nevím, zpovědníče.

Veliká touha vždy mne vleče v dál.
Nestíší duši Tolstoj ani Nietzsche;
Ideál hledám, jako Abgar král...
Dnes touhy pal, svit snů, chlad pravdy splývá
mi v žití tok, leč —

již se připozdívá. —

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUD. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

II. Nápady.

Vyňaty jsou z „Vermischte Aufsätze“ a to uprostřed jednotlivých pojednání jinak často příliš rozvláčných. Proto ten výběr, o kterém platí již shora uvedené. Jsou bez data, patrně ale též r. 1852 přeloženy. Po stránce napsal Havlíček vždy německý nápis a stránku.

■

Lud. Börne: Nápady.

Vyňato z jeho spisů od H. B.

Gesammelte Schriften 1835.

III. Díl.

Bemerkungen über Sprache und Styl.

Str. 4. — Dvě věci se náležitě od sebe nerozeznávají totiž: Krásota a zvláštní ráz stylu. Někdě může psát velmi hezky a nemít přece styl, a zase může mít styl a nepsat hezky. Ba zvláštní ráz způsobu psaní vylučuje úplnou krásotu, tak jako obličej s výraznými tahy málo kdy je hezký, a muž s charakterem málo kdy spanilý. — Zdá se že styl spisovatelův více pochází z jeho charakteru než z ducha, více z jeho mravních, nežli filosofických neb uměleckých náhledů o životě. Cicero píše výborně, ale nemá svůj styl, byl muž bez charakteru. Tacitus má styl, též Caesar. Francouzové nemohou mít styl, poněvadž již jest styl v jejich řeči. Kdo píše ve Francii; píše buď jako dobrý spisovatelé francouzští aneb jako špatně. Porovnáme-li Rousseau s Voltairem najdeme ovšem jejich styl velmi rozličný, ale to ien potud, pokud se jejich náhledy od sebe dělí. Kde Rousseau smýšlil jako Voltaire, píše také jako Voltaire. Německý jazyk nemá — Bohu chvála! — žádný styl, nýbrž všemožnou svobodu, a přece je tak málo německých spisovatelů, kteří by ke svému prospěchu použili krásného práva zvláštní smýšlení projevití zvláštním způsobem. Těch několik, kteří mají styl, možná jest, na prstech spočítati, a ještě zbydou prsty. Snad jest Lessing jediný, o kterém se může říci s jistotou, že má styl.

*

Str. 6. — Duchaplný spisovatel rozeznává se od duchaprázdného jen tím, že máje bystřejší všímavost dovede již hotové idey, o kterých tento nemá ani zdání, pochopiti a sobě přivlastniti: ale nové netvoří.

■

Str. 8. — Dobré cvičení ve stylu pro muže (neboť chlapce ve školách v stylu cvičiti držím za směšnost) jest překládání zvláště ze starých jazyků. Já sám cvičívám se na Horazovi...

•

O Horácovi. Str. 11. — Když jsem viděl Sullu vraždit, Caesara loupit, Octavia krásit, nedržel jsem ještě svobodu římskou za ztracenou — tenkrát teprva jsem ji oplakal, když jsem byl četl Horáce. On, Říman, bohové! jeho dětské oči viděly ještě svobodu a on byl první, jenžto si při ohni genia božského polívkou vařil. Cemu učí? Jak se má býti sluhou.....) O čem zpívá? O vínu, holkách a trpělivosti. Nesmrtelní bohové! Říman a trpělivost!

Apostaten des Wissens und Neophyten des Glaubens.

Str. 15. — V dospělejším věku rozmnoužuje se vědomí naše již jen do šířky, nikoli do hloubky.

Str. 20. — Žádný člověk neobětoval ještě pod nikdy přesvědčení své prospěchu svému. Kde bychom soudili, že se to stalo, tu to jistě nebylo právě srdečně přesvědčení, které zadali. Nejhloupejší člověk má přece své přesvědčení, tak jako má dům, v němžto bydlí — ve dvou zároveň bydlėti nemůže. Když se mu dům dobře zaplatí, prodá ho, a byť by mu býval sebe milejší a pohodlnější. Nebydlíšli ale ve přesvědčení svém, nýbrž bydlíšli přesvědčení tvé v tobě, pak je nezádaš ani za žádnou korunu.

Str. 21. — Hloupost více nenávidí a bojí se ducha, třeba jí sloužil, nežli nenávidí a bojí se jiné hlouposti, která se jí nepřátelsky protiví.

Str. 23. — Člověk má tělo, pak jednu zemskou a jednu nebeskou duši. Tělo jest rouchem zemské duše, tato zase nebeské. Smyslně člověk počíná, pak myslí, konečně věří. Touto cestou všichni projdou, kteří touží po zdokonalení. Ale ne každý, jenž cestu prošel, dochází cíle; jenom ten ukončil cestu, kdo se opět navrátil k domovu.

Víra. Str. 25. — Poněvadž síly a zmužilosti nemáš, abys vydržel na širém poli života, utekl jsi se do pevnosti víry; nezvítězil si, nýbrž ochránil jsi se jen před porážkou. Poněvadž jsi chromý, lehl jsi do postele — jsi méně chromý, proto že nohou svých neužíváš? Duch tvůj byl chorý; abys jej vyléčil, zabils jej.

Str. 26. — Která filosofie jest pravdivá? která víra jest pravá? To ti povím čtenáři. Ta filosofie jest pravdivá, která aby zůstala pravdivou nemá zapotřebí, jinou kárati ze lži. Ta víra jest pravá, která aby zůstala pravou nepotřebuje jiné názvatí nevěřícími. Já pravím tak, ty pravíš onak, jiný praví jinak — kdo z nás má pravdu? Pokud nacházíš bludy v lidech neb ve věcích, potud

¹⁾ Vynecháno a po straně napsáno: mit Anmuth. Přeloženo tedy se vkusem neb půvabem.

žámáš*) v temnotě. Směješ-li se svému vlastnímu, předešlému domnění, budeš se později tvému nynějšímu smáti; lituješli svých předešlých činů, přijde čas, že budeš nynějších litovati. Nejenadš dříve pokoje a jasnoty, nežli s našel sám v sobě těžidlo a sám sobě s svitití začal. Proč netupíš své bývalé dětinské hry? Vyrosti jsi, i tvoje loutky vyrostly; budto ony byly opravdové aneb nyní jest hra. Tážes se: Co je pravda? Táží se: Co je blud? Ukaž mi. Bloudili Belladona, hotovic svou jedovatou šťávu?... Země se třese, polekaní lidé vybíhají blédi ze svých domů, a vyšší duchové se smějí, když ulet se smějeme, když otfášena muška kvapně uletuje od kýchajícího nosu.

Str. 28. — Byli jsou omámeni v tlačeníci a v hřmotu; tu zlí mezi nimi se jako Faust zapsalí čertu, a dobří jako Steffens dobrému angeli. Avšak, prodej si svobodu svou draze neb lecnio, služ si dobrému nebo zlému pánu — přeceš vždy ještě svobodu svou lacino prodal, přece sloužíš buďsi komukoli. Sloužití ale nemáme leč Bohu, to jest všemu, všem a sobě; neboť všechno. všichni a my sami jsme v Bohu a Bůh jest ve všem, ve všech a v nás. Bůh jest všude a pro každého, také pro toho, kdo jej neuznává. Nezaplel jej ještě nikdo, neb slepý nezapírá světlo, které nevidí.

Gedanken über die Rechtmässigkeit des sechsten Zinsthalers in Deutschland.

Str. 33. — Obmeziti v Německu filosofii jest tolik, co rozšířiti svobodu, a rozšířiti filosofii není nic jiného než svobodu obmeziti.

Str. 34. — Když chce rozum působiti na nerozum, musí býti nerozumný na obou cípech. V prostředku ale buďte rozumní.

Str. 35. — Vizte Voltaira, vizte Rousseau! jeden byl to, co já nazývám šelmu a byl milován a ctěn ode všech, druhý byl šlechtný člověk a byl držán za darebáka a po celý svůj život tupen a pronásledován. Kde byl původ této převrácenosti? Oba tito mužové bojovali proti zlému, oba chtěli dobré; ale Voltaire nenáviděl darebnost, Rousseau darebáky. Voltaire bral svět jaký jest, hleděl choroby jeho vyléčit, nezhojitelných se nedotýkaje; Rousseau chtěl starý svět zmladit, a mnil dětinsky, že mu navráti nevinnost, podáváje mu opět kojné mléko. Proto Rousseau nic nepůsobil na svou dobu, jak se mnozí omylem domýšlejí; on smýšlil a cítil tak jako doba po něm, on krácel před ní, ale ona by i bez něho byla šla tou samou cestou. Ale Voltaire působil na svůj čas, a bez něho bylo by se teprva pozdější století stalo tím co bylo předešlé. aneb jiný by

¹⁾ Lépe: Bloudíš (wandelst).

se byl stal Voltairem. Rousseau tasí meč — jedna ruka ale, buďsi sebe udatnější, jak málo zmůže! Voltaire ale uměl jiné ozbrojit, a neustal. Jsa bleskem celého století ozařoval dlouhou noc za sebou, a temné ranní šero před sebou. On lichotil zlatým hromosvodům, a nechal se poslušně od nich vésti a tloukl mezi lidské obydlí. Vždyť tomu tak chtěli! Rousseau, svobodný blesk, loukl v širém poli, bez oúčinku. Voltaire lichotil velmožům — myslíte, že je miloval? On jim lichotil, jako se lichotí dravcům; aby zkrotli. On riskal vznešené a paní, nacpav jim dětinská usta nlskami, mluvil a oni poslouchali. Rousseau jim lál trpké pravdy a oni se odvraceli od něho. Voltaire pronásledoval jezovity kruté a náruživě, a přec vzal jezovitu pod svou střechu, k svému stolu. —

Str. 37. — (Německým učencům). Jest to loužit vědět, když ji děláte protivnou? Jeli vám přemýšlení tak těžké, že se po něm musíte zotavovat, raději nepřemýšlejte. Život jest práce pro dravého ducha, věda jest mu odpočinek. Vy to obrátíte. Sokrates se nezotavoval po filosofování v Aspasie; po Aspasii zotavoval se u filosofie.

(Pokračování.)

—o—

HELENA VAŠOVA-RUŽICKOVÁ:

EPISODA.

Byla noc filipojakubská. Všude na okolních návrších, kam jen oko dohlédlo, vesele blápolaly ohně, pohybovaly se sem tam hořící pochodně za bujarého jásotu mládeže, enž sem zdáli slabě doléhal. Stáňa však, obložená temnotou a tichem pozdního večera, tála sama, samotinká, opřena jsouc o vrátka, vedoucí do dvorka, před svým přibýtcem, a v jejím srdci bylo také tak temno a turobově ticho, jako po pohrbu kohosi velmi trahého.

Ztratilať Stáňa před několika dny svého přítele, jenž se byl stal za těch několik let, co se s ním občas stýkala, takřka nepostratelnou částí její bytosti.

Sama, sama ztrhala všecka pouta, vízi jí k němu.

Bylo to cosi zvláštního, co jí k němu púlo, cosi silnějšího než smrt, co nebylo možo překonati. Tento mocný cit byl světle m Stáňina života, ale zároveň i nesnesitelnou rýzní jejího srdce.

Vidala ho zřídka, nebylo příležitosti. Často se hovorem s ním potěšila a jeho vlditý úsměv neb laskavé slovo, hrály jí mile v rdcí po celou dobu až do příštího setkání s ním, na něž se vždy již dlouho předem těšila. Někdy byl však také ironický, sarkastický, zlý, jak se jí zdálo a tu si ze svého setkání s ním odnášela v srdci zříravou hoř-

kost a smrtelný stesk. V takových chvílích utrpení umiňovala si pevně, že stůj co stůj přetrhá ta pouta, jež držela v zajetí její duši, že se osvobodí z toho jha, jež bylo někdy tak nesnesitelně těžkým, jindy tak rozkošným a lehkým. Nedostávalo se jí však k tomu odvahy. Zdálo se jí vždy, zhasi-li toto světlo svého života, že se už nikdy kolem ní nerozjasní a že se sřítí v propast temnoty a zoufalství.

Tak bojovala po dlouhou, dlouhou dobu sama se sebou a pocity občasně hořkosti střídaly se kapka ke kapce v jejím srdci, vedle lásky. Někdy jí zastínily, jindy láska prohrála a pronikla je; až přišla chvíle, kdy kalich hořkosti přetekl a hořkost zaplavila a otráвила lásku jedem zloby.

Bylo to po posledním, krátkém rozhovoru Stáňině a Rudolfem. Tak zval se jejím přítel. — Pronesl několik neopatrných slov, spíše žertem, ale v chorém Stáňině srdci vyvolala ta slova ostrou bolest. Nedovedla se už přemoci. Odpověděla nakvašeně. Překvapeně k ní vzhlédl. Zachytila dobře ten pohled udivený, náhle změkklý, zněžnělý, právě takový, jakým popatříme na dítě, chcem-li je zkonejšiti. Nebylo však více pomoci. Celá záplava hořkosti rozlila se jejím nitrem. Stoupala jí až k hrdlu, dusila jí zadrženými slzami. Rychle se rozloučila a rozběhla se nejkratší cestou k domovu.

Byl jarní podvečer. První hvězdy zaleskly se na obloze. Mladé, štatnaté osení vydychovalo svěží vůni a Stáňa ubíhala se studeným zoufalstvím v srdci polní cestou k domovu, nemajíc nejmenšího smyslu pro všecku tu jarní krásu kolem.

Doběhla a uzamkla se ve svém pokojíku, rychle se svlékla a vrhla se na lůžko. Tu teprve povolila svým slzám a svému hoři. Slzy se proudem řínuly:

„Proč jen mne nemá nikdo, nikdo rád,“ znělo s hořkostí v Stáňině duši, „když mě srdce je plně lásky a něhy a tak horoucně touží po tom, aby se mu také dostalo lásky, aby byla nasyčena věčná, palčivá jeho žizeň?“

Rozpomínala se na všechny ty krátké okamžiky svých styků s Rudolfem i napadlo jí:

Kolik bylo u mne pohotovosti ke každé oběti, jak ráda jsem vždy učinila, co jsem mu jen na očích viděla, dříve než o to požádal a jakou mi bylo rozkoší sloužiti mu. A ačkoliv jsem měla málo příležitosti prokázati mu nějaké skutečně platné služby, přece tu byla ustavičná touha, nepetržitá snaha děliti se s ním o všecko dobré, jehož jsem sama byla účastna.“

„A co mi bylo údělem za to vše? Někdy chlad, ironie, lhovost a jakoby pohrdání, jež se mi bolestně záryvalo v duši.“

Takové a podobné myšlenky honily se rozechvěnou myslí Stáninou za stálého doprovodu nyní již tiše plynoucích slzí.

Zapomněla v té chvíli zcela na to, čím všim jí Rudolf byl, čím mu byla zavázána. Jak mnohé dobré stránky v ní probudil, jak pod dotekem jeho ducha mnohé schopnosti, držající v ní, procitly k životu, jaký zúrodnující vliv měla hloubka a ušlechtilost jeho povahy a ducha na celou její bytost, jak nebyťi tohoto jeho působení, byla by dávno utonula v kalných proudcích vědomosti, jež se všech stran na ní dorážely a usilovaly strhnouti ji s sebou. To vše bylo nyní skryto před ní za závojem slzí.

Neprohlédla a bojovala dále.

Když se počalo rozednívatí, vztýčila se Stáňa na loži, plna odhodlání. Řekla si: „Učiním tomu konec, vícekrát se s ním nesečká. Věnuji svou lásku a něhu trpícím, budu navštěvovati nemocné a ulehčovati jim v utrpení jejich a tak vyplním zející prázdnotu svého života a snad někdo z těch, jimž budu pokorně sloužiti, podá číši vody studené mému vypráhlému srdci.“

Mělaf Stáňa skutečně v povaze své zvláštní rys: měla od jakživa vyslovenou potřebu sloužiti a pokořovati se; neuměla se povyšovati a netoužila po nadvládě. Byla tichá a pokorná. Působilo jí zvláštní rozkoš, mohla-li sama zdvihnouti žebráku krejcar, který mu upadl do prachu cesty a jemně ho vložití v jeho chvějící se dlaň, anebo ho sama napřed pozdraviti s úsměvem tak vlnným, že by zářivějším nemohla obdařiti ani sama krále. (Dokončení.)

—o—

DROBNOSTI.

Bratskaja zašćita.

Při zápase našem o druhou českou universitu nebudeme nevhodná zpomínka trochu romantická. Třetí článek, o němž se mělo jednat na táboře roudnickém v říjnu 1876, znel takto: „Zdáli by neměl národ český v uvážení, že na zřízení university české nemá požadována státní dostatečných prostředků, ovšem ale na zřízení university pro Bělovínu, opatřiti sobě potřebných prostředků sbírkami v cizině, nebo zasaditi se o zřízení české university za hranicemi vlasti a dovolávati se v té příčině bratskaje zašćity v Rusku, aby § 19. základních zákonu státních již 21. prosince 1867 daných, po deseti letech konečně došel naplnění svého?“ — Tato by byly hnatim radikálních lidí v letech 70. většinou již mladočeských. Tak N. Listy 20. října 1876 v úvodníku snily o „bratské zástítě“, aby Čechevé s pomocí Rusů zahanbili

rakouskou vládu, která neplnila základních zákonů rakouských.

K. H. Sýkora

byl řidičím učitelem v Ratiboři na Válašsku a byl i básník. Malý básník, takorika jen pro svou osobní potřebu, ale přece jeho jméno objevovalo se víc než 20 let v časopisech. Okruh jeho tvoření byl úzký, často byl ohlasy poesie lidové, některé básničky však byly jedné a třené. I v našem listě zjevoval se jeho jméno. Byl to člověk skromný, nevtrávil a nepřeceňoval své nadání. Pozdě dovídáme se, že Karel H. zemřel už 19. července v přerovské nemocnici a 22. pochován v Ratibořicích Evangelické Hlasy (Pržno u Jablunky) uveřejnily v září básničku, dohrou ukladku Sýkorovy poesie, kterou Sýkora doplnil o dva poslední verše, nežli jej odvezli do nemocnice. Báseň má nadpis Iskerek y a zní:

Na trávníku našem každé jaro v máji
iskerečky pěkné bile prokvétají.

Iskerečky drobné, plno je vás, všadě,
na poli, na návsi, doma na zahradě.

Zádné kvítko v světě není mi tak milé
jak vy iskerečky skromné, prosté, bílé.

Jako mezi lidmi mnohá duše tichá,
každá z vás jen něhou kolem sebe dýchá!

Až mne pochováte na našem kopečku,
zasadte mně na hrob jednu iskerečku!

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Podiváná ta obměkčí přísného otce nadobro; i svolí bez váhání k jejich sňatku, a opona padá v okamžiku, kdy don Pedro s velmi romantickým půvabem udílí klečícím milencům pozhěnaní. —

Následoval ohlušující potlesk, který čistá jasna byl přerušen nesmírným rachotem a praskotem: postel, představující první pořadí hlediště, se najednou shroutila a pohřbila nadšené obecenstvo v sutinách. Rode rigo a don Pedro přichvátali na pomoc, a vy postlilí nešťastnice z rozvalin sice nezraněné avšak pro smích řeči neschopné. Všeobecné vzrušení se sotva utišilo, když se objevila v dveřích Hana, vyřizující, že se paní Marchová „dává pěkně poroučet a prosí, aby mladé dámy přišly do jídelny k večeri.“

Pozvání překvapilo i samotné herce. I když pak uviděly bohaté prostřený stůl, pohledly na sebe v radostném úžasu! Maminka jim sice tu a tam vystrojila malou hostinu, ale něco tak nádherného nezřely již od oněch

dávných, zlatých časů, kdy se jim ještě dobře dařilo. Smála se tu na ně zmrzlina — dvě plničky mísy — růžová a bílá, koláče, ovoce, chutné francouzské bonbony, a uprostřed stolu pyšnily se čtyři velké kytice skleníkových květin!

Dívky jedva dýchaly; udivenými zraky podívaly se nejprve na stůl a potom na matku, jež vypadala, jako by jí jejich překvapení náramně bavilo.

„To přichystaly vily?“ čtverácky ptala se Málka.

„Anebo svatý Mikuláš?“ doložila Běta.

„To maminka,“ a Markéta se usmála nejnežnějším svým úsměvem, vzdor šedivým svým vousům a bílému obočí.

„Snad teta Marchová měla tak znameňitý nápad a poslala nám večeri,“ zvolala Joža, jako by se jí bylo pojednou rozsvítilo v hlavě.

„Chyba lávky! Ani jedna jste neuhodla. Starý pan Lorenc je dárcem těchto lahůdek,“ pravila paní Marchová.

„Dědeček Lorencova chlapce? Co ho k tomu asi přimělo? Vždyť ho ani neznáme,“ řásla Markéta.

„Hana vyprávěla jeho služce o vaší dnešní snidani; pan Lorenc je sice podivín, ale vaše jednání se mu líbilo. Znal před lety mého otce, a dnes odpoledne poslal mně zdvořilý lopot, v němž mne žádal, abych mu dovolila poslat mým dětem v dnešní slavnostní den něco pamlsků na důkaz svého přátelství k nám. Nemohla jsem — rozumí se samo sebou — odmítnout, a tak v náhradu za dnešní chudou snidani, máte nyní skvělou štědrovečerní hostinu.“

„To je jistě nápad toho chlapce, vsázím na to hlavu! Je to báječný chlapík, a tuze ráda bych se s ním blíže seznámila. Divá se vždycky, jako by měl sto chutí se s námi spřátelit; ale je náramně ostýchavý, a Markéta zase příliš šosácká; nechce, abych s ním promluvila, když se poťkáme,“ stěžovala si Joža, zatím co mísy kolovaly, a zmrzlina ponalu mizela, provázena samými och! a ach!, ryjadřujícími nejvyšší uspokojení.

„Miníš starého pána, který bydlí tamhle v tom velikém domě?“ tázalo se kterésí děvčátko. „Maminka zná pana Lorence, a říká, že je velmi pyšný, a nestojí o přátelství se sousedy. Svého vnuka prý jen stále zavírá doma; však ho taky málokdy vidíte, leda jen tehdy, jede-li na koni, anebo jde-li se svým rychovatelem na procházku. Musí prý se každý den hrozně mnoho učit. Pozvali jsme na jednu k nám, ale nepřišel. Maminka my-

slí, že je to hodný hoch, ač nás děvčat si nikdy ani nevšimne.“

„Onehdy se nám ztratila kočka, a mladý Lorenc ji přinesl zpátky; mluvili jsme spolu přes plot, a výborně se bavili, o kriketu a podobných hlobpostech. Ale jakmile zahlédl Markétu, vzal do zaječích. Musím se s ním seznámit stůj co stůj, potřebuje trochu vyražení, o tom není pochyby,“ hlásala rozhodně Jožka.

„Jeho chování se mi velice zamlouvá, a vyhlíží vskutku jako malý gentleman; nebráním vám tedy, abyste se s ním spřátelily, naskytne-li se k tomu vhodná příležitost. Květiny přinesl sám, a byla bych ho ráda pozvala, aby u nás zůstal, ale když jsem určitě nevěděla, co se nahoře děje! Hleděl tak smutně, když odcházel a slyšel, jak tam dovádíte; doma asi mnoho zábavy neužije.“

„Ještě štěstí, mami, že's ho nepozvala,“ smála se Joža, dívajíc se na své vysoké boty. „Podruhé však vybereme nějaký jiný kus, a na ten se může přítit podívat. Třeba by také s námi hrál; nebylo by to skvostné?“

„Nikdy jsem ještě nedostala kytici; jaká je krásná!“ a Markétka prohlížela si květiny s nemalým zalíbením.

„Jsou rozkošné, ale Bětušciny růže jsou mi milejší,“ tvrdila paní Marchová, zastrkující si polouvadlou kytičku za pás.

Běta se k ní přivinula a tichounce zašeptala: „Kdybych tak mohla poslat svoji kytičku tatínkovi! Neoslavuje asi Vánoce tak ve-sele jako my zde.“

Kapitola III.

Lorencův hoch.

„Jožko! Jožko! Kde jsi?“ křičela Markéta, stojíc u schodů, vedoucích k podkrovní komůrce.

„Tady,“ ozvalo se to nahoře nevrle. Markéta vylétla hbitě na půdu, a ejhle, tu na výsluní, u okna, na třínohé pohovce hověla si Joža, zahalená do pohodlného županu; pojídala zrovna jablka a ronila slzy nad „Dědicem Redclyffským.“ Bylo to zde Jožčino nezamilovanější mistečko; sem se obyčejně uchylovala s trochou jablek a s pěknou knihou, chtěla-li užít klidu a společnosti myšky, jež se tu kdesi usídlila a nedbala ani za mák na její přítomnost. Sotva se však Markéta objevila, Šustilka zalezla do díry, a Joža, otřevši si slzy, čekala, co jí sestra poví nového.

„Takového něco! Jen si považ! Docela vážně pozvání od paní Gardinerové na zítřek

na večer!" volala Markéta, mávaje drahocenným listem a předčítajíc jej nahlas s dětskou radostí.

„Paní Gardinerovou by velice těšilo, kdyby slečna Marchová a slečna Josefina zavítaly na malou domácí zábavu, kterou pořádá o Nový Rok večer.“ Maminka již svolila; ale, Jožo, co si vezmeme na sebe?“

„Zbytečná otázka! Viš přec, že máme jen popelinové šaty; jiného si tedy vzít nemůžeme,“ zahuhňala Joža, majíc plná ústa.

„Kéž bych měla hedvábné!“ zatoužila Markéta. „Maminka slíbila, že mi je koupí, až mně bude osmnáct let. To se ještě načekám — celičké dva roky.“

„Naše „popelinky“ vypadají jako hedvábné, a pro nás jsou až moc dobré. Ty je máš dokonce ještě jako nové; ale, Markéto, viš, na co jsem dočista zapomněla? Že mám na nich vřadu spálený flek a trhlínu, to spálené místo je hrozně vidět, a nedá se to ničím zakrýt. Co počít?“

„Musíš, pokud možno, tiše sedět a nekukovat záda; ze předu jsou zcela hezké. Koupím si ještě stužku do vlasů, a maminka mi půjčí svůj perlový špendlík; střevičky mám nové — a jaké krásné! — a rukavice také ujdou, ač nejsou už tak bezvadné, jak bych si přála.“

„Potřísnila jsem si svoje limonádou, a nové si koupit nemohu; nevezmu si tedy žádné,“ rozhodla Joža, jež se o oděv nikdy příliš nestarala.

„Rukavice mít musíš, sic s tebou nikam nepůjdu,“ důrazně řekla Markéta. „Rukavice jsou důležitější než co jiného; nemůžeš přece bez nich tancovat!“

„Budu tedy sedět jako pěna; beztoho tuze moc o tanec nestojím. Co je to také za vyrazení plavat neustále kolem do kola? To raději běhám a skáču.“

„Na mamince nemůžeš chtít, aby ti koupila nové rukavičky, jsou náramně drahé, a ty jsi strašně neopatrná. Povídala, když sis tamty zkazila, že už ti letos v zimě jiné nekoupí. Což se nedají naprosto upotřebit?“ vyváděla Markéta úzkostlivě.

„Mohla bych je leda držet v ruce, tak aspoň nikdo nezpozoruje, že jsou potřísněné. Ale počkej, už vím, jak to zařídit! Navlékneme si každá jednu dobrou, a druhou — tu špinavou — držme v ruce!“

„Ale vždyť máš větší ruce, nežli já, a rukavici mi vytáhneš,“ namítala Markéta, jež si vždy nesmírně zakládala na pěkných rukavičkách.

„Půjdu tedy bez nich. Nesejde mi na tom, co si lidé myslí,“ usklíbila se Joža, berouc knihu do ruky.

„Vezmi si ji tedy, pro mne a za mne jenom mně ji nepomaž a slušně se chovej. Neďávej ruce do zadu a nekoulej očima a nekrčí pořáde: „I ty muj Kristofe, Kolumbe! Rozumíš?“

„Nestarej se o mne; budu se nafukovat jako misa s nákytem, a neprovedu žádnou hloupost — dám si aspoň na sobě záležet. Ale teď už mi dej pokoj a pospěš raději odpovět na dopis: chci dočíst tenhle nádherný román.“

Markéta odběhla, aby „s dikem přijala laskavé pozvání;“ po té podrobivši pečlivě prohlídce své šaty, našli na ně krajkovou náprsenku, vesele si při práci prozpěvujíc. Joža zatím dokončila knihu, dojedla jablka a hrála si chvíli s malou šustilkou na honěnou. —

O Nový Rok večer velká světlice u Marků byla úplně prázdná; meškalyť naše sestry nahore v ložnici; mladší dvě, jsouce zaměstnány jako komorné, druhé dvě zabrány ve lédůležitou práci „strojením se“ do večerní zábavy. Ačkoliv jejich toalety byly jednoduše chost sama, přece, co šumu a pobíhání nahoru dolů, co smichu a štěbetání! Ba, v jistý okamžik i silný zápach po spálených vlasech pronikal celým domem. Markéta totiž zatoužila mít několik kudrlínek nad čelem, a Jožka si uvolila stisknout horkými železky na papírku natočené kučery.

„Což se má z nich takhle kouřit?“ dívila se Běta, sedící na posteli.

„To se jen vypařuje vlhkost,“ vysvětlila vala Joža.

„Je to protivný zápach, jako když si páli peří,“ zaškaredila se Málka, hladíc si povznešenou tvář roztomilě své kučery.

„Tak, a nyní rozbalím papírky, a uhlídáte řadu krásných kudrlínek,“ poznamenal Joža, odkládajíc železka.

Vytáhla opatrně papírky, leč běda! Neobjevila se „řada krásných kudrlínek“, jež zároveň s papírky slezly i vlasy, a zděšen vláseknář položil na stůl před svou oběť hrs drobných, přímoudlých chuchvalců.

(Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK.
společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor
Cyrill Dušek. — Tiskem E. Bsauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

FARIZEOVÉ.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Mojžíš vyryl přikázání do kamene:
Nezabíjej — k šelmám sebe nesnižuj!
Farizeji vnukli chátře rozlicené,
aby řvala: Ježíše nám ukřižuj!...
V chrámě velké přikázání Mojžíšovo,
venku tatáž ústa šíří pomsty slovo:

Ukřižuj!

Zabij ty, Piláte, neboť moc ti dána —
my budem jen v míru chválit pánův Pána:

Nezabíjej — ukřižuj!

Kristus kázal staré přikázání šíře:
Nezabij — zlo nechťj zlem zas povalit!
Jeho kněz prohlásil Čecha za kacíře,
by král mohl vykhnout: Husa upálit!...
V chrámě velké přikázání Ježíšovo,
venku tatáž ústa šíří pomsty slovo:

Upálit!

Zabij ty, Zikmunde, neboť moc ti dána —
my budem jen v míru chválit pánův Pána:

Nezabíjet — upálit!

Po dvou věcích jesuité, kardináli
zbožnost v hlase, v očích zlověstici svít:
„Podpiš ortel smrti,“ domlouvali králi,
„nelekej se zrádné Čechy popraviti!“ —
V chrámě velké přikázání Ježíšovo,
venku tatáž ústa šíří pomsty slovo:

Popraviti!

Zabij, Ferdinande, neboť moc ti dána —
my budem jen v míru chválit pánův Pána:

Nezabíjet — popraviti!

Tak vždy farizeji, včera, dnes i zítra:
Proroky dát králům jménem bohů bit,
a není-li komu svata naše mitra,
toho — slyšte, mocní světa — zahubit! —

V chrámě velké přikázání prorokovo,
venku tatáž ústa šíří pomsty slovo:

Zahubit!

Zabij, komu toho světa moc je dána —
my budem jen v míru chválit pánův Pána:

Nezabíjet — zahubit!

—=0=—

NĚKOLIK DOPISŮ M. ALŠE.

Čas přinesl již zprávu o pozůstalosti Mikoláše Alše. Pozůstalost není velká a peněžní cena její nevalná. Za to však vnitřní cena, zvláště zanechaná korespondence, je velmi značná. Mnohý z dopisů, zaslaných Alšovi jeho přáteli, i dopisy, jež Aleš zasílal své rodině, své choťi (před tím nevěstě) jsou pravým kulturním dokumentem a krásným obrazem vnitřního života umělce, z něhož vane touha po harmonii s okolím, poesie a proráží věrnost a láska Alšova k nejbližším a těm, jež si zamiloval. Dopisy psané nevěstě r. 1877. a 1878., jsou svědectvím, že Aleš měl též hluboký smysl pro literární formu a že byl tedy básnický nadán.

Starý přítel Alšův, spisovatel Jakub Arbes, při nedávné rozmluvě se mnohó litoval, že Aleš nepokračoval na dráze malíře karikaturisty. Byl by to dle názoru Arbesova přivedl na míra evropského jména... Tato veliká mnohostrannost talentu Alšova je patrna také z jeho korespondence, stylu a živého zájmu o všechno, zvláště o vše ideální a krásné.

Nejbližší přátelé Alšovi byli: spisovatelé Alois Jirásek, Jar. Vrchlický, Jakub Arbes, K. V. Rais, Lad. Stroupežnický, Svat. Čech, Jul. Zeyer a j., malíři K. E. Liška, Brožík, Šillinger, Tulka, Kutina a j., sochař Kavka (přítel Alšův z let 80tých, nikoliv nynější sochař p. Boh. Kafka, jehož ovšem Aleš také dobře znal), prof. dr. Thomayer, švagr Alšův Vilém Kail, papírník v Praze atd. Většina z těchto jeho přátel zemřela již dříve než mistr Aleš sám.

Neobyčejně vřelé bylo Alšovo přátelství s Jiráskem, jenž do poslední doby Alše navštěvoval. Bratrský poměr měl od dětství s malířem Liškou a sochařem Kavkou, jenž odejel do Ruska.

Odtud přítel tento lákal Alše, by usídlil se též v Rusku. Aleš měl sto chuti, ale jak později vyprávěl, „přece nechtěl tu rodnou hroudu opustit“, ač jinak byl přesvědčen, že v Rusku záhy dobyt by si nejslavnějšího a největšího jména. — — —

Laskavostí rodiny Mikuláše Alše, jeho choti a dcery slečny Maryny Alšovy bylo nám propůjčeno k otisknutí několik dopisů Alšových z mladých let. Jsou to dopisy zasláné Alšem panu Vilému Kailovi, majiteli papírnického závodu. Pan Kail, jenž již zemřel, byl tehdy nastávajícím švakrem Alšovým, jenž ucházel se o nevlátní Kailovu sestru Marynu, pozdější choť Alšovu. Vilém Kail byl rodákem z kraje blízkého Miroticům. Po poznání sestry jeho Maryny přílnou k němu Aleš nejtěplejším přátelstvím.

V dopisech, jež uveřejňujeme, často též připomíná se jméno p. Brandejse, náměcem velkostatku Sukdol u Roztok, nedaleko Prahy. Muž tento byl četným mladým umělcům v letech osmdesátých šlechtěným a nezištným příznivcem. U něho delší dobu pobýval Brožík a Liška. Aleš dlel tam téměř rok a vytvořil tam krásná díla, z nichž mnohá dal p. Brandejsovi darem za pohostinství.

Dále píše Aleš o drahém Ottovi, jenž je vlastním bratrem jeho choti a žije nyní v Praze. Z dopisů, jež zasilal Aleš své nevěstě, uveřejňujeme jeden celý a úryvek druhého. Dopis je neobyčejně pečlivě Alšem napsán, i rukopis, jindy v dopisech přátelům běžný a nepříliš pokojný, je na tomto dopise velmi pěkný. V tomto dopise líčí Aleš, jak dostal se do konfliktu s policií, což vyneslo mu několik dní vězení. Posluchači Akademie uspořádali tehdy demonstraci proti německému profesorovi Woltmannovi, jenž hrubými výrocky urazil český národ. Při jedné demonstraci byl Woltmann dokonce vyhozen z posluchárny. Řada českých posluchačů byla proto odsouzena do vězení. Některé z dopisů, zvláště z mladších let Alšových, jsou vyzdobeny kresbami a ilustracemi.

Dopisy Alšovy budou jistě jednou vydány souborně a přispějí velice k charakteristice povahy a postavy mistrovny. Z těch dopisů, jež jsem četl, aneb o jejichž obsahu jsem slyšel vypravovat, nabyl jsem přesvědčení, jež ovšem souhlasilo i s celým životem Alšovým, že mistr Aleš při své mekléře poetické povaze byl duch hloubavý a hluboký. V jednom dopisu mluví na př. též o tom, že by bylo nejlépe přestoupiti k náboženství husitskému. — — — Husitsví Aleš miloval a cítil stopy jeho, ducha jeho v lidu i v kraji. Po té stránce byl mi Aleš vždy nejzajímavější a nejporozuhodnější. Husa cítil nesmírně a den jeho upálení považoval za národní svátek a sám říkal: „Na den svatého Husa“. V dopisech jeho často nalzcneme velmi radikální české názory o náboženských věcech.

Ti svatí Janové Nepomučti, jež nesčetněkrát Aleš maloval na svých krajinkách, ti byli mu přívlasikem českého kraje. Zdá se však, že i v té předělané postavě Jana Nepomuckého viděl Aleš Husa, aspoň v tom, čím chtěli českému lidu Husa nahradit. — — —

Před šesti lety navštívil jsem Mikoláše Alše v době, kdy vystoupil z České Akademie. Byl zarmoucen, tím více však mohl jsem poznat jeho uslechtilou duši. Nechtěl říci, proč vystoupil z Akademie, schválně přešel z rozhovoru na jiné pole, a teprve po chvíli, když ukázal mi všechny nejnovější originály, s úsměvem, ale se slzami v očích mně sdělil: „Víte, proč jsem vystoupil? Pro ten žvanec. Pro ten špalíček, že mi nedali ceny, jíž jsem zasloužil!“ — Nezlobil se při tom, ani neazalival nikomu, cítil jsem však, že krutě cítí křivdu, jež se mu stala.

Tehdy mi bylo horško a cítil jsem, co je to byt českým národním umělcem! — G. T.

V Praze 7. listopadu 1877.

Drahý příteli!

Tvůj milý dopis jsem obdržel a z něj vyrozuměl, že jsem Ti stran těch Nár. Listů odpověditi zapomenul, odpust', byl jsem toho mínění, že jsem Tě o tom byl zpravil. Předplacení děje se takto: poštou na měsíc 1 fl 70, na ¼ leta 5 fl. Redakce, administrace a expedice: Mariánská ulice čís. 2 nové. —

Co se mého obrazu týká, ten teď prozatím odpočívá, dělal jsem v poslední době přes 30 ilustrací do Palečka, obraz nechávám schnouti a poněvač misty již tolik barvy, musím to po uschnutí ochladit a pak na novo. Titul vlastně význam obrazu toho je, jak král Jiří zajme Matyáše Hunyada v spálené Moravské chalupě. — Ted dělám obrázek zavraždění Svatopluka Vršovce, který bude za pár dní — za 2 neb 3 hotov a jest Tobě na památku již určen. V pozadí je kus známé naší krajiny. Až bude hotov a uschlý, tak Ti jej pošlu. —

Budoucí měsíc budu u Brandejse lecos malovat, těším se zas jednou na životy v přírode. 17ho t. m. budu na Žofině zase jednou kreslit.

Ted něco o Kavkovi, dostal jsem od něj z Moskvý list, byl 14 dní na cestě, v Drážďanech, Lipsku, v Berlíně 7 dní, ve Varšavě 3. Ze stanoviska umění mnoho viděl a mnoho prý se poučil. Doufá, že bude mít v Moskvě brzo dosti práce a na jaře myslí zas do Čech. Ve Varšavě viděl 3 Matejkovy obrazy, při té příležitosti prý mně musil gratulovat, mám prý s těmi Poláky mnoho podobnosti v barvě, a myslí prý že to nebude dlouho trvat a já prý také tak malovat budu. Inu — uvidíme.

Těž jsem dostal list od Lišky z Mnichova, chudák má malér, nemůže prý se do ¼ neb ½

leta dostat do některé ze škol a tak sobě atelier najmouti musil — tof mohl ovšem v Praze také učiniti. Avšak neztrácí prý naději. Je to mrzuté, když jeden chce poslední groš vynaložit a ono to nejde. Vid'?

Já jsem teď se svým žitím spokojen, to boží živobytí mám a prozatím sobě více nepřeji, jen když mohu aspoň pracovat dále ku předu.

A teď mám prosbu, vid', že se budeš smát? (V dalších, posledních větech dopisu prosí Aleš svého nastávajícího švakra o podobiznu své nevěsty Mariny. Dopis končí slovy:)

Těší mne, že se Ti v mnohém v celku předce jen ulehčilo, a proto netuž po Praze a libuj si v té milé hospůdce u „Coufala“. Na naše shledání jednou se těším moc. Pozdravuje a líhá Tě upřímně Tvůj přítel
Mikoláš Aleš.

Praha, 20. listopadu 1877.

Drahý příteli!

Především nejvřelejší díky za Tvou ochotu, těším se již na posledního velice, neboť doufám, že již od sestřičky podobiznu dostanu. Na tom Tvém obrázku již jen něco maloučko schází, myslím, že ještě tento týden Ti jej zašlu. Teď dělám takovou husarskou vedetu z roku 1866. — Hojdara jsem viděl všeho všudy teprve jednou, pochybuji, že u Jindrů bydlí. Od Kavky nemám prozatím žádné zprávy. — Zábava na Žofině dopadla jako obyčejně, jenom ale že tam byl tentokráte nějaký zív komisař, tak jsme nesměli pranic sobě dovolit, ačkoliv jsem měl moc pěkně naštemováno. Tentokrát jsem se tam bavil výborně.

Na divadlo konkurovat ani nepomýšlím, nechci se teď z barvy vytrhovat, jinak by to něšlo, jeden by musil velmi času tomu obětovat a naposled by ještě nic nepořídil.

Dnes jsem dostal od ředitele Sverise zprávu z Belgie, že jeho paní zemřela. Tež od Brožika jsem dnes četl list z Paříže. Ptáš se, kam teď chodívám? to je vždy rozdílné, jdu-li někam, nejčastěji teď s Kutinou. Vrchlický je zdrav, byl tento týden u mne. Stroupežnický, jak se zdá, je pílén, byl právě na akademii když přišel tvůj list, nechá Tě prý srdečně pozdravovat. —

Mohu říci, že se mně teď dosti ucházejícíně vede, v neděli byl u mne teď hrabě Schönborn, ve 12 hodin nechal si totiž otevřít, tak byl spokojen a nechal mě koupit všechny barvy, též štětce a modely se mně mají od akademie plátit. hezkej present to byl; mimo to pravil Lhotovi, abych udělal pro výstavu žofínskou něco menšího, poněvač Kunstverein nemůže prý tak velký obraz jako jest Jiří koupit. Tak udělám tedy něco menšího. Stran toho svého Jiřího očekávám denně něco potěšitelného. V neděli ráno odjedu na 14 dní k Brandejsovi do Sukdola, on by sobě přál, kdybych tam byl půl leta, avšak to víš, že mně není možno. Budu mu tam něco malovat tak mně mimo pohostění dobrého slibí, že mně koupí zímnik.

To je slušné. Vid' Štraybl je u hraběte Thuna, maluje mu kobyli a má se výtečně.

Těší mne, že jsi zdrav a veselě mysl. Točnické přáteli jsem posud ani nezhlidl a Anna též jako by do vody padla.

A posud Tě Marina neodpověděla na Tvůj list, jen jest-li obrázela!

To by byl tak maler. — Avšak proč by neobdržela! Těším se, že ji budu mít v brzku před očima. To víš, že jsem jako blázen. Věř, drahý bratře, že ji mám rád více než sebe!

A nemůžeš sobě pomyslit jak se šťastným cítím, že mě lásku mou opětuje. Chvála Bohu teď mohu sobě dělat mnohé dobré naděje do budoucna, jaký jsem teď pokrok učinil jsem Ti již psal a protož bohu díky! — Já Tě mnohokrát srdečně pozdravuji a líbám ostáváje Tvůj upřímný přítel
Mikoláš.

S Bohem!

Piš mně hodně brzo.

Že mě Liška již psal z Mnichova, jsem Ti snad již psal? Nemůže se dostat do školy, leč za ¼ neb ½ leta. Tak má pro sebe atelier aby nezáhálel. Toť můžeš myslet že je velmi sklamán.

Praha, 15ho ledna 1878.

Drahý příteli!

Poslal Tě včera ten příslibený obrázek, adresoval jsem na Coufala — prosím Tě, abys to považoval pouze co skyzzu, neboť jiného nic to také není. —

Doufám však, že to není poslední, myslím, že Ti budu něco později nějakou lepší památku zaslát, totiž něco kloudnějšího. —

Jsem nesmírně rád, že se Márinka již zase pozdravila, psala mě sama a dostal jsem zho psaní. — Chudáček co vytrpět musela! Díky ale Bohu že již opět vše dobře.

Že jsem Tě nepsal, to se stalo jediné tím otálením stran toho obrázku, když ono ze Sukdola je to tak hloupě s tím chodit do Roztok. Včera jsem to ale vzal sebou do Prahy.

Aressuj, až mě budeš psát a to Tě prosím, aby hodně brzo bylo, zase do Sukdola, já přišel včera do Prahy jenom skrze Sokol, musím jim to nakreslit.

Nového není nic, nežli že připravuji do výstavky mimo obrazu také velký cyklus: „Vlast“, který mám skorem již hotový. Budoucně Tě to budu hledět drobet popsat. Mohu říci, že jsem posud něco takového nevyvedl. Také vystavím 1 neb 2 menší obrázky.

Odpusť, že tak škrábu, chci ještě psát Kavkovi, a to poprvé.

Jo, hnedle bych byl zapomněl, také Tě pozdravuje Liška v psaní z Mnichova.

Tak buď hodně zdrav a vesel.

líhá Tě Tvůj upřímný

Mikoláš.

S Bohem!

V Sukdole. 13ho Října 1878.

Drahý příteli!

Především Tebe, milovaný příteli, pokorně za to prosím, by Jsi odpustil svému věrnému příteli, že tak dlouho s odpovědí otálel — to ostatní zodpovím, doufaje, že se na mne tolik nehněváš, jak mne řádky Tvé strašití chci. — Věř, že mne zabolal ten listek Tvůj — cítím se však vinným a proto snad nejsou slova Tvá — vyčítává!!

— List Tvůj jsem obdržel, a také skutečně v určený pátek jsem ráno ze Sukdola vyšel, a bych byl v čas na E. J. nádraží. Dozvěděl jsem se však u kassy, že vlak již v 8 hodin odejel a nikoliv, že tedy o 1/10té (jak jsi psal) odjíždí.

Vrátil jsem se tedy a chtěl jsem jeti s vlakem večerním. V městě ale jsem byl vyzván Ženiškem, abych na sv. Václava se k němu dostavil, že čeká architekta Zítka, který by mne rád seznal — poněvač pak Zítek při konkurenci největší vliv má a právě o konkurenci se zde jednalo, tak jsem nemohl nikterak příležitosti také opomenouti.

Na to jsem odejel do Králového Dvora, kdež jsem v několika dnech obraz svůj dodělal, (je to majetek p. Brandějse); vystavím to v nějakém čase u Lehmana. Teď jsem v Sukdole a komponuji na 4 posledních komposicích z 21ti, smyšlené to mám vše důkladně. Teď s provedením těch skyc budeme mít v Listopádu co dělat. —

Jak rád bych tobě celou tu myšlenku zdělil, ale není to tak snadná věc, a ani bych to napsat nedovedl. Jsem ale přesvědčen, že práce ta jest zcela dobrá a že z našich malířů sotva kdo co lepšího vymyslí. —

No, jen se na mne nehněvej a piš mně brzo, abys mne upokojil, abych nemusil příteli našemu Kavkovi, který se 19ho t. měsíce z Moskvy vrátí a se po Tobě ptáti bude, snad říci, že se hněváš! —

(V pokračování dopisu vzpomíná Aleš své nevěsty Mariny.)

V listu svém mne sděluje Marina, že 1ho vyprovázeli Ottu na vojnu. Jak se as chudákovi vede! — —

Prosím Tě, Vilíme, nechtěj mně oplácet takou měrou, jako já jsem činil a piš mně co možná brzo, abych na ten k. listek zapomenouti mohl. Musím Tě také zdělit, že jsem byl při ohni staroměstského mlýna; ta hořící věž (vodárna) poskytovala v plamenech obraz hrůzný a krásný. Byl jsem večer ten v divadle novoměstském, hráli tam ti Mainingští Němci (výborně), kroje dle starých obrazů (něco takového jsem posud neviděl), tam se stal poprask nesmírný, neboť se myslelo, že hoří divadlo. Byl tam zrovna „Kronprinz“, ale utišilo se to. —

Políbme se na udobiení! Buď zdrav!

Odpověď toužebně očekávající

Mikoláš.

V Praze, dne 20ho prosince 1878.

Drahý příteli!

Především přijmi nejsrdečnější díky za svůj list; potěšilo mne velice, že se nehněváš a že jsem se něčeho o Márince dozvěděl, jenom Jsi mně měl toho více napsat, neboť jsem ve velkých starostech, jak se jí vede.

Chvála Bohu, naše práce konkurenční den ku dni k našemu spokojení pokračují, přál bych Tě, bys to viděl. Ale je to dření, celý den, jen někdy dopřeji si kavárnu a to, když již se stmí. Tot ten celý elixír.

Ženišek je každý den nucen až do iné hodiny v noci robotit.

Inu, bude to první verk, který bude mít stárou cenu! Věř, že by nás cena druhá nikterak nepotěšila. Dáme to později celé fotografovati, pak Tě pošlu zcela jistě jeden exemplár, ta od Jiřího dopadla tak, že jsem tě ji poslati nechtěl, neboť bys býval měl velmi špatnou představu o obraze tom. Ostatně doufám, že an na jaře Prahu navštívití míníš, sám pro ni si přijedeš, an také ten čas bude již Márinka v Praze.

Annu jsem posud neviděl. Já také nikam teď nepříjdu. Kavka Bertu navštívil, ale ze svadby nebude nic, myslím, že hlavní příčina leží v tom, že ona as 3 roky měla mlého — a tak ostanou sobě pouze Vencl a ona co přátelé.

Nevíš, milovaný příteli, jak toužím již po rozhodnutí konkurence, ač vím, že zvíťaziti musíme —, ale jest mně teď každý den trapný, kterýž Marina ve Vidni trávití musí.

Co pak je s Ottou, nepsal Ti?

Z těch lidí, co se scházeli v Točníku, párkrát jsem za celou tu dobu některého potkal.

Chitussi, navrátil se z Bosny, kdež se s plukem Rayschach nalézá, přines mnoho studií (50) a též některé zbraně a náčiní. je to vystaveno v umělecké besedě. (Na konci dopisu vzpomíná Aleš své nevěsty.)

Buď hodně zdrav, srdečně Tě líbá Tvůj

Mikoláš Aleš.

S Bohem! Piš mě brzo!!!

Dopis nevěstě.

Bez data.

Nejdražší!

Rozloučí se s námi starý rok, a možná, že mnohý tomu rád; já však nerad se s ním rozejdu; jsem mu za mnohé dary díky zavázán! V roce tom spatřil jsem dvakrát svou Marínu v tváři tvář a všel jsem s ní v písemní spojení. To, co nemohlo vyplnití více roků minulých, on mi vyplnil a proto žehnám mu a zachovám mu vždy vděčnou vzpomínku. A ten nový rok, co leží před námi, ta dlouhá řada dnů neznámých, co on as si pro nás uchystal? Zda květy pro nás jarem jeho vypučí? Zda plody zdárné jeseň jeho odchová?

To všechno zahaleno mlhou budoucna a nerad bych se vydal na roční tuto pouť, kdyby mlhou nejistoty nepronikaly jasné paprsky slunce Tvé lásky a nesvítily mi na cestu ku cíli. Lásky jen a důvěra má k Tobě, jež odporů a překážek prázdných se neleká, dodává mi síly a odvahy a vzbuzuje mi v prsou nové naděje, že i tento započínající rok nám družným bude příznivcem a zas o jeden velký krok nás k žádanému cíli přiblíží. — Stojíme na rozhraní minulosti a budoucnosti a proto přijmi má nejdražší za všechny ty blažené chvíle, kteréž jsem v roce minulém při vzpomínce na Tebe zažil, za lásku Tvou, za drahé listy Tvé, a za všecko, čímž mne štedrá láska Tvá obdarila, mé nejvřelejší díky a zároveň přání, aby Tě dobrý Bůh po celý ten nový rok milostivě chránil a v srdci Tvém onu lásku zachoval, která mne učinila nejšťastnějším z jeho stvoření. — — —

Čeho by se nedomyslilo tušící milující srdce?! — — I hlas srdce Tvého Tě nekla- mal! Nechtěl jsem dříve znepokojovati klidnou hladinou duše Tvé zprávou, že i já jsem mezi odsouzenými, však Ty sama se po tom tážeš, a tu nelze mi ničeho tajiti. Však netřeba se mi bohá rditi před Tebou milena, že jsem se zastal věci národní a nedopustil, aby drží nedouk, cizinec, směl bez pokárání metati hanu na posvátnou čest národa našeho a aby směl v kal strhovati, co nám ode vždy bylo svatého. Ba spíše bych se stydět musil před Tebou, kdybych byl nestál mezi onými pro věc národní nadšenými mladíky, kteří dovedli nenáviděnému cizinci dokázati, že nevyhynul ještě zdroj ušlechtilé národní hrdo- sti a pravé lásky vlastenecké! Marino! vždyť i v ušlechtilých prsou Tvých bije srdce vlasti oddané, vždyť i krásná ústa Tvá mluví naším domácím jazykem, jehož čest vyhledávati svatou je naší povinností a proto i Ty mne nezalži. Na sv. Jana Ev. nastoupím 4denní vězení s tím přesvědče- ním, že je to jen malá obět položena na oltář vlasti proti utrpení nezaviněnému jiných vlasten- cův, kteří i životy své za vlast milou rádi obě- tovali. A vzpomínka na Tebe má nad vše mило- vaná bude mne provázeti a obraz Tvůj bude mi krátki čas... O myslí Drahá také na mne!

Za list Tvůj poslední měj steré díky i za la- skavé rozhršení, jež mi v něm udílíš, pevně Ti tímto slibuji, že již nikdy ani slovem nezavadím o oněch malých událostech z dětství, které by Tě znepokojovati mohly.

Bude-li Tě jen drobet možno hled, abych na nový rok od Tebe list obdržel, neboť přísloví praví: Co na nový rok se děje, celý rok se stá- vá, a já bych si přál, by se po celý rok tak děl- a proto piš! Co se týče oněch 4 dnův, které mně svobody pozbaví, neměj prosím o mne žádných starostí a miluj i na dále Tvého věrného

Mikoláše Alše.

S Bohem!

(Úryvek z dopisu nevěstě.)

Sukdol, 5ho ledna 1879.

Věř však, že líto mi, že ukončeno jest již dí- lo, kteréž přátelé „ohromným“ nazvali, neboť jsem v něm konejšil svůj vlastní nepokoj. Šťastně jsem již své kompozice odevzdal, já sám a vše, vše i moji bývalí professoři z akademie jsou pře- svědčeni, že jsem se stal v té těžké myšlence ví- tězem. Úžilo se mi srdce, když šedý můj profes- sor mě v pohnutí ruku tiskl a mě gratuloval: já nepochybuji — jdet to k srdci. Ano i cizinec ře- ditel pravil: Vlast byla při Vás. Atd.

—=0=—

MARIE BILA:

U MOŘE.

(Rujana, 1907.)

Šeď nebe s šedi moře splývá,
dešť drobný zkrotlé vlny hladí
a žhavá pole lupinová
ve zlatě zkvětél plochy chladí.

I větve buků potemněly —
v nich vítr svoji píseň tlumí;
jen kapky deště v okna tlukou,
a moře šumí, moře šumí.

Od břehů k břehům plochou šírou
se přelévají kalné vlny,
jak duší bolest nesmířená,
a těžké dумы, stesku plny! — —

Co v srdci žhavě zlatě zkvěta,
dešť myšlenek mi v šedi vždy ztlumi
a stesk i bolest z marné touhy
jen nitrem šumí, těžce šumí — —*)

—=0=—

HELENA VAŇOVÁ-RŮŽICKOVÁ:

EPISODA.

(Dokončení.)

Ráda rozdávala s almužnou i část něhy svého srdce a často jí odměnou zazářila v oku zuboženého a zpusťého žebráka jiskra po- rozumění a vděčnosti vstříc. —

Když se byla takto rozhodla, usnula státna klidně. Vlidný sen zkolébal jí pod svý- mi křídly a ztíšil na chvíli její hoře.

Za to probuzení bylo zlé. Rázem se roz- ponněla na vše a pocítila v srdci hroznou tíž.

*) V Zpovědi otčeně s manulem církve mne o- býti: „Pevnosti svou cenná“, dále: „Jen ona steska sedý deštila, bez vedla předčasné mne z žiti kvasila“

Musila provést ortel, který byla v noci sama nad sebou pronesla.

Vstala, ustrojila se a jala se psátí dopis Rudolfovi. Že končí vše a nechce se více s ním setkat. Že ona se k němu chovala tak a tak a on že se jí takto odměnil. Že je jí velmi za těžko rozejít se s ním, ale nelze jinak. Dopis plný hořkých výčitek, jimiž nicméně prosvítala láska. Poslala dopis zároveň s knihami, jež jí Rudolf byl zapůjčil.

Když pak Rudolf téhož dne vrátil jí její knihy, bez slůvka odpovědi, uvěřila, že je konec, navždy konec.

S počátku pocítila skoro jakési ulehčení, jakousi radost nad tím, že je opět volná, že se konečně zbavila tíživých pout a uvěřila, že skutečně překonala a vytrhla ze svého srdce ten nepovolený cit. Usmívala se vlídně na všechny lidi a myslila si: „Rozdám jim všecku tu něhu svého srdce, již on pohrdl.“

Až dnes večer přišlo to na ni z nenadání. Byla noc filipojakubská a Stáňa si vyšla na blízké návrší, podívat se na ohně planoucí kol do kola na kopcích. Když tam vystoupila, podívala se mimoděk v tu stranu, kde přebýval Rudolf. Byl to její dlouholetý zvyk dívat se tím směrem a vzpomínat, že tam dříve člověk jí tak vzácně milý.

A tu náhle na vršku, zcela blízko Rudolfova obydlí, vzplanul oheň. Vysoko vyzlehlý rudý plamen a jakoby náhle bylo ozářily ve vědomí Stáňině hroznou skutečnost, že tam již nikoho, nikoho nemá. Nemá více proč hledět tím směrem. Přepadl jí stesk tak krutý, že se jí před očima zatmělo a její srdce se tak bolestně sevřelo, že div nevykřikla.

Seběhla s návrší a obrátila se k domovu. Divoká bolest rvala její srdce. „Proč jen, proč jsem to učinila,“ vyčítala si trpce. Došla k vrátkům, opřela se zády o ně a zůstala tak stát v temnotě. Připadala si tak strašlivě opuštěna, celý svět jevil se jí jako beztvárná nesmyslná massa, zahalená šerou mlhou, bez jedinkého světla, jež by jako maják ukázalo cestu její tonoucí duši.

Neodvažovala se vstoupití dovnitř, do svého jindy tak útulného pokojíku, který jí zval vlídně osvětlenými okny. Nechtělo se jí na světlo s tváří bolesti strhanou.

Stála tak dlouho nepohnutě, až jí počalo mraziti i odhodlala se konečně vstoupiti; honem se chopila knihy a sklonila nad ní hluboce svou hlavu, aby domácí nemohli čísti v její tváři. Strávila tím způsobem zbytek večera a o jedenácté odebrala se na lůžko. Přemožena hořem a únavou, upadla ihned ve hluboký spánek.

Druhého dne setkala se náhodou s Rudolfem. Pohlédla na něho. Jemná jeho tvář byla bledší, než obvykle a nesla patrné stopy utrpení. Neodolala a beze slova podala mu ruku. Podíval se na ni smutně a měkce a jemně stiskl její ruku. V tu chvíli Stáňiny oči prohledly. Pochopila, jak velice mu ukřivdila, jak těžce pochybila, že dala zvlítězí ohlořnosti nad láskou, vše odpouštějící, vše omlořvající a pocítila, že to musí napravit, třebaže jí to bude státí bolestně pokoreňí.

Uminila si svatosvatě, že nikdy, nikdy už nedopustí, aby se usazovala v jejím srdci trpkost proti němu, nechť si mu někdy dobře nerozumí. Bude si raději vždy vykládati vše v dobrém, než ve zlém. Všecka tíže spadla s jejího srdce a láska, jako drahokam, prošly ohněm utrpení a mytí slzami, očistěna a zušlechtěna, posvěčena, zazářila jako slunce v jejím srdci a vyssála do poslední kapky skryté zbytky hořkosti.

Přístího dne napsala Rudolfovi list. Prosila za odpustěň svých ukvapených slov, žádala, aby zapomněl na tu zbytečnou a práždňou roztržku, již vyvolala a přála si, aby bylo vše zase po starém. Nabízela ruku k smíru. Rudolf jí rád přijal, vysvětlil a omluvil svá slova a několik dní po tě, za krásného, slunečňího odpúldne, seděli zase spolu na lavičce v parku, ve stínu košatého stromu, šťastni a zcela zabráni v přátelském hovoru.

Ptáci nad jejich hlavou zpívali, mírný vánek zanášel sem libou vůňi s polí a luk, všechny chmury se rozplynuly v jas a májové slunce skrze větvový stromu libalo něžně jejich mladé hlavy.

—o—o—

VISITEK NEMĚLI ŘÍMANĚ

a proto psali na zdi domu svá jměna, když patrně nezastali doma domácí lidi, které chtěli navštíviti. V Pompějích sbírají nyní filologové tyto nápisy, které bývají stručně: Sabinus hic (S. byl zde), Paris hic fuit (P. byl zde). Často však takové nápisy na zdích (graffita) obsahují pozdrav příteli, příbuznému, milence atd. a tyto obširnější nápisy jsou z většiny roztomilé. Ať zni přátelsky nebo nepřátelsky. Prof. H. Vysoký uvedl v Osvětě sbírku pompejských napsíů nejrozmanitější nálady, pomoci nichž je vidět do římského života intímního. Ukázky napsíů:

- Mystiche, buď zdrav!
- Optate, buď zdrav, to psal Caictanus.
- Claudiovi Verovi mnoho zdu.
- Noete, světo mého života, buď zdrav, buď zdrav, stále buď zdrav!
- Štasten jest Januarius Fuficius, jenž zde přebývá.

— Sams Corneliovi (vzkazuje): Jdi se oběsit.

— Virgula svému Tertiovi, jsi člověk neslušný.

— Agato, otrok Herenniův, prosí Venuši. (K tomu jiná ruka připsala: Prosím, aby jej vzal čas.)

— Nicerate, ty bláznivá nestydo, která miluje Feliciona a vyprovokává jež až ku bráně, pamatuj si aspoň tohle... (Konec chybí.)

— Zosimus pozdrav Viktorii. Prosím tě, abys mi přispěla a mému mládci. Myslí-li, že nemá peněz...

— Pyrrhus svému soudruhovi Chiovi pozdrav. Těžce nesu zprávu, žeš mrtev. Tedy buď s bohem!

— Buď zdrav, kdo miluje, ať zhyne, kdo neumí milovat, dvojnásobně ať zhyne, kdokoliv milovati brání.

— Kdo miluje, ať se nekoupá v horké lázni, neboť kdo je spálen (žarem lásky), nemůže milovati ohně.

— Nikdo není hezký, leč ten, kdo za mladých let miloval ženu.

— Ať sváže křídla větrům a ať zastaví běh potoka, kdo píše milence.

— Můžeš-li a nechceš-li, proč rozkoš odkládáš a naději živíš a stále říkáš, abych přišel zítra? Nuž, dožeň mě k smrti, když mne nutíš bez tebe žít, milostí bude aspoň, žeš mne netrápila. Co naděje vzala, naděje jistě vrátí. — (K tomuto výlevu srdce připsal někdo uštěpačnou poznámku: „Ten, kdo toto čísti bude, ať nikdy už nic jiného neče“ (to jest: ať zahyne). Ale milosrdnější pisář mírnil bezcitnost této poznámky přispiskem: „Ať nikdy nevede se dobře tomu, kdo to nahore psal.“ A přišel třetí, jenž připsal: Vere dicit (Máš svatou pravdu).

— Kdokoli miluje, pojd sem! Venuši chci přelámat žebra klackem a rozbit bohyni bedra. Může-li mně ona něžně probodati srdce, proč bych nemohl já jí rozbit hlavu klackem?

— Ó, když bych mohla ovíjet šíjí tvou svými pažemi a tisknouti polibky své na tvé rty. Jdi, děvenko, větrům svěť svoje radosti. Věř mi, lehkomyslná jest povaha mužů. Často, když jsem v zoufalství svém hluboko do noci bděla, přemítala jsem u sebe: mnohé, jež štěstěna vysoko povznese, ty náhle do prachu smetla. Tak, jakmile Venuše spojila milence, den od nebe je odtrhuje.

Mezi nápisy na zdech pompejských jsou také citáty z básníků, z Vergília, Ennia, Ovidia, Propertia a j. Často však vidět, že římská mládež znala básníky dost špatně a tudíž nevěrně citovala. A některá graffiti jsou plna jedu a nevášiti, na př. Oppie, komediantě, zloději zlodějská. Také gratulace skrábaný na zeď, na př. Šťastný a veselý nový rok nám po mnoho let!

— 0 —

DROBNOSTI.

Týdenní hovory

píše neimenovaný autor do Světlozbrá hládko lehké, vtipné, v čís. 3. píše pět týdenní události: Frištský, císařské manevry v Tábořsku, začátek literár.

ni sezony. Literatuře věnoval hlavní slovo. „Do minul. století se vědělo přesně, kdo kupuje české knihy — byli to učitelé, kněží, studenti. Dnes je situace jiná — v naší literární spisov. theoretické, dějitelé pedagogické a studenté — kupují mě a hraji tennis. Ale v tomto dvacetiletí vzrostla řada majetných českých lidí v různých průmyslových, bankovních, obchodních, hospodářských — máme svou bourgeoisie: továrníky, velkoobchodníky, uzenáře, pekáře, stavitele, restaurateury, kavárničky atd. a bylo by logické domněni, že slyšeli, že třeba postavte se kulturní; hľad a že tedy títo nasycení pocití touhu myšlenkově vyřádit v poměru svojm blahobytu. Navštívte vy, milovaní kněží — tato bourgeoisie! Prohlédněte si svéké zařízení bytí kde na dete stábně žiáto mosazí mramoru, ale téměř nikdy žádnou antégenec, papír knihy. Buďtete p hostěn; drahými viny a jedly, ale ne vtipem, sentencí, paradoxem. Setkáte se s hedvábním z Lyonu, šalem z Kašmiru, koberecem ze Smyrny, ale nevidíte Nemcovou Nerudu, Jiráská, Vrchlického, Machara.“ Souhlasím a nesoouhlasím. Všeobecná tvrzení svádeť ke krvěám. Kněží až pred 20 lety nenáleželi ke konsumentům literárním. Učitelé kupují si v pedagogicku, ale pravidlem literatury krásné nezanebdávají. Bz rozpočty jejich na knihy jsou předloženy. Studenti koupou mié a hraji tennis a dělájí si neť aby vysedali v kavárnách a krmách. Ale se chrámná většina studentstva, která na knihy vydává z rozpočtu svého 25%, až 50 % K mládeuencum přibylí studentky, čehož jindy nebylo. Pisatel je asi vďalen studentského života, nevidí-li nic, než kovanou a tennis. O našich boháčích má pravdu. Znam případ, kde ředitel závodu pořídil si drahý nábytek, s nímž před patřila také knihovna; aby knihovna nezela přednostku, vypůjčil si knihy od — sluhy, který byl náouzivý čtenář. Ale kde se to vzalo v našich boháčích, že mají sic smysl pro krásné věci? Kde se to vzalo? Právě s krásné literatury. Máme takovou literární aristocracii, která nastřáda lidem před oč: — krásné věci! A s tem jí trochu postřekováli také vytváreči, kteří řekl, že bozcharakterem lidé nemají zvlst v bytech svých. Styl je dobrá věc, pohříchu styl tak drahá že se vedou z okolností, která vede lidi k tomu, aby stylisovali život vnější nad své postrodky.

Hřích proti přírodě.

Pročetl jsem si nejmiláší překlad jedné Heinovy básně. Obstojný. Ale přece namátkou zaškrtil jsem si několik míst, při nichž jsem pocítil v těle mravenčení.

— Jdi pryč! Mne poslechni!

— Že svu mu zbožným bude a že nevkročí nikdy v slépoj obě.

— Ti ničemové v nadbytku si žijí, se odívají hedvábnm a kuzentem.

— Já zapřisah se na posvátná místa.

— Do Skotska tehdy prý jezdival to ve dne, za noci.

— A oko, to hledelo tak čistě, vesele...

Násiřnost proti lazky „mne poslechni“ neokne edíný přirozený člověk, tím méně může to říci tedy básník. Syn bude zbožným! Klebta obecné školy, která před lety zavedla tento instrumentál ve výroku. Některému inspektoru znělo patrně nejasně, že český a říká: matka je nemocná, tráva je zelená. Jalk může být český zmat se s tím? A kdo kdy siceel psalhat na posvátná místa? Ve dne v noci se odívá a jako národ isme ish Jta d. psky. Jak vidět, obtěžuje nás v materském jazyce všecko co je české. Nás

sohaj, kdykoli hleděl na švarné děvče, vidal jeho černé nebo modré oči, má-li někdo jen jedno oko, je ubohý mrtvak. Zrovna tak miloval a miluje divě černé vlasy. Když se nešťastná topila, její černé vlasy po vodě plavaly, její černé oči k nebi se zdvihaly." Jsou to haněbnosti jazykové a čím dál hojnější, co se takto vkrádá do poetické řeči. Leč nejurážlivější jsou přece jen české verše jako: mne poslouchní a se odívají hedvábím, neboť prostý Čech musí říci: poslouchní mne a odívají se. Tyto nepřirozenosti zavedl do českých básní Vrchlický, zač byl nazván mistrem jazyka. Kdo nás zbaví těchto ohavností? Zrodil se už někde básník mezi mladými, jenž cítí tu nemožnost? Jenž si řekne, že přirozenost řeči je důležitější věc než jambický vers a jenž nikdy nezotočí jazyk pro vers a rytmus?

—=o=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Ach, ach! Co's to provedla? Vždyť jsi mne nadobro zohydžila! Takhle přec nenohu jít! Moje vlasy! Moje vlasy!" bědovala Markétka, patříc zoufale na nerovné strniště nad čelem.

„Mám ve všem takovou hrozitánskou smůlu! Neměla jsi to vůbec na mně chítit, víš, že na co sahau, to zkazím! Je mi to moc a moc líto, avšak želizka byla příliš horká," a Jožka h'eděla očima zasazenýma na černé parpiky.

„Nic není ještě pokazeno; zvlň trochu upalene vlasy a uvaž si stuhu tak, aby oha její konce spadaly ti poněkud do čela, a bučeš učešaná podle nejnovější mody. Mnoho děřčat se u nás ve škole takhle češe," těšila Málka.

„Dobře mi tak, proč jsem chtěla vypadat elegantně. Měla jsem nechat své vlasy na pokojí," kajicně vyznávala Markéta.

„Opravdu, měla jsi takové pěkné, stejné vlasy. Vřak ti zase brzy narostou," končšila Běta, libajíc a hladíc ostřiřhanou ovečku.

Po více méně bezvýznamných příhodách Markéta byla konečně přistrojena. Na to spjenými silami upravily sestry nepodajné vlasy Jožiny v účes a posléz i ji navlékly do svátčích šatů. Oběma dívkám rozctmile slušely prosté jejich úbory: Markétka měla na sobě oblek stříbroplavý, přepásaný modrým sametem a zdobený krajcovou náběrkou, a pod krkem leskl se jí matčin perlový řpendlík; Jožka pak měla šat barvy kařtanové, s naškrobeným pánským límečkem; několik bílých chrysanthem bylo jedinou její okrasou. Potom natáhla si každá jednu čistou ruka-

vici a druhou, pomazanou držela v ruce. Markétčiny střevičky, s vysokými podpatky byly přespřihliř těsně a tlačily ji, ač se k tomu nepřiznala; Jože pak se zase zdálo, že má devatenáct svých vlásenek zapichnuto přímo do hlavy, což vzbuzovalo pocit ne právě příjemný. Avšak — muj ty světe! — buďme elegantní, nebo zemřeme!

„Bavte se dobře, miláčkové," loučila se s dcerkami paní Marchová. „Nejezte při večeri tuze mnoho a vrařte se o jedenácté, až pro vás pošlu Hanu." Dvěře již za nimi zapadly, když se ozvalo z okna volání: „Děti, děti! Máte p o ř á d n é kapesníky?"

„Ovšem, z brusů nové, a Markéta si jej dokonce navoněla Kolinskou vodou," houkla Joža a dodala s úsměvem: „Na tuhle otázku by naše maminka jistě nikdy nezapomněla, a kdybychom třebas utíkaly před zemřetesením."

„Je to docela správné; opravdová dáma se vždycky pozná podle pěkných botek, rukavic a kapesníku," odvětila Markétka, jež měla vskutkanu hromadu drobných choutek „opravdové" dámy.

„A pamatuj, Jožko, abys nestavěla propálenou skvrnu vzadu příliš na odív. Nemám řerpu na krivo? A nevyhlížím tuze řereditně se svými připálenými vlasy?" pokračovala, odvracejíc se v předpokojí paní Gardinerové úzkostlivě od zrcadla.

„Na tohle dojistu zapomenu! Uvidíš-li, že se nepohybují, jak se sluší a patří, mrkneř na mne, ano?" řádala Joža, upravujíc si límeec a uhlařujíc si spěšným pohybem ruky hlavu.

(Pokračování.)

—=o=—

Z MOUDROSTI MALIČKÝCH.

První verše devítileté dívky.

Ach jak krásně, ach jak volno v tē tichē noci.

když měsíček jak mazaneček svítí

a hvězdičky se kolem něho třpytí.

Tak dívám jí se s matičkou svou na modrou oblohu

a odolati spánku nemohu.

Tu vlořím si svou hlavu do jejího klínu

a sladce dřímu...

Wilma Eisensteinová.

**Předplaťte si na zkouřku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
pořtovním.**

Vlastník Tiskářská a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný řesaktor Cyril Dněk. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách, Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

SELSKÉMU LIDU.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Chaty počernalých trámů, došků omšelých,
co se přes vás převalilo utrpení zlých!
Co tam žilo pokolení v těžké porobě,
co tam budy přebývalo v různé podobě!
A přec zase co z vás vyšlo krásy do světa,
kolik síly zrodila vám bida prokletá!

Lide, který v potu tváří chléb jsi dobýval,
aby mohl žít chudas, rytíř, pán i král,
jak jsi marně věky toužil, abys nebyl rob,
jak jsi vítal po životě za zdi chudý hrob!
A přec na své pleny kouznil smavý květ,
a přec v bídě doved' ještě písně pět!

Husa zrodil's, a když ti ho spálil pyšný Řím,
roztvnil jsi český život od hor k pohořím,
otku opustil's i radlo, brázdou svou i dům,
cepy svoje okoval jsi, škorně k pochodům,
v boj jsi táhl, chorál slavný hromově jsi pěl,
že se Řím až světovládný malomocně chvěl.

A když po dvou věcích v zemi řádl cizí kat,
vůdce své když viděl's hynout, z vlastní
utíkat —
marně kněz i žoldněř mířil tvoje na domy:
v chatách svých svou hájil's víru, volnost
svědomí;
a když mira překypěla — v dél i na šíři
v boj z nich šli zas „urození páni kacíři“.

A když přec tvůj zlomen odpor v krvi,
v požáru,
když ti břemen naložili jako soumaru,
spoutali tvůj každý pohyb mocí nelidskou —
přece's ještě po věk skrýval bibli Kralickou,
ve „Praxi“ a v „Labyrintu“ hledal's útěchu,
ač ses denně chvěl, že slidič vnikne pod
střechu...

Co to bylo utrpení, co to bylo béd,
než tě, lide, naučili nedívat se zpět,

než ti z duše vymazali víru pradědů,
než lid římský učinili z tebe k posledu,
který za zpěv, jimž to z hradby vozové kdys
hřměl,
který na své utrpení, na vše zapomněl!

Nový čas ti s šíje sejmul břímě otroka,
dal tvé duši volnost, pro níž kdys ti proroka
upálili na hranici, pro níž strádal děd —
ale ty už netoužíš mít převzácny ten květ,
ba ty ve tmách ani nevíš, co ti vykvetlo:
ač máš volnost, nedbáš vyjít ze tmy na
světlo...

Jako kdysi ryješ brázdou, řídíš vůz a pluh,
ale nad ním jako ve snách potácí se duch
v bludném kole, jež kol něho semkl cizí Řím.
Přece však, že věčně bude taktó, nevěřím:
přijde ještě jednou prorok, jenž tě probudí,
jenž ti starou sílu vrátí mocně do hrudi!

—o—

ADOLF BRABEC

MODLITBA V PŘÍRODĚ.

Položme se za vlažné letní noci na znak do
kypré vonící trávy, pod nebo-n posetým tisíci
miliardami třpytivých hvězd. Vejdeme na chvíli
do zahrad věčnosti. Duše jest naší průvodkyní
a hledatelkou nových cest.

Co chceme? Po čem toužíme?

Jsem malým úlomkem slunečního paprsku,
který náhodou utkvěl na chvíli v úrodném lůně.
Kam jdeme?

Proč žijeme?

Pro lásku a práci?

Kdož to ví?!

Jen hvězdy, ony malé tečky nekonečných
životů, usmívají se naší nicotnosti.

Naše pohledy jsou příliš malé, aby uzřely
zahrady nekonečných říší.

Mám rád hvězdná světla červená, bílá, fialová.
Ano, fialová jsou nejkrásnější, poněvadž
dráždí smysly a naplňují duši rozkoší. Světla ze-
lená unavují a světla žlutá nás přibližují mrtvole
zmaru.

Ležíme na zádech, dívající se do věčnosti
Noc jest tichá. Nic se nehýbá. Jen nám zdá se,

že to, co hledáme, jest někde v těch milionech hvězd, tam někde, kam ubohé oko nedohledné ani za tisíc let. Ležíme na zádech. Tráva nás omamuje. Hvězdy běží v nekonečnu, do nekonečnosti. Napadne nám některý verš známého básníka. Chceme zachytit chvíli krásnou a slavnostní, která, možná, že v našem žití se již nikdy nevrátí. Stříbrné struny našeho srdce se bouří, praskají a trhají.

Malinká, opalová slza padá nám z očí. Nešetrně ji stíráme, dívajíc se dále do bludných zásvitů Siria. Krvavě červené jeho světlo mění se co chvíli ve světlo zelených smaragdů.

Ležíme tiše, nic se nehýbá, jen kdosi něco zasténalo. Nějaký nepatrný tvor nás volá ve svém žalu a stesku. Padla hvězda. Velikým obloukem padla. Tisíce září vyšlá neznámá ruka osudu na modrém pláští nebe. Nebe jest již temnější. Velké mračno inkoustově černé v dálce se blíží.

Ležíme dosud tiše. Naše myšlenky jsou krásnější než hluboká modlitba. Dovedeme vycítit nekonečný soulad přírody. Dovedeme chápat, proč žijeme. Žijeme, bychom vyplnili svou tečkou onen hrozný, nekonečný prostor krásy, v níž byl by jen mrtvý, krásný klid.

Cítíme se atomem v tom hlubokém moři hvězd. Cítíme se silnými, poněvadž dovedeme ovládati našeho prabratra-hmotu.

Tajemné, krásné květy nálad nás zavírají do svých říší.

Ležíme dlouho do noci pod nekonečným baldachýnem hvězd a pomalu řine se z našich očí stříbrná rosa. Jedna slza za druhou. Vždy mocnější, čím déle hledíme na zářivý, vířivý hvězdný vír... Konečně tiše vzdychneme. Slzy padají, jak obět do zavhlé, vonné trávy, v níž polejtí démanty svatojanských smeků.

Modrá, průsvitná pára plouží se kolem nás...

Toť nejkrásnější a nejsilnější modlitba, člověková...

Modleme se tak častěji. Je nám potom krásné a jsme šťastni, že můžeme chápat, cítit a žít...

—o—

STANISLAV CYLIAK:

RECEPT.

Uhýbáme s cesty se svým žebříňákem, v automobilech by páni mohli jet; o závod kol pádí s rychloukavem, my co o sto honů zůstáváme zpět.

Po příkopu jedem téměř samém kraji. O stéblo jen uhnout — značí pád. Co však formana se páni ptají, možno-li dál ještě uhýbat.

Vjedou do něj, do příkopu svrhnou. — Starý vozko, pozor! Nejsi z gumy mč! Jaké soudy! — Páni konec prchnou, nerozbiješ-li jim o záda svůj bič!

Tak bych učinil já, na mou duši!, na tvém místě, starý vozko, být. — Koně jankovitého ten jenom zkruší, u huby kdo řádně dovede jej vzít. —

—o—

JAROSLAV MUDRA:

PŘED TURKY.

V měsíci červnu — po uzavření londýnského míru mezi Tureckem a balkánskými národy — cestoval jsem po Thrakii, která byla celá pod bulharskou vládou. V Drinopoli panovaly poměry téměř normální. Nebylo již nakažlivých nemocí, a turecké obyvatelstvo zdálo se usmířené s cizí vládou. V kavárnách píštěly gramofony nesnesitelně evropskému uchu monotonní refrainy tureckých písní, kterým oddané naslouchaly děti Allahovy, sedíce se skříženými nohama na širokých prkených lavicích kolem stěn, při černé turecké kávě, v dýmu cigaret.

Bylo mi těсно a úzko mezi těmito syny Orientu. Zakoušel jsem mučivé city, podobné citům bdícího člověka, který je uzavřen v jedné komnatě se spícími. Pro myslící a nímavé lidi je nesnesitelný tento tupý klid, v němž prožije Turek tři čtvrtiny svého života. Pospíchal jsem z města dvou posvátných mostů a velkolepé mešity sultána Selima se čtyřmi minarety, která jako by představovala fatální nehybnost těch, kteří ji navštěvují. Tři století stojí neporušená, zářící nramorem svých schodišť a nádvoří i fantastickými pestrými freskami svých klenb.

Po jednodenní jízdě vlakem vystoupil jsem v Dede-Agači, velmi vhodně položeném přístavu egejského moře. Dva dny dýchal jsem rozkošnický silný mořský vzduch a snil na nabřeží, opíjeje se hrou vln a pohlížeje na vzdálené pohádkovité obrysy ostrova Samothraki. Vybledlé starohellénské reminiscence oživovaly se mi v hlavě a zlaté slunce vítězně se smálo...

Ale docházející časopisy věštily bouří. Přelně vojáky vlaky a vojenské přípravy v přístavu nezvštěovaly nic dobrého. Chtěl jsem odejti do Soluně — ale stihl jsem než do Gjumurdžiny. Kolem Soluně soustředěvalo se řecké vojsko, severně od něho u Poleninského jezera v Dojranu byl hlavní tábor bulharský. Nezbyvalo, než čekat na události, neboť doprava pro civilní osoby byla uzavřena.

V Gjumurdžině jsem prožil celý měsíc. Nebylo mi to nepřijemno. Město má čisté turecký, t. j. orientálský ráz. Křivolaké, hrbolaté dlážděné uličky, shora stíněné rozpatou vinnou révou vyhlížejí velmi útulné, a v nich v otevřených krámcích čile pracují řemeslníci všeho druhu. Každé řemeslo má svou uličku, což připomíná na středověké instituce cechovní. V zahradách plno fíkových, mandlových, citronových a j. stromů, kara-

vany velbloudů, stoleté platany, patriarchální Turci a stíhlé, záhadně zahalené postavy tureckých žen — bylo to pro mne nové a zajímavé. Je tu i četná arménská kolonie, nevím kdy a pro jakou vzpouru z Arménie předsídlaná; sami kolonisté toho neznají a mezi sebou hovoří turecky, užívajíce arménštiny než v církevních obřadech. Nepozorovaně a jako ve snu mijely dny, které jsem trávil v hustém stínu mohutných platanů, při výborných a laciných tureckých cigaretách; nepočítal jsem ani noci, odpočívaje na měkkých koberecích orientálsky vystlané komnatky, do níž otevřeným oknem pohlíželo jižní nebo s velikými očima krasavic-hvězd.

Nechtělo se mi myslet na nic. Zdálo se mi, že prožívám jednu z pohádek „Tisíce a jedné noci...“

Po jedné takové noci byl jsem probuzen neobvyklým šumem ulice. Viděl jsem koně, osly a muly, naložené těžkými břemeny a za nimi venkovany — Bulhary, ženy, muže i děti. Všechno se táhlo jedním směrem k severní části města. Za nedlouho přišel i můj přítel, úředník městské správy, vystrojen na cestu.

„Běhejte, Turci se blíží.“

A opravdu, znepokojující zprávy, které od několika dní pobíhaly městem, se potvrdily. Turci od Čataldze, odkud odešlo bulharské vojsko na makedonské bojiště, postupovali na západ. Obsadili Drinopol, přerušili železniční i telegrafní spojení a blížili se stále víc a více našemu městu.

Turek je stále stejný. Hluboce vkořeněné zášti k džaurovi křesťanu douná stále v jeho srdci a to bylo teď ještě sesíleno touhou po pomstě za utrpené porážky. Nešťastná Thrakie! Po první válce beztoho prořídil obyvatelstvo bylo nyní zahlazeno a vyhnáno téměř úplně. A zajímavé je, že to byly jen vesnice bulharské, které Turci pálii a jejichž obyvatelstvo zabíjeli, kdežto obyvatelstvo řecké bylo šetřeno. Řecká diplomatická chytrost si to vymohla...

V poledním žáru vyšli jsme i my z města, směřující k severu, do Starého Bulharska. Stěnal jsem pod tíží svého kufříku (koní nebylo možno dostat), můj přítel nesl zásoby potravy. Zdržela nás nouze o chléb, který nám turečtí pekaři nechtěli prodat. Jenom bulharská posádka, která ještě zůstávala ve městě, zdržovala Turky, aby nepřepadly uprchlíky.

Cestou doháněli jsme dlouhé průvody vozů, v nichž uprchlíci, většinou Bulharé z blízkých vesnic, odváželi svůj movitý majetek. Nešťastníci naložili ve zmatku často největší nepotřebnosti. Dohonili jsme i karavanu velbloudů, na jejichž hřbetech ležely malé děti, držíce se křečovitě temene hrbu, nataženy vertikálně dolů. Jejich drobná očka vyhlížela zvědavě a nijak je neznepokojovalo, kam a proč se ubírají. Vždyť se vezou a vzadu jde maminka a tatínek...

Měli jsme před sebou čtyři dny cesty. Totiž čtyři dny cesty byly do Karlukova, zapadlé bul-

harské vesnice v Rhodopských horách na bulharských hranicích, kam jsem hodlal odejít, užívaje pozvání svého přítele, tamějšího rodáka. První den cesty byl nejhorší. Obtíženi svými zavazadly, těžce jsme kráčeli v nesnesitelném žáru po prašné silnici, kde husté průvody uprchlíků stěžovali nám chůzi a pohled na ně, zmorěné, ztrápené, nás sklíčil. — Tehdy jsem pil, mučen nesnesitelnou žízni ve svém životě, nejspínavější, hustou vodou, filtruje ji kapnesníkem a těše se útěšnou myšlenkou, že Sven Hedin na pouťi po Tibetu pil pisek... Druhý, třetí a čtvrtý den cesty byl zajímavější, rozmanitější, ale i nebezpečnější, neboť cesta vedla přes četné turecké vesnice, jejichž obyvatelé jsou známi svými loupežemi, páchanými na pouťníky. Tyto vesnice jsou velmi romanticky rozloženy v údolích potoků a řek, táhnouce se na několik kilometrů zděli, s pevnými, kamennými staveními, stíněnými hojným stromovím. Kukuřice — turecký oběd — je kromě tabáku hlavní pěstovanou rostlinou. Malebně vyhlížejí četné primitivní mlýny a zvláště zajímavé jsou mosty, široce rozptáté kamenné oblouky, o nichž sami Turci říkají, že jsou ze starodávných dob.

Musím se přiznat, že málo jsem se staral o nebezpečí, že jsem necítil ani únavy a tíže svého fatálního nepraktického kufru, kráčeje přes tyto vesnice, kde všechno mluvilo o panenskosti přírody a nedotčenosti civilisace. Moje přátele téměř urážela moje bezstarostnost; s prsty na kohoťku pušky, s přední a zadní stráží, postupovali jsme obezřetelně tise, a to hlavně v noci, užívajíce dne k odpočinku.

Třetí noci byl nám osud milostiv. Podařilo se nám ukořistit několik oslů, volně se pasoucích na široké louce; byli bezpochyby majetkem některého tureckého vesničana. Ale což nám bylo do „svatosti soukromého majetku“, když sotva jsme se vlékli v bílém uspávavém světle měsíce... Bohužel, osli neměli sedel, a tak jízda na nich byla možná jen v přestávkách, neboť osli hřbet je tvrdý; aspoň však našich břemen jsme se zbavili.

Čtvrtého dne konečně jsme dorazili po úzkých srázných stezkách do Karlukova. Vesnice je pravým orlím hnízdem, přilepeným na vysokých, nedostupných stráních. Každý dům je pevností a každý z obyvatel dobrým střelcem, neboť vesnici hrozilo stále nebezpečí se strany Turků z okolí. Vse tato, jako většina bulharských vsí rhodopských hor, je řemeslnická. Vypuzeni od Turků do nepřístupných hor nemohou obyvatelé jejich nalézt dostatečné obživy v zemědělství, i odcházejí do rovin jako řemeslníci a dělníci. Pracovitost jejich je příkladná; vzdor nepříznivým podmínkám žijí každý z nich v poměrně blahobytu.

Příroda balkánských zemí! Je divoká, je bujná, někdy hýřící nádhrou, jindy pustá — ale vždy bezprostřední. Putuješ a nevíš kam, dojdeš a ne-

víš kdy, v torbě chléb a kus ovčího sýra, nad hlavou ti krouží orel — ach, obyvatelé dlážděných, upravených a pohodlných měst — oč jste okradeni... Kdybych byl větším egoistou, dal bych tomuhle tuláckému životu přednost přede všemi.

Na protějším domě ulice v Plovdivě, kde píšu tyto řádky, čtu na vývěšním štítu banky: „Pojišťování na život.“ Jaký to život? Květ rozpukl, opojně voní; snad v příštím okamžiku jej strhne víchřice, snad uvadne pod sluncem... Ale kvetl!

A vy se staráte, každá minuta je posvěcena péčí o budoucí a lžičkami nemocného pijete život. Kariery zlatých límců a vysokých řádů... jak se mi to zdálo všechno nicotné tváří v tvář této rozpoutané a hrdé přírodě!...

V Plovdivě, v srpnu 1913.

—o—

ANNA TURKOVÁ:

MLÁDÍ OVIDIOVO.

Ó, Homere a všichni nesmrtelní!
Jak je to dlouho, co mé dětské ručky
mou dobrou chůvu za šat chytávaly,
co slabiky jsem sotva doved říkat
a kolem domu směšně batolil se —
a dnes že kráčet už smím v stopách vašich,
já, mladík, jemuž málo vesen posud
svým vonným kvítím skráně ověnilo —
a dnes už Řím mi prorokuje slávu,
té vaší rovnou. — Cítím slunce v duši,
a věřím, že mě prorokují správně.
Vždyť boží věční velký dar mi dali,
že vidím svět jak moře jasu, štěstí,
květů a hvězd a třeptů krásných zraků
a slavný souzvuk všeho chví mým srdcem.

A v ruku nehodnou jste nevložili
svůj druhý dar, ó, boží věkožizní, —
tu lýru stříbrnou. — — — Neb všechny duše
rozzvučet musí v harmonii sladkou
a dát jim všem tu záři mého nitra.
Tak často slyším: „Svět je poušť jen černá,“
a tehdy cítím bol a soustrast velkou.

Ó, Venuše, ty kněžko věčné krásy,
můj Helie a Foibe Apolline —
kde vy vládnete, tam že poušť by byla?
A kudy chodíš ty, ó, dítě něžné,
má milenko, tv sladký smíchů žara.
ta zem že nebi nemůže se rovnat?

Zvoň, lyro má, a ideály bohů
vyprávěj světu, v srdcích rozněť oheň,
jenž věčně živý hořet bude věky! — — —

—o—

P. 7 B:

Z LISTŮ TETĚ HANĚ.

(Pi. Běle Vojtově.)

III.

Jedině tedy na Vaší práci, teto Hano, závisí štěstí životní několika Vám blízkých, drahých duší. A nejen těch — jak jsem výše poukázal — všech, kdo z nich pojdou, části příští generace Vašeho rodu, k němuž tolik lnete. Jak vznešený jest úkol Váš, jak významný a sytý život žijete! Proslulý lékař, který uměním svým vrací rodině od prahů říše smrti živitele anebo pečlivou matku a dovedným činem svým zachraňuje štěstí celé rodiny, neudělal více pro blaho společnosti lidské než Vy, vyplníte-li své poslání nadpozemské lásky a vychováváte-li z opuštěných sirotk šlechtné lidi, kteří se dovedou radovati ze života, budou s radostí žít a milovat své povinnosti, přinášejíce jiným štěstí a pozhánání.

Znáte Macharovy verše „A přijde jedna a je pozhánáním“? Tím pozhánáním má býtí jednou Vaše zlatá Její. Pozhánáním může však býtí pouze duše, jež jest si plně vědoma svých povinností, jež se dopracovala smyslu života, jež je spokojena a schopna štěstí. Ano štěstí schopna a štěstí hodna musí býtí Vaše malá Její, a Vy jí musíte takovou učinit. Tot právě krásný úkol Váš.

Má-li býtí člověk štěstí schopen, musí býtí především zdrav, dále musí býtí silně vůle a ušlechtilých názorů. Hátkovo „Jen se všednět ní nedej bože“ — musí mu býtí práním nejvřejejším.

I bude povinností Vaší pečovat o to, aby ten Váš rozkošný diblík vyrostl v ženu tělesně silnou a zdravou, v ženu pevně vypěstěně vůle a aby o něm patlily v každém ohledu verše Macharovy:

„Jest jako z oleandru květ,
tak plna něhy líbezně,
když putník bloudě řadu let,
u Jordanu jej nalezne“.

Oh nemalá Vás čeká práce! Již nyní nutno o to usilovat, aby to roztomilé děcko tužilo své tilko, aby si po Vašem příkladě zamílovalo vodu, již nyní Vám bude věnovati pozornost hygieně, bude Vám vybírati pečlivě četbu, dbáti, aby děcko přilnulo k umění, hlavně však aby již nyní si pojalo lásku k povinnosti. Několik jen rádků, zlatá naše tetko, a co tu kombinovaných otázek? Ta Vaše hlavicka nač vše má myslit, čeho se dříve chopit? Máte pečovati o zdravý sport, o hygienická opatření, máte chrániti dítě v době vý-

roje, máte mu vybíratí četbu, budítí v něm pojem o dobro a krásno, věstí je k povinnosti, láti základy jeho povaze . . . Mnoho přemnoho to úkolů, a to úkolů různorodých a ne-nadných!

Vidíte, teto zlatá, moderní vychovatel má těžké postavení. Má, věru má. Ale vše lze ložbe opatřítí, dobře řešítí, má-li jen dosti lásky ke svému poslání, a doveđe-li si bystře úkoly své vymezítí. A té lásky máte Vy nad-
ytek.

A tu dovolte, abych i Vám dal několik řáteckých rad a praktických pokynů.

Vidím v duchu Váš mřný úsměv a slym Vaši kritiku „má rozumy jen pro jiné“.

Budíž, teto Hano, snad máte zase trochu ravy. Jste bystrá pozorovatelka. Ale věřte mi, že bych ze svých rozumů to nejlepší chtěl Vám dátí k dispozici, aby ta ohromná úloha životní, jež Vás tak náhle schvátíla, byla Vá-
ní řešena co nejlépe, abyste jednou po letech klidem člověka svůj úkol do podrobná splivšího mohla o sobě říci: „Dobrý boj jsem bovala“ a abyste byla spokojena, protože mi-
ována, všele milována ba zbožňována všemi, mž dnes prokazujete po největší dobrodiní, ahrazuji jim matku. Po letech, teto Hano, ž jednou za podzimní neděle v milém klidu řívě oči Vaše utkvějí náhodou na žlutém apíte tohoto listu, po letech snad i ráda vzpo-
nete pisatele, jehož neklidná duše, jak Vy káte, dávno zatím nabyla svého klidu kdesi a venkovském zakoutí, a snad uznáte i do-
roho jeho vůli býti Vám v tak těžkých do-
ách pomocníkem a rádcem, byt i nezvaným.

Jeť toho, věřte potřebí. Složitě a těžké koly vyžadují jistých zkušeností, jistě praxe. řech Vy zatím nemáte, nemůžete jich mítí.

Je pravda, vystupovala jste „pohostin-
ci“ v jiných rodinách svých sourozenců a řudy jste klidila vavřiny lásky dětské a úcty ospělých, všudy jste přinesla radost a po-
hnaní. Ale zde stanula jste v prostředí no-
m náhle, bez přípravy. Jste jako generál, terý náhle povolán, aby ve válce převzal ůlší vedení po padlém vůdci. Velká to zod-
vědnost, duše dobrá. Vždyť Vaše situace mnohem, mnohem nesnadnější nežli posice aštní matky. Ta zná své děti od malička. á je alespoň znáti a může je znáti. Vy při-
lázíte dnes, neznajíc jich dříve a chcete je řesti tak, jakoby je vedla ta nejlepší ze všech atek. Matka za léta stykem s dětmi nabude řitých zkušeností, určitě praxe. Té Vy rov-
ž nemáte. Matka má svou domácnost za-
ředenu, zařizenu, doveđe si vyhovětí dle po-
eby, jak toho úkoly její žadají. Vy jste přišla

bez přípravy do cizích, neznámých poměrů a máte vše za krátko opanovati. K matce děti lnou, jsou jí uvyklí. Vy máte jich lásky teprve získati, dobývati a usilovati o to, abyste je ovládla v něze a mírnosti. A Vaše práce po-
dléhá větší kritice! Chování i stav dětí v rodině, kde není matky, bývá předmětem pilné pozornosti, vše se posuzuje přísněji, vše se sleduje podrobněji, zda všudy tak zdárně se pokračuje, jako za živobytí matky vlastní.

Je tedy nutno, abyste si osvojila také mateřská práva, abyste se necítila býti tetou, nýbrž pilně si přiznala hodnotu ma-
teřskou. Jste matka, byt jste nebyla chotí. Máte stejné povinnosti, ale za těžších poměrů. Vy máte vykonati vše, co by byla vy-
konala matka, máte vybudovati nádherný pantheon výchovy lidské, máte.

Přycť tedy s tou nehezkou a nepravdivou větou „Jsem jenom tetá“. Ne, Jste matka jako je jí každá jiná žena, jež s láskou a pochope-
ním nahraňuje osírelým nebo opuštěným dě-
tem ztracenou máteř. A v této hodnoti krá-
čejte s jasnou myslí a s veškerou vrozenou energií vpřed, vše ostatní za vedlejší a po-
družné považujíc a jediné za šrptivou hvěz-
dou výborné výchovy dítek sobě svěřených se ubírajíc vytrvale a odhodlaně.

Koho láska vede, nemine se cílem! Láska buď Vám věrným průvodčím na trnitě pouťi přetěžkých povinností, jichž splnění zhodnotí život Váš a přinese Vám po léta marně žá-
dané štěstí — a těm ubohým sirotám také.

Dovolte, abych Vás v této hodnosti poz-
zdravil, Vy dobrá, hezká maminko, abych stiskl Vaši bílou, upracovanou ručku a přál Vám odvahy k velkému, krásnému a pože-
hnanému dílu.

Jen v srdce sílu, chrabrost bohatýrů,
a budem vojska netušených sil.

Sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru,
a malým ten, kdo zná jen malý cíl.

řak pěje Sv. Čech. Vzpomeňte těch ve-
sů, kdykoliv pevnou vůli Vaši budou ohro-
žovati poměry neradostné, neutěšené! Vzpomeňte obrovského cíle svého, kdyby Vaše mysl umdlěla a znovu a znovu usilujte o to, abyste ho dosáhla. Sursum corda, drahá teto Hano!

ČESKÉ NÁRODNÍ PÍSNĚ

vydané Janem Kittrem z Rittersberku r. 1825 v
Praze jsou první písnovou sbírkou, jež třetím v
době obrozenecké. Knížka poněkud kuriosní. Při-
náši písně české (celkem 300), ale také 50 písní

německých z Čech; předmluva je česky vlastenecká, ale po předmluvě následuje Verzeichniss P. T. Herren Pränumeranten a páni předplatitelé s německým pravopisem i s německými tituly a adresami.

Zdá se mi, že sbírky nelze s důvěrou užít k účelům dokumentárním. Chápu, proč ji Fr. L. Čelakovský zamítl. Pan dr. Jakubec soudí (Dějiny literatury české u Laichra), že „sbírka Rittersberkova je našemu stanovisku dnešním v mnohém směru bližší; šloť jí hlavně o stránku zpěvní a nezavrhovala všeho, co lid charakterisuje, když to zároveň neodpovídá požadavkům estetickým a ideálu mravnímu“. Nesoudím tak. Kdo bedlivěji přečte sbírku Rittersberkovu, shledá, že našemu stanovisku dnešnímu nevyhovuje. Pravda, obsahuje mnoho hrubostí a lascivností, které pozdější sběratelé potlačovali. Leč zřejmo je, že značná část hrubostí a sprostot písňových nejsou písni lidové, nýbrž umělé, skládané pány všeho druhu (ovšem nebášníky). Taková je písnička o kafé (125) a snad 20—25 jiných. Píseň 155 zná na př. (prvé dvě strofy aspoň): „Tobě Echo si stěžovat budu mé trápení, tobě budu vypravovat mé trpké soužení; tys zajisté těm jediný, jenž vyslyší hlas nevinný, a dáš měmu strápenému srdci utěšení. — Dnes osm dní v mém háječku usnula jsem mile, v tom snu stálo u stromečku pacholátko bílé. Smutně se na mne dívalo, slzy z očí vylejvalo, ach radost má je ztracena, štěstí mé zmizelo.“ Skutečné písně lidové — a to je chyba sbírky největší — jsou zřejmě předělávány pány faráři, učiteli, úředníky, a jinými sběrateli. Rittersberk vydal svou sbírku z materiálu, jenž byl v Čechách nasbíráán úředně t. j. z nařízení nejv. purkrabí Frant. Antonína hrab. z Kolovrat r. 1822. Zkomolení prozrazuje rytmus a někde i rým. Sbíрка Erbenova přinesla později mnohé z písní Rittersberkových a na Erbenových textech vidět neomylně, že ne on, nýbrž sběratelé z roku 1822 písně znešvařovali, co neznali, leda-byle sami si doplňovali a vůbec nemilosrdně v textech řádili.

Zajímavá historicky je píseň o hraběti Šporkovi (č. 96)

Okolo Prahy jsou sedlky drahý,
okolo Nymburka jak sedlák tak děvka
nechodí nahý.

Okolo Lissy jsou také lesy;
pole, louka, Labe, vrchnost jest Špork hrabě,
ach to jsou časy.

Když on v ty časy býval Špork v Lissy,
vždy slavně panoval, po Labi jezdíval,
to byly časy.

Když on ploul tady, hrály mu dudy,
kde ploul blíže břehu, stál tu lid v svém zběhu
velké hromady.

Na obě strany měl své poddany;
těm házel sedmíky, tak ctil své sedláky
k sobě náchýlný.

A tak vždy dále ploul blíž Litole,
těch osm dukátů nadělaly hluky,
dva dni zněl stále.

Když ticho bylo, zas se slyšelo:
budež zdráv náš Šporku, Bůh Ti prodlí věku
se rozlíhalo.

Píseň sotva znárodněla, ale u Lysé byla z
znamenána jako plod nějakého písmáka. Takový
nějaký písmák znal také z Muzy moravské h
náckou „Podejte mi vojenské mundury“.

Účel měl Rittersberk jako Bartoš. Publikov
písně ne jako studijní materiál, nýbrž aby se jí
lidé učili a prodlužovali jejich život v nároc
Proto si octoval latinská slova „váženého vl
stenského spisovatele“, jež si stýskala: „Jede
každý, komuž mysl vlastenská přirozená je
oblíbujee také vlastenský zpěv a tanec; komuž
chybí, tomu vzbuzuje ošklivost. Tím se stává,
nyní velmi málo pravých milovníků vlasti nap
čítáme. Způsob česky zpívání a tancování stěhu
se již z měst, a ó žel! i z většího dílu vesnic. Já
opice skáčí Češi po německu, anglicku, šofsk
rusku, uhersku atd. jen ne po — česku. Proč?
poněvadž jsou synové od předků svých (kteříž
někdy v Evropě největší slávou skvěli) odrod
a téměř již nenávidí, cokoli vlasti zavání. Mr
hé zavodí marnost, obzvláště mladší; aby se r
řeklo, že panující mody neznají, po cizozems
zpívající tancují. Poněvadž ale nikdo nepochyt
je, že jednání zevnitřní na vnitřní smysl oucin
má; tedy s rozmnožením toho, co na vlastensk
mysl působí, rozmožní se též počet Čechů, j
nem i skutkem. Prospěje-li pak snažení k roz
ření Českého zpěvu a tance?“ — (Num
proderit nius in provehendo Czechico cantu
salto?)

Rittersberk nikde ve sbírce není jmenov
V předmluvě i věnování Fr. A. Kolovratovi ml
vždy jako — v y d a v a t e l é. Předmluvu nap
v prosinci 1824.

—o—

DROBNOSTI.

Ke sporu o literaturu

přináší naše Studentská Revue (říjen) základní m
šlenky mě stali z Času o Björnsonovi a proti ním
vedle nich názory F. X. Šaldy. Přispívatel k té disk
E. B. interpretuje moje myšlenky dobře. Doplnil by
řád látku, o které se vede diskuse, dvěma pozná
kami. V jednom rozhořleném výroku mém se pře
„Dnes nejeden básnířský nás Krňásek... ví, že bás
a spisovatel není k tomu, aby obstarával čtenář
píci do lesí, nýbrž aby vyslovil sebe, svůj vnit
proces, svoje já...“ Bylo by mi nepříjemné, kdy
z tohoto výroku vyzvovalo, že já básnířkům upír

ávo, aby vyslovovali sebe, svůj vnitřní proces a své Neupírám. Posmívám se právě jen Krňáskům a Záskům, kteří myslí, že jejich vnitřní proces nás může snad má více zajímat; než co je obecně lidského a rodného. Ostatně když vyznává s Nerudou, že sník má k individualitě národní přidávat i individualitu svou, tedy již v tom je obsaženo moje návání osobnosti každé a tím více úcta k plně osobnosti básnické. — Druhou poznámkou chci odstranit dorozumění. Afsi moje stať o Björnsonovi vznikla polemik s dr. Šaldou, ještě více vznikla proto, že si Kraus právě vydal knížku o Björnsonovi a Ibsenovi. Jestliže jsem si z Björnsona takto udělal svou z, ze které jsem metal řadu výtek proti listě naší sdě literaturě, tedy výtky ty nevztahují se na umění názory F. X. Šaldy, leda částečně; většina mířena na osoby a směry jiné, které přece všichni známe. Na E. B. upozorňuji, že znát názory Šaldovy uměle a jeho principy kritické není věc jednoduchá žadovalo by známe práce vystopovat jeho pron a za 20 let, při čemž obtíž působí, že nikdo neví. F. X. Šalda ze svých starších teorií ještě drží a již překonal. J. H.

kým vyhnancům

ělohorským vedlo se v cizině zle. Známa věc. A ce znova dojiná, čteme-li, jakou měli bídu i hlad k byli opuštění. Mistr Jan Šonovský z Sonov. rý v letech 1623—26 Brod opustil, píše: „V Českém dě přišel jsem o dům, dvůr, majetek i statek ven; před šesti léty byl jsem vypuzen a od pěti jsem se ženou a dítětem v Perně, kdež u dobrých doprošuji se almužny.“ — Tak pravi suplikace hovaná v saském archivu z roku 1637.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Ne, mrkat je nezpůsob; provedeš-li něsvraštím trochu čelo, a budeš-li se chovat ávně, kývnu hlavou. A teď vypni ramena a ej malé kroky; a představ-li se ti někdo, otrášeš mu rukou, slyšíš? Je to neomale-

„Kde jsi jen pochytila tyhle uhlažené zpýy? Já se jim do smrti naučím! Ale zna rudba vesele, což?“

Sestupovaly po schodech s pocitem jisté ýchavosti, neboť zřídka kdy chodily do lečnosti; a jakkoliv rodinná tato slavnůstka a neobřádná a prostá, pro ně přece jen menala velikou událost. Paní Gardinerová, ná starší paní, vlídně přivítala a předsta je nejstarší ze svých šesti dcer. Markéta la Salomenu, a záhy rozproudil se mezi ni čata ani o zábavu s nimi, postavila se ke ů, pečlivě zakrývajíc záda a cítila se tu ec tak sevřená, jako hříbě v květinové za-

hradě. Asi půl tuctu chlapců rokovalo na druhém konci pokoje o bruslích, a Joža měla sto chuti se k nim přidružit a vmísit se do jejich rozmluvy, neboť bruslení bylo jednou z největších radostí jejího života. Telegrafovala své přání sestře; než Marketa vyhružně svraštla čelo, takže si Joža netroufala ani se hnout se svého místa. Nikdo se k ní nepřiblížil, nikdo ji neoslovil, a pomalu skupiny kolem ní mizely, až docela osaměla. Nemohla blouždit po sále a bavit se, protože přepálená skvrna na jejích šatech byla příliš znatelná; pozorovala tedy přítomné, tváric se při tom poněkud smutně a nevrle. Konečně se mládež dala do tance; Markéta byla v okamžiku v kole, a těsně střevíčky létaly po podlaze tak hbitě, že nikdo netušil bolest, kterou své usmívavé velitelce působily. Pojednou si Joža všimla, že nějaký vytáhlý, červenolící mladík míří k jejímu koutku; a poněvadž se bála, aby jí nevyzval k tanci, vklouzla opatrně do jakéhosi, záclonou zastřeného přístěnku, majíc v úmyslu nerušeně se odtud dívat do sálu. Nešťastnou náhodou jiná ostýchavá osoba zvolila si týt úkryt; a když se záclona za ní zavřela, Joža ocitla se tváří v tvář „Lorencovu chlapci“.

„Pro pána krále! Nevěděla jsem, že tu někdo je,“ koktala dívka, chystajíc se z přístěnku vylouznouti tak spěšně, jak sem byla vrazila.

Ale hoch se usmál, a ač jevil jisté rozpaky, řekl přívětivě:

„Na mne se neohlížejte; zůstaňte, přejeťe-li si.“

„Nebudu vás rušit?“

„Ani dost málo; schoval jsem se tu pouze proto, že většinu lidí neznám a necítil jsem se s počátku mezi nimi doma, víte?“

„Já rovněž ne. Neodcházejte, prosím vás, leda byste ovšem chtěli.“

Chlapec si znovu sedl a hleděl upřeně na špičky svých bot a Joža přemáhajíc rozpaky a snažíc se být zdvořilou, promluvila:

„Zdá se mi, že už jsem měla jednou to potěšení vás vidět. Bydlíte blízko nás, že ano?“

„Zrovna vedle,“ a hoch poďával se jí do očí a šelmovsky se zasmál, neboť Jožino škrobené chování připadalo mu hrozně směšné; vzpomněl si v tu chvíli, jak spolu přátelsky štěbetali o kriketku, když jí tehdy přinesl její zbloudilý kotě.

To uvedlo Jožu do pravé míry; dala se rovněž do smíchu a pravila co nejsrdečnějším tónem:

„Tolik jsme si pochutnaly na vašich štědrovečerních darech!“

„To dědeček poslal.“

„Ale vy jste mu tu myšlenku vnukl, že?“

„Jak se má vaše kočka, slečno Marchová?“ ptal se, obraceje hovor jiným směrem; lvářil se ukrutně vážně, ač mu oči hrály čtveřáctvím.

„Děkuji, dobře, pane Lorenci; nejsem žádná slečna Marchová, jsem jen Joža.“

„A já zas nejsem pan Lorenc, jsem jenom Lory.“

„Lory Lorenc! Tot zvláštní jméno!“

„Moje křestní jméno je Theodor; nelibílo se mi však, protože mi spolužáci říkali Dora. Ale přinutil jsem je, aby mi říkali Lory.“

„Mé jméno je teprve protivné — tak tuze sentimentální! Bylo by mi milejší, kdyby mě všichni jmenovali Joža než Josefína. A jak jste přiměl své kamarády k tomu, aby vám neříkali Dora?“

„Nabil jsem jim.“

„Nemohu nabit tetě Marchové, musím si to tedy nechat líbit“, povzdechla Jožka.

„Netančíte ráda, slečno Jožo?“ vyzvídal Lory.

„Dost ráda, je-li na to hromadu místa, a jsou-li všichni hodně veselí. Zde bych však mohla něco převrhnout anebo šlápnout někomu na nohu nebo provést jinou nemotornost — proto se držím raději v ústraní; ať si Markéta sama dělá krasavici. Tančíte?“

„Někdy. Strávil jsem, víte, mnoho let ve škole v cizině, neznám tedy dobře zdejší způsoby.“

„V cizině“ žasla Joža. „O, vypravujte mi o tom. Poslouchám nehorázně ráda, když lidé popisují své cesty!“

Lory — zdálo se — nevěděl, kde začít; než Jožka svými dychtivými otázkami brzy jej přivedla do proudu. Líčil jí svůj pobyt ve škole ve Vevey,*) kde hoši nikdy nenosí klobouky, ale za to každý má svou loďku na jezeře, a o prázdninách dělají se svými učiteli výlety po Švýcarsku.

„Jak bych si přála tam žít!“ hořela Joža nadšením. „Byl jste také v Paříži?“

„Ano, minulou zimu.“

„Umíte francouzsky?“

„Nesměli jsme ve Vevey jinak hovořit.“

„Povězte mi něco francouzsky. Dovedu číst, ale vyslovuji špatně.“

„Quel nom cette jeune demoiselle en les pantouffles jolies?“ dobromyslně prohodil Lory.

*) Město ve Švýcarsku na břehu jezera Ženevského.

„Pěkně to umíte! Rozuměla jsem — po vídal jste: „Kdo je tamhle ta mladá dáma oněch roztomilých sřevičích, že ano?“

„Qui, mademoiselle.“

„Je to moje sestra Markétka; však vy dobře znáte. Myslite, že je hezká?“

„Rozhodně; upomíná mne na německé dívky, vypadá tak svěže a rozkošně.“

Joža všechna zářila radostí nad chlapecou tou chválou své sestry, a každičko větu dobře si vryla do paměti, aby vše dříve va mohla Markétce opakovat. Oba přes chvíli vyukovali zpoza záclony a posuzovali a štěbetali; a připadalo jim, že se již znají od dávna.

Netrvalo dlouho a ostýchavost Lory byla ta tam: Jožiny chlapecké způsoby ho nejen bavily, nýbrž i přivedly do dobrého ro maru; a Joža také již seřásla se sebe veškerou škrobenost a chovala se nenuceně a přátelsky, protože nikdo jí nepřipomnal, že má propleené šaty, a nikdo na ni nevrátil čelo. „Lorencův chlapec“ se jí líbil dnes více než kdy jindy, a několikráte si ho důkladně od hlavy k patě prohlédla, aby dovedla děvčatům doma podat o něm přesnou zprávu, neboť bratr neměl vůbec, a bratrance tak málo, že ho byli vlastně pro ně neznámými tvory.

„Kučeravé, černé vlasy, snědá pleť, velké, černé oči, dlouhý nos, bílé zuby, malé ruce a nohy, veliký asi jako já; na chlapce velice zdvořilý, celkem náramně slušný. Jsem zvědavá, kolik mu je asi let?“

Otázka ta chvěla se už Jože na špičce jazyka, leč ukrotila svou zvědavost v čas, a neobvyklým taktem jala se pítit po tom okou.

„Půjdete už asi brzy na universitu, že? Vidím, jak celé dny dřeťe — totiž mnila jsem, že se pilně učíte“, a Jožka se zarděla nad ohavným „dřeťe“, které jí bezděky vylétl úst.

Lory se usmál — patrně ho slůvko to čista nic neurazilo — a pokrčil rameny:

„Asi za tři roky, ale rozhodně ne dříve, než mi bude sedmnáct.“ (Pokračování)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS!
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovním.

Vlastník Tiskarecké a nakladatelské družstvo POKROK
společnosti s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redá
Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vychází v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

PÁTÝ STAV.

Českému dělnictvu.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Od hlavy nám král a církve ubíjeli
volnost svědomí:
kdo se druhdy nejvíc přede všemi skvělil,
první ze všech umírali za čin smělý —
hvozď by vymýcen byl český,
létly z mračen první blesky
staré ve stromy.

Když utatá hlava padla, lámán kolem
po údu byl úd —
bouř zmitala kmeny, podrostem i stvolem,
až posleze rozlétla se širým polem:
hrady, tvrže, města, chaty
dravou bouří v plen jsou vzaty
za kacířský blud.

Pán i zeman, měšťan po nich trpěl muka,
za svou víru vstav —
až pak dlouhou trýzeň, při níž srdce puká,
nesla zmozolená, tvrdá selská ruka:
za svobodu přesvědčení
do sedmého pokolení
trpěl „čtvrtý stav“.

Tělo krvácelo z ran — a v pouta pevná
jat byl volný duch,
ve zdi chmurné, vlhké, v řetězy a břevna ...
Dávno ztichla sic bouř zuřivá a hněvná,
slunce nevzešlo však po ní:
mraky dál se nebem honí,
dusnem plní vzduch ...

Přešly věky. Nová doba křídly bije
ve svět daleký.
Čas, by vzlét' náš duch, jenž dosud zajatý je,
aby vzpřímily se nahrbené šíje,
aby to, co ubíjeno,
sáhlo zase pro své věno,
jako před věky.

Nejděle „stav čtvrtý“ hájil svobodu si,
volnost svědomí,
nejhustší jej nyní tma jak v púlnoc dusí.
Ať v temnotu nyní světlo nésti zkusi
„p á t ý s t a v“, jenž v brány buší,
ať v odvěky žalář duši
bourá průlomy!

Silné pěsti má, v nich sochory a mlaty,
dláta, perličky —
silnou vůli má a nadšením zrak vznatý:
nuže, vzhůru na ten žalář klatý!
Rušte zdi, ať klesnou v rумы,
duch ať volným křídlem šumí! — —
Čas jde veliký!

Věčný běh svůj staví na svém rychlém oři,
přes pět století
ohlíží se zpátky: hranice tam hoří,
která nám být m ě l a, jiným b y l a zoří,
na niž mřel, kdo ve lži nával
čistý štít nám pravdy dával
ve své závěti ...

Nuže, vy, kdo z práv jste ještě vyděděni,
ale svobodni,
strhněte již cár, jenž v Římany vás mění,
a pak pravdy štít svém pevném na rameni
ze všech p r v n í vyzvedněte —
„p á t ý stav“, však p r v n í jděť:
vzhůru s pochodní!

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

Str. 39. — Mezi množstvím Pařížských učeních shledal jsem jednoho hypochondra, a ten se obíral německou filosofií. On byl nejslechternější, nejdobrosrdečnější, nejskromnější, nejbáblivější člověk. Jednou cestoval v Německu — musím se smát, kdykoliv na to vzpomenu — a byl co demagog uvězněn, kdežto přece se tolika dema-

gogům, kteří k nám přišli dříve z Francie nic se nestalo. Vidíte? Vaše filosofie vede k hypochondrii, ta k demagogii, demagogie k pedanterii — arci jiných — a ta vede na pevnost. Nežlobte se a přiznejte, že mám pravdu.

Voltaire dával století posmrtné slávy za dobrý žaludek. Vy jej můžete mít laciněji, nepromeškejte. Zamílujte se trochu, to občerstvuje. Získejte si krásné pohlaví; sázka není velká. Rušte se! Dejte se k tajné policii, nichts macht geschmeidiger als das*) A však rozumí se, abyste jí šidili.

Vy nejste dost ostří, rovnáte se štipcům v německých hostincích, kteří**) byf by tam všechno jiné bylo dobré, přece nikdy dobře nestřihají knoty. Dejte své péra na péra, vyhoupnete se ale buďte přitom zdvořilí a nett.***) Čtete pilně Lipský Modejournal a řídte se dle něho. Německý učený, jak má být, nosí skvostný černý šat, nejtenší prádlo, diamantovou jehlicí na košili, bílou vestu a veliký prsten na ruce. Na jeho zdravém žaludku houpá se lorgnetta. Na řetízku u hodinek má viset množství hezounkých klenotů a reliquií: první zub paní Sonntag, poslední Maravé, špendlík Neumannové, pilulku z nemocí Schechnerové — všechno ve zlatě — křišťalová flašička s diplomatskými slzemi a jiné takové pěkné věci. Když je učený stár, tak že již nemůže chodit, tedy jezdí na koni, objevuje se všude s ostruhami, nosí blond paruku, nechá si své spisy od služebníků na kathedru položit, voní výborně — zkrátka je blázen. Na cestách jest učený splendíd, utrácí mnoho, poroučí hřmotně a dává velké zpropitné. U stolu stojí před ním flaška s dlouhým špuntem; při desertu nalévá souedu svému šampaňského, a mluví hloupě o divadle. Po večeri usmívá se a má nějaké šepty s Lohnbedienten.†) Když přijíždí vyskočí dvanáct sklepníků ven: poznávají to již z praskání postillonu, že jede německý učený... Macht Wind!††)

Str. 41. Co činíte z cností, stavte se jakoby jste to ze zjištnosti činili, a odpustí se Vám šlechťečnost vaše pro chytrost. Chvalte cnostné, tupte necnost. Buďte poníženi ve slovích a pyšní v jednání. Nemluvte vždy tak jak píšete. — — —

Str. 41. Neduhy lidské musí se hojit, neuprošifelně, třeba to bolelo; se slabostmi lidskými zacházejte shovívavě, omlouvejte je a hladte.

K učeným. Str. 43. — Podporujte parolodě, parovozy, parostroje všelikého druhu. Rozumíte! to je hlavní věc, od toho závisí blaho světa. Tím

*) Nepřeloženo. Snaž Havlíčkovi správné slovo pro „geschmeidiger“ scházelo. Český asi. ohebný obratný, hladký.

†) Správně: které.

***) Nepřeloženo.

††) Nepřeloženo. Český: s námezdním sluhou.

†††) Nepřeloženo. Český: Čtíte se, hoďte sebou.

zníchte luzu, která pokud svědčí historie ke každému hrubému násilí byla příčinou, záminkou a nástrojem.

Göttinger Unruhe n. Str. 50. — Pokuší se obuzdití bujnost německé mládeže, budou hledět zničití akademickou svobodu a — chvála za to prozřetelnosti nebeské — podaří se jim. Podaří? a radost z toho? Ovšem. Vzpomeňte si jen, že studenti v Angličanech vedou smutný tichý život mezi zděmi zavření, a že jsou studenti v Salamance nejrozpuštější hoši. Svoboda německých akademiků ztrávil sílu celého života; nejbujnější buršové stanou se nejkrotější šosáky. Budouli ti přechytralci u vesla tak zaslepeni, aby německou studující mládež sehnuli pod jho občanských policejních zákonů, budouli jí nutit aby ztracenou svobodu v mužských letech si nahradili, aby síly, kterou v zbytečných radovánkách a nesmyslném bouření dříve trátili, k rádným činům použili, pak — pak pukne řetěz.

Jahrbücher der wissenschaftlichen Kritik.

Str. 53. — Příroda určila Němce k myšlení, nikoli k psaní, a kdyby se drželi určené svého, vyvázeli by myšlenky své za syrova a nechali by je od Francouzů a Angličanů zpracovat.

Str. 56. — Nenávidím každý spolek, který jest menší než lidstvo.

Str. 57. — Když sto učených položí duši svou do všeobecné korbony, směje se ďábel; neboť jedním hmatem je všechny sebere.

— V Němcích píše každý, kdo ruky k ničemu jinému nepotřebuje, a kdo psát neumí, recensuje.

Str. 59. — (O Rakousku.) (1818.) Duch této říše jest vláda, srdce šlechta, v lidu jest jen bylinný život — žaludek. Rakousko jest evropská China, stát stojící, vyrostlý. Silné své kořeny žene daleko přes své hranice pod půdu jiných zemí. Tento silný dub nemůže se ohnout, jen zlomit. Diviti se mu musíme, těžko jest milovati je. — V rozepři hlavy se srdcem zvítězí srdce; proto také Rakousko chladně, rozvážlivě a bezsrdčně podlehe duchu času neuzavřeli s ním mír. — Pro Rakousko jest nepořádek ve financích, na který trpí, neduhy veliký. Bez tohoto neduhy bylo by uzavřeným, neomezeným státem. Jeho finance ale zcela se protiví přijatému vládnímu systému; neboť skrze tuto chybu proti své vůli souvisí s liberálním duchem času, neboť bude nuceno v uhájení svého konečně klesajícího kreditu, připojiti se k ostatním německým státům o uvedení svobodomyšlných ústav. — Evropejší panovníci neuznávají ani jak mnoho ba že

všechno Rakousku mají co děkovati. Ono bojovalo pět a dvacet let pro dědičné právo rodin panovnických (jmenovali to pokoj světa), ono mocného ducha času — nepřemohlo ale zdrželo na tak dlouho, pokud to osud dlo za slabých lidských rukou. — Rakousko Napoleonovu moc, snad ne bez úmyslu, podkopalo právě tím, čím on ji chtěl utvrdit, a čím ji svět sám věčně utvrzenou mněl, totiž zasnoubením s Marií Louisou. Půl Francie a mnoho jiných přívrženců odchýlil tím francouzský císař od sebe, poněvadž obávání zavdával, že nyní pro spojení své s legitiimní a zásady legitimity obhajující mocností všechny plody a učení revoluce zničí a potlačí.

Postschnecke.

Str. 101. — (Turner pravil, že jeho vychovaní nesmějí se učit francousky a nosit šátky na krku.) Neb prý nezná nic co by stálost neobmezeného panství více udržovalo než tyto obě věci. Škodlivý vplyv francouzské řeči že jest všeobecně známý: méně však oboků. Sátek na krku že jest nepřestupitelná zeď mezi hlavou a srdcem, pročež se nikdy setkatí nemohou. Proto také že jsou vojenské krky nejtěsněji staženy. Ženská proto že nenosí žádné, smýšlí prý srdečněji a cíti nerozumněji; mají prý vždy lásku v hlavě, a nemilují bez rozumného účelu. Svobodní Řekové že nenosili nikdy nic na krku.

Altes Wissen, neues Leben.

Str. 185. — Pohané byli krátkozrací; oni neviděli za hrob. Jako zplašení marnotratníci pomahali bohatství života v té hrstce světských let; ale umírali nasyceni, v nevinnosti a nevědomosti, jako děti, a děti jsou nejbliže trůnu božimu. Křesťané jsou dalekohledci, oni nepoznají život; oni jen to umějí čísti, co hvězdami na nebi psáno jest, písmo to schopné všelikých výkladů. Jako lakomci hromadí poklady k pokladům, úroky k úrokům, umírají o hladu a hladem, hříchy obtíženi a ve vědomí této tíže; ale ztracen jest, kdo zoufá, vinnen jest, kdo se cítí vinným: tam na hoře nejsou ani fiskálové ani udavači, a milostivý soudec nevslyší jinou žalobu, než tu kterou vinníci sami na sebe vyznávají. Křesťané si utvořili jiného boha na nebi a jiného na zemi považuje je za hlavy stran, tak že si jednoho rozlobit musíme, chceme-li s druhým držet! Musíme prý být nešťastní, abychom byli spasení! —

Každou přirozenou a zdravou náklonnost pokládáme za vášeň, každou vášeň za hřích, o každém hříchu se bojíme, že nás uvrhne do pekla, a dvacetkrát za den třese se, aby nás čert nezval. Jací jsme nešťastníci.

Str. 189. Politikové předešlých století byli síce státní ranhojiči, nikoliv však státní lékaři.

Nelepší z nich přiznávali se sice k výroku Hypokrata: „Co léky nezhojí, zhojí železo; co železo nezhojí, zhojí oheň.“ Ale oni obrátili tuto radu a říkali: „Co oheň nezhojí, zhojí železo; co železo nezhojí, to zhojí léky.“ Dle toho užívali proti chorým časům vždy napřed kanonového ohně; nepomáhalo li to, řezali hlavy, a když to ještě nepomohlo, začali myslit teprva na vnitřní léky. Tu však bylo již pozdě, nemocný umřel a nebylo již co hojit.

Str. 192. (Že není příčiny závidět starým časům.) Třeba nahlížeti, že nám průmysl a jmění dává nyní neodvislost jakou neměli nikdy občané starých států; neboť oni museli živobytí své od boháčů a velmožů vyžebrať, a obdržené almužny draze nahradit. Mnohý horlí proti šlechtě, jen proto, poněvadž neví, že v Římě osm set let patriciové vládli a jej za první říši světa povznegli, a že v čistých starověkých demokraciích panovala taková aristokratie ducha, která mnohem více pokořovala než aristokratie rodu, poněvadž byla jen pro malý počet a tím) poněvadž ji nemohl nikdo, komu ji odepřela slepá moc přírody, ani vysloužit ani vypočlebit.

Str. 196. Ne to co smýšlí a cítí učený a šlechtic, nýbrž co smýšlí a cítí měšťan a sedlák má vplyv na veřejný život.

Str. 196. Francouz ovšem víc neví, co řekl a napsal, ale všechno co jí poví a napíše a opakuje to každodenně. Vědecké jmění Francouzů iest snad stokrát menší než německé, působí však stejně mocně; proto že se ve Francouzích zatím stokrát obrátí kapitál tento, než v Němcích jednou.

Janustempel.

Str. 215. — Žádná ženská nemůže ani bez postscriptum psaní napsat, ani bez postdictum (mezi dveřmi) navštěvu propustit. Jsouli navštěvující skutečně přítelkyně, jest to ještě snesitelné; tu potrvají tyto řeči jenom pulhodynkou a dvěře se zamknou přece dříve, než pokoj zcela vychladnu. Když se ale nemohou vystát, tu to nelze přestat. Tu se přívětivost zdvojnásobí, tu odcházející chce ukázat, že nerada odchází, a propouštějící, že nerada propouští, a tu se, jako císařské postulaty u českých stavů, o nejdůležitějších věcech jedná při otevřených dveřích.

Kunst in drei Tagen. Original-Schriftsteller zu werden.

Str. 233. — Velikých a nových myšlének nabudeme jen v samotě: ale kterak nabudeme sa-

*) Vyznám, že P. H. B. je v tomto smyslu velmi podobný českému slovu „křesťan“.

moty? — Jako jest mezi milionem lidu jen tisíc myslících, tak mezi tisíci myslících jest jen jeden samomyslíci. (Selbstdenker.) — Otčina myšlenek jest srdce — Většinu spisovatelů nechýbí na duchu, leč na charakteru, aby byli lepší než jsou. — Kdo se řídí raději dle hlasu srdce svého, nežli dle tržebních pokriků a kdo má smelosti to vše rozšiřovat, čemu jej srdce naučilo, ten jest vždy originální. Uprímnost jest pramen vši originalnosti, a lidé by byli důvtipnější, kdyby byli cnotnější.

—o—

LILA B. NOVÁKOVÁ:

MACHAROVÍ.

Jeli jsme krajem Tvých Konfessi.
Ukazoval jsi mi věžičky za lesy,
městečka v rovině širé, zalité podzimmím ja-

sem;
jmenoval jsi je, jakby děti svoje laskavým
hlasem,
a ve tvých očích zlatavý, měkký odlesk se
chvěl,

to že jsi všem starým bolestem odpouštěl
a že jsi, dojat, radostí vzpomínal,
jak tí je život jako koberec z chudobek a šip-
kovi stlal.

A jako bys byl mluvil: bývalo, bývalo,
kamení na cestách dost, radosti pramálo;
nu což, — tu je ten kraj, podzím jím lehce
dých'.

Je smutek na dně všech věcí vezdejších.
A řekl jsi: Je nutno jen v sebe věřit a platit
statečně u starých mýt.

Pak přišla Praha. Koleje do šira. Továrny. Na
všem reklamní štít.
Ruky stisk. I tady je slunce. Básníku, díky.
Půjdu se také bit.

—o—

KOUZELNÝ LES.

Vesele, radostně šuměl les netknutý rukou
lidskou. Vesna, jež nastoupila po kruté zimě, vy-
zdobila jej a naplnila sterými hlasy. Les byl pln
různých zvuků, slévajících se v jeden ladný ce-
lek — zdálo se, že všechno, i šum i květy, laska-
jící oči a naplňující duši čímsi vyšším, ne lidským,
splývají v jedno, že les pje hymnus přírodě,
panensky čisté, neposkvrněné výmysly lidskými
přírodě.

Do tohoto lesa náhodou dostal se člověk.

Tichou radostí, něhou, rozjasnila se jeho
duše, unavená všedními boji s okolím. Zde —
v tomto lidem neznámém lese oddechla si jeho
duše; nemyslel na zítřejší den, nemyslel na to,
že ho to může táhnout zpět ve vír životní, po-
hlcující slabé.

Les zpíval hymnus přírodě — životu, a kaž-
dý zvuk, každá nota této velikolepé písně od-
rážela se v duši člověkově. On splynul s pří-
rodou... Všechno lidské, malicherné zůstalo tam,
odkud přišel. Zde byla toliko krása, nebylo všed-
nosti... Zde byla pravda, tam lež zakrytá i ná-
há... Zde život a tam... smrt...

Les pojal do svého náručí člověka jako
kdysi otec přijal syna zbloudilého...

Pomni, řekl le člověku, že není života
tam, že nemůže se vrátiti tam, kdo byl zde,
že nemůže se vrátiti k lidem, kdo jednou za-
šel v houšť moji. Nelze vrátiti se tobě,
človče...

Člověk poslouchal a slzy radosti i štěstí ři-
nuly se po jeho líci. Zapřísáhl se, že od toho oka-
mžiku ani myšlenkou ni skutkem nepřestoupí
zákonů čarovného lesa, zapřísáhl se, že splyne
s ním...

Tak žil člověk v lese dlouho. Byl radostný,
čistý.

Ale jednou přiblížil se nepozorovaně na kraj
lesa a tu zaslechl zvuky lidských hlasů. Člověk
vrhl se ku předu, chtěl utíkat k nim, ale nestačil
vyběhnouti z okraje lesa a... mrtev padl...

Zapomněl, že pro něho tam není už života.
Člověk nevěděl, že se dostal do kouzelného
lesa, odkud nevýchodu, že každý, kdož se opo-
váží vykročiti z něho, zaplatí to svým životem.

Jeden život... Buď tam nebo zde — šeptal
les nad mrtvolou člověkovou...

Vjačeslav Mencil.

—o—

V. MARTINEK:

HUDBA.

(Bonn nad Rýnem, červen 1913.)

Tma v pokoji... Já churav, zlomený
v koutě jsem tiskl unavenou hlavu
o židle rám... I bílá slečna teď,
jež vedle seděla, to srdce vzácné,
jen dlouze mlčela... Jak tiché pramenky
vzpomínky šuměly a na 'svůj domov dálný,
na bezkydských hor táhlé šumění,
na slunce západy, na bílá jitra,
na všecky, kdož mi drazi byli tam,
jsem myslil teď... A teskným, hořkým snům
jsem duši otevřel, jež rozjítřena
choroby úderem se bolestně
jak podzimmí list na javoru trásla.
Má chorá duše, tam kdes daleko,
daleko přes hory a pole, vody
je naše vlast... A co mne táhne k ní?

Stesk bez mezi mým celým tělem prošlel,
jak černý pták by kloval v chabou hruď,
a za ruku jsem chytil bílou dámu
a vášnivý sten v hlase se mi trás',
jak prosil jsem ii: .Hrejte, hrejte, hrejte.

síc sšílím úzkostí...“ A ke klavíru si sedla. Svíce zaplála. Jen klávesy se zaleskly a světla rudý plápol se na tváři a v temných vlasech třás', však já byl v temnu.

Chvilí bílou rukou v klávesách bloudila a neurčitě cos praeludovala — až náhle v ráz jásavý úder zazněl v jizbu sešeřenou, ... jak zpěv a výskot, sterých hlasů šum, zvířených smyslů pozdrav, prudká radost... a mně ta melodie v mozek zarázila se...

Slovanský tanec hrála Dvořákův...

A já jsem viděl v choré fantasii zas temné lesy, dědiny a zas jsem slyšel šumět, zpívat, jásat domova pozdrav.

Bože, jaký proud se vlní v kláves, jaký prudký přívál, vzkřik lidí bezstarostných, tanec, smích, pocely, vášeň, řader rozbouřených zdvihů v náhlém rozhoření smyslovém! A bylo mi, jak zde, teď před očima by rozléval se žhavých zpěvů šum —: 'Ej, žít a žít... a zcela zapominat, co temna po cestách, ej, upít se a v vřaz se utančit a žhavě umilovat...'

Já vim: ta melodie mateřskou mi promluvila řečí, jakby náhle kdos z domova mi přišel nečekán a známým hovorem se v duši vlíchlil mi, to přítel zapíraný, hazardně jenž nejdražší své statky prohřít chce, hráč, piják, milovník, však nejdražší a srdci mému nad vše jiné blízký...

Ó hrejte, Lauro, tanec Dvořákův!

Dlaněmi prudce svíral jsem si čelo a klávesy se smály, horce volaly rodnou mou řečí —

SÁM.

Je noc — já v jizbě sám a sám v dál dívám se, vstříc tvrdým tmám — a teskně slyším větru smích, jak divě šíli po polích

To těžká chvíle, tesklivá, kdy zrak se v dálky zadívá. a celé hoře zaslých dní zas ožije, zas prudce zní —

To chvíle jsou, kdy těžký stín zapadne rázem do hlubin své cesty vidím zbloudilé, svůj marný život bez cíle —

Můj život? Kdo jej vývolal? To sedraný strom prostřed skal, to kámen, který ao vody byl hozen z divné náhody.

Rost' v mlze, šedý byl a mdlý, jen krvavě jím vlny šly, jen bédným koncem byl jsem jist a živil vztek a nenávisť —

Nuž, větre, duj! Žalm odboje zazpívej v světle pokoje, v objetí mladých manželů, do rozhořelých pocelů,

do salonů a hovory v ráz přehluč, zlostně, na vzdory, do opatrných, moudrých slov . se vysmívej a znov a znov!

Nuž, větre, duj! A vyj a kvil ponuré kletby ze všech sil! Ten zběsilý tvůj pláč a rej já v noci slyším nejrádě,

kdy němě na sklo okenní skráň tisknu v těžkém ztupení, sám, samotén, s vším marným snem v zapadlé jizbě za městem —

—o—o—

I. HUDCOVÁ:

Z NÁZORŮ NIETZSCHEOVÝCH.

Mluvi-li se o svobodě ducha jako o nejvyšší nebezpečném putování ledovci a mořem ledu, lidé, kteří tou cestou jít nechtějí, bývají uraženi, jakoby se jim vyčítaly váhavost a slabá kolena. Vše těžké, seč nejsme, nemá se před námi ani jmenovat.

V boji s hloupostí i nejpovornější a nejmírnější lidé dovedou na konec býtí suroví. Snad tak nalézají pravý způsob hájit se: vždyť na hloupe čelo patří jako důvod právem pěst. Ježto však jejich povaha, jak již pověděno, jest mírná a povolná, trpí tímto prostředkem obranným více, nežli způsobí bolesti.

Uslechtilá mysl jest většinou dobrota a nedostatek nedůvěry; obsahuje tedy právě to; o čem lidé, kteří jsou chtiví a jejichž život jest bohat úspěchy, tak rádi a zhusta mluví povznesené a s posměchem.

Dovedeš-li cítit soustrast, nejsi ještě přítelem. Radostí sdílet znamená přátelství.

Závist a žárlivost jsou stydké části duše člověka. Snad možno přirovnávat dále.

Dnes nezmírá nikdo smrtící pravdou: jest příliš mnoho protijedů.

Lidé, kteří mluví o svém významu pro lidstvo, mívají chabě svědomí, jde-li o plnění smluv a slibů v prostém životě občanském.

Kdo myslí mnoho a to věčně, zapomene snadno, co sám zažil — ne však myšlenky, které zkušeností ty vyvolaly.

Opovržení jiných jsou lidé přístupnější než opovržení vlastního.

Z nedostatku přátel možno vyvodit závist a domýšlivost. Někdo vědčí za své přátele jen té šťastné náhodě, že sám nemá proč závidět.

Člověk zapomene na svoji vinu, vyzpovídal-li se jinému; ten druhý však ji obyčejně nezapomene.

Zlaté rouno soběstačitelnosti chrání před ranami karabáčem, ne však před bodáním jehlou.

Povolání jest páté života.

Musíme se naučit ze špinavých poměrů vycházet čistší a umýt se, nutno-li, i špinavou vodou.

Člověka veskrze zbožného musíme ctít: stejně však i člověka upřímně proniknutého nezbožností. Je-li nám u lidí tohoto druhu jako na blízku vysokých hor, kde vyvěrají nejsilnější veletoky, je nám u zbožných lidí jako pod šňavnatými, klidnými stromy, které dávají široký stín.

Vzrůst moudrosti dá se přesně měřití úbytkem žluči.

Kolo a brzda mají rozličné povinnosti, jednu však stejnou: působit si navzájem bolest.

S tím, co chceš poznati a změnití, musíš se rozloučit — aspoň na čas. Teprve když město opustíš, vidíš, jak vysoko jeho věže ční nad domy.

Kdo nemá čtyři jevnější smysly pro umění, snaží se pochopití vše smyslem pátým, tím nejhrůšším: smyslem dramatickým.

Nem lidské, zehnatí tam, kde se nam klně

Člověka a knihu zkritisujeme nejostřeji, naznačíme-li jejich ideál.

Postavíme-li pravdu na hlavu, nepozorujeme obyčejně, že naše hlava také nestojí tam, kde by stát měla.

Člověk bez zaměstnání jest nebezpečný svým přátelům: nemá totiž co dělat a proto mluví o tom, co jeho přátelé dělají či nedělají, plete se na konec do toho a obtěžuje: proto máme moudře přijímat za přátele jen člověka pracovitého.

Milujeme-li, chceme, aby naše nedostatky zůstaly ukryty — ne z ješitnosti, nýbrž proto, že byst milovaná nemá trpět. Ano — milující chtěl by se zdát bohem — a ani to ne z ješitnosti.

To, co konáme, nedochází nikdy pochopení, nýbrž vždy jen chvály nebo hany.

Co miluješ u jiných? Svě naděje.

Koho nazýváš špatným člověkem? Toho, kdo chce stále zahanbovatí.

Co jest ti nejlidštější? Ušetření někoho zahanbení.

Co jest pečeti dobytí svobody? Nemusíme-li se už stydětí sami sebe.

DROBNOSTI.

Pavel Křížkovský

Jen velkou náhodou dostal se na studie a věnoval se hudbě. Celá rodina jeho, otec i bratři v Holasovicích (ve Slezsku), byla sice muzikantská, ale muzika počátkem století 19. málo vynášela a život hudebníků v hospodách byl trampotný. Proto strýc, Pavla Křížkovského, jenž záhy osiřel, nechtěl ani slyšet, aby synovec myslil na muziku. Měl se učít ševcovině a dost. Malý Křížkovský měl k hudbě pud neodolatelný. Je zajímavou, jak se naučil notám a zpěvu bez učitele. Strýcové jeho hrávali v kostele i v hospodách. Strýc švec, u něhož chlapec rostl, hrával na klarinetu a pískal si tony tak dlouho, až se naučil tomu, co strýc před tím z not hrával a co si chlapec věrně byl zapamatoval. Potom si vzal strýcovy noty a učil se číst psané řádky.

Děti školní nesměly chodit k muzikám hospodským. Ve škole byly za to trestány rákoskou. Ale malý Křížkovský chodil, ať učitel nakazoval a trestal sebe přísněji. Až se stávalo pravidlem, že Křížkovský v pondělí ve škole ani nečekal, až se učitel otáže, kdo byl u muziky, nýbrž jakmile učitel vstoupil do třídy, sel a položil se na lavci, aby přilál výprask. Hudba byla pro chlapce moc tak, neodolatelná, že se musil prodat k muzikám jak v hospodě, tak na kuře kostelním.

Učitel a rektor kurn v Neplachovicích (Holasovické rodiště Křížkovského, byly tam přifařeny) Alois Urbanek zaháněl malého Křížkovského s kůru, neboť tam zavazet, a strýc nechtěl svolit ani k tomu, aby se synovec učil zpívat. Ale chlapec se pokaždě v neděli a ve svátek vedral ke zpěvákum a plej se mezi ně. Konečně rektor byl a-poň tak obměkčen, že hochovi dovolil, aby na kuře tedy stál, jen aby nezavazet. A

mladý Křížkovský chodil na kur a nasměje zpívat díval se aspoň zpěvákem do not. Jaké bylo překvapení rektora, když jednou jeho sopránistka mála zpívala solo — nezačala a za to ševcův světenec zazpívala solo za ni, ačkoliv před tím hlasu jeho nikdy neslyšel. A zazpíval to solo docela bezvadně. Od toho okamžiku Křížkovský měl vyhráno. Rektor Urbánek vzal si osmiletého chlapce k sobě do domu a začal ho učít, když poznal chromné jeho hudební nadání. Z Neplachovic po čase Křížkovský přijat za fundatistu v Opavě a tam začal chodit i do třetí třídy hlavní školy, čímž otevřena mu cesta na gymnasium.

Úplný slovník

novočeského spisovného jazyka chystá Česká akademie. Veliký to podnik vědecký. Tento podnik pojme k jmenu prof. Pastrnka, jehož 60. narozeniny připadly na 4 října 1913. Prof. Pastrnek podal tento návrh a Česká akademie jej přijala. Zvláštní směsice zřízená reorganizovanou 3. třídou České akademie — Pastrnek se předsedou Komise — vede rozsáhlé práce, jichž účastní se přes 100 spolupracovníků, vypisujících slova ze spisů novočeských. Práli bychom, aby se povědě této pietní myšlenky dočkali i my neobrovského díla, k němuž dá podnět

—o—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Což pak je vám teprve patnáct?“ a Joža s podivěním zírala na vytáhlého jinocha, kterému hádala aspoň sedmáct.

„Příští měsíc mi bude šestnáct.“

„Kéž bych já tak mohla na universitu! Ale vy nevypadáte, jako byste se tuze na to těšili.“

„Však se taky netěším; znamená to buď notně dřít, nebo tropit neplech; a ani ten ani onen způsob studia amerických hochů se mi nezamlouvá.“

„A co se vám tedy vlastně líbí?“

„Nejraději bych žil v Itálii, a bavil se podle své chuti.“

Joža by byla nasměrně ráda věděla, co míní tím „bavit se podle své chuti“, než Lory stáhl tak jaksi hrozivě černé své obočí, že rychle zavedla hovor jinam a prohodila, klepajíc nohou do taktu: „To je báječná polka; nepůjdetě si zatančit?“

„Půjdetě-li vy“; odpověděl s podivnou francouzskou poklonou.

„Nemohu; slíbila jsem sestře, že nebudu tančit, protože —“ tu se Joža zarazila, jsouc na váhách, má-li povědit pravdu, či se smát.

„Proč protože?“ vyzvídal Lory.

„Nevyzradíte to?“

„Nikdy!“

„Inu, mívám ve zvyku postavit se vždy ke krbu zády, a propálím si obyčejně všechny sukny; tuhle tu jsem si také tak zkazila. A ač je skvrna pěkně vyspravena, je jí přece jen vidět; a Markétka mi nakázala, abych stála tiše, že ji nikdo neuhlídá. Smějte se, chcete-li, vždyť je to opravdu k smíchu.“

Ale Lory se nasmál; sklopil pouze oči, a výraz jeho tváře Jožu nadobro pomátl; po chvílce vliálně pronulvil:

„Z toho si nic nedělejte; povím vám, jak to zaonáčíte. Tamhle je dlouhá chodba, tam si nádherně zatančíme, a přece živá duše nás neuvidí. Pojďte, prosím!“

Joža mu poděkovala a šla ochotně; a když si všimla, jak si její společník obléká bezvadné rukavice perlové barvy, horoucně si přála mít také dvě dobré místo jedné. Chodba byla prázdná i zatančili si s chutí, neboť Lory tančil výtečně. Jakmile hudba utichla, sedli si na schody, aby si oddechli; Lory popisoval právě jakousi studentskou slavnost v Heidelbergu, když se objevila ve dveřích Markétka, hledajíc sestru. Kývla na ni, a Joža ji váhavě následovala do vedlejšího pokojíku, kde již Markéta — pobledlá ve tváři a držíc si nohu — seděla na pohovce.

„Vymkla jsem si kotník. Ten protivný vysoký podpatek se podvrátil a zkroutil mi nohu. Bolí to až běda, a věru ani nevím, jak se dostanu domů“, hovořila Markétka, zatinajíc bolesti zuby.

„Věděla jsem, že si ublížíš těmi hloupými podpatky. Je mi tě líto, ale nezbyvá nic jiného nežli vzít povoz anebo tu zůstat přes noc“, radila Joža a třela při tom láskyplně nešťastný kotník.

„Kočár stojí moc peněz, a pak stejně bychom žádný nedostali; skoro každý přijel ve vlastním povoze, a drožkářská stanice je příliš daleko, a nemáme koho poslat.“

„Já půjdu.“

„Ne, za žádnou cenu ne; už je deset hodin pryč a tma jako v pytli. A zůstat tu nemohu; dům je plný hostů, a Salomena si pozvala několik svých přítelkyň na noc. Odpočinu si, než Hana přijde, a potom již to nějak uděláme.“

„Poprosím Loryho, aby doběhl pro vůz“, navrhla Joža, a tvář se jí při tomto nápadu rozjasnila.

„Pro milosrdenství, ne! Nikoho nepros a nikomu nic nepovídej! Skoč mi pro přezůvky a tyhle střevíce odnes nahoru k našim pláštům. Nebudu už tancovat; a až bude po

večeři, dávej pozor po Haně, a jakmile přijde, hned mi to řekni."

"Podívej, právě jdou k večeři. Ale já zůstanu u tebe, Markétko; tisíckrát radši bych zůstala, než šla s nimi, opravdu."

"Ne, Jožko; běž a přines mi šálek kávy. Jsem tak unavena, že se nemohu ani hnout."

Markétka se zaborila pohodlně do měkké pohovky, zakrývajíc pečlivě přezůvky, a Joža se hnala do jídelny, kterou konečně našla, když byla napřed vrazilo do pokojka, kde starý pan Gardiner zrovna večeřel. Zamířila ke stolu, popadla koflík kávy, leč v tu ránu kávu vylila, a běda! šaty její byly nyní napřed stejné zničeny jako vzadu.

"Jemine! Jsem to husa" ulevila si Joža, vysušujíc politou sukni Markétčinou čistou rukavicí.

"Mohu vám pomoci?" ozvalo se tu pojednou přátelsky za ní. Byl to Lory se šálkem kávy v jedné a s talířkem zmrzliny v druhé ruce.

"Chtěla jsem donést nějaké občerstvení Markétce, která je velmi unavená, a někdo do mne vrazil, a teď tu stojím a to v krásném pořádku", zajíkala se Joža, hledíc zoufale s potřísněné sukně na rukavici kávou zmazanou.

"To je nepříjemné! Právě jsem se rozhlížel, komu bych tohle nabídl; směl bych snad posloužit tím vaší sestře?"

"O děkuji; ukáží vám, kde sedí. Ani se nenabízím, že vám pomohu, nadarmo bych provedla novou hloupost."

Joža ho zavedla do pokoje, a Lory, jako by byl ode dávná zvyklý obsluhovat mladé dámy, přisunul k Markétce malý stolek, přinesl Jože jiný šálek kávy i zmrzlinu, a choval se tak zdvořile a ochotně, že ho i vybiravá Markéta prohlásila za "velmi roztomilého hochá". Bavili se znamenitě, chroupali cukrovinky a hráli si „na poštu“, ještě s několika jinými hochy, kteří sem mezitím vklouzli. V tom však objevila se Hana. Markétka zapomenuvši na bolavou nohu, prudce se zvedla; avšak musela se zachytit Joží, aby neupadla.

"Pst! Nikomu ani slova!" zašeptala a dodala nahlas: „To nic není! Podvrtila jsem si jen kotník“, a skákala po jedné noze po schodech, aby se oblékla.

Hana se zlobila, Markétka plakala, Joža nevěděla si rady, až se konečně rozhodla sama vše nějak zařídit. Vykradla se ze šatny, seběhla dolů, a potkavši náhodou sluhu, ptala se ho, zda by jí nemohl opatřit povoz. Leč byl

to pouze najatý číšník a neznal zdejší okolí; a Joža úzkostlivě pátrala kolem dokola, uvažujíc, koho jiného by požádala o pomoc, když tu přiblížil se k ní Lory, jenž zaslechl, co povídala, a nabídl jí kočár, který děd právě poslal pro něho.

"Vdyť je příliš brzo, a vy přec ještě nepůjdete", bránila se Joža, zdráhajíc se přijmouti nabídku, ač jí při tom spadl kámen se srdce.

"Chodím obyčejně brzy domů, opravdu. Dovolte, prosím, abych vás směl odvézt. Mám to zrovna na cestě, a prší, jen se leje."

To rozhodlo; a Joža vyličivši mu Markétčinu nehodu, vděčně mu poděkovala za jeho laskavost a odkvapila pro sestru a Hanu Stará služka, jež nenáviděla děšť jako kočka, nedala se ovšem dlouho pobízet a za kratičko naše sestry užděly v nádherném, zavřeném kočáře k domovu a zářily pýchou a radostí. Lory vyhoupl se na kozlík, takže Markéta mohla si položit chorou nohu na protější sedadlo a nerušeně s Jožou štěbetat o uplynulém večeru.

"Bavila jsem se báječně," začala Jožka, cuchajíc si vlasy a boříc se s rozkoší do měkkých polštářů. "Ty také?"

"Ano, pokud jsem si nevymkla nohu. Salomenina přítelkyně, Anči Moffatová, si mne náramně oblíbila a pozvala mě, abych k nim na týden přijela, ale až na jaře, až tam Salomena bude. To by byly časy, což? Jen jestli mne maminka dovolí," horovala Markéta, a oči jí při té myšlence zasvitly blažeností.

"Všimla jsem si, jak jsi se bavila s tím zrzavým chlapcem, před kterým jsem utekla. Je příjemný?"

"O velice! A má kaštanové vlasy a ne zrzavé, rozumíš? A choval se velmi uhlazeně."

"Vypadal jako skákající kobylika, když tančil. Nemohl jme se s Lorym zdržet smíchu; neslyšela jsi nás?"

"Ne; ale bylo to od vás hrubé. A co jste tam vůbec tropili po celou tu dobu, skryti za záclonou?" (Pokračování.)

**Předplaťte si na zkoušku
POKROVÝ DENNÍK ČAS**
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovním.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dusek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, a donáškov neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Čas“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

HUSITSKÝ PRAPOR.

(Ze „Zpěvníku pozdního husity“.)

Černý prapor, rudý na něm kalich.
Nosili jej předci vnuků malých,
nosili jej přes pole a lán,
nosili jej v noc i v dobu denní,
kam je hnala síla přesvědčení,
když byl za ně zhuben ve plameni
milovaný Mistr Jan.

Černý prapor chmurně bije k žerdi,
zpěv kde pod ním kdysi mocný zněl —
Čechu pozdní doby, což se líc tvá nerdí,
že jsi na něj zapomněl?

Černou barvou na znamení smutku,
za proroka dobrých slov i skutků,
tměl se prapor bratří Táboru,
kalich na něm po rubu i líci
hořel jako oheň na hranici,
jako slunce, s krvavou jež líci
zapadlo nám za horu.

Černý prapor chmurně bije k žerdi,
zpěv kde pod ním kdysi mocný zněl —
Čechu pozdní doby, což se líc tvá nerdí,
že jsi na něj zapomněl?

Černý prapor, rudý kalich klesl,
husita, jež kdysi v boje nesl
boží za pravdu i českou řeč —
černá noc se v Čechách rozložila,
kalich rudou krví naplnila,
kterou unikala česká síla,
když nás věřit učil meč.

Černý prapor chmurně bije k žerdi,
zpěv kde pod ním kdysi mocný zněl —
Čechu pozdní doby, což se líc tvá nerdí,
že jsi na něj zapomněl?

Černý prapor, kalich barvy krve
stále svědčí, čím nám býval prve
a co přišlo po něm v českou zem:
želi smrti Mistra ve plameni,
připomíná noc a krve rdění,
když jsme byli v církev navraceni —
slávy jest i pádu obrazem.

Černý prapor chmurně bije k žerdi,
zpěv kde pod ním kdysi mocný zněl —
Čechu pozdní doby, což se líc tvá nerdí,
že jsi na něj zapomněl?

—=0=—

M. NEKVINDOVÁ-NEŠPOROVÁ:

DOJEZDIL.

Silnice je zbarvena širokým červeným pruhem. Je jasné podzimní ráno, děti spěchají zase poprvé po prázdninách do školy. Některé samy, některé v hloučcích, nejmenší s maminkami. Ale všechny u červeného pruhu zvolňují krok; není jediného, jež by se tu nezastavilo. Mnoho se jich i ohlíží a jedno druhému vykládá, co se tady večer stalo. Přespolní děti stojí zaraženy a městské živě vypravují, ba i vtíp přidávají. Některé i docela klidně šlapou do zkrvavělého bláta...

Dvakrát za den, k polednímu, a k večeru vidíváme poštovský vozík, přeplněný krabicemi a balíky a tažený jedním koníkem jetí do srážného kopce, který se táhne skoro celým městečkem. Zboží na vozíku bývá někdy lehčí, jindy těžší, ale vždy má ho jeden koník co táhnout. V létě, kdy silnice je zalita horkým poledním sluncem, těžko se koni stoupá, a je-li počasí deštivé, nesnadno vytahuje nohy z venkovského bláta, které hlavně na jaře a na podzim silnice naše pokrývá. Tak tahal koník erární povozy den ze dne, dopoledne i odpoledne, za horka i mrazu a nepohody celých třináct let. A za ten čas vstípil si v paměť nejen cestu, ale i domy, kde vozka nejčastěji odváděl různé balíky. Tak u velkého obchodního domu nebylo třeba volati prrr! Sám zastavil, odpočinul si, ale jakmile

vozka odevzdav zboží vystoupil z obchodu — sotva, že klika u dveří cvakla — koník již hnul se bez pobídky dál.

Popojel na druhou stranu silnice a zastavil před domem továrníkovým, kdež skoro každodenně ulehčovalo se mu o jeden, dva balíky. A jak se vracejí se vozka objevil ve dveřích — koník napial síly a už to šlo dál do nejpříkrějšího kopce.

Kůň a vozka byli přátelé; bylo zřemo, že si dobře rozumějí. Nikdo neviděl, že by poštovský tahoun byl kdy zakusil biče. Také nebylo třeba: šel vždy na pouhé zavolání. A tak v poctivé práci pro dobro člověkovu míjel mu den po dni, rok po roku. S vozkou se měli rádi; člověk a zvíře pracovali svorně spolu, a oslazovali si denní lopotu příchýlností. Než síly obou se vyčerpávaly, práce přibývalo, a oni byli stále ke všemu rozvážení sami. Přes to táhli oba poctivě dále.

Až jednoho dne odvezli vozku nezhojitelně nemocného — a od té chvíle, zdálo se, že i koník kloní hlavu níže a pomaleji jede do kopce. Přátelé zvířat zpozorují podobné věci, a vědí, co znamenají. Nový, mladý vozka mu sice neubližoval, vždy k němu laskavě mluvil, ale zvíře cítilo změnu, slyšelo nový hlas, jiná ruka mu upravovala postroj a nosila seno, oves i vodu. Kůň i pes, zvláště je-li už starý, cítí změnu pána.

Tak jednou k večeru doježděl poštovský vozík ke zmíněnému obchodnímu domu. Ale koník nezastavoval, nýbrž náhle se zapotáčev, uhnul stranou, trhl prudce vozíkem a svalil se na zem. A zde teď leží po straně silnice, a celé tělo jeho sebou zmitá ve smrtelném zápase. Vozka stojí nad ním bez rady, marně tahá za uzdu, aby ho postavil na nohy, marně ho popleskává. Zadní nohy jsou ztrnule nataženy v před a chvílemi se bou křečovitě trhají, prsa zvířete se vzdouvají, jakoby s námahou lapalo vzduch. Chvílemi ušinuje hlavu s kamene, na který při pádu narazilo. A již se lidé zastavují: V malé chvíli sběhlo se k nezvyklému divadlu půl městečka. Nejvíce ovšem děti! Stojí a rokují, strkají se a vystupují na špičky, aby lépe viděly, aby jim ani jediný pohyb zvířete neušel. Rokují živě, rukama rozkládají a prstíky na zvíře ukazují. Jiné hlasitě se smějí poznámkám napilého občana: „Jako člověk, nepřírovnávají!... Už dál nemoh' chučačisko!... Ja, ja, všeci tak doježdáme!...“ — A dospěli se smějí opilci i dětem a mají vyražení.

O bolesti trpícího zvířete se nikdo nestará! Sběhli se na ně podívat, ale ne aby mu pomohali. Tupě přihlížejí jeho trápení i bolestem posledního zápasu. Po dlouhé chvíli zjevil se konečně strážník a radil, aby se šlo pro zvěrolékaře. Přišel zvěrolékař, pokrčil rameny a beze slova odcházel. Nyní je jisto, že koní není pomoci. Ubožák leží ponejvíce tiše a třeše se, chvílemi však dosud se chce zvednout, a tu vozka pomáhaje mu smývá jím sem tam po zemi. Mar-

ně! Pokaždě znovu klesá koník na zaprášenou silnici a leží v křečích. A lidé kolem něho se dohadují, jak dlouho ještě bude živ.

Chvílemi zdá se, že se ztíšil a že je už konec, ale tu zahrčí vůz, a koník znovu zvedá hlavu, znovu procítá, jakoby chtěl za svými kamarády, jakoby si jim chtěl postěžovat. I ti se obracíjí po ubohém soudruhu, ale vozka je obyčejně švihne, aby neviděli a neslyšeli poslední věci koňova života. Leč oni snad tuší, že co zde na zemi nedaleko nich se děje, čeká za nedlouho i je, nenajde-li se hodný člověk, který by je dobře mířenou ranou zbavil trýzně pozvolného umírání, až nebudou moci dále sloužit. Takového dobrodince málokterému koni se dostane: člověk si zvykl využítkovat i tohoto tak uslechtilého zvířete až do posledního tažení. A ještě po smrti chce mít z něho užitek. Nikdo se ho nezeptá, může-li dnes tahat, není-li unaven po věčější těžké práci; den ze dne ho zaprahají a nemůže-li konečně slabotou a starobou dál, pobízejí ho nelitostně bičem...

Okolů dokonávajícího koně se diváci množí, ale po výroku zvěrolékařova teprve nikdo ani na to nepomyšlí zmírnit jeho muka. Leda že mu dost neopatrně stáhli postroj. Nejvíce soucitu osvědčil vozka. Tiše přistoupiv k vozíku, sňal příkrývku a položil jí dokonávajícímu pod hlavu. Vyhrkly mu při tom i slzy, rychle je setřel a odstoupil za vozík. A přece on jediný z celého zástupu aspoň učinil, co mohl zvířeti k ulevení. Jiní klidně přihlížejí, jak se zvíře trápi a v bolestech sebou škube. „Zastřelit? Co vám napadá? Vždyť tu nebyla ještě komise!“ prohlašuje stráž bezpečnosti, pyšně hlavu zvedne, a jde dál. Tak tedy ubožák koník za dlouholeté služby člověku nemá ani práva žádat, aby mu ulehčil umírání. „Až přijde komise!“ Čekajme tedy na komisi, ať se zvíře trápi.

Leží koník, teží, slabě oddychuje, někdy posledním záchvěvem sil ještě chce se vzhopit: marně, nevstane, a umřít nesmí — „až přijde komise!“

Po půldruhé hodině přišla: koňský řezník s nožem v ruce! Podřezal koníka, a hodil na káru, budou z něho ještě párky. Tím drama umírání skončeno, lid viděl krev a rozchází se spokojen. —

Na silnici zůstává pouze rudý pruh.

—=0=—

JAN URBÁNEK:

PO PŘIJETÍ PRVNÍCH VERŠŮ.

(J. H-ovi.)

Ve vlastní duši dlouho jsem kopal,
hledal jsem rudu drahého kovu.
Stokrát jsem znaven ustával v práci,
stokrát jsem zvedal motyku znovu.

Kopal jsem, kopal, vyvázěl na den,
vždy jsem však našel jalovou hruď.
Kopal jsem zas a na konec přece
vynes' jsem z hrudi blýskavou rudu.

Pod šatem skrytou před cizím zrakem,
nes' jsem ji tiše v mincovní sály.
Cože mi řeknou? — Kyz — nebo zlato?
V naději, v strachu myšlenky stály.

Složil jsem na stůl drahé své břímě,
zabořil oči v mincmistrův zrak:
Cože mi poví? — pozná-li zlato?
nebo mi řekne: „Bezcestný brak“!

Co bych si počal, kdyby to řekli?
Rozlámal krumpáč — zahodil dláto...
Zkoumali chvíli — vážili — ryli —
„No — kus je kámen — kus přec je zlato.“

CO MI ŘÍKAJÍ TVÉ OČI.

Kol srdce svého stavím zeď,
tak jako hradbu tvrdou,
a vysokou, bys neviděl
mou za ní lásku hrdou.

Kol srdce svého stavím zeď,
zeď z kamene a ledu,
dlaň už je krví zalita,
a skončit nedovedu.

Slov chladných tvrdé kamení
před oči tvoje kladu,
bys nikdy přijít nemohl
do srdce mého sadu.

Zeď stavím — abys nepřišel,
tvých příhodů se lékám,
a zatím, kdybys vědět moh',
jak chvěji se a čekám.

CO SVĚT DAL NÁM A CO MY JEMU.

Když čítám Denisovy knihy,
vždy zdá se mi, že čtu v nich větu,
již stránka začíná i končí:
„Co svět dal nám a co my světu“?

Šel tichý muž z Čech přes hranice,
měl měkkou dlaň a srdce zlaté,
však ocelovou šij, již nesklonil
ni před koncilem cirkve svaté.

Měl pravdu zákonem a k smrti
jej odsoudili lidé nehodní —

leč hranice, v níž umlk',
se Pravdě stala žhavou pochodní.

Jej světu naše Čechy daly,
a za to hubený jsme vzali dar:
ze Španěl přišli jezoviti,
z Vlach šlechtici a z Němce Franců pár.

Ti všichni šij nám ohýbali,
dva věky lhat nás učili.
Co jinde naše světlo plálo,
„vlast kacírů“ až k smrti zmučili.

Ať čítám knihy Denisovy,
či jinde našich dějin trpkou zvěst,
když vidím šíje nalomené,
vždy maně ruka zatíná se v pěst.

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Pokračování.)

Umgang mit Menschen.

Str. 238. Dvě cesty jsou, kterými si získáme
lidi (die zu den Menschen führen): musíš je buď
milovat neb nenávidět, vážít si jich neb pohrdat
jimi, považovati je buď za božské bytosti neb za
zboží.

Str. 239. — Nejsi milován, že jsi roztomilý;
ale když tě milují, považují tě za roztomilého. —

— Jiným se líbiti, jest lehké; těžko jest jen,
aby se nám jiní líbili. Tu jest umění, obcovati s
lidmi.

— Obr jest jen jednou takový jako trpaslík
a každý trpaslík jest půl obra. Příroda dala stej-
nou míru síly skoro všem lidem. Tu se z ní stal
duch, tam cnost, u jednoho krása, u druhého
zdraví, u třetího ten smysl, který cítí hluboce za-
kopané štěstí. Zcela bez daru jest málo který.

Str. 240. „Ale já mu nechci pochlebovati, po-
chlebenství jest hřích!“ Tedy jej miluj. Láska jest
pochlebenství, líbicí se všem, vznešeným a nízkým,
dětem i vyrostlým, dobrým i zlým — a líbí
se také Bohu.

Gott in Höflingen.

— Sláva blyští se jako slunce vlastním světlem;
čest rovná se zemi, jenžto svítí vypůjčeným
paprsky; marnost je měsíc této země, „její
chladný, malý trabant“.

Str. 254. — Obdivujeme veliké muže starého Říma; kdyby se ale navrátili, obdivovali by se*) oni nás více, nežli my je.

— Všichni lidé všech dob zakořeněni jsou ve špinavé půdě zřetnosti; ale přem, kmeny, ovocem a květy zvýšili se nad zem a žijí v čistém živlu, rostouce výše nebo níže, kvetouce skvěle nebo temně, s ovocem méně neb více sladkým, to podle semene, počasí, krajiny a pěstování — všichni pnouce se k nebesům.

III. Drobné překlady z Börneho.

Börne XII. 78—92.

Kázání o clo.

„Kázání o clo“ jest napsáno na archu papíru (2 listy kvart), z čehož lze souditi, že Havlíček měl úmysl pokračovat. Nedokončil však.

Milí osadníci! — V pátek jste zas byli hodni mezkové, že jste se nechali postřílet. Víte proč? Celý týden nechci vypít náprstek vína, jestli to víte. Hlupáci jste a sakulentí. Naříkáte na clo, nechcete platit clo! Víte co je nyní clo? Víte co bylo jindy? Nepochopujete, že jste proti předěšlým časům chlapíci? Nu, tak dejte pozor, a rozsvítm vám v kotrbě.

Mnozí z vás jeli již po Rýnu dolů: tuhle Johannes, to vím, že byl dřív pětníkem až v Holandech, než si vzal ženu — výbornou matku, včera mi poslal vykrmenou husu. A kteří jste nebyli na Rýně, byli jste někdy v Königsteině a šli jste okolo Falkensteinu. To je všechno jedno. Na hoře na kopcích po obou stranách Rýnu tam vidíte mnoho starých rozvalených zámek, kterým se říká hrady. Nebyly ale vždycky tak pusté a rozvalené jako nyní. Za starých časů to byli krásné zámky, kdežto rytířové bydleli, a tam byl veselý život. Milé dívky! Ti rytíři, to byli kapitální lidi! Z těch měl přece Panbůh ještě radost!

2.

Na jiném archu (velký kvart) uvnitř jsou napsány pouze tyto tři výtahky:

Že Bůh světem vládne, to je jistá věc; ale dle jakých pravidel, to ani čert neví!

27/6 1852.

Že Börne vážil mnoho svých vědomostí z francouzské literatury jest mezi jiným viděti z jedné směšné chyby, které se dopustil. Právě totiž mluví o rozličných příslovích která mají Turci o jiných národech také takto: Von den Böhmen und Kurden sagen sie: Tschingene Tschalar Kord vinar, ein Böhme geigt und ein Kurde tanzt...

*) Správně: obdivovali (bez se). Vysvětluje se tím, že jest škrtnuto původní „divili“, v kterém pádě „se“ by bylo správně.

(Aphorismy str. 132). Patrně že překládá ze francouzského zmatl zde cikány s Čechy, neboť ono přísloví turecké o cikánech platí (čingene) nikoli o Čechích.

— Nač bych se chodil spovídat, když bez toho již vlada a policie ví všechny mé tajnosti?

3.

Na archu papíru (2 listy kvart) jsou napsány na levé straně tři citáty z Erben a na pravé straně tyto poznámky:

Epigramické myšlenky z Börne. Díl XXIII.

Pascha von drei Fuchsschweifen. 3.

Um deutsches zahmes Kuhpockengift in das edle griechische Blut zu bringen. 3. Ihr Zorn ist nicht gefährlicher als eine Kanonenkugel. 4. řekl oficir Napoleonu.

II. Část.

Překlady z Jindřicha Zschokkeho.

Září 1852. H. B. Brixen.

I. Stupně lidského pokolení.

(Přeloženo z H. Zschokke.)

Stál jsem v tichý letní den samotěn na vrcholu Alpy. Předě mnou prostíral se otevřený svět. Zrak můj toulal se daleko a bloudil jasným prostorem do modře zakalené dálky. Nebyl místek, na kterém by se ustanovil. Nesčíslné chaloupky po pahrbcích Appenzelských jako krtkovic hromádky mizí. Východní Švýcars, jezero Bodenské, širé Švábsko jsou jako plochá nežitelná mapa, jako mosaika, o kterou se opírá nebe. Duše trne radostným úžasem, jakoby se trátila v neskončenosti. Zrak ubíhá placho zpět, jako by se obával utonutí v bezmezném, tichém moři zápachu a barev. Uteče na nejbližší ledové vršiny alp, k bližším pevnějším předmětům. Červíkovitý rod smrtelníků jest na těchto výšinách oku našemu neviditelný. Širé krajiny tam dole jsou tiché a mrtvé, jako by nebyly ještě zalidněny; jakoby posud musely z vysočin Asie, kolébky to člověčenstva, čekatí své obyvatele.

Tak tichá a mrtvá kolotala se kdysi tato zemní koule tisíce let v ohromných kruzích okolo

*) „Tento krásný článek vyňat jest ze spisu H. Zschokke: Schweizer Skizzen (Gesamm. Schriften XIVter Teil, Aarau 1851. str. 108—114) a jest rozjímání, které šlechtitý Zschokke stojí na výšině Alpy jedné Appenzelské čini v dějinách člověčenstva. Zvláště upozorňuji na to, co praví o polobarbarech.“ Tuto poznámku napsal Havlíček pod čarou. Nutno jen ještě dodat, že staf zde uvedená jest vyňata ze třetí skicy „Das Waldkirchlein“ str. 106—114. Básník se rozhlíží od lesní kapličky na vrchu t. zv. „inner-rhedische Ebenalp“ po alpské krajíně a jsa nadšen krásou rozhledu, dává svým citům výraz. Nápís jest od Havlíčka.

slunce, hříčkou jsouc kypících zivlů, jenžto z hlubin vodních tlačili*) země a hory; — a opět tisíce let točila se v zeleném rouše svých pralesů a stepi, než-li živočichové z moří a bahnišek vyšli na pevnou půdu, a vyvínovali se posloupně a střídavě s rostlinami. — Kdy konečně vstoupil člověk do hotových sadů božích? Kolik tisíců let uplynulo zase nežli své dětské zvuky proměnil v dokonalou řeč, než mohl pověst o osudech svých odezdati vnukům?

Před zrakem mým kráčel po takovychťto myšlénkách životopis lidstva o celém svém běhu, rodiny a národy, bohové a heroje, pyramidy a rozvaliny, tyraní a mučenníci, mofeplavci a vynálezci.**) Viděl jsem, jako Jakub, ve snu, nebeský řebřík tohoto smrtelného pokolení, kterak ono od stupně k stupni svého vzdělání kráčí ke svému zbožnění. Na každém stupni stáli milliony; nejvíce těchto millionů na nejnižším, nejbliže u prabaha této země.

Jest to stupeň dětinství našeho pokolení, stupeň původní divokosti. Člověk ještě bez zákona, bez jmění, bez určitého pojmu, skoro bez řeči jest pod jediným poručenstvím přírody zanechán svým pudům života a umění. Měkká jeho paměť málo má trvanlivých dojmů. On užívá a zapomíná. City jeho mění se dle předmětů. Pláče, ale hned se zasměje s nesmyslem radostí. Lapá po tom, co se blýští. Všechno se mu zda společné. Nezná právo, nezná trest, nýbrž jen pomstu a strach. Příbuzen jsa zvířatům, roven jim bystrostí smyslů, povýšen nad ně v pudu nápodobnění, pozoruje všechny s ouzkostlivou zvědavostí. Učí se od nich stavět, nepřítel pronásledovat, přetvářovat se, a pítvořit po nich hry a tance. — Kdo nám vypočte délku dob, v kterýchžto zároveň s pamětí chybí nám ještě dějiny člověčenstva? Kdo se pamatuje na své vlastní dny, pokud ještě co nemluvně byl u prsu své matky? Dívoch jest u prsu matky přírody.

Ale sesiliv leze jako chlapec na druhý stupeň vzdělání. Stane se polodivochem. Paměť jeho upevnila se: vede jej v bezdražních stepích a pralesích, dodává mu mocí, aby zkušenosti a osudy starých v pověstech a zpěvích zachoval budoucnosti. Starec učí, silný poroučí, slabý poslouchá, žena jest služkou, přemožený otrokem. V mohutném citu hrubé síly stane se polodivochu neohroženost v nebezpečí, vytrvanlivost v bidě, vzdorování bolestem a smrti nejvyšší cností. Prudkým chťtívům svým obětuje lhostejně vše i život. Rovněž tak lhostejně zapaluje oběti lidské a zdobí bídnou chatř svou lebkami zabitých. Budí se i cit krásy. Ženská zvyšuje půvaby své dětin-

skými ozdobkami; muž se tetovuje.†) Nejhroznější jest slabší pletí nejmilejší. Hrdina neb hlava rodiny panuje, sbor bojovníků dává zákony. Takoví jsou až podnes Eskimáci v ledových krajích, Guarani, Mlazové a jiná pokolení v zemích parných, takoví byli Řekové v prvním věku, Germanové Tacitusovi, Gélové Ossianovi.

(Dokončení.)

— 0 —

SOCHAŘ HNÁTEK:

MALÍŘŮM:

Rozhlédněte se jen kolem
na to ráno květným polem.
co tu slzí ve slunci se koupá.
Myslíte, že malíř stačí,
že by vystihl i zpěv ptáčí,
mlhu, nad lesy jak stoupá?

Sám se zklame ve svém zdání,
ve svém celém malování
pozemského ráje, kvasu.
Jen bůh ve svém velkém dile
došel v tvorbě všech cíle,
nás připravil do úžasů.

Někdy se však ruka blíží
dilu, v němž se oko zhlíží
kouzlem lásky boha svatě.
Ruku, která k slunci sáhla,
štetcem v plátno krásu stáhla,
od života rozpoznáte...

KUBISTŮM:

Ignorujte božské tvary,
z těla nadělejte cáry,
do všech úhlů, do útesů.
Moře s nebem nesblížíte,
božské dílo nestvoříte,
ani smutek černých lesů...

Zaměňte si moře s nebem,
tvrdý kámen s denním chlebem,
červánky za temné chmury.
Jděte dál, až v jiné světy,
nohou šlapte bílé květy.
Nebylo vám dáno s hůry.

Ohlédněte se pak kolem,
na ty slzy květným polem,
na tu v žití šťastnou chvilí.
Zajdete na jiné světy,
zajdete dál bez palety,
bez poznání, proč jste žili?

— 0 —

*) Správně: tlačily.

**) Správně dle originálu zní překlad: se svými rodinami atd. V originále stojí: Lebensgeschichte a Weltumsegler.

†) Správně: Tetuje.

ZE SLOVÁCKÉ ŠKOLY.

Sbírá učitelka F. H.

— Při zápisu prvníák: „Bože, Bože, já do tej škole chodit nebudu, dyť nic neumím, ani ně se podepsat!“ Jiný prvníák byl smeilejší a když jsem vstoupila do třídy, ptá se mne: „Ná, tetičko, co máte ten klobúk na hlavě, dyť v K. enom strýčci nosivajú klobúky!“

*

— Snidals? tážu se malého B. Jeho soused si přispíšil a odpovídá za něho: „O, ano, dyť má ešte fúsa od mlíka.“

*

— „Čím je tvůj tatínek?“ „To já nevím, máme enom 2 roli a 2 kozlata.“

*

— Marka H. se mi chlubila: „Dižte, nám zas už křtíjú děvčicu! Už šestú, šak naši povídali, až budeme starší, že aji kluky budeme mět.“

*

— „Náš Francek se učí zámečnikem na Čejci a má túže dlhý vlasy, jak tady tá Majdalena,“ a ukázala při tom prstem. „To nejní pravda,“ ozval se její soused, „naši tatínek doma povídali, že se učí sokolem.“

*

— „Zas už nejsi, Jožko, umytý!“ napominám. „Jistěs ani mydla neviděl?“ „Naši tatínek povídali, dyž se budu umývat mydlem, že mně narostú na hubě fúsa jako jim,“ vyřizuje můj školák.

*

— „Čím bys chtěl být? No Tonikul!“ „Já bych chcel byt našú Frantínú, protože jí maminka kupujú rohliky a cukrové špalky.“ „A čím ty?“ „Bezděkem, ten má plný kchysny cukroví.“ (Kupec.)

*

— Je mnoho práce na poli, rodiče nemají kdy, a děti přicházely do školy dosti špinavé. Proto jsem je chtěla přimět, aby samy se učistily. Když ani povídka o čistých dětech nic nepísobila, prohlížela jsem před vyučováním, obličej, krk, ruce, nohy, jsou-li čistě. A napočítala jsem jim, že i nohy musejí si každý den umývat, třeba chodí obuti. Dcerka nadučitelova přišla domů a povídá: „Si mně to pěkně řidici, dyž si umýváš nohy enom v sobotu!“

*

— Máme po prvé v prvé třídě zpěv. Vzala jsem housle do ruky; smyčec nebyl nakalafunován, proto to protivně zavržalo. „Hm,“ ozval se Tonek Š., „náš pacholek mně udělal husle z lurkyniska, a ty ináč hrajú!“

—=O=—

DROBNOSTI.

Zpráva o Museu král. českého

za rok 1912 vyla nedávno tiskem. Vaině shromáždění Společnosti musejní konáno 13. května. V členstvu musejním se cosi hnulo. Za rok 1912 přistoupilo 106 členů, na rok 1913 do vydání zprávy 99 nových členů. Neujde pozorovatelé, že mezi těmi 106 novými členy za loňský rok je šlechtic pouze jeden a to docela zámovní šlechtic Hyross z Kisvicsápu, ředitel cukrovaru v Českém Brodě, a knězi dva: vyšehradský kanovník Fr. Vaněček a pražský kaplan Václav Roudnický. Percento malé. Ve správním výboru Společnosti musejní jsou šlechtici tři (kněze Bedřich Schwarzenberg, hrabě Otto Harrach a hrabě Bohuslav Kolowrat) a jeden biskup (královéhradecký dr. Doubrava). Bylo by velmi zajímavé vidět seznam všech 651 členů Společnosti musejní. Řikává se, aspoň do nedávna se řikávalo, že katolické kněžstvo je důležitý činitel v národních organizacích. Možná, že by na takových úřadích v případech promluvil poslední slovo božská jistota statistická. — Z obsahu se dovidáme některých literárních a osobních novinek. V Museu roste oddělení rukopisné, korespondenci a literárních pozůstatostí. Na př. rukopisy a materiál ke studiu života a činnosti Rudolfa Pokorného, Jana Ev. Purkyně, jeho rodiny a rodiny jeho choti — bohatou sbírku, plnou zajímavých zpráv a dokladů, věnovala pí. Růžena Pokorná z Purkyně. Prof. A. O. Zeithammer odevzdal do Musea korespondenci svého otce Řehoře s Fr. Palackým atd. — Pan bibliotekář Zíbrt koná přípravy k vydání Katalogu rukopisů Musea království českého; aby mohl úplně věnovati všechny síly i čas mimouřední této práci — pravi zpráva — vzdal se zatím i pokračování svého díla životního Bibliografie české historie, dokud katalog rukopisů, aspoň první část, do tisku nepřipraví. První část bude obsahovati soupis rukopisů českých.

O Máchovi

nově objevený úsudek vyšel v Musejníku (1913 sv. 4). Vojtěch Nejedlý psal známému svému do Prahy že Zebráka 4. června 1836: „Milý pane vlastence! Co o p. Máchovi soudím? Že jest výborná hlava, a bude-li pokračovati, mezi nejvznešenější básníky české patříti bude, neboť již mnohého převyšuje, kterého do nebes vyhlásili. Ovšem že v Máji od cesty právě se uchýlil, zlosyna za předmět vyvolil. Těž řídil se podle anglického a německého jazyka, takových rýmů jalou oni užívaje, tohot čeština netrpí — však v slohu vyniká a duch básnický vsade se vyvinuje. Kdyby jen klasiku se nespouštěl, a tak přílišně romantické novoty nevyhledával.“ — Představme si, že tu mluvil člen první naší školy básnické, člen kruhu Puchmajerova, mezi nímž a Máchou ležela celá generace. Ta legenda o nepochopení K. H. Máchy mezi současníky bledne stále víc. Že Mácha narazil na starou školu a starý vkus, je víc než přirozeno. Ale básnický talent byl mimo spor.

Z dánštiny přeložil

pan dr. Gustav Pallas Exotické novely J. V. Jensena. Přidávají se po archu k Topičovu sborníku. Nevyšly tyto Exotické novely v německém překladě? Mám k tomuto dotazu důvod otud, že překlad páne Pallasův je mi podezřelý. Exotické povídky jsou asi překládány z němčiny neb aspoň pomocí němčiny. V každém případě je trapně pomyšle-

ni, když si musí člověk říci: český profesor je ve svém materském jazyce tak nepevný, že rázem podlehne jinému jazyku, takmile z něho začne překládat. Větš paně Pallasovy jsou hotové nestvůry a nestvůrnosti jejich se nemění tím, že prof. dr. Gustav Pallas umínil si v nové češtině zavést starý dual do těch důsledků a krajností, v jakých ho ani stará čeština neuznávala. Na př. „Osobní doprava děje se ... v mekskáwech, lehkých to dvoukolejích vozících se dvěma vojníma tyčema, mezi nimaž běží Čínan.“ — Na skázkou lehkonožného českého překladu ztravte toto roztomilé souvětí:

„Když kuli několik měsíců běhal zapřažen v tomto povozu, koupil si jej a běhá zas, až si může ještě jeden přikoupit, který pak pronajme jinému zařádkovníkovi a na konec se stane povozníkem a kapitalistou. Lichvářem, majitelem herny a opívoe kavárničky, pánem lodí a millionářem, načež se buďto, jakožto věrný syn nebeské říše, vrátí do Číny, země hroubí, nebo zůstane odpadákem, který s americkánským botama na nohou a kulatým anglickým plstěným kloboukem na opatě hlavě jezdí v landaueru, taženém plnokrevnými austrálskými hřebci, a opatrně se tlačí k lanu na závoděšti, zůstávaje vně tohoto, zatím co bile oblečen a chladní Angličané se pohybuji uvnitř na trávníku a zdá se, že sotva vědí, s jakou zálibou a nenávisťí na ně vzhlíží náš penězní velmož, který jim někdy nemůže zapomenout, že títo běhoši, na které on se dívá s vysoká, naprosto nechtějí překládati ho za sobě rovného.“ — Slyšel jsem, že jeden čtenář, jenž tuto větu četl dvakrát rychle po sobě, aby dobře smyslu porozuměl, lež ve všeobecné nemocnici. Má nepochybně zánět plíc.

— o —

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Joža vyprávěla své příhody, a než skončila, byli již doma. Po dlouhých dích daly konečně Lorymu „dobrou noc“ a plížily se po špičkách nahoru, aby nikoho neprobudily. Sotva však vrzly dveřmi u ložnice, dvě drobné hlavičky v nočních čepcích se vztyčily, a dva ospalé, ale zvědavé hlásky se ozvaly:

„Vypravujte přece, jak jste se měly! Vypravujte, jak jste se měly!“

Jožka uchránila mladším sestřám hrst bonbonů, což Markéta přísně odsoudila, jako „poklesek proti dobrým mravům“. Mála a Běta dychtivě vyslechly nejzajímavější události večera a potom spokojeně usnuly.

„Připadám si dnes, jako bych byla skutečně urozená mladá dáma, jež přijela ve vlastním povozu a sedí zde v županu a nechá se obsluhovati komornou,“ smála se Markétka, dívajíc se na Jožu, která jí napřed nama-

zala nohu arnikou a pak rozčesávala vlasy kartáčem.

„Nevěřím, že by se „vznešené mladé dámy“ mohly kdy lépe bavit než my dnes, přes to že jsme si připálily vlasy, měly na sobě staré šaty, každá jen jednu dobrou rukavici a na nohou těsné střevíce, které jsme si ve své hlouposti obuly, abychom si podvrtly nohu.“

A myslím, že Joža měla pravdu.

Kapitola IV.

Břemena.

„O, jemine, jak to připadá těžké znovu naložit břemena a dát se do práce!“ vzdychala Markéta příštího rána po onom večeru u Gardinerů; prázdniny byly již ty tam, a ani uplynulý týden, plný radováněk a veselí ni- kterak jí nesmířil s povinností, kterou nikdy nekonala ráda.

„Kéž by Vánoce a Nový rok trvaly věčně; to by byla švanda, co?“ prohodila Jožka, mrzutě zivajíc.

„Pak by nás ani z poloviny tak netěšily jako nyní. Ale je to přece jen tuze krásné strojít hostiny, dostávat kytky, chodit do společnosti a vracet se domů v kočáře a číst a odpočívat a nic nedělat. Vždycky závidím děvčatům, která mohou takhle žít. Mám tolik ráda nádheru!“ rozumovala Markéta, snažíc se zatím rozřešit, který z jejich dvou ošumělých obleků je méně ošumělý.

„To se rozumí, my si nemůžeme dovolit žádný přepych; nehubujeme tedy a nesme raději svá břemena s jasnou myslí jako maminka. Teta Marchová je pro mne hrozitánsky těžké břímě, ale až se naučím nést ji bez reptání, pak uvidíte, že se mi svalí se zad, a já už tíhu její ani neucitím,“ opáčila Joža.

Myslenka tauto podnítila Jožčinu obrazovnost a přivedla ji do dobrého rozmaru; však Markétka se nerozveselila, a její břemeno, sestávající ze čtyř rozmazlených dětí, připadalo jí dnes nesnesitelnější než kdy jindy. Neměla ani chuti uvázat si jako obyčejně na krk modrou stužku, ba ani si upravit vlasy půvabným svým způsobem.

„K čemu vypadat hezky, když mě nikdo nevidí kromě těch rozpustilých neposedů, a když nikomu na tom nezáleží, sluší-li mi to, čili nic?“ hučela a s třeskotem zavřela zásvuku u stolku. „Budu se musit lopotit a na máhat po celický život; tu a tam možná kmitne se trochu nějakého veselí, ale na konec se

stárnu a zatrpknou, a stanu se ošklivou, a všecko jediné proto, že jsem chudá a nemohu užit tolik radosti jako ostatní dívky. Hanba!

A Markéta seběhla do jídelny s rozhořčenou tváří a nepřívětivě se při snídání klonila. Ostatně všechny byly dnes jaksi v rozmrzoutěny a nakloněny k reptání. Bětu bolela hlava, i lehla si na pohovku a hrála si pro ukrácení chvíle s kočkou a třemi kofaty Málka bědovala, poněvadž neuměla rádně úkoly, a ke všemu ještě nemohla najít přezůvky; Jožka naschvál hvízdala a tropila nehořazný hluk. Paní Marchová psala nějaký dopis; spěchala, aby jej mohla odeslat první poštou. I Hana se mračila, ježto prý jí nesvědčí bdít pozdě do noci.

„Jakživa jsem neviděla takovou mrzutou rodinu!“ vybuchla Joža, pozbyvši dobré míry, když byla napřed převrhla kalamář, přetrhla obě tkanice u botek a sedla si na kloubok.

„A ty jsi z nás nejmrzutější!“ odsekla Málka, a slzy kanuly jí na tabulku a smývaly početní příklad, který byl proveden naprosto špatně.

„Běto, neodneseš-li tahle protivná kofata okamžitě do sklepa, utopím je, uvidíš,“ hrozila Markétka, marně se pokoušejíc sestřásti kotě, které se jí vyšplhalo na záda a ne a ne se odtamtud hnout.

Jožka se kuckala smíchy, Markéta se zlobila, Běta plakala, Málka frukala, protože si nemohla vzpomenout, kolikrát je devětkrát dvanáct.

„Děti, děti! Dejte přec alespoň na minutku pokoj. Musím dokončit psaní, aby šlo první poštou, a vy mne svým škádlením div o rozum nepřipravíte,“ stěžovala si paní Marchová, přeskrtávajíc už třetí nepodařenou větu.

Zavládo na okamžik ticho; přerušila je teprve Hana, jež vrazila do světnice, položila dva horké jablkové koláče na stůl a hned zase zmizela, bouchnuvši za sebou dveřmi. Tyto koláče byly jakýmsi každodenním domácím zvykem; naše sestry říkaly jim „rukávníky“, neboť opravdovských rukavníků neměly, a horké pečivo zvláště v zimních, chladných jitrech konalo znamenitou službu skřehlým jejich rukám. Hana jim je nikdy nezapomněla upéci, aťsi byla sebe více rozbrčená nebo prací přetížena; vědělaf, že děvčata mají dlouhou a krušnou cestu před sebou, a pak jiného sousta — chuděrky — stejně nedostanou, až teprve ve tři hodiny odpoledne, když se vrátí domů.

„Mazlí se se svými kofaty, a ať už tě nebolí hlava, Bětulinko. S Bohem, mamí! Jsme to dnes povedená čeládka, ale vrátíme se za to učinění andělě. Tak pojď, Markétko,“ a Jožka vylétla z domova, cítíc, že se poutníci nevydávají na cestu tak, jak by měli.

Než se zahnuv za roh, ohlédly se obyčejně; neboť matka pokaždě stála u okna, aby se ještě na dcerky usmála anebo jim pokynula rukou. A děvčátům vždy se zdálo, jako by se bez tohoto pozdravu nemohly ani obejít: a ať byly v jakékoliv náladě, poslední pohled na matčinu tvář působil na ně jako paprsek sluneční.

„Měla nám dnes maminka zahrozit pěti a ne se na nás usmívat. Zasloužily bychom si toho; jsme takové nevzděčné holky!“ začala Jožka, nacházejíc spravedlivou odplatu v bláznivé cestě a ostrém větru.

„Neužívej takových hrubých výrazů,“ zahučela Markéta zpod závoje, do kterého se zahánila jako jeptiška nasycená světem.

„Užívám ráda silných slov, která něco znamenají,“ odmrštila Jožka, a zachytila kloubok, jenž se jí již již poroučel s hlavy.

„Sobě si říkej, jak chceš; ale já nejsem žádná holka, rozumíš? Zakazuji ti jednou pro vždy, abys mne tak jmenovala.“

„Jsi zmrzlá jako rohlík a k tomu ještě rozvrzaná jako staré housle, a to jen proto, že nemůžeš stále žít v přepychu a nádhře. Nebožátko! Jenom počkej, až zbohatnu, pak budeš mít kočár a zmrzlinu a střevíčky s vysokými podpatky, a kytiče, ba i zrzavé chlapce, s kterými se budeš bavit!“

„Jsi hrozně komická, Jožko!“ smála se Markétka sestřinu nesmyslu, a zdálo se jí, jako by pojednou všechna tíže s ní byla spadla.

„Štěstí pro tebe, že jsem komická; kdybych se tvářila tak kysele a nešťastně jako ty, to by to u nás pěkně dopadalo! Zaplať Pán Bůh, že vždycky něco vyšfárám, co mne udržuje ve veselé náladě! Tak již nekuňkej, a vrať se domů v dobrém rozmaru! Na shledanou, dušinko!“

(Pokračování).

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou **čes**
poštovným.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrilil Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro oděratele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN ROKYTA:

KALICH.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Nám kalich ve dlaň vtiskly naše děje:
— Nuž pijte z něho všichni, co vás jest,
ať po vše časy před vámi se skvěje
a pevně vždy jej svírá vaše pěst! —

A tak se stalo. Pro ten kalich stkvíci
my zapěli jsme chorál do ticha —
od hor až k horám táhli kališníci
a z Čech se stala země kalicha.

My kalich po kraj vínem naplnili
a v mystickou jsme měnili je krev —
to byl náš nápoj nadšení a síly,
že vrahy zaháněl náš pouhý zpěv.

Však přišel čas, že ne my jako prve,
leč jiný že nám kalich obsloužil —
byl zase po kraj plný rudé kve,
však to byla krev z našich vlastních žil.

To nápoj nadšení a síly nebyl,
jímž kalich nás té doby přetékal —
zjev umrlčí se z něho na nás šklebil,
kdo z něho pil, buď umíral neb štkal.

Krev vlastní dlouhou z kalicha jsme pili,
i hořkost slz, jichž proud se po věk lil —
však bylo hůř, když jedem naplnili
nám kalich, by nám duši otrávil.

A my jsme pili, pili zapomnění,
jed pronikal nám v každý sval i v kost —
i svědomí v nás stíchlo v opojení
a zapomnělo na svou minulost...

A posud kalich s cizím jedem v pěsti
jak v umění křečovitě držíme;
nám zdá se, že pijeme míru štěstí —
že škáme jed zhouby, nevíme...

Je čas, by někdo probudil nás snící,
by mocným hlasem zvolal do ticha:

Vylijte obsah, bědní kališníci,
vylijte cizí obsah kalicha!

Ten cizí páchne durmanem a blínem,
stín omámení táhne přes čelo —
vy naplňte si kalich vlastním vínem,
v němž sluneční by světlo hořelo.

To bude nápoj nadšení a síly,
jak bývalo kdysi před věky,
a povede vás k zářivému cíli,
ježž praotec váš hledal daleký!

Vám kalich ve dlaň vtiskly vaše děje:
nuž pijte z něho všichni, co vás jest,
ať po vše časy před vámi se skvěje
a pevně vždy jej svírá vaše pěst!

M. GORKIJ:

DOSTOJEVSKÝ V UMĚLECKÉM DIVADLE.

Zajímá mne otázka: myslí-li ruská společnost, že předvedení na jevišti příhod a osob popsanych v románě Běsově, je nutné a užitečné v zájmu sociální pedagogiky?

Je nesporné a nepopíratelné, že Dostojevský je geniem, ale on je našim zlým geniem. On podivuhodně hluboce pocítil, pochopil a se zálibou představil dvě nemoci, vychované v ruském člověku jeho mrzáckou historií, těžkým a ponižujícím životem — sadickou ukrutnost ve všem rozčarovaneho nihilisty, a protivu její — masochism bytosti ubohé, ustrašené, způsobilé radovati se ze svého utrpení, a zároveň ne bez zlomyslnosti se jim vychloubatí všem i sobě samému. Byl nemilosrdně bit a chvástá se tím.

Hlavní a Dostojevským nejmeněji pochopený člověk — Fjodor Karamazov, je nescetněkráté — částečně i v celku — opakovan ve všech románech „ukrutného talentu“. Je to opravdu ruská duše, beztvárná a pestrá, bázlva a drzá zároveň a především chorobně zlá; duše Ivana Hrozného, Saltyčicha,*) statkáře, který šval na

* Statkářka Saltykova u lidu „Saltyčiche“, proslula svou ukrutností, jež k smrti umučila do set nevolníků.

děti psy; sedláka smrtelně bijícího svou těhotnou ženu; duše toho měšťana, který znásilnil svou nevěstu a hned ji přenechal ke znásilnění tlupě padouchů.) To je velmi znetvořená duše, a není ničeho, v čem naléztí zalíbení.

Snad si hledá nějaký stěžň, pevný základ, který by ji posilnil, krystalisoval, dal podobu, a proto se vzpírá, maric a špinic vše? Ale bahnem, mučením, krví se tento vřed nevyčelí, a kolik ona, tato pomatená, pokud si bude vyhledávat stěžň nebo tomtu, na cestě do kláštera nebo na popravě — kolik hnilobného jedu rozlije po světě, kolik dětí a jinochů otráví!

Dostojevský sám, veliký mučenník a člověk s chorobným svědomím, oblíbil si právě tuto temnou, spletenou, protivnou duši. Ale my všichni dobře cítíme, že Fjodor Karamazov, Člověk z podzemí, Fóma Opistein, Petr Verchovenský, Svidrigailov — není vše, čeho jsme získali; vřdy v nás plane ne všechno zvířecí a podvodné! Dostojevský však viděl pouze tyto rysy, a chtěje vytvořit něco jiného, ukazoval nám Idiota nebo Aljošu Karamazova, vyměňuje sadism — masochismem, „karamazovštinu“ — „karatajevštinu“. Platon Karatajev jako Fjodor Karamazov — jsou živí a i za našich dnů kolem nás žijící lidé. Je-li však možná jsoucnost národa, který se dělí na anarchisty-požitkáře, a na polomrtvé fatalisty?

Je samozřejmo, že to nebyly tyto dvě povahy, které vytvořily, a třeba nepovolna, přece jen rozvíjejí kulturu Ruska.

Proč se tedy pozornost společností pokouší zastavit se právě u těchto chorobných zjevů naší národní psychiky, u těchto zrůd? Ty je třeba přemoci, od nich se léčit, je nezbytné vytvořit zdravou atmosféru, ve které by tyto nemoci nemohly najítí místa. A u nás ukazují hnisající rány, ztuhlá těla, přivádějí k myšlence, že žijeme mezi mrtvými dušemi a žijícími mrtvolami.

Nikdo nebude zapírat, že v Rusku opět počínají dnové, vyžadující družného spojení rozumů a vůli, největšího napětí všech zdravých sil naší země; je-li teď příhodná chvíle, abychom se kochali jejími zrůdami? Vřdyť ony působí náказu, vdechující odpor k životu, k člověku — a kdo ví — nepůsobilo-li scénování K a r a m a z o v ý c h na vzrůst samovražd v Moskvě?

Dále je nepopíratelno, že ruská společnost, prožívší velmi mnoho srdcervoucích dramát, je unavena, rozčarována; apatická. Teplotura našich vztahů ke skutečnosti, k otázkám života velice klesla. Mezi příčinami, působícími na její klesnutí, sehrála nemalou úlohu propaganda sociálního pesimismu a návrat k tak zvaným „vyšším otázkám duševním“,**) které u nás v Rusku, nevnášejíce nic do etiky, nezlepšující poměru jedněch k druhým, jsou pouze krasomluvou, odvádějící od skutečné práce. Vznik těchto odzvuků minulosti se vysvětluje tím, že Rus bohužel více

než jiné země žila pode jhem církevní a bohoslovské výchovy. Hle, proč Gogol je zdrav a činný pouze tehdy, když jeho vůli a myšlenky opraví Evropan Puškin — člověk, který zná minulost své země a není otráven?

Před námi je ohromná práce vnitřní reorganizace ne pouze ve smyslu sociálně-politickém, ale i v psychologickém. My musíme bedlivě prozkoumat vše, co jsme sdělili od chaotické minulosti, a oddělivše věci cenné a užitečné, vyhodit bezcenné a zhoubné, uložit to do archivu minulosti. Nám je více než komukoli jinému potřebí duševního zdraví, bodrosti, víry v tvůrčí síly rozumu a vůle.

Žijeme v zemi s pestrým obyvatelstvem 170 mil. lidí, mluvících půl sty jazyky a nářečím; náš bidný lid vypijí každoročně skoro za miliardu vodky a pije stále více. Není-li v tom pramen stále rostoucí zvrhlosti, která je ve svém základě touze „karamazovštinou“?

Je na čase pomýšleti na to, jak se toto jezero jedu odrazí na budoucích pokoleních. Nesesílili divoké pijáctví ukrutnost našeho života, sadism skutků a slov naší ochablost, naše smutné neporozumění životu světa, osudu naší země a lidí vespolek?

Proto v zájmu duševního uzdravení je nevyhnutelné, jak se mně zdá, určit sociálně-výchovný význam těch ideálů, které Umělecké divadlo hodlá předvéstí v obrazech. Je-li potřebí tohoto zmrazáčeného představení? Já jsem přesvědčen, že je škodlivé. Toto „představení“ je úmysl esteticky pochybný a bezpodmínečně sociálně škodlivý.

Umělecké divadlo má otrockého následovníka v divadle Nezlobina, který chce provést na scéně Idiota. Zde je také čím se pokochati: na příklad křečemi souchotinářského Hipolita, epileptickými záchvaty knížete Myškina, bláznovstvím Rogožinovým, hysterií Nastasji Filipovny. Ruská skutečnost je přesycena strádáním, v ní je dosti reálného utrpení, reálných muk; a nám chtějí ukazovat ještě utrpení ireálné, uměle spojené.

Navrhují všem duševně zdravým lidem, všem, kterým je jasna nevyhnutelnost vyléčení ruského života, aby protestovali proti představování románů Dostojevského v divadlech.

Přeložila Běla Holubová-Morkóvina.

MARIE MAJBROVÁ:

OPIČÁK.

Není mi líto dospělých; ať si jakkoliv rozluští hádanku svého svědomí — jen děti, děti je mi líto. Vzpomínám zástupu, který každoročně stává před školou Komenského ve Favoritech, vzpomínám holčičky, která si z domova přinesla stoličku, aby směla sedět vedle ostatních, když se nevešla již do lavice,

*) Naráží na povídku L. Andrejeva „Bezdua“.

**) Vně a mimo reálný život a sociální boj.

vzpomínám pastorků, kteří chodí osamoceni z německých škol, slyšíc za sebou posměšné volání: „du bém!“, vzpomínám všech Barušek a Vašků, kteří pro přezdívky nevidí svého poctivého jména, a ze všech nejlitostněji vzpomínám vídeňského — opičáka.

Tak jsem ho nazvala.

Ale abyste pochopili, proč právě jeho vzpomínám nejlitostněji, povím Vám celou jeho příhodu.

Byl to kluk jako je tisíc kluků, ježatý kluk z předměstí, bledý, chudě oblečený, špatně živený kluk českých rodičů, jenž chodil do německé školy. Přišel poslouchat české pohádky, které jsem vypravovala v sálku jakéhosi hostince dětem českých rodičů. Všelijak jsme v nich budili zájem pro jazyk mateřský; slyšeli jsme jen nadávky a posměšky, bylo nutno jim občas říci, že to není pravda, že jazyk, kterým hovoří jejich matka, není jazykem služek a „krobotů“, není jazykem pro kuchyni, ale že lze jim povědět i jiné, hezké a zajímavé věci. V sedmáctém okresu měli soudruzi velký dětský sbor pěvecký, učili děti nejen zpívat, ale i správně vyslovovat, a jistě každá nová písnička, které se naučily, byla novým, stříbrně zvučícím řetízem, který je vázal k národnímu celku. Neutrhly se tak snadno. A děti, které poslouchaly české pohádky, znenáhla také cítily se připoutány, ač byly zprvu udiveny, a nedůvěřivě poslouchaly, jakoby čekaly, že co nevidět budou vyplisněny za svou důvěřivost. Vypravovala jsem o karkulce (program pohádek určen byl obrázky z německého pramene, které jsme promítali pro větší poutavost) a z výkřiků, jakými vítaly objevení se vlka, poznala jsem, že mi nerozuměly, že slovo vlk scházelo v jejich českém slovníku. To bylo poučení pro budoucnost. Pátarla jsem pak v drobných obličejích, když jsem pronesla slovo trochu nezvyklé, a raději jsem je řekla také německy. Sněhurka vyvábila v očích dívenek výraz něžné snivosti, a Laskominy, které jsem „udělala“ ze Schlaßaffenlandu, rozesmály všechny děti. Leč přece jen stále jsem cítila nedůvěru, předpojatost. Nebylo zde přátelského srozumění, nebylo přímé cesty od srdce k srdci, jako u dětí v Čechách. Ó, jak my jinak tady si rozumíme! Tady každé slovíčko, každý úsměv má plno významu a rozezvučí všechny struny v malých pozorných dušičkách. A tak jsem skončila svoje vypravování; odměnou za trpělivé ticho bylo teď dětem promítání veselých obrázků a cyklů, zvířátek a směšných panáčků. Rozvázaly, i

nastalo píštění, výkřiky, hádky, a co se mluvilo, všechno se mluvilo německy. Jen když některá malá se zabála, zakřikla si: maminke! Dával se taky kluk opičák; to byl již školák, seděl mezi sobě rovnými kamarády, a pozorovala jsem, že se posmívá malinkým Českám a jejich českému žvatlání, a že vůbec celé toto dětské odpoledne s český hovořícími dětmi i dospělými je mu nesympatické, že sem šel pouze k vůli rodičům, a že sem vlastně ani nepatří, kdžvz to člověk rozvází. Hoši kolem něho smýšleli podobně, avšak jejich kritická činnost přece jen byla rušena až příliš zajímavými obrázky. Hle, tu žirafa, tu slon, to koník skáče skrze obruč, teď zase pejsek a teď dokonce opičák, gorila směšně se tváříci a usklebující se na děti. Děti se smějí srdečně. „Jei, chichichi, á Af!“ zní to se všech stran. Kluk žálří. To je toho! A aby přetrušml všechno volání, křikne z celého hrdla, zaječí, vypískne:

„A Bém!“

Děti českých rodičů, které jsme sezvali, aby si poslechly české pohádky, elektrisovány posměškem vídeňské ulice, posměškem, který hanobí jejich otce a matky, kterému však směje se uštěpačně učitel i spolužáci ve škole, všechny ty české děti se smějí, vyskají, dupají a hlučí radostí. Změníme rychle obrázek, konsternování, bouření, zahanbení a rozlitostnění. Ale děti bouřlivě volají: der Af, a Bém, a Bém, a Bém!“

Kluka jsem vyhledala. Neřekla jsem mu slova, jen jsem na něj pohlédla vyčítavě a smutně. Pochopil, protože vzdorovitě ohnul spodní ret. Ale jeho otec přišel, měl slzu ve vráscitě tváři, vzal ho za ruku a odvedl ho. Slyšela jsem, jak ve dveřích mu řekl:

„Du bist ja auch ein Böhm', Bubi!“

Tím snad více jej potrestal než bitím nebo pokáráním.

Zažila jsem různé epizody ve Vídni, když jsem vyprávěla po okresech pohádky. Poznala jsem různé děti, zlé, dobré, hloupé, chytré — ale tento „opičák“, jak mu říkám ve svých vzpomínkách, ten mi nevjde z paměti. Stal se mi typem odrodilých Čechů vídeňských. Zkomolené firmy, překroucená jména, úzkostlivě zakrývaný český původ — opičáci!

Jak jsem ráda, ráda, že ve Vídni ubývá přístěhovalectví Čechů!

(Vyňato z Vídeňského národního kalendáře.)

— o —

FELIX VONDRUŠKA:

SVÍTÁNÍ.

(J. Linhartovi 11. srpna 1913.)

S prohnutých beder složili jsme tíhu žitých dní
a důvěřiví, s úsměvem na rtech, vyšli jsme na
hory.

Ozvěna dávných výčitek a vín
zapadla v trhliny skal a širých do rovin,
zavilé trýzně s kvilícími sbory
v modravém skryly se šeru, jak škůdci posupní,
jak neblazi vypuzenci, kteří se vrátí...

Vysokou stezkou v průseku lesním
k zářícím obzorům stoupáme výš
(dech až se krátí)
míjíme chladně magické objekty stínů a tišin
i lákavé výhledy s postranními výšin,
kapradím zarostlou podzemní skryš.
Kde že jsou výstrahy nešťastných předchůdcův
zhrzených záhadným štesťím?

Stanuli jsme pobledli na vrchu Vítězné hory —
Omžené bory
v předěnka křtící svých stříbrný trousily pel;
jakoby ze sna zašeptal list,
teničký hlásek jitrního zvukou se chvěl
v růžovém poprašku vlhkého vzduchu;
hučely lesy, roje jak zbloudilých včel,
líbezná směsice tónů a zvuků
sladce se linula z úkrytů větví a vzbuzených
hnízd.

Z tajemné výhně jiskrné sršely tlumy
v sšeřené výšky, v mohutné, oblačné chlumy,
v baldachýn utkaný s hasnoucích hvězd.
A hle! Z útesů skalních krvavých čel
s průsvitným slojřem bělostných tkání,
vyplynul lehounce almandin slunce v záplavě
stříbra a zlata. —

Tiší a nesmělí nového dne vítáme vjezd
v sepiatých rukou tisknouce poupata skrytých
svých přání

a srdce — plamennou radostí vznatá —
jásavě vykřikla na pozdrav. —
I kráčíme s vrcholů planoucích hor
(kdy na květech dýmavých rosné se třpytí)
rozkjhlí tísní
akkordů ztracených písní,
zbohatlé nadějí v důvěrných snech,
a pohnutím zvlhlý, čistý náš zor
pozdraví ženu, již potkáme první na cestě k no-
vému žití,

— tu nejkrasší všech —
jak královnou vznešenou v slavnostních dnech...

—o—

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ:

PŘEKLADY Z NĚMČINY.

K tisku upravil JUDr. OTTO STEHLÍK.

(Dokončení.)

Jen před jedním třese se vzdorovitost polodi-
vocha; před tím, kterého nemůže pěstí porazit,
šípem dosáhnouti. Totíž před neviditelnou mocí

hromu v oblacích, bouří, která větrem vládne;
před mocí, která slunce a měsíc osvěcuje a
zatmívá. Tuší velkého ducha, tuší bohy; slyší ve
snech hlas jejich, v zázracích a znameních vidí
jejich pokynutí.

Zkušenost zvěštuje úsudek. Osvobozeno ko-
nečně z poručnictví pudů, svěři se mladivě po-
kolení lidské své vlastní moci. Opustí mateřskou
ruku přírody a ztratí se blouznivě v labyrintu
krásných šaleb. Chlapec stal se jinochem kypicím;
polodivoch barbaraem. Vstoupil na vyšší řadu
nebeského řebříka. Zárodky státu, umění a nábo-
ženství, slabě vpučile v životu polodivochů,
nabývají mezi barbarskými národy pevnějších forem.
Ale obraznost panuje posud nad rozumem polovy-
vinutým, tím více nad smýšlením vůbec. Nemírný
v lásce i v nenávisti a ve všech chtíčích bloudí
barbar jimi pužen z krajnosti do krajnosti. Nezná
prostředních cest. Jenom neobyčejné, obrovské,
nadlidské hodno jest jeho obdivy. Tu se spojují
hrubost a útlouct, ukrutnost a velikomyslnost, pý-
cha na svobodu a duch poroby, zhyralost a od-
řeknutí se světa. Stát barbarský má jenom chlapy
a oprávněnce; dědičnou šlechtu a kněžstvo,
despotické syny bohů neb božství samo na trůnu,
a okolo něho služebníci chrámu. Ve svrchovanosti
politické vidí nadpřirozenost; náboženství se stane
buď blouznivou pobožností a bažením po zá-
zracích aneb vyschlým pokrytstvím. V pokoji chce
barbar nádherných slavností, skvělých her, všech
rozkoší života; v boji zas obrovské činy a dobro-
družství. On zbožňuje milenkou svou, bije se a umí-
rá pro oslavu její krásy, ale učiní jí v manželství
otrokyni svého domácího panství.

Pod vládou fantasmie a kouzel jejich přechází
pomalu dětské zalíbení v pestrém blesku a hrubé
pompě v záračnostech a obrovstvích) a nastává
šlechetnější vkus. Žádná doba národů není
příznivější počátkům umění, než-li barbarství. Ta-
nec, malířství, stavitelství, sochařství, básnění a
hudba blíží se k svému zdokonalení. Tuť vystu-
puje z mlhy stařina**) ozářena v pověstech; od-
tud blyští se zlatá doba se svými ráji, kdežto je-
ště bohové lidsky slabí, a lidé božsky silní pu-
tovali po zemi. Hrdinové polodivochů stali se pro
barbara heroji a giganti,*) a s pověřivou úctou
váží si ještě vnukův jejich jakoby s krví ne-
smrtelných cosi božského byli zdědili ve svých
žilách.

Ale přicházejí roky, kdežto tato bezuzdnost
citů a fantasmie ustupuje rozumu zatím sesílenému,
boufeni mladíka promění se v povážlivost muž-
skou,†) a barbar dozraje na polobarbara.

Na tomto vyšším stupni lidstva vidím veliké
národy státi opatrnější sice a rozumnější; ne

*) V češtině neobvyklá slova. V originále: Augen-
lust am Wunderhaften und Gigantischen.

**) = Alterthum.

***) Správně: heroji a giganty.

†) Správně: mužnou rozvahou.

však šlechtější a moudřejší. Čest, moc a zlato jsou ještě páky veškerého jednání; zákony moudrosti, cnost a náboženství stanou se služebnicemi chladně počítajícího rozumu. Daleko nad záležitostmi duševními vznášejí se zájmy hmotné. Umění krásy vadne, ale nádherná města, silnice, loďstvo, armády, vysoké školy povstávají všude hojně. Lodě své okřídľují parou, a vzletují nešení oblakem vzduchu vysoko nad říše orli.

Polobarbar odívá své barbarství jenom do příjemnějšího tvaru, na místo nadšenosti fantazie staví počty sobeckosti, oděné však do barev lásky vlasti, lásky k bližnímu, lásky k bohu. Ve školách a chrámech, na divadlech a na řečnických mluví se o cnosti; ale po tichu vysmívají se tomu, kdo by jí obětoval důstojnost, jmění a radost světské bez hmotné náhrady. Člověk není sice již otrokem člověka, ale jest otrokem státu. S půdou své země prodává se, vyměňuje a dědí. Stát sám jest umělecky sestaven, ale bez prostoty; protismyslná slátanina zbytků surové minulosti a moudřejších ústavů; rytířský hrad s novějšími přístavky, kdežto víra, pověra a nevěra spolu sídlí.

Hledím vzhůru k nejvyššímu stupni lidského vzdělání. Jak málo jich tam stojí! Kývají na níže stojící, ti pokynuti jejich nerozumí a posmívají se jim. V této výši platí člověk dle své vnitřní ceny, dle toho co jest, ne co má. Tam ho vede samovláda svatě moudrosti opět k svatosti dávno opuštěné přírody nazpět. Ovšem vidím posud bohatství a chudobu, ale již žádnou luzu, ani v hedvábných šatech, ani v hadrácích. Vidím posud slabé a silné, ale zákon a mravní cit nade všemi. Také žena stala se v občanské společnosti výše oprávněným spoludruhem. Vidím posud hříšníky a tresty; ale trest není již pomstou aneb k pouhému ubezpečení jiných, nýbrž k napravení pobloudilého. Vidím — — —

Ach můj nebeský řebřík a celé vidění zmizelo náhle. Kapucín zazvonil v horní kapliče, bručel Ave Maria a padával mi při tom z dřevěné skřínečky šnuec.

II. Apotheosy.

3. září 1852.

Vyňatek tento vybral Havlíček z konce dvanácté skicy z „Schweizerskizzen“ nadepsané „Der Rigi“ str. 181—192. Konec je na str. 191—192.

Apotheosy.

Velmi krásné a při tom dosti obyčejné ačkoli ne každodenní jsou úkazy na vysokých horách tak nazvané apotheosy (Verklärungen) které jak se zdá Bonguer a de la Condamine na počátku osmnáctého století v jižní Americe na horách Pambamarca poprvé pozorovali a popsali,

a které později též na Aetně v Sicílii a jinde se viděly. Ve Švýcarských jmenují se jednoduše Nebelbilder.

Zschokke (Schweizerskizzen) popisuje je takto: Objevují se časem jak na Rigi tak na Weizensteině u Solothurnu a na jiných horách. Jen tenkrát se našemu oku představují, když stojíme na kolmé skále (Felsenwand) nad její propastí a hustá velká mlha vstupuje z nížiny, na kterou může padnout stín osoby, obrácené zády k slunci zářícímu. Tu se okolo stínu našeho položí duha všech sedmi barev, někdy ještě druhá okolo ní a avšak užší a světlejší. Barvy tohoto vnitřního užšího oblouku, od temného purpuru dole až ohnivě barvě zevnějšího kruhu září tak prudce že často nemůže ani oko snést sílu toho světla. Kam koli jdeme, táhne se i stín náš ozářený za námi ale vždy jest ve středu onoho barevného kruhu.

Čím bližší jest mlha, tím ostřejší jsou rysy onoho stínu našeho v ní; všichni přítomní se tam vidí vedle sebe, každý dle zvláštních svých pohybů. Když je ale oblak a stín vzdálenější vidí v něm každým jen svou vlastního postavu a nikoli též souseda svého. Kdyby jemu ruku podal, vidí jen tu svou napřaženou ruku. Každému tedy pak jeví se zvláštní barevní kruh na jeho místě.

Pomíjejična však jest tato krásná ukázka upomínající nás na Tabor. Trvá časem několik minut, časem více až buď slunce se zahalí neb mlhy odejdou. Časem jest ukaz tento příliš od diváka vzdálen, a tím méně znalý.

III. Část.

Překlad z T. Bana.

H. B. Brixen, 7./9. 1852.

Tajná policie z starých časů.

(Výtah ze článku: Die geheime Polizei der Alten. Von Thaddäus Lom. Deutsches Museum Prutz. 1852.)

Tajnou policii ve smyslu nynějším nacházíme u Římanů za časů imperatorských, též u Řeků a jejich kolonií, vždy ale v době tyranství: jmenovitě v Argosu za Temmenidů, v Korinthě za Bacchiadů, v Sycionu za Orhognidů, u Lokrů Epiquesických za časů sedmi mudrců, u Thealských dynastií, v aeolických a jonických městech v Malé Asii za Aisagnetů, ve Velkém Řecku za tyránů, v republikách v době zkaženosti a úpadku.

Nejstarší stopa u Persů: Xenophon jí přisvětluje Cyrovi jenž držel otokusty (královské uší) ovšem jak on myslí k dobrému účelu. Apuleius de mundo 169. tupí velmi otakusty Dariovy, kteří jako tajní slidiči cestovali na způsob římských frumentarii a curiosi. Tito měli být o-

všem jen kontroloři silnic, staveb a koupí obilí: vedle toho ale a hlavně byli špiclové. Spartian vypravuje o Hadrianu, že se od nich všechno dověděl, a Victor de caesaribus 39. jmenuje se: pestilens frumentarium genus. — Bájka o oslích uších Midasa; vykládá se též na ty otakusty.

V Syrakuse*) ale dosáhlo to vrchole. Hiero (kterého tak chválí Pindar) posílal své otokusty do každé společnosti (Aristoteles polit. V. 9). Též se zmiňuje o p r o s a g o g á c h (Anlocker) kteří se přestrojeni dávali do politických rozmluv s cizinci „agens provocateurs“. Za Dionysa byl sbor ženských špiclů kurev. — Také tam byla tajná vězení politická: „lomy Dionisovy“ viz Cicero Verr. V. 27. Aelian var. hist. IV. 44. Ještě posud se jedno z nich jmenuje uchem Dionysovým, akusticky stavěné, aby bylo slyšet šepot vězňů. (Což však není zcela na jisto dokázáno.)

O Persku víme jistě, že tam byla vězení politická, z kterých nikdo již nevyšel (oublietty) viz historii Agathiasa B. IV. c. 29. Tito tyranové staří drželi se proti všeobecnému minění spolky a přátelstvím mezi sebou, hellebardíry a ozbrojence, trabanty atd. Arist. polit. V. 9. Plutarch Život Solona c. 30. Pak ale když i to jim mnoho nepomáhalo falšovali (jako teď) veřejné mínění. Neměli k tomu arci tisk a noviny, ale shromáždili na svých dvořích rozličné pochlebníky bohužel básníky a filosofy svého času: Pindar u Hierona, Plato a Aristip povoláni do Syrakus, u Polykratesa Samoského, Kleisthenesa Sycionského, Kypselosa Korinthského zdržovali se nejznámější básníci a filosofové toho času.

—o—

VLADIMÍR MACH:

SNAD NĚKDO UMŘÍT MÁ...

Snad někdo umřít má pod tíhou mojí viny,
(dech poslední se stlumí v bledech rtech) —
a z trosek vzrostou dnové bez mrazivého jíní,
sen splní se o dálných výsostech.

Snad někdo umřít má pod tíhou všech mých hříchů,
ty nestačí jen krásou lásky smýt —
Tak přinést lze k smíru lichou pýchu
a novou zář v mých sálech roznitit,

bych krácel v dešti hvězd těch ve snů zřených rájů,
posvěcen svatou prosbou mroucích rtů —
Pak v starou strunu více nezahraju
a klidně vyčkám jitra zásvitů.

To musí umřít snad láska moje marná!
Až bude slední hřích můj její krví smyt,
já rozkoš opustím i nejvyššího parna
a v duši vzpomínku jen nechám znít...

*

*) Správně: Syrakusách.

PODZIMNÍ.

První houf vlašfovek odletěl v jih
Vzpomínek pár
spadlo do duší.
Ve snění minula odlesk se mih:
zatne-li spár,
duši ti rozruší.

Slyšel jsem jedenkrát
píseň pět
o štěstí: nelze ho uvidět.
Má někde strmý hrad.
Zladěný ten tvůj hlas
dojmal. Zpívalas:
— Tam v dáli, tam v dáli,
šťěstí se do mlhy zahálí. — — —

To stálým echem kol mne zní
jak vroucí Ave večerní.
Hledal jsem tři léta
ideály.

Jak bleďý asketa
odejít ze světa?
šťěstí se každému nezahálí:
Tři léta hledal jsem ideály.
Nadarmo
žitím jsem lodku svou hnal.
Vodu je zalita.

Zemřel r. 1912.

—o—

DUCH ROKU 1813.

Aforismy z Dějepisu rakouského od Ant. Springra.

Po míru vídeňském 14. října 1809 Rakousko vrátilo se ke svému starému systému: snátky sobě pojišťujíc to, čeho je neúspěchy válečné hrozily zbavit. Dcera císaře Františka Marie Ludvika stala se manželkou Napoleonovou. Sňatek, jenž budí děsný cit ještě nyní. Když potom roku 1813 skládán byl válečný manifest proti Napoleonovi, pravilo se v něm rakouským národům: „Za nejsvětější zájmy člověčenstva vydal císař, co bylo srdci jeho nejdražšího.“ Přišla Napoleonova porážka v Rusku, Prusko stalo se spojencem Ruska, neboť nenávisť německého občanstva za hluboké pokoření donutila Bedřicha Viléma III., aby přišel k carovi. Mladé pokolení německé v Sev. Německu postavilo se pod pruské prapory a žádalo: osvobození národa. Co Rakousko?

— Mužové ve Vídni vládnoucí neviděli v dalším trvání boje žádného prospěchu. Pevných však názorů o tom, čeho Evropě potřebí; jasného plánu, jaké změny by se měly stát v soustavě státní k uspokojení národů, těch nebylo. Proti trvání říše Napoleonovy v mezích užších nenamítali nic, ještě méně kárali pořádek Napoleonem zavedený, pokud směřoval proti svobodě národů, proti omezování panovnícké všemohoucnosti právy ústav-

ními. Na příhody válečné nechtěl a nasměl kabinet vídeňský stavěti svou spásu, nasměl však dopustiti, aby se další vedení války stalo bez účastenství jeho, poněvadž by se potom stal závislým na vítězi; nechtěl však také, pokud byla možná jiná cesta, přinést takové oběti, jakých vyžadovalo spolubojovníctví. Jinak byla by stála věc, kdyby v Rakousku jako v Prusku vůle lidu byla měla rozhodující vliv na vládu. Ale lid mlčel. Cokoli v něm bylo ideálního smyslu, bylo zapotřebováno r. 1809. Aby se znovu nehromadilo nadšení, to účinně zabránil finanční patent (bankrot 1811). Jmenovitě veseli Vídeňáci se jen posmívali vlasteneckému zápalu německému, prohlašující na př. Körnerovi odhodláni k boji místo k lásce za bláznovský kousek.

— Při hrubé nenávisti císařově ke každému samostatnému hnutí lidu nebylo těžko získati jej pro politiku, která určitě rozhodnutí odkládala, prozatím volnou ruku nechávala a poskytovala naději dělit se o vítěznou kořist bez svízeli boje. Velice padalo také na váhu přesvědčení o Napoleonově válečnické převaze a žárlivost na Rusko, kterému se nepřálo rychlých a rozhodných vítězství.

— Rakousko prostředkovalo mezi Napoleonem a rusko-pruským spolkem... Jmenování knížete Schwarzenberga velitelem armády dovršilo obojetnost. Veřejné mínění přirozeně očekávalo že v čelo vojska bude postaven vítěz aspenský. Leč právě z té příčiny a potom že císař František zcela byl zaujat žárlivostí na své bratry, arcikníže Karel byl odstaven stranou. On i arcikníže Jan vydali se k radě císařově pro zápravu na cestu do štyrských Alp... Stein a vlastenci Němci neměli proč těšiti se radosti nezkalenou z nového spojení; znamenali záhy, že protivníkům Napoleonovým přibýlo pouze hmoty, nikoli síly. Stein, který se v podzimních měsících (1812) opět nějaký čas v Čechách zdržoval, shledal „ducha lidu daleko ne tak rozniceného jako r. 1809, poněvadž vláda nic nedělá, aniž dělati chce k jeho povzbuzení, kdežto tenkráté užívala každého dráždivla, aby probudila v lidech šlechtější city.“

— Tmavé skvrny, zohyzdující jasný obraz německé války za svobodu, staly se vlastním pozadím pro rakouskou politiku. Cit pouze negativního, překážejícího a brzdicího vlivu kabinetu vídeňského na průběh války 1813, zakořenil se netoliko ve veřejném mínění kromě Rakouska, nýbrž i v názoru Rakušánů samých. Rakušán podnes směle pozdvihuje hlavu a hrdě kol sebe hledí, vzpomíná-li bitvy u Aspru; naproti tomu nesnadno se potkáváme s živými (psáno 1863) upomínkami na bitvy r. 1813. V postavu Blücherovu vtěluje německá fantazie války za svobodu, v Rakousku nebyl jejich hrdinou vojevůdce Schwarzenberg, nýbrž diplomat Metternich. Jemu tedy vzdáváme nejvyšší čest, kdežto Schwarzenberg po skončeném boji vrátil se do Vídně ignorován a skoupě odměněn.

— Boje v srpnu 1813 na české půdě znamenaly malomyslnost rakouských vojáků, přesvědčení o nezdolné síle Napoleonově a nedůvěru ve vlastní způsobilost. Nelze však diviti se, že Rakušané ve velikých zástuech zbraně zahazovali a nepříteli se poddávali, seznaeme-li dříve jejich hmotnou bídu. Hlad a zemdlenost, jak vypravovali rakouští důstojníci, rozmohly se v takové míře, že vojáci vypadávali z řad mrtví. Více než třetina mužstva byla bosa a při nejlepší vůli nebyla by mohla užiti zbraní, neustálým deštěm zkažených. Pět dní po vtržení do pole scházely již Rakušánům — dle ujišťování Schwarzenbergova — potravina a střelivo. Tak bezpříkladně špatně bylo zařízeno zásobování, tak všeobecně bylo cítiti zlé následky nedostatku peněz, úplatnosti úřednictva, netečnosti a politické zadržklosti obyvatelstva. Od hlavního stanu rakouského šířily se strach a úzkostlivá starostlivost vždy dále. Tak Gentz, meškající v Praze, pomýšlel na útek, u českých velmožů počala se jevit nenadálá chuť cestovat, ve Vídni panovalo několik dní znepokojení. Napoleon pravil v únoru 1813 o spojencích: „Při první nehodě padnou títo bidníci na kolena.“ Jmenovitě Rakušany líčil jako špatné vojáky a holoty.

— Napoleon aby ušel (u Lipska 18. října 1813) úplnému zničení své armády, uznal bitvu za rozhodnutu a dal rozkaz k ústupu. Ze jej mohl vykonat se ztrátami poměrně jen skrovnými, za to byl zavázán liknavostí rakouských vojevůdců, kteří dali nepříteli pronásledovat, „jen pokud to dopouštějí síly zemdleň posavadním namáháním“ a „poněvadž vlastní pohyby nepřítelovy dosavad se ještě s jistotou nevyvinuly...“ V pozdějších letech, když politika vídeňského kabinetu byla více na jevě, vzniklo podezření, že tato liknavost byla úmyslná a že Rakousko, jemuž na zničení Napoleonově tak velice nezáleželo jako německým vlastencům, stavělo mu zlaté mosty...

— Kdo těmto věcem se diví, neví, v jakém světle se válka jevila očím Rakušánů. Nebyla vedena válka národní, nebylo bojováno proti žádnému národnímu nepříteli. Většina obyvatelstva vzdychala nad každým krejcarem, jenž byl obracován k účelům válečným, litovala každého muže, který táhl do boje. Rakouského vojevůdce nepoháněl plamenný zápal lidu, státníka netrápila starost odpovědnosti před zástupci lidu.

— Lidský věk uplynul mezi začátkem a koncem revoluční války; z mužů, kteří za první doby stáli v čele, bylo jich už málo na živě a skoro nikdo v činnosti (když Napoleon odvezen na Elbu)... Kdo nyní na konci válečné doby přehlížel Rakousko, shledal více běh dokola, nežli pokračující vývoj, a jmenovitě staré zásady a názory... událostmi obdržely zář svatosti a požívaly cti nedotknutelných dogmat.

Přeložil V. Pravda.

DROBNOSTI.

Klemens Maria Hofbauer

mne nezačíná svou svatostí, neboť je to vymodlený a vyžádaný světec křesťanských sociálů vídeňských. Ale běh života jeho stojí za pozorování. Dne 26. prosince 1751 narodil se v moravské vesnici Tesovicích u Znojma. Do Tesovic přizpěnil se otec jeho, řezník a sedlák, z Moravských Budějovic a jmenoval se Dvořák. Byl příbuzný rodiny Urbánkové, dnešních pražských knihkupců. Devátý syn mezi dvanácti dětmi dostal na křtu jméno Jan (nejspíše Nepomucký). Chasník Jan Dvořák učil se ve Znojmě pekařem, když se vyučil, stal se pekařem v klášteře premonstrátů u Znojma. Líbil se opatovi, takže opat umožnil mladíku, aby ve volných chvílích chodil do latinských škol klášterních. Po 4 letech opat zemřel a nástupce jeho o Dvořáka nedbal. Pekař a polostudent měl však touhu po nábožném životě a proto se svým bratrem vystavěl si u Milířoně poustevnu. Ale Josef II. nebyl pro poustevníky a 1782 poustevnictví v Rakousku vůbec zakázal. Jan Dvořák putoval za chleběčkem do Vídně a tam se z Dvořáka stal Hofbauer. V myšlenkách obíral se však stále touhou bý mničem. Pustil se do Itálie a přijat do poustevny v Tivoli. Za tohoto pobytu změnil křesťní jméno Jan v Klemens. Když se vrátil do Vídně a přisluhoval v kostele svatoštěpánském, jmenoval se už Klemens Hofbauer. U sv. Štěpána ujal se ho tři sestry, daly mu podporu na studie a Klemens Hofbauer 33letý odešel do řádu Redemptoristů v Itálii. Když po bohosloveckých studiích 1786 vysvěcen na kněze. Jako mnich dostal asi jméno Marie. Nevím to jistě. — Řád Redemptoristů, sotva před 50 lety založený, byl by se rád rozšířil v ráji všech řádů — v Rakousku — a proto vyslal Hofbauera domů, aby ve své vlasti dělal reklamu. Ještě tehdy však panoval Josef II., proto Klemens Maria Hofbauer pustil se mezi Poláky do Varšavy a tam se mu podařilo založit klášter. Prospívalo mu, že se rychle jako Moravan přiučil polsky. Leč r. 1809 klášter (po 20 letech) vlivem francouzským zrušen a mniši rozehnaní. Zase se Hofbauer octl ve Vídni, kázal a zvedal Ursulinky. A měl k tomu důvodů hojnost, když se ve Vídni 1815 sešel kongres panovníků, státníků, hýřilů a záletníků. Leč Rakousko bylo vždy spopřádaný stát, a proto když nějací žárlivci z kněžských kruhů napsali denunciaci, že ten přepjatý mravokárcé náleží řádu v Rakousku nedovolenému, Hofbauer měl Rakousko ihned opustit. Ale poněvadž Rakousko tenkrát začalo být státem nepravděpodobnosti, Hofbauer Vídeň neopustil, ano na přímluvu papežovu došel takové milosti u císaře Františka I., že směl r. 1820 ve Vídni zavést řád Redemptoristů a císař mu ještě daroval český kostel p. Marie am Gestade, na nábreží. K rakouským specialitám patří arci také to, že kostel český nebyl, ačkoliv se českým jmenoval. Kostel am Gestade byl r. 1812 totiž císařem darován pro české bohoslužby. Čechové vídeňští však neměli peněz, aby si kněze vydržovali. Redemptorista Hofbauer nabídl se císaři, že by řád Redemptoristů vzal si na starost konat české služby boží v tom kostele. A k tomu císař František přivodil. Císařská listina, kterou se Maria am Gestade Redemptoristům předává, podepsána 30. dubna 1820, a Hofbauer zemřel 14 dní před tím. Vídeňský kardinál Rauscher o něm pravil, že „světských spisovatelů pěstujících jazyk německý ještě nečetl žádných, ježto neovládal ani úplně jazyk svých posluchačů.“ Byl tedy Hofbauer Čech a

zůstal jím do smrti. Vídeňští křesťané postarali se, aby Klemens Maria Hofbauer prohlášen byl 1888 za blahoslaveného (neboť po smrti dělal záranky) a r. 1908 za svatého. V oficiálním vídeňském životopise vydaném ke slavnosti svatořečení nazván výslovně „svatým knězem německého charakteru a německé krve“, a při tom zůstalo. Nebeská kancelář neposlídá do Vídně tiskové opravy děl § 19. tisk. zákona. Touto cestou to chodí tedy ve Vídni přes sto let. Nežli člověk od nás zemře, stane se z Jana Dvořáka Klemens Maria Hofbauer a nežli přijde před brány nebeské, má zfalšovaný i papírý.

Pohřby

starých spisovatelů nebyvaly drahé. Všechny pohřební náklady pro Fr. Lad. Čelakovského r. 1852 činily 329 zl. 27 kr. Kolik asi stál pohřeb Jaroslava Vrchlického? Jestě menší bývala odhadní cena knih v pozůstalosti. Přisežný znalec knih František Scheib odhadl knihovnu Čelakovského celkem 1073 knih na 263 zl. 49 kr. Jungmannův Slovník byl ze všech knih nejdražší, odhadnut tedy na 12 zl.; Slávy Deera na 8 kr., Máchův Máj za 4 krejcarey.

V časopise Russkoje Slovo

vytýká Maxim Gorkij Uměleckému divadlu v Moskvě a jeho jednateři Němrovičovi-Dančenkovi jejich výběr her k představení. V minulém roce Umělecké divadlo hrálo Dostojevského Bratry Karamazovy v divadelní úpravě. Letos zase Běsy. V románě Dostojevského Běsové vidí (M. Gorkij zlý paskvil na ruskou inteligenci a považuje nedůstojným památku 30letého umrti Dostojevského divadelní provádění jeho karikatury v osobě v Běsích popsaného spisovatele. — Článek Gorkého dal podnět k diskusi a zejména k odpovědi Němrovičovi-Dančenkovi, o níž podáme zprávu přístě.

O Berounu

praví prof. Ferd. Pakosta (Berounské pohledy): „Město sice nemění a ani neporušuje svého přírodního půdorysu, ale nedbá jeho funkce v stavebním vývoji. . . Jde, rozšiřujíc se mimo něj a nedbá umělecké hodnoty i obrazu jím vytvořeného, jako je mu lhostejna spolupráce činitelů druhých, při vzrůstu města řadu let se uplatňujících. Tak je město dnes ochuzeno o to, co činilo jeho obraz v pohledu tak nezměnitelným a určitým, co mu dodávalo rázu a zachovávalo ustálenou formu a siluetu. Nové domy činžovní ruší namnoze — nehledě k ostatnímu — svými výškovými poměry onu uměleckost obrazu podminěnou stupňovaným zvyšováním hmoty městské od hradeb k ústřední dominantě bran a věží nebo jiných veřejných budov. Čas a pozorní nehody i neporozumění zbavily město příkras architektonických, bez nichž nebyl myslitelný jeho obraz“. — Kolik je u nás dnes měst, na něž se podobné výtky nehodí? Škoda veliká. Obyvatelé znevážili si krásy svého domova. Publikace Pakostova mohla by upozornit město aspoň před dalšími chybami.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2-40 s donáškou neb
 poštovným.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní přídoba.

JAN ROKYTA:

NÁŠ STROM.

(Ze Zpěvníku pozdního husity.)

Duševní nám vůdce vzali,
umučili, porubali,
zvyháněli v cizí dáli —
zplnili náš strom:
Květy, jimiž zářil bíle,
jimiž svědčil o své síle,
rozmetali v dálně mile:
nezůstala bez pohrom
ani větev, haluz malá,
zloba jejich rozervala
všecko hůř než hrom.

A co zbylo z toho stromu,
co přec odolalo lomu
ruky lupičovy, k tomu
cizí dali sloup,
k tomu dali cizí mříže,
snitky jako k dřevu kříže
stahovali, blíž a blíž
úvaz vnikal hloub a hloub —
by i mizu zvrhli ryzí,
na každičkou haluz cizí
vštěpovali roub.

Tak strom starý zmračili,
větvě jeho přinutili,
k jinému by rostly cíli
nežli po sta let.
Stará míza od kořene
proudí výš pod kůrou kmene —
větve mi však v cizí žene
list a zmračelý květ,
a i plod, jenž z květů zraje,
cizím tvarem, barvou hraje,
jako by byl klet.

Jen co nad kořenem vzroste,
odívá se v květy prosté,
jako by to byli hosté
z dávných staletí.

Stará míza žene v listy,
v ralolest i ve květ čistý
jako kdys, kdy těmi místy
Hus dal pravdě zavzněti —

a z těch prutů naděj kyne,
že snad přece ještě mine
naše prokletí.

Že snad z těchto prutů v jeden,
až nám mine dlouhý leden,
bude mocným vzruchem sveden
staré mizy proud,
že se v mladé síle vztyčí
nad korunou trpasličí,
která při své cizí tyči
bude bídně schnout a schnout,
a že nad ní v slunce jasu
rozloží svých větví krásu
volně, bez všech pout!

—o—

Oprava: V básni „Kalich“ v posledním (43.) čísle jest rušivá chyba. V prvním sloupci předpolské sloka má správně začínati tímto dvojverším:

A posud kalich s cizím jedem v pěstí
jak v snění křečovitě držíme.

—o—

VÝSTAVA PAMÁTEK ROKU 1863 VE LVOVĚ.

Hluboká víra v národ a v zítřek vane z těch krví zbrocených památek roku 1863. S nadšením a pietou sneseno vše, co rok ten po sobě zůstavil, a co rozkvetlo v omlazujícím vzplanutí krve. Není to však svatyně mrtvého kultu, muzeum starých památek a vzpomínka zaslých chvil. Horečné tempo života chvěje se v každém předmětě, v každém obraze, krev koluje v celém tom organismu nazvaném povstání, boj za volnost, utrpení národa, neboť ty okovy, nahajky, vězení, sněhy Sibíře jsou i dnes údělem tisíců nevinných.

Čtrnáct velkých sálů vyprávělo potomkům povstalců osudy toho strašného roku a posledním staříčkým účastníkům a současníkům připomínalo staré chvíle nadějí a potvrdilo, že oběti nebyly marny.

Není možná studeně a lhostejně prohlížet ty památky, neboť vše žije, krvácí, zlořečí, plane

touhou i nenávistí. Každá oběť doplacena ještě nejdražšími statky života a vše pro čistou, nezištnou ideu národa a volnosti.

Vidíme jasně: rok 1848., závan svobody, bariády, probuzené vědomí práva. Ale absolutism těžkou nohou přidul národy. V 61. roce dlažba Varšavy poprvé zbrocena polskou krví. Pohřeb pěti prvních polských obětí ruského žoldáctva spojil tisíce srdcí těsným poutem utrpení. Smutek národů byl odpovědí, a v podzemí vřelo to touhou odvety. Přišel stav obležení, zamknuty kostely, v nichž slouženy smuteční mše. A poslední ranou a doutnákem přiloženým do zoufalé odvahy bylo násilné odvedení vši mládeže do ruského vojska v noci z 15. na 16. leden 1863. To bylo znamením povstání.

V lednových mrazech zavlály první prapory a čtyř povstalecké vyrůstaly z chat, z vesniček i měst. Řemeslníci opustili dílny a šlechta zámky a širý kraj chvěl se v úzkostném očekávání. Národ jde téměř s holými rukama, s písní a kosou, s několika ručnicemi a pistolemi, bez příprav proti karabinám a dělům ruským.

Bylo to snad šílenstvím a nesmírně drahou obětí 35.000 životů, položených na oltář volnosti, marně snad krvácela odvaha ve 1224 bitvách a potýčkách, neboť dějiny zaznamenávají pouze zisky a ztráty — ale nadšení, které vzplálo v úskočné partisansce, převadlo národ přes otčinu slzami svaženou, přes lesy skrývající rozbité čety, přes mohyly padlých bez jména a slávy, přes vězení, šibenice, katorgu k novým nadějím, zaprotestovalo hrdinstvím vzpoury a smrti proti útisku a bezpráví.

O tom všem vypráví výstava tisíce podobizen povstalců. Mladí studenti s pohledem slunným, staří s očima přísnými a vážnými, chlapi v bílých halenách, jejichž kosa vpadla v lány moskevských hrdel, portréty vůdců, jich zbraně, a nade vším vlají prostřílené korouhve. Mezi nimi též prapor s nadpisem: „Statečným bratřím věnují Polky Israelitky. Kalíš. 1863.“

Z památek, jež slétly se z celé Polsky, vyčítáš, že otevřeny byly všechny tepny života a všemi krev ubíhala. Ženy a mezi nimi hrdinná postava Henryky Postowójtówny, adjutantky generála Langiewicze, obětují mládí i životy, matky své děti a otcové píší ze žalářů den před popravou o svojí víře v příští Polsky.

A když utichly poslední čety ušvané zbrojnou přesilou Moskvy, když v úkrytech lesních povražděny bezbranné, vyhladovělé zbytky povstalců, skrývajících se před záhubou, když žaláře přeplněny a poslední vůdce Národní Vlády a diktátor Romueld Traugut pověšen na svahu citadely varšavské — tehdy teprve začala nová pronásledování a muky.

Ze země mohyl a žalářů táhne se nekonečný průvod přes sněhy Sibíře s těžkými pouty, s potupným znakem do poloviny oholené hlavy.

Břinkot okovů a stopy znamenáné nejslechetnější krví — bez konce, padesát let, bezmocných, nepomstěných, trpících let. — — — O tom strašněm hoří vyhnanství, nucené práce v dolech, o Irukucku, o Kiryňsku, Usolji, o týráni, o smrti vypovídají ty četné obrazy, památky, psaní, fotografie, úmrtní listy.

Sám povstalec roku 63., malíř Sochaczewski, z milosti carské vyslaný na 20 let na Sibiř, na nesčetných svých obrazech a skizách kreslí ten hořký osud odsouzců uprostřed sněhu a nahajek kozáckých.

Obrovské jeho plátno Loučení s Evropou je výrazem té tragedie národní. Uprostřed sněhů na hranicích Evropy stanul průvod třiceti vyhnanců, potupených znakem odsouzců. Jest to jeden z prvních transportů vítězné vlády. Zoldáci hlídají prokřehlě, v okovech zakuté oběti, které se prohřešily láskou k otčině. Třicet vyhnanců a mezi nimi 2 knížata, 2 hrabata, 3 profesori a 4 doktoři.

Jeden průvod na východ v nucené vyhnanství a druhý na západ v dobrovolné vyhnanství. A kraj hyne, pustne. A o čem vypravují obrazy: Dopis z domova, odpočinek sběhů, pastva krkavců, večer v dolech, smrt, poslední napietí, uprostřed sněžné pouště, smrt Gudziňské, útěk, pohřeb, hrob? A kolik bylo těch, jimž jediným štěstím bylo plésti po dlouhá léta v nejdražším utrpení snů z vlasů svých nevěst droboučké, zoufale pracně článecky řetízků? — — — A kolik uprchlíků zhyne v bezcestí sněhových závějích? A kolik jich tam každoročně úpi a hyne?

Drobná mládež škol polských Lvova i venkova procházela výstavou a starší mládež v stejnokrójí družin střeleckých vyprávěla jim o všech těch věcech, o té ráně otevřené, stále krvácející, stále hnisající, o činech hrdinských, o utrpeních, o smrti za vlast a volnost, o nádherném květu, který má vypučet a zvkvést z té země bolesti.

„Vidíte“ — vysvětluje starší druh — „ten obraz představuje „praní prádla“. Jest to paní Gudziňská, paní ze vznešeného rodu varšavského. Pod jejími okny chycen a ubit ruský vyzvědač a ona prozradila svou radost gestem, a za to teď trpí. V krutých mrazech v ledové řece musí prát prádlo spoluvězňů. Ruce jí zkřehly, dýchá na ně, ale voják jí nelitostně popohání a hroží zbičováním. A tam, naproti na onom obraze smrt vysvobodila ji z rukou katů...“

Divná skola života!

Národ, Ellenai na obraze Jacka Malczewského, hyne v útisku katorgy, ale anděl silný, mohutný a hrdý přenáší ji přes zasněžené pláně Sibíře, přes čmury, na svých nepodajných křidlech, s okem plným víry a odvahy v zítřek, v kraj volnosti.

Neb víra jest silnější než násilí. T. A. H.

LUDVÍK LOSTÁK:

A TAK JSEM ŽIL.

Autor vydal pod tímto titulem třetí knihu svým nákladem: Praha II., Tylovo nám. 2. 2 koruny. Není to životopis. Jsou to roztroušené, nesouvislé úryvky, jak se autorovi namamuly cestou života. Chodí po Praze a zpomene si na příhodu v Anglii; v Anglii vynoří se mu zmínka, jak nepoprv šel s otcem do Prahy hledat si životy; bloudí po českém venkově a myslí na Bedřicha Smetanu; veřejné události provádí řízným aforismem. A když tak čtete jeho dísejcta membra, vidíte do autorova nitra, vždy rozechvělého a nikdy lhostejného. Je to muzikant, který píše. Na ukázkou vybrali jsme několik maličkostí z knihy.

Záblesk na břehu mořském.

Na svých osamělých procházkách po břehu mořském, kdykoli se dívám do nesmrtelné tváře Věčnosti, přemítám o svém díle, které jsem již vykonal, a které hodlám ještě vykonat, a kdykoliv takto uvažuji o své životní práci, vždy mi připadá na mysl, že mě ještě čeká jedno veliké dílo, které bude korunou veškerého mého putování bohatýrského, veškerých mých tužeb a snah, čackých snů, žádostí, bojů a zápasů, lásky i nadšení hrdinského —: Umřít....

*

Gotické ženy.

Přijdeme-li z pevniny do Anglie a spatříme-li obrazy prerafaelistů, přesvědčíme se na vlastní oči, že stihlé gotické ženy, jaké toto bratrské sdružení malovalo, nejsou výtvorem pouhých představ malířských a básnických snů, že však tyto krásné bytosti, stepile a melodicky urostlé, jsou dílem půdy anglické, z které vyrostly tímž jednoduchým způsobem, jako vyrůstá ze země bříza, sosna a topol.

Neočekávejte však, jakmile vystoupíte na anglickou půdu, že se před vašimi zraky počnou pohybovatí sossným lesem kúry gotických, melodicky urostlých a ztepilých žen, jaké vyplňovaly duši Burnea-Johnsa. To byste se dožili velkého zklamání. A každé zklamání bolí, neboť poraňuje duši.

V londýnských ulicích spatříte tisíce a tisíce žen drobných jako kuželky a svižných a pohyblivých jako pulci.

Gotická žena je básní výsoštnou mezi anglickými ženami; kuželky jsou zábavnou prosou dne.

Ale tak, jako po celém světě, též v Anglii má prosa nejvíce čtenářů, a proto se i kuželkám daří dobře na zemi.

*

Polévka blahoslavených chudých.

S hrnečkem pečlivě zavázaným v šátku pod paždí a se lžící v náprsní kapse, putoval jsem denně od „šenfloků“ na muzikantský oběd k Redemptoristům na Malou Stranu. Protláčiv se hustou řadou mrzáků, nuzáků, množstvím nemy-

tých a spustlých duší křesťanských, jimž však po smrti jistě bude náležeti království nebeské, poněvadž je za života kousala špina a vši, ocitl jsem se v prostranném pokoji klenutém, mezi šesti nebo osmi studenty, kteří studovali na kněze a měli právo seděti kolem prostřeného stolu. Posadiv se v uctivé vzdálenosti od těchto budoucích prostředkovatelů mezi lidmi a pánem bohem, čekával jsem tiše a s nábožnou tváří na oběd. Napřed bývali podělováni studenti, pak jsem dostal já, a posléze přinesli fráteri v obrovské nádobě tolik polévky, že by se v ní byl velký honiči pes utopil, a počali na chodbě podělovati blahoslavené chudé.

S počátku pochutnával jsem si na obědě stoje, ale poněvadž jsem byl velmi způsobným jinochem a kdykoliv jsem spatřil frátera, hnal jsem se mu po ruce rychlostí jestřába po kuřeti, míval jsem později vždy uchystanou židli. Fráter si mě oblíbil. Ruky si ovšem před svědky nedal polibiti nikdy, ač jsem mu tuto počtu chtěl mnohokrát veřejně prokázati, ale když jsme byli sami, mezi čtyřma očima, nebránil se nikdy, když se mu na jeho fráterskou ruku snesla v podobě bílé holubice pusa. A fráter byl uznalý člověk, a kus křesťanského srdce též bilo pod jeho černou kutnou: kusy chleba mně často dával domů k večeři, a dvěma až třemi krejcarý mne mnohdy odměňoval. A tak jsme byli v nedlouhé době velmi dobrými přáteli: on štedrým dárcem, já vděčným příjemcem.

A což teprve někteří studenti, jací to byli dobří hoši! Co sami nesnědli, vždy mně podali: čočku, hrách, kusy masa, boby, kaše a saláty, takže jsem měl více nežli jsem mohl zmoci, a můj hrneček od polévky býval často napěchován různými pokrmy, tvořícími velice pestrou směs a všeho chuť, kterou jsem opět obměšle ubohého starého muže s hrozně znetvořenou chromou nohou, jež jsem si velice oblíbil, a který mne vždy před klásterem v Thunovské ulici dychytě očekával se svým prázdným rendlíčkem, a radostí mu svítila jeho vodou neslechtěná tvář, když jsem mu do jeho zdrtované nádoby vysypal hojnost klášterní směsi. Časem jsme se velice spřátelili s tímto blahoslaveným chudým, hovořice a uvažující společně o radostech a rozkoších vezdejšího života.

Pravými mukami pekelnými naplňovala mě však v nedlouhé době nepěvka blahoslavených chudých. Jaká pochoutka nepožasatelná, jaké krmě osvěžující! A z čeho se tato podivuhodná pochutina skládala? Těžko usouditi. O tom pouze chemický rozbor byl by s to rozhodnouti. Základní generálbasní chuť tvořil ovšem chléb, ale jaké množství ještě jiných, nevyslovitelných polyfonických chutí kromě chleba! Co jazyk chutnal, nelze vysloviti; možno toliko říci, co uvidělo oko. A kolik dobrých věcí rozpoznalo oko v této polévce blahoslavených chudých! Hrách, čočku, brambory, kusy pečiva, housek a rohlíků, kyselé boby, kosti ptačtva pernatého i zvčře srstnaté, kusy svra

smetanového i ementálského, cibuli, česnek, kusy mrkve a celeru, rybí salát, pepř, zázvor, ocásky sardinek a hlavičky slanečků, a nejčastěji, jako vrcholný požitek, celé kusy nedokouřených doutníků! Prostě, kde co zbylo, co se nedojednalo a nedopilo, co se nedokouřilo, co se se stolů smetlo a s podlahy sebralo, všechny tyto dary boží, které samy sobě mohou být velikými pochoutkami, ale jako „k o m p o s i c e“ tvoří pomeje pro určitá domácí zvířata, vhodily se do jednoho kotle, poplily vodou, a vařily, až z nich kuchařské klášterní umění vykouzlo zázračnou polévku křesťanskou, která však měla tu pekelnou vlastnost, že mnohdy konala nekřesťanské zázraky v žaludku i ve střevách blahoslavených chudých mužů, žen, dětí a muzikantů blahoslavených! —

V prosinci roku 1876 přijel se na mne podívat otec, a nic ho tak nezajímalo, ani moje studie, ani moji učitelé, ale jeho hlavní starostí zdály se mu být moje obědy. I vypravoval jsem mu s bujným a srdečným smíchem, jak je dobrá polévka blahoslavených chudých, kterou jsem již dlouho nejedl, poněvadž, sotvaže mně ji fráter dal a obrátil se zády, již jsem čile pootevřel dvěře do chodby, a prvnímu blahoslavenému, který mi přišel do rány, jsem ji chvatně vylil do hrnečku. Avšak tentokrát jsem přislíbil svému otci, že mu ji přinesu ukázat. A přinesl jsem mu ji. — „Podívej se,“ povídám, vrátiv se od oběda a zaloviv lžící v hrnečku, když před ušasými zraky otcovými objevil se na ní dlouhý kus nedokouřeného doutníku... Otec nepromluvil ani slova, pouze mám dojem, jako by si sám pro sebe byl zabručel množné číslo od štetinátého podstatného jména „prase“. — Ale určitě se na to nepamatují.

*

Skromnost.

Skromnost není ctnost, ale svrchovaná nectnost. Skromný člověk jest duševně líný člověk: skromnost jest duševní lenost. Skromný člověk miluje své brambory na loupáčku a opovrhuje masem, poněvadž nemá odvahy vydělati si na maso, a raději zůstává slabým na těle a chabým na duši. A člověk slabý na těle a chabý na duši je člověk nevybojný. A nevybojný člověk je tvor zbabělý. A zbabělost je starší sestrou bezcharakternosti.

*

Ženy, které jsem potkal.

Ženy, s kterými jsem se na svých cestách setkal, vyznamenávaly se jednou velikou a neocenitelnou vlastností skvostnou: zprotivily a zošklivily mi všechny ostatní ženy. Tím však bezděčně prospěly mému tělesnému zdraví a síle i mému duševnímu zdraví a síle... Zaplať jim to pámbů! —

—=—=—

STANISLAV CYLIÁK:

KDO TÍM REKEM BUDE ?

Den po dni prázdný plyne, —
měl by se něčím naplnit.
Tak kusem věčnosti, jež nepomine. —
Však, kde jí vzít? —

Nuž, hlavy dohromady!
Či kdosi ze sebe a sám
čin velký vrhne prázdná do ohrady,
až dech se ztají nám?

A kdo tím rekem bude,
jenž věčnosti kus stůj, co stůj,
v dnů prázdnou srazí vrhem krve rudé
a s ní i život svůj?

—=—=—

ODPOVĚĎ UMĚLECKÉHO DIVADLA V MOSKVĚ M. GORKÉMU.

V zápalu naší těžké a radostné práce nad scénováním druhého románu Dostojevského působí na nás velice Vaše vystoupení v tisku.

Nebojíme se toho, že Váš dopis by mohl mezi obecněstvem vzbudit mínění, jako bychom byli ústav působící uspávání společenského svědomí — repertoir divadla za celých 15 let sám vyvrátí takové obvinění. Byli jsme však bolestně dojatí, že M. Gorkij v obrazech Dostojevského nevidí nic mimo sadism, hysterii a padoucnici, že všecken zájem B r a t ř í K a r a m a z o v ý c h ve Vašich očích se vyčerpává Fjodorem Pavlovičem a B ě s o v é že nejsou Vám než časové politickým paskvilem, a že velikého bohohledatele a nejhlubšího umělce Dostojevského obviňujete z vlivu na společenské setlení.

Naše povinnost jakožto korporace umělců je připomenout, že právě ty „vyšší otázky duševní“, ve kterých Vy shledáváte pouze pusté „krasorečení, překážející živé práci“, my považujeme za základní cíle divadla. Kdyby se Vám podařilo přesvědčiti nás o správnosti svých názorů, musili bychom se vzdáti umění, poněvadž by pozbylo svého cíle. Zároveň musili bychom se zřici i všeho, co je lepšího v ruské literatuře, věnovaného právě službě těchto „otázek duše“.

Přeložila B. H. Morkovina.

—=—=—

JAN URBÁNEK:

ZVONY.

V mé mládí zvony neznely,
měl daleko k nám jejich tón,
a proto mi tou nejsladší
teď hudbou kostelní hrá zvon.

Má rodná ves je zamlklá:
jde tiše život prostřed ní,
tam tiše lidé k svatbě jdou,
a natož v průvod pohřební.

Nám nehlaholil velký zvon,
by v neděli nás k chrámu zval,
tam u nás v šero večera
se nikdy zvonek nezval.

Jen někdy v tichý svatvečer,
když z lesů mlhy stoupaly,
i v náš sluch sladkým ohlasem
se z dáli zvony ozvaly.

Však v moje sny to nezněl zvon,
to naše lesy zpívaly,
a dlouho jejich písničky
vždy v duši mi pak znívaly.

Byl pohádek to sladký zvuk,
jež vyprávěl les za vdou —
a zvony s věže daleké
ty zněly snad jen náhodou.

V PRÁZDNINGÁCH.

Na žhavém písku u Labe
líhávám zpitý svobodou —
jsem tu jak ryba ve vodě
a jak ta vázka nad vodou.

Slunce mi prsa zžehuje,
žáda už od písku páli —
od všeho světa daleko
tak se to příjemně váli.

Svobodný, volný, nehlidán
protivných dozorců zrakem,
vydržím celé hodiny
dívat se za šedým mrakem.

Dívám se za ním bez hnutí,
letí a cestou se mění:
byl jako loď — ne jako pták,
ba ani pták to snad není.

Vždyť jsem to sám tam nahoře,
vesluji po modrém moři,
pode mnou věčné prostory,
nade mnou sluníčko hoří.

Pluji tak nebem celý den
svobodný, volný a jasný —
Dávno jsem na zem zapomněl:
Ach, jak ten život je krásný!

MÉ SRDCE NEKVETLO.

Mé srdce nekvetlo,
jen v nerozvitých poupat jádru
své květy tušilo
a cítilo je růsti v nadru,
jak jablů na jaře,
kdy jara dech lehounkým váním
snět hladí zmámenou,
a čeká žhavým celováním,
až zlaté sluníčko
ty květy ze snů probudí.
Tak já jsem čekala —
Květ dřímala zatím ve hrudi
a já se těšila,
jak snět mou zavínou,
v kraj blahelem zavoni
a nádhrou svou nevinnou
čís očí omámí,
a napadá jich luzný třpyt
v skrání hlavě předrahe,
jež milenkou mě bude mít.
Však jaro uteklo
a květy moje nepučí,
žár léta páli snět
a poupata má umučí.
Proč nesměla jsem kvést,
když tolik poupat ve hrudi?
Či přijde teprv den,
kdy ze spánku se probudí?

CO MÁM DĚLAT?

Co mám dělat? tázala se v chicagské Tribune před několika týdny mladá dívka. Nevíme, dostalo-li se jí už odpovědi a rady. Ani nevíme, je-li u nás 25letým sličným studentkám tak zle jako kolégyním v Americe.

Od těch časů, — psala Američanka, — co jsem byla malou dívenkou, vycítovala jsem, že práce, pro niž jsem se narodila, byla by uzavřít sňatek a pečovat o muže, děti a domov. Avšak nyní jest mi 25 roků. Jsem z koleje dva roky, a žádný muž mne nepožádal, abych si ho vzala. Znám jiné dívky svého věku, které jsou v téměř postavení, ačkoli by raději zemřely, než by to doznaly.

Netroufám si říci své matce, že bych se chtěla vdát. Ztrnula by nad tím. Mluvila jsem s ní však o tom, že bych se pokusila najít si nějaký skutečný zájem obstaráním práce nějaké, leč ona praví, že by to poškodilo mé „vyhlídky“ v životě. Jak by to mohlo poškodit mé vyhlídky, když, půjde-li všechno jako dosud, nevidím, jak vůbec kdy budu mít nějaké vyhlídky?

Žijeme na tak zvaném panském předměstí. Máme dvě služky, takže zbývá pro mne velmi málo práce v domě. Jednou za čas udělám živutek

a upeču dort. Než otec nepotřeboval vynakládat na mne tolik peněz a dávat mě čtyři roky do koleje, jestliže to je vše, co jsem schopna dělati.

Máme tak zvanou společnost zde, ale není tu žádných mužů, z nichž bychom mohli volit. Při tancích a hostinách potkáváme se buď s hochy, kteří se nemohou oženit nebo se starými mládenci, kteří pro tu či onu příčinu zpravidla věnují svoji pozornost mladým vdaným ženám.

V našem sousedství je lékařka, pro niž mám velikou úctu. I s tou mluvila jsem o všech věcech, které mne souzí. Avšak, ačkoli jest sympatická, nedává mi mnoho povzbuzení k naději, že věci se zlepší v době dohledné.

Jiné ženy opakují tu starou povídku o „čekaní na toho Pravého, až přijde“, ale to zdá se mi velmi hloupé, když si vzpomenu, že jest mi 25 roků a že jsem se ještě nesetkala s p. Nepravým ani vůbec s p. Někým, jenž by mne požádal, abych si ho vzala.

Zapomněla jsem říci, že jsem považována celkem za sličnou a že můj případ není tudíž výjimečný. Moje přítelkyně lékařka praví, že mladí muži hrnou se všichni do měst a že jsou zrovna tak osamělí a opuštění ve ztravovacích domech a mládeneckých bytech jako my v předměstích. Také praví, že pracující dívka má lepší vyhlídku vdát se, nežli dívka ze společnosti, poněvadž dívka pracující má více příležitosti setkávat se s muži den po dni a tak založit pásku náklonnosti. Ona praví, že mladí muži ve městech, když dopracují se postavení, že se mohou ženit, stali se už příliš sobeckými a vychytralými a nežení se vůbec, neb berou si děvčata obecně daleko pod svým věkem.

Co mohu učinit pro svoji vlastní budoucnost? Přemlouvají mne, abych nechodila do práce. Nejsm výjimečně talentovaná a nevím, zdali bych byla velkým úspěchem jako žena v obchodě. Práce, kterou chci, práce manželky a matky, nepřichází a neohlíží se po mně. Zvyk mně zapovídá, abych jí hledala sama. Co se z mne stane? Proč mám žít? Co jsem platna na světě já a tisíce těch jiných dívek z kolejí a bez příležitosti vdát se, které jsou zrovna v takovém postavení jako já jsem? —

—=0=—

DROBNOSTI.

Železná kráva

Říká se, když mluvíme o tom, že někdo na sebe vzal dlouholetou, téměř nekonečnou povinnost, závazek nebo dávkou. Ve starší době byl to výraz hospodářský. Hospodář měl na statku železnou krávu. Co to bylo, vysvětluje ve Slanském Obzoru Josef Švejda: Kostelům či spíše kostelnímu záduší se v dřívějších dobách dostávalo hojně odkazů na světlo, vno, k „lepšímu vychování“ duchovního i na mše (za duši odkazujícího). Odkazy a dary činěny byly nejen na penězích a pozemcích, ale i na dobytku (krávy, ovce, kozy). Správcové záduší, když dostali od-

kazem dobytče, neprodávali ho, nýbrž pronajali je z roční poplatek některému osadníkovi. Nejčastěji to bývala kráva. Osadník platil z dobytčete líbru všech vosku nebo vno nebo jinou věc kostelu potřebnou. Časem se tyto dávky proměnily v plat peněz. Kd na př. krávu zádušní najal, platil z ní poplatek ta dlouho, dokud jí k záduší nevrátil. A zdechla-li kráva, plat zůstal na živnosti jeho dále, jako kdyby kráva žila, to jest na vědy. Obtížného a nekonečného závazku toho zbavovali se osadníci po zrušení poddanství peněžitými výkupy. K takovému železnému dobytku vztahují se zápisy ve starých listinách (na př. smečenských) tohoto znění: „Co s pak jiných svéc voskových velkých i malých dotýče jest již to při každém záduší tak opatřeno, že ve všech kostelích dosti vosku jmeti budou (nebo se ho krava železných od lidí poddaných nemálo schází), z kteréhožto vosku kostelníci čistotné svíce, cožkoli jich potřebí bývá, mají dáti udelati.“ — „Kristo Vanůk měl krávu žřovu, která mu 1669 zhylnula, a ta na gruntě zůstala.“ — Na statcích vázly železné ovce i železné kozy. V pamětní knize fary ve Pcheráči jest k roku 1740 zaznamenáno, že se platilo při záduší pcherském ze železných krav, kterých bylo 53 po 24 kr. ročně, ze 33 železných ovcí po 3 kr., z 4 železných koz po 6 kr., dohromady 21 zl. 12 kr. + 1 zl. 39 kr. a 30 krejcarů. Železný dobytek zádušní zmizel, ale železná kráva v nám nynějším objevil se v nové podobě jako dlouholeté splátky hypotekární, životní pojistky a podobné nepřijemné závazky.

Slovany

pochválit pan H. P. Judson, prezident chicagské university. Cestoval roku 1913 po Evropě a vyslovil se k anglickým žurnalistům mezi jiným o Slovanech „Lidé ti jsou hodní, bystří, poctiví. Věřim pevně, že Slované, až se smísí a zpříní s námi Američany vykonají mnoho pro zlepšení naší země i naší novy rasy.“ V interviewech novinářských bývá někdy bezděcnou zdvořilostí, že se polichoti. Abychom tedy z takových výroků nezpyšněli!

Slavičkovy pohlednice

dostaly se právě na trh pražský k veliké radosti čtitelů zesnulého mistra. Pohlednice ty nejsou obvyklým křámským zbožím. Jsou provedeny technicky jemně jako s pietou. Nejvybranější reprodukce pro Volné Směry nebo jiný umělecký časopis nemohly by býti zdařilejší. Octlo se v obchodu zatím těchto šestero pohlednic: Zátisí, Cesta pod Letnou (za jarního deště a tání), Platněrská ulice, Břízy (známá silnice z Kameníček v originální veliký obraz), Mrazky (s osamělým stromem) a Může u Dubrovnicka. Tyto krásné barevné reprodukcce hodi se čtitelům Slavičkova umění a stejné první vydání dech ve škole jako pomůcky. Kdo má tuto první seriál bude si přát druhé a třetí.

—=0=—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

A Jozka na rozloučenou poklepala sestře na rameno jakoby na povzbuzení; potom daly se každá jiným směrem, a obě zahřívajice s

uce o teplý koláč, snažily se vypadat spokojeně vzdor větrnému počasí a nepřijemné práci a vzdor neukojeným touhám mláde, po reseli bažicích.

Když pan March, poskytnuv pomoc přelili do neštěstí upadlému, přišel o veškeré mění, nejstarší dvě dcerky prosily ho o sveno, aby si směly samy chleba vydělávat. A odtiče ochotně vyhověl jejich žádosti, jsouce přesvědčení, že není nikdy příliš brzy nřstolat odhodlanost, pili a neodvislost; a tak obě dívky vrhly se do práce s onou upřímnou dohorou vůli, která vzdor rozmanitým překážcám má úspěch zajištěný. Markéta našla si místo vychovatelky a se svými nepatrnými příjmy považovala se za velmi bohatou. Jak již řekla, „milovala přepych a nádheru“, a hudoba ji ukrutně soužila. Nesla jí tíže, než mladší sestry, poněvadž se pamatovala na dobu, kdy jejich dům býval krásný, a život v něm samé pohodlí a samá radost, a nedostatek věci neznámou. Snažila se potlačit zářist a nespokojenost; než bylo přirozeno, že jako mladá dívka dychtila po pěkných věcech, po veselých přítelkyních, po vzdělání a po šťastném životě. U Kingů denně měla před očima vše, po čem tolik prahla; starší sestry Markétčiných svěřenců začaly právě chodit „do společnosti“, a ona často zahlédla půvabné, večerní úbory a kytice a zaslechla živé rozpravy o divadle, koncertech, sánkových výletech a podobných radovánkách, a viděla, jak peníze, které by byly pro ni znamenaly hotové jmění, se vyhazují na hlouposti a malichernosti. Nebohá Markéta si říkala kdy stěžovala; leč pocit nespravedlnosti roztrpčoval ji někdy vůči každému na světě. Neuvědomilaf se až dosud, jak je bohatá na my díry, které jedině vedoudu učiniti život blaženým.

Jožu náhodou si oblíbila teta Marchová, stará a chromá paní, jež potřebovala k obsluze nějakou čipernou osobu. A když na rošinu Marchovu dolehla bída, bezdětná a zánožná teta se nabíkla, že si jednu z dcerek vezme za vlastní, a náramně se urazila, když odmítli její přátelskou pomoc. Maruě připomínali známí Marchovům, že se tím zbavili veškeré naděje na dědictví po bohaté příbuzné; nezistní rodiče vždy jen odpovídali:

„Nedáme své děti ani za všechny statky světa. Bohatí anebo chudí — zůstaneme pohromadě a budeme šťastni vespolek.“

Teta Marchová se na ně dlouho hněvala; ale jednou setkala se náhodou u známých s Jožou, a komická její tvář a neohrabané způsoby tak starou paní zaujaly, že divku vyzva-

la, aby se stala její společnicí. Jožu sice nabídka tuze nevábila, než přijala místo, poněvadž se nic lepšího nenaskytovalo, a k nemalému úžasu celé rodiny, vycházela se svou popudlivou příbuznou znamenité. Tu a tam strhla se sice mezi nimi bouře, a jednou dokonce Joža prchla domů prohlašujíc, že to již déle nevydrží, avšak stará paní se rychle udobřila a poslala pro ni s tak důtklivou žádostí, že Jožka nemohla odepřít, protože v srdci měla prudkou tetu přece jen velmi ráda.

Největším však lákadlem pro Jožu byla — dle mého soudu — ohromná knihovna, plničká zajímavých knih, která po smrti stryčce Marche byla nechána prachu a pavoukům na pospas. Jožka pamatovala se dobře na laskavého starého pána, jenž jí vždy dovolval stavět železnice a mosty z obrovských slovníků. A jak jí vyprávěl pohádky o podivných obrázcích, kterými se latinské jeho knihy jen hemžily, a jak ji kupoval perník, kdykoliv ji na ulici potkal. Tmavý, zaprášený pokoj, kde na ni s vysokých skříní shlížela různá poprsí, kde stály pohodlné lenošky, polokoule, a co nejhlavnějšího — řady knih, ve kterých se mohla libovolně probírat, byl pro ni nejrozkošnější ráj. V okamžiku, kdy tetu Marcínovu přepadal spánek, anebo když přišli domů, Joža uchýlila se do tichého tohoto koutku, a schoulivši se do lenošky, hltala básně, romány, dějepisy, cestopisy jako pravý knihomol. Ale žel! Jako všechno štěstí, tak ani tyto chvílky oddechu netrvaly dlouho; sotva že dospěla k nejnapínavějšímu bodu děje nebo k nejsladší sloce básně anebo k nejnebezpečnějšímu dobrodružství svého cestovatele, již se ozval pronikavý hlas: „Jo—sy—fi—no! Jo—sy—fi—no!“ a volky nevolky musila opustit svůj ráj, a znova poslušně navinovat bavlnu, koupat pudla nebo předcítat Belshamovy úvahy.

Jožinou ctižádostí bylo vykonat něco rešlychaného; co by to mělo být, to sama dosud ani netušila, a ponechávala času, aby otázku tu rozluštil; prozatím jí nejvíce soužilo, že nemůže číst, skotačit a jezdit na koni tolik, kolik by si prála. Prudká povaha, ostrý jazyk a nepokojný duch ustavičně jí vhaněl do všelijakých nepřijemnosti; život Jožin byl vlastně řadou drobných kotrmelců, komických a vážných zároveň. Ale výcvik, kterého se jí dostalo u tety Marchové, jí výborně posloužil, a myšlenka, že si sama vydělává na živobytí, jí blažila vzdor věčnému tetinu volání „Jo—sv—fi—no!“

Běta byla příliš ostýchavá, aby chodila do školy. Zkusili jí tam poslat, avšak trpěla

tolik, že se toho vzdali; učila se doma s otcem. A nyní, když otec meškal ve válce a matka věnovala téměř veškeré své síly a svoji zručnost „Spolků k podpoře vojáka“, Bětuška sama věrně pokračovala v sebevzdělání a dělala to, jak dovedla nejlépe. Byla takový drobný domácí cvrček a pomáhala Haně udržovat útulný a pohodlný domov pro ty, které pracovaly, a nikdy nebažila po jině odměně, nežli aby jí měli všichni rádi. Trávila v klidu dlouhé dny, ale nikdy ani na okamžik nelenořila, a nevěděla, co je smutek, neboť malý její svět byl zalidněn vysněnými přáteli a ona k tomu všemu od přírody byla pilná včelka. Pečovala o šest loutek; každé ráno je oblékala — bylat dosud učiněné dítě — a milovala své panenky, ač ani jedinká nebyla již ani celá, ani hezká. Byli to vesměs vyvrženci, které Běta vzala pod svou ochranu; když totiž sestry odrostly těmto modlám, předaly je všechny Bětě, ježto Málka nechtěla mít ani nic starého ani ošklivého. A Bětuška právě pro tyto jejich nedostatky je měla ráda a založila si nemocnici pro churavé loutky. Nikdy nezabodávala do hadrových jejich tělek špendlíky, nikdy je nezaspávala tvrdými slovy ani ranami, nikdy nezanedbávala ani nejšerednější z nich, ale všechny krmila, oblékala, ošetřovala a milovala láskou, která nikdy nehasne. Jedna taková mebohá zřícenina loutky náležela svého času Jože; a poněvadž za dřívějších dnů vedla velmi bouřlivý život, rozpadla se v trosky, a ty byly uvrženy do pytle na hadrv. Avšak z pustého toho chudobince vysvobodila je Běta, a vzala je ve svou péči. Protože panenka neměla již temeno, uvázala jí na hlavu roztomilý čepeček, a ježto jí chyběly i ruce i nohy, zakryla tyto vady, zabalivši invalida do prostěradla, a uložila ji pak do nejlepší postýlky. A kdyby byl někdo viděl, s jakou něhou Běta panenku opatrovala, byl by býval jistě hluboce dojat, třeba že by se byl zároveň nemohl ubránit úsměvu. Přinášela jí květiny, četla jí, brala ji na čerstvý vzduch, skrývajíce ji pod kabátkem, zpívala jí ukořebavky a nikdy neulehla, aby nebyla prvé políbila špinavou její tvář a nezaseptala: „Doufám, že budeš dobře spát, nebožátko!“

Ale i Bětuška, jako ostatní sestry, měla svoje útrapy; a ježto nebyla žádný anděl, nýbrž holčička z masa a krve, často si „v koutečku zaplakala“, jak Joža říkala, protože se nemohla učit na klavír a protože neměla pěkné piano. Tak vášnivě milovala hudbu, tak úsilovně se snažila naučit se jí a tak trpělivě cvičila na rozladěném starém nástroji, že

by byla věru zasluhovala, aby se byl někdo nad ní litoval (nemluvě ani o tetě Marchové) a pomohl jí. Leč nikdo se neslitoval, a nikdo neviděl, kterák stírávala slzy se sežloutlých klaves piana, jehož struny již ani nedrželý ladění. Zpívala při práci jako skřivánek, a nikdy ji neomrzelo hrát matce a sestrám, den co den si doufanlivě slibovala: „Však a jednou naučím pořádně hrát na klavír, budete-li jen hodná.“

Jest mnoho Bětušek na světě, skromných a tichých, které sedí v koutku, pokud někdo nepotřebuje jejich služeb; a žijí pro druhé tak radostně, že nikdo neznámená jejich obětí, leda až tehdy, když malý domácí cvrček přestane cvrčet, a něžná hřejivá bytost zmizí zanechávajíc za sebou smutek a stín. —

Kdyby se byl Málky někdo optal, co jí na světě nejvíce souží, byla by bez rozpaků odpověděla: „Můj nos.“ Když byla ještě malá děcko, Jožka jí jednou upustila do truhličky na uhlí, a Málka tvrdila, že prý nešťastná jí příhoda pokazila jí nosík na věky. Nebyl ani velký ani červený, spíše tak trošinku rozplácly, a veškeré mačkání a tahání nemohlo mu dodatí aristokratického rázu. Mimo ni nikdo si toho ani nevšiml, ale jí nesmírně trápilo, že nemá řecký nos; a aby se potěšila pokreslila často celé čtvrtky papíru pěknými nosíky.

„Malý Rafael,“ jak Málku sestry nazývaly, měla rozhodný talent ku kreslení, a nikdy nebyla tak spokojena, jako malovala květiny, kreslila vily, anebo když podivný ukázkami svého umění zdobila pohádkové knížky. Učitelé si stěžovali, že pokrývá svou tabulku zvířaty místo číslicemi. Na prázdné stránky svého atlasu kreslila mapy a pitvořné karikatury všemožného druhu vypadařaly jí z knih v nejnevhodnějších okamžicích. Prošla vždy učebnými předměty s velmi dobrým prospěchem, a podařilo se jí obyčejně uniknout pokárání tím, že se ve škole vzorně chovala. Spolužačky jí měly rády, poněvadž byla dobrosrdečná a obdařená tím šťastným uměním, že se líbila bez veškerého úsilí.

(Pokračování.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou neb
 poštovným.

Vlastník Tiskářské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s r. o. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

VERA PÁDOVSKÁ:

ŘÍJNOVÝ VEČER.

(Panu J. V. z Finberka.)

Vyvstala mlha, pára stříbrného pramene,
otevřel západ náruč, ona výš se vzpíala:
a nevýslovná něha velké lásce plamenné
v zářivém prolnutí teď tichounce se vzdala.

Stín fialový narodil se potom ve stráních,
v kolébce údolí se rozložený chvěje,
uprostřed známých kopců jako věrných stráž-
ců svých,
líbezný, nahý, křehký jak květ orchideje.

Již jasné hvězdy stojí nad ním, krásné su-
dičky,
peřinka zbělela mu ve tmách shromáždě-
ných — —
Vzpomínka shaslé krásy tkví mi dosud pod
víčky
a v spánku zazáří snad znovu v světech sně-
ných. —

A co už oči doma usínají znaveny,
zde božstvo Nocí vztyčilo se nade skály,
a sosna vysoká jak svícen sedmiramenný
své vonné pryskyřice jemu v oběť páli.

—o—

FARÁŘ ŠPRINGER.

Žádal jsem čtenáře Besed Času (číslo 1. letos), aby mi laskavě sdělili, zachovala-li se ještě nějaká paměť na tohoto přímého, rázovitého člověka. Byly mi zaslány farářské anekdoty, na kterých poznal jsem hned, že to není Špringer. Špringer nebyl všední humorista a mělký vtipkař. Měl, řekl bych, havlíčkovský vtip,^{*)} ale vtipy nevyráběl zúmýsla, snad si jich nebyl ani vědom. Proto

^{*)} K. Havlíček uveřejnil r. 1847 ve svých novinách historku o nejménovaném knězi tutéž, kterou níže uvádím od p. Chvojky, jenž pochází od Chrudimě a slyšel ji vypravovati doma o Špringerovi.

žije tak dlouho za hrob v paměti lidu. O všedním člověku za týden po jeho smrti nikdo už nemluví, kdežto lidé rázu Špringerova žijí ještě dlouho v anekdotách, které se o nich vypravují.

Taková anekdota má něco příbuzného s národní písní, která zachovala se po neznámém skladateli jen proto, že se lidu líbila, neboť vyrostla z jeho ducha. I anekdoty o rázovitém faráři vypravují se daleko od Vápeného Podola, a nikdo už neví, že jejich původcem byl Špringer. Lidé jeho rázu, na pohled drsní, považováni za podivíny, bývají pravidlem bystří a dobří. Podávají se prostě bez frází a společenských lží. Přímá jejich řeč a jednání, tof lidem většinou něco zvláštního — anekdota.

„To jsou ti nejlepší, to jsou ti nesmrtelní.“ Karel Horký dobře je charakterisuje. „Jejich nesmrtelnost tkví v tom, že žijí v anekdotách lidu... To jsou ti, kteří ve svých bruchavých, medvědích zjevích přinášejí božský kult nevinnosti ducha a animalní upřímnosti — kteří mluví basem a myslí andělsky — kteří doplňují poslání školy, hubující dospělé děti.“

Když jsem psal o Špringerovi, viděl jsem ho v duchu živě nakresleného ostrou alšovskou linií. Licos byla mi půjčena Špringerova malovaná podobizna. S plátna hledí výrazná, inteligentní tvář, mírně zahnutého nosu a bystrých očí. Špringer zobrazen tu v mužném věku svém s límcem a vázankou na krku, jaké nosili na počátku devatenáctého století.

Ze zaslanych mi zpráv o tomto knězi uvádím dvě z paměti zemřelého už říd. uč. Jos. Harapata, v letech 1837—1849 učitele v Seči u Váp. Podola. První z nich potvrzuje také pí. Zd. Fukarová, vdova po lékaři v Praze, která uchovala též podobiznu svého prastrýce far. Špringera, a sdělila, že po něm zůstala bohatá knihovna česká. Zpráva pojí se k chrudimskému kázání Špringerovu, přý znamenitému, které měl uloženo o biskupské visitaci. O pouti na kteréši faře v sousedství Váp. Podola mluvili kněží o kázáních. I na Špringerovo chrudimské přišli. Prohodili, že se pan bratr na ně jistě asi dlouho připravoval. Špringer vyčítal z poznámek, jak někteří ho málo cení, že kázání tak dovede snad jen po důkladné přípravě, kdo ví odkud. I prohlásil, že promluví, chtějí-li, na thema, které mu sami dají až v ko-

stele. Kněží souhlasili. Špringer vyšel na kazatelnu, přečetl z podané mu knihy část evangelia, i vyňal z ní uložený list papíru, na kterém mělo býti napsáno thema kázání. Papír byl prázdný. Páteři udělali si žert: thema nenapsali žádného. Špringer podíval se na jednu stranu listu, pak na druhou. „Zde nic — tu nic,“ řekl. „Z něčeho Pánbůh stvořil svět.“ A na to thema promluvil prý pěknou řeč.

U Trhové Kamenice byl farář, kterého vikář neměl rád. O každé visitaci strhla se tu bourka; vikář prudce mu všecko vytýkal. Když jednou sem opět přijížděl, byl mezi čekajícími u kostela také Špringer. Jako mrak, ze kterého bude hřmít, blížil se vikářův povoz. Zvonili všemi zvony na přivítanou. „To je nějakého zvonění proti bouřce!“ řekl Špringer vedle stojícímu knězi, narážaje na obvyklé tehdy zvonění proti mračnům.

Dále upravuji příhodu o audienci Špringerově u kněžny Kinské dle zprávy řed. p. K. Hubálka ve Výprachticích: Když se uprázdnila fara v Heřm. Městci, u patronátu knižete Kinského, Špringer přišel do zámku jako uchazeč o ni. Ohlásil se kněžně. Komorník v předsiní ukázal na jeho zašňupaný šátek kapesní, že by farář měl mít čistý. „Nestarejte se,“ Špringer mu řekl. „Kněžna má jistě svůj kapesník.“

Šlo procesí do polí prosit za úroda zemskou. U role, na které ukazovala se úroda velmi ubohá, věřící upozorňovali Špringera, zde že by zvláště bylo třeba se pomodlit.

„Tady nepomůže modlení, tu je potřeba hnojit!“ farář řekl ostře a vedl procesí dál. (Sdílel úřed. zem. výb. pan F. Chvojka.)

Letos navštívil jsem opět bývalá působistě Špringerova, kde se zájmem přijaty byly dosavadní zprávy o tomto knězi — abych shledal o něm, co se ještě dá. Ten člověk zasluhuje, aby správná paměť o něm se zachovala. Našel jsem další podrobnosti k celkovému obrazu o Špringerovi, který podávám v knize připravované „Z našeho kraje“. Uvádím z nich (zajímavé zprávy podali zvláště pp. P. Heřmanský a V. Hovorka ve Váp. Podole, A. Hertík a L. Šmid v Heřm. Městci):

Dvě sestry, heřmanoměstecké sousedky, kdykoli sešly se v kostele, pravidelně v neděli, měly si co povídat, až to rušilo. Špringer, přerušiv jednu kázání, řekl: „Cihlářko a Minaříková, teda si povídejte, já přestanu kázat.“ A kleknuv, sejal ruce a mlčel. V kostele nastalo trapné ticho. Farář po chvíli vstane, řka: „No, vy teď mlčíte a ja taky.“ I kázal potom dál.

Kostelník v Heřm. Městci byl člověk postrhý. Olysavělou hlavu svou (zdálo by se, že věkem a jeho zkušenostmi) pokrýval parukou. Když provedl zas cosi chlapeckého, Špringer pohněván, stáhnuv mu paruku, zatřepal mu s ní před očima: „Podívej se, hlavu máš už holou, ale nezbednost ještě tropší!“

Tento kostelník obcházel po starém obyčejí o poutech a posvíceních přiláčené vsi a rád se tu dával od kolátořníků hostit. Špringer to nerad viděl. Kdysi kostelník vracel se z posvícení z Načesic ráno, kdy farář čekal naň už netrpělivě v kostele. Nemaje už kdy zajít domů, přišel celý udýchaný rovnou do sakristie s pořádným rancem posvícenské výsůlky. A počal se faráři omlouvat, že se zdržel ve mlýně, kam byl pozván, tam že musel, aby se mlynář nehněval. „Jen ve mlýně jsi byl?“ Špringer naň spustil. Kostelník, že ano, jinde prý nebyl. „Tak ukaž, co si neseš ze mlýna?“ Kostelník rozvázal nerad ranec. „Podívej se,“ farář ukazoval na různé druhy pečiva, „tyhle koláče jsou z jedné chalupy, ty z druhé, lohle pekli ve třetí, tu ty buchy jsou ze čtvrté. tady to maso z pátého stavení. Obejda jsou, na žebrotu chodíš, lidi obžíráš! Lezeš i k chudákům, jak slyším, kteří se mají hůř než ty. Ale dnes to bylo naposledy.“

Ve Váp. Podole Špringer horlil proti časné ženitbě mladých lidí. Rozumní lidé žení se ve věku ušedlejších. „Když ti ráno vstanou — jakoby v loži byli spali andělé. U tám těch bláznů vypadá, jakoby se v něm byli prali dva medvědi.“

Jindy mluvil o pyše a marnivosti v oděvu, že některá ženská už ani neví, co by ještě na sebe navěsila. „Ale kdybych jí zdvihl sukni, má jistě podolek roztrhaný.“

Kubelkův synek z Uherčic zpovídal se Špringerovi. Pojednou se odmlčel, jakoby mu leželo cosi na svědomí. „Ještě něco víš?“ farář se ho ptal. „Vím,“ vydechl hoch. „A jest-li se zadušuji, že žádnému nic neřeknou, já jim to povím.“ Kněz byl zvědav, co se doví. Chlapec šeptal: „V Hubáčkově lese na osice u palouku straka má tři mladý, jsou ještě holý. Až se očepeří, jedna bude jejich, jedna má a jedna Franty Hubáčkova. Ale nikomu ani muk!“

V neděli Špringer o kázání vytýkal, že někteří rodiče děti do školy neposílají a jaké má pak mládež taková poněti o zpovědi. „Onehdy se mi zpovídá chlapec, že v Hubáčkově lese na osice —“

„Jen! Jen! Neřikají nic!“ vyhrkl malý Kubelka pod kazatelnu.

„— straka má tři mladé —“ pokračoval farář. „Už to řek'. Půjdu a vyberu je holý,“ kluk domyslí nahlas.

Špringer jmění nenadělal z úřadu kněžského. „Houby máš, houby dáš,“ říkával, když šlo o placení.

Kterýsi synek sousedský v Heřm. Městci nešťastně se oženil přišel o celé jmění své ženinou nehospodárností. Chud odešel raději do světa a jen občas navštívil rodné své město. O jedné návštěvě tu zemřel. Bratr nebožtíkův, jemuž zželo se, že bývalý soused má být pohřben jako žebrák, šel na faru vyjednat pohřeb. „Dáš mu teda trochu zablinkat,“ (zazvonit) řekl Špringer, „vezmeš dva muzikanty, abychom nešli jako hlu-

ši, no, vypravím pohřeb jako sousedovi." Když pak došlo na placení, povídá: „Za zvonění zaplatíš, já nechci nic. Ale měl to hezké, vid'."

S jedné strany jsem slyšel, že v době, kdy Václ. Klím. Klicpera, tehdy profesor v Hradci Králové, býval lázeňským hostem ve Váp. Podole, Špringer ve veselé společnosti jeho se vsadil, že vypije o kázání na kazatelně sklenku vína. Pak prý kázal: „Maličko, i užijte mne, a opět maličko, i neužijte mne," schoval se do kazatelny a pil. Nevěřím tomu a byl jsem v nevěře s vážných stran pamětníkův utvrzen. Patrný to nepravdivý variant o kázání Špringerově, kterak půjde na poslední soud. Vážný dramatik Klicpera přišel po prvé na léčení do Váp. Podola r. 1845. kdy Špringer — mimochodem velmi střdmý člověk — žil už v Heřm. Městci.

Navštívil jsem letos výměnkáře p. Plháčka v Prachovicích. „Jestli pamatují faráře Špringera? Vždyť mně bude o sv. Václavě sto let," povídá s úsměvem svěží stařec. „Já jsem ho stěhoval z Podola do Městce." „Nic mně neztrat z vozu!" napomínal mne tehdy Špringer. O tom knězi lidé vypravovali daleko široko. Jednou za mlada jel jsem do Bydžova. Na noc dojel jsem do Chlumce. Jak jsem v hospodě řekl, že jsem z kolatury Špringerovy, hostí hned ke mně, abych jim o našem faráři vypravoval. Ti se tehdy nasmáli. Věděl jsem o něm moc vypravovat. Teď už mne však paměť opouští. Jsou tu léta! Ale dobrák byl farář Špringer, veliký dobrák. Když jsem byl ještě doma — měli jsme statek tady v Prachovicích, já ještě chodil na panskou robotu — Špringer chodil kolem nás do Míčova k faráři na návštěvu. Ukazoval někdy mé nebožtce matce na louce všelijaké rostliny a vykládal, které nemoci se těmi bylinami léčí. „Vidíš, tady ti roste kofeň. Natrhej si ho a usuš. Až někdo bude stonat, můžeš mu to svařit." To byl kněz! Co na srdci, to na jazyku. Tenkrátě byly jiné časy. Lidé byli sprostnější než teď, proto k nim někdy ostřeji mluvil s kazatelny. Rázný byl, ale dobrák. Mezi tisíctem by takového sotva našel." Od starého Plháčka jsem také slyšel, že Špringer zpovídal vojáky jako polní kaplan.

Špringer, skoro už třicetiletý, vysvěcen byl na kněze r. 1802 a toho léta dostal se za kaplana do Heřm. Městce. Toto opoždění jeho ve studích staří vysvětlují vojenskou službou. Kterak dostal se na vojnu, nemá zpráv. Ale byl tam v době francouzských válek, ne však jako kněz. „Já jsem taky kradl," Špringer říkával, „ale přece to nebyla krádež. Já jen handloval. Boty, do kterých mi teklo, vyměnil jsem si na vojenském kvartýru za lepší.

Za krásného dne první jeseně navštívil jsem letos podruhé Českou Třebovou. U kostela plno lidí toho svátečního dne (8. září), domácích Čechů i Němců z blízkých osad poněmčených. Hovoří klidně každý po svém. V kostele po české mši Němci sami pomodlili se sborem ještě německy

V rodném domě Špringerově (č. 16 na náměstí) vřava po posledním mužském potomku toho rodu v městě, pí. Al. Špringerová, ochotně ukázala mi knížku, ve které zapsány jsou paměti rodové. Čtu v ní: „Johann Springer geboren 3. Juni 1772." To byl kněz, o kterém řeč. Otec jeho byl rodem Němec z nedaleké Ustrvė (Michelsdorf) a přiznil se do České Třebové. Vzal si zdejší dcerku, Češku. Manželé zabývali se polním hospodářstvím.

Zápisy pamětní knížky rodové psány jsou z počátku německy, později členové české rodiny psali česky. Z nich týkají se kněze Špringera tyto:

„R. 1852 dne 18. dubna měl náš pan strýček děkan druhou primici v našem chrámu Páně u nás v Třebové."

„Jan Špringer zemřel dne 30. prosince 1852 odpoledne ve 3 hodiny. Pohřeb byl dne 2. ledna r. 1853 v neděli odpoledne ve 2 hodiny. Lidu bylo moc."

Paní Špringerová nabídla mi darem dřevěnou dýmku po faráři Špringerovi, patrně jeho vlastní práce, ladného tvaru a pěkného kování, starou na sto let. Odnesl jsem si z Čes. Třebové milou památku.

K. H.

—=0—

FELIX VONDRUŠKA:

POLEDNE.

Na nebi vysokém bělostně pavuči pluje,
řeřavá výheň prudkého slunce
stříbrné jehly kolkolem házi.
V růžové pasece vřesové zvonce
k zemi se sklání.

V zasněném mlázi
zrozený větérek snítkami pohnul,
v doubravě zaousmal blíž opět duje
až tam kdes v studánce nezvěstně tonul.
Na kraji tůně v hedvábném šustotu
vzrostlého sítí
azurit vázek nádherným přeludem
tajemně sviti;
v rozpiatý údol zavzdychal les
pryskyřic ambrou opojně voní,
v zapadlé víšce za lesy, kdes —
poledne zvoní...
Dávno již vyvrělé mizy a síly nadějplný
vydaly plod,
který tu v záplavě světla i tepla
útěsně zraje.
V obilných vřetétkách reflexe čistého žlata
již hraje.

Zachován rod
všakého tvorstva, který teď znaven
slunečním žářem,
vzkypělé krve bouřlivým varem —
s důvěrou dětinnou usná v klínu

stařícké matky své, vřásčité Země,
ovíván lichotným laskáním stínu.
Nahoru k Chlumečku, na samé témě,
v modravém oparu cesta se točí;
vzhůru kol sosničky zkrivené, snědé,
vzhůru kol staletých, mohutných buků
poštovský panáček pomalu jede.
Chví se ton vysoký poledních zvuků...
Drnění cvrčků, vířících komárů bzukot,
jakoby kytary tlumené lkání —
žvatláni říčky, spuštěných stavidel hukot,
ztichlého větěrku lehýnké vání...
Slyšíte?

Šumí a syčí zrající klasy!

Kdo že to na mezi u lesa stojí? —
Dýky má v očích, lenové vlasy,
hlavu si ovívá zelenou chvojí?
Praskají klasy,

šelestí větěnka zlatá
s planoucí touhou rudého máku vždy spiatá,
s věrností tklivou chrpových očí. —
Vyzábá příšera poledních chvílí
vprostřed modráčků zlověstně civí...
Po cestě v úprku znečky již pílí,
za nimi pasáčci letí jak diví. — — —
Poledne zrání, poledne krásy!
Na polích bohatých praskají klasy.

—o—

OBRANA DOSTOJEVSKÉHO.

„Mně nedají... Já nemohu býtí...
dobrým! sotva jsem pronesl, pak došel
jsem k divanu, klesl naň tváří a čtvrt
hodiny štkal ve skutečně hysterii.“

Dostojevskij: Zápisky
z Podzemí.

V literatuře vzpomínkové, denníkové a dopisové, jež v posledních letech úpadku krásného písemnictví jest tak hojná a oblíbená, došlo v Rusku tyto dny na uveřejnění dopisů N. N. Strachova Lvu Nikolajeviči Tolstému. Jest v nich několik zmínek o Dostojevském, jímž se tehdy Strachov myšlenkově mnoho obíral, neboť psal své „Vzpomínky na Dostojevského“. — Několik zmínek, jež by mohly býtí těžkou obžalobou autora „Zločinu a trestu“ u každého, kdo se díly Dostojevského nepročetl k světlému, — vždy a píše všechno světlému obrazu velikého spisovatele a mučedníka.

„Během psaní (vzpomínek), — praví Strachov, — vedl jsem boj, zápasil jsem s bouřícím se ve mně odporem, snažil jsem se potlačit v sobě oškivliv ten cit. Nemohu považovati Dostojevského za dobrého ani za šťastného člověka. Byl zlý, závistivý, prostopášný a trávil celý svůj život v rozrušení, jež ho činilo ubohým, a bylo by jej učinilo směřným, kdyby při tom nebyl býval tak zlý a tak umný...“

A dále vypravuje Strachov o dvou faktech, jež vrhly mu zejména mnoho stínu na Dostojevského. O prvním ze Švýcar: V přítomnosti Strachova ztýral Dostojevskij číšníka tak, že ten posléze bledne a praví třesoucím se hlasem: — Také já jsem člověk! — O druhém — jak se Dostojevskij chlubil kterémusi příteli, že v lázních s malou holčičkou... —

D. Filosofov píše v „Ruském Slově“ o těchto místech dopisů Strachovových: — „Mučivá to četba. Ne snad proto, že zdánlivě snižuje Dostojevského. Dostojevskij není svatý. Nebyl jím prohlášen, jeho „život“ neprodávají za grivenniky v chrámových krámcích. Byl to veliký hříšník, jenž vášnivě miloval pravdu a dobro. Kdo umí čísti, ten v pouhých „Bratřech Karamazových“ beze všech odhalení Strachova uvidí, co temnoty bylo na dně nepokojné té duše. Vždyť spisy Dostojevského — to není „literatura“, nejsou to estetického cvičení. To jest skrz na skrz zpověď velikého mučedníka. A žádná odhalení nemohou zmenšiti vznešenost toho tak často bloudivého člověka.“

— Ale připusťme, že by se našli někteří, jímž by přece jen uvedená odhalení Dostojevského zmenšovala. Kteří by nevěřili slovům Puškina o Byronovi: — „Jest malý a mrzký, ale ne jako vy, — jinak.“ Kteří by přísvedčili nepřátelům Dostojevského, radujícím se z potřesení jasné památky spisovatelovy.

Pak bylo by možno ukázati na knihu Dostojevského, v níž rozpitval svoji vlastní duši hlouběji a neohroženěji než v kterémkoliv svém díle jiném, v níž se obžaloval, v níž se kál a ospravedlnil: Na „Zápisky z Podzemí“. — „Jsem člověk nemocný...“ počíná je Dostojevskij a klade si otázku: — „Čím to bylo, že jako naschvál právě za těch okamžiků, kdy jsem si nejlépe dovedl uvědomovati veškeré jennosti „všeho překrásného a vznešeného“, jak se kdysi u nás říkalo, přiházelo se mi již nejen si uvědomovati, ale přímo se dopouštěti takových škaredých věcí, jakých... nu ano, jedním slovem, jakých se snad všichni na světě dopouštějí, ale k nimž jako schválně docházelo u mne zrovna tehdy, kdy jsem nejlépe seznával, že by naprosto nebylo třeba se jich dopouštěti?“ A o několik řádků dále:

... hlavní znak byl ten, že všechno to jakoby nebylo náhodnou mojí vlastností, ale jako by to všechno tak být musilo. Jako by to byl můj nejnormálnější stav.“

A kryt maskou fingovaného pisatele „Zápisek z Podzemí“ vypravuje Dostojevskij o své „hysterické žádosti odporu, kontrastů“, o hýření, jež bylo následkem, o osamělém, nočním hýření, při němž ani na okamžik nedával mu pokoje mučivý stud a jež končilo jednoho rána hlubokou lítostí, pokáním a nadšenými sny o „obejmnutí celého člověčenstva“. Bylo třeba znovu počteného chladu a výsměchu šedivé skutečnosti, aby „podzemní člověk“ znovu zahýřil „se slzou v očích“.

rásl při tom srdcem padlé dívky, probudil ji k známí pádu a touze po novém životě, a pak s směchem od sebe odstrčil, — aby posléze v áci volal:

— „Nemohu býti dobrým — — —“

— „Bylo to srdce již na samém prahu života jednou pro vždy raněné!“ rozechvěn pravil Dostojevskij nad hrobem mnoho obviňovaného Něasova, a řekl nejpravdivější slova o sobě samém. Srdce pro vždy raněné“ — to byl on, — vystlý v nemocničním prostředí pod mlhavým pohradským nebem, vypovězený bezdůvodně do bíře, nosící v sobě mučivé vzpomínky na nrskání, tísňné vždy obavami před možností náleptického záchvatu a vždy rozrušený bojem chléb. A to všechno v ruském ovzduší, jež sa o bývá podnětem bezútěšného stesku a často ubokého pádu.

Ostatně kdyby ani nebylo raněného srdce, tyby nešlo o „poniženého a uraženého“, — nešlo několik temných chvil hříchu vykoupeno poáním celého ostatního života, v jehož bílé vřní Dostojevskij přetavoval a přecišťoval svoji žiší tvoře dílo jedinečné podmanivosti, velikosti čistoty? — Změřil-li hlubinu svého hříchu Kamazovem-otcem, jeho syny Mitěnkou a Fjodom, — kál se v starci Zosimovi a zvířel v Alšovi. Řekl: „Utrpením všechno se očisťuje,“ a pl to především on sám, který trpěl.

Lze tedy mluvit o hříchu Dostojevského, ale lze jej obžalovati, neboť vykoupil svůj hřích. l hříšný, — odcházel čistý. Jeho památka byla ž jen čistá A nebude moci býti jinou.

Josef Pelíšek.

—=0=—

SEEBACH.

(Ptačí ráj v Německu.)

Seebach leží v okrese Langensalza, nejbližší stanice dráhy Mühlhauseny v Durynsku.

U vsi Seebachu stával nad stejnojmenným otokem hrad ze 12. století pocházející. Dnes je to zámek, majetek známého ornithologa barona lanuše z Berlepschů. Tam, kde druhdy jeden z cho předků, oekonom, který proslul svými posusy u včelaření a stal se také zasluživým věvěřem, dnes potomek jeho docílil rovněž svou ytrvalostí a píli velice mnoho o ochraně ptactva.

Pokusná plocha, která bar. Berlepschovi loužila při jeho pokusnictví na ochranu ptactva, rostí se asi na 500 jitrech půdy. Z toho 19 ter připadá na zámecký park, 60 jiter na ochranné polní porosty a porosty topolové a vrbové 400 jiter je lesa. Park, objímající starobylý zánek, je sám sebou zajímavý, hlavně se stanoviska dendrologického, neboť botanik v něm nazeze vesměr druhy středoevropských dřevin. Mimo to nabývá tím větší ještě zajímavosti, že všechno v něm směřuje a cílí k ochraně ptactva, což snad bylo někde zřítí nějakou jednostranností,

neb aby se úmysl ten nějak nelibě vtíral návštěvníkům. Nápadná je každému okolnost, že i v nejhuštějších porostech vysokokmenných daří se výborně bujnému podrostu. K tomu ovšem majitel také obrátil veškeren svůj zřetel a stále zkoušel, kterých a jakých křovin k podrostu by se mělo použít pod hustě zapojenými stromy a o jehož veliké důležitosti byl přesvědčen. Zvláštním a účelným způsobem stříhané houštiny, jakož i svazované větve a pruty slouží četným ptákům za vhodná a také používaná hnízdiště. Zde právě člověk prakticky pozná, kterak ochrana ptactva a rostlinstva ruku v ruce kráčetí musí a jak není potřeba při tom ani esthetických momentů zapomínat.

Rybníček ozívují četní vodní ptáci jako kachny březnačky, vodní slípky, potápky malé, lednáček a j. Na 300 v parku zavěšených a správně umístěných ptačích budek jsou bez výjimky osazeny doupným ptactvem. V houštinách ukryty a zraku nezkušených nepatrný jsou sklopce a tlučky a jiné pasti na srstnatou škodnou, zvláště na potulné kočky zdivočilé a na různých místech lze uhlídati domky ku zinnému krmení ptactva (krmelce) a jiné krmelce podoby zavěšených zvonců výhradně pro sýkory. Speciálně ochranné houštiny leží poblíž potoka nebo vždy alespoň blízko nějaké svodnice. Houštiny tyto jsou namnoze již 30leté, dílem i mladšího původu a lze na nich postup vývoje velmi pěkně pozorovati.

Na polních remisech čili lesínkách má být a také je znázorněno, kterak lze i staré porostliny ještě lépe přizpůsobit ochraně ptactva, aniž tím více nebo méně porost byl poškozován. Ve stromořadích vidět, kterak možno i tu zacházet se stromy vysokými (topoly a vrbami), aby skýtaly potřebné ochrany ptactvu, a dvě hodiny cesty odtud je les, ve kterém je rozvěšeno přes 2000 ptačích budek různé velikosti. Poněvadž pak tu není daleko široko žádné volné, otevřené vody, pořízeny v něm nádržky k pití a koupání a tím ještě jiné druhy ptactva sem budou přilákány.

Kdo měl příležitost v této pokusné stanici seebašské v každou roční dobu pozorovat život ptáků, musí doznat, že jest všem podobným zařízením vzorem. Výsledky na mnohých místech stanice té jsou přímo velikolepé. V zámeckém parku samém, který je asi 5 ha veliký a do jisté míry přece jen okolními porosty ochrannými je objat, hnízdí se každoročně nejméně počítáno:

200 párů jiric čili konopek, 100 párů zvonků, 30 párů sedmihlásků, 30 párů různých pěnic (zahradní, špalírká a pokřovní), 20 párů kvíčálů (ačkoli je to pták, který výhradně se hnízdívá na severu evropském), asi 5 párů drozdů, 5 párů kousů, 2 páry žlův, 10 párů stehliků, 5 párů pěnkav, několik párů dlasků, strnadů, pěnic modrých, střízlíků, králíčků, obou budníčků (menšího i většího), tuhyků obecných (pokud jim nebylo možno přijít na kobyliku), brhlíků, šoupálek, lejsků (še-

dých i obecných), rehků (domácích i zahradních), rákosníků (obecných).

Dále pár bílých konipasů, lednáček, slípky zelenonohých, potápky malé; 2 páry březnaček, 30 párů všelikých sykor (koniadry, modřínky a babky), 30 párů špačků a četné párky krutihlavů.

Četné dutiny ve zdech starého zámku poskytny další útlukem rorýsům a jiným doupným a polodoupným ptákům. Nahoře pod střechou se usadily kavky, sovy pálené, sýčkové obecní a poštolky. Na blízké stodole je kolonie jirůčků, mající přes 100 hnízd. V ochranných porostech (remisech) a alejích topolových a vrbových nalézati možno podobné hnízdivce jako v parku, jen že v větším ještě počtu a mimo to i žlunu zelenou, velkého a malého datla strakapáda, tuhýka rudohlavého, žlutého konipasa, bělořítka a oba bramborníčky, lindušku lesní, propásky a strnady rákosní, jakož i slavíka a modráčka.

Ze 2000 budek je v lese průměrně osazeno asi 90% a to všemi druhy našich sykor — koniádry, modřínky, babky, uhelníčka a parukárky — dále žlunu zelenou i šedou, velkým a prostředním strakapádem, brhlíky, šoupálky, lejsky obecnými, rehký zahradními a špačky. Kromě toho jsou tu i budky pro polodoupné červenky a střizlíky a blízce lesovny i konipas bílý s rehem domácím a šedým lejskem se usadili.

Takovéto výsledky snad stačí každému, aby uznal, že použitá opatření a zařízení jsou úplně správná, a člověk bezděky uznává to, co bylo o stanici té kýmisi pověděno: „Spíše ptačí volieru než volnu přírodu poměry zdejší připomínají.“

Baron Berlepsch rozsáhlých těchto porostlín použil nejprve za pokusné pole činnosti ochranné, a na to z ní učinil jakousi v o r n o u s t a n i c i a za takovou si přeje míti ji všeobecně pokládánu. Vždy a každému je volna k nahlédnutí a ke studiu. Ne však jen dovoleno, ale majitel její si v zájmu dobré věci přímo přeje, aby se každý návštěvník Seebachu nejen poučil a způsobu a účelnosti jeho opatření. Nejvhodnější dobou k tomu jest druhá polovina listopadu, kdy listí opadálo, neboť tu pak je znáti stará hnízda, jejich umístění a zároveň účelnost, s jakou si správá stanice vede, aby co možno nejvíce vhodných místeczek a koutků připravila milým opěrcům a tím je přivábila.

Není-li baron sám doma (bydlívá v Kaselu), jest návštěvníkům dokonalejším ciceronem ptačí strážce Mey nebo správce Schwabe, který jsa dokonale vycvičen a obeznámen, je zároveň k tomu ustanoven.

Vyjímáme tento obrázek, napsaný K. Knůžou r k e m, z říjnového měsíčníku Krása našeho domova, redigovaného Janem Emlerem. Náš měsíčník nic neříká, ale rozumí se, článěk říká sám, co chce: Nenajde se u nás takový kavalírský ochránce ptactva?

DROBNOSTI.

Kolumbův dopis.

Česká grafická edice Marie Klikové na Žižkově vydala v starobylé reprodukci Kolumbův dopis o objevení Ameriky, a tak se člověk dostane ke čtení na které nemyslí a kterého by sotva byl vyhledával, leč by byl zaneprázděný odborník. Kristóf Kolumbus v psal správci korunního pokladu své první dojmy objevených zemí. Ministr měl dojmy ty tlumočit královským manželům španělským, neboť se neslušně etiketně, aby plavec psal králi přímo. Psal dopis španělsky 14. února 1493 na palubě své lodi, když objížděl objevené ostrovy americké. Domníval se ovšem, že je v Indii. Dopis ten byl učencem španělským přeložen do latiny 30. dubna 1493 a v latinském znění nám zachován. Nejvíce nadšen byl Kolumbus ostrovem, jemuž dal jméno Hispaniola. Vysoké a plnící stromy nebyly ani v listopadu (1492) bez listů, jedny byly plny květů a druhé se prohýbaly pod ovocem. Slavici zpívali i jiné ptáci. Hispaniola má vysoké a krásné vrchy, široké lány polí, lesů a luk, vhodné půdu pro zemědělství a pro chov dobytka, krásná písařství a hojně řeky. Ostrov je bohat i hojností klením, zlata a jiných kovů. A lidé! „Jako na všech ostatních ostrovech, jež jsem poznal, i na tomto obyvatelstvo oběho pohlaví chodí stále nuzí, tak jak spatřili svět světa, až na několik žen, které si pohlaví listem netvárně tkaným bavlněným šátkem pokrývají. Naproti tomu chybí domorodcům na všech těchto ostrovech železo a zbraně, jejich ostatně by nedovedli užívat; ne sice pro tělesnou nedostatečnost — jsou krásné urostli — ale ze strachu a bázně. Misto zbraní mají pouze suché trubkovité tyče, jejichž konopatují hroty dýce podobnými z vyschlého dřeva. Ale i této zbraně odvažují se sotva použít; neboť poslali jsem dva nebo tři své muže do jejich vesní by s nimi vyjednávali stalo se často, že jim šla tuž. Indů naproti, ale jakmile jenom spatřili našince, rychle prchali, při čemž obcové a synové vzájemně se opouštěli. A nestalo se tak snad proto, že by bylo o nás pácháno násilí nebo činěna jim škoda, právě naopak, všude kam jsem přišel a měl příležitost s domorodci vyjednávat, obdaroval jsem je látkami, oděvy a jinými věcmi, aniž jsem co na výměnu vzal, avšak oni jsou již povahově úzkostliví a bázliví. Cítí se však v bezpečí, přemohou všechen strach, jsou důvěrní, důvěřiví a uštěďují ze všeho, co mají. Nikdo neodpírá svého majetku prosciému, ano o sami jej nabízejí. Ke každému projevují největší laskavost. . . . Domorodci neznají žádného modlářství; pevně věří, že všechna síla, všechna moc a vše dobré je nebi a že jsem i se svými loděmi a námořníky přišel s nebe. Proto však nejsou nikterak hloupi nebo důševně zakrnělí, naopak velice chytrí a bystrého ducha. . . . Jen tak na ukázkou cituji. Celý list stojí čtení. Ovšem člověk na konec s lítostí myslí na to, jak „bohové“ španělští po Kolumbovi zpusťovali tyto ostrovy a vyvražďili pokojně to obyvatelstvo pro zlato a mamon. Uplynulo sto let po objevení ostrovů amerických, a v zemi zavládlo peklo. Pohané byly lepší než křesťané. Kolumbus líčí je jako ráské obyvatele a jejich život jako zlatý věk, který přece leze nám! —

Rusové v Čechách 1813—1823

menem se ruský spisek prof. V. A. Francova (Russk v Čechii). Dovídáme se o něm z Listů Filologických

e o něm referuje dr. Hýsek. Je známá věc, že po-
t ruských vojáků na české půdě, který se v tom de-
letí opakoval měl vliv na české rasofilství.
oslava a Napoleon ohromil svět. Moskva podtala
v Napoleonovu. Proto když r. 1813 vojska ruská
sám car Aleksandr objevili se v Čechách, obyva-
stvo české zvědavě i účastně si je prohlíželo a v
enature ozvaly se tony rusofilské. Nejsilnější v po-
mí Antonína Marka k Jungmannovi. Car přijel do
ch podruhé 1815, zastaviv se na Orliku a Hluboké.
yz se vrátil z pokolení Francie a r. 1822 zavítal.
Písně navštívit svou sestru, vévodkyni saskov-
muskou. Ještě ve Stroupežnického Našich furi-
tech je ohlas těchto návštěv.

roslav Vrchlický a Bohdan Jelínek.

V květnu 1874 zemřel B. Jelínek v Cholticích.
itel jeho J. Vrchlický upravil Spisy Bohdana a
linka veršem i prosou, které vyšly v Ottů
1879. Žel že poukazatí třeba na nesprávnou upra-
mrtvých autorů, již dělal Vrchlický. Vybíral
své náladě a po svém vkusu, měnil i slova a znění
rů. Což učinil také u Jelínka. Našel jsem v Lumí.
r. 1873 verše Jelínkovy, které ve Spisech nejsou.
Vrchlický z téhož časopisu pojal do nich básně
mého mínění slabší.

Jelínek psal verše tyto v jeseni r. 1873, kdy ne-
cen citil už brzký svůj konec a kdy vzpomínal
studentskou svou lásku povadlou — ne jeho vi-
u. — na kterou nemohl zapomenout:

V podzimní době.

Rozmetá květy i sny jako smetí
podzimní víchřice svítil!
Soudil jsem — po stínu ... motýl: že leti —
svadlý jen točil se list.

Soudil jsem — po něze — na věky věku
potrvá lásky mé ráj —
nyni ach! v podzimní víchřice jeku
pohřbil jsem krásnou tu báň.

Soudil jsem — po písní — mladá ta hlava
věčný že nadšení stan —
nyni ta hlava tak pusta a tmava
jako ten podzimní lán.

Jar. Vrchlický cenil Boh. Jelínka jako básníka
krát víc než sebe. Napsal, že Jelínek byl nejnada-
jším z kruhu básníků, kteří vystoupili na veřejnost
etech sedmdesátých. Naproti tomu Jelínek říkával
rodině své: „Vrchlický bude prvním básníkem a já
zhým.“ Jelínkova rukopisná pozůstatost literární
izela u Vrchlického, až na výbor její ve Spisech.
maz básníkův není proto úplný, jak již J. S. Machar
klí. K. H.

nácká epika jihoslovanská

sem mizí a zmizí. S úpadkem svobodného kozactva
ažka maloruská дума, s kyjevskou Rusí zmizela
ba bylin, s osvobozením křesťanu na Balkáne po-
ne epika srbská a bulharská. Ale nejen to. Pře-
lo se zpívat a tvořit v Itálii i na Moravě, kam
oniklo opravdovější školské vzdělání. Ale když
stanou znít písničky slovenské s obou stran Tater
javorňay, mohou se zpívat v Evropě. Prof. Murko
jel si roku 1912 do severozápadní Bosny a do pří-
lých krajín charvatských a dalmatských, aby pozor-
val epiku bosenských Mohamedánů. Mizí, hasne.
Charvatsku na trati Senj—Karlovac a dále k jihu,
bosenským hranicím, už není gušti Jen zbrava

slapei zpívají zcela běžné a prázdné písně o Marku
Kralevići — při harmonice. Písně opravdu staré
dr. Marko nalezl v oblasti Plitvických jezer. V
těchto krajínách opěvují se i současné události ve slo-
hu junáckých písní, ačkoli skládání ta prostoupena
jsou již vlivy literárními. Lidová epika bosenských
Mohamedánů má dvojitý typ. Na severozápadě, v oblasti
bihačské — tak zv. Kramine — je středisko jednoho
typu, který se rozšířil po Bosně a Hercegovině vů-
bec; v jihovýchodní Bosně a v Hercegovině je bo-
hatší typ hercegovský, v němž vedle známých hrdinů
opěvují se také jiné události z bosenských dějin, ze-
měna boje s Černohorci a Dalmatinci; písně ty jsou
úspěšnější a jsou bližší baladám. Zpívají se při husích
jednostrunných, kdežto písně bihačské oblasti při
dvostrunné tambuře. V Bosně jsou pěvci: sedláci,
dělníci, řemeslníci i begové, ano i jeden hodža t. j.
mohamedánský kněz. Písně udržují se tradici, neboť
paměť pěvců bývá úžasná, mnozí znají až sto písní.
Ale při recitaci pěvci také znova tvoří, obměňují,
zkracují a rozvádějí ličení. Pěvci zpívají v kavárnách
a jiných veřejných místnostech nebo v domech bohat-
ých statkářů (begů a agů). Spis Murkův jmenuje se
Bericht über eine Bereisung von Nord-
westbosnien a vyšel ve Vídni.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Přubavným jejím způsobem se všechny
bez rozdílu nesmírně podivovaly, rovněž i je-
jím vědomostem, neboť dovedla nejen krásně
kreslit, nýbrž i zahrát dvanáct písniček na
klavír, a háčkovat a číst francouzsky tak do-
bře, že vyslovila špatně pouze dvě třetiny
slov. Mívala ve zvyku říkat unylým hláskem:
„Dokud tatínek býval bohatý, dělaly jsme to
tak a tak,“ což znělo tuze dojemně; a dlouhá
její slůvka považovaly kamarádky za „doko-
nale elegantní“.

Málka byla do jisté míry velmi rozhyčka-
ná: kde kdo se s ní mazlil; a není tedy divu,
že její ješitnost a sobectví se utěšeně rozví-
jely.

Jedna věc však držela její marnivost po-
někud na uzdě: musila nosit šaty po své se-
střenci. A Florina „mama“ nevynikala ob-
zvláštním vkusem; a Málku strašně trápilo,
musela-li chodit v červeném klubouku místo
modrém a v nevkusných šatech a barevných
zástěrách, které jí nepadly. Šatstvo bývalo
sice zhotoveno z dobré látky a nepatrně ob-
nošeno; ale kráklavost barev urážela Málči-
no umělecké oko, zvláště letos, kdy dostala
šaty temně červené se žlutými tečkami bez
jakékoliv jiné ozdoby.

„Jediné to mne ještě utěšuje,“ svěřila se
jednou Markétce, majíc oči plné slz, „že mi

maminka nedělá záložky na sukni, když jsem nehodná, jako to dělá maminka Mařce Parksové. To je ti, drahá Markétko, něco hrozi-tánského! Vždyť někdy Mařce, je-li obzvlá-ště neposlušná, nedosahují sukne skoro ani ke kolenům, a ona nemůže jít vůbec do školy. Když si pomyslím na takové pokorení, hned se smírím i se svým rozplesklým nosem i se svými rudými, žlutě tečkovanými šaty."

Markéta byla Málčina důvěrnice a ka-ratelka, a podivnou hrou náhody prudká Jožka byla opět důvěrnici něžné Bětušky. Jed-iné Jože zpovídalo se plaché dítě ze svých myšlenek a nápadů, a zase naopak na vytáh-lou sestru měla Běta nevědomky větší vliv než kterýkoliv jiný člen rodiny. I Markéta a Joža znamenaly pro sebe velmi mnoho; kaž-dá pak vzala si jednu mladší sestru pod svou ochranu a bděly nad nimi, jedna i druhá i po svém vlastním způsobu. „Hrály si na ma-minku“, jak tomu říkaly, kladouce na místo odložených loutek Málku a Bětu, které opa-trovaly s materským pudem malých žen.

„Neví některá z vás něco zajímavého? Byl to dnes strašně pochmurný den, a člověk věru umírá touhou slyšet něco hodně vese-lého,“ ozývala se Markétka, když onoho ve-čera usedly k štíti.

„Zažila jsem dnes podivnou příhodu u tety Marchové. Vyžrala jsem na ni důkladně, a hned vám povím, jak,“ zasmála se Joža, jež tuze ráda vyprávěla. „Četla jsem zase toho nekonečného Belshama a jako obyčejně i ten-kráté jsem nad ním zívala; však ani teta to nikdy dlouho nevydrží, a sotva přečtu ně-kolik řádek, začne klímat. Jindy ovšem vy-táhnou hned jinou zajímavější knížku z kapsy a čtu o závod, dokud se neprobudí. Ale dne-ska jsem byla doopravdy ukrutánsky ospalá a zrovna ve chvíli, kdy teta zvedla hlavu, zívla jsem „na celé kolo“, a tu se na mne přísně obořila, proč prý tolik otvíráš ústa, jako bych chtěla spolknout celého Belshama.

„Kéž bych ho jen mohla spolknout, aby už s ním byl jednou konec,“ zvolala jsem.

„A tu mně učinila dlouhé kázání o mých hříších a poručila mi, abych tiše seděla a oře-mýšlela o nich, a pak se na okamžik „pohrou-žila do sebe“. Věděla jsem, že se tak hned „nevynoří“, a proto, sotva že se jí čepec za-čal klátit sem a tam, popadla jsem „V i k á ř e W a k e f i e l d s k é h o“) a četla o všecko pryč, dívajíc se jedním okem na tetu a dru-hým do knihy. Když jsem došla k místu, kde se všichni svalili do vody, zapomněla jsem se

a nahlas se zasmála. Teta otevřela oči snad proto, že jí spánek trochu lépe nala- vyzvala mě, abych prý ji přečetla kousek té lehkovážné knihy, již dávám přednost pi- ůctyhodným a poučným Belshamem. Če- jsem, jak nejvýrazněji jsem dovedla, a pov- ka se jí, jak bylo vidět, tuze líbila, ač po- žekla:

„Nerozumím, oč se jedná; čti, dítě, začátku...“

„Začala jsem tedy znovu. Jednou b- jsem dokonce tak zlomyslná, že jsem na n- napinavějším místě přestala a nevinně se- ptala: „Bojím se, tetičko, že vás to unaví- neměla bych už toho nechat?“

„Spěšně sebrala z klína pletení, které- vypadlo z ruky, zamračené mrskla po n- ckem, a odbyla mě krátce:

„Dočti kapitolu, a nebuď prostoře- slečinko!“

„Přiznala se, že ji kniha zajímá?“- zviděla Markéta.

„Co ti napadá! Ale dost na tom, že- chala starého Belshama na pokoji. A k- jsem se odpoledne vrátila pro rukavice, kt- jsem si zapomněla, seděla vám všechna- hloubána do V i k á ř e a neslyšela ani, jak- v předání směju a tancuju radostí, neboť- jisto, že mi nyní kynou zlaté časy. Jaký kr- ný život by mohla teta věst, kdyby jen ch- la! Nezávidím jí ani za mák, přes to že- takovou spoutou peněz; vždyť konec kou- bohatí stejně jako chudí mají své trampot- rozumovala Joža.

„Vzpomínám si právě,“ děla Markét- „že jsem vám chtěla také něco povědít. V- selého to arci není nic, avšak leželo mi t- hlavě po celou cestu k domovu. U Kingů l- dnes všichni náramně rozčileni, a jedno z- mi prozradilo, že nejstarší bratr provedl n- nepěkného, a tatínek prý ho vyhnal z dor- va. Slyšela jsem paní Kingovou plakat a p- Kinga rozzlobeně hovořit a Grace a Helen- odvrátily, když šly kolem mne, abych nevid- jejich červené oči. Na nic jsem se ovšem- ptala, ale, věřte, že srdce jsem jich litov- a byla jsem skoro ráda, že nemám žadn- divokého bratra, který by tropil neplech- působil rodině hanbu.“ (Pokračování)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskárské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redak- Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beaufoffa v Praze.

*) Od O. Gildsmithe; z neoblíbenějších románů celé anglické literatury.

BESEDY ČASU

vychazejí v paterách 8 stranách, Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donátkem neb poštovním. Číslo za 10 h i s poštovním. Pro odběratele deníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

LILA B. NOVÁKOVÁ:

JAK KDY.

Po náhodném setkání
vzpomínám na vás. Smutno mi bývá,
když náhodou za leta potkáme se v davu.
Tak zdává se mi, jakby stopa pustošivá
tisíckrát zřetelněji snesla se nad mou i nad vaši
hlavu,
jako by ruka, jež kdysi duši našich dotkla se,
nás bez milosti vyvlekla mimo dav a víruv.
My zdravíme se slovy běžnými. A ve hlase
stud, hrůza chvěje se, a oči vyhýbají se pohledu.
My oba víme to a cítíme to bez zpovědi:
že z očí nám nevíra smutná a pustá hledí,
že duše obou skoro už jsou bez sledu
po tom, s čím vyšli jsme v boj. Vidíme, že oba
brímě vlečem.

A na prahu dávné minulosti anděl že stojí s pla-
menným mečem
a vyhání odněkud, kam stejně bychom se už
nevrátili:

v ráj staré víry člověka — a snad i ve vlastní síly.
Šlo něco přes nás, jak stádo divokých koní.
Dnes pryč je, a přec nám v duších úderý kopyt
bolestně zvoní.

a z podupané půdy nic nevzrůstá, jen z tvrdé hrudě
poplakovává trpce zamořená, nevzkličiená setba.

A na těch lánech protahuje se v bezmocné nudě
nevyřčená nad námi, ale hrozně vyplněná kletba.
Dole, hluboko pod zdupanými poli
oheň plane, nevznícený, neživený, nezápoli
ani s vichry, ani s vodou, jenom tíše nitra šířá.

Tam v bílý popel spaluje se naše víra,
jež s oltářem se nesetkala. Hoří, hoří
i pod nesmírnými hladinami cizích moří.

A na nesmírné prostory padá její popel čistý,
pod ním oheň umírá už místy.

A když se setkáme za leta někde v davu,
ta ruka, jež kdysi duši dotkla se,
se snese tížeji na moji i na vaši hlavu,
a všechna hrůza a beznaděj a hanba zachvějí se
ve hlase:

ta ruka zaklepá a ve hloubkách to pustě zvoní
pod půdou, zdupanou stády divokých koní.

My víme, ty vyhořelé propasti nic už neprostoupí,
a to, čím duše bez naší vůle, ba proti ní zkvete,
na trhu u kotců dav ohmatá a skoupi.

Vy, který jako já proklet a uštvan davem jdete,
snad ani květu zvadlého, ježž pro vás na zem
pouštím, nezvednete.

NAD FOTOGRAFIÍ.

Maminko moje dvaadvacetiletá,
máš dětskou, kulatou bradu a sladká ústa,
před ucho z hladkých vlasů ti pramének slétá
a oči zahleděny kamsi, zkad víra v krásu vzrůstá

Maminko moje, nejsem ti snad podobna ani,
někdo to tvrdí a jiný to rozhodně popírá.
A přec mi slzy vytrysknou z nenadání,
jak stejně důvěřivě zrak náš se dálkám otvírá.

Hledím na tvé oči, stranou kamsi vzhůru zahleděné
přes vrchy sedmeré a hloubku sedmerých moří.
Ať přes náš život s bolestmi a špinou ještě bez-
ohledněji se žene,
maminko moje, t a m přec jen věčný oheň hoří.

A všechny naše touhy a prosby a ozáblé hoře
tam sedí kolem ohně — děvčátka bílá, důvěřivá
a oheň, jenž vysoko plane přes poslední vrch
a moře.

jim bezmocné, chladné rucky rozehrívá.

Maminko moje dvaadvacetiletá, ty věříš ještě
v svět celý.

Já už jen v sebe věřím.

Očima tvými, jež tehdy se kamsi zahleděly,
svou víru měřím.

BĚLOZÁŘKY.

Z kamení zkvětá stonek dlouhý,
tvrdý je, křemenem vedly ho touhy.

Po stráni drobným květem zvoní,
z kamení bělá se letos jak loni.

Po květu květ se rozvil bílý,
pelem je čistoty, extraktem síly.

Z kamení rostu, po svém květu,
na stráni obloha blízka je retu.

Obloha, kámen, já, to víme,
mlčení na květech křemenných dříme.

KAREL SCHEINPFLUG:

HERECKÉ KUSY.*)

Žil kdysi herec, který psal divadelní kusy. Napsal jich mnoho, velmi mnoho, dramata, tragedií i komedií, z říše historie i ze sféry pohádky. Myslím, že nebyl asi vynikajícím hercem, neboť jeho kusy jsou znamenité. Jmenoval se Shakespeare. Umřel a klíč od zahrady dramatické poesie byl pak bohy odňat hereckému cechu — snad za trest, že jeden příslušník tohoto cechu vcházel tak často do oné zahrady a vynášel z ní tolik květů lidského plemeni.

Ale herci, mnozí herci nechť se smíří s tímto krutým a nespravedlivým osudem a snaží se přinášeti lidstvu také oněch vzácných, hledaných květů, za něž se platí slávou a zlatem. A poněvadž nemohou otevřítí pevných závor, ani přelézti vysoké ohrady, aby natrhali oněch květů tam, kde rostou, pokoušejí se vyráběti je sami z papíru, z hedvábí, z vosku, z traganu i z cellulosu. Tak vznikají herecké kusy.

Divadelní kusy literátů bývají buď dobré nebo špatné; kusy herců bývají dobře nebo špatně padělané. Toť základní rozdíl. Jsou-li nezdařeny, vzbuzují dojem bezděčných karikatur; jsou-li zdařeny, zanechávají dojem zchytalých podvodů. „He, ta barva, ten lesk, ty tvary: Jako živé!“ jásáte, prohlížejce padělaný květ. Pojednou se však svěží lístky ozvou šustem papíru; pojednou zavadíte o pružnou stopku a škrábnete se o studený drát; pojednou se zapomenete, přiblížíte květ k chrípím, a ucítíte zápach laku.

Jsou herci, kteří píší dramata z domyšlivosti. Jsou přesvědčeni, že jsou přede všemi jinými lidmi povoláni k dramatické tvorbě, když její reprodukce jest jejich životním zaměstnáním. Znalost jeviště, působivosti různých efektů, hernosti a vděčnosti rolí, zálib obecnstva — to vše považují za hlavní podmínky činnosti dramatické. A kdo by vyhovoval těmto podmínkám vyšší měrou, než právě herec?

Oni se domnívají, že všechny dramatické postavy, které kdy herecky prožili, jsou jejich uměleckým produktem, zapominajice snadno podílu básníkovy; že všechny působivé situace dramatické jsou obecným majetkem, jehož volno každému užívati; že z prvků patnácti dramát starých možno sestaviti šestnácté no-

*) Tento článek vyšel nedávno pod názvem Schauspielerdramen ve vídeňské revui Die Wage a jest ukázkou z knihy Divadlo na venkově, již autor připravuje pro tisk.

vé; že k původnosti dramatu stačí nový název, nová jména osob a nový podpis autorský.

Nevytvářejí svých dramát — skládají je, jako lze skládati různé obrazce z hotových kaménků stavebnice. Jejich drama nemívá žádné vůdčí myšlenky, mívá jich spíše několik, a žádná z těchto myšlenek není víc, než ohlas myšlenky cizí. Jejich drama nemá jednoho velikého cíle, má deset malých. Nemá tu dějového vývoje, je tu sestavování příhod. Nemá tu pravdivých charakterů, jsou tu vděčné role. Osoby těchto kusů neprožívají osudů, nýbrž hrají efekty. Vůdčí hvězdou jejich autorů jsou záliby obecnstva, které znají z hojných hereckých zkušeností. Vsunou celé jednání k vůli působivé scéně, vloží dialog pro jediný vtíp, vtáhnou na jeviště osobu pro pouhé kýchnutí. Jejich hry jsou slepeny z divadelních bonbonů, sestaveny z povelů k potlesku.

Jsou však také jiní herečtí autoři, kteří pohlížejí na dramatickou tvorbu vážněji a vroucněji, mají méně domyšlivosti, více vzdělaní i jistý literární talent. Ti by mohli prokázat i dramatické literatuře dobré služby, kdyby — nebyli herci. Ale jejich herečtí leží mezi nimi a jejich literárním dílem jako zakletý kraj, jehož nelze obejít. Ze všech těch postav, osudů a hnutí myslí, jež herecky prožili, přešlo něco v jejich krev, stalo se součástí jejich bytosti. Kdykoli se obrátí k fantasií, odpovídá jim paměť; kdykoli zavolají představu, dostaví se vzpomínka; kdykoli se rozběhnou za myšlenkou, uloví citát. Každá hádanka, kterou si uloží, má hned připsané rozlúštení; místo žijících lidí vidí stále jen hrající herce, místo krajin a světlic se jim vtírá jeviště, a kdykoli se chtějí vmyslit v dějový vývoj, nacházejí hned hotové situace. Kterýmkoli směrem si vyjdou do panenských niv, vždy se hnedle ocitnou na ujeté silnici. Chtějí-li hledati modrou perlu, okamžitě se k ní vztáhnou četné ruce, jež jim podávají klenotů na výběr. Rozhodnou-li se experimentovati, již vidí řadu ztroskotavých pokusů, které jim dávají výstrahu, a řadu osvědčených receptů, jež jim slibují úspěch.

Jejich vzory nebývají špatné, neboť mají jistý vkus. Paradoxa si vypůjčují od Wildea, řečnické tirady od Huga, dějové efekty od Sudermanna, filosofické sentence od Gorkého a vášnivé křeče od Przybyszewského. Jejich akty nebývají nikdy tak dlouhé, aby nudily, a nikdy tak krátké, aby nebylo možno se vžítí. Jejich dialog mívá dost úsečnosti i chvíle rozmachu, mívá své vpády a svá přerušení, své nápovědi a pomlčky.

A přece neznám trapnější literatury nad herecká dramata obojího druhu. Působí na mne dojmem oněch banálních hudebních směsí, v nichž následuje operní arii národní píseň, vídeňské pouliční odrhovače ruská carská hymna. Nerozsvějí nových myšlenek, vyhrabávají staré vzpomínky. Nebudí lepších pocitů, než nedůvěru a litost nebo hněv. Mezi jejich postavami vede se vám jako mezi podzřelými zakuklenci, kteří nosí cizí žaty a falešná jména. Nebýval tento hlouhavý generál kdysi zamilovaným pastorem? Nesbírala tato mladá paní, která provozuje tak horlivě filantropii, dříve náruživě poštovní známky? Nejmenovala se tato Zaza z druhého jednání kdysi Frou-Frou, a nenazývali onu z třetího aktu dříve Dáma ou s k a m e l i e m i? Nebesa, kde jsem četl tento vtíp? Kde jsem slyšel tenhle výkřik? Kde jsem viděl tohle políbení, které zaplatí dvanáct porculánových koflíků na čaj svými životy? Přišli jste, abyste se pokochali uměním, a ocitli jste se v okolí, které vás nutí k práci detektiva.

Ale naše divadelní obecenstvo miluje tato herecká dramata nade všechna jiná. Dramata básnická je provokují novými myšlenkami, dramata herecká mu lichoří potvrzující jeho názorv. Světí oněch je pro ně cizí krajinou, kde nezná jediné cesty, kde za každým krokem číhá možnost zbloudění a nebezpečí srážky; ve světě těchto zná každý kout jako doma a pohybuje se v něm s bezpečnou lehkostí.

Před dramaty básníků jest obecenstvo bezvlivným divákem, jako člověk, pozorující oknem bouří. Vše se vyzívá bez ohledu na jeho přání; blesky smělých myšlenek oslepují jeho oči, víchra a déšť otrásaí jeho opatrně vypočítanými názorv a bítují jeho dražocenné předsudkv. Před dramaty herců jsou naopak diváci P. T. obecenstvem, jehož zálibami se hra řídí, jehož tradice se obhajují a jehož bohm snazí se diváka podmaniti. herečtí dramatikové mu nabízejí své ochotné služby. Oni tločí na jeho slabosti, burcuje jeho zahálejší síly, znelibdně jeho svědomí, bují v něm nalživé touhy, vsilují k němu výzvy a protesty; hledí ho strhnouti k riskantním dobrodružstvím a vzývají ho, aby si stavěl pracovně ráje, po jejichž návabech nikdy nezatočil. Tito vzdávají čest jeho enaulettám, velebí jeho ženy a podivují se jeho dětem; otevírají mu pohodlné restaurační zahrady a pořádají mu národné slavnosti s vojeňskou kapelou, s bohm zásehonými buffety, s musei rarit a žertovnými tombolami, slavností, v nichž se mísí kouř doutníků s voňavkami žen a výdechv

květín, umírajících na drátěných stopkách, a které končí ohňostrojem, když se setmělo.

A obecenstvo je tak blaze v představeních těchto her! Ony šetří jeho konservativnosti a hrají mu jen známé melodie, jejichž texty zná nazpaměť, a mají zase náležitý ohled na jeho lačnost novinek, hrajíce mu tyto staré melodie v nových variacích. Vzpomínky, z nichž jsou sestaveny, jsou i jeho vzpomínkami, i má proto dojem, že samo spolupracovalo o jejich tvorbě. Odchází spokojeno, rozjařeno, s posíleným sebevědomím.

Naše obecenstvo chodí teď už na Ibsena a tleská dokonce Shakespeareovi. Jsou nepřijemné oficiální visity, jimž se nelze vyhnouti... A co si počít vůči tristaleté slávě „velikého Brita“? Pedarí-li se vám však, přiměti je k upřímné zповědi mezi čtyřma očima, řekne vám bez okolků, že je Shakespeare nudný a Ibsen protivný a že Hamlet i s Příšerami nestojí za pouhý třetí akt Krásné Marseillanky.

—o—

KAZ PRZERWA-TELMAIER

BRNĚNÍ ZAWISZOVO.

A když v Polsce chystala se výprava křížová, přišel Černý pán Zawisza Sulimczyk z Garbowa ku zbrojírí proslulého krakovského cechu, v zástěře co s kladivem stál, velmistr od měchu; ten ho vital poklonou, znal reka dle postavy, Zawisza mu na rameno klade dlaň a praví:

„Slyšel jsi už, bratře, o tom, že ctný král Jagiello na rytíře s křížem v znaku vojnu zdvihl smělo; již tam honí v pustých lesích, bije zvěř den ze dne, aby mělo jít co vojsko, oštěpy až zvedne. A když v dále u císaře římského na dvoře, kde jsem ve cti strašně byl a v obrovském honoře, zprávu slyšel jsem, že Polska do boje se zryvá, ihned jel jsem, aby řetěz nebyl bez ohniva.“
Udělej mi, prosím, bratře, novou zbroj pořádnou, zbroj do svatě vojny, která nebude tak snadnou jak v boj, v němž se Aragonský král Jan se mnou měřil,

kterého jsem srazil z sedla, jak jsem ho uderil Na plecích at kalené jsou hrubě silné plechy, bych byl těžký na svém koni jak krakovské střechy; ať kov dobře tavený je, bych jak měsíc svítil, by znát bylo, kde Zawisza, kudy on se řítí.“
Jak to řekl, hned se mistr do práce dal zru... kázal, by mu k měchu dali svalnaté dva učně, by mu hnali vzduch na uhlí, a sám sahá k míře změřit tělo Zawiszovo. „Bratře, měř rač šíře — praví rytíř — neb já nejsem zvyklý zbrojí těsně mám rád brínkot brnění, když ocel o ně třeskuje.

Ohniva v jaskem dialektu znamená článek řetězu.

a je pro mne, zbrojíři, v tom nemalá útěcha, když mi zavzní pod zbrojí a nad srdcem zvuk echa. Již dost dlouho Křížák polské pohraničí hubí, čas, by na lbě jeho tvrdé náš meč dostal zuby, vstane Polska jak lev z lože mohutná a mstivá, tak mi kuj zbroj, aby řetěz nebyl bez ohniva. Na plecích ať kalené jsou hrubé, silné plechy, bych byl těžký na svém koni jak krakovské střechy. Na ramena kuj mi hrubo, by meč kam zařímí takou váhu měl jak v šachtách kladivo haviři; též mi ukuj hrubé pláty k holení a stehnu, bych stisk' koně jak kra dřevo, když v šik vrahů

vběhnu,

jen na prsou kuj mi tenko, tenko jak oplatek, ať tam ocel tak je tenká jako lilje plátek, jako lilji v předu kuj, bych za vlašť milovanou, svede-li to Němec, v prsu ozdobil se ranou.

Preložil Jos. Kudela.

*

(Zawisza Czarny, vlastně Garbowski z Garbowa, slavný rytíř polský s počátku 15. století. Slávy získal si ve službách císaře Zikmunda Lucemburského. S ním podnikl také křížáckou výpravu do Čech proti Husitům r. 1421, a když vojsko Zikmundovo prchalo, neustoupil, nýbrž bránil se v Německém Brodě a byl tam Husity zajat. Za podobné situace padl r. 1428 v boji proti Turkům. Účastnil se ovšem bitvy proti Německým rytířům u Grunwaldu r. 1410; na Matejkově obraze této bitvy má čelné místo.)

—==—

J. MERAN:

ŠUMÍ MARICA...

(Arnoštovi Schwarzovi.)

Smutná melodie... Slyším ji opět a opět znít a před očima se mi vynořují dvě zářící dívčí oči, jež se dívají na mne, vidím tmavé vlasy a úsměv na rtech, potom celou pružnou postavu dívčí — vše mizí — mizí — — ale ten zjev oplétán je melodií bulharské písně, ba je součástí té písně.

Neznal jsem jí, nevěděl jsem, jak se jmenuje, jenom jsem jí pozoroval. Odněkud věděl jsem, že je Bulharka, filosofka, a mluvil-li jsem o ní, říkal jsem jí prostě „Bulharka“. Bydliela totiž naproti v ulici, poněkud níže a šikmo, ale to nevažilo mému pozorování. Pracovala téměř vždycky u okna a v prázdných chvílích, vyložena z okna, pozorovala ruch pouliční.

Sledovala napiatě průběh války, nejprve spojenecké a potom bratrovražedné — to jsem viděl. I to jsem viděl, jak prožívala radost i strach válečný: zraky jí zářily, když četla v novinách o vítězstvích balkánských spojenců, smála se, upřímně se smála... Čítávala noviny v okně, přejížděla prstem jednotlivé řádky v napětí a zase se usmívala, očka jí zářila.

Přál jsem jí zprvu jako Jihoslovanům, potom jsem jí přál víc a více, ba měl jsem jí rád, hrozně rád. Bulhaři byli moji rekové, Bulhaři musejí

milovat vlast jako ona a vyhrávat — třeba proti celému světu. Smála se, když Bulhaři vyhrávali...

Přestala se na čas dívat z okna. Bulhaři zahájili bratrovražednou válku, nenáviděl jsem ji i je — Bulhaři prohrávali na celé čáře. Bulharka svěchovala hlavu, byla zasmušilá, četla noviny, přejížděla ukazovákem jednotlivé řádky — četla a — a snad plakala — porážka za porážkou... A já jsem se zlobil a nenáviděl jsem svou Bulharku i její Bulhary. Bylo mi jí konečně přece líto, bylo mi líto i Bulharů, a náklonnost k oběma zase rostla. Bulhaři prohrávali a byli poniženi a ztraceli kořist první nadlidsky obětavé války.

Prázdniny! Těšila se asi nesmírně na ně. Pořádala se na mne naposledy, usmála se a zmizela. Myslil jsem, že odjela. Přestal jsem Bulharku pozorovat, ale stýskalo se mi a přál jsem Bulharům vítězství. Bylo mi smutno — ale jen tři dny. Bulhaři měli uzavřené hranice, Bulharka se však vrátila a já měl radost — třeba ať Bulhaři prohraji válku jak chtějí...

A zase byla veselá...

Leč prázdniny nastávaly. Aspoň moje. Díval jsem se naposledy, díval na její červenou stuhu, uvázanou na bílé bluze. Smála se svýma malými ústama, dívala se kukátkem na mne a když jsem se díval zároveň kukátkem na ni, mávla ručkou, zazlobila se a pohrozila prstem a utekla. Přišla však brzy zase k oknu. Když jsem naznačil, že odjídám, ukazovala, jak bude plakat a při tom se smála, smála — a já jsem se také smál...

Když nyní slyším znít tu smutnou vojenskou melodii, vynořují se mi před očima její zářící oči: dívají se na mne, vidím její tmavé vlasy a úsměv na rtech. Nevidím jí v Praze, ale vybavuje se mi její podoba z té písně, jako by byla součástí pochodu „Šumí Marica“...

*

JEŠTĚD.

(Maruše.)

Denně se dívám k severu. Tam Ještěd, mez mého obzoru, mez naší a německé krajiny, poutá mě oči z jara i v létě, v podzimu i v zimě. Těžko rozhodnout, kdy více vábí. Oči na něm utkví se zálibou vždy, ve dne, když sytá moudrý jeho vyniká z průsvitného podkladu namodralé oblohy, i v podvečer, když líbá její zacházející slunce, zdobíc jeho téměř zlatou gloriolou, i v zimě, kdy běl jeho obrovité postavy svítí na blankytném pozadí oblohy. Někdy jej docela kryjí mlhy, někdy jen se halí do oblak. Ale ať jej navštívíte kdykoli, budete často vzpomínat jeho nádhery. Stále putují k němu turisté, z nichž mnozí týdný se těšili na chvíli pohybu v čerstvém vzduchu. Příjemnou námahou výstupu okřeje tělo, a duše, někdy uštvána, osvěží se milými dojmy. Lahodné barvy kraje, luk, poli a tmavých lesů, odstíny modří, jimiž jsou oděny vzdálenější a bližší kopce na západě, pohledy do hor Jizerských a Krkonoš

a od širokého kraje na jihu jsou odměnou těm, kdož vystoupili na vrchol. I nyní v podzimu je tu živo. Treba že nebývá vždy jasný rozhled, máme přece dosti předmětů pro obdiv. Buky a břízy zář zlatem, místy se mezi sosnami rdí jeřabiny. „Pláně“ načervenalé se vlní jemným vánkem; jdeme jimí zadumání, náhle z nich vzhledne modré oko hořce. Postůjte a pohleďte, co je jich rozseto ve hnědé trávě. Jemnou jejich vůni a jaseem zlatých korun stromů se na rozloženou vtiskuje v duši podzim, než odejde, aby ustoupil zimě. Odejde brzo. Za týden budou snad buky už bez listů a černé jejich větve smutně budou čekat, až nový oděv dá jim Bílá paní. Turisté, pozor! Mnohý z vás v zimě pohlížel často k bílému Ještědu, jat jeho krásou za jasného dne. Pohleďte chvíli a obrátil se, zas k jiným věcem, netuše, že zve ho k návštěvě. Nepomyslí, že by mohl v sněhu a mrazu stoupatí vzhůru. A kdyby vás některý ctitel horské zimy vybědl na cestu, odpovídali byste krátce: „Teď v zimě?“

Přál bych si tolik výmluvnosti, abych vás svedl, přál bych vám, abyste se svěsti dali; vždyť by vás na chvíli aspoň objalo štěstí. Vládne tam Bílá paní a vše je kouzelnou její mocí proměněno, bělostným rubášem oděno. Kde nyní je les, tam nevidíte jediné Jehličky zelené; v údivu stane se před zástupem báječných postav, pohádkových bytostí a zvířat, draků i ptáků, jak náhle se před vámi z mlhy vynoří. Uvidíte postavy hrdě v klidu vztyčené i pokorně skloněné i těla divokou vášní se svíjející a za nimi šedou mlhu. Úžasní stojíte před tou říší pohádkovou, tíše a nábožně kráčíte anebo na lyžích jako na ložce plynete po sněžné ploše už řídnoucími z větru mrakem podle těch bílých ojněných postav, sami pokrytí jiným jako ti „sněhuláci“ zde. Vítr zažene mrak, jenž ustoupí paprskům slunce. Všecko je bílé a září v slunečním jasu, jen stíny jsou modré. Hluboko dole je kraj poprášený sněhem, na němž se modrají lesy a lesknou střechy a okna. Zas obklopí vás mrak husté mlhy, stoupáte tichým lesem, šťastni svou samotou a tichým okolím. Nad vámi proráží šedavě mračno bledý svit slunce, malého zeleného kotoučku. Náhle žasnete před ledným zámkem, o jakých jste snad snivali v dětství. Kdyby vchod nebyl otevřen, nevěřili byste, že je to hostinec a ne křišťálové sídlo kouzelníka. Ani nepomyslíte na únavu, ač jste na vrcholu Ještěda; uprostřed zimní nádhery vzpomene se všem, jimž byste přáli stkvělé té podívané. Musíte-li domů, uminíte si svatosvatě, že se zas brzo sem podíváte.

Na Pláni v českém hostinci mezi libereckými Čechy, mladými i starými, si odpočíte, a potom sestupte nebo na lyžích sjedte na nádraží. Jistě se často ohlédnete na sněhuláky, ozářené oranžovým svitem slunce, chýčícího se k západu a oči vaše budou bloudit po kraji dole rozloženém. Doma budete vzpomínat a denně budete vyhlížet k Ještědu jako já, v létě i v zimě, z jara i na podzim.

F. R.

VDANÉ ŽENY JAKO UČITELKY.

Otevřený list školní radě v New-Yorku.

Sílo se, že školní rada v New-Yorku prohlásila jednou pro vždy v říjnu 1913: Každá vdaná učitelka, která se opovází mít děti, bude ze školského úřadu propuštěna. V Omaze, když se učitelka vdá, rozumí se tomu jako v Čechách, že resignovala z učitelství. V New-Yorku se nad vdavkami učitelek přivíraly všelijak oči, ale když paní B. Peixotová pro šestinedělí nemohla do školy, školní rada učinila vdavkám přítrž energickým usnesením.

Pí. Winnifred Blacková, spisovatelka velmi známá, napsala do World Heraldu obrněný list na adresu školní rady newyorské i jiných školních rad, z něhož vyjímáme:

Tak tedy pí. Bridget Peixotová nehodí se už k vyučování vašich a našich dětí, pánové ze školní rady v New-Yorku, poněvadž měla tu smělost státi se matkou sama? Byla all right, když nevěděla pranic o dětech kromě toho, co se naučila ve škole, ale nyní, když má své vlastní dítě, pryč s ní hned a pro vždy! Jaké to podivné hledisko! Koho vlastně chcete ve veřejných školách: hejno potřeštěných děvčat či sbor dokonale ctnostných starých panen? Prosim, řekněte mi: Jen je-li žena taková, že nechce mít svých vlastních dětí, stává se tím ideální učitelkou? Co jest na takové ženě, že jí dáváte přednost, aby učila naše děti? Když ohlížíte se po chůvě pro své dívky doma, koho si vyberete, pane školní rado? Ženu, která chce děti a která doufá mít své vlastní někdy, či takovou, která o ně nestojí, pokud dostává tolik a tolik týdně a nic dalšího se po ní nežadá?

Není to učitelská síla, kterou mám na mysli — není to učitelská síla, kterou měli bychom vůbec mít na mysli v případě jako je tento — jsou to děti. Jsou to děti, jejichž zájmy měli bychom mít na mysli, a já nevidím, jak ta skutečnost, že žena má svého vlastního hošíka nebo svou holčičku doma, mohla by jí učinit méně žádoucí a méně schopnou jako učitelku, nežli byla před tím, nežli měla toho hošíka nebo tu holčičku. Když zjednáváte za učitele muže, ptáte se ho, kolik dětí má doma a zdali má o ně zájem nebo ne? Měli byste se ptát, neboť čím více má svých vlastních dětí, pravděpodobně tím větší péči bude věnovati dětem jiných lidí.

— Ona bude myslet na dítě doma — pravil jeden z rady — místo na děti ve světnici, kde vyučuje.

Jaký jest rozdíl mezi tím, když myslím na dítě doma a přemítáním, zdali dítěko spí nebo bdí, a mezi myšlením na „Neho“ a přemítáním, přijde-li „On“ večer či ne a jaké šaty měla by vzíti na dostaveníčko?

Lidská povaha jest lidská povaha v ženě zrovna tak jako v muži. Žena, která se poctivě

zamiluje a provdá a má děti, jest zrovna tím druhem ženy, kterou bych si vybrala, aby učila mého hošíka číst a řekla mě divence, kde jest jezero Michigan a kdo osadil Aljašku. Ne že by mohla vědět více o čtení nebo jezeře Michigan neb Aljašce nežli ta druhá, ale že ona mimo to bude vědět hodně o dětech, co ta druhá žena nikdy nebude vědět, i kdyby přistoupila za členu do všech spolků pro studium dětí na světě.

— Že vdané ženy berou chléb od úst svobodných žen — co to má činiti s tou otázkou?

Žena jest lidskou bytostí napřed a ženou potom, ať už potom jest provdána nebo svobodna. Když se hlásí o vyučování v našich veřejných školách, jedinou věcí, jež by měla zajímat ty, kdož jí platí služně, jest: jakou učitelkou jste? Je-li dobrou učitelkou, tím otázka měla by býti vyřízena jednou pro vždy. Jest energická, věrná, spolehlivá, schopná? — to jest vše, co se týká každého, kromě jejího bezprostředního kruhu přátel. Kdo chce věděti, je-li školdozorce vdovcem nebo mužem svobodným, když jde o jeho zvolení? Jaký jest jeho rekord, co učiní pro naše děti? To jest tou důležitou věcí.

Co chcete začít system tajných manželství ve školách? Získávat učitelky, kterých nikdo nechce, za ženy, hledati ženy, aby učily naše děti, jež by nevěděly, co dělati s nemluvnětem, i kdyby jim o život šlo?

Svět se pohybuje, pánové ze školní rady — pohybuje se. Proč neznáváte, že by bylo dobře, kdyby též vaše mysl pohybovala se s ním? —

DROBNOSTI.

Dívaldelní paměti

napsala slečna Adéla Volfová a dala jim název nečekaný. Svému rodišti. Je v tom obzvláštní láska k Jindřichovu Hradci, jak ona skládá úcty ze svého života městu, v němž se narodila, a lidem, kteří ještě pamatují snad droboušskou Adlétu, narozenou 3. října 1846 v jednopatrovém domě č. 118-11 pod klášterem, na levé straně od brány. Otec Volf byl barvíř, později měl mandlovnu. Tam Adlétka jako školáčka vystoupila na divadle německé společnosti kočovní jako němá figurka. Těšila se na to, ale už v šatně se počala bát a natahovat moldánky. Potom ji zavedli na jeviště k nějakému kotlíku. Právě když vykřikla: „Já chci domů, k mamince“, zvedla se opona a Adlétka zažila hrozný dojem. „Pohlédnuvši do světél, spatřila jsem před sebou samé hlavy, samé oči; podle mého odhadu dětského zdálo se mi jich na milion a mané tanul mi na mysl obraz, visící v chodbě františkánského kostela, představující poslední soud. Tak působil na mne první můj pohled do obecnstva.“ V tom řev, křik, střelba (ovšem divadelní) a s Adlétkou to špatně skončilo — horečkou. Později slečna Adlétka Volfová pozbyla horečky a po mnohých letech vrátila se na oči Jindřichohradečnickům „v triumfu uměleckém“ — mohlo by se říci, kdyby milá umělkyně po celý život nebyla zůstala vtělená skromnost i tenkrát, kdy obecnstvo by jí bylo na rukou nosilo.

— O pamětech divadelní umělkyně budou psát jin a naleznou v nich příspěvky nejen k psychologii herecké vůbec, nýbrž k její vlastní zálibě a k jejímu umění zvláště. Mně však zajímá především ta její srostlost s Jindř. Hradcem Zpomíná na herecké společnosti, na mizerii i veselé chvíle kočovného života v Česko to má vztah k Jindř. Hradci. Co asi domnívali? Zpomíná na uměleckou dráhu v Národním divadle, na slavné volby a kolegy své a nemůže přestat myslit na Jindř. Hradec. Stálý průvodní motiv. Snad i tím ty silné kořeny udržely ji v rodném městě a mezi lidmi, které měla ráda, že zůstala svobodna, nezaloživši si nového domova tam, kde by jí byly rostly dcery a synové před očima a kde by ona s dětmi byla vrstala do jiné pudy. Roku 1912 dopsal své paměti, ač jí nakladatel nepoháněl. Napsala je proto, že „tak často vzpomínám rodného města svého, že se mi zdá, jakoby mne vybízelo, abych napsala o sobě, co přátelům a příznivcům mým jest známo, i to, co mnohým nebylo známo.“ Když i nakladatel o paměti žádal, nenapsala jich; když ona čarovně město dětských vzpomínek začalo bušit na její dveře, zorepsala se veselé a ohotné. A když dopsal, řekla si (napsala to čtenářům v předmluvě): A se to komu líbí nebo nelíbí a ať jsem třeba přece tu a tam snad zalichotila vlastní osobce, nechť se laskaví čtenáři nad tím nepozastaví: vždyť píšete — svému rodišti.“ — Ne nelichotila máke své osobce Adéla Volfová. Naopak. Byla u divadla jakousi Popelkou — také jí jako Popelku platili — a přes všechno uznání obecnstva skromným, milou kým člověkem zůstala. Až je to škoda, že tak malinko psala o své tak zv. duševní dílně. O pi. Kvapilovi řekla víc než o sobě. Smím-li říci, v jednom případě u vypověděla paměť. Nevyskytuje se mezi osobami, které jí v útlém mládí přály úspěchu na jevišti, cti, hodný františkán Otto Kröpfel. Snad tím slečna Volfová zarmoutí, že na něho zapomněla, a ještě více jestliže to vůbec nevěděla. — Trináct roků je umělkyně ve službě, kdo by to řekl. Mládež tedy neví o ní už nic. Ale my pamětníci jsme povinni říci, že byla opravdovou umělkyní, českou umělkyní, milou a nezapomenutelnou umělkyní. J. H.

Mikuláš Rutze.

Německý evang. farář z říše napsal českému „Čtu právě knihu o postupu reformace v Meklenburšku. Vypuštěl jsem si ji z městské knihovny v Dortmundu. Z ní se dovidám: Již rok před Lutherem — r. 1516 — vystoupil v Roztokách proti kramářským odspatky profesor Kónrad Pegel zvláštním spísem. V této knize se Pegel označuje jako žák mistra a kněze Mikuláše Rutzeho, jež nazývají se reformátorem meklenburšským z doby před Lutherem (na konci 15. století). Rutze překládal spisy Husovy do němčiny. V Roztokách se v jeho době scházeli přivrženci „českého směru“ v sklepě k tajným bohoslužbám. Do těchto schůzí přicházel i Rutze a zvláště svými překlady nemalo přispěl k prohloubení náboženského vědomí ve smyslu písmá sv. Zmíněné překlady pojednává v o deseteru, více a otcenásí. Hoví: dominikánské inkvizice spisy tyto spálila, a Ruzsam přešel do Livonska. Jistý jeho přítel však nesořil spisy jeho a překlady zakopal do země, a tak byly dochovány naší době.“ Vi se u nás někdo víc o spisech Roztokových a o jeho působení?

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Já zas myslím, že být zahanbena před zlou třídou je daleko „pokojivnější“ než šeky darebácké koucky zlých chlapců,“ napsala se do řeči Málka, potřásajíc hlavou, ko by měla hluboké životní zkušenosti za sebou. „Zuzanka Perkinsová přinesla si dnes do školy rozkošný prstýnek s červeným káňkem; tolik se mi líbil a horoucně jsem si řála být na jejím místě. Ale co vám nevyedla!

Nakreslila na tabulku pana učitele Daise s ohromným nosem a hrbem, a z úst v něm balonku mu vycházela slova: „Mladé ženy, mé oko spočívá na vás!“ Smály jsme se brázkou až běda, když v tom z nenadání jeho ko skutečně na nás spočívalo; rozkázal uzce, aby mu okamžitě přišla okázat tabulku. Celá zkoprněla strachem, avšak poslechla; a, ach, co byste řekli, že jí udělal? Zatahal jí za ucho — ano za ucho! Jen si představte tu strašlivou věc! A zavedl ji na stůl, a musela tam stát celou půl hodiny a rčet tabulku oběma rukama do výšky, aby resbu každý mohl dobře vidět.”

„Chichtala se děvčata obrázku?“ výtála se Jožka, které nehoda ta působila neobráznou švandu.

„Chichtala! Ani jedinká; seděly jsme tito jako zmoklé slepice, a Zuzka prolévala orké slzy. Potom jsem jí už nezavíděla; cíla jsem, že po téhle ostudě ani milion prstů s červenými kaménky by mne neučinil fastnou. Nikdy bych se nevzpamatovala z ukového přehroztitánského pokoření,“ a Málka se v ruce jehla jen jen kmitala, neboť si yla hrdě vědoma své vlastní bezúhonnosti, toho, že správně vyslovila dvě těžká slůvka jedním dechem.

„I já jsem dnes něco tuze hezkého viděla; chtěla jsem vám to říci hned v poledne, ale zapoměla jsem,“ prohodila Běta, urovnávajíc pečlivě Jožin rozházený šicí košíček. Když jsem ráno kupovala u rybáře pro Hanu ustřice, setkala jsem se tam s panem Lorencem, ale nezahledl mne, poněvadž jsem šla za sudem. Vyjednával zrovna něco s panem Cutterem, když v tom vešla do krámu nějaká chudá žena s vědrem a hadrem v ruce, a prosila pana Cuttera, aby jí za kousek řby dovolil vydrhnout podlahu; nařikala, že nemá dětem dát co jíst, a že prý nemůže do-

stat žádnou práci. Pan Cutter měl na spěch a mrzutě odsekl „ne“; ubožačka tedy šourala se z krámu a vypadala tak ztrápeně a hladově! Tu pan Lorenc zahnutým koncem své hole popadl jednu velikou rybu a podal jí ženě. Přála bych vám vidět, s jakou radostí a překvapením chytila rybu do náruči, a jak mu nastoláráte děkovala. vynhžela tak směšně, když s ohromnou, hladkou rybou v náruči vytrvale svolávala pozehnání na hlavu páně Lorencovu.”

Když se byly dost nasmály Bětině příhodě, obrátily se na matku s prosbou, aby i ona jim něco vypravovala. Po krátkém rozmyslení pravila paní Marchová vážně:

„Když jsem dnes stříhala ve spolkových místnostech modré flanelové kazajky pro vojáky, zmocnila se mne nevýslovná úzkost o tatínka a přemítala jsem v duchu, jak bychom byly opuštěné a bezradné, kdyby se mu něco zlého přihodilo. Nebylo to sice ode mne moudré, ale nemohla jsem trýznivou tu myšlenku vypudit z hlavy. V tom vstoupil jakýsi stařec s cedulkou v ruce; přišel si pro objednávku. Sedl si vedle mne, i dala jsem se s ním do hovoru; vypadal tak unaveně a usouzeně.

„Máte snad syny ve válce?“ ptala jsem se ho s úctami.

„Ano, paní; měl jsem čtyři syny, avšak dva z nich padli, jednoho zajali, a čtvrtý leží ve Washingtonské nemocnici; právě se chystám ho navštívit,“ odvětil klidně.

„Vykonal jste mnoho pro vlast, příteli,“ podotkla jsem, cítíc k němu nyní úctu místo soustrastí.

„Nic víc, než co jsem byl povinen vykonat, paní. Byl bych šel sám, kdybych nebyl už tak slabý; ale se mnou již není nic, a proto jsem dal svoje chlapce, a dal jsem je rád.”

„Mluvil s takovou opravdovostí a upřímností a zdál se být tak šťasten, že může obětovat vše, co má, že jsem se v duši zastyděla. Já obětovala jediného muže, a ještě jsem se domnívala, že je to příliš mnoho, a on dal čtyři bez reptání. Já mám doma pro potěchu čtyři dcerky, a jeho poslední syn čeká na něho daleko odtud, aby se s ním snad na vždy rozloučil. A když jsem si vzpomněla na všechny ty dary, kterými jsem obklopena, cítila jsem se tak bohatá a tak blažená, že jsem starci udělala pěkný balíček, vtiskla mu něco peněz do ruky a srdečně mu poděkovala za naučení, kterého se mi dostalo.”

„Povídej ještě něco, mami, něco s mravním naučením na konci, jako bylo toto. Řáda pak o takovém vypravování přemýšlím, zvlá-

ště je-li pravdivé a není-li příliš kazatelské," škemrala Joža po chvíli mlčení.

Paní Marchová se usmála a jala se znovu povídat: vypravovalať drobnému tomu posluchačstvu již po hezkou řadu let a věděla, co se mu líbí.

„Jednou za onoho času žily čtyry sestry, a ty měly do sytosti jíst i pít, čím se oblékat, a nad to byly obklopeny ještě mnohým pohodlím a mnohými radostmi, laskavými přáteli a rodiči, kteří je horoucně milovali; a přece naše sestřičky nebyly spokojeny.“ (Tu posluchačky mrkly kradmo na sebe a daly se s nevšední horlivostí do šiti.) „Snažily se být hodné a učinily i mnohá výborná předsevzeti, ale jaksi je nikdy pořádně nedodržely a ustavičně jen říkaly: „Kčž bychom měly tohle!“ anebo „Kčž bychom jen mohly udělat ono!“ a při tom dočista zapomněly, jak mnoho už měly a jak mnoho pěkného by mohly vykonat. I tážaly se jistě stařeny, jakého by měly užit kouzla, aby dosáhly štěstí; i odpověděla: „Když pocítíte v srdci nespokojenost, vzpomeňte na ta mnohá dobrodini, kterými vás Bůh obdařil, a buďte vděčný.“ (Tu Jožka pozvedla rychle hlavu, jako by chtěla promluvit, leč rozmyslila si to, vidouc, že povídka není ještě u konce.)

„A poněvadž to byly rozumné dívky, rozhodly se uposlechnout stařeniny rady, a záhy k nemalému svému úžasu vyzorovaly, že se jim při tom dobře daří. Jedna shledala, že peníze nemohou odvrátit hanbu a žal od domu bohatých lidí; druhá zase, že, přes svou chudobu, při svém mládí, zdraví a při své veselé myslí byla daleko spokojenější než jistá mrzutá, churavá, stará pani, jež se nedovedla radovat ze svého pohodlí; třetí poznala, že je sice nepříjemně pomáhat doma vařit a uklízet, ale že je přece neskonale nepříjemnější žebrať o kus chleba, a čtvrtá konečně, že ani prstýnky s červenými kaménky nemají takovou cenu, jako slušné chování. I umínily si, že už nebudou reptat, nýbrž raději se těšit z těch vzácných darů, které už mají, a že se příčiní zasloužit si jich, aby dary ty vzrůstaly a nebyly jim snad nadobro odňaty. A naše sestry — jsem o tom pevně přesvědčena — se nikdy nezklamaly a nikdy nelitovaly, že poslechy rady staré ženy.“

„Ale, maminko, to je od tebe úsmek, vždyť jsi naše historky obrátila na nás, a pověděla nám kázání místo pohádky,“ ohražovala se Markétka.

„Líbí se mi takováhle kázání; podobným způsobem nám tatínek vždycky vypravová-

val,“ zamysleně připojila Běta, zapichující Jožiny jechy do podušky.

„Já si ani zdaleka tolik nestěžuju jako ostatní; a ode dneška se budu mít ještě více na pozor; mám odstrašující příklad na Zuzce Perkinsové,“ poznamenala Málka důstojně.

„Však jsme, mamí, potřebovaly tvého naučení, a nezapomeneme na ně. A zapomeneme-li přece, připamatuj nám, co říkala ta černoška, stará Chloe v „Chaloupce Strýčka Toma“: „Myslit, dívky, na svůj milosti, myslet na svůj milosti,“ dodala Joža, nemohouc odolat, aby nevnesla trochu žertovného veselí do malého matčina kázání, ač si je vzala k srdci stejně vděčně jako druhé sestry.

Kapitola V.

Sousedé.

„Co to máš u všech všudy zase za lubem, Jožo?“ ptala se Markéta jednoho chumelivého odpoledne, když sestra hnala se chodbou v přezůvkách, ve starém plášti a klobouku a s koštětem v jedné a s lopatou v druhé ruce.

„Jdu se proběhnout,“ odsekla Jožka s rozpuštěným zábleskem v očích.

„Naprocházela jsi se již dnes dost a dost. Venku mrzne, želo to praští, a je už skoro tma; radim ti tedy, abys raději zůstala v suchu a teple u krbu,“ domlouvala Jože Markéta, klepajíc se zimou.

„Neprosím se nikoho o radu; nevydržím sedět celý den jako zařezaná, a kočka taky nejsem, abych klímala u ohně. Mám ráda dobrodružství a jdu si nějaké vyhledat.“

Markéta opékajíc si nad ohništěm nohy, zabrala se znovu do čtení (V a n h o a,*) a Joža jala se s velikou horlivostí razit si ve sněhu cestu, a netrvalo dlouho a umetla koštětem kolem zahrady stezičku, aby si sem Běta se svými churavými loutkami mohla vyjít na procházku. (Pokračování.)

*) Nejznámější román Sira Waltera Scotta.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2-40 s donáškou neb
poštovním.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
společnost s r. o. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor
Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Čas“ zdarma jako nedělní příloha.

STANISLAV CYLIÁK:

UMRLEC.

My krajem pospolu jsme jeli tmavých, snících
růží,
ač šilený let prostorem-li možno jízdu zvát,
kdy červeně květů k chaosu se plamenných
vln druží
a rozbor mizí v šilenství, jež tušíme tu zrát.

Tu na usmrcující plody jeho čekati jsme chtěli,
vždyť osudný strom ráje kolem nás se mih,
však pomoci nám skýtal pouze útěk smělý,
krev samovrahů, k němuž vybízela v kolejích.

A z krve té, až dosud čerstvé, kouřily se stíny,
jež známých podob měly ustrašený vzhled,
tak z pod kol, z tfaotliště krve, onen Kareniny,
jenž nad ostatní kolem nes se výš a bled

a kynul tí, co v zhaslé dále cosi vzplápolalo,
jak záblesk na kose, již posledně tal zneč. --
A ve mně srdce Vronského se rozplakalo,
ten v prsou pochovaný, zdánlivý jen umrlec.

--o=--

MAARTEN MAARTENS:

JENDA.

Z angličtiny přeložila Fina Tausiková.

Jenda byla Holanďanka. Vlastně nebyla to
ani žena — jen nepodařený kluk. Když jsem ji
po prvé spatřil, byl to malý uličník.

„Ano, ano,“ říkala její matka, paní Barendsová, „moje dcera je mi jen pro zlost. Je hrubší a natropí víc hluku než ti čtyři kluci dohromady. Jen si pomyslete — hvízdá — a hochy hvízdát neuslyšíte. Vychovatelky od nás utíkají; dává jim do postele shnilá jablka, líčí na ně jako na hejly, maže jim židle smolou — samo nebe ví, co ještě provádí! Je strašně divoká a bezmyšlenkovitá. „Madame,“ řekla mi předposlední vychovatelka, Angličanka, „madame, nesvedu s vaší dcerou ničeho. Je to satanova dcera, vtělený hřích!““

„To bylo ovšem nezdvořilé,“ prohodil jsem.

„A což trochu rozumného vedení —“ jala se radit teta.

„Vedení? Jak prosím vás byste chtěla „vést“ šestnáctileté děvče? Muž vede naše čtyři hochy rákoskou, až se třesou. Dělá však nejkrajnější rozdíly: ani když byla roztomilým miminkem, nedovolil, aby ji někdo udeřil.“

„Ovšem, zcela správně,“ horlila teta.

„Prosím vás, co chcete? Hoši nikdy nevzpomenou na darebáctví, ale Jenda je v něm stále.“

Myslím, že teta pochopila, že je marno mluvit s paní Barendsovou o jejím oblíbeném koníčku: o pedagogii.

„Hoši se tedy dobře učí?“ pravila. Tlustá paní Barendsová těžce vzdychla. „Ne,“ pravila, „to ne. Žádný z nich se dobře neučí, učitelé si neustále stěžují. Ale co chcete? Vědí, že jsou děti Jana Barendse a myslí si, že mají chléb namazaný máslem pro vždy.“

„Bohatství bývá někdy okřídleno,“ pravila teta moudře. „Ubíhá dnes jako po telegrafu.“

Paní Barendsová se blahosklonně usmála, sepnouc tlusté ruce na šatech z tuhého hedvábí. „Pravda,“ dodala, „svatá pravda! Minulý týden pravě zbankrotoval Porder a synové — celý milion!“

Obě dámy na to pokračovaly horlivě v rozhovoru o podrobnostech, které byly známy o bídě paní Porderové. Přemýšlel jsem zatím o zvláštích — pokud jsem je byl seznal — podivného děvčete, Jendy Barendsové. Nejmenovala se ovšem Jenda; zdá se mi — určitě to však nevím — že se jmenovala Anna. Bratři, unaveni její neustálou touhou, být hochem, ji byli kdys — velice obřadně a s neuvědomělým znesvěcením — v dětském pokoji překřtili na „Jendu“. Otec se jmenoval Jan a z hochů nikdo neměl jeho jména: napravili tedy, co rodina byla zamaškala.

Tři bratři byli mladší, jeden o dva roky starší než Jenda. Všichni byli rusovlasí, bílé, mdlé pleti, kostnatí, bezvýrazní. Šatili se nad své stáří, nosili moderní vázanky a pokud si troufali, vystupovali ve škole sebedůvěrně. Otec byl známý obchodník, jehož velkolepý způsob života svědčil o velikém bohatství. Jeho mohutná hlava a pěkný zevnějšek byly důležitým zjevem ve veřejném životě města: byl dlouho členem městské rady a rúz-

ných spolků dobročinných, uměleckých a vzdělávacích. Všichni mu šli z cesty anebo kuli tajně pikle proti němu. Byl vážný a spravedlivý a klonil se spíše k činům dobrým než nežným. Synové se ho k smrti báli; dcera ho milovala silnou láskou, která ven vyhání bázeň.

Jenda byla zvláštní, veliké, hezké děvče s energickým obličejem otcovým a jeho černými, kučeravými vlasy; ani v nejmenším se nepodobala slabošské matce, kterou litovala, často hladila a již občejně opovrhovala.

„Dokonalost!“ pravila mi jednou, „nenávidím dokonalosti. Maminka říká, že vychování děvčete by mělo být dokonalost sama. „Jen vynech ty dokonalosti,“ říkávám jí. Mami se učila hubbě: hrát neumí. Učila se kreslit: neumí; ani netvrdí, že by uměla. Pomyslela, onehdy u tety Mary jí kdosi požádal, aby zahrála dětem polku. „Ach, neumím, opravdu neumím,“ povídá. Byla všecka rozčilená. Jednou nakreslila Tomanovi pro zábavu psa a Tom myslil, že je to kráva!“

Nastala dlouhá přestávka. Jenda seděla zamyslena. „Myslím, tančit by je ještě dovedla,“ pronesla konečně pěkná ústa, „kdyby totiž nebyla tak hlustá. Já však umím tančit bez učení. Tomu se každý naučí od vidění; taneční mistr říká, že tančím pořádně, jen kdybych si zapamatovala, že nemám kopat a vrážet do lidí!“

Jenda vzdychla a klátila dlouhýma nohama, visícima s větve, kde se byla uhnízдила. „Dokonalosti jsou nesmysl, že?“ pravila.

„Zajisté,“ odvětil jsem. Byl jsem totiž pohnul Gerarda, nejstaršího Jendina bratra, aby mne sestře představil a ležel jsem natažen v trávě pod „vznešenou kněžnou“. Tak totiž se jmenovala zmíněná jablňo.

„Myslím aspoň — ovšem — leda že by měly být — totiž jedna z nich — povoláním člověka. Ta by nebyla nesmysl!“

„Chápu. Myslíte, že jste povolána být učitelkou tance?“

„Naprostě ne. Nemám nejmenší potuchy, jaké by mohlo být moje povolání. Mami myslí, že nemohu mít žádné.“

„Proč ne?“

„Říká, že povolání není pro ženy. Moje povolání je prý být slečna Barendsová! Mně se líbí počty: ohromné sumy, hodné složité úrok. A vedení knih! Zbožňuji vedení knih — zvláště hledání chyb.“

„Co víte vy, má drahá, mladá dámo, o vedení knih? Či myslíte vedení — „jako vlastních“ — knih, které vám někdo půjčil?“

„Nejsem mladá dáma a kdybych byla, nebyla bych drahá — dokonce ne vaše. A nemusíte dělat nepodařené vtípy. Pracovala jsem Gerardovi veškeré úkoly pro obchodní školu: beze mne by se v tom nebyl ani vyznal.“

*) Do you meu keeping books that were lent you? Book-keeping = vedení knih, účetnictví. Je to slovní hráčka, která se nedá doslovně přeložit.

„A Gerard za vás šil?“

„Ne. Nesmějte se bratrovi, nesnesu toho. Gerard mi nabízel, že mi pomůže kreslit — kreslit pěkně — ale nechtěla jsem. Zdálo se mi to nízké.“

„A nezdálo se vám být nízké, pomáhat jemu? Nechápu dobře vašeho důvodu.“

„Nehledám důvodů — nenávidím jich. Jsou to dvě naprosto rozdílné věci. Žena musí mužům pomáhat — nesvedli by bez ní ničeho.“

„Tak jest,“ pravil jsem pokorně. „Pomáhají nám do života a ještě snadněji z něho.“

„Co — že?“

„S Bohem, slečno Jendo!“

Co se událo onoho večera, jsem slyšel od Alfreda, třetího bratra, desítiletého. S dětskou prostotou mi vyprávěl aspoň, co uznal za správné.

Zdá se, že mademoiselle Doucillet, Jendina poslední francouzská vychovatelka, často horlivě dávala na jeho odpor proti mužům. Jak byla proto ve svých citech vzrušena, když, vejdouc jednoho dne za šera do svého pokoje, viděla na posteli nataženého chrápajícího chapíka. Aniž se přesvědčila, jak slamený panák by mohl chrápat, vzbouřila svým pištěním veškeren dům. Všichni vyběhli na chodbu, a děti měly potěšení vidět otce v úboru nanejvýš nedůstojném. Po večerí zavolali Jendu do salonu. Když vešla, vrazila do malého stolu. Otec a matka vyměnili významný pohled.

Seděli u krbu a tvářili se, jak otec a matka nehodného děvčete se mají tvářit.

„Jendo,“ začal pan Barends vážně. „Podobné věci ať se již nedějí!“

„Jaké věci, tati?“ tázala se Jenda sladounce. Na to, obávajíc se, aby její otázka se nezdála vytáčkou: „Ach, mluvíš snad o slameném panáku? Odprosilá jsem mademoiselle. Kdo by si byl kdy pomyslíl, že se ženská lekne panáka!“

„Kdo by si byl pomyslíl, že velké děvče — šestnáctileté — by mohlo provozovat tak pitomé kousky?“

(Pokračování.)

—o—

J. S. MACHAR:

Z VERŠŮ.

Září 1912.

Winter umřel — Vondřejc*) je tu ještě,
Bezruč mlčí — básní Novák Arne,
tepla nebylo — jen věčné deště —
ach, to léto bylo jednotvárné.

Pánbů žne tak, by moh dáběl síti,
mlha se nám roztahuje všade —
inu, psi to máme živobyti
s psími vyhlídkami, kamaráde!

*) Pro nezavěčené: Vondřejc = hédina M. K. Čapkových patera „Pater“.

Za času tohoto . . .

Na dveře klepe Bida všady,
kdož ví, co Zítřek přinese,
a člověk nechce umřít hlady,
tož, kde je možno: krade se.

Je bída v naší politice,
té zvykli jsme již konečně,
ba, ani nechcem si v ní více
přát změn a proměn všetečně.

Kam oko hledne, vzešla setba,
již síly hříchů Minula —
a nejlíp říci, že to kletba,
neb vůle dávno ztrnula.

Však za to sebevražď je méně,
neb lidé takto zmoudřeli
mrou rozšafně a spokojeně
a v Pánu ve své posteli.

*

Laudator temporis acti.

Stesk si starý krokodil
sboru mladých krokodilů:
Protiven je ten náš Nil,
trudno žít v tom našem Nilu!

Klid tvůj už je ve psí dán,
jaká hrozná sekatura:
parník jede, Angličan
chce tě vidět in natura!

Kěž jen chvilka zbyla by
aspoň k diner v tomto shonu —
jinak vládli Arabi,
jiný byl čas Faraonů!

Jinak se ten život žil,
ticho vládlo našim Nilem —
raděj velbloudem bych byl,
než teď nilským krokodilem!

•

A tak to denně jde . . .

A tak to denně jde: jsou touhy zmučené,
naděje zklamané, je hořkost odříkání,
hnus časem z života, vztek pomsty zlomené,
posměšky Osudu a úzkost z umírání — —

A je-li změna v tom — ať přijde cokoli,
zklamání ve všem je, rmuť na dně všeho
leží . . .

Jsou leda chvílenky, že život neboli
a trochu sluníčka zmučenou líci běží.

•

Kruh.

Jaká to divná přání!
Tak rád bych knihu tu čet,
naivní povídání
z blouznivých mladých svých let.

Na dálné nechci cesty —
rád bych jen, kdybych tak moh'
jit luhy, cestami, městy,
kudy jsem běhal co hoch.

To dávno . . . myslím, přeci
pár lidí našel bych snad,
mých dětských snění to reci —
ty bych tak uviděl rád.

Ba, zdá se, čas že jaksi
v kruh stočit života linií,
neb Osud ve své praxi
má smysl pro geometrii.

•

Jaro.

Sana mens in corpore
sano — drobný priman říká,
v tlustých knihách hledá pak
smysl toho Latinika.

Sana — zdravá, mens je duch,
in — toť s ablativem bude —
pod velkými brejlemi
svítí dětské oči rudé.

Corpore je od corpus,
zdravý duch je v těle sano —
po zádičkách jede si,
kříž jej bolí dnes už, ano.

V zdravém těle zdravý duch —
tak té věty smysl stihl — —
s odstalýma ušima
vodnatelnou hlavu zdvihl.

—o—

PAVEL MARTAN:

ZVÍŘE.

Dopis.

Jakési veliké, huňaté zvíře s ostrými drápy
a velikýma očima, jejichž zřetelnice ve tmě ze-
leně svítí, číhá na mne každodenně u nízkého
domku za městem, nedaleko mého bytu, když
se vracím večer z kavárny. Malá okénka svítí
do tmy a děrami záclon dívá se na mne toto
huňaté zvíře, dívá se a číhá, hledá okamžik,
který by byl nejvhodnější ke skoku a kdy jeho

drápy mohly by se nehlouběji zarýt. Podlouhlé zřítelnice zeleně svítí a zvíře se dívá. Dívá se a čeká.

Tento nízký nepatrný dům, kolem jehož svítících oken každého večera chodívám domů, jest domem rozkoše a opojení. Děrami v záclonách dívám se dovnitř, zvědav a rozčilen, poněvadž vím, že přijde toto velké huňaté zvíře, připlíží se tmou a náhle skočí. Bude mítí horký dech a jeho oči budou zeleně svítit. Místnost je malá, nízká. Jen několik málo stolů a židlí je v ní. A každého večera, když venku život utichá a krajem neslyšně kráčí černá noc, rozzvučí se tato nepatrná místnost hovory a zpěvem a zavrstí do tmy okénky. V kouři a zápachu, opojení vínem, líkery a rumem, zpiti a rozvášnění, zpívají tu dělníci z okolních továren, kteří sem přišli, aby utratili celý svůj výdělek za trochu rozkoše a chvilkového omámení. Dvě červené, napudrované ženštiny, polonahé a vypasené, se širokými boky a růžovými rameny, obcházejí stoly, smějí se a vtípkují, ukazují krajky od košil a nabízejí svá růžová, masitá těla.

Vždycky večer, když se vracím z kavárny do svého bytu, na okamžik postojím u oken a dívám se dovnitř, očekávaje s určitostí, že přijde to černé, huňaté zvíře, aby zatalo svoje drápy do mojí duše. A vždycky jsem připraven, abych jedinou ranou zatáté pěsti srazil zvíře k svým nohám, do prachu cesty.

A tak i včera...

Večer byl teskný, rozšuměný bubláním potoka, který tu teče a rozzářený přitlučeným svítkem hvězd. Malá okna nízkého domu za do tmy se vyzývavě dívala a čekala, že se zastavím jako vždy, abych skulinami záclon dovnitř nahlédl. Skutečně jsem se také zastavil a díval se dovnitř, hladovýma, rozvášněnýma očima, čekajíc, až přijde ono podivné zvíře, abych je mohl včas srazit k zemi. A zvíře skutečně přišlo. Přišlo lhasvě, pomalu, s očima klopenýma, čekajíc na okamžik, kdy bude moci upotřebiti svých drápů.

Cizí jakýsi hlas, příjemný a sladce mazlivý, bužel mi do ucha, lákal a sváděl:

„Vidíš. Ona má krásné, růžové tělo a plné boky. Okrouhlá, masitá ramena vyzývavě se dívají z trochy těch vbledlých carů, které na ní visí. Jdi a užijte! Prodává ti toto své tělo za nepatrný peníz na jakoukoliv dobu.“

Příjemný hlas sladce šeptal a zvíře se lisalo.

A tak se stalo, že jsem najednou otevřel dveře tohoto domku, abych si koupil toto růžové krásné tělo. — Černé zvíře radostně mručelo a zelená očka mu potměšile svítla. — — —

Až teprve v tom okamžiku, když jsem ucítil odporý zápach rozlitého vína a omamnou vůni dráždicích parfumů, až teprve, když toto růžové tělo obrátilo ke mně své oči, zapadlé a bez lesku, teprve pak jsem si dokonale uvědomil, že jsem

sem přišel, abych ukojil to zvíře, zavřené ve svém těle...

A nebýt Tebe, Marčo moje drahá, nebýt toho, že v kritickém okamžiku spatřil jsem najednou před svými očima, rozhořěnýma vášní a touhou, Tvoje modré, krásné oči a usměvavou tvář — nebýt toho, to černé zvíře bylo by hluboko zarylo svými drápy. Jen vzpomínka na Tebe to byla, která způsobila prudké přibouchnutí dveří již otevřených a která mi dala tolik síly, že jsem dovedl zardousiti to černé zvíře-samce, jež bylo zavřeno v mém těle a které řvalo vášní a hladem. Hladem po lidském mase. —

Jen proto Ti to píši, že jsi bezděky mne zachránila a že jsi způsobila, že teď už kliden chodím kolem svítících oken malého domku, poněvadž ono hrozné zvíře, které mne tu přepáďovalo, jsem včera večer zardousil. Jeho zelené oči už nesvíjí a drápy jsou neškodné. —

Tobě děkuji za to, že jsi při tom pomáhala. Líbá Ti ruce Tvůj Jaro.

—o—

ING. KAREL SCHMID:

NOVÁ MYŠLENKA.

Je vhodné upozorniti na mocné hnutí duševní, jehož význam dnes ještě není možno zplna oceniti, které však šíří se, protože dává člověku tu, co slibují jeho hlasatelé; zdraví a sílu, klid duše, úspěch a radost ze života.

O hnutí bylo by možno psáti dvojmý způsobem: přísně vědecky, neboť těžší synteticky z vymoženosti filosofie, psychologie, věd přírodních i snah sociálních; s básnickým nadsněním při poznání možnosti, jež stávají se zasněženými dostupnými. Nejsa však vědcem ani básníkem, povím toliko několik slov pro informaci těch, kdož Novou Myšlenkou se dosud nezabývali.)

Duševní kultura a soustavná výchova vlastní osobnosti v dnešní podobě vědci za svůj vznik a rozvoj Americanům. Není náhoda, že právě země nejintenzivnějšího života obchodního a průmyslového zahajuje novou éru duševního života. Nelze však mluvit o reakci, způsobené upřílišněným materialismem a mechanisováním života, reakci, která by vhněla lidi, tímto životem vysilené, do náruče mysticismu a odříkání. Naopak! Účelem hnutí jest, aby dalo člověku sílu, moderní život v celé jeho mnohosti a rušné, zdánlivě překotné činnosti a měnlivosti ovládnouti, plně se ho účastniti a jeho nesnáze a zápasy

*) Pro jednoduchost podržuji název „Nová Myšlenka“. jde-li o hnutí v celé jeho plnosti. Jednotlivě možno mluvit o praktické psychologii, psychotherapii, duševní gymnastice, filosofii optimismu atd.

opouští posilen a otužen, s novou chutí překonávat další. Jen toto možno nazývati štěstím a dosažení jeho je podmíněno nejen znalostí a respektováním zákonů života vnějšího (zákony přírodní, sociální, národohospodářské), ale i zákonů, jimiž je řízen jedincův život duševní.

O těchto podmínkách se rozepisuje Dán Karel Lambert ve svých studiích o pěstění duševního života, český s názvem *Soulad v duši* vydaných, a jako základní stanovuje dostatečnou duševní energii, a to 1. její výrobu, nahromadění a výcvik, 2. její vybavení a správnou spotřebu.

Je tu úplná analogie podmínek životoprávy tělesné a jako tato užívá gymnastiky k nahromadění síly fyzické, tak i výroba energie duševní docílí se gymnastikou duševní. Ač je dosud v začátcích, nejsou ještě zpracována v soustavu, přece možno vytknouti její hlavní cíl: dosažení dokonalé sebevlády, která se získá ovládním myšlenek. Možno říci, že tu jde o vypěstění a výcvik sil myšlenkových, dosud nejen v široké veřejnosti, ale i v kruzích odborníků neznámých, ba neuznávaných.

Škodlivé účinky chorobných stavů duševních na zdraví, na př. bázně nebo rozčilení, jsou dosti dobře známy. Že však opačně možno správným životem duševním, myšlenkovým, zdraví znovu nabýti, zejména při chorobách nervových, jakož i odstraniti různé vady charakteru, zůstává veřejnosti dosud tajemstvím. A přece o sugesci (zejména o autosugesci), která je tu naprosto spolehlivým prostředkem, bylo již mnoho napsáno. Zejména v obsažné a přesvědčivé knize Francouze Dra Pavla Emila Lévy *Přirozená výchova v úle* podán jest vědecký výklad sugescí léčby, v níž není ničeho nadsmyslného a nepochopitelného. —

Literární veličinou nového hnutí jest zejména americký básník-filosof, Emersonův pokračovatel, Ralph Wald Trine, jehož díla naplněna jsou zdravým optimismem, s velikým zdarem usilující uvést duši člověka v soulad s odvěkou Vůlí vesmíru, s Nekonečným Duchem Života, jak se Trine vyjadřuje. Jeho hlavní dílo *V souzvuku s Nekonečným* je rozšířeno ve statisících po celém kulturním světě a dychtivě vnímáno těmi, kdož trapně pocívali prázdnotu ve svém nitru po rozchodu s církevním náboženstvím. Podobnému úspěchu těší se právem i knihy Trineova duševního zpřízněnce O. S. Marden a.

Uvěsti vymoženosti praktické psychologie, suggestivní léčby a optimistické filosofie v soustavu, jakož i vybudovati metodu sebevýchovnou, pokoušeli se s plným úspěchem především Američané. K nám zavádeny tyto věci vydavatelstvím *Nové Myšlenky* v Praze a *Edition Centre* v Brně. Bohužel okolnost, že autory a redaktory byli laikové, zavinila, že obsah jejich není podán vědecky, formou vzdělanému, myslícímu čtenáři sympatickou, ba je v nich ledaco, co si navzájem odporuje a vyžaduje korektury. Přes to možno je doporučiti, poněvadž přináší mnoho praktických návodů sebevýchovných, jakož i základy duševní hygieny a gymnastiky. Z časopisů soustavněji publikuje příslušnou literaturu toliko měsíčník *Nová Kultura*.

V Německu existuje již svaz přátel *Nové Myšlenky*, *Neudenker-Bund*. Mají svůj časopis a populární noviny v t. zv. *Talisman-Bibliothek*. Volba látky a její podání je tu, zejména v novějších knížkách, šťastnější, nežli v českých.

Doba naše opět navrací se k antickému ideálu člověka tělesně i duševně harmonicky vyvinutého, silně vůle, podnikavého, nekompromisního, krátce k ideálu hrdiny. Nabádá se k tomu hojně se všech stran, naše žurnály, zejména na korupci veřejného života, volají po silných, čestných jeho representantech, naše feministky doznávají, že jen muž-slaboč jim znechucuje život rodinný, jsou hltyány romány, jichž středem je individuum bezohledné se deroucí k vysokému cíli — známe tudíž aspoň v hlavních rysech vlastnosti i způsob života moderního hrdiny, nevycházíme však z bludného okruhu všeobecných, již hodně ověšených frází, místo abychom byli poučováni o prostředcích a cestách, jak možno sebe i jiné v silná individua vychovávat.

A tu jako na zavolanou objevuje se *Nová Myšlenka*, aby propast mezi pochybnostmi zmitaným člověkem dneška a harmonickým ideálem budoucna překlenula. Dodává sebedůvěry tím, že přivádí k poznání vlastních utajených sil, rozvíjí schopnosti a učí správnému jich zužitkování. Duševní hygiena nabádá k opatrnému, účelnému hospodaření vlastní energií, takže je umožněno rozmnožování její základní kapitál a při tom velkými přebytky úspěšně disponovati. Moderní proroci posléze, z nichž někteří jmenováni, podávají obsáhlou, vše objímající filosofii síly, souladu a optimismu, která zhodnocuje život

země; přivádí člověka současně ve správný poměr k věčné Vůli a jejím zákonům.

Z vyličeného snad již patrné, že jde o nové duševní proudění světového významu, o syntesu a uplatnění všech moderních snah za osvobození individua, o zvýšení životní úrovně jeho i celé společnosti. Ač není ještě vyhraněno, přec možno již nyní zdáti se jeho blahodárným vlivům bez obav, že budeme zklamáni bizarními a neprokázanými nápady. Nikoliv! Hnutí jest tak reální, jako život sám, jeho průkopníci mluví určitě a srozumitelně o všech jevech denního života, učí jejich správnému ocenění a ukazují, kolik zdánlivě nepatrných okolností a příhod může člověku býti zdrojem posily a radosti. —

Dlužno ještě připojit pokyn pro ty, kteří chystají se po prvé čísti a studovat ať již některý spis Trineův, Mardenův, či brožurky Nové Myšlenky, aby zejména nedávali se strhnouti novosti a zajímavosti předmětu k četbě překotné a povrchní. Jen zklamání by toho bylo následkem. Raději čísti málo, za to však poznané dobře do paměti uložit a — hlavně — ihned uskutečňovati. Ještě úspěšněji dosáhlo by se cíle, kdyby všechny tyto věci podávány byly zkušenými odborníky ve zvláštních kursech, jako je tomu na př. v Americe. —

Není možno v krátkém článku podat více nežli stručnou informaci. Byla by to však chyba, měl-li by zůstatí ojedinelým. Mezi čtenáři Času jest zajisté řada těch, kdož se Novou Myšlenkou zabývali. Ti nechť přispějí svými zkušenostmi a úvahami k nabádavé rozpravě o podstatě hnutí, jeho významu a o cestách, jakými je šířiti u nás.

Na konec poznámku.

Mohlo by se zdáti, že Nová Myšlenka určena je toliko slabým, aby je posilovala, nervosním, aby je zbavila útrap, nezdravý pronásledovaným, aby je přivedla k úspěchu, zmalátnělým a unaveným, aby jim dodala nové chuti k životu — naproti tomu lidé energičtí, podnikaví, zámožní a zdraví, že nepotřebují se o nové hnutí starati. Avšak není tomu tak. I títo lidé z neznalosti duševní hygieny a praktické psychologie mnoho a zbytečně plytvají energií, jsou vydáni náhlým nezdarům a nebezpečím, mívají stavy stísněnosti a beznaděje, svými úspěchy dávají se sváděti k přepracování a zejména hledají štěstí tam, kde ho není. A z těchto důvodů i jim přináší Nová Myšlenka mnoho užitečného.

HISTORIE KNÍŽKY Z LIPSKÉHO BOJIŠTĚ.

Sedlák Štolba pocházel z močovského, nyní čáslavského evang. sboru a žil v letech dvacátých a třicátých, v době, když můj děd byl tohoto sboru farářem a seniorem. Štolbovo jméno v mé mysli bylo vždy sloučeno s bitvou u Lipska, a že tato bitva byla k vůli němu první, o které jsem ve svém životě slyšel a kterou jsem se v dětské fantasii musel zabývat. Stalo se to takhle:

Štolba byl nucen konati vojsku, které pod Švarcenberkem k Lipsku táhlo, s párem volů přepřeh. Ráno po skončení bitvě vlekl se se svými potahem přes zkrvácenou pláň. Tu spatřil u cesty mrtvolu německého důstojníka. Po jejím boku ležela otevřená knížka; její listy byly jeho krví zrcoveny. Byla v temné kůži svázná a opatřena kovovou sponkou. Pohled jej dojal. I zvedl tu knížku a vzal jí sobě na památku z bojiště. A tak se dostaly Abendglöcklein — ten název měla knížka — z níž v chvíli poslední raněný voják útěchu čerpal, do české rodiny, která jí sic neuměla čísti, ale jako drahou památku jí chovala.

Zvláště se jí zabýval nálezcem mladší syn, jenž, jsa těla slabého a napadaje na jednu nohu, k rolnictví se nehodil a proto krejčovině se věnoval. Jeho řemeslo jej vedlo do Vídně. Tam se přiučil řeči německé, a když se zase domů vrátil, chtivě sáhl po památném veršů. Obsahovalo modlitby, výroky z Písma a hojně německé z písní duchovních a náboženské poesie německé. Původ knížky a její obsah jej tak zaujaly, že jsa obdařen duchem básnickým, jak sám vypráví, si umínil ji zčestit. Úmysl provedl a to se zdarem často překvapujícím. Veršům věnoval zvláštní pozornost. Když dílko bylo hotovo, přinesl je dědu mému k posouzení. Dle všeho zněl jeho posudek příznivě, poněvadž v autoru vzniklo ctizádnostivé přání vydati práci tiskem. K tomu nedošlo, hlavně pro nedostatek prostředků. A tu ubohý poeta si uměl pomoci. Z drsného papíru sešil si knížku téhož formátu, jaký měl originál a do ní vepsal písmem tiskovým pečlivě svůj překlad, opatřil list titulní a některé stránky významné květovými ornamenty, obkreslil každou stránku rámečkem, zrobil pouzdro a celou knížku do něho vložil. Celý výrobek pak daroval i s originálem mému dědovi.

V nejvyšším regálu, v pravém koutku knihovny mého otce stály dvě knížky, pro nás hochy nepřijatlivější, ano jediné přitěžlivý její obsah. Mystika krve a mystika války z nich na nás působily. Kolikrát za blízkého se soumraku jsme vždy však dva po nich sáhli, ne abychom četli, ale abychom pohlédli na krev z bojiště a s jakousi příjemnou hrůzou je zase odložili. Někdy jsme k tomu koutku vodili za nepřítomnosti otcovy i důvěrné kamarády a radovali se, když po děšení se neodvázali na seschlou krev ani sáhnout.

Knížky přešly v můj majetek. Uzavřel jsem je pečlivě. Tu přišla doba národopisné vý-

stavy. V městě v blízkosti mého působiště se pořádala výstava. Patřil jsem k jejím pořadatelům. S mnohými jinými starými tisky byly knížky obě na ní vystaveny. Na národopisné výstavě ve vitrině pro lidové umění literární jsem je naposlhdy shlédl. Zpět jsem jí nedostal, jako vůbec žádné knihy tam zapůjčené.

Tuto historii vypravuje nepodepsaný autor v Hlasech ze Siona 13. listopadu. Podle všeho chrudimský farář J. Nešpor, jenž v době národopisné výstavy byl farářem v Soběhradech.

—o—

FRANKOVSKÝ A VOLFOVÁ.

(Z paměti Adély Volfové „Svému rodišti“)

Že herci a herečky, když se jim poněkud jen slušné daří, mají dobrý humor, je všeobecně známo. Takovým stále veselým kolegou býval při Národním pan Frankovský. Byli jsme již hezkou řadu let při zemském našem ústavu, když jednoho dne, jdouce do zkoušky, potkám jej na rohu nynější Smetanovy a Voršílské ulice. Zvonilo poledne: studenti, lidé z práce, úředníci, kuchařky, jdoucí pro pivo, se na tomto nároží jen hemžili. Pan Frankovský, spatřiv mne, si asi pomyslí: „Aha, Volfová, té provedu nějakou čertovinu!“

Rozběhl se ke mně a našpulil ústa, zvolal: „Pusu!“ Lidé se zastavovali. Našpulila jsem také ústa a řekla výhrůžně: „Já ji dám!“ Frankovský zvolal ještě důrazněji: „Já ji vezmu!“ a už mlaskla hubička na mě lici či docela na rtech. Na to smekl hluboce přede mnou a odhokoval, směje se na celé kolo. Národ kolem stojící se také smál a mnozí z diváků zatleskali. Rozumí se, že jsem tentokrát za potlesk neděkovala. Ale byla to jediná hubička, kterou jsme si s Frankovským dali (kromě divadelních), a nikdy jsme si také nesdělili, kdo z nás tou pusou veřejnou byl napálen.

—o—

DROBNOSTI.

Mirovou čítanku pro mládež

vydal spisovatel O. Kypr v Jihlavě za 3 koruny. Taková čítanka (pro mládež jako pro dospělé) je obtížná věc. Jak shledat tolik a tolik článků, které všechny mají ústít v jednu tendenci, aby čtení nebylo jednotvárné? Čím víc číhá toto nebezpečí na skládatele, tím větší musí být umělecká stránka čítanky, jež by působila nevtravě, jako nepozorovaně. Takovou nesnáž by působila čítanka náboženská, zdravotní, historická, abstinční, národopisná, každá čítanka s vytčenou průhlednou tendencí. Jde-li pak o čítanku pro mládež, tím větší práce a tím větší důmyslu třeba, protože čítanka musí mít větší přitažlivost nežli čítanky školní, a my máme už několik roztomilých čítanek s krásným symtémím. Mirová čítanka zůstává za nimi. Čím sympatičtější jsou mi obě pořadatelky čítanky — pi. Pavla Moudrá

a Jindřiška Wurmová — tím upřímněji musím to říci, protože má následovat Mirová čítanka pro dospělou. Zdá se mi, že mnoho zavinil patrný spěch. Skladatelky neměly kdy rozhlížet se po literaturách světových i po literatuře české a proto psaly samy, co pokládaly za potřebné. Je málo velikých spisovatelů světových, aby nebyli zatratili válku. Kdyby se byly ponořily do literatury české, nemohlo jim ujít, že duch české literatury sám sebou je duch humanity, míru a nenáslí a bylo by možno bývalo v celkovém pojetí ukázat, že největší naši mužové i ženy Palacký, Šafařík, Kollár, Havlíček, Němcová, Neruda, Světlá atd. byli kněžními a kněžkami pacifismu. Pořadatelky jsou apoštolky hnutí a apoštolství svádí ke kazatelství. Proto z některých článků tendence příliš čpí a není vždy ani spolehlivá. Když Přemysl II. (Slovan) táhl s vojskem na pohanské Prusy, čím byl lepší než tvrdí Germáni?

Leč proto vše přece bych nechtěl říci, že v Mirové čítance pro mládež nejsou články, které nestojí za čtení a které se dětem líbit nebudou. Jsou v ní také dobré věci. H.

O Dušanu Makovickém

napsal Andrej Štrotinn v knize Rusko a Slované několik milých a upřímných slov: „Dr. Dušan Makovický je syn bohatého obchodníka v Ružomberku, studoval medicínu v Praze a v Berlíně. Jež jako student dostal se pod vliv Tolstého. Sám vypráví v Siovenských Pohľadech, jak se osobně seznámil s Tolstým v Jasné Poljaně. Nadenžený Makovický žil v Tolstém prostotu života a blahodárnou důsledností slovanského rozumu. Makovický je z lidí, u kterých není propastí mezi slovem a skutkem, mezi přesvědčením a životem. Rychle uvěřil v pravdu učení Tolstého, celý svůj život zařídil dle tolstojevského ideálu a po roce 1905 odešel do Jasné Poljany. Makovický tak miluje Tolstého, že každé jeho slovo je mu téměř svaté. Již 20 let sbírá vše, co se o Tolstém psalo. V Jasné Poljaně psal denník, do kterého zapisoval každou myšlenku Tolstého. Zápisky jeho jsou cenné, neboť jsou pravdivé. Přeložil Vzkříšení a Kreutzerovu sonatu do slovenčiny. Sám Tolstoj byl trochu pod vlivem Dušanovým. Jemu se děkuje, že Tolstoj ke konci svého života zainteresoval se Slovanstvem, a Makovický je iniciátorem toho, že Tolstoj napsal známý telegram slovanskému sjedzu žurnalistů v Sofii. Makovický byl v Žilině i v Rusku blízký prostému lidu. V Jasné Poljaně muzici o něm hovořili: „Duša Petrovič, spravedlivý člověk. Skutečně, duša-člověk!“ Makovický ukázal cestu, jak jít k prostému lidu!

Po smrti Tolstého dr. Dušan Makovický vrátil se domů z Ruska. Leč něco jej pudilo zpět k Jasné Poljaně. Chtěl na místě dopsat své vzpomínky na Tolstého. Dopsal?

•

Oprava. V článku Herecké kusy v minulém čísle Besed Času vypadlo několik slov, čímž porušena na jednom místě souvislost textu. Toto místo (v třetím sloupci dole) má znít správně: Před dramaty herců jsou naopak diváci P. T. obecenstvem, jehož zálibami se hra řídí, jehož tradice se obhajují a jehož božím se přinášejí uctivé oběti. Dramatičtí básníci snaží se diváka podmaniti, herečtí dramatikové mu nabízejí své ochotné služby.“

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Zahrada oddělovala Marchův domek od domu pana Lorence; obě budovy stály v předměstí města, jež se svými stinnými lesíky a trávníky, velikými zahradami a tichými ulicemi zachovalo si dosud venkovský ráz. Nizký plot dělil obě stavení. Na jedné straně krčil se starý, hnědý domek, vzhledu poněkud holého a ošumělého — zvláště nyní v zimě, kdy vinná réva, která v létě zakrývala jeho stěny, byla zbavena listů, a kdy nekvetly květiny, které jej vroubily kolem dokola. Na druhé straně vypínal se výstavný dům, zřejmě svědčící o všemožném přepychu a pohodlí, od rozsáhlé, kočárové kolny, vkusně upravené zahrady až po skleník a po všechny ty rozkošné věci, které člověk tu a tam zahlédl za bohatými záclonami. A přece se to zdálo být pustý a neživý dům: neboť žádné děti nikdy nedováděly na trávníku před ním, žádná mateřská tvář nikdy se na vás neusmála z okna a mimo starého pána a jeho vnuka, málo lidí sem přicházelo a odcházelo.

Joža však ve své živé obrazotvornosti malovala si pěkný ten dům jako nějaký zakletý zámek, plný krásy a nádhery, ze které se nikdo netěšil. Dávno již si přála shlédnout všechny ty skryté poklady a blíže se seznámit s „Lorencovým chlapcem“, jež — zdálo se — také by se byl tuze rád s nimi sprátelil, jen kdyby věděl, jak a kterak. A od té doby, co se s ním setkala u Gordinerů, toužila navázat s ním přátelství více než kdy před tím a kula rozličné plány, jak to zaoначit. Ale v posledním čase nebylo Loryho vůbec vidět; a Joža už se domnívala, že odcestoval, když jednoho dne zočila snědou jeho tvář přitisknutou k oknu, ana hledí tesklivě k nim do zahrady, kde se právě Běta s Málkou koulouvaly.

„Tomu chlapci schází společnost a zába-va“, pravila si sama k sobě. „Jeho dědeček nemá ani potuchy, co by mu prospělo, a pořád ho jen zavírá. Pořéboval by takhle pár veselých hochů, s kterými by si mohl hrát, anebo nějakého mladého a čiperného společníka. Mám sto chutí k nim zajít a starému pánovi to důkladně povědit.“

Mýslénka tato Jožu nesmírně zaujala, neboť se ráda pouštěla do odvážných činů, a svými podivnými kousky Markétu ustavičně pohoršovala. Na plán, „zajít k nim“ neza-

pomněla; a když nadešlo dnešní sněživé odpoledne, Jožka se odhodlala zkusit, co se dá udělat. Spatřila pana Lorence odjíždět, a tu bez meškání vyrazila z domova, a proklestivši si koštětem cestu až k nízkému plotu, zastavila se a rozhlédla se obezřetně kolem sebe. Všudy ticho; záclony v oknech dolního poschodí staženy, po služebnictvu ani památky, živě duše nikde nevidět, jen v horním okně kmitá se černá, kadeřavá hlava, opřená o hubenou ruku.

„Tam sedí,“ pomyslna si Joža; „nebohý chlapec! Takový pochmurný den, a on je tak dočista samotinký a opuštěný! Hanba! Hladím mu sněhovou kouli do okna, snad se podívá dolů a pak s ním promluví laskavě slovíčko.“

A vzhůru letěla plná hrst sněhu; hlava se okamžitě pozvedla, a z její tváře rázem zmizel smutek, velké oči se rozjasnily a ústa se rozšířila k úsměvu. Joža na Loryho zakývala a zasmála se, a mávajíc koštětem, vykřikla:

„Jak se máte? Jste nemocen?“

Lory otevřel okno a zaskuhral jako havran:

„Děkuji, je mi už lépe. Měl jsem hroznou rýmu, a celý týden jsem byl zavřen doma.“

„To vás lituju. A čím pak si krátíte dlouhou chvíli?“

„Ničím. Je tu smutno jako v hrobě.“

„Což nečtete?“

„Ne mnoho; nechtějí mi dovolit.“

„A nemůže vám někdo předčítat?“

„Dědeček mi někdy čte; ale moje knížky ho nezajímají, a pana učitele Brooka nechci pořáde čtením obtěžovat.“

„Nu, tak si tedy někoho pozvete.“

„Nevím o nikom, koho bych rád pozval. Hoši tropí vždycky hrozný rámus, a mne z toho bolí hlava.“

„A nenašla by se nějaká příjemná dívka, která by vám četla a vás bavila? Děvčata se chovají obyčejně tiše a rády dělají ošetřovatelky.“

„Neznám žádnou.“

„Znáte mne,“ ozvala se Jožka, ale hned se zamčela a dala se do smíchu. (Pokr.)

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyril Dusek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, a donáško-
něb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným. Pro odběratele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha

OTAKAR HANUŠ:

VĚŽŇOVÉ MĚSTA.

Jsou třídy široké, kde dříve život hřměl,
dnes pustý na večer, neb slunce žár je zmámí.
Kdo jenom mohl jít, kdo v pole utéct směl
jich vůni vdechuje, jda mlčky pěšinkami;
my, města věžňové, neznáme měkký svit
a pastelový tón zeleně zárně mladé,
jen vise toužící je zná si představit
a hlava spánkům lže, když v podušky je klade,
že právě její vlas se v oddech boří v mech,
že přišel večer teď (v les odeur sena nosí),
že není slza to, co vlhne v ramenech,
leč kapka nejčistší, pohádkovitě rosy.

Jsou domy žhavěním slunečním nability
a všade paprsk vnik do šeré kdysi hloubi.
Duch města malátní a padá zabíty —
žár neuprosně dál své dílo koná zhouby
a sytí dláždění a sloupky, střechy, věž
a temné fačady ponuře zmlklých domů.
Stůj noho... Poutníče, ty z města prchnout
chceš?

Jsi věžněm v kamenném a rozzhaveném
lomu...

Noc sítě s oblaků zbytečně zavěsí —
je pozdě! Sálá žár, když zvedl se, zpět padá...

Utlučen, unaven, uprostřed fadessy
radostně vzpomínáš tě, která má tě ráda.
Dech lučin, potoků den její provoní...
Už nenaříkáš si, žeš zajat v města kleci,
že sladké nemůžeš ji šeptnout slovo ní...
Ji větví líbá les!

A usneš v jizby peci...

—o—

MAARTEN MAARTENS:

JENDA.

Z angličtiny přeložila Fina Tausíková.

(Pokračování).

„Takové šeredné, neženské kousky,“ dodala
paní Barendsová.

„Ano,“ pravila Jenda pokorně.

„Tvoje chování je opravdu nesnesitelné,“ po-
kračovala paní hněvivě.

„Jediné rozuzlení bude, že tě pošleme do
ústavu!“

„Do ústavu?“ opakovala Jenda. „Myslíš, tati,
že mi to bude prospěšno?“

„Pro hochy to bude dobře,“ pravila paní Ba-
rendsová zlostně.

„Pro hochy to bude dobře,“ opakoval pan
Barends. „Zneužíváš přespráhlí svých výsad jako
děvče. Kdyby si některý hoch dovolil jen desátý
díln uličnictví, jaká ty provádíš, ztloukl bych ho
na smrt.“

„Pravda; zapomněla jsem na hochy,“ připou-
štěla Jenda pokorněji.

„Ubohý Alfred a Tommy musejí být zbaveni
tvého špatného příkladu,“ pravila matka.

„Jsou to milí hoši,“ odvětila Jenda. „Tati,
nerozhodni se hned ještě o mém odjezdu do ústa-
vu. Zdá se mi nějak, že by mi to nebylo prospěš-
no. Promluvím s hochy, aby nenásledovali mého
špatného příkladu.“

„Ando, jsi prostořeká,“ zvolala matka.

Jenda otevřela údivem ústa. „Ale mami,
vždyť oni konečně ani nenásledují mého pří-
kladu. Sama to říkáš!“

„Odejdi!“ odvětila matka. Pan Barends při-
svědčil okázalým vzdechem.

Jenda se odplížila a zastala za dveřmi tři
starší bratry.

„Pojďte všichni do studovny,“ pravila.

Sešli se k slavnostní poradě. Jenda vystou-
pila na operadlo židle.

„Hoši,“ pravila, „půjdu do ústavu.“

Zazněl bouřlivý protest.

„Ticho — vzbudíte Tomma! Je malý, s ním
nemůžeme počítat. Ano, mám jít do ústavu —
protože provádím čertoviny.“ Následovalo hro-
bové ticho.

„Prosím, ne proto, že jsem neženská,“ po-
kračovala, „že jsem nepořádná, že trhám šaty,
že převracím nábytek a dělám skvrny. V tom
ohledu doznávám, že jsem vinna. Jen proto, že
provádím čertoviny. A já mám čertoviny tolik
ráda! Je to někdy veliká, veliká komedie. Achich!“
— vzdychla z hluboka a zadívala se zadumaně na
strop — „jak mne to kdys blaživalo!“

Nikdo z hochů nemluvil, prohlíželi si horlivě boty.

„V ústavu,“ rozjímala Jenda, „budu musí neustále být slušná. Nesmi se tam skákat po schodech přes dva stupně. V ústavu se děvčata učí chovat jako sestřence Pipalka.“

Tři vážně obličejše přelétl úsměv při vzpomínce, že Jenda by se měla chovat jako malá, velice afektovaná dáma — sestřence Sylva, které „ty nesnesitelné děti“ přezdívaly Pipalka.

„Navrhují,“ jal se slavnostně mluvit Gerard, „abychom všichni šli k otci a zaručili se za Jendino slušné chování.“ Pohlédl významně na mladší dva bratry. „Slibíme za ni, že už nebude provádět čertovín.“

„Nejsem si jist —“ pravil Alfred.

„Tak ano!“ zvolala Jenda. „Půjdu s vámi!“

„Ne, zůstaň zde,“ poroučel Gerard. Bylo mu osmnáct roků a pučel mu knírek. Tři bratři se odebrali do salonu k rozmluvě s rodiči. Byli velmi uctiví a útyhodní. Alfred pamatuje se, že přijímaje zodpovědnost za Jendino polepšení, vložil pravici na srdce.

„Dobrá,“ pravil otec dojat a odrážeje námitky paní Barendsové, „ale jakmile se něco podobného bude opakovat, půjde ihned!“

Hoší se vyřídili ze dveří. Jenda, opovrhujíc nasloucháním, stála na druhém konci sálu.

„A teď, kluci, poslouchajte,“ pravil Gerard, „jakmile se v tomto domě provede nějaký vtíp prakticky, koupím rákosku a zbiju vás hůř než otec.“

Chvilí panovalo uctivé ticho. Na to vybuchl Alfred: „Vždyť jsi sám — — —“

„Na tom nesejde — co jsem sám — — Tehdy se ještě nemluvalo o tom, že Jenda musí do ústavu.“

Jenda okázale zlíbala bratry přes veškeré jejich námitky a jako obvykle zuchala jim vlasy.

„Kdybych tě mohly nenávidět,“ pravil Gerard, „nenáviděl bych tě, Jendo, proto že mi cucháš vlasy.“

„Nepoškodila jsem ti pěšinku,“ odvětila Jenda. „Je to hezká pěšinka. Jako cestička, končící v trní!“

„Jdi si umýt ruce, máš na nich inkoust,“ vyjel si Gerard zlostně.

„A medvědí tuk,“ odpověděla Jenda, utíkajíc. „Nevidáno, Freddy, nemrač se. Můžeš nyní jednat na vlastní vrub, chceš-li!“ Vsunula hbitě hlavu zpět do dveří studovny: „A pořádej pak tati, aby s tebou účtoval!“

Několik týdnů vše šlo hladce. Provedla-li Jenda šelmovství, bylo to na vlastní útraty. Zkoušela, aniž se byla učila, bratrovo kolo, zvrátila se, poškodila stroj a ještě víc poškodila sebe. Vymkla si ruku, vylila nešikovně proud piva matce na šaty a rozbila jí zrcadlo na toaletním stolku.

A když Gerard ji na odškodněnou vozil na loďce, spadla do vody. O této nehodě zvěděla —

jako jediná z „autorit“ — mademoiselle Doucillet, která na horlivé prosby hochů lehkomyšlně slíbila mlčet a potom stejně lehkomyšlně tajemství prozradila. Za dva dny zmizel z ložnice mademoisellčiny tajuplně zajímavý obraz mladého francouzského důstojníka. Jenda se s rozhořčením bránila obvinění, že by byla provedla skutek, který se jejímu ženskému instinktu zdál tak nízký, že o něm nelze ani mluvit. Rodiče ale přece se rozhodli ke kroku, pro nějž příčiny jen se hemžily: „mladá dáma“ odjela do ústavu prvního řádu, jehož vyděšená ředitelka v Jendě stěží „dámu“ poznala. Večer po odjezdu Gerard, jinak slaboch a dobrák, splnil svůj hrozbou. Alfred se o této události nikdy nezmiňoval. Mě však tajně ujistil, že když byli bratři tak malí jako on, bylo jen málo uličnictví (z mnoha), pro které nebyli v šichni biti. „Představte si Gerarda, jak dostává svůj díl!“ dodal mladý pán vztekle. Cítil jsem, že má pravdu, ale uznal jsem za moudré říci:

„Jste předpojat.“

Vyptával se, co znamená to slovo, ale dal jsem mu, puzen okamžitým nápadem, odpověď, kterou si nemohu dovolit zde podat.

Jenda psala z ústavu veselé dopisy a ředitelka podávala nejprve zprávy, kde ji líčila jako politováníhodně zanedbanou ve vědomostech, jaké by měla mít mladá dívka jejího stavu. Na to si ústav lichočil, že se u ní jeví počátky zdokonalování. Když přišla na prázdniny a úzkostlivě se ptala ustrašených bratří, znamenají-li nějaké počátky, odpověděli, že nevidí ničeho; oddechla si a shodila na záda vlasy, které jí byli svázali v uzol. Otec, o němž usoudila, že zrudl a zbuchel a matka, která byla tlustší než obvykle, však spokojeně kývali hlavou. „Zkrásněla,“ pravila paní Barendsová.

„Byla vždycky hezká,“ odvětil obchodník, „doufám, že se pěkně zdá.“ Přítel, který s nimi obědval, se tomu zasmál.

Byl to Barendsův soupeř v obchodování s Indií, jeho jediný soupeř ve městě, i jeho jediný přítel.

„Promiňte mi,“ pravil Mikuláš Brook, „ale mně se ta myšlenka zdá nezvyklá. Nemohu si představit paní Jendu.“

„Je jí bezmála osmnáct,“ odvětil obchodník roztrpčen. „Mládenci, kterému je už přes čtyřicet, se ovšem zdá dítětem.“

„Vznášim se, vznášim se na nejtenčí větvičku!“ prohodil Mikuláš Brook.

„Vtípkování o tvém věku svědčí o tom, že stárneš,“ odvětil Barends. „Je to zvláštní, poslechni, Brook, jediná věc, v níž je zručná, zdá se, že jsou počty. Nedbá o literaturu, básně a tak dále, jak říká učitelka. Je ale hbitá v praktických pracích a pocitání.“

„V šití ne,“ vpadla paní Barendsová.

„Vím to. Znáš vaše děti tak dobře jako vy,“ odvětil Brook, „Což jsem je neviděl vyrůstat?“

Budete musít Jendu zapracovat do obchodu." Zasmál se.

„Gerard v tom mnoho nesvede," vzdychl obchodník.

Paní Barendsová vstala od stolu. „Pil jsi už dost vína, Jene," pravila. „Už nepij!"

„Cože — nesmysl! Vypil jsem jen tři sklenky slabého francouzského."

„Doktor ti nedovoluje víc než dvě."

„Ach — doktor! — ta sebranka! Doktorů nikdy člověku nepřejí, co je dobré!"

Za několik měsíců však zavolali Jendu z ústavu domů; otec náhle zemřel, ranila ho mrtvice. Letěla domů — něčí myšlenky v podobných případech letí, něčí se vlekou; — Jenda letěla a vpadla střemhlav do zmatku víc než krom-obyčejného. Smrt má strašný zvyk vyrvat ze stavby, kterou sobě člověk z karet zbudoval, právě kartu, která nese celé stavení: není malebnějšího aranžera trosek.

Paní Barendsová, všechna vyděšena a otrepena, seděla v temném salonu a hlasitě našikala. Byla si vědoma své důležitosti jako ovdovělá osoba a halila v ně svoje zimníčné zoufalství jak do vlněného šatu. Byla z žen, jichž společensky postavení a domácí vláda spočívají na nepřetržitém přívalu prosperity, nádherná kamelie, jejímž květináčem je muž.

(Pokračování.)

JOSEF PELÍŠEK:

AŇUTA.

Šedivá hlava. Lice vráštítá.
Zřídka ji na rtech úsměv zakmitá.

Den ze dne v práci ruce s mozoly;
a běda přijde, řekne: — Přeboli.

Jen někdy náhle ztichne, pobledne,
jen někdy večer v koutku usedne —

a praví, v očích s bolu odstínem:
— Je veta po mém synu jediném!

A na otázku mojí odpoví:
— Let dvacet dali mému Koljovi —

a dodá septem: — Mému sokolu —
Už nesouzeno žít nám pospolu!

Ni slova víc. Na pány nesteskuje,
v očích se modrých slza neleskuje —

až v noci, dusno spát mně nedá-li,
pláč slyším náhle tichý, zoufalý.

A slova něžná. — A pak ozvěnu,
jak někdo hlavou tlouk' by o stěnu — —

LÍTOST.

Po málo dnech, po málo dnech
vyroste trávník na hrobech;
a bolest bude v myšlenkách
nad rakvi země sáh — —

Tak rozdělí nás na věky
jak kraj bezmezně daleký,
a v úžase, že měl jsem rád,
nadarmo budu lkát.

A marně hlavou budu bit
o zemi s prosbou „odpusťit!"
— Už pozdě bude! Ó jak v zrak
mi slzy trysknou pak — — —

Po málo dnech, po málo dnech
vyroste trávník na hrobech;
a bolest bude v myšlenkách
nad rakvi země sáh — —

—o—o—

PANNA LITUJE.

Z „Důvěrných hovorů" Erasma Rotterdamského.

Přeložil Jaroslav Dvořáček.

(Erasmus byl vrstevníkem Lutherovým (1467 až 1536), a třebaš i byl odpůrcem jeho a reformace, poznáváme z jeho spisů ducha doby, jenž byl cirkve syt. Erasmus jako pravý kníže humanistů podřýval církve, mnichy, kláštery atd. snad víc než Luther sám. Mistr latinského slohu, jazykové elegance, britkého vtipu a šízravé satiry, jak ho charakterisuje překlada- tel, Latinský Voltaire v 16. století také v tom smyslu, že měl přímo démonický vliv na smýšlení lidí svého věku. Důvěrné hovory (Colloquia familiaria) vyšly r. 1518. rok po veřejném vystoupení Lutherově, a obsahují obrázky tendence nejrozmanitější, nejvíce však posmívají se velikášství malých i mocných, ob- zvláště posmívá se velikášství malých i mocných, které nedostatek pravé zbožnosti zakrývalo titěrnými for- malitami. Jiné spisy Erasma Rotterdamského byly překládány do češtiny už v 16. a 17. století; tyto Dů- věrné hovory (vlastně výbor z nich) přeložil te- prve Jaroslav Dvořáček a zaslouhuje uznání. Vyšly ve Světové knihovně Ottové za 40 hal.)

Eubulus: Takovou vrátnou bych vždycky rád viděl.

Kateřina: A já vždycky takové přichozí.

Eubulus: Ale s Bohem, Kateřino!

Kateřina: Co to slyším? Dáváš mi s Bohem — a ještě jsi mě ani nepozdravil!

Eubulus: Nepřišel jsem, abych tě viděl pla- kati. Čím to, že hneď, jak jsi mne spatřila, oči tvé zalily se slzami?

Kateřina: Kam utikáš? Zůstaň, zůstaň, pro- sím tě; budu se tvářiti veseleji a zasmějeme se z plna hrdla.

Eubulus: Jaké to ptáčky vidím tamto?

Kateřina: Je to patriarcha kláštera. Neodcházej! Už je pitka u konce; sedni si chvilku; až odejde, pohovořme si podle libosti.

Eubulus: Dobrá, uposlechnu tě, ačkoli ty jsi mne neuposlechla. Nyní jsme sami, vypravuj vše, co se přihodilo, rád bych vše slyšel od tebe.

Kateřina: Nyní poznávám, že z tolika přátel, jež jsem pokládala za velmi moudré, žádný mně neradil tak moudře a rozvážně, jako ty, nejmladší ze všech.

Eubulus: Pověz, jak jsi si vymohla svolení rodičů?

Kateřina: Nejprve nestoudným přemlouváním mnichů a jeptišek, potom též mými prosbami a lichocením dala se zviklati matka: ale otce nebylo možno nijak obměkčiti. Konečně však všemožným způsobem byl přemluven a podlehl dřívě, než se nadál. Stalo se při pitce: hrozil mu, chudákovi, že těžko bude umírat, odepře-li Kristu jeho nevěstu.

Eubulus: Té nestoudnosti pitomců! Co potom?

Kateřina: Tři dny byla jsem ještě doma; mezi tím bylo u mne stále několik žen z toho kláštera, jimž oni říkají conversae, a ty svými řečmi mně dodávaly mysl, abych setrvala ve svatém úmyslu, a úzkostlivě dbaly, aby mne nenavštěvovala některá příbuzná nebo přítelkyně, o níž myslily, že by mě mohla zviklati v mém úmyslu. Zatím chystána výbava a vše připravováno k hostině.

Eubulus: A jaké myslí byla jsi ty? Nekolísala jsi?

Kateřina: Ne, ale zakusila jsem něco tak strašného, že bych raději desetkrát umřela, než bych to měla ještě jednou prožítí.

Eubulus: Co to bylo, prosím tě?

Kateřina: Nemohu říci.

Eubulus: Co mně řekneš, řekneš svému příteli.

Kateřina: Slibuješ, že budeš mlčeti?

Eubulus: Mlčel bych i bez slibu. Jako bys mne ještě neznala!

Kateřina: Zjevilo se mi hrozné strašidlo.

Eubulus: Toť jistě byl tvůj zlý duch, jenž tě tak pokoušel.

Kateřina: Ba myslím, že to byl sám ďábel.

Eubulus: Řekni mi, jak vypadal. Jest vskutku takový, jak se maluje? Se zakřiveným nosem, s dlouhými rohy, s pazoury jako harpyje a hroztitánským ohonem?

Kateřina: Tropíš si šašky. Ale já bych se raději do země propadla, než bych měla znova viděti takové strašidlo.

Eubulus: Byly při tom ty tvé rádkyně?

Kateřina: Ne; a nikdy jsem jim o tom ničeho neřekla, ačkoliv velice zvidaly, co se mi stalo, když mě zastihly ve mdlobách.

Eubulus: Chceš, abych ti řekl, co to bylo?

Kateřina: Řekni, viš-li.

Eubulus: Ty ženy ti učarovaly, čili lépe řečeno, pomátly ti mozek. A setrvala jsi stále ve svém úmyslu?

Kateřina: Ovšem; neboť povídaly, že se to stává mnohým, jež se zaslibují Kristu: že však nastane úplný klid, jakmile pokušitel v této první půtce bude přemožen.

Eubulus: Jak okázalý byl průvod, v němž jsi šla?

Kateřina: Oblékli mě celý můj šat a s vlasy k zemi splývajícími vedli mě jako nevěstu ženichovi.

Eubulus: Vypasenému mnichovi, mh — zpropadený kašel!

Kateřina: Z domu otcovského vedli mě za bílého dne ke klášteru; mnoho lidí se sbíhalo na tu podívanou!

Eubulus: Zkušení komedianti! Jak umějí se hrátí své frašky před hloupými lidmi! Kolik dní jsi byla v onom svatém sboru panenském?

Kateřina: Asi dvanáct.

Eubulus: Ale co zvrátilo tvůj tak pevný úmysl?

Kateřina: Příčiny neřeknu, ale bylo to nesmírně vážné. Šest dní po svém vstupu do kláštera zavolala jsem si matku a zaklínala, zapřísahala jsem ji, by mě vzala z kláštera, chce-li mě mítí živou. Matka se zpěchovala mému úmyslu a povzbuzovala ke stálosti. Potom jsem si zavolala otce. Ten mně také činil výčitky, říkáje, že stěží vzdal se svého rozhodnutí; abych tedy zase já přemohla svou necht a neuváděla se v hanbu vystoupením z kláštera. Konečně, když jsem viděla, že nic nepořídím, odpověděla jsem rodičům, že, chtějí-li tomu, budou příčinou mé smrti, že jsem se k ní už odhodlala, jestliže mne brzy nevezmou z kláštera.

Eubulus: Dobře jsi učinila, že jsi včas vyvázla, než by ses byla dala do věčného otroctví. Ale dosud ještě nevím, co tak náhle změnilo tvůj úmysl.

Kateřina: Dosud živá duše o tom ode mne ničeho nevěděla, a ani ty se nedoviš.

Eubulus: Což, kdybych to uhadl?

Kateřina: Víím jistě, že neuhodneš; a kdybys i uhadl, nepovím.

Eubulus: Přece však tuším. — Zatím však už peníze byly vyhozeny.

Kateřina: Více než čtyřicet tolarů.

Eubulus: Ó, ti svatební hodovníci! Přece však se radují, že, i když peníze jsou pryč, tys mně zůstala zachráněna; po druhé poslouchej lepších rad.

Kateřina: Tak učiním; a když jsem se už jednou spálila, budu opatrnější.

JAROSLAV KRÉNEK:

MÉMU KRAJI.

In memoriam K. H. Máchy.

Pás Labe v oparu závojų mizivých,
když slední zrcadlil hvězdy, jež v křistál plály,
den ptáky probudil, jež v teplých hnízdech
spali
a purpur červánků roztavil květů snih

a krajem v polosvit dech země stoupal z lích.
Poštovní trubky hlas se temně ozval z dáli
těch, zkazky, zaslých dob, jichž stín jsme ni-
lovali.
Jiak v kraj by vzhlížely zdmi hradu ochmur-
ných.

Než slunce ohnivý štít vzeplá v azur nebe
a jitro májové zaplaví žhoucí jas,
jak zřel bych, poutníku, v jinošském smutku
tebe.

Tou cestou, krajem mým krok nejistý tě vede,
kde k věčné otázce rty umlkají bledé,
jen písně tesklivé tvůj jakkvch slyšel hlas.

LINCOLNOVA SILNICE.

Lincoln byl presidentem Spojených Států v době Severu proti Jihu pro zrušení otroctví. Silnice, která povede napříč Spojenými Státy dostane po něm jméno.

Lincolnova silnice, jež povede přes celou pevninu od oceánu k oceánu, byla dedikována slavnostním způsobem ve svatvečer všech svatých. Na celé dráze, od moře k moři, hořely ohně a přednášeny přiměřené řeči. V Omaze zapálen oheň na místě, kde bude postaven milionový hotel Fontenelle.

Odhaduje se, že náklad spojený s postavením této silnice bude 10.000 dol. na míli, tak že celkem bude třeba asi 10.000.000 dol., z čehož skoro polovička se již sešla nebo byla upsána. Silnice povede z New-Yorku do San Franciska, a ačkoli dráha její nebyla dosud přesně vyměřena, půjde asi přes Pittsburgh, Chicago, Omaha, Denver, Cheyenne a Salt Lake City.

V řeči, proslovené o slavnosti v Omaze, Rome Miller pravil:

„Kongres Spojených Států hodlá zbudovat řecký chrám k upomínce na našeho velkého presidenta z občanské války. Lid nemůže učinit více a jít dále nežli postaviti pro lid a lidem tuto velikou dráhu, která uvede v bližší styk náš Atlantický oceán na východě s vodami oceánu Tichého. Málokomu dopřáno bude poputřiti na řecký chrám; z této velké silnice budou se však

těšiti všichni lidé pro všechny časy. Tato veliká silnice od oceánu k oceánu jest bližší Lincolnovým ideám než cokoli jiného navrhovaného před tím. Lincoln vzešel z lidu, náležel lidu. Lincolnova silnice bude národním pomníkem, který může býti viděn a používán veškerým lidem.“

Slavnosti konány byly ve všech městech, jimiž Lincolnova silnice povede a po celé dráze od moře k moři, zapáleny ohně v pátek 31. října 1913 večer.

DROBNOSTI.

Pohořelský okres

všel ve Vlastivědě Moravské (za K. 440) kterou vydává Musejní spolek v Brně. Popis okresu napsal Augustin Kratochvíl, zámecký kaplan v Náměstě. Je to již 32. dílek v této sbírce. Procházet pohořelským okresem jako chodit po hrobech. Tento okres jsme národně ztratili v 19. století a století 20 postavilo náhrobek několika tisícům zbylých v něm Čechů moravských. Týká se to Pohořelce: 15 vesnic okresu. Pohořelce samy poněkud se sice jednou dávno v minulosti, když byly zastaveny věvodům rakouským ale když byly dobyty od Husitů většina obyvatelstva mluvila česky a zůstala tak až na naše doby. Dle dochovaných knih městských z 2. polovice 16. a z 1. polovice 17. století Pohořelce byly dokonce více české než německé. Zápisy z oné doby jsou výhradně české. I zápisy novokřtěnou (Němců) jsou české. Teprve po 30leté válce zapisovalo se německy a dle češtiny. Útrápkámus zaznamenal byl takový že purkmistr Pavel Slavkovský podpisoval se v německých smlouvách Paul Austerlitz: Pohořelská obec žádala 1581 na synodě Českých bratří ve Slavkově aby jí byl dán za faráře bratrský duchovní, který by kaza moravsky a německy Roku 1807 psal farář, že farářem souvětšnou Čechové (mehr böhmisch als Deutsch). Dnes sice více obyvatelů mluví česky než německy, národní řeči necítí. Už jen kostel zachovává český jazyk a životě vojeném a kdyby se čítalo dle zpravě: tedy by bylo 75% obyvatelstva českého. V aktech úředních však zaznamenáno v r. 1910 že Němců je 2674 a Čechů 310. —

Pohořelský okres utvořen byl 1. února 1903 podle sčítání z r. 1900. Vyňato z českého okresu žilcho-
vického 10 a z německého okresu mikulovského 5 vesnic a z těch utvořen nový okres který možno ná-
zvat náhrobním kamenem Čechů v těch 15 vesnicích.
Roku 1890 napočítli v těch obcích 14 555 Němců a
947 Čechů po šest: letech Němců 14 304 Čechů
1266 ale roku 1910 už Němců 15 292 a Čechů jen
954. Jak bychom byli ztratili 92% svých lidí. V su-
márně Pohořelcích byli 400 Čechů P. Kratochvíl
napsal: „Neodmít nic ztratit tam.“ — Jak dlouho? Shle-
díme se v r. 1910 po 20 letech? Co dělá město okresní
to dělá vesnice? Když se v pouhých 20 letech české
1691 lidí v r. 1910 jen 92% německý obyvatel to
třeba nesl. V r. 1910 napočten českých duší jen 22
a 100 tisícem Kratochvíla která polovice se
byla českých obyvatel 381 v L. 1890 a 310 když
byly v r. 1910 strd. se káže český a německý
obyvatelstvo. V r. 1910 napočten českých 954 a německých
15 292 obyvatel. V r. 1910 napočten 310 Čechů a 2674
Němců a 100 tisícem Kratochvíla a 310 Čechů a 2674
Němců a 100 tisícem Kratochvíla a 310 Čechů a 2674

dán farníky, aby někdy aspoň Charváti česky. V této vsi usazení byli v 16. století Chorváti; napřed se poročestili, v minulém století poněmčili. A tak zni raport z celého okresu! Osady, polnosti, rybníky, památná místa mají jména česká, „než tělo jen v nich, ducha Slávy není.“ Smutek vane z procházky po okrese. Zřízením tohoto okresu bylo národní nehodou.

Mimochoodem řečeno, P. Kratochvíl nepíše flandácky, je člověk mírný, střízlivý a spravedlivý. Přece však šidlo někdy vyleze z pytle. Má zlozvyk mluvit o evangelicích negativně: nekatořici, a proklouzli mu n německy luteranism. Když Čechové přijali učení Lutherovo, byl to český luteranism. Či psal by někdo dle Kristova původu o židovském křesťanství?

Lístkový slabikář

s nápovědnými obrázky. My starší lidé jsme o tom neslyšeli, že by mohl být lístkový slabikář a že by měly být nápovědné obrázky. A teď vidíš: Mladý pán, snad nějaký pojezdňý, jde zimní krajinou, v zadu se čemajjí lesy, a na pole usedají černí ptáci, což jsou patrně vrány, ale mohli by být také jiní ptáci. Pod tím písmeno a. Vedle jiný obrázek: Oko, takové oko, jaké se dělá na reklamní plakáty pro detektivky a pod ním písmeno o. Pochopuješ, že začátečník má sám vyslovit o, když vidí oko; ale co má vyslovit, když se dívá na toho pojezdňého v zimní krajině, už nevíš, k tomu učitel musí napřed něco vypravovat o panu A. Lístkový slabikář složil Václav Hrubý. Byl veden snahou opatřit žákům první třídy „p omůtčku, dle níž by mohli hrávat a rádi již od prvních počátku nejen opakovat bez pomoci učivo ve škole probrané, ale i sami nových prvků se domáhati, písmu tiskacím se již v počátcích přiučiti, naučiti se vůbec tak čísti, abychom později odučovati nemusili.“ Udělal si tedy pomůcku v roce 1905/6 jaksi na zkoušku. Jednotlivé listy usnadňovaly a zpřijemňovaly nesnadné počátky začátečníků. Když se myšlenka osvědčila, pozval si malíře K. Štímůnka za spolupracovníka a tak Lístkový slabikář s nápovědnými obrázky vyšel tiskem u nakladatele Fr. Topiče, a stojí K 1.50. Věc vkusná, a děti se chvatně v obrázcích proběhnou. My starší se divíme, co strážců se nadělá s ma-me-mi-mu-mo a jak se vyvinula celá věda okolo slabikování. Už je taková doba, aby všecko šlo „snadno a rychle“. K vánočím to bude vhodný dárek.

Co se zahnídilo ve verších,

hrozí již také prose, jenže bohudík v prose každý rychleji bezpečněji pozná, že teď píšou lidé bez ducha a bez nejménší jiskřičky talentu. Verše dovede nyní skládat každý školní člověk jako dělat diagramy nebo jiné nudné věci. Zejména tak zv. volný vers stal se utočištěm lidí, kteří prosou sotva dovedou vyslovit kloudnou myšlenku. A tu přišly na trh z nákladu vlastního dvě knížky prosou, které jsou odstrašujícím dokladem psavosti. Pan Ph. Dr. Václav Sixta myslí, že umí odhalit ducha a řeckého, jak se projevil uměním a vědou, když sestaví hůř než slovníkářský seznam stavitelů, epiků, lyriků, dramatiků, filosofů, gramatiků, romanopisců, lékařů a hvězdářů řeckých. A stejně si myslí, když podnikl prázdninovou cestu do Lyons, Avignonu, Arlesu, Tarasconu a Nimes a odtud do Italie, že umí něco povědět o lasti troubadourů. Sedivá nuda, prázdná psavost!

Oprava. V minulém čísle Besed Času v překladu Tetmajerovy básně Brnění Zawiszovo je několik tiskových chyb, ve f. 17. má být: jak boj, ve 24 k měchům, v 32. na lbě jeho tvrdém, v 37. zamiří v 44. v prsou.

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

„Arci že znám! Ach, prosím vás, šla byste nahoru?“ vzkřikl Lory.

„Nejsem sice tichá a příjemná, avšak přijdu, jestli mě maminka dovoli. Půjdu se optat Závřete zatím okno a počkejte na mne.“

S těmi slovy vzala košile na rameno a pospíchala domů, jsouc zvědavá, co tomu všichni řeknou. Myšlenka, že bude mít hosta, Loryho nemalo vzrušila; i běhal po pokojí se a tam, strojí se, neboť, jak paní Marchová řekla, Lory byl „malý gentleman“, a tak tedy, na počest vzácné návštěvy učesal si kučeraovou svoji hřívu, vzal si čistý limeček, a snažil se uklidit svůj pokojík, který vzdor půtuctu služek vypadal všemožně jinak, jenom nepřivětivě a spořádaně. Znenadání ozvalo se prudké trnutí zvoncem, po té rozhodným tónem se kdosi ptal po „mladém pánovi“ a překvapená služka přihnala se nahoru ohlásit „nějakou slečnu“.

„Dobrá, přiveďte ji sem; je to slečna Joža“, odpověděl Lory, a chvátal ke dveřím přivítat Jožu, jež se objevila na prahu, růžová a usmívavá a bez nejmenších rozpaků; v jedné ruce nesla přikrytou mísu a v druhé Bětina kofata.

„Tak už jsem tady se vším všudy,“ zvolala. „Maminka vás pěkně pozdravuje, a těší prý ji, mohu-li vám být v něčem užitečná. Markétka posílá zde několik mandlových „pusinek“, umí je znamenitě; a Bětuška zas tři kofata pro potěšení. Víím, že o ně nestojíte ale nechtěla jsem jí pokazit radost, když se tolik snažila pro vás něco udělat.“

A ukázalo se, že Běta měla znamenitý nápad, neboť pro hravá kofata zapomněl Lory na svou ostýchavost a na ráz se s Jožou sprátelil.

„Tohle vypadá příliš krásně, než aby to člověk jedl,“ pravil s úsměvem, když Jožka odkryla mísu plničekou „pusinek“, ozdobenou kolem dokola zeleným listím a rudými květy. Málčina zamilovaného čapího nůsku.

„I to nic není, chtěly vám jen projevit malou pozornost, Řekněte služce, aby vám je

chovala k čaji; jsou náramně lehké a jen se rozplynou, můžete je tedy beze všeho jíst přes to, že vás bolí v krku. Jaký to útulný pokoj!"

„Mohl by být ještě útulnější, jen kdyby byl pěkně uklizen; služby jsou však hrozně jiné, a nevím, jak bych je přiměl k pořádněmu uklizení. Ale někdy mne to už dopaluje.“

„Ve dvou minutách budete to zde mít jako v kleci; je pouze potřeba zamést podlahu před ohništěm, tak — a urovnat tretky na žimse u krbu, tak — a knihy položit semhle a lahvičky tamhle, a otočit pohovku, aby vám nesvitilo do očí, a podušky trošku natrást. Nu, a už je to hotovo.“

A také bylo; neboť Joža za smíchu a horovoru uklidila věci na patřičné místo a pokoj rázem nabyl docela jiného vzhledu. Lory pozoroval ji s uctivým mlčením, a když mu pocynula na pohovku, sedl si se spokojeným povzdechem a řekl vděčně:

„Jak jste hodná! Ano, toho právě tu bylo potřeba. A teď si prosím vás sedněte do velké enošky, a dovolte mi, abych vás bavil.“

„O, ne; já přišla pobavit vás. Měla bych vám snad něco číst?“ a Jožka se toužebně zaleděla na několik lákavých knih stojících v nedaleké přihrádce.

Děkuju; tyhle všechny jsem už přečetl, a není-li vám to proti mysli, radši bych hovořil“, odvětil Lory.

Ani dost málo: budu mluvit třeba, celý den, jestli mi povíte o čem. Bětuška říká, že nikdy neví, kdy přestat.“

„Je Bětuška ono růžové děvčátko, které skoro pořádě sedí doma, a jen někdy vychází ven s košíčkem v ruce?“ vyzvídál se zájmem Lory.

„Ano, to je Běta; je můj mazlík, a jinak takto skrz na skrz hodné děvče.“

„Ta hezká je Markétka, a ta kudrnatá Málka, že?“

„Jak jste to vypátral?“

Lory se zarděl, leč odpověděl upřímně: „Víte, slyším často, kterak na sebe voláte, a když jsem tu tak sám, nedá mi to, a dívám se stále k vám do oken: zdá se mi, že je u vás vždycky náramně veselo. Opuštěte mi noji smělost, ale zhusta zapomináte stáhnout záclonu v okně, ve kterém máte květiny; a když rozsvítíte připadá mi, jako bych se díval na nějaký obraz: v rohu plápolá oheň, a kolem stolu sedíte vy všechny s maminkou; vidím jí přímo do obličje, vypadá tak přivítivě za květinami, že nemohu s ní spustit oči. Nemám už maminku, víte“, a Lory foukal vši silou do ohně, aby zakryl chvění rtů, kterému se nemohl ubránit.

Opuštěný, tesklivý pohled jeho očí pronikl přímo do Jožina soucitného srdce. Vychovali ji prostě beze všech nesmyslných předsudků, takže v patnácti letech byla nevinná a upřímná jako dítě. Lory byl churavý a osamělý, a Joža citíc jak mnoho doma používá lásky a štěstí, snažila se ochotně se s ním o ně rozdělit. Její snědá tvář zářila vldností, a ostrý její hlas zněl neobyčejně jemně, když pavišla:

„Nikdy již záclonu nesláhneme, a můžete se dívat, kolik chcete. Měl byste však raději místo divání přijít nás navštívit. Maminka je báječná, ta by vás jistě potěšila, a Běta by vám zazpívala, kdybych já ji poprosila, a Málka by tančila; a to byste se nasmál, kdybychom vám s Markétou ukázaly své povídné divadelní zařízení. Nebyly by to veselé časy? Což by vás dědeček nepustil?“

„Myslím, že ano, kdyby ho vaše maminka požádala. Je velmi laskavý, ač se nezdá; smím vůbec dělat, co se mi líbí, jenom nikdy nedovoli, abych obtěžoval cizí lidi“, hovořil Lory, a tvář se mu stále více a více rozjasňovala.

„My přece nejsme cizí lidi, jsme sousedé, a ať vás ani nenapadá, že byste nám byl na obtíž. Už dávno jsme si přály s vámi se seznámit, zvláště já jsem si lámala hlavu, jak to zaončit. Nebydlíme tu ještě tuze dlouho, a známe již všechny své sousedy kromě vás.“

„Dědeček žije jen pro své knihy, víte, a málo ho zajímá, co se děje venku. A můj učitel, pan Brooke, nebydlí u nás, nemám tedy s kým chodit na procházku; i sedím raději doma a krátím si chvíli, jak mohu.“

„To není dobře; měl byste se do toho dát a chodit na návštěvy, kamkoliv jste pozván. Našel byste si tak hromadu přátel a mnohou příjemnou společnost. Nic si z toho nedělejte, že jste nesmělý, to se poddá, budete-li častěji chodit mezi lidí.“

Lory se znovu začervenal, leč necítil se nijak uražen, že ho Joža obvinila z ostýchavosti; projevilat tolik dobré vůle, že bylo nemožno nepřijímat její všetečné poznámky se stejnou dobromyslností, s jakou byly míněny.

„Chodíte ráda do školy?“ ptal se chlapec po krátké přestávce, za které zíral upřeně do ohně a zatím co Joža rozhlížela se kolem sebe se zjevnou spokojeností.

„Nechodím do škol; mám už své zaměstnání. Opatruju starou tetu, a je vám to taková dobrá, mrzutá duše“, vece Joža.

Lory již již otevíral ústa k nové otázce, než upamatovav se v čas, že je nezpůsob vyptávat se na záležitost cizích lidí, zavřel je zase a vypadal poněkud stišně. Jože se za-

mlouvalo jeho pěkné chování, a ježto vždy byla hotová ztropit si nějaký úsměšek z tety Marchové, jala se líčit s neobyčejnou zvláštností rozmary staré dámy, jejího tlustého pudla, papouška, jenž žvatlal španělsky, a knihovnu, která byla jejím rájem. Loryho její povídání nesmírně bavilo; a když mu vyprávěla, která jednou jakýsi vyfintěný starý pán přišel k tetě Marchové na námluvy a jak mu za jeho květnaté řeči papoušek Poldík strhl k nemalému jeho rozhořčení s hlavy paruku: chlapec padl na zad a smál se, až mu slzy tekly po lících, a služka všecka ustrašena nakoukla dovnitř co se to děje.

„O, vypravujte dále, prosím vás, dělá mi to tuze dobře“, žadonil, zvedaje z měkkých podušek tvář, zardělou smíchem a zářící veselím.

Značně povzbuzena svým úspěchem, Joža „vypravovala dále“ všechno možné: o svých a svých sester hrách a plánech, o jejich nadějích a starostech o otce a o nejzajímavějších příhodách malého světa, ve kterém sestry žily. Pak přešli na knihy, a ke své radosti Joža shledala, že Lory měl knížky stejně rád jako ona a že jich dokonce přečetl více než ona.

„Jestliže tak ráda čtete, pojdte se podívat na naši knihovnu. Dědeček není doma, nemusíte se bát“, řekl Lory vstávaje.

„Nebojím se ničeho“, a Jožka pohodila hlavou.

„To vám věřím!“ zvolal hoch, pohlížeje na ni se zjevným obdivem, ač v duchu mínil, že by měla všechnu příčinu aspoň trochu se starého pána bát, kdyby ho zastihla ve špatné náladě.

Ježto v celém domě bylo teplo jako v létě, Lory vodil ji z pokoje do pokoje; a Joža se zastavovala a dle libosti prohlížela si vše, co zaujalo její pozornost. Konečně dostali se do knihovny, a tu tleskala rukama a poskakovala, což činivala, kdykoliv byla obzvláště rozradostněna. Podél stěn kupily se samé knihy, a visely tam obrazy a stály sošky a roztomilé malé skřínky, plné mincí a starozitností, pohodlné lenošky, podivné stoly a na nich různé bronzové předměty, a ze všeho nejlepší byl veliký otevřený krb, vyložený kolem dokola krásnými cihlami.

„Ach, to je nádhera!“ povzdechla Jožka, zabobřivši se do hlubin sametové lenošky a siražic kol do kola s výrazem naprostého uspokojení. „Theodore Lorenci, měl byste být nejšťastnější chlapec pod sluncem!“ dodala důrazně.

„Člověk nemůže žít jenom z knih,“ zakroutil hlavou Lory, sedící proti ní na stole.

Něžli mohl povědětí více, zazněl zvoník, a Joža vyskočila, a pravila uděšeně: „Pro pána krále, to je váš dědeček!“

„A je-li to on, co na tom? Vy se přece ničeho nebojíte?“ dobíral si ji chlapec s potu-
telným úsměvem.

„Kapičku mám z něho přece jen strach, třebaš nevim konec konců proč. Maminka mi dovolila sem přijít, a vám, myslím, také není o nic hůře“, děla Joža, uklidňujíc se, ač se dveří oči nespouštěla.

„Je mi naopak mnohem lépe, a jsem vám tuze vděčen. Obávám se jen, neunavila-li jste se příliš hovořením; bylo to tak zábavné, že jsem se nemohl odhodlat vás přerušit“, přiznával Lory uznale.

„Je tu pan doktor, mladý pane“, a služka při těchto slovech zakývala na hochu.

„Nemrzela byste se, kdybych na chvilku odešel? Musím se mu přece ukázat“, omlouval se Lory.

„Na mne nedbejte. Jsem zde blažená jako cvrček“, odpověděla dívka.

Lory zmizel, a Joža bavila se po svém způsobu. Stála zrovna před uměleckou podobiznou našeho starého pána, když se dveře znovu otevřely; a Jožka, aniž by se ohlédla, prohodila rozhodně: „Teď už bych se ho jistě docela nic nebála, neboť má laskavé oči; jen rty má tuze přísné semknuté a vypadá, jako by se vždy muselo stát po jeho vůli. Není sice tak hezký jako můj dědeček, ale líbí se mi přeci!“

„Děkuji vám, slečinko,“ ozval se drsný hlas za ní, a Joža k svému obrovskému zděšení spatřila za sebou starého pana Lorence.

Nebohá Joža se tak začervenala, že snad již ani více zrudnout nemohla, a při vzpomínce na to, co právě povídala, srdce jí bušilo, dív se nerozskočilo. Na okamžik zmocnila se jí divoká touha prchnout, leč to by bylo zbabělé, a děvčata by se jí byla doma vysmála; i rozhodla se, že zůstane a pomůže si z bryndy, jak se dá. Než nový pohled jí přesvědčil, že živé oči pod hustým, šedivým obočím, divaly se ještě vlídněji než ty malované; a něco v nich tak lišácky svítilo, a to značnou měrou zmírnilo její strach. (Pokračování.)

**Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS**
na měsíc K 2-40 s donáškou neb
poštovným.

Vlastník Tiskařské a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s r.ú. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, s donáškou neb poštovním. Číslo za 10 h i s poštovním. Pro odběratele denníku „Času“ zdarma jako nedělní příloha.

HELENA VÁNOVÁ-RUZICKOVÁ:

PŘEKLADY PÍSNÍ.

Dostaveníčko.

A. von Schack.

Zhudebnil Richard Strauss.

Oh, vstaň — oh, vstaň,
však tiše mé dítě,
by nikdo ze spánku neprocit.

Jak šeptá proud!
Jedva se chví větrem list
v dřímajících křovinách.

Nuž, tiše, mé dítě,
tichounce jen,
dveře mi otevř!
a vyplň má přání!

Tím krokem, tak lehkým,
jak víly je krok,
když laškuje květnatou plání,

vyběhni lehce, v noc luznou, měsíčnou
ke mně, jenž tě zbožňuje, prosí!

Kol dřímají květy,
hyacinty, bez,
a voní ve snu,
naše láska však bdí.

Usedni! Zde v soumraku tajupném,
pod stinnými lipami,
necht slaviček nad naší hlavou
o polibcích našich sní,
a ta růže, z rána až procitne,
necht chvěje se našich vzdechů rozkoši.

Noci zpěv.

J. Kaufmann.

Zhudebnil Hans Hermann.

Skoň, ó noci, skoň se níže,
zbav mne vřidně mého hoře,

oviň jemně křídla spánku
kol mých zemdlených údů.

Roň do mé touhou zmučené duše
vonné své zpěvy tišíci hoře,
by ve mlžné vůni snění
zas se ve mně probudily
všecky světlé, přerokozkošné,
zlaté myšlenky o štěstí,
jež v mém žití dávno zhasly.

•

Ó, neprchej, líbezná chvíle!

Otta Roquette.

Zhudebnil Adolf Jensen.

Ó, neprchej líbezná chvíle,
jež nikdy víc se nevrátíš!
Hleď jen, kterak měsíčná noc kolem
již rozsévá své bílé růže.

Dne hlasy v dáli doznávají,
ní slovo neruší ní zpěv
tichého štěstí vroucí kouzlo,
po němž duše mocně prahne.

Na hrudi hrud,
tak má jsi zcela,
tě v náručí mám,
milovaná!

Noc šeptá,
rty naše zichly
a duše v duši se noří.

Jsem štěstí tvé,
ty moje rozkoš,
já jsem tvůj život,
tys světlo mé.

Čím jest nám den,
čím slunce svít,
neprchej v dál,
líbá noci,
ó, neprchej!

•

Ó, přijď, když ve snách dlím...

Báseň Anstora Huga.

Zhudebnil Fr. Liszt.

Když ve snách dlím,
tu přijď ty k mému loži,
jak kdysi Laura přišla v Petrarkův sen;
až půjdeš kol, tvůj dech mne ovane
a rety mé se pootevrou.

Když chmury temné
mé čelo vroubí,
jež mému srdci
hoře přinesly,
necht pohled tvůj
jako hvězda zazáří
a náhle v můj sen,
usměje se ráj.

A ústa tvoje
necht zvolí mé rety,
neb jejich žár
Bůh sám již očistil,
dej polibek, ó anděle, buď ženou,
má duše náhle procitne.

Nuž přijď,
jak přišla Laura Petrarkovi vstříc!

—=0=—

MAARTEN MAARTENS:

JENDA.

Z angličtiny přeložila Fina Tausiková.

(Pokračování).

„Ach, Ando,“ pravila plačíc, „ach, má drahá Ando, paní starostová už tu byla!“

V jídelně ležel na pohovce Gerard bledý a zajímavý. Ve studovně se hoši rvali o poštovní známky. Když Jenda vstoupila, ustali okamžitě a Alfred šel Tommovi stavět kostky.

„Kdo se stará o věci?“ tázala se Jenda Gerarda, když se byla vyplakala a utišila. Seděl v jídelně u stolu naproti Gerardovi.

„Jaké věci? Ach — nikdo. Čekáme na strýce Jiřího.“

„Strýc Jiří tu nepomůže,“ odvětila Jenda rozhodně.

„Jak? Vždyť jiného nemáme. Žádná rodina nemá tak málo příbuzných. Mami nemá vůbec bratrů a tati jen strýce Jiřího.“

„Strýc Jiří nedovede poradit ani sobě!“ zvolala Jenda netrpělivě. „Viš dobře, že to tatínek říkával. Strýc umí jen žít ve svojí ospalé vesnici a číst latinské knihy. Bude sedět u maminky a vzdychat. Když tatínek umřel, musí teď někdo j e d n a t!“

„Ach, Jendo, jak můžeš být tak drsná!“ pravil Gerard a modré oči se mu zalily slzami.

Odešla zhuřena a vyhledala správce domů. Na štěstí byl u nich už dlouhá léta a stal se, pokud dovolovala mrzutá pánovitosť paní Barendsovy nepostradatelným.

„Víte, co máme teď dělat?“ vyrazila ze sebe „Povězte mi to!“

A společně připravili vše k schválení vdovně. Velitelka se pokoušela o mnohé nemožné věci prohlásila, že Jenda nemá citu, a na konec svolila ke všemu; později pak se vyjádřila, že zařízení ona byla nevhodná anebo chybně proveden Strýc Jiří přišel, seděl se švekrůvi v saloně vzdychal tak zřídkka, že Jenda se nemohla ubránit lítosti nad svým zklamáním.

Přešly první obřadné dny v proudu lhostejných sympatií, značného veřejného zájmu a mnohého polouředního smutku. Po nádherném pohřbu Barendsovi doznali, že činnému člověku je lehké znát kohokoliv, být všeobecně vážen a želen — ale to že je vše.

Jendu nikterak nepřekvapilo, když jednorána spatřila Gerarda tajně plačícího v otcových pokojích. Vyjel: „Co myslíš —? Co —?“ Klesl zpět do lenošky. „Podívej se na všechno to,“ pravil ukazuje na spousty papíru před sebou. „Nemohu v tom najít hlavy ani paty!“

„Co je to?“

„Spousta obchodních listin, které mi poslal z písařny.“

„Ovšem,“ pravila. „Z písařny. Rozumím.“

„Rozumíš? Přál bych si to.“

„Proč nepožádáš někoho, aby ti pomohl, Gerardě?“

„Jen jeden člověk by mi mohl pomoci, a tím je náš hlavní konkurent. Tatínek mi řekl, abych s ním nikdy nemluvil o obchodu.“

„Myslíš Mikuláše Brooka? Divím se, že tatínek by to byl řekl. Mně se pan Brook líbí. Byly tyto dny tak plny účasti, jak jen cizinec může být.“

„Mluvíš tak, protože nerozumíš obchodu. Je ženská anebo hlupák by šli o radu k soupeři.“

Jenda neodpověděvši, vzala několik listin prohlížela je. Byl by je rád odhodil.

„Nesmysl!“ pravil. „Nemůžeš tomu rozumět.“

Budeme musít obchod prodat anebo něco podobného.“

„Prodat obchod?“ zvolala, obrátíc se k němu.

„Ano — ovšem. Rekl jsem to matce. Bud to hrozná ztráta, ale jiné pomoci není!“

„A co budeš pak dělat?“

„Myslím, že nic. Uvidím. Budeme přece mít všichni dost.“

Shrábla listiny do náručí a odešla do své ložnice.

Za půl hodiny vešla k bratrovi. Ležel s knihou na pohovce.

„Nerozumím všemu,“ pravila. „Rozumím většinou. Půjdu dolů do písařny a promluví s panem Perkem.“

Vyskočil zlostně, chtěje jí v tom zabránit, ale Jenda byla už zavřela dveře a odešla.

Šla přímo do pisárny a tázala se po panu erkovi. Účetní byl v soukromé pracovně otcově; sadila se mimoděk na místo otcova a jála se robírat ranní poštu a povšechný stav věci.

„Pane Perku,“ pravila, „bylo by jistě strašná žc. obchod zastavit?“

Na okamžik zableskla před očima úředníko-yma lajná naděje. Chvilí mlčel a pak pravil roz-odně:

„Bylo by to ovšem hrozné neštěstí.“ A dodal: A pan Gerard přes to — —

„Pan Gerard — —“

„Hledte, slečno, je tu jen pan Gerard.“

Vstala, šla k ponurému oknu a hleděla do mného dvora.

„Vy a já musíme spolu vést obchod dál,“ pravila. „Mohu vést knihy, aspoň z části; ostat-ku se naučím. Gerard se do toho musí taky pravit. Učiní tak, nebudeme-li naň naléhat. Teď právě příliš rozčilen. Promluvím o tom s panem erardem, pane Perku.“

Vztáhla ruku a malý komický človíček v rostředních létech se nad ní sklonil s poklonou, terá se musela líbit.

Mnoho řečí povstalo mezi roznohujícími stra-ami, mnohé námítky musely být překonány, než dova, děti a starý účetní se shodli, co se bude šlat. Jen výpočty na konec umožnily shodu, jako vyčejně v podobných případech, tuhé plus a inus, pro a contra. Jenda vypočítala za pomoci ana Perka černě na bílém, co prodej obchodu v znamenal pro rodinu. Nejsou tak bohatí, jak domnívali. Tři mladší děti ještě studují. Se etelem na tyto okolnosti paní Barendsová svo- a Jenda klidně, bez okázalosti usedla, jak zjíp uměla. k nevitáným pracem v pisárně

Když totiž minulo první rozechvění a tajemá vědavost úředníků přešla, stal se život pro rečně činnou bytost, jako byla Jenda, trapně dotvárným. Gerard pracoval bez ohledu na etru, ale nebyl k němu. Jenda rozhodně byla.

„Má vrozeného obchodního ducha,“ pravil alý pan Perk. „Nebyl bych bez ní ničeho svedl. oznávám poctivě, že já n e m á m nadání k ob-odu. Jsem příliš bázlivý, nemám dostatečně iciativy. Jsem výtečným účetním. A ona myslí, e je to její silná stránka, ale mýlí se. Pracuje est přesně, pane Brooku, ale dělá kaňky!“ Zdvíhl šeseně ruce k nebi. Mikuláš Brook naslouchal še, usmívaje se. Před několika týdny byl na-lež Gerardovi pomoc, ale byl prudce a proto ezdvořile odmítnut. Docházel ještě občas, ale dějí, protože paní Barendsová byla Gerardem oučena, aby na konkurenta hleděla s nedůvěrou. lladík nervosní a u vědomí vlastních neschop-ostí, zaryl hlavu do písku. Jenda zatím robotila ál. — Jednou Brook se odvážil si ji získat.

„Prosím — ne,“ pravila, „mám vás ráda. Ale - ne.“

Ustoupil ihned. Paní Barendsová vzdychla. Andula zamítla jedinou příležitost se provdat,

jaká se jí vůbec kdy poskytne!“ pravila. „Takové ztřeštěné děvče si nikdo nevezme.“

Obchod zatím kvetl dál, ale Jendiny naděje a ctížádostivé plány se zdály zničeny; Gerard, místo aby rostl ve své zodpovědnosti, uchyloval se od ní vždy víc. (Dokončení.)

—o—

BOHUSLAV KÁDNER:

ŽELVA.

Přivezli ji odněkud z teplých břehů jiho- evropských do Prahy. Gymnasiální profesor, umístív ji v pěkném terrariu hned vedle ředitelny za okno, vybízel žactvo, by želvu pilně pozorovalo; ale mládež nabazila se lině želvy za několik dnův a brzo proudila, v živých ho- vorech jsouc zabrána, poděl okna s terrariem, nevšímajíc si ubohého zvířete.

Až na konci školního roku přišli vděční pozorovatelé do gymnasia před okno s terra-riem; byli to hošici, s nimiž rodiče přišli, aby je dali zapsati do první třídy gymnasiální. Ale to už terrarium s želvou přeneseno bylo za okno do ředitelny ústavu, kdež měla býti žel-va umístěna přes prázdňiny.

V ředitelně u okna se želvou stál zástup rodičů. Byly zde dámy v drahých úborech, procházeli se tu páni v bezvadném šatě a je-lich děti v moderních bluzách a s pohodlnou sandálovou obuví kupily se kolem nich.

Zde onde v klubku tom stáli i chudí rodi-čové, těšice se sny, že dětem svým urovnávají cesty životem.

Snad že se před oknem v ředitelně náhle setmělo, pohnula se želva, ležící lině v trošce hlíny naspané před nádobkou s vodou a ne- obratnými, širokými pohyby vlekla se k vodě. Slunce právě osvětlovalo terrarium, když čer- ná želva vlezla do bílé porculánové nádoby s vodou; učinivší několik líných pohybů, zůsta- la státi v prostředí čistě nádoby, vyzdvihla tí- těrnou svou hlavičku, vytáhla dlouhý krček a jako vítěz černýma očima hloupě divala se na listonoše a hošika, kteří stáli právě těsně u okna. Hoch pohlédl na otce a oba usmavše se přistoupili ke stolu, u něhož profesori vy- plňovali zápisní listky.

Před listonošem stála urostlá dáma odě- na jsouc černým hedvábným šatem; vedle ní hostejně stál velký její hoch. Vlidný profesor v bílých listny od dámy nahlédl v ní a mezi psan- ním zápisního listku pravil: „Žák je z Opočna, te- E tedy můj krajan, ta jsem z Nového Města nad Metuji.“ Černá dáma vypjala hlavu, až bílá pštrosí péra se jí na širokém klobouce rozhoupala a hlubokým hlasem povídala: „Má-

me jen tohoto hochu, a chceme, aby studoval v Praze, ač továrna naše je daleko od Prahy." Po těchto slovech důrazně a hlasitě mluvny-ých zadržala se černá dáma sebevědomě oknem přes hlavu listonošovu na protější střechy. Hoch listonošův pohlédl opět na otce a oba se zase sotva pozorovaně na sebe usmáli. Profesor nepromluvil už ani slova, a dáma tušíc, že dosti jasně pověděla, co ona a dítě jsou, zašustila hedvábnou sukní, oči její klouzly po obličejí listonošově a slabé postavě jeho hošíka a již houpala se bílá pštrosí péra ve dveřích ředitelny.

Za několik vteřin vycházel i listonoš s hochem z ředitelny.

Zatím želva vylezla z bílé nádoby a vlekla se po suché hlině.

Listonoš jda po dlouhé chodbě ústavní hovořil k synkovi: „Tu želvu chladila voda v té bílé nádobě, proto tam tak stála, ale želva není pyšná, vždyť je jen černá želva, ale ta černá dáma pyšně mezi námi stála, protože si přála, abychom ji obdivovali. Želvu chladila voda v porculánové nádobě a dámu hrála jejich opočenská továrna.“

Po těchto slovech scházeli po širokém schodišti k východu.

Mezi dveřmi slyšel jsem ještě, jak listonoš povídá: „Černá želva na trošce suché hlíny za oknem . . . .“ a oba vmísili se na ulici mezi lid.

==o==

ADOLF ČERNÝ:

VZPOMÍNKA NA VÁCLAVA JANSU.

Právě před pěti měsíci v Černošicích za čer-
nového večera uprostřed nejbujnější letní zeleně
náhle zemřel Václav Jansa, sám v nejmžnějším
věku a plněm tvůrčím rozmachu jako příroda,
kterou miloval a zobrazoval. Byl na odchodu z
villy, kterou si byl před třemi lety postavil. Těšil
se tehdy na tělesnou práci v zahradě, konal jí
také s rozkoší a neúnavně — ale letos již při
ní zemřel a těšil se zase, až bude volný. Těšil
se na volnou uměleckou tvorbu, neboť také sou-
kromě své školy chtěl se vzdát. „Jen co tu bude
středa,“ říkal: den to, kdy měl villu opustit, na-
čert chtěl se odebrat na zotavenou na Turnovsko.
A zatím právě v touž středu jej vynesli z villy
v rakvi a druhého dne ujížděl Turnovskem do
Žitavy, odkud si z něho družka jeho života od-
vezla jen hrstku popela v skrovné urně.

Je tomu již pět měsíců — a přece mívám
chvilu, kdy se mi zdá snem náhlý odchod buja-
rého Jansy, který se mně vždy jevil zosobněným
zdravím, obrazem životní síly, ztělesněním pra-
vého porozumění životu a radosti z něho. Tak i
při návštěvě jeho posmrtné výstavy v Rudolfině

uprostřed obrazů, z nichž největší část jest data
nejnovějšího, zdálo se mi v nejednom okamžiku,
že musí vstoupit, kdo vše to vytvořil a kdo řadou
věcí zde vystavených řekl, že jest na rozběhu
k nové, ještě plnější činnosti. Ale nevstoupí. Zby-
lo zde jen jeho dílo, jehož obraz ukazuje nám
právě výstava rudolfinská dosti všestranně a
určitě.

K ní rád bych připal několik poznámek a
vzpomínek.

Sledoval jsem tvorbu Jansovu od doby, co se
počal objevovati ve veřejnosti: zaujal mne tehdy
svými studiiemi ze slovanského jihu, z Istriie. Ze-
jména však, co jsem se s ním osobně seznámil
a záhy také sprátelil. Bylo to počátkem let de-
vadesátých — a koncem týchž let byl již mým
milým druhem, s nímž mne život spjal úže, než
jsem se mohl nadíti, když jsem se s ním r. 1893
seznámil. Bodrost jeho, veselá mysl, družnost,
zdravé pojmání života, příměst někdy zdánlivě
až drsná, při tom však i dobrota srdce, o níž by
mohli povídati mnozí, kdož přijímali z jeho pra-
vice, aniž o tom věděla levice — toť byly vlast-
nosti, které vábily mne, životem zaraženého a
vedeného k samotě. Vylíčil jsem postavu a po-
vahu jeho ve své „Lesní pohádce“ v Květech
r. 1911. Bodrý krajinář Vilém, který pesimisti-
ckého přítele učí dívati se jasným okem na pří-
rodu a celý život — toť Václav Jansa se svým
jasným pojmáním života, jemuž se naučil od pří-
rody, pro níž byl opustil malbu figurální, a od
dětí této přírody, prostého venkovského lidu, z
něhož sám vyšel. Vylíčil jsem jej z doby, kdy
jsem po prvé měl příležitost pozorovati jej při
práci v přírodě. Maloval tehdy — r. 1898 — ryb-
ník Němec u Pisku, i pozoroval jsem jej den co
den po celý týden, jak se snažil předmět svůj
proniknouti za každé doby denní a za každého
osvětlení, tužkou, akvarelem i na plátně, s nej-
různějších hledisk, do nejménších podrobností.
Díval se, pozoroval, kreslil, maloval — a zase
znovu pozoroval a nořil se v zamyšlený lesní
kout s tajuplnou tůní. Však ještě v posmrtné
výstavě jsou třísky této práce: Kolorovaná kresba
jednoho kraje rybníka (č. 127) a tužková studie
borovic (č. 100).

Bylo to v době, kdy se Jansovo umění pro-
hlubovalo, kdy k snaze po věrném zobrazení
přírody přistupovala snaha po zachycení nálady,
po vystižení duše krajiny. Bylo to v době, kdy
Jansa přestával v přírodě hledati jen malebné
motivy, kdy končil svou periodu romantickou,
chápeje už přírodu šíře a hloub. V té době už
maloval své rybníky — v té době také s Marol-
dem namaloval lipanské panorama, čímž ve vel-
kém rozměru ukázal, jak rozumí mluvit krajinou.
V té době také již počal malovati své lesní
studie, kraje lesa i ojedinelé skupiny borovic.
Stalo se mu potom, že mu kritika při jeho bo-
rovicích vytkla napodobení Šiškina — bylot to
po výstavě ruského umění v Praze. Ale Jansa

maloval své borovice dávno před tím, než přišly obrazy Šiškinovy do Prahy, nemaje o svém „vzoru“ ani potuchy. Psal tehdy také delší obranu do denních listů, ale po úradě se mnou ji zkrátí jen v úsečně Zasláno.

Maloval potom své borovice dále: viděl jsem, jak vznikal jeho kraj starého borového lesa „u Honzíčka“ u Písku (1900), viděl jsem, jak se připravoval k velkému, mohutnému obrazu chmurných borovic za večera ve Lhotce u Blatné (1901). A zase jsem jej viděl malovat rybník u Vyzlovky na Černokostecku a vřesoviště (r. 1903). V té době také maloval své výborné pochmurné topoly, které byly prodány kamsi do Vidně. A ještě jednou jsem s ním ztrávil léto na venkově a viděl jej při tvoření: r. 1907 v Dobřívě u Rokycan. Ze všech těch let jsou ve výstavě ještě zbytky: vřes (z Vyzlovky) č. 46, rybníky č. 49, 72, 74, 78 a j., topoly č. 112, paseka 156, mlyn u Melmatěje v Dobřívě (v katalogu omylem z Nových Hradů) č. 134, skály z Dobřívě (123) atd.

Všecky tyto rybníky, stromy, vřesoviště, lesy atd. vznikaly na českém jihu a jihozápadě. Po roce 1903 obrátil se Jansa do východních Čech a vytěžil řadu obrazů z Polabí, které ukazují zase další vývoj od jeho krajin jihočeských — a potom se ponořil do celkového obrazu Prahy, ježž nám zachytil v přečetných detailech znamenitými akvarely před tím již i potom. Bydlil tehdy v Králových lázních ve druhém patře na řeku, i měl nádhernou vyhlídku na panorama Malé Strany a Hradčan s Karlovým mostem. Tu jsem zase mohl sledovati jeho práci z blízka. Kdykoli jsem jej navštívil, vždy jsem jej zastihl u stojanu, u něhož vytvářal až do tmy. Vábil jej světelný problém panoramatu a jeho duše. Obě snažil se vystihnouti na četných obrazech z různých dob ročních i denních — však všichni pamatujeme výstavu těchto jeho obrazů u Topiče, která mu získala i uznání části kritiky, jež mu před tím nebyla právě přízniva. Také v posmrtné výstavě jsou ještě obrazy z té doby, k nimž se poji zimní pohledy do Všehrdivy ulice, malované z posledního jeho bytu.

Celkový pohled na Prahu chtěl malovati ještě s jiné strany, z mého bývalého hradčanského bytu, ale nebylo k tomu klidu. Tak namaloval jen zimní pohled do Hluboké cesty a na Prahu se zelenou kopulí Mikulášského chrámu (č. 152). Tu jsem jej naposledy viděl při práci; hbitost a jistota jeho kresby, v níž neměl tak hned sobě rovna, objevila se mi tu naposled skvělou měrou. Pítoreskní spleť nesčetných střeš malostranských vznikala pod jeho rukou jako kouzlem. A stejně rychle a ústně zachycoval kolorit.

Pražský obraz byl poslední, ježž jsem viděl jeho rukou vznikati — a pražský obraz byl i posledním dílem jeho života. Je to krásný pohled z nádvoří malostranského ve Všehrdivé ulici (obraz č. 55), připomínající náladou a koloritem znamenitou jeho Kampu, reprodukovanou své doby v „Studiu“. Maloval jej letos v dubnu.

Obraz ten byl pro mne ve výstavě překvapením stejně jako skoro vše, co Jansa namaloval v Černošicích. Nemohl jsem při své chumravosti docházeti do jeho atelieru — a tak teprve v posmrtné výstavě uviděl jsem řadu jeho obrazů z této poslední doby, znamenajících rozhodně nový obrat v jeho tvorbě. Na všech těchto obrazech — na údolích, stránkách, břizách, vřesech, pískovných, polích s mandely a vesnicích — leží jakýsi velký klid, všechny osvětluje zvlášť jasné slunce, ze všech mluví k nám velké smíření a porozumění. I sama volba prostých motivů o něm svědčí, i širší způsob malby, i kolorit jasnější a barvitější. Kdo stojí před jeho velkým, slunným pohledem do údolí u Černošic (53), nebo před mandelí (64, 66), nebo před Zímou na Berounce (41, 155), či před vřesovištěm v tajícím sněhu (157, 47), vycítí, že tyto obrazy maloval umělec, stojící na vrcholu života, s něhož požíral na život a pronikal je s porozuměním, jež dává vyšší hledisko, všecko smířující a zladující v jeden harmonický celek.

Jsou to překvapující věci, a přece zase přirozené se připojují k ostatnímu dílu Jansovu, jsouce jeho výslednicí. Jansa po celý život pozoroval různé složky přírody i lidského díla v ní: od pouhého vřesu a hadince až k stromům a lesům, od rybníků a řek až k moři, od vesnické chaty a starobylé maloměstské památky až k pražským zákoutím a pražskému panoramatu. Žil s přírodou za jar i podzimků, za let i zim, za jiter i za večerů, v jasů i bouři. Pozoroval ji neustále, zmocňoval se jí nejrozmanitějším způsobem, jaký mu poskytovala malířská technika a k jakému jej vedl jeho umělecký cit — proto přirozeně dospěl k synthese všeho, k velkému klidu a smíru zemské přírody jakožto dítěti věčnosti.

Prvky tohoto pochopení jsou jistě na př. již v jeho rybnících. Mám od něho skizzu západu nad rákosnatým krajem jihočeského rybníku, malovanou širokým štětcem v patrném chvatu, aby západ nedohasl dříve, než bude skizza hotova. A přece na ní jest plno velkolepého klidu letního západu.

Anebo jak Jansa maloval moře, jehož nemohl pozorovati celý život; nýbrž jen ve chvílích jaksi svátečních. S počátku arci jej upoutalo svou nádhernou krásou, a Jansa maloval mariny prostě libivě. Ale záhy pronikl i v duši moře a dovedl podati celou jeho velikost i na nejmenším obračku. Ve výstavě jest malý obrázek (177) skalnatého pobřeží s přibíjeím zelenavého moře, jaké bývá na jihu (středě) — ale i v něm jsou celky nesmavny pohyb zneklidněné pláně, měkkost a průsvitnost vln, chmurnost a tíha ovzduší a vše jest proniknuto tím něčím velkým a tajemným, co mělyvme pozorovatele a co přivábilo Knüpfera na celý život a i v smrti.

Ještě jiné velké překvapení mi poskytl posmrtná výstava Jansova, a myslím každému: užasly jsou státi před obrazem moravského

procesí (73), před figurální skizzou z mladých let Jansových, k níž je zde protějškem oblékání ha-nácké nevěsty z téže doby. Tolik je v tom obrázku života, jeho pohybu a barev, a vše jest provedeno tak směle, ba bravurně, že maně ván napadne: Proč Jansa toto pole nadobro opustil! Rozkročená postava junáka s vlající horouhvi je sám život. Pranic se nedívám, že obrázek hned byl zakoupen pro moderní galerii. Je to věc skvělá, vrhající na Jansu nové světlo.

Při tomto obrázku teprve vidíme, jaké síly bylo k tomu třeba, aby v sobě Jansa potlačil figuralistu a oddal se zcela krajinářství. Dovedl lo do té míry, že i svůj obraz Kaina a Abela, známý z jubilejní výstavy r. 1891, úplně zrušil, namalovav na něj své ponuré borovice. Ale přece ve své škole pěstoval také akt a portrét.

A ještě jeden náčrtek z pozdější doby připomíná dávného figuralistu. Je to drobná skizza (nevystavená), vrhající zároveň světlo na Jansovu povahu. Podnět k ní daly pražské demonstrace za všeobecné volební právo r. 1905 a rozhovor se mnou o nich a o celém proudu, který je vyvolal. Skizza zachycuje zástupy demonstrantů na Václavském náměstí s vlajícími rudými prapory. Demokrat podal si zde ruce s bývalým figuralistou a nyní krajinářem, jež vábilo moře lidí a rudých praporů se stránky koloristů.

A tu jsem zase u povahy Jansovy, již jsem se dotkl na počátku. Náčrtek tento mluví o jeho sympatiích pro základní vrstvy národa, o nichž svědčí i vzpomenuť procesí a studie krojů a staveb z let mladosti. Jansa byl demokrat, třeba měl zákazníky mezi bohatci. Byl člověk v základě mnohem pokrokovější, než se zdálo t. n. kdoož o něm soudili na př. podle toho, že měl zákazníky mezi kněžstvem. Ti o něm soudili podobně nesprávně, jako by byli činili, kdož by byli brali v pochybnost jeho čestství proto, že jeho obrazy rádi kupovali i Němci. Smýšlení své, ať v tom či onom směru dával vždy otevřeně a přímo na jevo, jako byl vůbec člověk vždy přímý a bez fale. Dal je na jevo i v smrti — že byl podle svého přání pohřben ohněm. A v smrti také vrátí se tam, odkud po otci vyšel. Otec jeho byl evangelík, který teprve před svatbou z lásky k své nevěstě přestoupil na katolictví — a popel Václava Jansy bude nyní uložen na všeobecné. většinou evangelické části občanských hřbitovů z příčin každému známých. Rysem, který Jansu přibližuje všem pokrokovým lidem, jest i jeho svépomocnost. Probil se sám z malých začátků vlastní silou, bez cizí pomoci, nikdy nehledal přimluv a protekcí, nikdy nebyl šplhavcem. Byl člověk čistého štítu, nikomu za nic nezavázaný a tedy nič cizí vůli neřiditelný, vždy hrdý jen na lo, čeho se vlastní silou, vlastním neumorným přičiněním dopravoval. Proto také neměl úradů aniž titulů. Jediného vyznamenání dostalo se mu na sklonku jeho života pražským měšťanstvím — a to věru nebylo nic nezaslouženého, když Jansa zachoval budoucnosti starou Prahu celou legiř

akvarelů, kreseb i olejových maleb. Smutné bylo při tom jen, že mu za to dala měšťanství Praha, která své staré krásy boří.

Ani uznání odborného nedostalo se mu za života takového, jakého by si byl zasloužil. Jsem přesvědčen, že budoucnost soud o něm opraví. Umíraje, mohl jí klidně dílo své zůstatiti. Byl umělec nejen povoláný, ale i krajně snaživý, úsilné přičinlivý a nade vše poctivý. Nikdy nesel za modou, vždy jen za svým přesvědčením a vnitřním hnutím. Ukazují to práce ze všech období jeho tvorivosti. Najdete ve výstavě práce vzácných kvalití i z doby nejstarší, kdy se Jansa potkával s mrazivým chladem kritiky. Nyní některé z těchto věcí přejdou do moderní galerie. A tak dojde časem spravedlivého ocenění celé jeho dílo — a myslím právě proto, že bylo poctivé.

Já aspoň jsem si umění Jansova pro tuto stránku jeho vždy nejvíce vážil, třeba se mi vždy nelíbilo vše, co namaloval, tak jako se to vše vždy nelíbilo Jansovi samému. To, že byl vždy svým, že — třeba přirozeně podléhal vývoji, vyrůstajícímu i z všeobecného vývoje uměleckého — nedělal skoků pro modu doba, nýbrž hledal umělecký výraz podle nejpoctivějšího svého přesvědčení a poznání — to ve mně vždy vzbuzovalo náležitou úctu.

Jen jednoho jest mi bolestně líto, že vše to už jen bylo, že sám Jansa, ten poctivý umělec a zlatý člověk a přítel, už jen byl...

—o—

POD KŘÍŽEM V POLI.

Tu hlavu zmučenou a tváře zsinalé vždy marně v bolesti obracíš do nebes, jak byla před věky, je Golgata i dnes, a v prázdno vysíláš své „Eli“ zoufalé.

Ve stínu nohou Tvých si moje srdce sedá, mé srdce zmučené, můj Kriste, bratře bolu. Však neprosím a nevolám Tě dolů; jen duše zemlená si stejnou duši hledá.

Kol nás do daleka zni hymnus letní slávy: do ruda slunce hrní v pšenice zlatém moři, na kosách zvonivých chvílemi bleskem hoří, a skřivan jásavě se zvedá z vonné trávy.

Ta краса boli dnes, když je tu, Kriste, s námi ta bolest zoufalá. jež každému je cizí. A všechno volání jen v hluché prázdno mizí; my vypít musíme ten kalich do dna sami.

A. F.

—o—

DROBNOSTI.

Dopisy žen.

U které posuzuji verejnou činnost svých mužů, musej čet pramany s veľkou opatrností. Pani Marie Štátna udáva po selském filosofu Alfonsu Štátném, po-

slalu panu J. Ležákovi, redaktoru prostěovského soc. dem. Hlasu Lidu dopis. Pan Ležák napsal v Štátním týdeníku v němž měl nevědek a ústřky, které Štátní vydání od agrární předků. Pan Štátní poděkovala mu listem: „Tisknu v duchu ruku, která psala posmrtnou vzpomínku mému muži. Srdečně děkuji! Zaplakala jsem při čtení, neb každé slovo jest čistá pravda. Vše jsem s mužem prožívala, ústřky, pomlvy, nevědky i posklebky. Přejí živa, abyste se nikdy nedočkal takového zlobaného žijícího muže. Buďte dlouho zdraví!“ Krátký ale výmluvný dopis poznamenala v Hlasu Lidu. Dopis není výmluvný a není přes, tedy jen v tom smyslu, že ve výmluvném napomenutím k opatrnosti. Většina žen nedovede posoudit veřejnou činnost svých mužů. Ženy milují své muže, byť byli zločinci; a to je v pořádku. Tím však je věc pro psychologii, ne pro historii. Historik politický musí činnost Alfonse Štátního a zejména jeho polemiky posuzovat málo. Štátní žil na vespele. Odemčen od světa. Přeceňoval se a byl zarytý člověk. Četl pravidelně jeden nebo dva listy a přijímal z nich nekriticky všecko co mu hovělo. Jako sangumekví člověk, při tom absolutistický a neomylný, překládal si do své sešské řeči, co četl. Když to potom v Sešských Novinách zopakoval vyšv z toho hrze vše. Právě Štátního neinformovanost, jeho vzdálenost od věcí, které se děly, byly asi příčinou, že málokdo dovedl tak zaryté pomlouvat a může hanobit jako Štátní. Když ještě byl vlnosvětným Mladěšechem, otiskoval na př. z Narodních a jiných mladočeských listů, z Čecha i Katolických i Radikálních všechny ohavnosti o realistech. Při tom zprávy připepřoval a psal vidlemi. Za každé číslo svých novin moh být pohnán před porotu. Odpovídalo se mu s počátku v Čase. Při nahodilé schůzce v Táboře pokusil jsem se ústně ho upozornit na krivdy a nesmysly. Když jsem mu řekl, že často lže, jen se tomu zasmál. A za krátko hanobil zas. Nechal jsem ho. Potom zanevřel na Mladočechy; divadlo neutěšené, jak a co proti mladočestvím uvádel — všecko, co moh šh nazdít z jiných listů, všecko, co se psávalo proti němu samému Stopoval, jsem neaký čas i och zovratit s agrárníky a mohu říci, že s nimi se histone opřavoval. Vůči lidem vlastního povolání s nimz se mže se nebyl lepší nežli kdysi vůči nám. Žádné podezření nebylo dost podezřívavé, žádná pomlva dost pomlvačaná, aby u Štátního nebyl užil proti tem na které právě zanevřel. A zanevřel bez důvodů; z doslechu, z dohady, z kombinaci, s nimz nemě být pramenu. Dělal politika z obzoru, onž nepřesahoval platu padavského statku jeho. Jestliže se mu pak s agrární strany odpovídalo, o není divu. A přeč bylo v nípovědě laz na výimky običné a řekl byti, nezávislé, kdyby sedláci nosili rukavičky. Pan Ležák to tak neznal. A pan Štátní čítal s mužem v ústřky, pomlvy, nevědky i posklebky, které byly teda, nezávisle, vedou proti vitriolu, s nimz zacházet její muž. Necítila ovšem „ústřků, pomlvy, nevědku a posklebků“ s těmi ženami, jejichž muže zneuctoval Alfons Štátní. To je ta dvoji loktova míra.

Politika v literárním časopise

je dost velikou záležitostí. Tím víc překvapuje, že se do politiky denní pustila Zlatá Praha a její redaktor pan Vincenc Červinka. Příležitost poskytl mu román Jana Laichtera Budoucnost. Pan redaktor napsal o něm 28. list, několik neslaných a nemastných slov, ze kterých ani nemůžeme poznat, zdali knihu opravdu četl či jen dle referátu novin

nych padělá, usudek. A takto je zak nežl. Vzpomínkový román českého nakladatele (to je ta umělecká truhlárna) dějově obsahuje asi tak poslední čtvrtstoletí, jeho pravdy myslenkové, přístře a jeho moderní snahy. Tomu všemu byl Laichter-Svoboda blizek, přišel do Prahy v době, že doba přechodu v letech zápasu politicko-kulturního mezi Staročechy a Mladočechy v době, kdy byla v obou svých obmědných začátků českého realismu, který dnes vidíme tak ztrostovaně a na nečinně uzavřené předčasně sestřelý. Autor, zdá se, sám považuje dnes za obdoby tuto generaci; budoucnost patří mladé generaci, která má již nové spory a jiné tužby, bez pardonu odsuzující všecko, co děláme zapustilo a se přel.

Politika v literárním časopise. Proč ne? Ale takto si literární politiku nepředstavuje nádo. Co pan Červinka napsal, hodí se jen do Kramářových novin. V dvoianstvu Kramářově jsou docela zjevní spekulanti a docela zjevní obmezení. Spekulanti, když čtou nebo píšou o rozvratu realismu, vědí dobře, že tato nepravda je docela nepotřebna jen pro okamžik, aby lidé vlastního tábora se nerozutfkali. Oni vědí příliš dobře, že realismus ještě a svírá se. Starají se tedy, aby mladočestvím svdželo aspoň tak dlouho, dokud oni ho potřebují. — Jsou však ve straně také bařtřpání, kteří nechtě, nezsvy orgán mají. Např. v oběch a jsou oběma stranám tudíž na to aby věřili, co jim Nar. Listy věrně uvádějí. Když nose mladež debatovala a pře se, když se maslněe principy programu, taktiku a cíle politické (mladež mladočeská to dělat nemůže, protože programem taktikou, cílem je jeden zračný) mžli to všechno se obmezeným předkládat jako rozvrat a konec realismu. Právě že jsou to lidé, kteří nosí a oni čeprce se dle nezapřeno jim ani podiví se: „Kakraholte, už se ten realism rozvrací tolik roků a pořád není rozvrácen? A kakraholte, jak to, že my Mladočesťe, před děláme organizace a před probíráme vědu za vědu?“ — Ke kterému druhu patří pan V. Červinka, novin. Vím jen, že mladočestvím přestl, a s těm s pravem okamžikem. A jen tak se nemůže stát. Aby se stal, nemž se z sebe, na to nestačí. Žádný literární historik nezjistí, které vlastnosti to byly, jež pana V. Červinku učinily redaktorem Zlaté Prahy. Nebyl Mladočechem, nebyl ve Zlaté Praze. Ale když už Zlatou Prahu, rediguje, velice se mylí, že by směl jako redaktor literárního listu mluvit, literární časopis panu V. Červinku nezná, a on sotva si v ní může mst, když bude psal do Zlaté Prahy, co může ospravedlnit nanejvýš v Nar. Listech jako redakční jejich sekretář. „Umělecká truhlárna“ Laichtrova je nekonečné víc než Červinkovy lokálky. „Budoucnost“ patří mladé generaci. Tak s tudím, a na Nebude to však generace mladočeská, které patří budoucnost, a tomz s tím, vime, nuty. Douám však, že v té generaci, která patří budoucnost, bude od Červinky svaty pře.

—o—

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Avšak drsný hlas zněl ještě drsněji než dříve, když starý pán přerušil úsečně trapné mlčení:

„Tak vy se mne tedy nebojíte, ha?“

„Tuze moc ne, pane.“

„A nepovažujete mě za tak hezkého jako svého dědečka, co?“

„Ne tak docela, pane.“

„A musí prý se vždy stát po mé vůli, co?“

„Řekla jsem jen, že si to myslím.“

„Ale přes to všechno se vám líbím?“

„Ano, líbíte.“

Odpověď její se starému pánovi patrně zamlouvala, neboť se zasmál krátce, potřásl Jože rukou, a vzav ji za bradu, pozvedl ji tvář do výše, zkoumavě se na ni zahleděl, pak ji pustil a kývaje hlavou, pravil: „Máte ducha svého děda, třeba že nemáte jeho tvář. Byl to hezký muž, moje roztomilá; a co nad to daleko cennějšího, byl statečný a poctivý; jsem hrdý, že byl mým přítelem.“

„Děkuji vám, pane Lorenci,“ a Joža od té chvíle cítila se tu jako doma, neboť starý pán padl jí do noty.

„Co pak jste zde ztropila s mým chlapcem, he?“ ozval se hned na to zostrá.

„Chtěla jsem ho jen kapku povyrazit, vždyť jsme sousedé, pane,“ a Joža jala se vykládat, jak došlo k její návštěvě.

„Soudíte tedy, že potřebuje vyraženi, co?“

„Ano, pane; je, zdá se mi, trochu opuštěný, a mladí lidé by ho snad rozveselili. Jsme sice jenom děvčata, ale s radostí bychom pomohly, kdybychom mohly: nezapomněly jsme ještě na ty nádherné vánoční dary, které jste nám poslal“, horlivě ujišťovala Jožka.

„Ticho, ticho; to byla záležitost toho chlapce. A jak se vede oné ubohé ženě?“

„Děkuju, dobře“, a Jože jel jazyček o všechno pryč, když vyprávěla o Humlových, pro něž vzbudila její matka zájem u bohatších lidí než byli oni — Marchovi.

„Stará se o dobro jiných zrovna tak, jak to dělával její otec. Jednoho krásného dne se příjdu na vaši matku podívat. Vyřídíte jí to. Aj, aj, zvonek už nás svolává k čaji; večeříme brzy, k vůli chlapci. Pojďte s námi dolů, jste přece naše souseďka.“

„Nebudu-li vám překážet —“

„Nezval bych vás, kdybyste překážela“, a pan Lorenc se starosvětskou dvorností nabídl Jože rámě.

„Co by to muhle řekla asi Markétka?“ blesklo Jože hlavou, když ji starý pán odváděl; a oči jí tančily čtveráctvím při myšlence, jak bude doma vyprávět o svém dobru-družství.

„Co se to ke všem všudy děje s tím chlapcem, he?“ houkl starý pán, všimnuv si, kterak Lory řitici se po schodech dolů, zůstal při pohledu na Jožu zavěšenou do obávaného svého děda stát jakoby úzasem zkoprnělý.

„Nevěděl jsem, že jste už doma, dědečku“, zakoktál, když se Joža vítězně na něho podívala.

„To je vidět již podle toho, jak se zeneš se schodů. A nyní si pojd' vypít čaj, mladý pane, a chovej se jako gentleman“; a zatahav její přátelsky za vlasy, pan Lorenc zamířil se svou společníci k jídelně; a Lory tropil všelijaké komické posunky za jejich zády, takže Jožka div nevybuchla v smích.

Starý pán nehovořil mnoho při svých čtyřech koflicích čaje, za to však bedlivě pozoroval mladé lidi, kteří spolu štěbetali jako staří známi; a změna, která se udála s jeho vnukem, mu nešla. Líce Lorymu zčervenaly, rozjasnily se a oživly, pohyby jeho nabýly čílosti, a opravdově veselí vyznívalo z jeho smíchu.

„Má pravdu; ten chlapec je opuštěný. Uhlídáme, co by ty žabky mohly pro něho učinit“, rozvažoval pan Lorenc, zatím co pozoroval a naslouchal. Joža se mu líbila, a její neobvyklé a hřmotné způsoby byly mu právě po chuti; a zdálo se, že rozuměla Lorymu téměř tak dobře jako by sama byla hoch.

Kdyby byli Lorencovi bývali, jak Joža říkala „nafoukaní a škrobení“, nebyla by zde za nic na světě zdomácněla, protože ve společnosti takových lidí stávala se vždy ostýchavou a nemotornou; avšak když shledala, jací jsou prostí a nenucení, chovala se zrovna tak jako oni, a udělala dobrý dojem. Když se zvedli od stolu, prohodila, že už je čas jít domů; než Lory nechtěl o tom ani slyšet: musí prý ji ještě něco ukázat. A zavedl ji do sklepníku, kde k vůli ní dal rozsvítit. Vše tu připadalo Jože jako v pohádce, když tak kráče-la nahoru dolů po cestkách — zdi pokryté kvetoucími rostlinami, — tlumené světlo, vlhký vonný vzduch i podivuhodná réva a stromy, jichž větve skláněly se jí nad hlavu.

Pokračování.

Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
 na měsíc K 2.40 s donáškou neb
 ..... poštovným. ....

Vlastník Tiskarské a nakladatelské družstvo POKROK,
 společenost s ruč. obm. — Vydávatel a zodpovědný redaktor
 Cyril Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze

BESEDY ČASU

Vycházejí v pátek o 8 stranách. Předplácí se ročně K 5.—, půlletně K 2.50, čtvrtletně K 1.30, a donáškově neb poštovným. Číslo za 10 h i s poštovným Pro od bératele denníku „Casu“ zdarma jako nedělní příloha.

JAN URBÁNEK:

CO JSEM VIDĚL NA HŘBITOVĚ.

Jednou za rok na hřbitov
v dušičkové mlze,
slušno, jít se ukázat
ve smutku a slze.
Přinést květ a světýlko
(aspoň k vůli lidem)
křížkem trávnka přežhnat
a jít domů s klidem.
Nebožtík sen věčný spí
v záři svíc a svíček —
však si ve tmě poleží
zas až do Dušiček.

—=o=—

MAARTEN MAARTENS:

JENDA.

Z angličtiny přeložila Fina Tausiková.

(Dokončení.)

Náhle nastala krize v obchodě s Indii, zvláště v oboru, zastoupeném Barendsem a synem. Jan Barends se byl silně účastnil nového způsobu vyrábění cukru na Javě; několik továren s naprosto novým zařízením (dnes tak slavným zařízením Ruffschmidtovým) bylo založeno pod jeho dozorem a pracovalo s jeho kapitálem. Sotva že začaly pracovat, nastala tak zvaná cukrová panika. Aby zůstaly v chodu — a pracovaly s jistým výsledkem — bylo potřeba mnoho peněz, asi devadesát tisíc zlatých. Bylo nemožno zaopatřit peníze ihned. Cukrové plantáže padaly jedna za druhou, ceny denně klesaly před červenou cukrovkou z Německa a indické banky proto odmítaly půjčky za jakoukoliv cenu. Jenda chápala dosah celé věci tak dobře jako pan Perk a když docházelo jedno telegrafické zamítnutí za druhým, seděla bleďa u svých knih. „Neříkal jsem to?“ hlásal Gerard, směje se nervosně. „Bylo to ode mne šilenství, věst obchod dál! Teď jsme na mizině!“

„Na mizině ještě ne,“ pravila Jenda.

„Skoro,“ pravil malý pan Perk.

„Telegrafoval jste bankovním společenstvem v Batavii a v Borneu,“ pravila Jenda. „Ti dosud neodpověděli. Zatím mne Gerarde nech, musím psát.“ Obrátila se k listinám před sebou a péro jen lítal.

Za hodinu došel žádoucí telegram. Všichni tři ho četli společně. Banka v Batavii svolila, na hypoteku a vysoký úrok — kruté podmínky.

„Nu, už je zas dobře,“ pravil Gerard.

„Zatím,“ mumlal pan Perk.

„Musíme se všemožně přičinit,“ pravila Jenda. „Podmínky jsou kruté, ale mohly být ještě horší.“

Pan Perk odešel na bursu jak obvykle a mladí lidé zatím pracovali. Nebyli připraveni na rozčlenění, v jakém chladný mužik se vrátil. „Víte,“ pravil, chvěje se, sotva zavřel skleněné dveře, „víte, kdo nám to provedl? Ne. Neuhodli byste nikdy!“

„Mikuláš Brook,“ tvrdila Jenda.

„Jak? Vy jste o tom věděla?“ zvolal mužik zklamaně a udiveně.

„Ne, hádala jsem jen,“ odvětila Jenda.

„Pak je náš úpadek jen otázkou času,“ zlobil se Gerard. „Při nejbližší příležitosti nás koupí jako propadlé!“

„Mně se to také zdá,“ přidával se pan Perk. „Je to velice obratný obchodní trik. Je teď neomezeným pánem cukerního trhu.“

Jenda vstala z lenošky. „Nevěřím tomu,“ pravila, „nerozumím tomu. Zeptám se ho.“

Gerard vztáhl ruce. „Neblázní!“ pravil. „Stále jen nás pleť a stěžuješ nám práci. Proč se nestaráš o svoji drobnou práci a nenecháš vážné záležitosti mně a Perkoví?“

Jenda se zastavila, s kloboukem na hlavě. „Myslím, že to učinil jen z pouhé dobroty anebo jinak,“ pravila. „Nechceš mu přec být vázán díkem?“

„N—n—ne,“ odvětil Gerard.

„Z pouhé dobroty, má drahá slečno?“ zvolal Perk, „jen se podívejte na podmínky!“

„Nu, chce-li nám škodit — —“

„M u s í nám chtít škodit,“ pravil Perk.

„Pak mu povím svoje mínění,“ dokončila Jenda, ubíhající.

Jela směle k písárně Brookové; nenáviděla podobné věci. Cokoliv pracovala pro firmu, dělo

se přisně za kulisami. „Píšu na stroji pro Gerarda“ — tak vysvělovala svoji přítomnost ve svatyni.

Mikuláš Brook ji přijal ihned ve své soukromé pracovně.

„Cím vám mohu posloužit Jendo?“ tázal se vesle.

„Ničím,“ odpověděla upiátě. „T o jsem vám přišla říci.“

„To je málo, to nestojí ani za návštěvu. Snad ale nemáte u vás tolik práce jako my zde?“

„Neposmívejte se; to je jediná věc, které nenesu,“ odvětila Jenda třesoucími se rty. „Jsme zpraveni — buď správně či omylem — o tom, že značnou půjčku, o kterou jsme žádali u jistě indické banky, jste nám poskytl jejím prostřednictvím — vy! Ráda bych věděla, je-li to pravda?“

„A což když odepřu odpověď?“

„Stačí mi to. Odpiráte?“

„Ne.“

„Nemusíte, váš obličej už odpověděl. A teď bych ráda věděla, proč?“

„Umíte příliš dobře číst v obličejích, Jendo. To je rozhodně nebezpečno.“

„Nesmějete se mi. Bůh ví, že mi není do smíchu. Jsme skoro na mizině. Chcete nás nadobro zničit? Nevěřím tomu.“

„A Gerard?“

„Chtěla bych jen vědět, proč jste provedl skutek na oko tak ukrutný? Podmínky jsou kruté.“

„Nevěříte, že bych mohl být vskutku ukrutný? Děkuji.“

„Nevím. Nerozumím tomu,“ pravila ubohá Jenda skoro plačky. „Uznávám velikou výhodu pro vás, kterou byste měl ze zničení našeho obchodu. Možná, že bych na vašem místě jednala stejně.“

„Nemůžete si mne však představit v podobné úloze, že? Díky.“

„A konečně, myslím, že věc není tak zála. Gerard s obchodem nikdy ničeho nesvede, aspoň nebude-li mít daleko lepšího pomocníka než jsem já. A je mi hrozné pomyslení, že jsme měli zrazit obchod po tatínkové smrti.“ Jenda se dala vážně do pláče. Náhle se zarazila. „Nemyslete, že jsem vás přišla obměkčit brekotem,“ zvolala divoče. „Nechci vás obměkčit. Jste však starý tatínkův přítel a chci mít jasno.“

„Máte pravdu. Nemýlíte se ve své domněnce,“ odvětil Brook. „Chci váš obchod zničit.“ Mluvil zvolna, hledě stranou. Čekala, oči vytřeštěny. „Bylo by zbytečno, aby naše dva obchody šly vedle sebe a ještě více, aby se navzájem potíraly. Zamyslím, dovolíte-li, vstoupit jako společník k vám, chcete-li se vy stát společníkem mým?“

Naklonila se vpřed, naslouchajíc.

„Stárnu. Je mi čtyřicet jeden rok. Vám je bezmála dvacet, zdá se mi. Mám zkušenost, vy máte energii! Vy se musíte starat o celou rodinu, jsou tedy v jistém poměru mladší než vy. Jendo, miláčku, konečně jsem vás sem dostal — vy

srdnaté, drahé, ztřeštěné děvče — Gerard a vy jste mi znemožnili pomoci vám se ctí. Musíte si mne vzít za společníka, anebo likvidovat.“

„Budu raději likvidovat — stoj-li věci taktlo!“ odvětila Jenda, ustupujíc vzad.

„Ne, nebudete; jste příliš dobrý obchodník! Bylo by to pouhé mrhání vším — a dobrý obchodník nemrhá ničím, ale podniká, odvažuje se. A podívejte se, já se odvažuji!“ Sevřel ji do náruče a políbil.

„A vyhraju!“ zvolal.

„Já — já bych byla raději chtěla mít pravidelnou známost,“ bránila se Jenda.

Držel ji na dosah paží. „Jendo!“ zvolal, „to je poslední, co bys byla chtěla!“

„Maminka vždycky říkala, že se nikdy nevdám,“ namítala Jenda.

„Musíš se pro jednu odvázat jí odpovídat,“ smál se Mikuláš Brook.

—o—

J. J. HORČIČKA:

V PRAZE.

Jsem v Praze. Změnu snad cítím, necítím...
To marně čekám na ozvěnu svých obrazů? Ji nechytím?

Hluk, elektrika
a davy oblych žen —
to as je nové. Člověk zvyká
na všecko, také na kámen...

Nu, poznám více,
až déle pobudu. —
I sem, jak vlezlá metelice,
mě stihá příznak osudu...

*

VYSVĚDČENÍ CHUDOBY.

Jméno a stav otce. — Mého?
Což mám tátu? Živ je, zdrav?
Mám! Vím ještě jméno jeho,
ale jaký napsat stav?

Rolník? Šafář? Tím byl kdysi,
los pak sdílel nelidský...
A co teď? — To bolest křísí,
musím mluvit básnický.

Za dveřmi, když syčák mrzne,
hrubou prosbu dopoví,
chvějí se, jak klika vrzne —
almužnu dám tátovi?...

*

NA KARLOVĚ MOSTĚ.

Jdu po Karlově mostě: Mží,
Vltava hučí a v ní světla
se třesou, topí, prodlouží,
stulíky jak by hustě zkvětla.

Kdes v parku vítr zahýří
si s korunami, listy klátí
a v matném svitu upíří
se polekaně klepou svatí,

co chvíli každý pohlédne,
zda kolega tu ještě stojí,
zda dočkají se v zdraví dne,
či osud zlý je s Janem spojí...

Mhou rýsuje se nábřeží,
kus romanticky a kus prostě,
Vltava klidně hučí, mží,
jdu pozdě po Karlově mostě.

Kdes dál se tyčí stará věž,
zrak na ní světlý kotouč shlíží
a duši šeptá: Pospěš, běž,
jak černá ručička se plíží...

Čas jít je? Kam? Snad do té tmy,
kde aspoň světélko se topí?...
Či jinam usouzeno mi,
kam ještě neznámý jsou stopy?...

—=0=—

ANNA HLAVATÁ:

NA BESEDÁCH MISTRA ALŠE.

Často a ráda vzpomínám si na Alšův starý
dubový stůl, který byl středem jeho salonu, lož-
nice a pracovní zároveň. Mistr sám tomu středu
své pracovní říkal „u sežraného stolu“. Měl k
tomu své důvody. U toho stolu maloval všechny
svoje obrázky. Nikdo, ba ani on sám nedovede
jich spočítati. — „I kdo pak by si to všecko pa-
matoval. Bůh ví, kde je tomu všemu konec. Je
toho už na tisíce“ — říkával.

A přece ten, jemůž pod pilnou rukou se vše-
chno měnilo v umělecká díla, žil v zastrčených
koutech Prahy často v bídě a hladu. Žil mizerně
jako chudás a musel na tisíce drobných prací na-
kreslit, aby chudě uživil svoji rodinu. Byly doby,
že nikdo nedbal o jeho obrázky, a ti, kdož je
přijímali, dostávali je za hanebně nízký peníz —
i zadarmo...

— Nejkrásnější obrázky jsem kreslil — po-
vídal jednou mistr — když šla maminka (mistrova
choť) dopoledne pro bochánek chleba k obědu...
Tak tedy „bohatý“ býval stůl umělce, který za-
nechal na tisíce prací, s nimiž se drazo kupčilo
a kupčí. — Tak mi vstoupí vždycky do hlavy

krev — říkával Aleš — když slyším, jak páni
nakladatelé obchodují se zdarem s mými obrázky.
A já mám při tom pořád prázdné kapsy.

Do slov „u sežraného stolu“ vložil mistr Aleš
celou tragiku svého života.

U tohoto stolu pracoval, za ním sedával ve
starém dubovém křesle, levou ruku založenou v
bok, pravou zabofěnu do sedivých vousů, dumal
nebo humorně vyprávěl. Býval vždycky pln hu-
moru.

Jednou jsme seděli kolem „sežraného stolu“
ve vážném hovoru. Vybírali jsme obrázky pro
knížku M. Aleš mládeži. Najednou mistr
vstal a pravil: „Ale já vám povím legraci. No,
počkejte, děti!“

Přinesl publikaci Vše ch o ch u t.

— Tak tuhle chtěli, abych jim nakreslil titul
knihy. Je to jen jedno slovo, a nepohodli jsme se
u toho. Oni za každou cenu chtěli, abych jim na-
psal Vše ch o ch u t — bez háčku — podle té nové
gramatiky, a já jsem to jakživ neslyšel a neřekl
bych to ani za nic na světě. Tak době, abych
jim vyhověl a abych taky sobě neublížil, udělal
jsem nad t ptáčka, jak letí — podívejte se! To je
háček podle mého — a kdo tam nechce mít háček,
má tam ptáčka. —

A mistr se dal do srdečného smíchu. Pak
zase vybíral dále obrázky, při čemž pronášel za-
jímavé a srdečné poznámky, ba někdy i obšírné
výklady, v nichž se zrcadlila všechna jeho bytost.

— Teď si po prvé vyberu, co se mně líbí
— nikdy se mne nikdo neptá, a dají ven to, co
já nemám rád, co bych raději někam zastrčil.

Mistr vybíral pro jubilejní dětskou publikaci
vskutku hodně přísně, ba propustil některý obrá-
zek jen na naší prosbu. Když došel k obrázku
Prámen sv. Václava, bylo patrné, že má
světeče upřímně rád.

— Tak, a tuhle je taky svatý Václav — pravil
a poznával s úsměvem v očích: — Jednou jsem
prodal sv. Václava — považte — za 80 zlatníků!
To byl přece peníz, ale — však to byl sv. Václav.

A zase vybíral dále, vážně uvažuje, a občas
se opět tak zapovídal, že docela zapomněl, co
vlastně chce dělati.

Při obrázku Sluníčko na př. pravil vzrušeně:
A to bylo tenkrát na Radhošti. Ba — a rozpovídal
se o krásném pocitu volnosti na cestách, o zvlášt-
ním duševním stavu, kdy se člověk cítí být štasti-
ný, volný, veliký a zase tak malý proti té obrov-
ské přírodě. — Ten mir, ta harmonie, to něco,
co se nedá říci — pravil mistr a hlas se mu za-
chvíval — sevře duši, chvílemi ji to zas rozpoutá
a zas ji to sevře a drží.

— No tak — to bylo na Radhošti. Šli jsme
s přítelem. To byl takový bodrý člověk. Těžko
šel s Radhoště. Taky si naroval saňky — no —
kus se svezl. Byl aspoň dříve dole. Šli jsme tedy
s hory, a dole pod horou na mezi seděla malá
holčička a držela na ruce kobytku. Slunce do
holčičky jen pražilo, za ní na ~~horu~~ bylo plno ~~hor~~

láků, a kolem lítalo plno bílých motýlů. Možná, že tam byla taky náka zmije. Mají je tam, Ptal jsem se jednoho Valacha a on povídal: „Ba, že jsú...“ Tedy vedro bylo až hrůza, a ona si tam tak sedí sama — jakoby nic — s kobylkou na ruce. Ani si nás nevšimla, ani oči nepozdvihla. Přítel, aby jí vytrhl, zvolá: „A kde že máš mamku?“ — „Moja maměnka bývájú hen tam“ — a ukázala kamsi dolů, kde asi byla někde její rodná chalupa. Při tom se stále dívala na kobylku a dávala pozor, kam skočí. Zasmáli jsme se, ale mně bylo při tom dosti divně. To celé byla báseň. Kdyby byl člověk básníkem, tak by to napsal. Byl v tom takový zvláštní cit — ani to neumím říci: radost — mladost — a zas takový veliký smutek v tom byl: ta veliká hora a to malinké děvčátko pod ní... No tak — já jsem si holčičku potom nakreslil, jenže jsem jí místo kobylky dal sluníčko. A ve skutečnosti to děvčátko bylo ještě mladší, než vypadá tady.

Jak uviděl mistr obrázek nějakého dragouna, vzpomněl si na strýce Tomáše. Vypravoval, jak byl strýc dvakrát ve Francii a sloužil v gardě: — A to byli chlapi, kdo byli u gardy — poznával a hned nám vysvětloval škadrony a co znamenaly jejich praporec, jak byli členové pluku ctižádostiví a pod. Zapomněla jsem již jméno pluku, který měl čtyři škadrony a všechny ztratily svoje praporec ve Francii, za což se jim čtrnáctý pluk — Pisečáci — notně vysmáli. Strýc Tomáš byl prý také v Římě.

— Tamhle ten obrázek — ukázal mistr na stěnu — ten rozmačkaný — rače se podívat, je to Řím — přivezl Tomáš s sebou. Vezl ho v mantlu pod sedlem. Proto je tak celý pomačkaný. Nemohl ho mít zarulovaný. Ještě měl svatého Petra a toho dal svému příteli. Ale dlouho to trvalo, než mu ho dal. — Proč sis taky nekoupil, když jsi tam byl? odpověděl mu na jeho žádost. Ale pak mu ho přece dal. Strýc Tomáš byl dobrák. No — byl to Aleš. —

Při pohledu na řím strýce Tomáše svezl se mistrův zrak na sousední stěnu na obraz maminky. — To je má maminka — pravil měkkým hlasem. — Ale to jsem nekreslil já, to kreslil můj bratr Jan. To je krásný portrét. Přítel Švabinský řekl, že je to holbeinovsky kresleno. Ten Jan — toho je škoda. To byl člověk — na co se podíval, hned to uměl. Veverky stílel pistolí, a tamhle tu podkovu, co visí u dveří, také udělal. Byl asi čtyřikrát v kovárně a ukoval podkovu jako starý kovář. Uměl se, krátce řečeno, podívat všemu až na kloub. A tak zahynul. Ale to víte — přirozená smrt má taky svoje přičiny. Když byl menší, holky ho utancovaly. Nachladil se — a pak později někde při ohni se uchvátil. Druhý můj bratr, František, byl taky nadaný. No, a došel až do septimy. Taková nějaká deprese na něho dolehla — nemohl dál, nemohl za tím, co chtěl, a tak se střelil. Když jsem to všechno viděl, řekl jsem si, že půjdu, a že se budu bít se životem,

a musím se probít, abych zachránil, co se dá. Myslí jsem, že musím zvítězit. A tak jsem se bil, ale projel jsem to na celé čáře! —

— Vy, mistře, že jste to projel? — zvolala kterási z nás v nainvinn údivu.

— Projel, děti — řekl mistr hlubokým hlasem a mávnul při tom rukou. — Měl jsem připraveny veliké plány k cyklu slovánských dějin. Ale nemohl jsem to provést. Jednou jsem od Němců dostal čtyři sta zlatých — no a víc nic... To ovšem nestačilo k provedení takové práce. A tak jsem to všechno rozházel, a už vickrát jsem se k tomu nevrátil. To bylo moc smutné...

A po takových intermezech, jež prozrazovala tolik nadřazeného bolu a zklamání, skrytého pod bodrostí Alšovou, vracel se mistr opět k začaté práci.

Když jsme jednou odcházely od mistra, pravil: — Tak jsem vám už třikrát začal něco povídat a nikdy jsem to hlavní neřekl. Začnu tedy po čtvrté. Jak jsem byl v Domažlicích, vlastně v Chrastalovicích, povídala mi taková dobrá selka: „Tady bydlela Němcová, a to vám byla náka paní. U nás — tamhle — si vařila!“ — „Rozmyslete si to, děti“ — povídal mistr a podepřev si ruce v bok, jako ta selka v Chrastalovicích, obrátil se k mé družce, vnučce B. Němcové: „To byla náka paní?“ Co tím řekl? Víc, než někdo toho napovídá v celé knize.

Když dostal mistr státní pensí „po mnohonasobných cestách do Vídně“, jak si nařikal, stěžoval si:

— Teď zas s tím gratulováním k pensí — už se mi z toho až hlava točí. A tuhle mne taky zavedli na nějaké jídlo — hostinu — a to víte, já v té slávě neumím chodit. Hned bych ujel pryč — pryč, abych nikoho nemusel vidět. —

Jednou jsem přinesla Alšovi první nátišek jeho portrétu dle skizy M. Švabinského, který byl určen pro knížku „M. Aleš mládeži“. Podobizna měla na čele velikou černou kaňku. Podávaly jsme otisk mistrůvi k posouzení se žádostí, aby nad ním vyřkl svůj ortel, zda jej pustíme mezi lid či nic — a dokládaly jsme s úsměvem: — Ale ta kaňka na čele, mistře, ovšem zmizí. —

Aleš se dal do srdečného smíchu a povídal: — Ta je tuhle na mém čele in natura — a při tom ukazoval na čele obrysy skutečné jizvy po staré ráně. — A tuhle — ukazoval obrys veliké rány na temeni hlavy — byla druhá — a ta byla větší. To jsem měl jako tříletý kluk kúzi i s slasy dole. Spadl jsem s plotu a odřel jsem si celou hlavu. Dávali mi na to babí hlínu — a bůh ví, co všechno. A za krátký čas jsem si narazil hlavu znova. Maminka vařila snídani. Přinesla na stůl hrnc s vařícím kafem a chtěla je slévatí. A co se stalo? Bratr mne strčil — a já jsem upadl na hrnc — a zas hlavou. Tak — teď to bylo ještě horší. Zas tu babí hlínu — a snad z té babí hlíny mi nalezlo tolik fantasie do hlavy...

Mistr se podíval konečně na obrázek a povídal si: — Ale teď už jsem dědek, kterému jen dát fajfku do ruky a poslat ho na pensi. Ale já budu pracovat, dokud to půjde — to já přece nepůjdu na tu pravou pensi s fajfkou — a až to nepůjde, no tak přestanu — jako to je přirozené se všemi věcmi. Podívejte se, vždyť já teď mám zas už plno práce — já nemám ani kdy na co myslět. — A mistr ukazoval tři prkna, na nichž měl napsaty tři nové práce: sv. Prokopa, sv. Ludmilu a sv. Václava — návrhy na tabule kostelních oken. Když odkryl sv. Václava, zvolal:

— Tak co, utíká ten kůň, utíká? — A když odcházel od svých prací, utíká se smíchem: — Všichni svatí za nás proste! —

A hned přešel dále:

— Ale teď jsem se dověděl z „Politický“, že chtějí zas zrušit svátek Zvěstování Panny Marie — anebo to udělat tak, af ho světi, kdo chce. To není dobře. Co už bylo zrušeno svátků za Josefa II. Vždyť jsme měli svátky všech apoštolů, všech českých patronů: Norberta, Sigmunda, Prokopa atd. To bychom byli měli tuhle na Matěje taky svátek. Ale to by kantoři koukali, kdyby tak všechny svátky byly zrušeny — to by lezli ke kříži a dělali by katolíky — dodal šelmovský.

Jednou dopoledne jsem zase přišla k Alšovi. Byl nějak rozrušen a seděl podepřen ve svém křesle u dubového stolu.

— To mám dnes ošklivý den — začal smutným hlasem. — Už nemyslím na nic jiného, než kudy bych utekl. Tak dnes ráno chtěli na mně z jednoho nakladatelství kalendariu — toť se ví, že mělo být hodně katolické. A já s tím katolictvím... Však mi to taky někde vyčítají. Já nejsem moc náboženský, ale zas ne že bych nebyl nic. Což pak to, můj Bože, jde, aby to člověk najednou všechno ze srdce vytrhal? Co já maluju, to jsou české věci. Dokud bude stát na mostech Jan Nepomucký a já budu živ, tak ho budu malovat. Až tam bude stát Jan Hus, budu malovat Husa. A teď bych uměl stejně namalovat Husa jako Jana z Nepomuku, protože je to naše — české. — A tak mně ti lidé vstoupili do hlavy! — Mistr si podepřel hlavu dlaněmi a vzpomínal na svoje mládí: jak musel odejít z akademie, jak neměl žádně práce, jak se trdně protloukal.

Pak vstal a rychlým krokem kráčel k sekretáři.

— Počkejte — vždyť já jsem měl dnes taky radost. Podívejte se, jak mi píse jeden člověk hezky za knížku a jakou hezkou básničku napsal. To je jedna z nejhezčích, co jsem kdy četl. Ono je jich už moc — celá kniha. Ale někdy to jsou jen slova, možná pro dobrý honorář, ale tohle se mi líbí.

Mistr rozevřel dopis i knížku. Přečetl mi dopis — srdečných pár slov, a dal se do blouznění, co by chtěl:

— Malou chaloupku někde venku, a k ní bych si koupil velikého, hodně zlého psa. aby

ty kupčičky, kteří si nastavují škrabošku dobrodinců a obdivovatelů — při tom však myslí jen na vlastní kapsu, daleko zaháněl. —

Potom si tiše zopakoval dva verše básně, která se mu tolik líbila:

Hlavičko moudrá, šedivá,
zázraku, dive lidský...

Za hodnou chvíli si povídal jako pro sebe: Moudrá — ale ona nebývala moudrá. Bývala a je ještě divoká. Zdávala se být klidná, ale uvnitř to bouřilo. Kdyby ty moje myšlenky každý znal! Ale je to lepší, když má člověk pro sebe kus světa, o kterém nikdo neví nežli on sám. Proč nřítě? —

Když jsme přinesly letos v březnu mistrovi první knížku M. Aleš mládeži a oznamovaly mu, že za tři dny je objednáno 10.000 knížek, zazářily mu oči a povídal si sám pro sebe:

— Tak mne přece mají nák moc rádi. To jsem si vždycky přál, abych mohl své obrázky dáti všem, pro koho jsem je maloval. A ti — bohužel — málokdy si mohou něco takového poříditi — Přišlo ke mně mládí.

Mistr prohlížel knížku s dětskou zvědavostí. Znova se zapovídal o obrázcích — a brzy zabloudil na vyděrače, kteří od něho přijímají stovici vícekorunové dary. Byl roztrpčen a ulehčil si hlubokým hlasem pronesenou větou: — Ať mi dají už pokoj, já na nich nic jiného nechci. —

Aleš toho dne přímo sršel ostrými satirami a citoval dlouhé stati z Pisma, jako na př.: — Ale pravím vám: Nebudu od této chvíle pít z tohoto plodu vínného keře, až do onoho dne, kdy jej pít budu s vámi nový v království Otce mého...

Přicházel do zvláštního stavu — tak jsme jej ještě nikdy neviděly. Byl nezvykle důvěrný.

Když jsme odcházeły, bylo přítmi. Mistr se postavil proti portrétu své maminky, dlouze se zamyslí a přtlumeným, dutým, trhaným hlasem začal říkati:

Dalekoť jeho sen, umrlý jako stín,
obraz co bílých měst u vody stopen klín,
tak jako zemělých myšlenka poslední,
tak jako jméno jich, pradávných bojů hluk,
dávná severní zář, vyhaslé světlo s ní,
zborcené harfy tón, ztrhané struny zvuk,
zaslého věku děj, umřelé hvězdy svít,
zaslé bludice pout, mrtvé milenky cit,
zapomenutý hrob, věčnosti skleslý byt,
vyhaslý ohně kouř, slitého zvonu hlas,
mrtvé labutě zpěv, ztracený lidstva ráj,
to dětinsky můj věk...

Pak se na chvíli odmlčel a zase pokračoval:

Vidíš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli než červánky pohynou?
Tohoto poutníka již zrak neužří tvůj,
jak zajde za onou v obzoru skalinou,
nikdy — ach, nikdy! To budoucí život můj.
Kdo srdci takému útěchy jaké dá?

Bezkonce láska se — Zlha smát lásku mi

Stály jsme dojaty. Cítily jsme, že zklamaný umělec vyslovuje verši Máchovými svůj vlastní životní úděl.

Mistr hodnou chvíli mlčel a pak povídal po-
vznešeným hlasem:

— Kde jsou ti kritýgři, co trhali Máchu a Nerudu? Už je z nich dávno prach a popel, ale Mácha a Neruda jsou tu ještě. Ty mám rád.

Potom si mistr Aleš ještě zacítoval kus Bezručovy Maryčky Magdonovy. Hlas jeho zněl pln síly, která uchvacovala a bezděčně otřásala celou naší bytostí...

Prostá a mocná bytost mistrova vtiskla se nám nesmazatelně do mysli a srdcí. Byly jsme tak šťastny, že jsme směly nahlédnouti do některých skrytých záhybů duše tohoto nejčestějšího umělce.

Besedy za „sežraným stolem“ zůstanou nám navždy drahé a nezapomenutelné. Netušily jsme ovšem, když hleděli jsme do usmívavých dobrých očí Alšových, že silný tento člověk za krátko již zajde za skalinu v obzoru a zrak náš že neuzří jej nikdy — již nikdy!

DROBNOSTI.

K dotazu, jaký je rozdíl v tom, myslí-li někdo podstatným jménem nebo myslí-li slovesem, odpovídám: Stane se, že najdete ve dvojitých novinách touž zprávu z města Plzně. První zní: „Svoláno obecní zastupitelstvo k poradě, má-li se v páté čtvrti stavět kostel.“ Druhá z ní zní: „Svoláno obecní zastupitelstvo, za účelem řešení otázky kostela v páté čtvrti.“ — První zpráva myslí slovesem, po starosvětsku, je stručná a jasná. Druhá zpráva myslí podstatným jménem, moderně, a nepovídá nic svým řešením otázky kostela, neboť čtenář ani neví, nestojí-li v páté čtvrti kostel a nemá-li se snad jen rozšířit a opravit. Proto je čeština tak stručná a ohebná proti němčině, že myslí slovesem. Proto bývala také básnická, dokud básníci nemyslíli německy.

Žid v české poesii jsou čtyři a s nimi tedy také — židovství v české literatuře. V Arše to napsal K. Dostál Lutínov takto: „Jest fakt, že největší básníci (o ostatních umělcích dnes nemluvíme) měli dle našeho vědomí v žilách silnou dávku židovské krve: Neruda má fyziognomii příliš markantní, o Zeyerovi a Vrchlickém se nepochybuje, u Machara svědčí nejen duševní sklony, nýbrž i jistá místa v Konfesích literáta pro židovský původ, Nedělali jsme o této otázce hlubších studií, to náleží odborníkům. Arijské rasy zdají se být Svat. Čech, Erben, Němcová, Hálek. Zdá se, že křesťení se semitskou krví zárodňuje plně, ale zároveň vlévá mu prvky židovské negace, žravého vtipu, rouhavé frivolnosti, žvanivé povrchnosti feuilletonistů a žurnalistů.“ Kdyby tomu bylo tak, tedy prostějovský farář mohl by být podezříván, že je vrchním rabínem české literatury. Křesťan jistě není. To dokazují hned jeho Zrna v témž čísle Archy. Na př. tato dvě: 1. „Klíče od pekla má Pán Bůh a nepustí tam každého blázna, který se tam dere, nebo chudáka, kterého tam farizejci strkají.“ 2. „O nebezpečí Sionském ví každý křesťan, i ten nej-

bloupější. Ale pohrdá jím a hraje si malováním jiných čertů na stěně. Až onen Národ ve své zpupnosti prohlásí veřejně vyhnutí křesťanů, pak teprve Arijsci vzbouří se proti Antikristu.“

DĚTSKÝ KOUTEK.

Malé ženy.

Z angl. překládá Bož. Šimková.

(Pokračování.)

Nový její přítel trhal zatím nejkrásnější květiny, až jich měl plnou náruč, a po té je svázal v kytičky a řekl s rozjařeným pohledem, který Jožka tak ráda viděla: „Dejte je, prosím vás, vaši mamince, a vyřídíte jí, že lék, který mi poslala, mně znamenitě posloužil.“

Zastihli pana Lorence ve velkém saloně ohřívajícího se u krbu, leč Jožinu pozornost cele upoutalo ohromné piano, jež bylo otevřeno.

„Hrajete?“ ptala se uctivým tonem Loryho.

„Někdy“, odvětil skromně.

„Zahrajte mi, prosím; ráda bych je slyšela, abych mohla o něm povídat Bětě.“

„Zahrajte vy napřed.“

„Neumím; nemám k tomu ani špetky nádaní, ač mám hudbu ráda.“

A tak Lory hrál, a Joža naslouchala, nořic nosík labužnický do kytičky heliotropů a růží. Její vzácnost a úcta k „Lorencovu chlapci“ náramně vzrostla, neboť hrál skutečně pozoruhodně a nijak se při tom nenafukoval. Kéz by ho tak Běta slyšela, zadychtila v srdci; nahlas to ovšem neřekla, jenom Loryho chválila, až z toho byl všecek zmaten. Z rozpaků však vyvedl ho děd, říka: „To stačí, to stačí, slečinko; příliš mnoho cukrátek by mu uškodilo. Nehraje zrovna špatně, pravda, ale doufám, že stejně dobře bude prospívat v důležitějších věcech. Už odcházíte? Nu, jsem vám velikými díky zavázán a nepochybuji, že se u nás co nevidět ukážete. Pěkné poručení vaší matce; dobrou noc, doktore Jožo.“

Laskavě potřásl jí rukou, ale hleděl zasmušile, jako by se ho náhle něco nemile dotklo. Když ocitli se na chodbě, Joža se tázala Loryho, neprořekla-li snad něco nemístného; zavrtil hlavou.

„Nikoliv, to k vůli mně; nerad mne slyší hrát.“

„Proč?“

„Jednou vám to povím. Jan vás vyprovodí domů, když já nemohu.“

„Není třeba; nejsem žádná mladá dáma, a je to jen skok. Šetřte se, ano?“

„Ovšem; přijdete zase brzo, vidíte?“

„Slibíte-li, že přijdete také vy k nám, až se uzdravíte.“

„Přijdu.“

„Dobrou noc, Lory.“

„Dobrou noc, Jožo, dobrou noc.“

Když byla Jožka vypověděla všechny své odpolední příhody, byla by se k Lorencovým nejraději vypravila celá rodina; neboť každou z nich vábilo cosi do velkého domu za plotem. Paní Marchová byla by si ráda porozprávěla o svém otci se starým pánem, jenž se na něho dosud pamatoval; Markéta toužila shlédnout skleník, Běta vzdychala po velkém pianu, a Málka hořela zvědavostí spatřit nádherné obrazy a sochy.

„Mamínko, proč pak asi pan Lorenc nerad slyší Loryho hrát?“ vyzvíдалa Joža, jež měla ve zvyku se na všechno důkladně vypyátvat.

„Nevím nic určitého; snad proto, že jeho syn, otec Loryho, oženil se s nějakou Italkou, virtuoskou na klavír, což hrozně pobouřilo starého pána, jenž jest nadmíru hrdý. Dárna ona byla velmi milá, hezká a vzdělaná, leč pan Lorenc na ni zanevřel, a od té doby nechtěl syna ani vidět. Oba zemřeli, dokud byl Lory ještě zcela malinký; a děd vzal si arcivnuka k sobě. Chlapec, jenž se narodil v Itálii, není, tuším, pevného zdraví, a stařec se asi bojí, že ho ztratí, a proto o něho tak úzkostlivě pečuje. Lory zdědil lásku k hudbě od své matky, neboť je věrný její obraz v každém směru, a starý pán bezpochyby se strachuje, že se bude chtít věnovat hudbě. Nadání vnučovo připomíná mu přirozeně onu ženu, kterou nenáviděl, a z té příčiny se asi tak „škarčil“, jak Joža povídala.“

„Ach, jak je to romantické!“ zahorovala Markéta.

„Hloupé je to“, vybuchla Joža; ať je tedy muzikant, má-li k tomu chuť, a neposílejte ho na universitu, když se mu to protiví, a neotravujte mu život.“

„Proto asi má takové hezké, černé oči a uhlazené způsoby; Italové jsou vždycky roztomilí“, pravila Markéta, jež byla trochu sentimentální.

„Co ty víš o jeho očích a jeho způsobech? Vždyť jsi s ním skoro nikdy ani nemluvila“, vpadla jí do řeči Joža, která nebyla sentimentální.

„Setkala jsem se s ním na večírku u Gardimerů, a to, co o něm vykládáš, nasvědčuje, že zná jenné způsoby. Jak to roztomile řekl o té medicíně, kterou mu maminka poslala!“

„Tím myslil jistě ty sněhové „pusinky“.“

„Jak jsi hloupá, dítě; mnil přec, rozumí se samo sebou, tebe!“

„Opravdu?“ a Joža otevřela oči údivem dokořán: něco podobného by jí bylo ani ve snu nenapadlo.

„Jakživa jsem neviděla takové děvče! Nepozná ani, že jí někdo dělá poklonu!“ horlila Markéta tonem mladé dámy, která už se v podobných věcech vyzná.

„To jsou všechno třesky plesky, a zavděčila by ses mně, kdybys mi svými hloupými řečmi nekazila radost. Lory je hodný chlapec a líbí se mi, a tvoje rozfňukané povídání o poklonách a podobných nesmyslech se mi z duše protiví. Budeme se k němu chovat laskavě, protože už nemá maminku, a dovolíš, aby k nám přišel, vid, máti?“

„Ovšem, Jožo, tvůj malý přítel nám bude srdečně vítán, a Markéta by pro příště neměla zapominat, že děti mají zůstat dětmi, pokud jen mohou.“

„Nejsem už žádné dítě, třeba mi ještě nebylo třináct“, poznamenala Málka. „Co ty říkáš, Běto?“

„Přemýšlela jsem o naší „Cestě Poutníkové“, odvětila Běta, jež z hovoru nezaslechla ani slova. „Jak jsme se dostaly z Bahna a prošly Bránou tím, že jsme se rozhodly být hodné, a jak jsme se konečně po krušné námaze vyškrábaly na příkrý vršek; možná, že tenhle dům naproti, plný skvostných věcí, stane se naším Nádherným Palácem.“

„Ale musíme jít napřed kolem lvů“, připomněla Joža, jako by jí vyhlídka na toto dobrodružství velice lálala.

Kapitola VI.

Běta najde Palác Nádherný.

Rozsáhlý dům osvědčil se být opravdu Palácem Krásy, ač to trvalo hezky dlouho, než se naše sestry dostaly do něho, a ač Běta zažila mnoho úzkostí, než minula lvy. Starý pan Lorenc byl nejobávanější z nich; ale když byl při své návštěvě u Marchů s každou promluvil zertovně a vlidně slovíčko a pohovořil si s jejich matkou o starých časech, nikdo se ho už nebál, vyjímaje Bětušku. Jiný lev byla ta skutečnost, že ony byly chudé a Lory bohatý; ostýchalyť se z toho důvodu přijímat dobrodiní, která nemohly oplácet. Leč za krátko seznaly, že Lory považuje za dobrodinice spíše je, a že neví ani, kterak by dosti projevil svou vděčnost za mateřské přijetí paní Marchové, za veselou společnost děvčat a za

potěšení, které mu skýtá prostý jejich domov. Žahy tedy zapomněli na svou hrdost a prokázali si laskavost navzájem, aniž by si lámalí hlavy, kdo komu je více dlužen.

Zažili v tento čas mnoho krásných chvílek, neboť nové přátelství se zelenalo jako tráva na jaře. Všechny měly Loryho rády, a on zase důvěrně svému vychovateli prohlásil, že „Marchovy jsou venkoncem báječná děvčata“. S bujarým nadšením mládí přijaly opuštěného hochu do svého středu, a projevovaly mu všemožnou pozornost, a Lory zase nacházel osi okouzujícího v nevinné společnosti těchto prostosrdečných dívek. Nepoznav nikdy matky ani sestery, brzy postřehl na sobě i účinky jejich vlivu; a když viděl jejich pracovitost a čilost, zastyděl se za netečný život, který vedl. Byl přesycen knihami, a lidé jevíli se mu nyní tvory tak zajímavými, že pan Brooke, chtějí nechtějí, musil podávat dědovi velmi neuspokojivé zprávy o jeho prospěchu: chodil Lory neustále za školu a běhal k Marchovům.

„Nevadí, popřejte mu trochu prázdna; však to potom dohoníte“, říkal starý pán. „Ta dobrá paní naproti povídala, že prý je Lory přetížěn učením, a že potřebuje společnosti mládeže a vyrazení a volného pohybu. A má, myslím, pravdu; mazlil jsem se s tím chlapcem, jako bych byl jeho babička. Necht' si dělá, co se mu líbí, pokud ho to bude těšit; v tom sousedním, malém, ženském klášteře se mu nemůže nic zlého přihodit, a paní Marchová pro něho vykoná více dobrého než my oba dohromady.“

Oj, jaké to nastaly nyní blažené chvíle! Co tu skvostných her a sánkování a bruslení! A ty příjemné večery ve starém saloně a ty veselé schůzky ve velikém domě! Markéta směla si zaskočit do sklenníku kdykoliv se jí zachtělo a kyticemi byla přímo zahrnuta; Joža hltavě se pásla na nové knihovně a starý pán nad jejími posudky se smichy div nezadušil. Málka obkreslovala si obrazy a užívala vši té krásy do sytosti; a Lory hrál úlohu domácího pána způsobem nadmiru roztomilým.

Jen Běta, ač toužila spatřit veliké piano, se nemohla odhodlat k návštěvě „záмку blaženosti“, jak Markéta Lorencův dům nazvala. Jednou však se tam přece s Jožou odvážila; leč starý pán, nemaje potuchy o její plachosti, zíral na ni tak přísně zpod hustého obočí, a vykřikoval své „ha!“ tak hlasitě, že se jí strachem nohy tetelily, „až cvakaly o podlahu“; i utekla domů, umínujíc si, že k Lorencovým nikdy už nevzkročí, ba ani ne k vůli milovanému pianu. Žádné přesvědčování a lákání ne-

dovedly přemoci její bázeň; konečně zpráva ta tajemným jakýmsi způsobem doletla k sluchu pana Lorence, jenž se rozhodl vše napravit. Za jedné své krátké návštěvy u Marchův zavelil nenápadně hovor na hudbu, a vyprávěl o slavných zpěvácích, které viděl, o krásných varhanách, které slyšel, a povídal takové zajímavé anekdoty, že Běta nemohla to již děle vydržet ve svém odlehlem koutku, i kradla se blíž a blíž, jakoby očarována. Zastavila se za linochem jeho židle a naslouchala s očima široce rozevřenými a tvářema zardělyma vzrušením nad neobyčejným tím divadlem. Nevěnuje jí více pozornosti, nežli by věnoval nepatrné mušce, pan Lorenc mluvil dále o tom, kterak se Lory dříve učil hudbě a jaké mival učitele; a pojednou, jakoby mu právě myšlenka ta byla napadla, pravil paní Marchové:

„Ten chlapec zanedbává nyní hudbu; jsem tomu ostatně rád, neboť k ní dříve příliš lnul. Ale pianu škodí, že na ně nikdy nehraje; jestli pak by některá vaše dcera, paní Marchová, občas k nám nezaběhla si zahrát, jen k vůli tomu, aby nepozbylo zvuku?“

Běta učinila krok ku předu, a stiskla pevně ruce k sobě, aby nezatleskala radostí, neboť návrh byl příliš vábívim pokušením; a při pomyslení, že by mohla cvičit na onom nádherném nástroji, zatajoval se jí dech. Prvé než paní Marchová mohla odpovědět, pan Lorenc, pokynuv lišácky hlavou, pokračoval s úsměvem:

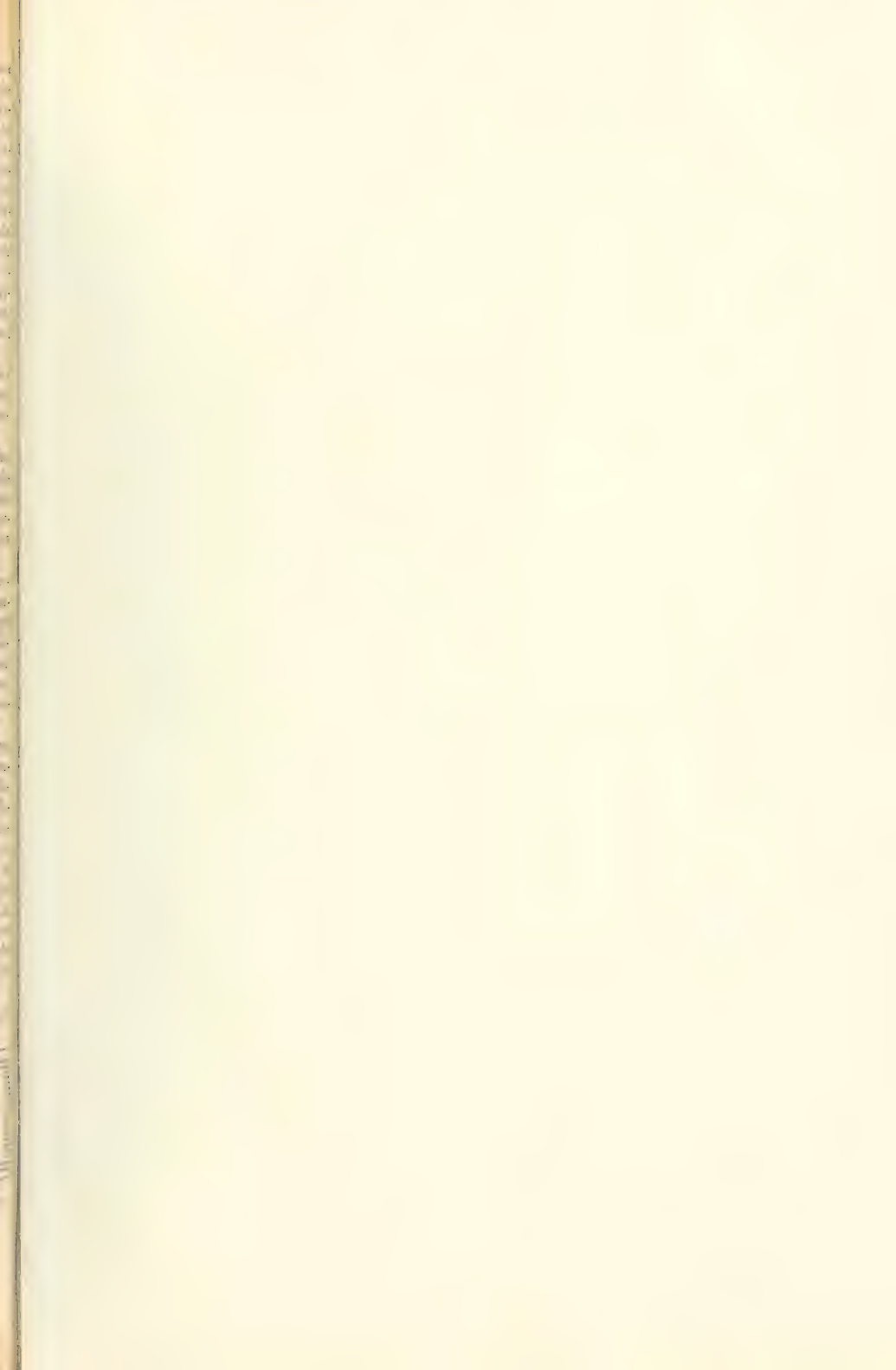
„Na nikoho se nemusí ohlížet a s nikým mluvit, ať si jen tam zaskočí kdykoliv. Ját se dávám ve své pracovně na druhém konci domu, Lory meškává většinou venku, a ani služebnictvo nezdržuje se po deváté hodině poblíž salonu.“ Na to vstal, jako by chtěl odejít, a tu se Běta rozhodla promluvit; neboť za těchto okolností nebylo si věru více čeho přát.

„Vyřídte, prosím, mladým dámám můj vzkaz, a nebudou-li o to dbát ‚nevidáno‘. V tom okamžiku však malá ručka vklouzla do jeho ruky, a Běta pohlédla na něho s tváří plnou vděčnosti, a řekla vážně a ostýchavě:

„Ach, pane Lorenci, budou o to tuze, tuze dbát!“

**Předplaťte si na zkoušku
POKROKOVÝ DENNÍK ČAS
na měsíc K 2.40 s donáškovou
poštovným.**

Vlastník Tiskarek a nakladatelské družstvo POKROK, společnost s ruč. obm. — Vydavatel a zodpovědný redaktor Cyrill Dušek. — Tiskem E. Beauforta v Praze.

AP Besedy Času
52
B4
roč.18

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
